ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ

1

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾ

26

(9) NJ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ
ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ

ਅਰਥਾਤ

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

(ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)

Dt. 1776 A.D.

ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ

1970
ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ,
ਪਟਿਆਲਾ ।

ਸੰਪਾਦਕ :
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ

1970

ਕੀਮਤ......3 ਰੁਪਏ 85 ਪੈਸੇ

ਛਾਪਕ :
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ,
ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਖਿੰਗਰਾਂ ਗੇਟ,
ਜਲੰਧਰ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪਰਮਾਣੀਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਲਈ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼', 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼', 'ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ' ਤੇ 'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਵਾਏ 'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਬਾਕੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ 'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਆਰਕਾਈਵਜ਼ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਸੁਰਖਿਅਤ ਚਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਹੜੇ ਖੋਜੀ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਰਚਿਤ 'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਟੂਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੀਕਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2. 1969—70 ਦਾ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ੁੱਭ ਅਵਸਰ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਜੀ ਭੱਲਾ ਦੀ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ 'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੇ ਖਰੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ, ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਰਵਸ਼੍ਰੀ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ, ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਖੋਜ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਇਸ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਈ ਛਪੇ ਪੱਖ ਉਘੜ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਵੱਸ਼ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਾਹਿਤਕ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਇਤਹਾਸਕ ਵੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਜੇਹੀ ਅਮੁੱਲ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 500ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਸਮੇਂ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੋਜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ। ਵਿਭਾਗ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਕੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਭਾਗ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਵੇਗਾ।

ਦਾਸ—

ਲਾਲ ਸਿੰਘ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਮਾਰਚ, 1970.

ਤਤਕਰਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਾਖੀ ਜਨਮ, ਜਗੁ ਗਾਵਤ ਨਿਤ ਨੀਤ ।
ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਤਿਹ ਨਾਮ ਧਰਿ, ਲਿਖੀ ਪੋਥੀ ਕੀਨੀ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥
ਨਮੋ ਨਮੋ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ।
ਆਪ ਦੰਡਨ ਭਗਤ, ਬੰਦਨ ਜਗਤ ਮਹਾਨ ॥ ੨ ॥

ਅਥ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਪ੍ਰਸੰਗ[1]

ਅਨਿਕ ਜੀਵ ਨਰਕ ਸੇ ਮੁਕਤਾਇ, ਸੁਰਗ ਪਠਾਇ ਬਰ ਬਚਨ ਕੀਆ : "ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਨ ਕਲੂ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਪਾਇ ਉਧਾਰ ਹੋਇ ।"

ਸੋਰਠਾ

ਕੋਟ ਛਿਨਵੈ ਜੀਵ ਮੁਕਤਾਏ ਨਰਕੋਂ ਜਨਕ ।
ਬਰ ਬਚਨ ਭਗਤ ਤਿਹ ਕੀਨ, ਤਿਹ ਹਿਤ ਹਰਿ ਗੁਰ ਬਪੁਧਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਅਥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਮਤ ਸੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਤੇ

ਅੜਲ

ਏਕ ਸਮੈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪੈ ਗਏ ।
ਸੰਤ ਸਭਾ ਸੁਭ ਨਿਰਖਿ ਚਿਤਿ ਰਿਖਿ ਥਿਰ ਥਏ ।
ਤਹ ਪਰ ਸੁਆਰਥ ਹਿੱਤ, ਰਿਖੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ ।
"ਪ੍ਰਭ ! ਭਰਥ ਖੰਡ ਕਲ ਘੋਰ ਜੀਵ ਕੈਸੇ ਤਰੇ ?" ॥ ੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਾਚ ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਬਿਰੰਚ ਰਿਖ ਬਿਨੈ ਸੁਨ, ਦੀਓ ਚਿਤ[4] ਸੁਤ ਭਾਇ ।
ਅਬ ਯਾ ਮੈ ਸੰਧਾ ਨਹੀਂ, ਹਰਿ ਧਰੇ ਸੰਤ ਬਪੈ ਜਾਇ ॥ ੫ ॥

ਚੋਪਈ

ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਤਹ ਅਗਨਿ ਰਿਖੀਸੁਰ ਆਈਓ ।
ਕਰੀ ਡੰਡ[6] ਪ੍ਰਕਾਸ[7] ਬ੍ਰਹਮ ਗਨ ਗਾਈਓ ।

---

1. ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ (ਹੱਥ ਲਿਖਤ) ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਤੀਆਂ ਦ ਮੁਢ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । 2. ਬ੍ਰਹਮਾ । 3. ਬੋਲਿਆ । ਕਹਿਆ । 4. ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਏਥੇ "ਦਿਜ ਉਤਰ" ਪਾਠ ਹੈ । 5. ਸਰੀਰ । 6. ਦੰਡਵਤ, ਡੰਡੌਤ । 7. ਨਮਸਕਾਰ ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭ ! ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ ।
ਹੋਇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੁਖ ਸਾਂਤ ਪਤੀਜੈ ॥ ੬ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਚ ਦੋਹਰਾ

ਤੁਮ ਕੋ ਗਿਆਨ ਮਸਤਕ ਲਿਖਾ, ਅਬ ਨਿਜ ਆਸ੍ਰਮ (ਜਾਇ)
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਨਿ ਰੁਚਿ ਸਰੋ, ਹਿਰਦੈ ਸਾਂਤ ਉਪਜਾਇ ॥ ੭ ॥

ਅੜਲ

ਪੁਨਿ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਰਿਖ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਮ ਕਹਾ ।
ਇਕ ਸੁਰਹ[1] ਸਰਾਪਿਓ ਇੰਦ੍ਰ ਅਸੁਰ ਤਨ[2] ਤਿਨ ਧਰਾ ।
ਤਿਹ ਮੋਚਨ ਕਹਿਓ ਸਰਾਪ ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਪਾਵਏ ।
ਕਰ ਦਰਸਨ ਸੁਰ ਤਨ ਪਾਇ, ਇੰਦ੍ਰ ਪਹਿ ਜਾਵਏ ॥ ੮ ॥
ਜਬ ਪ੍ਰਤਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬੀ ਤੁਮ ਬੂਝਕਾ ।
ਪੁਨ ਆਵੈ ਤੁਮਰੇ ਪਾਸ ਆਰਾਮ ਤੁਮ ਸੂਝਾ ।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨ ਪਾਇ ਗਿਆਨ ਸੁਖ ਲੀਜੀਐ ।
ਅਖੰਡ ਸਮਾਧ ਸਮਾਇ, ਅਮਿਓ ਰਸ ਪੀਜੀਐ ॥ ੯ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਵੇ ਤੁਮਰੇ ਆਸ੍ਰਮ ਕੇ ਸਮੀਪ, ਰਹੇ ਅਸੁਰ ਤਿਹ ਤਰ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਧਿਆਨ ਮਨ ਮੋ ਧਰੋ, ਚਲ ਆਵੇ ਤੁਮਰੀ ਓਰ ॥ ੧੦ ॥
ਪੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਚ ਸਰਬ ਰਿਖੀ ਪ੍ਰਤ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਿਰੂਪਨੈ ਕੀਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ[6] ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਓ ਰਿਖ, ਸਭਾ ਮਾਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ।
ਮਮ ਏਕ ਸਮੈ ਹਰਿ ਪੁਰ ਗਇਓ, ਸੋਭਾ ਅਮਿਤ ਅਭੰਗ ॥ ੧੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਮਮ ਹਰਿ ਪੁਰ ਜਾਇ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀਨਾ ।
ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵੰਤ ਨਿਕਟਿ ਆਸਨ ਦੀਨਾ ।
ਕਰ ਜੋੜ ਸਿਧ ਰਿਖ ਬਿਨੇ ਕਰੰਤੇ ।
"ਪ੍ਰਭ ! ਭਰਥ ਖੰਡ[7] ਕਲ ਘੋਰ ਵਰਤੰਤੇ" ॥ ੧੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਭਗਤ ਹੀਨ ਸਭ ਜਗ ਭਇਆ, ਬਢਿਉਪਾਧਿ ਅਧਿਕਾਰ ।
ਹੇ ਪ੍ਰਭ ! ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨ, ਕਿਸ ਜੀਵਨ ਹੋਇ ਉਧਾਰ ?" ੧੩ ॥

---

1. ਸੁਰ (ਦੇਵਤੇ) ਨੂੰ । 2. ਅਸੁਰ (ਦੈਤ) ਦਾ ਤਨ (ਸ਼ਰੀਰ) । 3. ਥਾਂ । 4. ਵਲ, ਤਰਫ਼ । 5. ਕਥਨ । 6. ਮਿਹਰਬਾਨ । 7. ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ।

ਸੋਰਠਾ

ਬਿਗਸ ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ[1], ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਛ ਕਰ ਮੋਰ ਢਿਗ[2]।
"ਪ੍ਰਗਟਾਵੋਂ ਭਗਤ ਬਿਸਾਲ, ਮਾਤ ਲੋਕ ਧਰਿ ਸੰਤ ਬਪੁ ॥ ੧੪ ॥

ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ

ਸੁਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਵ ! ਨਿਜ ਮੋਰ ਭੇਵ ।
ਲੇਵੋ ਅਵਤਾਰ । ਬਪ ਸੰਤ ਧਾਰ ।
ਜਗ ਭਗਤ ਹੀਨ । ਪਾਪਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ।
ਦੇ ਭਗਭ ਚਾਰ[3] । ਕਰ ਹੋ ਉਧਾਰ ॥ ੧੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਧਰੋਂ ਅਵਤਾਰ ਨਿਰੰਜਨੀ, ਮਾਇਆ ਕੀ ਨਹੀਂ ਲੇਸ ।
ਲੇ ਭਗਤ ਸਕਤ ਸੰਗ ਅਵਤਰੋਂ, ਧ੍ਰਰੋਂ ਸੰਤ ਕੋ ਭੇਸ ॥ ੧੬ ॥
ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਨ ਕਲਜੁਗ ਬਿਖੈ, ਪੰਚ ਸਹੰਸ ਕੇ ਅੰਤ ।
ਕੁਲ ਛਤ੍ਰੀ ਦੇਸ ਪੰਚਾਲ[4] ਸੋ, ਸਤਿਨਾਮ ਧਰਿ ਮੰਤ । ੧੭ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਕਿਰੂਪਨ ਹਰਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮਾਪਤੰ ।

ਆਗੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਦ ਜੀ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ ਚਲੇ, ਮਾਰਗ ਮੋ ਭਰਥਰ ਨਾਥ ਜੀ ਮਿਲੇ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਚਲੇ ਦੇਸ ਪੰਚਾਲ ਮੋ, ਦੇਵ ਰਿਖ[6] ਦਰਸਨ ਸੰਤ ।
ਮਾਰਗ ਮੋ ਭਰਥਰ ਮਿਲੇ, ਪੂਛਤ ਗਿਆਨ ਕੋ ਤੰਤ ॥ ੧੮ ॥

ਅਕਰਾ ਛੰਦ

ਨਾਰਦ ਬਿਚਾਰ ਕੀਨਾ । ਪੰਚਾਲ ਮੋਗੁ[7] ਲੀਨਾ ।
ਮਨ ਦਰਸ ਨੇਮ ਜਾ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀਏ ਧਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥
ਤਪ ਕਰਤ ਮਿਲੇ ਭਰਥਰ । ਜਿਹ ਨਾਥ ਕੀਨ ਅਸਥਿਰ ।
ਨਿਰਖੰਤ ਦੇਵ ਰਿਖਿ ਕੋ, ਨਿਜ ਸੀਸ ਚਰਨ ਧਾਰਾ ॥ ੨੦ ॥
ਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਧੀਨਾ । ਰਿਖ ਸੋ ਕਹਾ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ।
"ਤਪ ਜੋਗੇ ਧਿਆਨ ਕੀਨੇ, ਨਹੀਂ ਸਾਂਤਿ ਮਨ ਬੀਚਾਰਾ ॥ ੨੧ ॥

---

1 ਕ੍ਰਿਪਾਲ । 2. ਨੇੜੇ, ਕੋਲ । 3. ਸੁੰਦਰ । 4. ਹਜ਼ਾਰ । 5. ਭਾਵ-ਪੰਜਾਬ, ਜਮਨਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ । 6. ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਛੰਦ ਅੰਕ ੧੮ ਤੋਂ ੨੭ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । 6. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਿਖੀ । 7. ਮਾਰਗ, ਰਸਤਾ ।

ਹੇ ਸੰਤ ਰਿਖ ਦਿਆਲੰ । ਦਿਹੁ ਗਿਆਨ ਮਹ ਬਿਸਾਲੰ ।
ਜਾਗ ਕਵਨ ਮੈ ਕਵਨ ਹੋ ਤੁਮ ਗਿਆਨ ਕੇ ਦਾਤਾਰ ॥ ੨੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਦ ਭਰਥਰ ਕਹਿਓ, ਤੁਰ ਮਸਤਕ ਗਿਆਨ ਕੋ ਲੇਖ ।
"ਕੋਊ ਕਾਲ ਈਹਾ ਤਪ ਕਰੋ, ਤੁਹਿ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਸੰਤ ਅਲੇਖ ॥ ੨੩ ॥

ਭਰਥਰ ਬਾਚ ਦੋਹਰਾ

"ਹੇ ਰਿਖ ! ਕਹਾਂ ਵੈ ਸੰਤ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਵੈ ਮੋ ਕੋ ਗਿਆਨ ।
ਸੀਸ ਚਰਨ ਕਰ ਮਗ ਚਲੋ, ਪਾਵੋ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨ" ॥ ੨੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਕਹਾ ਰਿਖੀ, "ਹਰਿ ਬਪੁ ਧਰਿਓ, ਸੰਤ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ ।
ਆਇ ਹੈ ਤੁਮਰੇ ਪਾਸ ਵੈ ਸੰਸਾ ਕਰੈ ਨਿਵਾਰਿ" ॥ ੨੫ ॥

ਚੌਪਈ

ਭਰਥਰ ਤੋਖਿ ਰਿਖ ਚਲੇ ਪੰਚਾਲ । ਪਰਮ ਹੰਸ ਰਿਖ ਭਗਤ ਬਿਸਾਲ ।
ਨਿਕਦਾਨੇ ਦਿਨ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ । ਜਿਹ ਭਾਤ ਸੁਨਾ ਤਿਵ ਕਹੋ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੬ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਦ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮਾਪਤੰ ।

ਅਥ ਪੋਥੀ ਭਾਖਾ ਕਰਨੈ ਕੀ ਬਿਧਿ

ਚੌਪਈ

ਦਿਵਸ ਏਕ ਮਨ ਭਇਆ ਉਮਾਹਾ । ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖ ਲੀਜੈ ਲਾਹਾ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ । ਮਹਾ ਭੈ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ॥ ੨੭ ॥
ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਆਦਿ ਜੋ ਸਾਖੀ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖਨ ਜੋ ਮੁਖ ਭਾਖੀ ।
ਗੁਰ ਕੁਲ ਪੁਰਖਨ ਜੋ ਮੁਖ ਕਹੀ । ਤਾਮੇ ਰਤਨ ਚੁਨਿ ਹਿਰਦੈ ਗਹੀ ।
ਗੁਰ ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਤਬ ਭਾਖਾ ਕੀਨੀ । ਲਿਖੀ ਸੰਛੇਪ ਰਤਨ ਜੋ ਚੀਨੀ ।
ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਮੈਂ ਜਪ ਤਪ ਕੀਨਾ । ਅਰ ਸੰਤ ਸਰਨ ਮਨ ਰਹਿਓ ਅਧੀਨ" ॥ ੨੮ ॥
ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਕੁਲ ਚਾਰੁ । ਮੋਹਰੀ ਸਤ ਸਨਮੁਖ ਪਰਵਾਰ ।
ਦਸੋ ਸਰੂਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀਨਾ । ਸਰੂਪ ਚੰਦ[1] ਗੁਰ ਚਰਨ ਅਧੀਨਾ ॥ ੨੯ ॥

1. ਭਾਵ–ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ, ਭੱਲਾ (ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ) ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰ-ਕਥਾ

ਦੋਹਰਾ

ਹਰਿ ਭਇਓ ਅਵਤਾਰ ਨਿਰੰਜਨੀ, ਸੰਤ ਰੂਪ ਤਨ ਧਾਰ ।
ਕਾਰਨ ਤਾਰਨ ਜਗਤ ਕੋ, ਕਰ ਹੈ ਭਗਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ॥ ੧ ॥
ਧੰਨ ਦੇਸ, ਧੰਨ ਨਗਰ ਸੋ, ਧੰਨ ਬਚਨ ਕੁਲ ਸੋਇ ।
ਧੰਨ ਸਮਾ, ਧਨ ਮਾਤ ਪਿਤ, ਧਨ ਸੰਤ ਜਨਮ ਗ੍ਰਹ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਨ੍ਰਿਪਤ ਕੋ, ਪੰਦਰਹ ਸਹਸ[2] ਪਚੀਸ ।
ਬੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿਥ ਤੀਜ ਕੋ[3] ਧਰਿਓ ਸੰਤ ਬਪੁ ਈਸ ॥ ੩ ॥

ਚੌਪਈ

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਕੇ ਧਾਮੰ । ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਤਿਪਰੋ[4] ਨਾਮੰ ।
ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਪਾਵਨ ਸੁਭ ਚਾਗਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰ । ॥ ੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਗਤ ਸੋ, ਭਇਆ ਮੰਗਲ ਤ੍ਰਈ[5] ਲੋਕ ।
ਉਦੋ ਭਇਓ ਰਵਿ ਗਿਆਨ ਕੋ, ਮਿਟਜੋ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਵਿਜੋਗ । ॥ ੫ ॥

ਮਕਰਾ ਛੰਦ

ਮੁਨ ਜਨ ਰਿਖੀ ਸੁਹਾਏ[6] । ਮੰਗਲ ਸੁ ਚਾਰ ਗਾਏ ।
ਸਭ ਸਿਧ ਜੋਗ ਰੂਪੰ, ਜੈ ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਾ । ॥ ੬ ॥
ਨਉ ਨਾਥ[7] ਛੈ ਜਤੀਅੰ[8] । ਚੌਸਠ ਜੋਗਨੀਅੰ ।
ਬਾਵਨ[9] ਜੋ ਬੀਰ ਗਾਵੇ, ਮੰਗਲ ਸਬਦ ਪੁਕਾਰ । ॥ ੭ ॥
ਕਿੰਨਰ ਸੁ ਜੱਛ ਜੇਤੇ, ਗੰਧਰਬ ਰਾਗ ਕੇ ਬੇਤੇ ।
ਅਪਸਰਾ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆ, ਬਾਜੰਤ ਨਿਰਤਕ ਕਾਗ । ॥ ੮ ॥

---

2. ਸੈ ਸੰ । 3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੫ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ਾਬਾਦ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ । 4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜਾ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । 5. ਤ੍ਰਿੰਨ । 6. ਰਿਖੀ , ਸੁ ਆਏ । 7. ਗੋਰਖ, ਮਛੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਆਦਿ । 8. ਲਛਮਨ, ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਆਦਿ । (ਦੇਖੋ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ) । 9. ਬਵੰਜਾ ।

ਭਇਆ ਧੁਨ ਅਨੰਦ ਪੂਰਨ, ਅਗਿਆਨ ਸੋਕ ਚੂਰਨ ।
ਓਅੰਕਾਰ ਧੁਨ ਕੋਲਾਹਲ, ਭਇਆ ਰਾਮ ਕੋ ਅਖਾਰਾ । ॥ ੯ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸਭ ਸੰਤਨ ਦਰਸਨ ਕਰਿਓ, ਸਤਿਗੁਰ ਲੀਓ ਅਵਤਾਰ ।
ਆਸਿਖ ਦੀਨੀ ਸੰਤ ਮੁਨ, ਆਗਮ ਕਰ ਬੀਚਾਰ । ॥ ੧੦ ॥

ਸਰਬ ਸਿਧ ਮੁਨ ਜਨ ਕੀ ਅਸੀਸ

ਦੋਹਰਾ

ਹੇ ਹਰਿ, ਸੰਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ, ਕੀਜੈ ਜਗ ਭਗਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ।
ਦਸ ਸਰੂਪ ਦਸ ਨਾਮ ਧਰ, ਕਰ ਹੋ ਜਗਤ ਉਧਾਰ । ॥ ੧੧ ॥

ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੋਹਰਾ

ਕਿਮ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਇ ਰੂਪ ਦਸ, ਕਿਮ ਏਕ ਨਾਮ ਦਸ ਨਾਮ ।
ਯਾ ਮੋ ਕੋ ਪ੍ਰਭਤਾ ਨਿਮਤਿ, ਭਏ ਨਿਹਕਾਮ ਸਕਾਮ ।॥ ੧੨ ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਇਕ ਅੰਕ ਨਿਧ, ਭਗਤ ਲਗੀ ਤਿਹ ਸੁੰਨ ।
ਭਗਤ ਸੁੰਨ ਲਾਗਤ ਬਢਿਓ, ਨਾਮ ਰੂਪ ਦਸ ਗੁੰਨ ।॥ ੧੩ ॥

ਸੰਕਾ ਨਿਵਾਰਨ ਦੋਹਰਾ

ਕਰ ਆਸਖ[1] ਰਾਮ ਨੇ ਸਰਬ, ਬਡਭਾਗੀ ਸਭ[2] ਸੰਤਿ ।
ਸਾਂਤ ਭਈ ਸਭ ਜਗਤ ਮੋ, ਫੂਲੀ ਭਗਤ ਬਸੰਤ ।॥ ੧੪ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਮੰਗਲ ਸੁਨੇ, ਜੋ ਸਿਖ ਮਨ ਹੁਲਸਾਇ ।
ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਹਿਰਦੇ ਬਸੈ, ਅਗਿਆਨ ਦੋਖ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ।॥ ੧੫ ॥
ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਜਨਮ ਮੰਗਲ ਅਵਤਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕੋ ਸੰਪੂਰਨੰ । ॥ ੧ ॥

ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਰਨ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਵਡਭਾਗੀ ਤੇ ਜਨ ਭਏ, ਜਿਨ ਨਾਮ ਕਰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਖਿ ।
ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੁਲ ਜਮ ਬਿਪ੍ਰ ਸਭ, ਨਿਰਖ ਮੁਖ ਪੁਰਖ ਅਲੇਖ । ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਭਏ ਇਕਤ੍ਰ ਕੁਲੁ ਜਨ ਪਰਵਾਰ । ਮਿਲ ਪ੍ਰੋਹਤ ਬਿਪ੍ਰ ਕੀਆ ਕੁਲ ਆਚਾਰ ।
ਜਥਾ ਜਠੇ ਪੂਜਾ ਕਰੀ । ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਬਿਧ ਸਭ ਅਨੁਸਾਰੀ ।॥ ੨ ॥

1. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ।
2. ਵਡ (ਪਾਠਾਂਤਰ) ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਮਨ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਗਤ ਸੁਤ[1] ਧੰਨ ।
ਪੁਨਿ ਪੁਰੋਹਤ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਨ ਲਾਗਾ । ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਨਭੈ ਅਨੁਰਾਗਾ । ॥ ੩ ॥
ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹਰਿ ਦਿਆਲ ਮੁਖ ਦੇਖਾ । ਗਿਆਨ ਭਾਨੁ ਆਨੰਦ ਵਿਸੇਖਾ ।
ਕਮਲ ਨੈਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਭਰੇ । ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਪੁਰੋਹਤ ਨਿਸਤਰੇ । ॥ ੪ ॥
ਧਨ ਧਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੁਲ ਲੋਗਾ । ਜਿਨ ਹਰਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਭਇਆ ਸੰਜੋਗਾ ।
ਜਿਹ ਕੁਲ ਸਤਿਗੁਰ ਲੀਨ ਅਵਤਾਰ । ਪਿਤ੍ਰ ਜਠੇਰੇ ਭਏ ਉਧਾਰ । ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਅਨਭੈ ਮੁਖ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕਹਿਓ, ਜਬ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ।
ਉਮਗਿਓ ਆਨੰਦ ਸਭ ਹੀਏ, ਸੁਨ ਅਨਹਦ ਧੁਨ ਸੁਖ ਸਾਰ । ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕੀ, ਜਨਮ ਭੂਮ ਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਵਡ ਭਾਗੀ ਜਗ[2] ਭੂਮ ਵਹ, ਸਿਰ ਨਿਆਵਤ ਭੂਪਾਲਿ[3] । ॥ ੭ ॥
ਜਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਹੋਇ, ਸਦ ਮੰਗਲ ਤਹ ਹੋਇ ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲ, ਭਵ ਨਿਧ ਤਾਰਨ ਸੋਇ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ । ॥ ੨ ॥

ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਵਿਚ ਗਿਆਨ-ਚਰਚਾ

ਸਾਖੀ ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੋੜਸ[4] ਦਿਨ ਕੇ ਭਏ ।
ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਜੀ ਆਏ ਉਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਭਇਆ ।
ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਦਿਨ ਖੋੜਸ ਕੇ ਬਾਬਾ ਭਏ, ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ ਦਿਆਲ ।
ਕਮਲ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਸੁਭਗ, ਸੋਭਾ ਬਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲ । ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਢਲੀ ਦੋਪਹਰ ਭੀਤ ਪਰਛਾਈ, ਲੀਏ ਦਿਆਲ ਗੋਦ ਮਾਤਾ ਤਹ ਆਈ ।
ਪ੍ਰਭੂ ਹੀਏ ਲਾਇ ਸੈਨ ਤਹਾ ਕੀਨਾ । ਜਿਸ ਮਨਿ ਭੁਅੰਗ ਰਾਖਤ ਮਨ ਚੈਨਾ । ॥ ੨ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਆਂਗਨ ਮੋ ਆਏ । ਆਗੇ[1] ਅਲਖ ਸੁਖ ਸ਼ਬਦਿ ਸੁਨਾਏ ।
ਦੀਆ ਉਤਰ ਦਿਆਲ ਗਿਆਨ ਰਸ ਪਾਗੇ, "ਅਲਖ ਕਬੀ ਸੋਵੇ ਨਹੀਂ ਜਾਗੇ ।" ॥ ੩ ॥

1. ਸਤ । 2. ਵਡ । 3. ਭੂ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ) ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ । 4. ਸੋਲਹ (ਸੋਲਾਂ) । 5. ਜਾਗੇ ।

ਸੁਨ ਯਹ ਵਚਨ ਨਾਥ ਮਗਨਾਨੇ । ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ।
ਤਬ ਤੀਨ ਬਾਰ ਦੀਆਂ ਨਾਥ ਪ੍ਰਦੱਖਨਾ'ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ' ਕਹਾ ਸੰਤ ਬਿਚਛਨਾ । ॥ ੪ ।
ਗੁਰ ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਉਤਰ ਸਾਰ । "ਵਾਰਿਆਂ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ।"
ਸੁਨ ਉਤਰ ਭਏ ਨਾਥ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਧੰਨ ਧੰਨ । ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਦੇਖਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਭ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ, ਮਨ ਮੋ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦ ।
ਇਹ ਜੋਗੀ ਕਛੁ ਟੋਨਾ[1] ਕਰੈ, ਦੇਖਾ ਬੇ ਮਿਰਜਾਦ । ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਦੇਖ ਲੋਗ ਗ੍ਰਿਹ ਭਏ ਅਧੀਨ । "ਹੇ ਨਾਥ ! ਪ੍ਰਦੱਖਨ ਕਿਸੁ ਤੁਮਕੀਨ ?"
ਇਹ ਬਾਲਕ ਦੀ ਰਛਿਆ ਕੀਜੈ । ਕਰੋ ਬਿਰਤੰਤ ਤਬ ਸਾਤ ਪਤੀਜੈ । ॥ ੭ ॥
ਸੁਨ ਹਸੇ[2] ਨਾਥ ਮੁਖ ਵਚਨ ਬਖਿਆਨਾ ।[3] ਹੇ ਮਾਈ ਤੁਮ ਕੋ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨਾ ।
ਇਹ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਪਰ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ । ਦਿਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇ ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ॥੮॥
ਮੈਂ ਗੋਰਖ ਹੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਸੰਤ ਕਛੁ ਭੈ ਮਤ ਕਰੋ ਤੰਤ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ।
ਇਹ ਕਹਿਤ ਬਚਨ ਭਏ ਨਾਥ ਅਲੋਪਾ ਜਾ ਕੇ ਸਮਸਰ ਪ੍ਰਗਟ ਗੋਪ । ॥ ੯ ॥
ਦੇਖ ਸਭਨ ਭਇਆ ਹਰਖ ਬਿਸਮਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ ਕੋਇ ਸੰਤਨ ਮਿਰਜਾਦਾ ।
ਤਬ ਜਗੇ ਪ੍ਰਭ ਬਾਲਕ ਨਿਆਈ । ਜਾਨੇ ਬਾਲਕ ਕਛੁ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀ । ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸਭ ਜਗ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ, ਨਹੀਂ ਜਾਨੈ ਮਹਿੰਮਾ ਸੰਤ ।
ਬਡ ਭਾਗੀ ਜਗ ਮੈਂ ਕੋਈ, ਭੇਟੇ ਸੰਤ ਅਨੰਤ । ॥ ੧੧ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰਾ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ । ॥ ੩ ॥

ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਜਗਿਯੋਪਵੀਤ[5] ਕੀ

ਦੋਹਰਾ

ਜਿਉਂ ਬਾਲ[6] ਚੰਦ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਢੈ, ਹੋਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਸ਼ੇਖ ।
ਤਿਉਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਰੂਪ ਕੀ, ਸੋਭਾ ਅਮਿਤ ਅਲੇਖ ।

1. ਟੂਨਾ । 2. ਇਹ । 3. ਬਖਾਨਾ । 4. ਅਸਲ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਬਿਸ਼ੇਖ' ਪਾਠ ਹੈ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪੋਥੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਅਲੇਖ' ਸ਼ਬਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. 5. ਜਨੇਊ । 6. ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਚੰਦ, ਅਰਥਾਤ-ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਬੱਚਾ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ।

ਜੋ ਦੇਖੇ ਰੂਪ ਦਿਆਲ ਕੋ, ਮਨ ਤਨ ਹੋਇ ਅਨੰਦ ।
ਭਾਵਨ ਹੈ ਸਭ ਜਗਤ ਕੋ, ਰਵਿ[1] ਕਮਲ, ਕੁ ਮੁਦਨਾਂ[2] ਚੰਦ । ॥ ੨ ॥

ਅੜਿਲ ।

ਜਬ ਸਾਤ ਬਰਖ ਕੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਇਓ ।
ਜਗਿਓਪਵੀਤ ਕੌ ਧਾਰਨ ਕਾਲੂ ਜੀ ਚਹਿਓ ।
ਹਰਿ ਦਿਆਲ ਕੁਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਲੀਓ ਬੁਲਾਇ ਕੈ ।
ਹੋਂ, ਅਬ ਕਹੋ ਜਨੇਊ ਕਰਮ ਸੁਭ ਦਿਨ ਠਹਿਰਾਇ ਕੈ । ॥ ੩ ।
ਭਏ ਇਕਤਰ ਕੁਲ ਲੋਕ ਬਿਪ੍ਰ ਸਭ ਆਇ ਕੈ ।
ਬੇਦ ਰੀਤਿ ਸਭ ਕਰੀ, ਬਿਧਵਤ ਮਨ ਭਾਇ ਕੈ ।
ਜਗਿਓਪਵੀਤ ਪੜ, ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਆਲ ਪਹਿਰਾਇਆ ।
ਹੋਂ, ਤਬ ਹਸ ਬੋਲੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਇਆ । ॥ ੪ ॥

(ਵਾਰ ਆਸਾ) ਸਲੋਕੁ[3] ।

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ, ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ।
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ, ਹਈ ਤ ਪਾਂਡੇ ਘਤੁ ।
ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ, ਨਾ ਮਲ ਲਗੈ, ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨਾ ਜਾਇ ।
ਧੰਨ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ, ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥[4]
ਤਗ ਕਪਾਹ ਹੁ ਕਤੀਐ, ਬਾਮਣ ਵਟੇ ਆਇ ।
ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨ੍ਹਿ ਪਾਇਆ, ਸਭ ਕੋ ਆਖੈ ਪਾਇ ।
ਹੋਇ ਪੁਰਾਨਾ ਸੁਟੀਐ, ਭੀ ਫਿਰ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ।
ਨਾਨਕੁ ਤਗੁ ਨਾ ਤੁਟਈ, ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ । ॥ ੨ ॥
ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ, ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ ।
ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ, ਤਗੁ ਨਾ ਤੂਟਸਿ ਪੂਤ ।
ਤਗੁ[5] ਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ । ਭਲ ਕੇ ਥੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ ।
ਤਗੁ ਨ ਪੈਰੀ, ਤਗੁ ਨਾ ਹਥੀ । ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨਾ ਅਖੀ ।

---

1. ਸੂਰਜ । 2. ਕਮਲਿਨੀ, ਭੰਬੂਲ, ਕੰਮੀ । 3. ਮਹਲਾ ੧ । 4. ਇਥੇ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ--

"ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ, ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ।
ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ, ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ।
ਓਹ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ, ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ।
ਮਃ ੧ । ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ, ਲਖ ਕੂੜੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ ।
ਲਖ ਠਗੀਆਂ ਪਹਿਨਾਮੀਆ, ਰਾਤਿ ਦਿਨਸ ਜੀਅ ਨਾਲਿ । 5. ਮਃ ੧

ਵੇ ਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ । ਲੋ[1] ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਅਤੈ ।
ਲੇ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਵਾਹੁ[2] । ਕਢਿ ਕਾਗਦ[3] ਦਸੇ ਰਾਹ ।
ਵੇਖੋ[4] ਲੋਕਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ । ਅਨਿ ਅੰਧਾ ਤੇ[5] ਨਾਮ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ੨॥

ਅੜਿਲ

ਜਬ ਅਨਭੈ ਇਹ ਅਸਲੋਕ, ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਸੋ ਕਹੇ ।
ਸੁਨ ਬ੍ਰਹਮਨ ਕੁਲ ਕੇ ਲੋਕ, ਸਕਲ ਬਿਸਮੈ[6] ਭਏ ।
ਇਹ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾਇ, ਬਾਤ ਐਸੇ ਕਹੈ ।
ਹੋ ਕਛੁ ਲਖੇ ਨ ਜਾਨੋ ਕੋਇ, ਅਗਮ ਸਤ ਸੰਤ ਹੈ ॥ ੫ ॥
ਕਰ ਬਚਨ ਬਧਾਈ ਲੋਕ, ਸਕਲ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ[7] ਗਏ ।
ਭਇਆ ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਸਫਲ, ਸਗਲ ਮੰਗਲ ਭਏ ।
ਯਹ ਚਲਿਤ ਅਨੂਪਮ ਦੇਖਿ, ਸਕਲ ਚਰਚਾ ਕਰੇ ।
ਹੋ, ਇਹ ਬਡੇ ਭਾਗ ਤੇ ਸੁਤ ਕਾਲੂ ਗ੍ਰਿਹਿ ਉਤਰੇ ॥ ੬ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰਿ ਲੇਵਿ ਉਧਾਰ ॥ ੪ ॥

ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਪਾਂਧੇ ਕੋ ਪੜ੍ਹਾਵਨੇ ਕੀ

ਦੋਹਰਾ

ਵਿਦਿਆਨਿ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਕੋ, ਸੁਭ ਦਿਨ ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ।
ਪਾਧੇ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਲੇ ਗਏ, ਲਿਖੀ ਪਟੀਆ ਅਖਰ ਸੁਧਾਰ ॥ ੧ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ ।

ਪਟੀਆ ਲਿਖੀ ਕਰੁ ਸਗੁਨ । ਭਏ ਦੇਖ ਬਾਬਾ ਮਗਨ ।
ਸਭਹ ਬਧਾਈ ਦੀਨ । ਕੁਲ ਰੀਤ ਸਗਲੀ ਕੀਨ ॥ ੨ ॥
ਪੁਨ ਗਏ ਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ । ਆਏ ਬਹੜ ਚਟਸਾਲ[8] ।
ਨਹੀਂ ਪੜੇ, ਨਾਹੀਂ ਕਿਛੁ ਲਿਖੇ । ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਸਿਖੇ ॥ ੩ ॥
ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਬਹਿ ਰਹੇ । ਪਾਧਾ ਬਹੁਤ ਬਿਧ ਕਹੇ ।
"ਪੜੀਏ ਪਹਾਰੇ ਮੀਤ ! ਜਮਾ ਖਰਚ ਕਰੀਏ ਚੀਤ" ॥ ੪ ॥
ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖ ਰਾਸ । "ਯਹ ਗ੍ਰਸਨ ਕੀ ਹੈ ਫਾਸ ।
ਜਿਸ ਪੜ੍ਹੇ ਬਡੇ ਜੰਜਾਲ । ਸਭ ਝੂਠ ਖਾਮ[9] ਖਿਆਲ" ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨ ਪਾਧਾ ਚਕ੍ਰਿਤ ਭਇਆ, ਪੁਨ ਪੂਛਾ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ।

1. ਵਟਿ । 2. ਵੀਆਹੁ । 3 ਕਾਗ਼ਜ਼ੁ । 4. ਸੁਣਿ ਵੇਖਹੁ । 5. ਇਥੇ 'ਤੇ' ਸਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ' ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । 6. ਵਿਸਮਾਦ, ਅਸਚਰਜ । 7. ਨੂੰ । 8. ਅਰਥਾਤ–ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ । 9. ਕੱਚਾ ।

"ਇਹ ਸਭ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਕ ਕੀ, ਕਿਆ ਪੜੀਐ ਹੋਇ ਛੁਟਕਾਰ ॥" ੬ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਂਧੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸੁ ਸਬਦੁ ਉਚਾਰ ਕੀਆ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧

ਜਲ ਮੋਹ ਘਸ ਮਸੁ ਕਰਿ, ਮਤ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰ ।
ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤ ਲਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛ ਲਿਖ ਬੀਚਾਰਿ ।
ਲਿਖ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ।
ਪੜਿਆ[1] ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖ ਜਾਣੁ । ਜਿਥੇ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ, ਹਥ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣ ॥ ਰਹਾਉ

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ।

ਹੇ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ! ਮਹਾ ਮੋਹਿ ਕੋ ਜਲਾਇ ਮਸ ਕੀਜੀਏ । ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਕਾਗਦ ਭਾਵ ਕੀ ਲੇਖਨ ਅਰ ਚਿਤ ਲਿਖਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਹਿਰਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਦਾ ਬਿਚਾਰਨਾ. ਏਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਨੇ ਸੋ ਛੁਟਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ! ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਐਸਾ ਲੇਖਾ ਬੁਧਵਾਨ ਜਾਨਤੇ ਹੈ । ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਇਹੁ ਕਾਮ ਕਾ ਨਿਸਾਨ ਹਾਥ ਹੋਇ।

ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ

ਆਗੇ ਮਿਲਨਿ[2] ਵਡਿਆਈਆ, ਸਦ ਖੁਸੀਆ ਸਦ ਚਾਉ ।
ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਟਿਕੇ ਉਜਲੇ[3], ਜਿਨ ਮੁਖ[4] ਸਚਾ ਨਾਉ।
ਕਰਮਿ ਹੋਵੈ[5] ਤਾ ਪਾਈਐ, ਨਾਹੀ ਗਲੀ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥ ੨ ॥
ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਜੋ ਨਾਮ ਕਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ
ਹਜ਼ੂਰ ਮੇ ਬਡ਼ਿਆਈ ਹੈ ਅਰੁ ਉਜਲ ਮੁਖ ਟਿਕਾ ਹੈ।

ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਭਿਖਿਆ ਨਹੀ ਮਿਲਤੀ ਅਰ ਭਰ ਪੇਟ ਖਾਨੇ ਕੋ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ ਅਰੁ ਨਾਮ ਨਾਹੀ ਜਪਤੇ ਤਿਨ ਕੋ ਪਾਤਸਾਹੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੁਖ ਨਮਿਤ ਬੁਰਿਆਈਆ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਆ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ?

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਠਿ, ਇਕ ਨਾ ਰਖਿਆ ਨਾਉ ਸਲਾਰ[6] ।
ਇਕਿ ਉਪਾਏ ਮੰਗ ਤੇ, ਇਕ ਨਾ ਬਡੇ ਦਰਬਾਰ[7] ।
ਅਗੈ ਗਇਆ ਸਿਞਾਣੀਐ[8], ਬਿਨ[9] ਨਾਵੈ ਬੇਕਾਰ[10] ॥ ੩ ॥

ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਭਿਖਿਆ ਮਾਂਗ ਖਾਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਬਡੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਤੀ ਹੈ । ਜੋ ਬੁਰਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਭੋਗ ਭੋਗਤੇ ਹੈ ਸੋ ਨਰਕ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ।

ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, "ਹੇ" ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁਮ ਤੋ ਅਬੀ ਬਾਲਕ ਹੋ ਹਰਖ ਸੋਗ ਗ੍ਰਿਸਤ ਕਾ ਦੇਖਾ ਨਹੀਂ, ਐਸੀ ਭੈ ਕੀ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਤੇ ਹੋ ?"

1. ਬਾਬਾ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 2. ਜਿਥੈ ਮਿਲਹਿ (ਪਾਠਾਂਤਰ) 3. ਨਿਕਲਹਿ (ਪਾਠਾਂਤਰ) 4. ਮਨਿ (ਪਾਠਾਂਤਰ) 5. ਮਿਲੈ (ਪਾਠਾਂਤਰ) 6. ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਵ ਸਲਾਰ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 7. ਦਰਵਾਰ (ਪਾਠਾਂਤਰ) 8. ਜਾਣੀਐ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 9. ਵਿਣੁ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 10. ਵਕਾਰ (ਪਾਠਾਂਤਰ) ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :—

ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ, ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ ।
ਨਾਮ[1] ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ, ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ ।
ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ, ਸਭ ਕੂੜੇ ਅਸਨੇਹ[2] ॥ ੪ ॥

ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ! ਜਿਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਭਉ ਹੈ ਸੋ ਸਦਾ ਭਉ ਮੋ ਰਹਤੇ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀ ਉਨ ਕੋ ਲਾਗਤੇ । ਕਿਸੀ ਕਾ ਭੈ ਨਾਹੀ, ਵਡੇ ਸੁਲਤਾਨ ਰਾਜੇ ਮਾਟੀ ਮਿਲਿ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਰਹਤਾ ਨਾਹੀ ਕੋਈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਮ ਸਦਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਭੈ ਮੋ ਕਾਂਪਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈ ।

ਇਹ ਚਰਚਾ ਸੁਨ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਨ ਭੈਮਾਨ ਹੋਇ ਰਹਾ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਾ । ਕਹਿਓ ਸੁ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈ । ਤੂੰ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਬੁਧ ਤੇਰੇ ਬਚਨਾ ਕੋ[3] ਪਹੁਚਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ । ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸੋਂ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਨ ਹੋਗਾ ।"

ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਨ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਸੋ ਕਹਿਆ, "ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਵਡਾ ਭਗਤ ਹੈ ! ਏ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਕਿਆ ਪੜ੍ਹਾਵੈ ? ਵਡਾ ਵਡਭਾਗੀ ਹੈ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਹੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰਿ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥ ੫ ॥

੮. ਸਾਖੀ ਮੂਲਾਂ ਕੇ ਪਾਸ ਪੜਨੇ ਕੀ

ਦੋਹਰਾ

ਮੂਲਾਂ ਕੇ ਘਰ ਪੜ੍ਹਨ ਕੋ, ਲੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੰਗ ।
ਮਕਤਬ ਮੋ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਸੋਭਾ ਅਮਿਤ ਅਭੰਗ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਗਏ ਮਕਤਬ[4] ਮੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ । ਲਿਖਤ ਪੜਤ ਦੇਖੇ ਬਹੁ ਬਾਲ ।
ਅਲਫ ਬੇਇ ਮੁਲਾ ਲਿਖ ਦੀਨਾ । "ਪੜੀਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਪ੍ਰਬੀਨਾ" ॥ ੨ ॥
ਤਬ ਬੋਲੇ ਦਿਆਲ ਇਹੁ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ । ਯਹ ਪੜਨ ਲਿਖਨ ਬੰਧਨ ਅਧਕਾਰਾ ।
ਐਸਾ ਇਲਮ ਨਹੀ ਤੁਮ ਪਾਸ । ਪੜੇ ਨਜਾਤ[5] ਹੋਇ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ॥ ੩ ॥
ਅਲਫ ਬੇਇ ਤੁਮ ਹਮ ਲਿਖ ਦੀਨਾ । ਮਾਇਨੇ ਅਲਫ ਨਹੀ ਤੁਮ ਚੀਨਾ !
ਸਮਝ ਅਲਫ ਦਿਲ ਮਾਹਿ ਬਸਾਵੈ । ਹੋਇ ਨਜਾਤ[6] ਦੋਜਖ ਨਹੀ ਜਾਵੈ ।" ॥ ੪ ॥
ਸੁਨ ਹੋਇ ਹੈਰਾਨ ਮੀਆਂ ਜੀ ਪੂਛਾ । "ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਸੂਝਾ ?
ਮਾਇਨੇ[7] ਅਲਫ ਕਹੋ ਸਮੁਝਾਈ । ਸਾਚ ਕਹੋ ਤਬ ਮਨ ਪਤੀਆਈ ।" ॥ ੫ ॥

---

1 ਨਾਵ । 2. ਸਭ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਨੇਹ । 3. ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ । 4. ਮਦਰਾਸਾ ਸਕੂਲ । 5. ਮੁਕਤੀ । 6. ਅਸਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਨਜਮਤ' ਪਾਠ ਹੈ । ੭. ਅਰਥ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੂ, ਕੀਨ ਮੁਖ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰ ।
ਅਲਫ ਇਲਾਹੀ ਏਕ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੀਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ॥ ੬ ॥

ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧

ਸੋਈ ਮਉਲਾ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਮੋਲਿਆ, ਹਰਿਆ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰੋ ।
ਆਬ ਖਾਕੁ ਜਿਨਿ ਬੰਧ ਰਚਾਈ,[1] ਧੰਨੁ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰੋ । ॥ ੧ ॥
ਮਰਣਾ ਮੁਲਾ ਮਰਣਾ । ਭੀ ਕਰਤਾ ਰਹੁ ਡਰਣਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸਕਾ ਬਿਆਨ । 'ਹੇ ਮੀਆਂ ਜੀ ! ਏਕ ਅਲਫ ਜੋ ਅਲਾ ਹੈ ਆਪਨੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸੋ ਬਾਦ[2] ਖਾਕ[3] ਆਬ[4] ਆਤਸ[5] ਪੈਦਾ ਕੀਆ, ਤਿਸ ਸੋ ਸਭ ਆਲਮ[6] ਪੈਦਾ ਕੀਆ, ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ ਹਾਰਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਸਭ ਕੋ ਮਰਨਾ ਹੈ । ਐਸੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਸਦਾ ਭੈ ਮੇ ਰਹਾ ਚਾਹੀਐ ।'

ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ

ਤਾ ਤੂੰ ਮੁਲਾ ਤਾ ਤੂੰ ਕਾਜੀ, ਜਾਣਹਿ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਈ ।
ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਪੜਿਆ ਹੋਵਹਿ, ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਭਰੀਐ ਪਾਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ । 'ਸੋਈ ਮੁੱਲਾਂ ਸੋਈ ਕਾਜੀ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਜਪਤਾ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਭਾਵੇਂ ਕੇਤਾ ਪੜਿਆ ਹੋਵੇ ਲੁਕਮਾ ਮੌਤ ਕਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਰਹੈ ਗਾ ਨਾਹੀ ।

ਤਬ ਮੀਆ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਮੌਤ ਸੋਂ ਕੋਈ ਬਚਾ ਨਾਹੀ, ਮੌਤ ਸੋਂ ਕਿਸਤ੍ਰਹ ਬਚੇ ?" ਤਬ ਤੀਜੀ ਪਾਉੜੀ ਕਹੀ—

ਸੋਈ ਕਾਜੀ ਜਿਨਿ ਆਪੁ ਤਜਿਆ, ਇਕ ਨਾਮ ਕੀਆ ਆਧਾਰੋ ।
ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ, ਸਚਾ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰੋ । ॥ ੩ ॥
ਪੰਜਿ ਵਖਤ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਹਿ, ਪੜਹਿ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਣਾ ।
ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਗੋਰ ਸਦੇਈ, ਰਹਿਓ ਪੀਣਾ ਖਾਣਾ । ॥ ੪ ॥

ਤਿਸਕਾ ਬਿਆਨ । ਸੋਈ ਪਾਕ[7] ਬੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦੀ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਮੁਹਬਤ ਮੇ ਲਗਾ ਹੈ ਵਹੀ ਖੁਦਾਇ ਸੋ ਮਿਲ ਕਾਇਮੁ ਹੋਇ । ਬਾਕੀ ਕੇਤਾ ਪੜੇ ਨਿਮਾਜ ਰੋਜਾ ਕਰੇ । ਬਿਨ ਮੋਹਬਤ ਰੱਬ[8] ਕੇ ਏਕ ਗੋਰ[9] ਮੋ ਹਿਸਾਬ ਕਿਰਦਾਰ[10] ਦੇਨਾ ਅਜਾਬ[11] ਸਹਨਾ ਹੈ ।

ਜਬ ਮੀਆਂ ਜੀ ਏਹ ਜਿਕਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸੋ ਸੁਨਾ, ਹੈਰਤ[12] ਕੇ ਮਕਾਨ ਮੋ ਹੋਇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੋ ਕਹਾ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂ ਕੋਈ ਪਾਕ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਭੇਜਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਨਸੀਹਤ ਸੁਨ ਕਰ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਗਾ ।" ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਕੋ ਕਹਿਆ, "ਤੇਰਾ ਪੁਤਰ ਪਾਕ ਬੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ ਕੌਨ ਪੜਾਵੈ । ਇਹ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਕੋ ਆਏ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਹਿ ਉਧਾਰ ਸਾਖੀ ॥ ੬ ॥

1. ਅਰਥਾਤ -ਪੰਜਾ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। 2. ਪੌਣ । 3. ਮਿੱਟੀ। 4 ਪਾਣੀ। 5. ਅੱਗ । 6 ਸੰਸਾਰ । 7. ਪਵਿਤਰ । 8. ਲੈ ਸਹਿਤ । 9. ਕਬਰ । 10. ਕਰਮ 11. ਦੁਖ। 12. ਅਸਚਰਜ, ਹੈਰਾਨੀ ।

ਸਾਖੀ ਉਜੜਾ ਖੇਤ ਹਰਾ ਕਰਨੇ ਕੀ

ਦੋਹਰਾ

ਸਦਾ ਬਿਰਕਤ[1] ਨਾਨਕ ਰਹੇ, ਕਾਹੂ ਸੋ ਨਹੀਂ ਸੰਗ।
ਜੇ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਰਹੈ, ਸੋਏ ਸੈਨ ਅਭੰਗ[2]।'' ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਾਈ

ਜੋ ਬੈਠੇ ਤੋ ਬੈਠੇ ਰਹੈ। ਕਾਹੂ ਕੀ ਕੁਛ ਸੁਨੈ ਨ ਕਹੈ।
ਜੋ ਸੋਇ ਰਹੇ ਤੋ ਸੈਨ ਅਭੰਗ। ਰਹੇ ਏਕ ਲਿਵ ਏਕੈ ਰੰਗ ॥ ੨ ॥
ਕੋਊ[3] ਭੇਦ ਨਾ ਪਾਵੈ ਦਿਆਲ। ਮਗਨ ਰਹੇ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ਲਾਲ।
ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੋ ਲੋਕ ਕਹੈ। ''ਕਵਨ ਹਾਲ ਤੁਮਰੋ ਸੁਤ ਰਹੈ ॥ ੩ ॥
ਕੁਛ ਕਰੋ ਜਤਨ ਇਨ ਕਾ ਮਨ ਲਾਗੈ। ਘਰ ਕੇ ਧੰਧੇ ਮੋ ਚਿਤ ਪਾਗੈ।''
ਤਬ ਕਾਲੂ ਜੀ ਬਾਬੇ ਕੋ ਕਹੇ। ''ਬਿਨ ਧੰਧੇ ਕੈਸੇ ਚਿਤ ਰਹੇ ?। ॥ ੪ ॥
ਕੁਛ ਕਾਰਜ ਘਰ ਕਾ ਭੀ ਕੀਜੈ। ਲਗੈ ਚਿਤ ਮਨ ਸਾਤ ਪਤੀਜੈ।''
ਤਬ ਬੋਲੇ ਦਿਆਲ,' ਕਹੋ ਸੋ ਕਰੇਂ। ਜਾ ਤੇ ਕਾਰਜ ਤੁਮਰਾ ਸਰੇ।'' ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਕਾਲੂ ਜੀ ਬਾਬੇ ਕਹਾ, ''ਬੈਠੋ ਖੇਤ ਮੋ ਜਾਇ।
ਰਾਖੀ ਹੋਇ ਨਿਜ ਖੇਤ ਕੀ, ਭੈਸਾਂ ਤਹਾਂ ਚਰਾਇ ॥ ੬ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਗਏ ਖੇਤ ਮਾਹ ਦਿਆਲ, ਲੇ ਗਏ ਭੈਸਾਂ ਨਾਲ।
ਰਹੇ ਬਿਰਛ ਛਾਹੀ ਬੈਸ। ਸਨਮੁਖ ਚਰੇ ਸਭ ਭੈਸ। ॥ ੭ ॥
ਚਲੀ ਮੰਦ ਸੀਤਲ ਪਵਨ। ਚਿਤ ਚਹਾ ਕਰਨੇ ਸਵਨ।
ਕੀਆ ਸੈਨ ਚਾਦਰ ਤਾਨ। ਗਏ ਸੋਇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਜਾਨਾ। ॥ ੮ ॥
ਜਾਇ ਪਰੀ ਭੈਸਾਂ ਖੇਤ। ਚਰ ਗਈ ਖੇਤ ਅਚੇਤ।
ਭਈ ਖੇਤ ਮਾਲਿਕ ਸੁਧ। ਤਿਨ ਕੀਨ ਬਡੋ ਬਿਰੁੱਧ। ॥ ੯ ॥
ਧਰਿ ਭੈਂਸ ਸਗਲੀ ਲੀਨ। ਇਹ ਭਈ ਬਾਤ ਨਵੀਨ।
ਕਰੀ ਰਾਇ ਪਹ ਫਰਯਾਦ। ਸੁਨੀਏ ਹਮਾਰੀ ਦਾਦ।' ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਲੂ ਕੇ ਸੁਤ ਖੇਤ ਮਮ, ਦੀਨਾ ਭੈਂਸ ਚਰਾਇ।
ਨਿਆਉ ਹਮਾਰਾ ਕੀਜੀਏ, ਪੂਛਉ ਤਿਸੇ ਬੁਲਾਇ। ॥ ੧੧ ॥
ਰਾਇ ਪਿਆਦਾ ਭੇਜ ਕੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੀਓ ਬੁਲਾਇ।
''ਛੋਡ ਭੈਸ ਪਰ ਖੇਤ ਮੋ, ਕਿਉਂ ਤੁਮ ਦੀਨ ਚਰਾਇ ?'' ॥ ੧੨ ॥

1. ਤਿਆਗੀ। 2. ਨਾ ਭੰਗ ਹੋਣ ਵਾਲੀ, ਅਟੁਟ। 3. ਕੋਈ।

ਅੜਿਲ

ਤਬ ਕਹਾ ਰਾਇ ਸੋ ਬਾਬੇ, "ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਖਾਇਆ।
ਨਹੀਂ ਪਰੀ ਖੇਤ ਮੋ ਭੈਸ, ਨੇ ਕਤ ਚਰਾਇਆ।
ਇਹ ਝੂਠੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ, ਖੇਤ ਕੋ ਦੇਖੀਏ।
ਜੋ ਹੋਵੈ ਖੇਤ ਉਜਾੜ, ਗੁਨਹ ਹਮ[1] ਲੇਖੀਏ।" ॥ ੧੩ ॥
ਤਬ ਭੇਜੇ ਮੁਨਸਿਫ ਰਾਇ, ਖੇਤ ਕੋ ਦੇਖਨੇ।
ਸਾਬਤ ਦੇਖਾ ਖੇਤ, ਚਲਿਤ੍ਰ[2] ਕਰ ਪੇਖਨੇ।
ਯਹ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਜਬ ਰਾਇ, ਅਚਰਜ ਕਰ ਜਾਨਿਆ।
ਤਬ ਬਾਬੇ ਢਿਗ ਤਿਨ ਦੇਖ, ਸਾਧ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ। ॥ ੧੪ ॥
ਸਭ ਲੋਕ ਕਹੈ, "ਇਹ ਬਡਾ[3] ਕੋਈ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।
ਮਸਤਕ ਜਗ ਮਗ ਜੋਤ, ਕੁਲ ਕੋ ਨਿਸਤਾਰ ਹੈ।
ਜੋ ਆਗੇ ਭਏ ਚਲਿਤ੍ਰ[4], ਕਿਨੂ[5] ਨਹਿ ਬੂਝਿਆ।
ਅਬ ਦੇਖ[6] ਅਚਰਜ ਬਡਾ, ਸੰਤ ਮਨ ਸੂਝਿਆ।" ॥ ੧੫ ॥
ਪੁਨਿ ਕਾਲੂ ਸੋ ਕਹਾ ਰਾਇ, "ਪੁਤਰ ਤੁਹਿ ਪੀਰ ਹੈ।
ਦਿਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਗਟੇ ਕਲਾ, ਇਹ ਵਲੀ ਫਕੀਰ ਹੈ।
ਸਭ ਕੋ ਬਾਲਕ ਦੇਖਿ, ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਰਾਖਿਆ।
ਅਬ ਸਭ ਕੋ ਕਰੇ ਸਲਾਮ"—ਰਾਇ ਇਨ ਭਾਖਿਆ। ॥੧੬॥

ਦੋਹਰਾ

ਇਹ ਅਚਰਜ ਚਲਿਤ੍ਰ[7] ਦਿਆਲ ਕੇ, ਲਖੇ ਨ ਕੋਊ ਭੇਦ।
ਸੰਤਨ ਮਹਿਮਾ ਅਤਿ ਅਮਿਤ ਹੈ, ਭੇਦ ਨ ਪਾਵੈ ਬੇਦ ॥੧੭॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ। ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥ ੭ ॥

ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰਖਤ ਤਲੇ ਸੌਨ ਕਰਕੇ

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਰੂਪ, ਸੁਤਹ ਸਿਧ ਪਰਕਾਸ।
ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤ, ਕਰੈ ਚਲਿਤ੍ਰ ਬਿਲਾਸ ॥ ੧ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ

ਗੁਰ ਬਾਲ ਸਰੂਪੰ, ਅਨ ਭੈ ਰੂਪੰ, ਚਲਤ ਅਨੂਪੰ, ਜਗ ਤਾਰਨ।
ਸਭ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖੈ, ਮਾਨੁਖ ਲੇਖੰ,ਬਚਨ ਬਿਸੇਖੇ, ਭ੍ਰਮ ਟਾਰਨਿ।

---

1. ਮਮ। 2. ਚਰਿਤ੍ਰ। 3. ਵਡੇ। 4. ਚਰਿਤ੍ਰ। 5 ਕਿਨ ਹੂੰ। 6. ਦੇਖਿਆ। 7. ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਚਰਜ।

ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਕੀਨਾ, ਸਭ ਫਲ ਲੀਨਾ, ਭਇਆ ਪ੍ਰਬੀਨਾ,ਸੁਖ ਸਾਰਨ ।
ਧਨ ਧਨ ਗੁਰ ਦਾਤਾ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਅਨ ਭੈਰਾਤਾ, ਦੁਖ ਹਾਰਨ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਨਿਜ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਖੀ[1] ਸੰਗ ਲੇ, ਚਲੇ ਚਰਾਵਨ ਦਿਆਲ ।
ਆਨੰਦ ਸੋ ਮਹਖੀ ਚਰੇ, ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਠੇ ਛਾਹੀ ਤਰੇ ਮਾਲ । ॥ ੩ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ

ਏਕ ਦਿਵਸ ਦਿਆਲੰ, ਸੋਭ ਬਿਸਲੰ, ਆਏ ਢਿਗਮਾਲੇ, ਤਰੁ ਛਾਇਆ ।
ਤਹਾਂ ਸੈਨ ਸੁਖਾਨਾ, ਚਾਦਰ ਤਾਨਾ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਾ, ਕਰ ਮਾਇਆ ।
ਤ੍ਰਿਜਾਮ ਬੀਤਾਏ, ਢਲ ਗਈ ਤਰੁ ਛਾਏ, ਸੁਖ ਪਾਇਆ ।
ਜਹ ਸੰਨ ਗੁਰ ਸਾਈਂ, ਟਰੀ ਨਾ ਛਾਈ, ਬਲ ਬਲ ਜਾਈ. ਪ੍ਰਭ ਦਾਇਆ । ॥ ੪ ॥
ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੈ, ਭਇਆ ਸਵਾਰੈ, ਗਏ ਸਿਕਾਰੈ,ਫਿਰ ਆਏ ।
ਤਿਹ ਮਾਰਗੁ ਆਇਆ, ਚਲਤ ਦਿਖਾਇਆ,ਟਰੀ ਨ ਛਾਇਆ. ਮਨ ਭਾਏ ।
ਇਹ ਸੋਇਆ ਕਵਨੇ, ਕੁਦਰਤ ਤਵਨੇ, ਨੇੜੇ ਗਵਨੇ[2], ਜਗਾਏ ।
ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਨਾ ਵਲੀ ਪਛਾਨਾ, ਅਤ ਮਨ ਮਾਨਾ, ਗੁਨ ਗਾਏ ॥ ੫ ॥
ਭਇਆ ਰਾਇ ਸੁਭਾਗਾ ਕਦਮਨ ਲਾਗਾ, ਅਤ ਅਨੁਰਾਗਾ ਮਨ ਮਾਨਾ ।
ਕੁਦਰਤ ਜਬ ਦੇਖਾ, ਮਨ ਮੋ ਲੇਖਾ, ਵਲੀ' ਬਿਸੇਖਾ, ਕਰ ਜਾਨਾ ।
ਇਹ ਵਲੀ ਵਿਲਾਇਤ, ਅਤ ਸੁਖ ਦਾਇਕ,ਸਭੁ ਗੁਨ ਲਾਇਕ ਅਨੁਮਾਨਾ ।
ਪੁਨ ਘਰ ਕੋ ਆਏ, ਅਤ ਸੁਖ ਪਾਏ, ਲੋਕ ਸਬਾਏ, ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਹਾ ਸੁਨਾਇ[4] ਸਭ ਲੋਕ ਕੋ, "ਦੇਖੋ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕਾਮ ।
ਭਇਆ ਪੈਦਾ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਕਾ, ਸਭ ਕੋ ਕਰੋ ਸਲਾਮੁ ।" ॥ ੧ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰਿ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥ ੮ ॥

ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਵਿਵਾਹ ਕੀ[5]

ਮਿਟਾਵਨੇ ਕੋ ਜਤਨ ਕੀਆ, ਲੋਕ ਕੀ ਸਲਾਹ ਸੋ ।
ਵਿਵਾਹ ਕਾ ਜਤਨ ਕੀਆ, ਜੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਕ ਹੋਇ ਕੀ ।

1. ਮਹੀਆਂ, ਭੈਂਸਾ । 2. ਗਮਨ ਕੀਤਾ ਗਏ । 3. ਪੈਰੀਂ ।

4. ਰਾਇ । 5. ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ "ਸਾਖੀ ਵਿਵਾਹ ਕੀ ਚਲੀ" ਤੇ ਅੱਗੇ ਛੰਦ-ਅੰਕ, 7 ਤੋਂ 14 ਤਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਉਦਾਸੀਨ ਬਾਬਾ ਰਹੇ, ਲਗੇ ਨ ਕਾਹੂੰ ਚਿੱਤ ।
ਸਭ ਕੋ ਕਾਲੂ ਸੋ ਕਹੇ, "ਕਛੁ ਜਤਨ ਕਰੋ ਤੁਮ ਮਿਤ ॥ ੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪੁਤ੍ਰ ਸਮਾਨ ਕਛੁ ਨਾਹ ਜਗ, ਜੋ ਧਨ ਲਗੇ ਲਗਾਉ ।
ਮੋਹ ਬਢੇ, ਤਬ ਚਿਤ ਲਗੇ, ਸੁਤ ਕਾ ਕੀਜੈ ਬਿਆਹ" ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੋ[1] ਕਹਾ । "ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਕੁਟੰਬ[2] ਕੰਨਿਆ ਹੋ ਜਹਾਂ ।
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇ ਸਕਾਈ[3] । ਤਬ ਕਰੇਂ ਬਿਆਹ ਕਹੇਂ ਸਭ ਭਾਈ" ॥ ੩ ॥
ਤਬ ਪ੍ਰੋਹਤ ਜਾਇ ਤਲਾਇਸ[4] ਕਰੀ । ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਸੋ ਬਿਧਿ ਮਿਲੀ ।
ਤਿਸ ਗ੍ਰਿਹ ਕੰਨਿਆ ਅਤ[5] ਵਡਿ-ਭਾਗੀ । ਭਗਤੀ ਅਵਤਾਰ ਤਿਸ ਜਨਮ ਸੁਭਾਗੀ ॥ ੪ ॥
ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਮਨ ਨਾਨਕ[6] ਭਾਏ । ਨਿਜ ਪ੍ਰੋਹਤ ਸੰਗ ਦੀਆ ਪਠਾਏ ।
ਜਾਇ ਸਗੁਨ ਛੋਹਾਰਾ ਦੀਨਾ । ਕੁੜਮਾਈ ਨਾਨਕ ਸੋ ਕੀਨਾ ॥ ੫ ॥
ਭਇਆ ਅਨੰਦ ਕੁਲ ਮੋ ਉਤਸਾਹ । ਤਤਕਾਲ ਪੁਨ ਦੀਆ ਬਿਆਹ ।
ਤਬ ਕਾਲੂ ਜੀ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ । ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਸਭ ਜੁਗਤਿ ਸਵਾਰੀ ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਬਿਆਹ ਕੀ, ਸੁਭ ਭਈ ਬਰਾਤ[7] ਤਿਆਰ ।
ਕੁਲ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੁਲ ਭ੍ਰਾਤ ਸਭ, ਸਖਾ ਮੀਤ ਸੁਖ ਸਾਰ ॥ ੭ ॥

ਮਕਰਾ ਛੰਦ

ਕਰ ਰੀਤ ਦਾਨ ਦੀਨਾ । ਪੁਨਿ ਦਿਆਲ ਮਜਨ ਕੀਨਾ ।
ਸਿਰ ਪਾਗ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਾ । ਭੂਖਨ ਸਭ ਪਹਿਰਾਇਆ ॥ ੮ ॥
ਕਰਤਾਰ ਮੁਕਟ ਧਾਰਾ । ਤਿਲਕ ਉਨਮਨੀ ਸੁਧਾਰਾ ।
ਜਸ ਰਾਮ ਕੁੰਕਮ ਘਸਿ, ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਬਨਾਇਆ ॥੯॥
ਛਿਟਕਾ ਸਰਬ ਬਸਤ੍ਰ । ਕਰ ਗਿਆਨ ਖੜਗ ਸਸਤ੍ਰ ।
ਸੇਹਰਾ ਸਹੰਸ੍ਰ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਭ ਮੁਕਟ ਸੋਂ ਲਗਾਇਆ ॥੧੦॥
ਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਰਾਜੈ । ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਛਾਜੈ ।
ਮੁਖ ਕਮਲ ਕਮਲ ਨੈਨੰ, ਬਲਹਾਰ ਦਰਸ ਪਾਇਆ ॥੧੧॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇਖ ਮੁਖ ਕਹਾ, ਬਲ ਬਲ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ।
ਅਬ ਵੈ ਦਿਨ ਕੀ ਆਸਾ ਧਰੋ, ਪਾਨੀ ਪੀਵੋਂ ਵਾਰ ॥੧੨॥

---

1. ਸੋਂ । 2. ਤੁਮ ਜਾਇ ਕਹੂੰ । 3. ਸਗਾਈ । 4. ਤਲਾਸ਼ ਸੁ । 5. ਤਬ । 6. ਨਾਨਕ ਮਨਿ ।
7. ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਰਾਤ ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਨਹੀਂ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਚੜ੍ਹੀ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਅਨਭੈ ਰੂਪ ਦਿਆਲ ਕੋ, ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਸਜੇ ਸਿੰਗਾਰ ।
ਮਸਤਕ ਜੋਤ ਜਗਮਗ ਕਲਾ, ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਬਲਿਹਾਰ ॥੧੩॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ

ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਵਾਰੰ, ਸਜੇ ਸਿੰਗਾਰੰ, ਬ੍ਰਾਤ ਸਧਾਰੰ, ਮਗ ਲੀਨਾ ।
ਬੱਜੇ ਸੁ ਬਾਜੇ, ਅਨਹਦ ਗਾਜੇ, ਅਤ ਛਬ ਛਾਜੇ, ਪਰਬੀਨਾ ।
ਕਾਲੂ ਮੁਖ ਦੇਖੇ, ਭਾਗ ਵਿਸੇਖੇ, ਅਤ ਸੁਖ ਲੇਖੇ, ਸੁਭ ਚੀਨਾ ।
ਜੈ ਜੈ ਜਗ ਬੰਦਨ, ਜਨ ਉਰ ਚੰਦਨ, ਪਾਪ ਨਿਕੰਦਨ, ਜਸ ਦੀਨਾ ॥੧੪॥

ਦੋਹਰਾ

ਨਗਰ ਬਟਾਲੇ[1] ਮੋ ਗਏ, ਸੁਭ ਬਰਾਤ ਸੁਭ ਰੋਜ ।
ਬਡਭਾਗੀ ਮੂਲਾ ਭਇਆ, ਮੁਖ[2] ਦਰਸਨ ਨੈਨ ਸਰੋਜ ॥ ੧੫ ॥
ਬਿਵਹਾਰ ਰੀਤਿ ਕੁਲ ਸਭ ਭਈ, ਨਿਸ ਕੋ ਚੜੀ ਬਰਾਤ ।
ਬਜੇ ਬਜੰਤ੍ਰ ਧੁਨ ਅਨੰਦ ਕੁਲ, ਭ੍ਰਾ[3] ਹੰਸਨ ਕੀ ਪਾਤ ॥ ੧੬ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਸਮਧੀ ਦੁਆਰੇ ਗਏ । ਸੁਭ ਸਗਨ ਸਗਲੇ ਭਏ ।
ਮੁਖ ਦੇਖ ਮਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ। ਭਏ ਸਾਸੂ ਸਸੁਰ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧੭ ॥
ਬੇਦੀ ਰਚੀ ਸੁਭ ਤਾਹ । ਧੁਨ ਬੇਦ ਸੋ ਭਉ[4] ਬਿਆਹ ।
ਪੁਨ ਦਾਨ ਕੰਨਿਆ ਕੀਨ । ਸੀਆ ਜਨਕ ਰਘੁਪਤਿ ਦੀਨ ॥ ੧੮ ॥
ਦੂਲਹਾ ਦੁਲਹਨ[5] ਅਨੂਪ । ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੁਕਮਨ ਰੂਪ ।
ਸੋਭਾ ਕਵਨ ਮੁਖ ਗਾਉ । ਬਲਿਹਾਰ ਬਲ ਬਲ ਜਾਉ ॥ ੧੯ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਤ, ਦੀਨ ਦਹੇਜ ਸੁਧਾਰ ।
ਲੇ ਦੁਲਹਨਿ ਬਿਦਿਆ ਭਏ, ਗੁਰ ਬਾਲ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ॥ ੨੦ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਜਤ ਬਜੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਚਲ ਆਏ । ਦੇਖਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤ ਸੁਖ ਪਾਏ ।
ਕੀਏ ਸਗੁਨ ਸੁਭ[6] ਭੀਤਰ ਦੁਆਰ । ਪੀਆ ਮਾਤਾ ਸੀਸੋਂ[7] ਜਲ ਵਾਰ ॥ ੨੧ ॥
ਅੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ ਭਏ ਆਨੰਦ । ਸੋ ਭਤ ਆਂਗਨ ਦੁਲਹਨ ਕੰਤ ।
ਭਇਆ ਕਾਲੂ ਘਰ ਆਨੰਦ ਧਾਮ । ਜਿਮ ਦਸਰਥ ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਭਤ ਸੀਅ ਰਾਮ ॥ ੨੨ ॥

---

1 ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵਿਚ ਏਥੇ ਬਟਾਲੇ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਬਰਾਤ ਦਾ ਪੱਖੋ ਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । 2 ਮੁਖ । 3 ਭ੍ਰਾਤ : 4 ਭਯੋ । 5 ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਇਹ 4 ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ । 6 ਸਭ । 7 ਸੀਤ । 8 ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ । 9 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ 5. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਬਿਆਹ ਭੀ, ਸੋਭਾ ਅਤ ਸੁਖ ਸਾਰ ।
ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਾਰਨ ਰਚਿਓ, ਸੰਤ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ॥੨੩॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ॥ ੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਵਿਵਹਾਰ ਗਲਾਣੇ ਕੀ ਸਾਖੀ

ਦੋਹਰਾ

ਵੈਰਾਗ ਸੁਭਾਇ[1] ਬਾਬਾ ਰਹੈ, ਦਿਨ ਦਿਨ[2] ਬਢਤ ਅਨੰਤ ।
ਸੁਨਨ ਕਹਨ ਕਾਸੋ ਨਹੀਂ, ਬੈਠੇ ਰਹੇਂ ਇਕੰਤ ॥ ੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸਭ ਮਿਤ੍ਰ ਸਖਾ ਕਾਲੂ ਕਹੈਂ, "ਨਾਨਕ ਦੇਖ ਸੁਭਾਉ ।
ਕਛੁ ਦੀਜੈ ਧਨ ਸੌਦਾ ਕਰੇ, ਤਬ ਹੀ[3] ਚਿੱਤ ਲਗਾਉ ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ

ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਂ ਕਹੇ । "ਹੋਇ ਵਿਰਕਤ ਤੁਮ ਬੈਠੇ ਰਹੇਂ ।
ਸੌਦਾ ਸੂਦ ਗ੍ਰਿਹੀ ਕੋ ਕਾਮ । ਲਿਆਵੋ ਸੌਦਾ ਸੁਖ ਹੋਇ ਧਾਮ" ॥ ੩ ॥
ਸੁਨ ਬਚਨ ਪਿਤਾ ਬਾਬੇ ਮਨ ਲੀਨਾ[4] । ਲੇ ਟਹਿਲੀਆ[5] ਸੰਗ ਪਿਆਨਾ ਕੀਨਾ[5] ।
ਮਗ ਮੋ ਚਲਤ ਹਰਾ ਬਨ ਦੇਖਾ । ਬੈਠੇ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਸਾਧ ਵਿਸੇਖਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਸ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਏ । ਦੇਖਤ ਤਹਾਂ[6] ਮਗਨ ਮਨ ਭਏ ।
ਜੋ ਸੂਤ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਧਨ ਲਿਆਏ । ਸੋ ਸਾਧਨ ਕੋ ਪੂਜ ਚੜ੍ਹਾਏ ॥ ੫ ॥
ਪੁਨ ਫਿਰ ਆਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਤਾ ਕੇ ਪਾਸ । ਕਹਾ ਟਹਿਲੀਏ ਲੇਤ ਉਸਾਸ ।
"ਜੋ ਲੇ ਗਏ ਥੇ ਸੌਦੇ ਕੇ ਤਾਂਈ । ਦੀਆ ਨਾਨਕ ਸਭ ਸੰਤਨ ਭਾਈ" ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਲੂ ਜੀ ਭਏ ਕੋਪ ਬਸ, ਕਹਾ "ਸੁਨੋ, ਮਮ ਪੂਤ ।
ਮਮ ਧਨ ਸਗਲ ਗਵਾਇ ਕੈ, ਲੇ ਆਏ ਭਲ ਸੂਤ" ॥ ੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਕਹਾ ਨਾਨਕ, "ਹੇ ਪਿਤਾ ਸੁਜਾਨ ! ਹਮ ਨਹੀਂ ਕੀਨਾ ਧਨ ਨੁਕਸਾਨ ।
ਐਸਾ ਬਿਵਹਾਰ ਧਨ ਕਾ ਹਮ ਕੀਨਾ । ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਲਾਹਾ ਹਮ ਲੀਨਾ ॥ ੮ ॥
ਤਜੋ ਕੋਪ ਹੋਵੋ ਪਰਸੰਨ । ਇਹ ਬਿਵਹਾਰ ਚਲੈਗਾ ਸੰਗ ।
ਇਹ ਬਿਵਹਾਰ ਨ ਤਜਨੈ ਜੋਗ । ਆਗੇ ਈਹਾ ਸਦਾ ਸੁਖ ਭੋਗ" ॥ ੯ ॥

---

1 ਭਾਇ । 2 ਨਿਸਦਿਨ । 3 ਲਾਗੈ । 4 ਲੀਆ । 5 ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਫ਼ਿਕ (ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ) ਵਿਚ ਇਸ ਟਹਿਲੀਏ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । 6. ਤਾਹਿ ।

ਸੁਨ ਕਾਲੂ ਜੀ ਖਿਮਾ ਕਰ ਰਹੇ । ਅੰਤਰਗਤ ਕੋਪ ਮਨ ਮੋ ਬਹੁ ਅਰ ।
ਕੇਤਕ ਕਾਲ ਐਸੇ ਬੀਤਾਇਆ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮਗਨ ਸਵਾਇਆ ॥ ੧੦ ॥
ਜੋ ਸੋਏ ਤੋ ਸੋਏ ਰਹੇਂ । ਬਿਨਾ ਜਗਾਏ ਉਠੇਂ ਨ ਬਹੇਂ ।
ਜੋ ਜਾਗੇ ਕਹੂੰ ਦਿਸਾ ਨ ਦੇਖੈਂ । ਨਿਜ ਆਨੰਦ ਸੁਖ ਸਦਾ ਬਿਸੇਖੈ ॥ ੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪਰਮਾਨੰਦ ਅਨੰਦ ਮੋ ਮਗਨ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ।
ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਧਰ ਮਨ ਜਤਨ ਗਤ ਮਿਤ ਲਖੀ ਨ ਜਾਤ ॥ ੧੨ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ॥ ੧੦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।

(ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ) ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਖੇਤੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਦੋਹਰਾ[1]

ਜਾ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਛ ਤੇ, ਹੋਤ ਜਗਤ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ।
ਸੋ ਧਨ ਉਦਮ ਕਿਆ ਕਰ, ਜੋ ਅਨਭੈ ਦਾਤਾ ਦਿਆਲ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਕੇਤਕ ਕਾਲ ਐਸੀ ਬਿਧ ਬੀਤਾ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹੁੰ ਲਗੈ ਨ ਚੀਤਾ ।
ਘਰ ਬਾਹਰ ਰਹੇ ਏਕੈ ਰੰਗ । ਨਿਜ ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਲੀਨ ਅਭੰਗ ॥ ੨ ॥
ਜਗ ਦੇਖਤ ਸਭ ਭੋਲਾ ਭਾਉ । ਕਾਮ ਕਾਜ ਕਾ ਨਹੀਂ ਸੁਆਉ[2] ।
ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭ ਕੀ ਜਾਨੈ । ਪਰਮਾਨੰਦ ਸੁਖ ਰਹੇ ਅਘਾਨੈ[3] ॥ ੩ ॥
ਕਾਲੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਸੋ ਕਹੇਂ । "ਤੁਮ ਬਿਨ ਧੰਧੇ ਚਿੰਤਾ ਮੋ ਰਹੈਂ ।
ਤਾਤੇ ਸੁਤ ! ਜੁਦਾ ਖੇਤੀ ਨਿਸ ਕੀਜੈ । ਦੇਖ ਲਾਭ ਸੁਖ ਸਾਂਤ ਪਤੀਜੈ" ॥ ੪ ॥
"ਸੁਨੋ ਪਿਤਾ । ਹਮ ਖੇਤੀ ਕਰੀ । ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਹਰੀ ਫਲ ਭਰੀ ।
ਭੋਗੇ ਸਦਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਮੀਤਾ ਸਭ ਕੋ ਵਰਸਾਇ ਰਖੋ ਦ੍ਰਿੜ ਚੀਤਾ" ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

"ਕਹੋ ਕਹਾ ਖੇਤੀ ਕਰੀ, ਦੇਖੀ ਸੁਨੀ ਨ ਕਾਹਿ ।
ਐਸੀ ਬਾਤਾ ਕਿਆ ਕਹੋ, ਸੁਨਤ ਜੀਉ ਦੁਖ ਪਾਇ[4]" ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

"ਹੇ ਸੁਤ ! ਕਰੋ ਨ ਬਉਰੀ ਬਾਤ । ਸੁਨ ਮੇਰੋ ਮਨ ਤਨ ਸੁਕ ਜਾਤ ।
ਖੇਤੀ ਤੁਮਰੀ ਕਹੁੰ ਦੀਸਤ ਨਾਹੀ । ਦੀਜੈ ਦੇਖਾਇ ਤਬ ਮਨ ਪਤਿਆਈ" ॥ ੭ ॥
ਤਬ ਬਾਬੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਸੋ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ।

1. ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । 2. ਸਵਾਦ । 3. ਰੱਜੇ । 4. ਤਰ ਪਾਇ ਪਾਠ ਵੀ ਹੈ।

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ (ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ)

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ, ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ।
ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖ ਸੁਹਾਗਾ, ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ।
ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ, ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥ ੧ ॥
ਭੋਲਿਆ[1], ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨਾ ਹੋਇ ।
ਇਹ[2] ਮਾਇਆ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ, ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਦੇਹੀ ਧਰਤੀ ਮੋ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਾਲੀ, ਹਰਿ ਭਗਤ ਰੂਪੀ ਕਿਰਸਾਨੀ, ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੋਇ ਸਰਮ ਰੂਪੀ. ਪਾਨੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ, ਬੀਜ ਪੜੇ ਸੰਤੋਖ ਰੂਪੀ, ਸੁਹਾਗਾ ਫਿਰੈ ਗਰੀਬੀ, ਸੋ ਸਾਧ ਤਾਰ ਹੇ । ਐਸੀ ਖੇਤੀ ਲਾਭਵੰਤ ਹੈ । ਹੋਰ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੀ ਖੇਤੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਸੋ ਤੋਟਾ ਹੈ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਖੇਤੀ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ ਤਾ ਹਟ ਬਹੁ ।'

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੂਸਰੀ ਪਾਉੜੀ ਕਹੀ-

ਹਾਣੁ ਹਟੁ ਕਰਿ ਆਰਜਾ, ਸਚ ਨਾਮ ਕਰਿ ਵਥੁ ।
ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਕਰਿ ਭਾਂਡ ਸਾਲ, ਤਿਸ ਵਿਚ ਤਿਸ ਨੂੰ ਰਖ ।
ਵਣਜਾਰੇ ਸੋ ਵਣਜ ਕਰਿ, ਲੈ ਲਾਹਾ ਮਨ ਹਸ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਦੇਹੀ ਕੀ ਅਵਸਤਾ[3] ਅਰੁ ਅਰਬਲਾ[4] ਹਮਾਰੀ ਹਾਟ[5] ਹੈ । ਸਚ ਨਾਮ ਹਾਟ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੈ । ਅਰ ਸੁਰਤ ਕੋ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੋ ਦ੍ਰਿੜ ਰਖਨਾ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਭਾਂਡੇ ਮੋ ਸਮਗ੍ਰੀ ਰਖੀ ਹੈ,ਸਾਧਾ ਵਣਜਾਰਿਓ ਸੋ ਸਉਦਾ ਹੈ—ਮੈਂ ਐਸੀ ਹਾਟ ਕੀਆ ਹੈ ।"

ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, "ਬਚਾ ! ਤੂੰ ਘੋੜੇ ਕੀ ਸੋਦਾਗਰੀ ਕਰ ਜੋ ਤੇਰਾ ਆਤਮਾ ਠਹਰੇ ।"

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਪਉੜੀ ਤੀਸਰੀ ਕਹੀ—

ਸੁਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਤ ਘੋੜੇ ਲੈ ਚਲੁ ।
ਖਰਚ ਬੰਨ ਚੰਗਿਆਈਆ, ਮਤ ਜੀਅ ਜਾਣੈ ਕਲੁ ।
ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਦਸ ਜਾਇ, ਤਾਂ ਸੁਖ ਲਹੈ ਮਹਲ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ । ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਬਚਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਣੇ, ਇਹੁ ਸੋਦਾਗਰੀ ਹੈ ਅਰ ਸਤ ਮੋ ਦਿੜ ਹੋਨ । ਇਹ ਘੋੜੇ ਹੈਂ. ਅਰ ਭਲੇ ਕਰਮ ਖਰਚੀ ਰਾਹ ਕੀ ਹੈ । ਏਹ ਸੋਦਾਗਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਦੇਸ ਕੀ ਹੈ. ਤਿਸ ਮੋ ਮੈਂ ਸਦਾ ਦਿੜ ਹੋ. ਇਸੀ ਸੋ ਸਹਜ ਸੁਖ ਲਾਭ ਪਾਇਆ ਹੈ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ. "ਭਲਾ. ਪੁਤ੍ਰ ! ਚਾਕਰੀ ਕਰ ।" ਤਬ ਬਾਬੇ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

1. ਬਾਬਾ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 2. ਇਨਿ (ਪਾਠਾਂਤਰ 3. ਹਾਲਤ । 4. ਉਮਰ । 5. ਹੱਟ, ਹੱਟੀ, ਦੁਕਾਨ।

ਲਾਇ ਚਿਤ ਕਰ ਚਾਕਰੀ, ਮਨ ਨਾਮ ਕਰ ਕੰਮ ।
ਬਨ ਬਦੀਆ ਕਰ ਧਾਵਣੀ, ਤਾ ਕੋ ਆਖੈ ਸੰਨ ।
ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰ ਕਰ, ਚੜੈ ਚਵਗੁਣ[1] ਵਨ[2] ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸਰ ਸੋ ਚਿਤ ਲਗਾਵਣਾ ਏਹੀ ਚਾਕਰੀ[3] ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਮਨ ਹਿਰਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ ਏਹੁ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਟਹਲ ਹੈ, ਅਰੁ ਬੁਰਆਈ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਏਹੀ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਾਧ[4] ਧਾਵਨਾ[5] ਹੈ । ਐਸੀ ਚਾਕਰੀ (ਸੋਂ) ਦੋਨੋ ਲੋਕ ਮੋ ਧਨ ਧਨ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਐਸੀ ਚਾਕਰੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਮੁਕਤ ਕੀ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਐਸੀ ਖੇਤੀ ਅਰੁ ਬੈਪਾਰ ਚਾਕਰੀ ਮੈ ਸਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਆ ਹੈ । ਸਭ ਕੋਈ ਵਰਸਾ-ਵੈਗਾ[6] ।' ਐਸੀ ਕਥਾ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੁਨ ਕੈ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਜਾਤੋ[7] ਸੁ ਜੁ ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਬਾਤ ਮਾਨਤਾ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਗਏ । ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਉਠਿ ਗਇਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਅਚਰਜ ਸੰਬਾਦ ਦਿਆਲ ਕਾ, ਸਮਝੇ ਮਸਤਕ ਭਾਗ ।
ਕਸਤੂਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਭ ਮੋ, ਵੇ ਖੋਜਤ ਬਨ ਲਾਗਿ ॥ ੮ ॥
ਸਾਖੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ॥ ੧੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਉਦਾਸੀਨ-ਸੁਭਾਉ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਕ ਪੰਡਤ ਕੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਜੀਉ ਲਗਾਵਨੇ ਨਮਿਤ ਸਦੇ ਲੇ ਆਈ । ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸਨ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਗਾ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਾ ਕੇ ਲਗਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ, ਮਿਟੇ ਨਹੀਂ ਘਟ ਭਾਉ ।
ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਸਦਾ, ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਇਹੀ ਸੁਭਾਉ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਸਦਾ ਮਗਨ ਰਹੇ ਹਰਿ ਰੰਗ ਦਿਆਲ । ਏਕ ਰੰਗ ਸਦਾ ਖੁਸਹਾਲ ।
ਕਾਹੂ ਸੋ ਕਛੁ ਸੁਨੈ ਨ ਕਹੈ । ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇਖਿ ਚਿੰਤਾ ਮੋ ਰਹੈ ॥ ੨ ॥
ਤਬ ਕਰ ਬੀਚਾਰ ਜੁਗਤ ਠਹਰਾਈ । ਬ੍ਰਹਮਨ ਪੰਡਿਤ ਕੋ ਲੇ ਆਈ ।
ਮਮ ਸੁਤ ਸੋ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਕਰੇ । ਸੁਤ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਬਾਤਾਂ ਕਰੇ ॥ ੩ ॥
ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਬਾਬੇ ਸੋ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ । "ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਕਰੋ, ਮਨ ਸੋਇਆ ਜਾਗੇ ।"
ਤਬ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਮ ਗਿਆਨੀ । "ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਵਿਦਆ ਅਭਮਾਨੀ ॥ ੪ ॥
ਜੋ ਤੁਮ ਪੜ੍ਹੇ ਕਿਆ ਮੋਹਿ ਪੜ੍ਹਾਵੋ । ਜਾਗੇ ਹੋ ਤੋ ਮੁਝੈ ਜਗਾਵੋ ।
ਜੋ ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਬੂਝਾ । ਤਬ ਬੇਦੰਤ ਤਤੁ ਤੁਮ ਸੂਝਾ ॥ ੫ ॥

---

1. ਚੌਗਣਾ । 2. ਰੰਗ । 3. ਨੌਕਰੀ । 4. ਬਾਂਧ ਕੇ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ । 5. ਦੌੜਨਾ । 6. ਵਰੋਸਾਵੇਗਾ । 7. ਲਾਹਾ ਖੱਟੇਗਾ 8 ਜਾਣਿਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਿਨ ਆਪਾ ਪਦੁ[1] ਨਹੀਂ ਸੂਝਿਆ, ਅਵਰਨ[2] ਕਹਾ ਬੁਝਾਇ ।
ਖਾਂਡ ਖਾਂਡ ਕਹ ਬੋ ਕਰੇ, ਨਹੀ ਮੁਖ ਮੀਠਾ ਬਿਨ ਖਾਇ ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਕੋਟ ਜਨਮ ਕਾ ਇਹ ਜੀਉ ਸੋਇਆ । ਮੂੜ ਭਇਆ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹਿਆ ।
ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਗੇ । ਜਾਗੇ ਤਬ ਜਬ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਪਾਗੇ[3] ॥ ੭ ॥
ਕਵਨ ਪਦ ਪਾਇ ਪੰਡਿਤ ਤੁਮ ਭਏ । ਅਵਰਨ ਮੂੜ੍ਹ ਮੁਗਧ ਕਿਮ ਕਹੇ ।
ਜੋ ਤਤੁ ਪਛਾਨੈ ਸੋਈ ਪੰਡਿਤ । ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਜਪ ਤਪ ਕਰਮ ਸਭ ਖੰਡਤ ॥ ੮ ॥
ਜੋ ਤੁਮ ਬੂਝਾ ਤਬ ਮੋਹ ਜਗਾਵੋ । ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਬਕਬਾਦ ਲਗਾਵੋ ।"
ਸੁਨ ਪੰਡਤ ਹਿਰਦਾ ਕੰਪਾਨਾ[4] । ਨਿੰਮ੍ਰ ਭੂਤ ਹੋਇ ਬਿਨੇ[5] ਵਖਾਨਾ ॥ ੯ ॥
"ਮੈਂ ਜਾਨਾ ਤੁਮ ਸੁਤਹ[6] ਗਿਆਨਾ । ਤੁਮਰਾ ਬਚਨ ਸਤ ਮੈ ਜਾਨਾ ।
ਕਵਨ ਪਦ ਪਾਏ ਪੰਡਿਤ ਹੋਇ । ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਨਿਰੂਪਨ[7] ਸੋਇ ॥ ੧੦

ਦੋਹਰਾ

ਬਡੇ ਭਾਗੁ ਜਬ ਉਦੇ[8] ਹੋਇ, ਤਬ ਭੇਟਾ[9] ਹੋਇ ਸਾਧ ।
ਕਾਰਨ ਮੁਕਤ ਜਗ ਸਾਧ ਹੈ, ਸੰਤਨ ਮਤੋ ਅਗਾਧ[10] ॥ ੧੧ ॥

ਤਦ ਪੰਡਿਤ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਆ ।

ਮਹਲਾ ੧

ਪਵਣੈ ਪਾਣੀ ਜਾਣੈ ਜਾਤ । ਕਾਇਆ ਅਗਨ ਕਰੈ ਨਿਭਰਾਤ ।
ਜਾਮਹਿ ਜੀਅ ਜਾਣਹਿ ਜੇ ਥਾਉ । ਸੁਰਤਾ ਪੰਡਿਤ ਤਾਕਾ ਨਾਉ ॥ ੧੦ ॥
ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਨ ਜਾਣੀਅਹ ਮਾਇ । ਅਣਡੀਠਾ ਕਛੂ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ।
ਕਿਆ ਕਰ ਆਖ ਵਖਾਣੀਐ ਮਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪੰਡਤ ' ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਰੁ ਅਗਨ ਇਹੁ ਤੀਨੋ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਿਬੰਧ[11] ਹੈ । ਇਹੁ ਤੀਨੋ ਜਬ ਏਕ ਹੋਇ ਸੁਖਮਨਾ ਸੋ ਤਬ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਜੁਗਤ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਇ । ਤਬ ਜੀਉ ਕੇ ਪਦ ਕੋ ਜਾਣੈ । ਇੜਾ ਅਗਨ ਪਿੰਗਲਾ ਪਾਨੀ ਸੁਖਮਨਾ[12] ਪਵਨ ਹੈ । ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਰਾਜਸ, ਸਾਤਕ, ਤਾਮਸ[13] ਕਹਤੇ ਹੈਂ । ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ । ਏਹੀ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਸੁਰਸਤੀ ਹੈ । ਜਬ ਯਹ ਤੀਨੋ ਏਕ ਭਈ ਤਬ ਬੇਨੀ ਸੰਗਮ ਭਇਆ । ਜਬ ਜੀਉ ਈਸਰ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਪਦ ਭਇਆ ਇਸੀ ਕੋ ਮੁਕਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ । ਐਸੇ ਅਸਥਾਨ ਲਾਭੀ ਕੋ ਸੁਰਤਾ ਪੰਡਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ । ਏਹ ਗੁਣਾ ਬਾਦ[14] ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ

---

1. ਆਤਮ ਪਦ । 2. ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ । 3. ਪਾਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇ । 4. ਕੰਬਿਆ । 5. ਬੇਨਤੀ । 6. ਸੁਤ (ਪੁਤ੍ਰ) ਨੂੰ । 7. ਨਿਰੂਪਣ (ਕਥਨ) ਕਰਨਾ । 8 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ 9. ਮਿਲਾਪ । 10. ਗਹਿਰਾ, ਡੂੰਘਾ । 1. ਬੰਨ੍ਹ, ਬੰਧੇਜ । 12. ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੱਜਾ, ਖੱਬਾ ਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਸੁਰ । 13. ਰਜੋ, ਸਤੋ ਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣ । 14. ਗੁਣ ਦੱਸਣਾ ।

ਮੈਂ ਨਿਰੂਪਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਤੋ ਬਿਨ ਦੇਖੈ ਸਵਾਦ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਇਹ ਸੁਖ ਇੰਦ੍ਰੀ ਗੋਚਰ ਨਾਹੀ। ਜਿਹਬਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਆ ਵਖਾਣੀਏ। ਜੇ ਤੂੰ ਬੁਧਵਾਨ ਹੈ, ਤਬ ਸੁਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ ਕੋ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰਤ ਕੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਸੋਇ ਅਕਥ ਕਥਾ ਕੋ ਬੂਝਿਆ। ਤਬ ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਸਵਾਦ ਆਵੈਗਾ।'

ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜ੍ਹਾ ਹੋ। ਤੇਰੇ ਏਕ ਬਚਨ ਕੋ ਮੇਰੀ ਬੁਧ ਨਾਹੀਂ ਪਹੁਚਿਤੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁਝੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਾ ਸੁਨਾਉ,ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੈ।"

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਊਪਰ ਦਰ ਅਸਮਾਨ ਪਇਆਲ।[1] ਕਿਉ ਕਰ ਕਹੀਐ ਦੇਹੁ ਬੀਚਾਰ।
ਬਿਨਾ ਜਿਹਬਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹੀਆਉ।[2] ਕੋਈ ਜਾਨੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ। ॥੨॥

ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ। 'ਹੇ ਪੰਡਤ! ਪਿੰਡ[3] ਮੇ ਏਕ ਉਰਧ[4] ਦੁਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਜਬ ਜੋਗੀ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਹਾ ਐਸੀ ਲੀਲਾ ਹੈ -ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਹੈਂ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈਂ। ਸਭ ਕੌਤਕ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਉਹਾ ਅਬਗਤ[5] ਲੀਲਾ ਅਬਗਤ ਨਾਥ ਕੀ ਹੈ। ਜਬ ਜੋਗੀ ਹਿਰਦੇ ਅਸਥਾਨ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਉਹਾ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਬਿਨ ਜਿਹਬਾ ਜਾਪ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਵਹ ਕੈਸਾ ਜਾਪ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕੀ ਧੁਨ ਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਖਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਮੇ ਜਬ ਲੀਨ ਹੋਇ ਤਬ ਅਖੰਡ ਸੁਖ ਪਾਵੈ। ਸੋਹੰ ਪਦ[6] ਨਿਰਬਾਣ ਲੀਨ ਹੋਇ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਹੰ ਪਦ ਮੇ ਜਬ ਤੂੰ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਤਬ ਸੁਰਤਾ ਪੰਡਤ ਤੂੰ ਹੋਗਾ।"

ਤਬ ਬਾਬੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :—

ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤਾ[7]। ਸੋ ਬੂਝੈ ਹੋਵੈ ਜਿਸ ਦਾਤ।
ਅਹਨਿਸ[8] ਅੰਤਰ ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ। ਸੋ ਪੁਰਖ ਜਿ ਸਚ ਸਮਾਇ। ॥੩॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। 'ਹੇ ਪੰਡਤ! ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ[9] ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਭਰਮ ਦੂਰ ਨਾਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਬਡਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਥਾ ਕੋ ਬੂਝੇ ਜਿਸ ਕੋ ਧੁਰ ਕੀ ਦਾਤ ਹੋਇ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਜਬ ਇਸ ਕੋ ਅੰਤਰ ਜਾਗ ਭਈ ਤਬ ਇਹ ਭਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਸਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਦਰਸੀ ਪਦ ਭਇਆ ਤਬ ਜੀਉ ਬ੍ਰਹਮ ਭਇਆ। ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਰਤਾ ਪੰਡਿਤ ਕਹਤੇ ਹੈ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :—

ਜਾਤ ਕੁਲੀਨ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹੋਇ। ਤਾ ਕਾ ਕਹਨਾ ਕਹੋ ਨਾ ਕੋਇ।
ਵਿਚ ਸਨਾਤੀ[10] ਸੇਵਕ ਹੋਇ। ਨਾਨਕ ਪਨੀਆ[11] ਪਹਿਰੇ ਸੋਇ। ॥੪॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਕੁਲੀਨ ਹਰਿ ਭਗਤ ਕਰੇ, ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੈ ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਆ ਕਹੀ ਜਾਇ। ਤਾਤਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ। ਇਤ੍ਰ[12] ਜਾਤ ਹਰਿ ਭਗਤ ਕਰੇ ਤਾਤਕਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇ, ਹਰਿ ਪਦ ਮੇ ਲੀਨ ਹੋਇ।

1. ਪਾਤਾਲ। 2. ਹਿਰਦਾ। 3. ਸਰੀਰ। 4. ਉੱਚਾ। 5. ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ, ਅਗਜੇਯ। 6. ਸੋ (ਉਹ) ਬ੍ਰਹਮ ਅਹੰ (ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪਦਵੀ। 7 ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਭ੍ਰਮ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ। 8. ਅਹਿ (ਦਿਨ) ਨਿਸ (ਰਾਤ)। 9. ਬੋਲਣਾ। 10 ਨੀਚ ਜਾਤੀ। 11. ਜੁੱਤੀਆਂ। 12 ਹੋਰ।

ਦੋਹਰਾ

ਪੰਡਤ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਚਨ ਸੁਨ, ਭਇਆ ਗਿਆਨ ਅੰਕੂਰ ।[1]
ਅਤਿ ਨਿਮ੍ਰ ਭੂਤ ਹੋਇ ਗਿਆਨ ਯੁਤ, ਕਹੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤ ਭੂਰ ॥ ੧੨॥
ਜਬ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਘਰ ਚਲਾ, ਮਾਤਾ ਪੂਛੀ ਬਾਤ ।
"ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਨ ! ਮਮ ਸੁਤ[2] ਕੀ, ਕਵਨ ਅਵਸਥਾ ਤਾਤ[3] ?" ॥ ੧੩ ॥

ਅੜਿਲ

"ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੁਮ ਮਾਤ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੁਮ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ।
ਸੁਤਹ ਸਿਧ ਹਰਿ ਭਗਤ ਧਰਮ ਕਾ ਸੁਤ ਹੈ ।
ਪਰ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਆਇਆ ।
ਬਡੇ ਭਾਗ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ" ॥ ੧੪ ॥
ਪੰਡਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ[4] । ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ॥ ੧੨ ॥
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ, ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧਿਅਰੇ ਬੈਦ ਸੋ ਚਰਚਾ

ਸੋਰਠਾ

ਲਗੀ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧ, ਏਕ ਨਿਮਖ ਛੂਟੈ ਨਹੀਂ ।
ਨਹੀਂ ਆਧ ਬਿਆਧ ਉਪਾਧ,[5] ਧਰਮਾਨੰਦ ਅਨੰਦ ਸਖ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਲਗੀ ਲਗਨ ਮਾਤੇ ਸਦਾ ਰਹੈ । ਕਾਹੂ ਕੀ ਕਛੁ ਸੁਨੈ ਨ ਕਹੈ ।
ਅਸਨ[6] ਬਸਨ[7] ਕੀ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਕਰੈਂ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਧਰੈਂ ॥ ੨ ॥
ਜੋ ਕਰੈਂ ਸੋਨ ਕਰਵਟ[8] ਨਹੀਂ ਫੇਰੇ । ਖੋਲੈਂ ਨੈਨ ਕਾਹੂ ਨਹੀਂ ਹੇਰੇਂ ।[9]
ਦੇਖ ਅਵਸਤਾ ਸਭ ਬਿਸਮਾਦ । "ਹੇ ਕਾਲੂ । ਸੁਤ ਲਗੀ ਉਪਾਧ ॥ ੩ ॥
ਉਠੋ, ਜਤਨ ਕਰ ਵੈਦ ਲਿਆਵੋ । ਬੂਝ ਰੋਗ ਚਿਕਤਸਾ ਲਾਵਹੁ"
ਤਬ ਕਾਲੂ ਜੀ ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾ ਹਾਥ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ੪ ॥
ਤਿਨ ਪਕੜ ਭੁਜਾ ਨਾੜੀ ਢੰਡੋਲੇ । ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਚਨ ਮੁਖ ਬੋਲੇ :
"ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਤੁਮ ਵੈਦ ਸਿਆਨੇ ! ਹਮਰੀ ਬੇਦਨ[10] ਤੂ ਕਿਆ ਜਾਨੇ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਦੇਖ ਨਾੜੀ ਰੋਗਹ ਧਰੋ, ਕਰੋ ਚਿਕਤਸਾ ਮੀਤ ।
ਤਨ ਮਨ ਕਾ ਸਭ ਦੂਖ ਹਰੋ, ਸੁਖ ਹੋਵੈ ਮਨ ਚੀਤ ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਖੈਂਚ ਭੁਜਾ[11] ਸਤਿਗੁਰ ਲਈ, ਕੀਨਾ ਬਚਨ ਉਚਾਰ ।

---

1. ਅੰਕਰ । 2. ਪੁਤ੍ਰ । 3. ਪਿਆਰੇ । 4. ਚਲੇ ਗਏ । 5. ਆਧਿ (ਮਨ ਦਾ ਰੋਗ), ਬਿਆਧਿ (ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੋਗ) ਤੇ ਉਪਾਧਿ (ਬਾਹਰਲਾ ਕੋਈ ਉਪਦ੍ਰਵ) 6. ਭੋਜਨ । 7. ਵਸਤ੍ਰ । 8, ਪਾਸਾ । 9. ਵੇਖਣਾ 10. ਤਕਲੀਫ । 11. ਬਾਂਹ ।

"ਯਹ ਦੁਖ ਕੋ ਨਹੀਂ ਤੁਮ ਲਖੋ," ਕੀਨਾ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰ ॥ ੧ ॥
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰ ਕੀਆ। ਸਲੋਕ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧
ਬੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਬੈਦਗੀ. ਪਕੜ ਢੰਡੋਲੇ ਬਾਹ।
ਭੋਲਾ ਵੈਦ ਨ ਜਾਣਈ, ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ।
ਜਾਹੁ ਵੈਦ ਘਰ ਆਪਣੇ, ਹਮਰੀ ਆਹਿ ਨ ਲੇਹੁ।
ਹਮ ਰਾਤੇ ਸਹ ਆਪਨੈ, ਤੂ ਕਿਸ ਦਾਰੂ ਦੇਹੁ[1]।
ਵੈਦਾ ਵੈਦ ਸੋ ਵੈ ਤੂੰ, ਪਹਿਲਾ ਰੋਗ ਪਛਾਣ।
ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਢੂੰਡ[2] ਲਹੁ, ਜਿ[3] ਵੰਞੈ ਰੋਗਾ ਘਾਣ।
ਦੁਖ ਲਾਗੈ ਦਾਰੂ ਘਣਾ, ਵੈਦ ਖਲੋਇਆ ਆਇ।
ਕਾਇਆ ਰੋਵੈ ਹੰਸੁ ਪੁਕਾਰੇ, ਵੈਦ ਨ ਦਾਰੂ ਲਾਇ।
ਜਾਹਿ ਵੈਦ ਘਰ ਆਪਣੈ, ਜਾਨੇ ਕੋਇਮ ਕੋਇ।
ਜਿਨ ਕਰਤੇ ਦੁਖ ਲਾਇਆ, ਨਾਨਕ ਲਾਹੇ ਸੋਇ[4] ॥ ੧ ॥

ਤਬ ਵੈਦ ਆਖਿਆ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰੇ ਦੁਖ ਕੀ ਗਤ ਲਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ। ਕਿਆ ਕੋਈ ਉਪਹਾਰ[5] ਕਰੈ ? ਤੂੰ ਬੁਧਵਾਨ ਹੈਂ, ਆਪਨੇ ਦੁਖ ਕਾ ਕਛੁ ਬਿਰਤੰਤ ਕਹੋ ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਮੋ ਆਵਤਾ ਹੈ।"

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਮ: ੧
ਦੁਖ ਵਿਛੋੜਾ ਇਕ ਦੁਖ ਭੂਖ। ਇਕ ਦੁਖ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ।
ਇਕ ਦੁਖ ਰੋਗ ਲਗੈ ਤਨ ਧਾਇ। ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥
ਦਰਦ ਹੋਵੈ ਦੁਖ ਰਹੈ ਸਰੀਰ। ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੈ ਨ ਬੀਰ ॥ ੨ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। 'ਹੇ ਵੈਦ! ਏਕ ਦੁਖ ਵਿਛੋੜਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸੋ ਦੁਖਾ ਕਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਹਾ ਰੋਗ ਸੋਗ ਸਰੀਰ ਕਾ ਭੋਗ ਹੈ। ਹੇ ਵੈਦ ਭੋਲੇ! ਏਤੇ ਮਹਾਰੋਗ ਕਾ ਔਖਦ ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ? ਜੋ ਰੋਗ ਨਿਰਨੇ ਨ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਚਾਰ ਭੀ ਨਾਹੀ।'

ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਖਸਮ ਵਿਸਾਰ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ। ਤਾ ਤਨ ਉਠ ਖਲੋਆ ਰੋਗ।
ਮਨ ਅੰਧੇ ਕੋ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ। ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। 'ਹੇ ਵੈਦ! ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਬਿਨਾ ਜੋ ਰਸ ਭੋਗ ਕੀਏ ਤਿਨ ਸੋ ਮਨ ਮੂੜ੍ਹ ਭਇਆ। ਅਨੇਕ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਕੋ ਉਤਪਤ ਭਏ। ਮਨ ਅੰਧੇ ਕੋ ਅਨੇਕ ਸਾਸਨਾ[6] ਦੁਖੋ ਕੀ ਭਈ। ਐਸੇ ਰੋਗਾ ਕਾ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰ ਸਕੇ ?'

1. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। 2. ਲੋੜ੍ਹ। 3 ਜਿਤ। 4. ਇਹ ਆਖ਼ਰੀ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। 5 ਇਲਾਜ। 6. ਤਾੜਨਾ, ਤਕਲੀਫ।

ਤੀਸਰੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲ ਚੰਦਨ ਵਾਸ । ਮਾਨਸ ਕਾ ਫਲ ਘਟ ਮੈ ਸਾਸ ।
ਸਾਸ ਗਏ ਕਾਇਆ ਢਲ ਪਾਇ । ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ ॥ ੩ ॥
ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਹੰਸ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸ ।
ਦੂਖ ਰੋਗ ਸਭ ਗਇਆ ਗਵਾਇ । ਨਾਨਕ ਛੂਟਸ ਸਾਚੇ ਨਾਇ ॥ ੪ ॥

'ਹੇ ਵੈਦ ! ਜੈਸੇ ਚੰਦਨ ਕੋ ਵਾਸਨਾ ਫਲ ਹੈ, ਉਸੀ ਸੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋਤੇ ਸਰਬ ਸੋਭਾ ਹੈ । ਜਬ ਪ੍ਰਾਨ ਸਰੀਰ ਸੋ ਨਿਆਰੇ ਭਏ ਤਬ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਕਾ ਨ ਰਹਾ । ਜੋ ਉਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਥੇ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਨੇ ਲਗੇ,ਕੋਈ ਨਿਕਟਿ ਉਸ ਕੇ ਅੰਨ ਪਾਨੀ ਨਾਹੀਂ ਖਾਤੇ । ਏਹੁ ਤੋ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਕਹਾ । ਤੂੰ ਕਿਆ ਔਖਧ ਕਰੈਗਾ ? ਅਰ ਜੋ ਜੋ ਸਰੀਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਕਰ ਕੰਚਨ ਭਏ ਹੈ ਜਿਨ ਮੋ ਆਤਮਾ ਨਿਰਮਲ ਪਰਮ ਹੰਸ ਹੈ । ਜਬ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੂਆ ਕੋਟ ਜਨਮ ਕੇ ਰੋਗ ਕਾ ਨਾਸ ਹੂਆ । ਤਾ ਤੇ ਬਿਨ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਰੋਗ ਦੂਰ ਨਾਹੀ ਹੋਤੇ ਇਨ "ਅਉਖਦੋਂ[1] ਸੇ "

ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਵੈਦ ਸੁਨਿ ਕਰ ਨਿਮ੍ਰ ਭੂਤ ਹੋ ਕਰ ਚਰਨੋਂ ਪਰ ਪੜਾ । ਕਹਿਓਸੁ[2] । ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁਮਾਰੇ ਬਚਨੋ ਸੇ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਗਾ । ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਨੁ ਹੂਆ । ਮੇਰੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹੈਂ ।"

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਕੋ ਚਲਾ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੂਛਾ, "ਹੇ ਬੈਦ ! ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਕਛੁ ਬਿਰਥਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋਈ ?" ਬੈਦ ਕਹਾ, "ਹੇ ਮਾਤਾ ! ਪੁਤ੍ਰ ਪਰਮ ਹੰਸ[3] ਪਰ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰ ਹੈ । ਉਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੋਂ ਸਭ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ । ਉਸ ਕੋ ਦੁਖ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ, ਤੁਮਾਰੇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਐਸਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ । ਉਸ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ ।" ਇਹ ਬਾਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਨ ਕਰ ਚੁਪ ਰਹੇ ।

ਸੋਰਠਾ

ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਅਪਾਰ, ਜਿਮ ਸਾਗਰ ਕੋ ਅੰਤ ਨਹ ।
ਕੋਉ ਲਹਿਨ ਸਕੇ ਨ ਪਾਰ, ਘਟਨ ਬਢਨ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ॥ ੮ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ॥ ੧੨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਪਰਮ ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਮਗਨ ਲਗਨ ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੇ, ਲਖੇ ਨ ਕੋਇ ਮਤੰਤ[5] ।
ਸੁਖ ਸੰਦੋਹ ਅਨੰਦ ਕੰਦ, ਭਗਤ ਰੂਪ ਭਗਵੰਤ ॥ ੧ ॥

---

1. ਔਖਧਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ । 2. ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ 3. ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਇਕ ਉਪਾਧੀ, ਜੋ ਬੜੇ ਤਿਆਗੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । 4. ਮਹਾਨ ਤਿਆਗ । 5. ਮਤ ਦਾ ਭਾਵ ।

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਮੁਖ ਸੋ ਕਹੇ ਨਹੀ ਬੈਨ । ਨਹੀ ਖੋਲ ਦੇਖੇ ਨੈਨ ।
ਤਨ ਢਾਫ ਸੈਨ ਜੋ ਕੀਤ । ਭਏ ਪਾਂਚ ਦਿਵਸ ਬਿਤੀਤ ॥ ੨ ॥
ਪਤਨੀ ਪਰਭੁ ਕਹਾ ਮਾਤ । ਬਿਆਕਲ ਸਰੀਰ ਰੁਆਤ ।
"ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਸੁਤ ਕੀ ਸਾਰ । ਕੀਜੈ ਕਛੂ ਉਪਚਾਰ" ॥ ੩ ॥
ਗਈ ਮਾਤ ਪਿਤ ਸੁਤ ਓਰ । ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ।
"ਉਠ ਬੈਠ ਕੀਜੈ ਬਾਤ ।" ਸਭ ਦੁਖਤ ਕੰਪਤ ਗਾਤ ॥ ੪ ॥
"ਸੁਧ ਲੇਹੁ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰ ! ਬਿਵਹਾਰ ਖੇਤੀ ਸੁਤ੍ਰ ।
ਕਰੋ ਖੇਤ ਜੁਦਾ ਸੁਧਾਰ । ਕੁਛ ਕਰੋ ਨਿਜ ਬਿਵਹਾਰ" ॥ ੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਲੂ ਜੀ ਬਹੁ ਬਿਧ ਕਹਾ, ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਵੈ ਪਰਮਾਨੰਦ ਅਨੰਦ ਮੋ, ਯਹ ਬੂਝਤ ਇਹ ਹਾਲ ॥ ੬ ॥
ਹੋਇ ਨੇਤ੍ਰ ਸਜਲ ਮਾਤਾ ਕਹੇ, "ਹੇ ਸੁਤ ! ਕੀਜੈ ਬਾਤ ।
ਜੀਵਨ ਧਨ ਮੇਰੇ ਤੁਹੀ, ਮੁਖ ਬੋਲੋ, ਆਵੈ ਸ਼ਾਂਤ ॥ ੭ ॥

ਮਕਰਾ ਛੰਦ

ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਬਚਨ ਬੋਲੇ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁਧਾਰ ਝੋਲੇ ।
ਉਤ੍ਰ ਦੀਆ ਪਿਤਾ ਕੋ, ਬਿਵਹਾਰ ਕੋ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੮ ॥
"ਖੇਤੀ ਸਜੀ ਹਮਾਰੀ, ਸਭ ਸੋ ਕਰੀ ਨਿਆਰੀ ।
ਹਰਿਨਾਮ ਚਿਤ ਧਾਰੀ, ਕੁਲ ਭ੍ਰਾਤ ਸਖਾ ਸੰਤਤ[1] ਭੋਗੇ ਜਗਤ੍ਰ ਸਾਰਾ ॥ ੯ ॥
ਸਾਹਿਬ ਹਮਾਰਾ ਸਾਚਾ । ਹਰ ਰੰਗ ਰਾਚਾ* ।
ਮਦ ਰਿਦ ਸਿਧ ਦਾਤਾ, ਆਦਰ ਕਰੇ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥
ਊਚਾ ਅਗਮ ਗੋਸਾਈ । ਬਲਿਹਾਰ ਤਾਸ ਜਾਈ ।
ਤ੍ਰਈ ਲੋਕ ਨਾਥ ਪੂਰਨ, ਐਸਾ ਖਸਮ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਕੀ ਸਾਹਿਬ ਸੋ ਬਨੀ, ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਕਾਮ ।
ਖੇਤੀ ਲਾਭ ਬੈਪਾਰ ਸੁਭ, ਭਏ ਅਨੰਦ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੧੨ ॥

ਚੌਪਈ

"ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਕਹਾ ਹੈ ਖੇਤ ਤੁਮਾਰਾ ? ਕਹਾਂ ਬੈਪਾਰ ਜੋ ਤੁਮ ਨੇ ਧਾਰਾ ?
ਕਹਾਂ ਵੈ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਤੁਮ ਸੇਵਾ ? ਕਹੂੰ ਨ ਦੀਸੈ, ਮਿਲੈ ਨ ਭੇਵਾ ॥ ੧੩ ।
ਜਬ ਕਬ ਬਾਤ ਬਾਤ ਉਰੀ[2] ਤੂੰ ਕਰੈ । ਸੁਨ ਮਨ ਸਭ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਪਰੈ ।
ਅਰ ਕਹੋ ਬਡਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸਾਈਂ । ਸੁਨਾ ਨ ਕਾਨ, ਨਾ ਨੈਨ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧੪ ॥"

---

1. ਸੰਤਤਿ, ਸੰਤਾਨ । *ਪਾਠ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਹੈ. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ 'ਮੈਤਾ ਹਰੰਗ ਰਾਚਾ' ਹੈ ।
2. ਬਾਤ-ਚੀਤ, ਗੱਲ-ਬਾਤ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਹਸੇ, ਕੀਨਾ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ।
"ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੋਂ, ਸੁਨੋ ਪਿਤਾ ! ਸੁਖ ਸਾਰ[1] ॥ ੧੫ ॥

ਇਹ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ । ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੧
ਸੁਣ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭ ਕੋਇ । ਕੇਵਡ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ ।
ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ । ਕਹਨੈ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥
ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ! ਗਹਰ ਗੰਭੀਰਾ । (**ਗੁਨੀ ਗਹੀਰਾ** ।)
ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ ਕੇਵਡ ਚੀਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਸਭ ਕੋਈ ਸੁਣ ਸੁਣ ਵਡਿਆਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਐਸਾ ਬਡਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਦੇਖਾ ਨਾਹੀਂ ਅਰੁ ਕੀਮਤ ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ । ਜੋ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ਸੋ ਤੋ ਉਸੀ ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈਂ । ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਹਿ ਸਕੇ ਐਸੇ ਬਡੇ ਸਾਹਿਬ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ ਕੀ ਸੋਭਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਆਦ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ, ਐਸਾ ਬਡਾ ਹੈ ।"

ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਕਹੀ

ਸਭ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲ ਸੁਰਤ ਕਮਾਈ । ਸਭ ਕੀਮਤੀਆ ਮਿਲ ਕੀਮਤ ਪਾਈ ।
ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਗੁਰ ਗੁਰਹਾਈ । ਕਹਣ ਨ ਜਾਈ ਤੇਰੀ ਤਿਲ ਵਡਿਆਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਸਭ ਸੁਰਤੀਓ ਨੇ ਸੁਰਤ ਕਰ ਦੇਖਾ, ਬਡੇ ਸਿਆਨੇ ਭੀ ਕੀਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਪਧਿਤ[2] ਕਰ ਬੀਚਾਰ ਰਹੇ, ਏਕ ਤਿਲ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਪਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਾ, ਐਸਾ ਬਡਾ ਹੈ ।'

ਪਉੜੀ ਤੀਜੀ ਕਹੀ

ਸਭ ਸਤ ਸਭ ਤਪਿ ਸਭ ਚੰਗਿਆਈਆ । ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕਿਆ ਵਡਿਆਈਆ ।
ਤੁਧ ਵਿਣ ਸਿਧੀ ਕਿਨੀ ਨ ਪਾਈਆ । ਕਰਮ ਮਿਲੈ ਨਹੀ ਠਾਕ ਰਹਾਈਆ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਜੇਤੇ ਜਪ ਤਪ ਹੈ ਅਰੁ ਭਲੇ ਕਰਮ ਹੈ ਅਰੁ ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ ਬਡਿਆਈਆ ਹੈਂ । ਬਿਨ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬੇ ਕਹਾ ਸੋ ਪਾਏ । ਜਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਬ ਪਾਏ । ਬਿਨ ਕਿਰਪਾ ਕਿਛ ਨਾਹੀ ਪਾਈਤਾ[3] ।

ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ

ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ । ਸਿਫ਼ਤੀ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ।
ਜਿਸ ਤੂ ਦੇਹ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ । ਨਾਨਕ ਸਚ ਸਵਾਰਨ ਹਾਰਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਏਕ ਕੋਈ ਕਿਆ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਕਹਿ ਸਕੇ, ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਮਹਿਮਾ ਕੇ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਕੋ ਸਿਫਤ ਭੰਡਾਰ ਬਖਸ ਹੋਇ ਸੋ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਜਾਣੇ । ਤਬ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਪਾਵੈ ।

---

1. ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ । 2. ਗੁਰੂ-ਪੱਧਤੀ 3. ਪਾਈਦਾ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਇਹ ਮਹਿਮਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ, ਸੁਨ ਕਾਲੂ ਜੀ ਖਿਮਾ ਕੀਨ ।
ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਗਨ ਹੋਇ ਗਏ, ਸਾਂਤ ਸਾਂਤ ਪਦ ਲੀਨ ॥ ੧੬ ॥
ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ॥ ੧੪ ।
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸ ਜਾਇਗੇ

ਸੋਰਠਾ

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਗਨ ਹਰਿ ਰੰਗ, ਕਾਲੂ ਜੀ ਜਾਨੇ ਨਹੀਂ ।
ਸਦਾ ਰਹੇ ਮਨ ਭੰਗ, ਦੇਖ ਅਵਸਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੋ ਕਰੀ ਤਤਬੀਰ, ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸ ਭੇਜੈਂ ਇਨਾ ।
ਉਹਾ ਕਾਮ ਕਾਜ ਕੀ ਭੀਰ, ਪਰਚੇ ਚਿਤ ਨਾਨਕ ਤਹਾਂ ॥ ੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਲਗ ਖਤੁ ਜੈ ਰਾਮ ਕੋ, ਇਹ ਬਿਧ ਪਹੁਚਿਓ ਆਇ ।
ਜੋ ਨਾਨਕ ਚਿਤ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਮੋ ਪਹਿ ਦੇਹੁ ਪਠਾਇ ॥ ੩ ॥
ਕਾਲੂ ਜੀ ਚਿਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਪੁਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਈ ਸੁਨਾਇ ।
ਸੁਨਤ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ, ਬੂਝਾ ਪ੍ਰੀ[1] ਸੁਭਾਇ ॥ ੪ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਕਾਲੂ ਜੀ ਪੂਛੀ ਬਾਤ । "ਜੈ ਰਾਮ ਬੁਲਾਇਆ ਤੁਮ ਕੋ ਤਾਤ ।
ਜਾਉ ਤਹਾਂ ਤੁਮਰਾ ਚਿਤ ਲਾਗੇ ।" ਸੁਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਨੰਦ ਪਾਗੇ ॥ ੫ ॥
ਇਕ ਖਿਜਮਤੀਆ ਸੰਗ ਕਰਿ ਲੀਆ । ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੋ ਤਿਆਰੀ ਕੀਆ ।
ਤਬ ਪਤਨੀ ਦਿਆਲ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ । ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰਨਾ ਸੋ ਭਰੀ ॥ ੬ ॥
"ਜੋ ਕਬੀ ਪ੍ਰਭੂ ! ਹਮ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ । ਤੋ ਹਮ ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ।
ਹਮ ਤੋ ਕਾਮ ਕਾਹੂ ਸੋ ਨਾਹੀ । ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਨਨ ਹਮਰੀ ਪਤਸਾਹੀ" ॥ ੭ ॥
ਸੁਨ ਬਚਨ ਬਿਨੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸੇ । ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਦਇਆ ਰੰਗ ਰਸੇ ।
"ਹੇ ਭੋਲੀ । ਤੂੰ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀ । ਦਿਨ ਦਿਨ ਹੋਇ ਤੁਮਰੀ ਪਤਸਾਹੀ ॥ ੮ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ, "ਹੇ ਸੁਤ ! ਕਰੀਉ ਸਾਰ ।
ਮੈ ਅਨਾਥ ਕੋ ਤੂ ਹੀ ਧਨ, ਲੀਜੈ ਸੁਧ ਬਾਰੰਬਾਰ" ॥ ੯ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਚਲੇ । ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ, ਜੈ ਰਾਮ ਸੋਂ ਮਿਲੇ ।

---

1. ਪ੍ਰਿਯ ।

ਜੈ ਰਾਮ ਦੇਖ ਪ੍ਰਭ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ । ਭ੍ਰਾਤ ਦੇਖ ਨਾਨਕੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥ ੧੦ ॥
ਪੁਨ ਮਿਲਨੇ ਗਏ ਖਾਨ ਕੇ ਪਾਸ । ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਬਹੁ ਕਰੀ ਸੁਪਾਸ[1] ।
ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਬਾਬੇ ਕੋ ਚੀਨਾ[2] । ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਕੀ ਖਿਜਮਤ ਦੀਨਾ ॥ ੧੧ ॥
ਪੁਨ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਗਏ ਦਿਆਲ । ਦੇਖ ਦਰਸਨ ਸਭ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ।
ਪ੍ਰਭੁ ਕਾਰਬਾਰ[3] ਨਿਜ ਹਾਥ ਚਲਾਵਾ । ਹੋਰਿ ਦਾਤਾ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਆਵਾ ॥ ੧੨ ॥
ਜਿਹ ਠਉਰ ਚਰਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਧਰੇ । ਰਿਧ ਸਿਧ ਪੂਰਨ ਘਰ ਭਰੇ ।
ਇਕ ਗੁਨ ਖਰਚੇ ਦਸ ਗੁਨ ਬਢੇ । ਕੋਊ ਜਿਨਸ ਕਬਹੂ ਨਹੀਂ ਘਟੇ ॥ ੧੩ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਆਪਨੇ ਹਾਥ ਜਾ ਕੋ ਦਏ, ਤਾਂ ਕੀ ਦੂਖ ਭੂਖ ਜਾਇ ।
ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਭ ਦੁਖ ਹਰੇ, ਬਰਕਤ ਆਵੈ ਧਾਇ ॥ ੧੪ ॥

ਅੜਿਲ

ਜੋ ਭੂਖਾ ਪਿਆਸਾ ਹੋਇ ਚਲ ਆਵੈ ਦਿਆਲ ਕੇ ।
ਭਰ ਪਲੜਾ ਤਿਸ ਦੇਹ, ਤਰਾਜੂ[4] ਢਾਲ ਕੇ ।
ਜਬ ਕੋਊ ਆਵੈ ਦੇਹਿ ਭਾਵ ਕਰ ਮਾਨ ਸੋਂ ।
ਜੋ ਪਾਵੇ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਿ, ਸੋਭਾ ਕਰੈ ਖਾਨ ਸੋ ॥ ੧੫ ॥
ਚਾਰ ਜਾਮ ਦਿਨ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਮੋ ਤੁਲੇ ।
ਜਾ ਕੋ ਹੋਵੇ ਲੋੜ ਤਹਾ ਸਭਾ ਢੂਲ ਮਿਲੇ ।
ਪ੍ਰਭੁ ਇਛਿਆ ਸਭ ਕੀ ਪੂਰਵੈ[5], ਆਵੇ ਤਹਾਂ ।
ਧਨ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਗਤ੍ ਪੂਰ ਰਹੀ ਜਹ ਕਹਾਂ ॥ ੧੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਯਹ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਕੀ ਕਥਾ, ਕਿਨੂ ਕਹੀ ਖਾਨ ਸੋਂ ਜਾਇ ।
ਤੁਮ ਮੋਦੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਕੀਆ, ਦੀਨਾ ਮਾਲ ਲੁਟਾਇ ॥ ੧੭ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਜਬ ਸੁਨੀ ਖਾਨ ਇਹ ਬਾਤ, ਲੀਆ ਬੁਲਾਇ ਜੈ ਰਾਮ ਕੋ ।
ਆਇਆ ਕੰਪਤ[6] ਗਾਤ[7], ਇਹੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਖਾਨ ਤਾ ਸੋਂ ਕਹੀ ॥ ੧੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਜੈ ਰਾਮ ਗਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ । ਉਹਾ ਲੇਤ ਖਾਤ ਬਹੁ ਕਰਤ ਬਿਲਾਸ ।
ਜਥਾ ਸੁਨਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਦੇਖਾ । ਤਬ ਕਹੀ ਜੈ ਰਾਮ ਇਹ ਬਾਤ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ੧੯ ॥
ਕਿਨੀ ਖਾਨ ਸੋਂ ਜਾ ਸਿਖਲਾਵਾ । ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਭ ਮਾਲ ਲੁਟਾਵਾ ।
ਮੋਹਿ ਕਹਾ ਖਾਨ ਤੁਮ ਦੇਖੋ ਜਾਈ । ਕਿਉਂ ਕਰ ਨਾਨਕ ਮਾਲ ਲੁਟਾਈ ॥ ੨੦ ॥

---

1. ਸਿਪਾਸ, ਸਿਫ਼ਤ । 2. ਜਾਣਿਆ । 3. ਕਾਰੋਬਾਰ । 4. ਤੱਕੜੀ, ਤੁੱਕੜ । 5. ਪੂਰੀ ਕਰੇ । 6. ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ । 7. ਸ਼ਰੀਰ ।

ਯਹ ਬਾਤ ਸੁਨਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸੇ । ਪੁਨ ਉੱਤਰ ਦੀਆ ਕੀਤ ਰੰਗੁ ਰਸੇ ।
"ਕਹੋ ਖਾਨ ਕੋ ਲੇਹੁ ਸਮਾਲ । ਜਮਾ ਖਰਚ ਬੂਝੋ ਤੱਤਕਾਲ ॥ ੨੧ ॥
ਜੈ ਰਾਮ ਖਾਨ ਸੋ ਕਹਾ, "ਇਮਕਜੈ । ਜਮਾ ਖਰਚ ਬੂਝ ਸਭ ਲੀਜੈ ।"
ਦੀਵਾਨਨ ਜਮਾ ਖਰਚ ਸਭ ਬੂਝਾ । ਬਢਾ ਮਾਲ ਦਸ ਗੁਨ ਤਬ ਸੂਝਾ ॥ ੨੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਤਬ ਬੂਝਿਆ ਨਾਨਕ ਹੈ ਬਡ ਸਾਧ ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਖਰਚੇ ਤਿਉਂ ਬਢੇ, ਸੰਤਨ ਮਤਾ ਅਗਾਧ[1] ॥ ੨੩ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਕਹਾ ਖਾਨ, "ਮੋ ਸੋ ਭਈ ਭੂਲ । ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਬਰਕਤ ਕਾ ਮੂਲ ।
ਜਬ ਸੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ । ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਢੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਵਾਇਆ" ॥ ੨੪ ॥
ਤਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ । ਸਦਾ ਮਗਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਹੇ ।
ਦਿਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨਿਸ[2] ਕੀਰਤ[3] ਹੋਇ । ਤਹਾ ਸਤ ਅਚਾਰ, ਨਹੀਂ ਕਲ ਕੀ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥
ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਢੀ ਘਰ ਸੋ ਆਇਆ । ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੁਧ ਲੇਨ ਪਠਾਇਆ ।
ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਦਰ ਤਿਸ ਕੀਨਾ । ਨਿਜ ਸੰਗੀ ਜਾਨ ਪੁਰਾਤਨ ਚੀਨਾ ॥ ੨੬ ॥
ਸੋ ਚਲਿਤ੍ਰ ਤਿਲਵੰਡੀ ਭਏ । ਮਰਦਾਨੇ ਸਭ ਜੈ ਰਾਮ ਸੋ ਕਹੇ ।
ਸੁਨਤ ਜੈ ਰਾਮ ਮਨ ਮੋ ਮਗਨਾਨਾ । ਪਰਮ ਸਾਧ ਬਾਬਾ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਰਖਾ, ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ।
ਦਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਤਿਹ, ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਬਿਲਾਸ ॥ ੨੮ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ੧੫

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ, ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੋ ਤੀਨ ਦਿਨ ਜਲ ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਇ ਗਏ, ਪੁਨਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਮਹਿਮਾ ਦਿਖਾਵਤ ਭਏ ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਸੱਤ ਚਿਦਾ ਆਨੰਦ ਘਨ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ।
ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਹੋਤ ਜਹੰ, ਪ੍ਰਗਟਤ ਬਾਸ ਸੁਬਾਸ ॥ ੧ ॥

ਅੜਿਲ

ਸੁਧਾ ਸਮਾ ਜਬ ਪਹਰਾਤ ਪਿਛਲੀ ਰਹੇ ।
ਤਬ ਕਰੇ ਨਦੀ ਇਸਨਾਨ, ਵੇਈਂ ਨਿਕਟੇ ਬਹੇ ।

1. ਅਥਾਹ, ਅਪਾਰ । 2. ਰਾਤ ਨੂੰ । 3. ਕੀਰਤਨ ।

ਇਕ ਰਹੇ ਟਹਲੂਆ ਸੰਗ, ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਸਾਥ ਮੇਂ ।
ਪ੍ਰਭ ਜਲ ਮੇਂ ਠਾਢੇ ਰਹੈਂ, ਨਿਕਸ਼ੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕੋ ॥ ੨ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਵਸ ਏਕ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਬੇਈਂ ਗਏ ।
ਜਾਇ ਜਲ ਮੇਂ ਭਏ ਅਲੋਪ ਬਹੁੜ ਨਹੀਂ ਨੀਕਸੇ ।
ਦੇਖ ਟਹਲੂਆ ਭਇਆ ਬਿਸਮਾਦ ਨਿਸਜਾਮ[1] ਬੀਤਾਇਆ ।
ਭਈ ਭੋਰ[2] ਨ ਨਿਕਸੇ ਦਿਆਲ, ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਚਲ ਆਇਆ ॥ ੩ ॥
ਇਹ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਬਿਰਤੰਤ, ਕਹਾ ਜੈ ਰਾਮ ਸੋਂ ।
ਸੁਨ ਬੂਡੇ ਚਿੰਤਾ ਘੋਰ, ਕਹਾ ਜਾਇ ਖਾਨ ਸੋਂ ।
"ਨਿਸ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਜਾਤ ਇਸਨਾਨ ਆਜ ਨਾਵਨ ਗਏ ।
ਦੇਖਤ ਜਲ ਮੇਂ ਗਏ, ਬਹੁਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸੇ" ॥ ੪ ॥
ਸੁਨਤ ਖਾਨ ਇਹ ਬਾਤ ਨਦੀ ਚਲ ਆਇਆ ।
ਬਹੁ ਮਾਹੀ ਗੀਰ[3] ਬੁਲਾਇ ਜਾਲ ਜਲ ਪਾਇਆ ।
ਖੋਜੈ ਕੁੰਡ ਅਨੇਕ ਖੋਜ ਸਗਲੀ ਨਦੀ ।
ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਛੂ ਨਿਸਾਨ, ਆਇ ਖਾਂ ਨੇ ਕਹੀ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਹਾ

ਖਾਨ ਕੀਨ ਅਫਸੋਸ ਬਹੁ, ਜੈਰਾਮ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦ ।
ਰੁਦਨ ਕਰਤ ਦੁਇ ਦਿਨ ਭਏ, ਚਿੰਤਾ ਬੇ ਮਿਰਜਾਦ ॥ ੬ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਤੀਜੈ ਦਿਵਸ ਭਈ ਭੋਰ । ਚਿਤਵੰਤ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ।
ਨਿਕਸੇ ਨਦੀ ਸੋਂ ਦਿਆਲ । ਜਿਮ ਦੂਜ ਕੋ ਸਿਸ ਬਾਲ[4] ॥ ੭ ॥
ਬੈਠੇ ਨਿਕਸ ਤਲੇ ਬੇਰ । ਜੁਰੇ ਲੋਕ ਚਹੁ ਦਿਸ ਘੇਰ ।
ਪ੍ਰਭ ਕਹੈ ਯਹੀ ਬਖਾਨ । ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ" ॥ ੮ ॥
ਜੈ ਰਾਮ ਆਏ ਧਾਇ । ਮੁਖ ਕਹਤ ਸੁਨੇ ਬਕਾਇ ।
ਜੈ ਰਾਮ ਸੋਂ ਕਹੈਂ ਲੋਗ । "ਭਇਆ ਜਿੰਨ ਭੂਤ ਸੰਜੋਗ ॥ ੯ ॥
ਕੋਊ ਗੁਨੀ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ । ਝਾੜਾ ਕਰੈ ਦੁਖ ਜਾਇ ॥"
ਸੁਣ ਹਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ । ਮੁਖ ਸਬਦ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ॥ ੨੦ ॥

ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋਈ ਬੇਤਾਲਾ । ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਬੇਚਾਰਾ ॥ ੧ ॥
ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕ ਬੌਰਾਨਾ । ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨ ਅਉਰ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥

1. ਪਹਿਰ । 9. ਪਭਾਤ, ਸਵੇਰ । 3. ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲਾ । 4 ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਸ਼ਸ਼ਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ।

ਤਉ ਦਿਵਾਨਾ ਜਾਨੀਐ ਜਾ ਭੈ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ। ਸਾਹਿਬ ਏਕਾ ਬਾਹਰੀ, ਦੂਜਾ
ਅਵਰ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥
ਤੌ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਨੀਐ ਜਾ ਏਕਾ ਕਾਰ ਕਮਾਇ । ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੇ ਖਸਮ ਕਾ ਦੂਜੀ ਅਵਰ
ਸਿਆਣਪ ਕਾਇ ॥ ੩ ॥
ਤੌ ਦਿਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰੇ ਪਿਆਰ । ਮੰਦਾ ਜਾਣੇ ਆਪਕੋ ਅਵਰ ਭਲਾ
ਸੰਸਾਰ ॥ ੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪੁਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਬਿਸਮ ਭਏ ਸਭ ਲੋਗ ।
ਕੁਛ ਕਾਮ ਅਕਲ ਸੋਂ ਨਾ ਚਲੇ, ਜੋ ਹਰਿ ਕਰੇ ਸੋ ਹੋਗ ॥ ੧੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਬੋਲੇ ਤਬ ਇਹੀ ਬਿਖਾਨ । ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਨਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਸੁਨ-ਬਹੁ ਸੁਖ ਪਾਇਆ । ਨਿਕਸ ਸਲਾਮਤ ਨਾਨਕ ਆਇਆ ॥ ੧੨ ॥
ਖਾਨ ਨਿਜ ਆਦਮੀ ਦੀਆ ਪਠਾਇ[1] । "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਹਮ ਪਹਿ[2] ਤੂ ਆਇ ।"
ਇਮ ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ । "ਮੋਹਿ ਤੇਰੇ ਖਾਨ ਕੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹ ॥ ੧੩ ॥
ਤਿਸ ਆਦਮੀ ਖਾਨ ਕੌ ਕਹਾ ਸੁਨਾਈ । ਸੁਨ ਕਹਾ ਖਾਨ ਵੈ ਵਲੀ ਖੁਦਾਈ ।
ਪੁਨਿ ਪਠਿਓ ਕੌਊ ਦੇ ਵਾਸਤਾ ਰਬ । ਸੁਨ ਬੋਲੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਨਿਓ ਸਬੱਬ ॥ ੧੪ ॥
ਅਬ ਚਲੋ ਸਾਹਿਬ ਸੱਦਾ ਆਇਆ । ਉਠਿ ਚਲੇ ਦਿਆਲ ਖਾਨ ਪਹਿ ਧਾਇਆ ।
ਦੇਖ ਖਾਨ ਕੀਨਾ ਤਾਜੀਮ[3] । ਪਾਸ ਬੈਠਾਇਆ ਫਕਰ[4] ਅਜੀਮ[5] ॥ ੧੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਜੀ ਆਏ ਥੇ ਤਹਾਂ, ਬੈਠੇ ਖਾਨ ਕੇ ਪਾਸ ।
"ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੂ ਕੋਈ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ", ਪ੍ਰਭ ਬੋਲੇ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ॥ ੧੬ ॥

ਬੈਂਤ

ਕਹਾ ਖਾਨ ਸੋਂ, "ਸੁਨ, ਸਰੀਅਤ[6] ਪਨਾਹ[7] ! ਕਹੇ ਕੁਫਰ ਨਾਨਕ, ਏ ਸੁਨਨਾ ਗੁਨਾਹ ॥ ੧੭ ॥
ਕਹਾ ਖਾਨ ਨੇ, "ਆਪ ਪੁੱਛੋ ਤਿਸੇ । ਹੈ ਦਰਵੇਸ ਕਾਮਲ ਕਹੇਗਾ ਬਸੇ[8] ॥ ੧੮ ॥
ਮੇਰੇ ਰੋਬਰੋ[9] ਪੂਛ ਲੀਜੈ ਜਵਾਬ । ਦਿਗਰ[10] ਬਾਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਨ ਸੋਂ ਅਜਾਬ" ॥ ੧੯ ॥
"ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਕਹੋਂ ਕਵਨ ਸਾਚਾ ਗਿਆਨ ? ਕਹੋਂ ਨਾਹੀ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥ ੨੦ ॥
ਕਵਨ ਬਾਤ ਪਾਈ ਜੁ ਐਸੀ ਕਹੋ । ਨਿਸਾ ਨਾਹਿ ਕੀਜੈ ਤੋ ਤੋਬਾ (ਕ)ਰੋ" । ੨੧ ॥
ਤਬੀ ਦਿਆਲ ਬੋਲੇ, "ਸੁਨੀਜੈ ਜਵਾਬ । ਕਹੋਂ ਬਾਤ ਸਾਚੀ ਜੁ ਮਜਬ ਕਿਤਾਬ[11] ॥ ੨੨ ॥

---

1. ਪਠਾਇ ਦਿੱਤਾ, ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ 2. ਪਾਸ, ਕੋਲ । 3. ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਭਰਿਆ ਆਦਰ-ਸਨਮਾਨ । 4. ਫ਼ਕੀਰ, ਸਾਧੂ । 5. ਵੱਡਾ । 6 ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਹ । 7. ਆਸਰਾ, ਸਹਾਰਾ । 8. ਬਹੁਤ ਕੁਝ । 9. ਸਾਮ੍ਹਣੇ । 10. ਦੂਜੀ। 11 ਭਾਵ-ਕੁਰਾਨ।

ਇਹ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰ ਕੀਆ

"ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵਨ ਮੁਸਕਲ, ਜਾ ਹੋਇ ਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵੈ ।
ਅਵਲ ਅਉਲ ਦੀਨ ਕਰਿ ਮਿਠਾ, ਮੁਸਕਲਮਾਨਾ ਮਾਲ ਮੁਸਾਵੈ ॥
ਹੋਇ ਮੁਸਲਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ, ਮਰਨ ਜੀਵਨ ਕਾ ਭਰਮ ਚੁਕਾਵੈ ।
ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਊਪਰ, ਕਰਤਾ ਮੰਨੇ, ਆਪੁ ਗਵਾਵੈ ।
ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਿਹਰਮਤ, ਹੋਵੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵੈ" ॥ ੧ ॥
ਕਿਹਾ ਜਬ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ ਕਲਾਮ । ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਹਜਰਤ ਖਮੋਸੀ ਮੁਕਾਮ ॥ ੨੩ ॥
ਕਹਾ ਖਾਨ ਨੇ, "ਯਹ ਵਲੀ ਹੈ ਖੁਦਾਈ । ਇਨੋ ਸੋ ਕਛੂ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਮਨਾਹੀ" ॥ ੨੪ ॥
ਭਇਆ ਵਖਤ ਪੇਸੀ[1] ਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਾ । ਚਲੇ ਖਾਨ ਕਾਜੀ ਜੀ ਮਸਜਿਦ ਜਹਾਂ ॥ ੨੫ ॥
ਗਏ ਸੰਗ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੋਸੇ[2] ਲਗੇ । ਖਲੇ ਹੋਇ ਮੋਮਨਿ ਨਿਮਾਜੋ ਪਗੇ ॥ ੨੬ ॥
ਹਸੇ ਦੇਖ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇਖ ਕਾਜੀ ਤਰਫ । ਜੋ ਬੂਝੀ ਵਲੀ ਲੱਗ ਸਭ ਕਾਜ ਰਫ ॥ ੨੭ ॥
ਫਰਾਕਤ[3] ਕਰੀ ਸਭ ਜੋ ਬੈਠੇ ਊਹਾ[4] । ਕਹਾ ਖਾਨ ਸੋਂ ਆਪ ਕਾਜੀ ਤਹਾ ॥ ੨੮ ॥
"ਦੇਖੋ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਜੁ ਹਸਤ ਹੈ ਨਿਮਾਜ । ਕੁਫਰੁ ਬਾਤ ਕੋ ਦੇਖ ਸੁਨਨਾ ਅਜਾਬ" ॥ ੨੯ ॥
ਕਹਾ ਖਾਨ ਕਾਜੀ ਸੋਂ, "ਪੂਛੋ ਇਨੇ । ਕਵਨ ਬਾਤ ਦੇਖਾ ਹਸੇ ਹੈ ਘਨੇ" ॥ ੩੦ ॥
ਕਹਾ ਬਾਤ ਕਾਜੀ, "ਹਸੇ ਤੁਮ ਕਿਸੇ ? ਨਿਮਾਜੀ ਕੋ ਹਸਨਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਬਸੈ" ॥ ੩੧ ।
"ਹਸੇ ਹਮ ਸਚੀ, ਪਰ ਨ ਬੱਲੈ ਫਜੂਲ । ਪੜੀ ਤੁਮ ਨਿਮਾਜੈ ਪੜੀ ਨਾ ਕਬੂਲ ॥ ੩੨ ।
ਕਹਾ ਖਾਨ, "ਤਕਸੀਰ ਕਯਾ ਯਹ ਭਈ ? ਕਹੋ ਤਮ ਸਚੀ ਜੋ ਪਛਾਨੀ ਸਹੀ" ॥ ੩੩ ॥
ਬੋਲੇ ਦਿਆਲ ਜੀ, "ਬਾਤ ਸਾਚੀ ਸੁਨਾਈ । ਕਾਜੀ ਜੀ ਕੇ ਘਰ ਮਾਹ ਘੋੜੀ ਕਿਆਈ[5] ॥ ੩੪ ॥
ਬਛੇਰੀ ਅੰਗਨ[6] ਮਾਹਿ ਦੌੜੀ ਫਿਰੈ । ਅੰਗਨ ਮਾਹ ਕੂਆ[7] ਨ ਤਾ ਮੋ ਪਰੈ ॥ ੩੫ ॥
ਯਹ ਖਤਰੇ ਮੋ ਕਾਜੀ ਪੜੀ ਹੈ ਨਿਮਾਜ । ਨਹੀਂ ਈਮਾਨ ਥਾ ਠੌਰ, ਏ ਜੀ ਅਜਾਬ" ॥ ੩੬ ॥
ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਕਾਜੀ ਜੀ ਬਿਸਮੈ[8] ਭਏ । ਬੂਝੀ ਬਾਤ ਸਾਚੀ ਜੁ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ॥ ੩੭ ॥
ਕਹਾ ਖਾਨ, "ਮੇਰਾ ਕਹਾ ਥਾ ਇਮਾਨ ? ਕਹੋਗੇ ਸਚੀ ਬਾਤ ਸਾਹਿਬ ਸੁਜਾਨ" ॥ ੩੮ ॥
ਕਹਾ ਦਿਆਲ ਜੀ, "ਤੁਮ ਗਏ ਥੇ ਕੰਧਾਰ । ਖਰੀਦਾਰ ਅਸਪੋਂ[9] ਕੇ ਫਿਰਤੇ ਬਜਾਰ ॥ ੩੯ ॥
ਤੁਮਾਰੀ ਭੀ ਨਿਮਾਜ ਨਾਹੀ ਕਬੂਲ । ਨਹੀਂ ਠੌਰ ਈਮਾਨ ਬਿਨ ਸਭ ਫਜੂਲ" ॥ ੪੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕੁਦਰਤ ਦੇਖੀ ਖਾਨ ਜਬ, ਲਾਗਾ ਕਦਮਨ[10] ਧਾਇ ।
"ਮਦਤ ਹਮਾਰੀ ਕੀਜੀਏ, ਸਾਹਿਬ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ" ॥ ੪੧ ॥
ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖਾਨ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ—
ਜਿਨਾ ਭੌ[11] ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਹ ਭੌ, ਮੁਚ[12] ਭੌ ਨਿਭਾਇਆ[13]
ਨਾਨਕ ਏਹ ਪਟੰਤਰਾ[14], ਦਿਸੇ ਦੀਬਾਨ[15] ਗਇਆ ॥ ੧ ॥

---

1. ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ । 2. ਕਿਨਾਰੇ, ਨੁਕਰ ਵਿਚ । 3. ਫਰਾਗਤ, ਫਾਰਿਗ ਹੋਣਾ । 4. ਵਹਾਂ, ਉਥੇ । 5. ਸੂਈ । 6. ਵਿਹੜਾ । 7, ਖੂਹ । 8. ਅਸਚਰਜ, ਹੈਰਾਨ । 9, ਅਸ਼੍ਵ, ਘੋੜੇ । 10. ਕਦਮਾਂ (ਪੈਰਾਂ) ਵਿਚ । 11. ਭੈ, ਡਰ । 12. ਛੱਡ ਕੇ । 13. ਨਿ (ਨਹੀਂ) ਹੈ ਕਈ ਭੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਅਰਥਾਤ—ਨਿਰਭੈ । 14 ਪਟ (ਪੜਦੇ) ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ, ਅਰਥਾਤ—ਭੇਦ । 15. ਦਰਗਾਹ ।

(ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ।) "ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ! ਜਿਨ ਰੱਬ ਕਾ ਭਉ ਹੈ ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭੈ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਰੱਬ ਕਾ ਭਉ ਨਾਹੀ ਤਿਨ ਕੋ ਸਭ ਕਾ ਭਉ ਹੈ। ਜਬ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਜਾਇਗਾ ਤਬ ਇਸ ਪਟੰਤਰੇ ਕੋ ਜਾਨੈਗਾ।"

ਦੋਹਰਾ

ਕਹੇ ਖਾਨ, "ਨਾਨਕ ਵਲੀ ! ਕਰੋ ਮਾਫ ਤਕਸੀਰ।
ਕਿਤ ਬਿਧ ਮੋ ਮਨ ਪਾਕ ਹੋਇ, ਫਿਰ ਹੋਇ ਨ ਮਰੇ ਜਹੀਰ[1] ॥ ੪੨ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ—

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਸਿਦਕ ਮੁਸਲਾ, ਹਕ ਹਲਾਲ ਕੁਰਾਨ।
ਸਰਮ ਸੁੰਨਤ ਸੀਲ ਰੋਜਾ, ਹੋਇ ਮੁਸਲਮਾਨ।
ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚ ਪੀਰ, ਕਲਮਾ ਕਰੇ ਨਿਮਾਜ ॥
ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿ(ਸ) ਭਾਵਸੀ, ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। "ਹੇ ਕਾਜੀ ਜੀ ! ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਮੋ ਸਿਦਕ ਕਾ ਮੁਸਲਾ ਬਿਛਾਵੈ ਅਰੁ ਹਕ ਹਲਾਲ ਬੂਝਨਾ ਹੁਕਮੁ ਕੁਰਾਨ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਰਮ ਸੁੰਨਤ ਅਰੁ ਸੀਲ ਰਖਨਾ ਏਹੀ ਰੋਜਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੇ ਪਾਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਇ। ਕਰਨੀ ਭਲੀ ਕਾਬਾ ਹੈ. ਸਚੁ ਮੁਰਸਦੁ[2] ਹੈ। ਅਰੁ ਦਿਲ ਕੋ ਪਾਕ ਰਖ ਨਾ ਕਲਮਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਸਲੀਮ[3] ਰਜਾਇ ਮੋ ਰਹਨਾ ਯਹ ਤਸਬੀ[4] ਹੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰ ਪਾਕ ਹੋਇ ਤਿਨ ਕੋ ਬਿਹਸਤ[5] ਨਸੀਬ ਹਇ। ਸਾਹਿਬ ਤਿਸ ਕੀ ਲਜਿਆ ਰਾਖੈਗਾ" ॥

ਸਰਠਾ

ਪੁਨ ਕਾਜੀ ਜੀ ਕੀਆ ਸਵਾਲ, ਜੋ ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਛੀਨ ਖਾਹ।
ਤਾਕਾ ਕਵਨ ਹਵਾਲ, ਦੇਹੁ ਬਿਆਨ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ॥ ੪੩ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ—

ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸ ਸੂਅਰ ਉਸ ਗਾਇ।
ਗੁਰ ਪੀਰ ਹਾਮਾ ਜਾ ਭਰੇ, ਜੁ ਮੁਰਦਾਰ ਨ ਖਾਇ।
ਗਲੀ ਭਿਸਤ ਨ ਜਾਈਐ, ਛੁਟੇ ਸਚ ਕਮਾਇ।
ਮਾਰਨ ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ, ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਨ ਜਾਇ।
ਨਾਨਕ ਗਲਾ ਕੂੜੀਆ, ਕੂੜੋ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥

(ਅਰਥਾਤ) ਹੇ ਕਾਜੀ ਜੀ ! ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋ ਸੂਰ, ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਗਾਇ ਹੈ, ਮੁਰਸਦ ਹਾਮੀ ਹਲਾਲ ਕਾ ਹੈ। ਜੋਰ ਸੇ ਮਾਰ ਖਾਨਾ ਹਰਾਮ ਹੈ ਖੁਸੀ ਸੇ ਹਲਾਲ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਾਤ ਸਭ ਕੂੜ ਹੈ। ਕੂੜ ਸੇ ਕੂੜ ਹੀ ਪਲੈ ਪੜਤਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ

ਹੇ ਨਾਨਕ ਵਲੀ। ਨਿਮਾਜ ਪੰਜ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਪੜੇ ਕਬੂਲ।
ਦੀਜੈ ਸਚ ਬਿਆਨ ਇਹੁ, ਮੌਲਾ ਕੇ ਮਕਬੂਲ ॥ ੪੪ ॥

---

1. ਖ਼ੱਜਲ, ਖ਼ੁਆਰ। 2 ਪੀਰ। 3. ਮੰਨਣਾ। 4 ਮਾਲਾ। 5 ਸੁਰਗ।

ਭਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲੋਕ ਕਹਾ—

ਪੰਜ ਨਿਮਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜ, ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ ।
ਪਹਲੇ ਸਚ ਹਲਾਲ ਦੁਇ, ਤੀਜੈ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ ।
ਚੌਥੀ ਨੀਅਤ ਰਾਸ ਕਰ, ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤ ਸਨਾਇ ।
ਕਰਨੀ ਕਲਮਾ ਆਖ ਕੇ, ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਦਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਆਰ, ਕੂੜੇ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥

(ਅਰਥਾਤ) 'ਹੇ ਕਾਜ਼ੀ ਜੀ ! ਇਹੁ ਪੰਜ ਨਿਮਾਜ ਕੋਈ ਕਰ ਜਾਨਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਬਹਿਸਤ ਨਸੀਬ ਹੈ । ਪਾਕ ਬੰਦਾ ਹੈ ।'

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਇਹ ਸਲੋਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਾ, ਕਾਜ਼ੀ ਸੁਨ ਮਗਨਾਨ ॥
ਸਭੀ ਲੋਗ ਕਦਮੀ ਪੜੇ, ਪੁਨਿ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨਿ ॥ ੪੫ ॥

ਚੌਪਈ

ਸਭ ਮਿਲ ਖਾਨ ਸੋ ਮਸਲਤ[1] ਕਰੀ । "ਨਾਨਕ ਕੋ ਰਾਖੋ ਇਹ ਘਰੀ ।
ਹਮ ਸਭ ਇਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਂ ।ਜੋ ਕਹੈ ਸੋਈ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਰੇ" ।੪੬ ॥
ਤਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਾ । "ਰਹੀਐ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਪਰਬੀਨਾ ।
ਜੋ ਫਰਮਾਵੋ ਸੋਈ ਕਰੇਂ । ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕਾ ਕਾਜ ਸਭ ਸਰੇਂ" ॥ ੪੭ ॥
ਬੋਲੇ ਸਤਗੁਰ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ । "ਅਬ ਹਮਰੋ ਹੈ ਚਿਤ ਉਦਾਸ ॥
ਕਛੁ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਮੋ ਮਤ ਕਰੋ । ਯਾਦ ਰਬ ਕੀ ਮਨ ਮੋ ਧਰੋ" ॥ ੪੮ ॥
ਤਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂਨ ਕਦਮਨ ਪਰ ਪੜੇ । ਪ੍ਰੇ[2] ਹੇਤ[3] ਬਾਬਾ ਰਹੇ ਖੜੇ ।
ਤੁਮ ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਤਬ ਰਬ ਹੋਇ ਯਾਦ । ਨਹੀ ਜਨਮ ਜਾਇ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਬਾਦਿ" ॥ ੪੯ ॥
ਦੇਖਾ ਦਿਆਲ ਖਾਨ ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ । ਉਪਜਿਓ ਵੈਰਾਗ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪਾਗਾ ।
ਕਰੀ ਮਿਹਰ ਮੁਖ ਸਬਦ ਬਖਾਨਾ । ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਸੁਨਤ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥ ੫੦ ॥

ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧

ਅਮਲ ਕਰ ਧਰਤੀ ਬੀਜ ਸਬਦੋ ਕਰੈ ਸਚ ਕੀ ਆਬ ਨਿਤ ਦੇਹ ਪਾਣੀ ।
ਹੋਇ ਕਿਰਸਾਨ ਈਮਾਨ ਜਮਾਇ ਲੇ, ਭਿਸਤ ਦੋਜਕ ਮੂੜੇ ਏਵ ਜਾਣੀ ॥ ੧ ॥
ਮਤ ਜਾਨ ਸਹ ਗਲੀ ਪਾਇਆ । ਮਾਲ ਕੇ ਮਾਣੇ ਰੂਪ ਕੀ ਸੋਭਾ ਇਤ ਬਿਧੀ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਰਮਾਰਥ । 'ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ! ਅਮਲ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਮੋ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਬੀਜ ਬੋਏ ਅਰ ਸਚ ਜਾਨਨਾ ਇਹੁ ਪਾਨੀ ਦਵੈ । ਐਸੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕੇ ਖੇਤ ਮੋ ਈਮਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇ, ਅਵਰ ਬਾਤਾ ਮੋ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ । ਮਾਲ ਕੇ ਮਦ ਮੋ ਅਰੁ ਰੂਪ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੋ ਜਨਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ।'

1. ਸਲਾਹ । 2. ਪ੍ਰਿਯ, ਪਿਆਰੇ । 3. ਖ਼ਾਤਰ, ਵਾਸਤੇ ।

ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਕਹੀ

ਐਬਤਨ ਚਿਕੜੋ, ਇਹ ਮਨ ਮੀਡਕੋ, ਕਮਲ ਕੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਮੂਲ ਪਾਈ ।
ਭਵਰ ਉਸਤਾਦ ਨਿਤ ਭਾਖਿਆ ਬੋਲੇ, ਕਿਉ ਬੂਝੈ ਜਾਨਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਅਰਥਾਤ) ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ! ਐਬ ਜੋ ਤਨ ਮੇਂ ਚਿਹਲਾ[1] ਹੈ. ਮਨ ਮੀਡਕ[2] ਐਬ ਕੇ ਚਿਹਲੇ ਮੇਂ ਫਾਸਾ ਹੈ । ਕਮਲ ਜੁ ਹੈ ਨਾਮ ਰਬ ਕਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਖਬਰ ਮਨ ਮੀਡਕ ਕੋ ਨਹੀ । 'ਅਰੁ ਭਵਰ ਜੋ ਪੀਰ ਮੁਰਸਦ ਹੈ, ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਮੀਡਕ ਬੂਝਤਾ ਨਾਹੀ' । ਤਬ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਹੁ ਮਨੁ ਕੈਸੇ ਬੂਝੇ ?"

ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਆਖਣ ਸੁਨਨਾ ਪਉਣ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਇਹ ਮਨ ਰਤਾ ਮਾਇਆ ।
ਖਸਮ ਕੀ ਨਜਰਿ ਦਿਲ ਮਾਹਿ ਪਸੰਦੇ, ਜਿਨੀ ਕਰ ਇਕ ਧਿਆਇਆ ॥ ੩ ॥

(ਅਰਥਾਤ) 'ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ! ਆਖਨਾ ਅਰੁ ਸੁਨਨਾ ਪੌਨ ਹੈ. ਮਨ ਤੋ ਮਾਇਆ ਲਗਾ ਹੈ ! ਜਬ ਰਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੋਇ ਤਬ ਮੁਹਬਤ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇ ।'

ਫੇਰ ਬਚਨ ਹੂਆ, ਚੋਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਤੀਹ ਕਰ ਰਾਖੇ ਪੰਜ ਕਰ ਸਾਥੀ, ਨਾਉ ਸੈਤਾਨ ਮਤ ਕਟਿ ਜਾਈ ।
ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਰਾਹ ਪੈ ਚਲਨਾ, ਮਾਲ ਧਨ ਕਿਤ ਕੂ ਸੰਜਿਆਈ ॥ ੪ ॥

(ਅਰਥਾਤ) 'ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ! ਤੀਸ ਰੋਜਾ ਅਰ ਪੰਜ ਵਖਤ ਕੀ ਨਿਮਾਜ, ਏਹ ਸਾਥੀ ਹੈ— ਇਨ ਸੋ ਸੈਤਾਨ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਹੈ । ਖਬਰਦਾਰੀ ਕਰਨਾ ਮਤ ਸੈਤਾਨ ਕੀ. ਇਬਾਦਤ ਕੀ ਨਾਉ ਕੋ ਕਾਟ ਕਰ ਬਹਾਇ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀ । ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ! ਤਾ ਤੇ ਤੂੰ ਮਾਲ ਧਨ ਕੋ ਮੁਹਬਤ ਬਢਾਉ । ਦੋਜਖ[3] ਬਹਿਸਤ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸੇ ਖਲਾਸ ਹੋਵੇਗਾ । ਐਨ ਖੁਸੀ ਦੀਦਾਰ[4] ਮੌਲਾ ਕਾ ਨਸੀਬ ਹੋਗਾ ।'

ਸੋਰਠਾ

ਸਬਦ ਸੁਨਾ ਜਬ ਖਾਨ, ਸੋਇਆ ਮਨ ਜਾਗਾ ਤਬੀ ।
ਹੋਇ ਰਹਾ ਹੈਰਾਨ, ਭਈ ਮੁਹਬਤ ਰੱਬ ਕੀ ॥ ੫੧ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਮਨ ਮੇਂ ਉਪਜਿਓ ਗਿਆਨ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਕੇ ਬੈਨ ਸੁਨ ।
ਭਇਆ ਤਬੀ ਕਲਿਆਣ, ਜਬ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਦਰਸਨ ਭਇਆ ॥ ੫੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਇਹ ਪਰਮ ਚਲਿਤ੍ਰ ਦਿਆਲ ਕੇ, ਸੁਨੇ ਸਿਖ ਮਨ ਭਾਇ ।
ਗੁਰ ਨਿਸਚਾ ਮਨ ਮੇ ਬਢੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥ ੫੩ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ । ੧੯

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

1. ਚਲ੍ਹਾ । 2. ਮੇਂਡਕ, ਡੱਡੂ । 3. ਨਰਕ । 4. ਦਰਸ਼ਨ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ, ਲੇ ਜੈਰਾਮ ਕੋ ਨਾਲ ।
"ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰ ਈਹਾ ਰਹੇ, ਹਮ ਕੋ ਕਰੈ ਨਿਹਾਲ" ॥ ੧ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਲਿਆਇ ਬਸਤ੍ਰ ਜੈ ਰਾਮ, ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਗੇ ਧਰਾ !
ਕਹਾ ਪ੍ਰਭੂ, "ਨਹੀਂ ਕਾਮ, ਹਮਰੋ ਚਿੱਤ ਉਦਾਸ ਅਤ" ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ

ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਤਬ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਾ "ਹੇ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ! ਸਾਹਿਬ ਪਰਬੀਨਾ ।
ਵਡੇ ਭਾਗ ਮੈ ਕਦਮਨ ਦੇਖਾ । ਬੀਤੀ ਉਮਰ ਸੁਫਲ ਕਰ ਲੇਖਾ ॥ ੩ ॥
ਅੰਤ ਸਮੈ ਮੋਹਿ ਮਿਲੀ ਨਿਆਮਤ । ਚਲੇ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੀ ਹੈ ਸਾਮਤ ।
ਰਹੀ ਥੋਰੀ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਬੀਤੀ । ਤੁਮ ਰਹਤੇ ਤਬ ਨਿਜਾਤ[1] ਮਮ ਹੋਤੀ" ॥ ੪ ॥
ਹੋਇ ਖਾਨ ਬਿਆਕਲ ਕਦਮਨ ਪਰ ਪੜਾ । ਨਿਜ ਹਾਥ ਉਠਾਇ ਕੀਆ ਪ੍ਰਭ ਖੜਾ
ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ । ਦੇ ਬਰ ਬਚਨ ਤਿਸ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ ॥ ੪ ॥
"ਨਿਭੀ ਖਾਨ ਯਹ ਖੇਪ[2] ਤੁਮਾਰੀ । ਮੌਲਾ ਸੋਂ ਭਈ ਤੁਮਰੀ ਯਾਰੀ ।
ਤੂੰ ਤੋ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਬ ਭਇਆ । ਮਰਨ ਜੀਵਨ ਕਾ ਦੂਖ ਮਿਟ ਗਇਆ ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭਈ ਖਾਨ ਪਰ ਤਾ ਕੋ ਕੀਆ ਸਨਾਥ ।
ਤਾ ਸੋ ਬਿਦਿਆ ਹੋਇ ਕਰ, ਗ੍ਰਹ ਗਏ ਜੈ ਰਾਮ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਦੇਖ ਨਾਨਕੀ ਭਈ ਅਨੰਦ । ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਚਕੋਰ ਨਿਰਖ[3] ਜਿਉ ਚੰਦ ।
ਦੇਖੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ । ਜੈਰਾਮ ਬਹੁਤ ਬਿਧ ਕਰੀ ਸੁਪਾਸ[4] ॥ ੮ ॥
ਤਬ ਕਹਾ ਦਿਆਲ, "ਮਮਚਿਤ ਉਦਾਸ । ਫਿਰ ਆਵੋਂਗਾ ਤੁਮਰੇ ਪਾਸ ।
ਕੁਛ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਮੋ ਨਹੀਂ ਕੀਜੈ । ਮਮ ਬਚਨ ਮਾਨ ਸੰਤੋਖ ਕਰੀਜੈ" ॥ ੯ ॥
ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਡੀ ਲੀਆ ਸੰਗ । ਸੰਜੋਗ ਪੁਰਾਤਨ ਮਿਲਓ ਅਭੰਗ ।
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕੀਆ ਪਇਆਨਾ । ਆਗੇ ਪ੍ਰਭ ਪੀਛੇ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥
ਚਲੇ ਚਲੇ ਜੰਗਲ ਮੋ ਗਏ । ਨਹੀ ਤਹਾ ਮਨੁਖਨ ਬਸਤੀ ਅਹੇ ।
ਦੇਖ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਭੈ ਲਾਗਾ । ਬਾਬੇ ਜੀ ਸੋ ਕਹੈ ਬਡ ਭਾਗਾ ॥ ੧੧ ॥
"ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਤੂੰ ਸਿਧ ਵਡਜੋਗੀ । ਹਮ ਢਾਡੀ ਜਾਤ[5] ਹੈਂ ਪੇਟ ਸੰਜੋਗੀ ।
ਐਸੀ ਉਜਾੜ ਕਬਹੂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ । ਈਹਾ ਨਹੀਂ ਜਲ ਅੰਨੁ ਨ ਆਦਮ ਭੇਖਾ ॥ ੧੨ ॥

1. ਮੁਕਤੀ । 2 ਸਾਮ੍ਰਗੀ । 3. ਦੇਖ ਕੇ । 4. ਸਿਪਾਸ, ਸਿਫਤ । 5 ਢਾਡੀਆਂ ਦੀ ਜਾਤ, ਭਾਵ – ਮਿਰਾਸੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੰਗ ਖਾਤੇ ਥੇ ਜਿਜਮਾਨ ਘਰ, ਰਬ ਦੀਆ ਉਜਾੜ ਮੋ ਪਾਇ ।
ਕੁਛ ਜੀਵਨ ਆਸਾ ਨਹੀਂ, ਮਰਨ ਭਇਆ ਹੈ ਆਇ" ॥ ੧੩ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਹਸ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਤ । "ਸੁਨਿ ਹੋ, ਮਰਦਾਨਾ ਮੀਤ !
ਜਹਾ ਚਿਤ ਆਵੈ ਰਾਮ । ਬਸਤੀ ਵਹੀ ਸੁਖ ਗ੍ਰਾਮ ॥ ੧੪ ॥
ਜਸਾ ਭੁਲੀਏ ਕਰਤਾਰ । ਬਸਤੀ ਸਮਾਨ ਉਜਾੜ ।
ਸਮ ਘਾਮ[1] ਛਾਇਆ ਸੀਤ । ਇਹ ਸੰਤਨਾ ਕੀ ਰੀਤ ॥ ੧੫ ॥
ਤੋ ਕੋ ਨ ਮਰਨੇ ਦੇਹ । ਪੁਨਿ ਰਾਖਹੇ ਹਮ ਕੇਹ ?
ਉਠਿ ਚਲੋ ਦਿੜ ਕਰ ਚੀਤ । ਸੁਖ ਹੋਇ ਦਿੜ ਪਰਤੀਤ" ॥ ੧੬ ॥
ਆਗੇ ਚਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਆਲ । ਚਾਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲਿ ।
ਗਏ ਬਡੇ ਜੰਗਲ ਮਾਹਿ । ਮਾਨੁਖ ਨ ਦੀਸੇ ਤਾਹਿ ॥ ੧੭ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਪੂਛਾ ਪ੍ਰਭੂ, "ਤੁਹਿ ਲਾਗੀ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ?"
"ਤੂੰ ਅੰਤਰਿ ਜਾਮੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕਿਆ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਅਰਦਾਸ" ॥ ੧੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੌ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਾ ॥ "ਨਿਕਟਿ ਈਹਾ ਬਸਤੀ ਹੈ ਰਹਾ ।
ਖਤ੍ਰੀ ਉਪਲ ਰਹੈ ਤਿਹ ਮਾਹਿ । ਚਲੇ ਚਲੇ ਉਹਾ ਤੁਮ ਜਾਹਿ ॥ ੧੯ ॥
ਸੇਵ ਟਹਲ ਤੁਮਰੀ ਬਹੁ ਕਰੈ । ਭੋਜਨ ਜਲ ਆਗੇ ਤੁਮ ਧਰੇ ।
ਬਸਤ੍ਰ ਧਨ ਆਗੇ ਤੁਮ ਰਾਖੇ । ਪ੍ਰੀਤ ਭਾਉ ਕਰਿ ਤੁਮ ਸੋਂ ਭਾਖੇ ॥ ੨੦ ॥
ਕੋਊ ਨਾਮ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਪੂਛੈ ਤੁਮਾਰੀ । ਸੇਵੈਂ ਜਿਉਂ ਸਾਧਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ।"
ਅਤ ਛੁਧਵੰਤ ਲੇ ਬਚਨ ਮਰਦਾਨਾ । ਉਸੀ ਗਾਉ ਕੋ ਕੀਆ ਪਿਆਨਾ ॥ ੨੧ ॥
ਤਿਸ ਬਸਤੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ । ਭਾਉ ਭਗਤ ਲੋਕ ਬਹੁ ਕੀਆ ।
ਸਭ ਰਸ ਖਾਨ ਪਾਨ ਲੇ ਆਏ । ਧਨ ਬਸਤ੍ਰ ਤਿਨ ਪੂਜ ਚੜ੍ਹਾਏ ॥ ੨੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਭੋਜਨ ਖਾਇ ਕੈ, ਬਸਤ੍ਰ ਧਨ ਲੀਆ ਉਠਾਇ ।
ਚਲ ਆਇਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਹਾਂ, ਆਗੇ ਰਾਖਿਆ ਜਾਇ ॥ ੨੩ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਬੇਨਤੀ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰੇ । ਧਨ ਬਸਤ੍ਰ ਆਗੇ ਧਰੇ "ਪ੍ਰਭੁ ! ਲੀਜੀਏ ਜੋ ਚਾਹ । ਪਰਤਾਪ ਤੁਮਰੋ ਆਹ" ॥ ੨੪ ॥
ਸੁਨ ਹਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਖਧਾਮ[2] । "ਹਮਰੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਾਮ । ਤੂੰ ਕਿਆ ਲੇ ਆਇਆ ਮੀਤ ! ਤੁਹ ਗ੍ਰਸਿਓ ਲੋਭ ਅਨੀਤਿ ॥ ੨੫ ॥

---

1. ਧੁਪ । 2. ਸੁਖ ਦਾ ਧਾਮ (ਘਰ) ।

ਇਹ ਬਸਤ੍ਰ ਧਨ ਦੇਹੁ ਡਾਲ । ਉਠਿ ਚਲੋ ਹਮਰੇ ਨਾਲ । ਸੁਨ ਬਚਨ ਦੀਨ ਦਵਾਰ ।
ਮੁਖ ਕੀਆ ਸਿਫ਼ਤ ਉਚਾਰ ॥ ੨੬ ॥
"ਸੁਬਹਾਨ, ਤੇਰੀ ਭਗਤ । ਤੂੰ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬਿਰਕਤ । ਸੋ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੂ । ਜੋ ਕਹੋਂ ।
ਜਿਉਂ ਰਾਖੀਓ ਤਿਉਂ ਰਹੋਂ" ॥ ੨੭ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਆਗੇ ਚਲੇ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੁ, ਤਹਾ ਜੰਗਲ ਬਡ ਗੰਭੀਰ ।
ਪਾਛੇ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲੇ, ਜਿਉਂ ਮੁਰੀਦ ਸੰਗ ਪੀਰ ॥ ੨੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਡੋ ਤੇਜ ਰਵ[1] ਘਾਮ ਤਹਾਂ ਹੀ । ਅਤਿ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਮਗ[2] ਜਾਹੀ ।
ਉਸਨ[3] ਸੀਤ ਤਾ ਕੋ ਕਿਆ ਲਾਗੇ । ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਗੇ ॥ ੨੯ ॥
ਚਲਤ ਚਲਤ ਸਰਮਵੰਤ ਮਰਦਾਨਾ । ਛੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕੀਨਾ ਹੈਰਾਨਾ ।
ਪਗ ਨਹੀਂ ਚਲੇ ਅੰਗ ਮਰਝਾਨੇ । ਹੋਇ ਦਇਆਵੰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਬਚਨ ਬਖਾਨੇ ॥ ੩੦ ॥
"ਪਿਆਸ ਭੂਖ ਤੁਹਿ ਲਗੀ ਮਰਦਾਨਾ ! ਮੈਂ ਸਰਮਵੰਤ ਤੋ ਕੋ ਪਹਚਾਨਾ" ।
ਕਹਾ ਮਰਦਾਨੇ, "ਹੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ! ਸੁਬਹਾਨ ਭਗਤ ਤੂੰ ਸਭ ਘਟ ਗਾਮੀ ॥ ੩੧ ॥
ਅਬ ਮੈਂ ਚਲ ਨ ਸਕੋਂ ਪਗ ਆਗੇ । ਤੂੰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਭੁਖ ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਲਾਗੇ ।
ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਨ ਕਾ ਸਮਾ ਅਬ ਆਇਆ । ਬਹੁ ਹਸੇ ਦਯਾਲ ਇਹੁ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇਆ ॥ ੩੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਇਕ ਬਿਰਛ ਅਕ[4] ਮਗ ਮੋ ਰਹਾ, ਫ਼ਲ ਲਾਗੇ ਬਹੁ ਭਾਇ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਆਗਿਆ ਕਰੀ, "ਆਉ, ਲੇਹੁ ਫਲ ਖਾਇ ॥
ਫਲ ਖਾਵੋ ਤੁਮ ਪੇਟ ਭਰ, ਰਹੈ ਨ ਰੰਚਕ ਚਾਹ ।
ਛੁਧਾ[5] ਤ੍ਰਿਖਾ ਤੁਮਰੀ ਮਿਟੇ, ਗਾਂਠ ਬਾਂਧਿਓ ਨਾਹ" ॥ ੩੪ ॥

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਬਿਖ ਫਲ ਥੇ ਗੁਰਬਚਨ ਪ੍ਰਾਪਤ । ਭਏ ਮੀਠੇ ਜਿਮ ਸਹਤ[6] ਨਬਾਤ[7] ।
ਖਾਇ ਮਰਦਾਨਾ ਪੇਟ ਅਘਾਨਾ । ਕਰ ਲੋਭ ਕਛੂ ਲੇ ਗਾਂਠ ਬਧਾਨਾ ॥ ੩੫ ॥
ਪੁਨ ਚਲੇ ਚਲੇ ਆਗੇ ਬਹੁ ਗਏ । ਕਹੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ।
ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਛੁਧਾ ਮਰਦਾਨੇ ਲਾਗੀ । ਫਲ ਖਾਨੇ ਕੀ ਇਛਿਆ ਜਾਗੀ ॥ ੩੬ ॥
ਖੋਲ ਗਾਂਠ ਇਕ ਫਲ ਜਬ ਖਾਇਆ । ਬਿਖ ਚੜ੍ਹ ਗਇਆ ਕੰਠ ਰੋ ਧਾਇਆ[8] ।
ਹਸੇ ਦਿਆਲ ਦੇਖ । ਇਹੁ ਹਾਲ । "ਮਰਦਾਨਾ ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਭਇਆ ਬਿਹਾਲ" ? ੩੭ ॥
ਤਬ ਤਿਨ ਕਹਾ, "ਵਹੀ ਫਲ ਖਾਇਆ । ਪ੍ਰਭ ਬਚਨ ਨ ਮਾਨਾ, ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਰਾ । ਮਿਟਿਓ ਦੂਖ ਉਠਿ ਭਇਆ ਕਰੇਰਾ[9] ॥ ੩੮ ॥

---

1. ਸੂਰਜ । 2. ਮਾਰਗ, ਰਸਤਾ । 3. ਗਰਮੀ । 4. ਅੱਕ ਦਾ ਬੂਟਾ । 5. ਭੁੱਖ । 6. ਸ਼ਹਿਦ, ਮਾਖਿਓ । 7. ਮਿਸ਼ਰੀ । 8. ਗਲਾ ਰੁਕ (ਬੰਦ ਹੋ) ਗਿਆ । 9. ਕਰਾਰਾ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਬਾਬੇ ਕਹਾ, ' ਉਠੋ ਚਲੋ ਮਮ ਨਾਲ" ॥
ਤਿਨ ਹਾਥ ਜੋੜ ਉੱਤਰ ਦੀਆ, "ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੇਹਾਲ ॥ ੩੯ ॥

ਚੌਪਈ

ਤੂੰ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਜੰਗਲ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਸੁਬਹਾਨ ਭਗਤ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ।
ਹਮ ਕੋ ਉਜਾੜ ਦੇਖ ਭੈ ਆਵੈ । ਛੁਧਾ ਪਿਆਸ ਮੋਹ ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਵੈ ॥ ੪੦ ॥
ਤੁਹ ਛੁਧਾ ਪਿਆਸ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਲਾਗੇ । ਸਦ ਅਨੰਦ ਹਰਿ ਰਸ ਰਹੋ ਪਾਗੇ ।
ਹਮ ਢਾਡੀ ਦਸ ਘਰ ਮੰਗ ਖਾਹ । ਐਸੀ ਉਜਾੜ ਦੇਖਤ ਮਰ ਜਾਹ ॥ ੪੧ ॥
ਮੇਰਾ ਤੁਮ ਸੇ ਕੈਸਾ ਸਾਥ । ਤੂੰ ਮਹਾਪੁਰਖ, ਮੈਂ ਜੀਉ ਅਨਾਥ ।
ਜੋ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਮੇਰੀ ਪਰਹਰੈ । ਜਿਮ ਤੂੰ ਰਹੈਂ ਤੈਸਾ ਮੋਹ ਕਰੇ ॥ ੪੨ ॥
ਤਬ ਮੈਂ ਚਲੋਂ ਤੁਮਾਰੇ ਸੰਗ । ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੋਂ ਗਾਵੋਂ ਰੰਗ ।"
ਸੁਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਏ ਦਿਆਲ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ ॥ ੪੩ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਛੁਧਾ ਪਿਪਾਸਾ ਸਭ ਮਿਟੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਭਇਆ ਅਨੰਦ ।
ਅੰਧਕਾਰ ਚਾਂਦਨ ਭਇਆ, ਜਿਉਂ ਨਿਸਾ ਅੰਧਿਆਰੀ ਚੰਦ ॥ ੪੪ ॥

ਚੌਪਈ

ਪੁਨ ਚਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ । ਛੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਸੌ ਭਇਆ ਅਸੰਗ ।
ਪ੍ਰਭ ਚਲੇ ਚਲੇ ਦੂਰ ਕਹੂੰ ਗਏ । ਕਹੂੰ ਬਡੀ ਉਜਾੜ ਜਾਇ ਠਾਢੇ ਭਏ ॥ ੪੫ ॥
ਤਹਾਂ ਦੇਖ ਉਜਾੜ ਮਰਦਾਨਾ ਡਰਾ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਂ ਬਿਨਤੀ ਕਰਾ ।
"ਹੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ! ਮਨ ਭੈ ਨਹੀਂ ਜਾਇ । ਦੇਖਤ ਉਜਾੜ ਜੀਅ ਡਰ ਪਾਇ" ॥ ੪੬ ॥
"ਸੁਨੋ ਮੀਤ । ਜਹਾਂ ਹਰਿ ਚਿਤ ਆਵੈ । ਵਹੀਂ ਸੁਭ ਠੌਰ ਬਸਤੀ ਮਨ ਭਾਵੈ ।
ਬਸਤ ਨਗਰ ਹਰਿ ਨਾਹੀਂ ਚੀਤ । ਵਹੀ ਉਜਾੜ ਕਹਾਵੈ ਮੀਤ ॥ ੪੭ ॥
ਬਿਨ ਭ੍ਰਮ ਮਿਟੇ, ਨ ਮਨ ਭੈ ਜਾਇ । ਮਿਟੇ ਭਰਮ, ਭੈ ਸਗਲ ਮਿਟ ਜਾਇ ॥ ੪੮ ॥
ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ[1] ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਖੋਜੰਤੇ । ਜਪ ਤਪ ਕਰੇ ਤੀਰਥ ਭ੍ਰਮੰਤੇ ।
ਹਰਿ ਨਿਮਤ ਭੇਖ ਤਨ ਧਾਰੇ । ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਗਤ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ! ਸੁਰਤ ਕਰ, ਲੇਹੁ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ।
ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਤੋ ਸੋ ਕਹੋ, ਲਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਗਾਇ ॥ ੫੦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਾਈ, ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ।
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤਿ ਮੇ ਰਹਤੇ, ਕਰ ਕਰਿ ਭਗਵੇ ਭੇਸ ਭਏ ॥ ੧ ॥
ਤਉ ਕਾਰਨ ਸਾਹਿਬਾ ਰੰਗ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ ।
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਾ, ਕਹੇ ਨ ਜਾਈ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕੇਤੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

---

1. ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਪੱਸ੍ਵੀ (ਤਪੀਏ) ।

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ, ਛੋਡ ਵਿਲਾਇਤ ਦੇਸ ਗਏ ।
ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ ਸਾਲਕ ਸਾਦਿਕ, ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ ॥ ੨੨ ॥
ਸੁਆਦਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਰਸ ਕਸ ਤਜੀਅਲੇ, ਕਪੜੇ ਛੋਡੇ ਚਮਰ ਲੀਏ ।
ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰ ਤੇਰੇ, ਨਾਮ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ ॥ ੩ ॥
ਖਲਰੀ ਖਪਰੀ ਲਕਰੀ ਚਮਰੀ, ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ ।
ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਹਉਂ ਸਾਂਗੀ ਤੇਰਾ, ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਜਾਤ ਕੈਸੀ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। 'ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਸਮੁਝ ਦੇਖ, ਦੇਵਤੇ ਅਰੁ ਸਿਧਿ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਦਰਸਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਰਤ ਤੀਰਥ ਦੂਖ ਭੂਖ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਭਾਤ ਕੇ ਭੇਸ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਜੁਗਤ ਧਾਰਤ ਭਏ । ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗਮੰ ਨਿਮਾਨੇ ਦਰਵੇਸ ਹੋਇ ਕਰ ਬਨ ਪਰਬਤ ਖੋਜੰਤੇ ਫਿਰੇ,ਅਨੰਤ ਨਾਮ, ਅਨੰਤ ਰੂਪ, ਅਨੰਤ ਗੁਨਾ ਬਾਦ ਕੋ ਬਿਚਾਰਤ ਹੈ । ਅਰ ਦਰਬਾਰ ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ ਅਰੁ ਦੇਸ ਅਰੁ ਸੁਖ ਸਰੀਰ ਕੇ ਤਿਆਗੁ ਕਰ ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜੇ ਪਾਤਸਾਹ ਦਰਵੇਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਕਰ ਉਜਾੜ ਮੋ ਦਰਦਮੰਦ ਹੋ ਕਰ ਇਬਾਦਤ ਮੋ ਗਟਕ ਭਏ । ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੋ ਮਗਨ ਭਏ, ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ, ਡੰਡ ਕਮੰਡਲ ਧੋਤੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧਾਰਤ ਭਏ ਅਰੁ ਸਮਧ ਲੀਨ ਭਏ । ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਓਹ ਸਾਹਿਬ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਮੈ ਸੁਆਂਗੀ[1] ਹੋ । ਹਰਿ ਭਗਤਾਂ ਕੋ ਜਾਤ ਪਾਤ ਉਜਾੜ ਬਸਤੀ ਸੋ ਕਾਮ ਨਾਹੀ । ਜਾਹਾ ਪਰਮੇਸਰ ਚਿਤ ਆਵੈ, ਸੋਈ ਜਾਗਾ ਭਲੀ ਹੈ ।'

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨਾ ਯਹ ਬਚਨ ਸੁਨ, ਮਨ ਮੋ ਭਇਆ ਗਲਤਾਨ ।
ਭੈ ਚਿੰਤਾ ਸਗਲੀ ਗਈ, ਬਨ[2] ਗ੍ਰਿਹ ਭਇਆ ਸਮਾਨ ॥ ੫੦ ॥

ਮਰਦਾਨੇ ਉਸਤਤ ਕੀਆ । ਤੋਮਰ ਛੰਦ ।

"ਸੁਭਹਾਨ ਤੇਰੀ ਭਗਤ । ਤੂ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਕਤ[3] ।
"ਮੈਂ ਨੀਚ ਬੁਧ ਅਜਾਨ । ਕਰ ਦਇਆ ਕੀਆ ਸੁਜਾਨ ॥ ੫੧ ॥
ਇਕ ਦਾਨ ਲੇਵਹੁ ਮੰਗ । ਸਦ ਰਹੋ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ।
ਕਬਹੂੰ ਨ ਤਜੀਏ ਦਿਆਲ । ਸਦ ਰਾਖ ਚਰਨਨ ਨਾਲ ॥ ੫੨ ॥
ਮੁਹ ਈਹਾ ਊਹਾ ਨਾ ਤਿਆਗ । ਸਦ ਰਹੋ ਚਰਨਨ ਲਾਗ ।"
ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਬਚਨ ਬਿਨੀਤ । "ਸੁਨ ਹੋ ਮਰਦਾਨਾ ਮੀਤ ! ੫੩ ॥
ਕਬਹੂੰ ਨ ਛੋਡੋ ਤੋਹਿ । ਅਬ ਲਾਜ ਤੇਰੀ ਮੋਹ ।
ਤੂੰ ਤੋ ਪੁਰਾਤਨ ਮੀਤ । ਉਠ ਚਲੋ ਦਿੜ ਮਨ ਚੀਤ ॥ ੫੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗੇ ਚਲੇ, ਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸੰਗ ।
ਕੁਛ ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ ਨ ਲਖ ਪੜੇ, ਲੀਲਾ ਅਮਿਤ ਅਭੰਗ ॥ ੫੫ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ – ੧੭

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

---

1. ਸਾਂਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 2. ਜੰਗਲ । 3. ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕੂੰਜਾਂ ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਰਚਾ ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਰਚਾ ਕਰੈ ਹੈ । ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਕੂੰਜਾਂ ਕੀ ਡਾਰ ਅਕਾਸ ਮੋ, ਜਾਤੀ ਦੇਖੀ ਦਿਆਲ ।
ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਲਗ ਚਲੇ, ਮਗਨ ਅਨੰਦ ਕਿਰਪਾਲ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਪ੍ਰਭ ਚਲੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤਿਨ ਪੀਛੇ ਗਹੇ । ਮਰਦਾਨਾ ਪੀਛੇ ਹੀ ਰਹੇ ।
ਤਬ ਆਗਿਆ ਹਰਿ ਕੂੰਜਾਂ ਕੋ ਆਈ ।, "ਮਮ ਭਗਤ ਤੁਮ ਪੀਛੇ ਧਾਇਆ ਜਾਈ ॥ ੨ ॥
ਉਤਰ ਭੂਮ ਦਰਸਨ ਤਿਨ ਦੀਜੈ । ਭੇਟਤ ਸਾਧ ਸੁਖ ਸਾਂਤ ਪਤੀਜੈ ।"
ਤਿਨ ਮੇ ਏਕ ਕੂੰਜ ਸਰਦਾਰ । ਵੈ ਗਿਆਨਵੰਤ ਹੈ ਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ॥ ੩ ॥
ਲੇ ਮਗਲ ਕੂੰਜ ਧਰਨੀ ਪਰ ਆਈ । ਕਰ ਦਰਸਨ ਅਤ ਆਨੰਦ ਪਾਈ ।
ਤਿਨ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਬਦੁ ਉਚਾਰਾ । ਤਿਨ ਸੁਨ ਗੁਰ ਬਚਨ ਮਹਾ ਸੁਖ ਧਾਰਾ ॥ ੪ ॥

ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਮਲਾਰ ਮ: ੧

ਬਾਗੇ[2] ਕਪੜੇ ਬੋਲੈ ਬੈਣ । ਲੰਬਾ ਨਾਕ ਕਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨੈਣ ।
ਕਬਹੂੰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖਿਆ ਭੈਣ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । 'ਹੇ ਕੂੰਜ ! ਸੁਏਤ[3] ਪੰਖ ਬਸਤ੍ਰ ਤੇਰੇ ਅਰੁ ਲੰਬਾ ਨਾਕ ਅਰੁ ਸਿਆਮ ਸੁਦਰ ਨੇਤ੍ਰ ਤੇਰੇ ਹੈ । ਅਰੁ ਮੀਠੀ ਬੋਲੀ ਤੁਮਾਰੀ ਹੈ, ਕਬਹੂੰ ਸਜਨੀ ! ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ ਕੋ ਦੇਖਾ ਹੈ ਤੁਮ ਨੇ ?'

ਤਬ ਆਧੀਸ[4] ਕੂੰਜ ਬਾਚ

ਊਡਾ ਊਡ ਚੜਾ ਅਸਮਾਨ । ਸਾਹਿਬ ਸਮਰਥ ਤੇਰੇ ਤਾਨ ।
ਜਲ ਥਲ ਡੂਗਰ ਦੇਖਿਆ ਤੀਰ । ਥਾਨ ਥਨੰਤਰ ਸਾਹਿਬੁ ਬੀਰ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਕੂੰਜ ਬਾਚ । 'ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜੋਸ ਕੀ ਸਕਤ ਸੋ ਹਮ ਆਕਾਸਚਾਰੀ ਹੈ । ਵਹੀ ਸਮਰਥ ਆਤਮ ਜਲ ਥਲ ਮੋ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ।' ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਾ—'ਵੋ ਜੋ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੋ ਦ੍ਰਿੜ ਚਿਤ ਹੋਇ ਕਿਉਂ ਲੀਨ ਨਾਹੀਂ ਹੋਤੀ ?'

ਕੂੰਜ ਬਾਚ

ਜਿਨ ਤਨ ਸਾਜ ਦੀਏ ਨਾਲ ਖੰਭ । ਅਤ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਡਨੇ ਕੀ ਡੰਝ ।
ਨਜਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬਾਧਾਂ ਧੀ. । ਜਿਉਂ ਵੇਖਾਲੇ ਤਿਉਂ ਵੇਖਾਂ ਬੀਰ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਸੰਤ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਿਸ ਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰੁ ਪੰਖ ਦੀਏ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਹੀ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਖਿਚਰਨੇ ਕੀ ਲਗ ਦੀ ਹੈ । ਤੁਮ ਸੰਤ ਜਨ ਹੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰੋ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਮਨ

1. ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਲਗ ਭਗ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । 2. ਬੱਗੇ ਸਫੈਦ । 3. ਚਿੱਟਾ । 4. ਕੂੰਜਾਂ ਦੀ ਅਧੀਸ਼੍ਵਰ (ਸੁਾਮੀ ਅਥਵਾ ਮਾਲਿਕ)

ਮੋ ਦ੍ਰਿੜ ਧੀਰਜ ਹੋਇ ਅਰ ਜਿਸ ਜੁਗਤ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਦੇਖਾਵੋ ਤਿਵ ਹੀ ਦੇਖੇ।' ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੂੰਜਾਂ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਉਤਰ ਦੀਆ। ੧।

ਨਾ ਇਹੁ ਤਨ ਜਾਇਗਾ, ਨ ਜਾਇਗੇ ਖੰਭ।
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਸਨਬੰਧ।
ਨਾਨਕ ਕਰਮ ਹੋਵੈ ਤਾ ਜਪੀਐ ਕਰ ਗੁਰ ਪੀਰ।
ਸਾਚ ਸਮਾਵੈ ਇਹ ਜੁ ਸਰੀਰ॥ ੪॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਆ।

"ਹੇ ਕੂੰਜੋ! ਇਹ ਪੰਖ ਸੰਜੁਗਤ[1] ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ ਸੋ ਅਗਨ ਅਰ ਪਾਨੀ ਪਵਨ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕਰ ਹੈ। ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਸਕਤ ਕਰ ਆਤਮਾ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸਰਨ ਜਾਇ ਗੁਰ ਬਚਨ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰੇ, ਸਰੀਰ ਭੀ ਪਾਵਨ[2] ਹੋਇ ਅਰੁ ਆਤਮ ਪਦ[3] ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਇ॥"

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਯਹ ਬਚਨ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਕਹੇ। ਦ੍ਰਿੜ ਮਤ ਕੂੰਜ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਗਹੇ।
ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਮੋ ਭਈ ਲੀਨ। ਮਿਲੇ ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ੫॥

ਦੋਹਰਾ

ਕੂੰਜਾ ਸੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਦਾ ਹੋਇ, ਆਗੇ ਚਲੇ ਦਿਆਲ।
ਬਹੁ ਧਰਤੀ ਬਿਚਰਤ ਭਏ, ਮਰਦਾਨਾ ਲੇਇ ਨਾਲ॥ ੬॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ — ੧੮

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ, ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਜਨ ਨਾਮੇ ਕਪਟ ਭਗਤ ਪਰ ਹਤਿਆ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਗਏ, ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਰਮਤੇ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੁ, ਆਏ ਸਜਨ ਪਾਸ।
ਰਚ ਧਰਮ-ਸਾਲ ਸੁਭ ਭੇਖ ਤਨੁ, ਪਾਪ ਕਪਟ ਕੀ ਰਾਸ[4]॥ ੧॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਧਰਮ ਸਾਲ ਮੋ ਆਏ। ਦੇਖ ਸਜਨ ਸੁਭ ਭੇਖ ਬਨਾਏ।
ਅੰਤਰ ਕਪਟ ਪਾਪ ਕੀ ਮਤ। ਬਾਹਰ ਭੇਖ ਦਿਖਾਵੈ ਪਤ॥ ੨॥
ਜੋ ਕੋਈ ਤਾ ਕੇ ਘਰ ਆਵੈ। ਕਰੇ ਟਹਲ ਸੁਖ ਭੋਗ ਭੋਗਾਵੈ॥
ਜਾ ਪਹ ਧਨ ਸੰਪੈ ਕੁਛ ਜਾਨੈ। ਲੇ ਜਾਵੈ ਅੰਤਰ ਕਿਸੀ ਬਹਾਨੈ॥ ੩॥

---

1. ਸਮੇਤ। 2 ਪਵਿਤ੍ਰ। 3. ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਦਰਜਾ। 4. ਰਾਸ਼ਿ, ਪੂੰਜੀ।

ਗਲਾ ਕਾਟਿ ਕੂਪ ਮੋ ਡਾਰੇ । ਧਨ ਬਟੋਰ[1] ਕਰ ਅੰਤਰ ਧਾਰੇ ।
ਇਹ ਬਿਧ ਹਤਿਆ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਕਰੇ । ਕਛੁ ਸੰਕਾ ਮਨ ਮੋ ਨਹੀਂ ਧਰੇ ॥ ੪ ॥
ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦੇਖਾ । ਮਸਤਕ ਚਮਤਕਾਰ ਧਨ ਲੇਖਾ ।
ਅੰਤਰਗਤ[2] ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨ ਭਇਆ । ਲਾਗਾ ਕਰਨ ਦਇਆ ਅਰੁ ਮਇਆ[3] ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਜਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਧਨੀ, ਅੰਤਰ ਲੇ ਚਲਿਆ ਸੋਇ ।
ਚਰਨ ਅੰਤਰ ਘਰ ਡਾਰੀਏ, ਸਭ ਗ੍ਰਹ ਪਾਵਨ ਹੋਇ ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਾ । "ਇਨ ਪਾਪੀ ਮੋਹ ਧਨੀ ਪਛਾਨਾ ।
ਇਨ ਪਾਪੀ ਮੋਹ ਦਰਸਨ ਕਰਾ ।" ਸੰਤਨ ਬਿਰਦ ਲਾਜ ਪ੍ਰਭੁ ਧਰਾ ॥ ੭ ॥
ਇਹ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ ਤਿਸ ਪਰਥਾਇ । "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਗਾਉ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ।"
ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦ ਗੁਰ ਗਾਵਨ ਲਾਗਾ । ਸੁਨ ਪਾਪ ਨੀਂਦ ਸੋਂ ਸੱਜਨ ਜਾਗਾ ॥ ੮ ॥

ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧

ਉਜਲ ਕਹਿਆ[4] ਚਿਲਕਣਾ, ਘੋਟਮ[5] ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ[6] ।
ਧੋਤਿਆ ਮੂਲ ਨ ਉਤਰੈ, ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ ।
ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨ ।
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ, ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅਰਥ—ਹੇ ਸਜਣ ! ਕਾਂਸੀ ਕਾ ਬਰਤਣ ਦੇਖਣ ਕੋ ਉਜਲ ਜਬ ਘਸੀਏ ਤਬ ਸਿਆਮਤਾ ਨਿਕਸਤੀ ਹੈ । ਬਾਹਰੋਂ ਅਨੇਕ ਬਾਰ ਧੋਈਐ ਭੀਤਰ ਕੀ ਸਿਆਹੀ ਜਾਤੀ ਨਾਹੀ । ਸਜਨ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹੀਏ ਜੋ ਅੰਤ ਕੋ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲ ਚਲੇ । ਜਹਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੇ ਲੇਖਾ ਮਾਗਤੇ ਹੈ ਤਹਾਂ ਨਿਕਟ ਸਹਾਈ ਹੋਇ ।

ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ

ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ, ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆ ।
ਢਠੀਆ ਕੰਮ ਨ ਆਵਨੀ, ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆ ॥ ੨ ॥

ਅਰਥ । ਹੇ ਸਜਣਾ ! ਜੈਸੇ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਢਠਾ ਹੂਆ ਹੋਇ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਨਾਹੀ, ਤੈਸੇ ਭਗਤ ਬੇਹੂਨਾ ਮਾਨੁਖ ਸੁੰਦਰ ਭੇਖ ਕਾਮ ਨਾਹੀ ।

ਪਉੜੀ ਤੀਜੀ ਕਹੀ

ਬਗਿਆ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨ ।
ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਮਾਰਦੇ ਬਗੇ ਨਾ ਕਹੀਅੰਨ ॥ ੩ ॥

ਅਰਥ ਯਹ । 'ਹੇ ਸਜਣਾ ! ਐਸੇ ਸਾਧ ਨਾਹੀ ਹੋਤੇ, ਬਗਲੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਉਜਲ ਭੇਖ ਧਿਆਨ ਧਾਰੀ । ਅੰਤਰਗਤ ਜੀਅ ਮਾਰਨੇ ਕੀ ਸਰਧਾ ਵੰ ਪਾਖੰਡੀ ਮਹਾ ਪਾਪੀ ਹੈ ।' ਇਹੁ ਬਚਨੁ

1. ਬਟੋਰਨਾ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ । 2. ਅੰਦਰੋਂ । 3. ਕ੍ਰਿਪਾ । 4. ਕੈਹਾਂ, ਕਾਂਸੀ । 5. ਜੇ ਘੋਟਾਂ ਤਾਂ । 6. ਸਿਆਹੀ ।

ਸੁਨ ਕਰਿ ਸਜਨ ਸਮੁਝ ਗਇਆ ਜੋ ਇਹ ਬਡਾ ਸਾਧ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕਰਮਾ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। । ਦਰਸਨ ਕੇ ਪਰਤਾਪ ਚਰਨਾ ਪਰ ਗਿੜ ਪੜਾ ਅਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਲਗਾ।

ਪਉੜੀ ਚਉਥੀ ਕਹੀ

ਸਿਮਲ ਰੁਖ ਸਰੀਰ ਮੈ, ਮੈ ਜਨ ਦੇਖ ਭੁਲੰਨ।
ਸੇ ਫਲ ਕੰਮ ਨ ਆਵਨੀ, ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨ ਹੰਨ ॥ ੪ ॥
ਅੰਧਲੇ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ, ਡੂਗਰ[1] ਵਾਟ ਬਹੁਤ।
ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨਾ ਲਹਾਂ, ਹਉ ਚੜ ਲੰਘਾ ਕਿਤ ॥ ੫ ॥

ਅਰਥ ਯਹ। ਸਜਣ ਆਖਿਆ, "ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਸਿੰਮਲ ਰੁਖ ਕੀ ਨਿਆਈ ਭੇਖ ਧਾਰ ਮਹਾ ਪਾਪ ਕੀਏ ਅਰੁ ਜੀਉ ਘਾਤ ਕੀਏ, ਅਬ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹੋਗਾ? ਮੈਂ ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਸਰਨ ਹੋ। ਮੈਂ ਅੰਧਲੇ ਸਿਰ ਭਾਰ ਪਾਪੋ ਕਾ ਉਠਾਇਆ। ਮਹਾ ਦੁਰਗਮ[2] ਪੰਥ ਜਾਨਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਆਪ ਕੇ ਅਰੁ ਬਿਨ ਆਸਰੇ ਕੇ ਕੈਸੇ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੋ ਪਾਰ ਹੋਵੋਗਾ। ਅਬ ਮੁਝ ਕੋ ਕੋਈ ਸਹਾਈ ਨਾ ਹੋਗਾ। ਮੈਂ ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਸਰਨ ਤੁਮਾਰੀ ਹੋ, ਜੈਸੇ ਜਾਨੋ ਤੈਸਾ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ, ਤੁਮ ਸੰਤ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਹੋ।" ਬਾਬਾ ਸਜਨ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨ ਕਰਿ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕਰ ਸਤ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ।

ਪਉੜੀ ਛਿਵੀ ਕਹੀ

ਚਾਕਰੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ, ਅਉਰ ਸਿਆਣਪ ਕਿਤੁ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਮਾਲ ਤੂੰ, ਬਧਾ ਛੁਟੇ ਜਿਤੁ ॥ ੬ ॥

ਹੇ ਸਜਣਾ! ਅਬ ਸਭ ਸਿਆਣਪ ਬੁਧਿ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹਰਿ ਕੀ ਚਾਕਰੀ-ਕਰ ਅਰੁ ਭਗਤ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪੁ, ਨਿਹ ਕਪਟ ਹੋਇ ਕਰ, ਤਾ ਪਾਪੋ ਕੀ ਬੰਦ ਮੋ ਖਲਾਸੁ ਹੋਵੈਗਾ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਸਤ ਬਚਨ ਸਜਣ ਸੁਣੇ, ਭੈ ਉਪਜਿਉ ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪ।
ਨਿਜ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤ ਅਪਨੀ ਸਗਲ, ਦਿਖਲਾਵਨ ਲਗਾ ਆਪ ॥ ੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਅੰਤਰਿ ਲੇ ਗਇਆ। ਸਭ ਨਿਜ ਕਰਤੂਤ ਦਿਖਲਾਵਤ ਭਇਆ।
ਭਰਾ ਕੂਪ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਮਾਰੇ। ਧਨ ਭਰੀ ਕੋਠਰੀਆ ਸਗਲ ਦਿਖਾਰੇ ॥ ੮ ॥
"ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਹ ਮੇਰੇ ਕਰਮ। ਮਹਾ ਪਤਤ ਮੈ ਕੀਆ ਅਧਰਮ।
ਅਬ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹੋਵੈ ਹਾਲ। ਕਰੋ ਗਤ ਮੇਰੀ ਸੰਤ ਦਿਆਲ" ॥ ੯ ॥
ਯਹ ਦੇਖ ਮਰਦਾਨੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਆ। "ਇਸੇ ਉਧਾਰੋ ਪ੍ਰਭ! ਕਰ ਦਇਆ" ॥
ਤਬ ਸਜਣ ਕੋ ਗੁਰ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ। "ਤੁਮ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰ ਧਨ ਸੰਚਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥
ਤਾਤਕਾਲ ਤਿਸ ਦੇਇ ਲੁਟਾਇ। ਆਗੇ ਤਿਆਗੋ ਕਪਟ ਸੁਭਾਇ।
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤ ਮਨ ਮੈ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੋ। ਹੋਇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੈ ਸਾਗਰ ਤਰੋ" ॥ ੧੧ ॥

1. ਪਹਾੜੀ ਰਸਤਾ। 2. ਜੋ ਰਸਤਾ ਗਮਨ ਕਰਨ (ਜਾਣ ਦੇ) ਜੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰ ਸਜਨ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ, ਭਇਆ ਭਗਤ ਅੰਕੂਰ ।
ਆਗੇ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ, ਦਇਆ ਸਿੰਧ ਭਰਪੂਰ ॥ ੧੨ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੧੯

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕਾਰਮਕ[1] ਬੈਸਨੋ[2] ਸੋ ਚਰਚਾ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਸਜਣ ਸੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਦਾ ਹੋਇ, ਆਗੇ ਚਲੇ ਦਿਆਲ ।
ਕਾਰਮਕ ਬੈਸਨੋ ਸੋਂ ਮਿਲੇ, ਕਰ ਚਰਚਾ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਰਮਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਗੰਗ ਤਟ ਗਏ । ਕਾਰਮਕ ਬੈਸਨੋ ਭੇਟਤ ਭਏ ।
ਅਤ ਕਠਨ ਜੁਗਤ ਵੈ ਕਰਤ ਰਸੋਈ । ਆਧਾ ਧੜ ਬਾਹਰ ਰਾਖਤ ਸੋਈ ॥ ੨ ॥
ਬਾਇਆਂ[3] ਕਰ ਬਾਹਰ ਤਿਨ ਕੀਨਾ । ਏਕ ਹਾਥ ਕਰੇ ਜੁਗਤ ਨਵੀਨਾ ।
ਤਿਸ ਦੇਖਤ ਦਿਆਲ ਗੁਰੂ ਬਿਗਸਾਨਾ । ਮਰਦਾਨੇ ਅਚਰਜ ਕਰ ਜਾਨਾ ॥ ੩ ॥
ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਜਾਇ । ਬਰਨ ਬਖਾਨਾ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ।
"ਹੇ ਕਾਰਮਕ ! ਚੌਕਾ ਭਇਆ ਜੂਠਾ । ਮਿਥਿਆ ਖੇਦ ਭਇਆ ਜਤਨ ਅਪੂਠਾ ॥ ੪ ॥
ਉਠਾ ਚੌਕਾ ਕਾਰਮੁਕ ਬੋਲਾ। "ਕਹਾ ਜੂਠਿ ਭਈ ਸਾਧੂ ਮਤ ਭੋਲਾ ?"
ਪੁਨ ਦਿਆਲ ਕਹਿਆ ਸਮਝਾਇ । "ਗੁਪਤ ਛੂਤ ਤੂ ਜਾਨਤ ਨਾਹਿ" ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਪਤ ਛੂਤ ਲਾਗੀ ਸਦਾ, ਕਿਰਆ ਕਰਤ ਸਭ ਭੰਗ ।
ਚੰਡਾਲ ਚੌਕੜੀ ਸੰਗ ਸਦ, ਦੀਸਤ ਨਾਹ ਅਨੰਗ ॥ ੬ ॥

ਕਾਰਮੁਕ ਵਾਚ

ਵੇ ਕਹਾ ਚੰਡਾਲ ਅਨੰਗਹੇ, ਕਿਉ ਕਰ ਲਾਗੀ ਜੂਠ ।
ਮੋ ਕੋ ਤੋ ਭਾਸਤ ਨਹੀਂ, ਹਾਸੀ ਕਰਤ ਹੋਂ ਝੂਠਿ ॥ ੭ ॥
ਇਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ।
ਕੁਬੁਧ ਡੂਮਣੀ ਕੁਦਆ ਕਸਾਇਣ, ਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਘਟਿ ਚੂਹੜੀ
ਮੁਠੀ ਕਰੋਧ ਚੰਡਾਲ ।
ਕਾਰੀ ਪਾਈ ਕਿਆ ਹੂਆ,[4] ਚਾਰੇ ਬੈਠੇ[5] ਨਾਲ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

"ਸੁਨੋ ਕਾਰਮਕ ਤਾਕਾ ਅਰਥ । ਜਾ ਕੇ ਸਮਝੇ ਮਿਟੇ ਅਨਰਥ ।
ਕੁਬੁਧ ਡੂਮਣੀ ਸੰਗੁ ਰਹਾਇ । ਜਿਹ ਭੇਟਤ ਧਰਮ ਸਭ ਜਾਤ ਖਿਲਾਇ[6] ॥ ੮ ॥

---

1. ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ । 2. ਬਿਸ਼ਨੂ ਦਾ ਉਪਾਸਕ । 3. ਖੱਬਾ । 4.'ਕਾਰੀ' ਕਢੀ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ.........।" (ਪਾਠਾਂਤਰ) 5 ਬੈਠੀਆ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 6. ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਟਿਆ ਮਹਾ ਕਸਾਬ[1] ਕੀ ਜੋਰੋ[2] । ਜਾ ਤੇ ਅਨਕ ਪਾਪ ਹੋਇ ਘੋਰੇ ।
ਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਚੰਡਾਲੀ ਸੰਗ । ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੈ ਭੰਗ ॥ ੯ ॥
ਮਹਾ ਚੰਡਾਲ ਕਰੋਧ ਸੰਗ ਬਸੇ । ਸਰਬ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਜਿਹ ਨਸੇ ।
ਇਨ ਕੇ ਹੋਤੇ ਸਦਾ ਕੁਪਾਇਨ । ਬਿਨ ਹਰਿ ਭਗਤਨ ਹੋਤ ਪਰਾਇਨ" ॥ ੧੦ ॥
ਕਾਰਮੁਕ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਮਗਨਾਨਾ । ਸੰਤ ਸੰਗ ਉਪਜਿਓ ਮਨ ਗਿਆਨਾ ।
ਸਗਲ ਜਤਨ ਤਿਨ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਾ । ਹੋਇ ਨਿਬ੍ਰ ਭ੍ਰੂਤ ਯਹ ਬਿਨੇ ਬਖਾਨਾ ॥ ੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

"ਅਬ ਮੁਹ ਮਾਰਗ ਭਗਤ ਹਰਿ, ਦੀਜੈ ਸੰਤ ਬਤਾਇ ।
ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਬਿਰਦ ਤੁਮ, ਕੀਜੈ ਮੋਹ ਸਹਾਇ" ॥ ੧੨ ॥
ਤਬ ਬ ਬਾ ਜੀ ਬੈਸਨੋ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕੁ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ।

ਸਲੋਕ

ਸਚ ਸੰਜਮ ਕਰਨੀ ਕਾਰਾ, ਨਾਵਣ ਨਾਉ ਜਪੇਹੀ ।
ਨਾਨਕ ਆਗੇ ਉਤਮ ਸੇਈ, ਜੇ ਪਾਪਾ ਪੰਦ ਨ ਦੇਈ ॥

ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ! ਹੇ ਬ੍ਰੈਸਨੋ ! ਸਚ ਕਾ ਸੰਜਮ ਸਭ ਕਰਨੀ ਕਾਰ ਕਰੇ । ਇਸਨਾਨ ਹਰਿ ਭਜਨ ਕਾ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਸੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇ । ਹੇ ਬੈਸਨੋ ! ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮੋ ਸੇਈ ਉਤਮ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਪਾਪਾ ਕਾ ਸੰਗ ਨਾਹੀ ਕਰਤੇ ਅਰ ਸਰਬ ਕੀ ਰੇਨ[3] ਹੋਇ ਕਰ ਸੰਤੁਸਟ ਹੋ ਰਹੈ ।

ਚੌਪਈ

"ਸੁਨੋ ਕਾਰਮੁਕ ! ਭਗਤ ਬਿਚਾਰ । ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤ ਕੀਜੈ ਅਧਕਾਰ ।
ਰਾਮ ਭਗ(ਤ) ਇਹ ਮਨ ਜਬ ਪਾਗੇ । ਤਬ ਚੰਡਾਲ ਚੌਕੜੀ ਭਾਗੇ ॥ ੧੩ ॥
ਕ੍ਰਿਆ ਸਗਲ ਪਾਵਨ ਤਬ ਹੋਇ । ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਬਸੈ ਮਨ ਸੋਇ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਛ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨਾ । ਤਬੀ ਕਾਰਮੁਕ ਸਤਿ ਪਤੀਨਾ[4] ॥ ੧੪ ॥
ਪਾਖੰਡ ਕਰਮ ਤਿਨ ਸਗਲ ਤਿਆਗਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨ ਅਨੁਰਾਗਾ[5] ।
ਪ੍ਰੇਮ ਲਛਨੀ ਭਗਤ ਸੁ ਜਾਗੀ । ਭੇਟੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਸੁਭਾਗੀ ॥ ੧੫ ॥
ਦੇਖ ਮਰਦਾਨਾ ਬਿਸਮ[6] ਹੋਇ ਗਇਆ । ਬਾਬੇ ਕੋ ਪਰਸੰਸਤ[7] ਭਇਆ ।
ਸੁਬਹਾਨ ਭਗਤ ਤੇਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ । ਤੁਮ ਜਗ ਤਾਰਨ ਸਿੰਧ ਜਹਾਜਾ ॥ ੧੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਆਗੇ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ, ਕਰ ਕਾਰਮੁਕ ਉਪਦੇਸ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਉਸਤਤ ਕੀਆ, ਆਦੇਸ[8] ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਦੇਸ । ੧੭ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ —੨੦

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਹੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਇਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

---

1. ਵੱਡਾ ਕਸਾਈ । 2. ਵਹੁਟੀ, ਔਰਤ । 3 ਚਰਣ-ਧੂੜ । 4. ਪਤੀਜ ਗਇਆ । 5 ਅਨੁਰਾਗੀ (ਪ੍ਰੇਮੀ) ਹੋਇਆ । 6. ਅਸਚਰਜ । 7. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ । ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹੁ ਕਰਨਾ । 8. ਨਮਸਕਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਏਕ ਆਚਾਰੀ ਮਤ ਬੈਸਨੋ ਸੋ ਚਰਚਾ ਭਈ ਤਿਸ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪਰਮ ਬਿਲਾਸੀ ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਬਿਚਰਤ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ।
ਪਰ ਸੁਆਰਥ ਦਾਇਕ ਭਗਤ, ਨਵ[1] ਤਨ ਚਲਤ ਅਨੂਪ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਚਲੇ ਦਿਆਲ ਮਗਨ ਇਕ ਰੰਗ । ਮਰਦਾਨਾ ਸੋਹਤ ਸਦ ਸੰਗ ।
ਤੀਰਥ ਤਟ ਇਕ ਬੈਸਨੋ ਦੇਖਾ । ਧਰ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਅਗ੍ਰ[2] ਕੀਏ ਧਿਆਨ ਬਿਸੇਖਾ ॥ ੨ ॥
ਤਿਸ ਦੇਖ ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਠਾਢੇ । ਤਬ ਲਗ ਬੈਸਨੋ ਧਿਆਨ ਸੋ ਜਾਗੇ ।
ਬਿਗਸੇ[3] ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਸਨ ਤਹ ਕੀਨਾ । "ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਧਿਆਨ ਗੁਰ ਤੇ ਤਮ ਚੀਨਾ ॥ ੩
ਕਾ ਕੋ ਧਿਆਨ ਕਰੋ ਤੁਮ ਭਾਈ ! ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਰੂਪ ਜਾ ਸੋਂ ਲਿਵ ਲਾਈ ?"
ਸੁਨ ਬੈਸਨੋ ਪ੍ਰਸਨ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ । ਤੀਨ ਲੋਕ ਭਾਸਤ ਕਰ ਧਿਆਨਾ ॥ ੪ ॥
ਸੁਨ ਬਚਨ ਬੈਸਨੋ ਸਤਿਗੁਰ ਹਸੇ । ਬੈਸਨੋ ਪੁਨ ਧਿਆਨ ਰੰਗ ਰਸੇ ।
ਨਾਕ ਪਕਰ ਤਿਨ ਨੈਨ ਦੋਊ ਮੂੰਦੇ । ਧਰ ਅਗ੍ਰ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪ੍ਰਿਤਮਾ[4] ਰੂਧੇ ॥ ੫ ॥
ਦੇਖ ਕ੍ਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਮਗਨਾਨੇ । ਬਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕ੍ਰਿਆ ਛੂਛੀ ਪਹਿਚਾਨੇ ।
ਸਿੰਘਾਸਨ ਅੰਗ੍ਰ ਗੁਰ ਲੀਆ ਉਠਾਇ । ਤਾ ਕੇ ਪੀਠ ਉਰ ਧਰਿਓ ਜਾਇ ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਜਾਗਿਓ ਧਿਆਨ ਤੇ ਬੈਸਨੋ, ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੇਖਿਓ ਨਾਹਿ ।
ਛਟਪਟਾਇ ਪੂਛਨ ਕੀਓ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੋ ਤਾਹਿ ॥ ੭ ॥

ਚੌਪਈ

"ਹੇ ਸਾਧ ! ਸਿੰਘਾਸਨ ਕੋ ਲੇ ਗਇਓ । ਬਡਾ ਅਨਰਥ ਤੁਮ ਦੇਖਤ ਭਯੋ ।
ਤਾ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਖਾਨ । ਤੀਨ ਲੋਕ ਭਾਸਤ ਤੁਮ ਧਿਆਨ ॥ ੮ ॥
ਨਿਜ ਇਸਟ ਦੇਵ ਤੁਮ ਨਦਰ ਨ ਆਵੈ । ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੈਸੇ ਦਰਸਾਵੈ ।
ਮਿਥਿਆ ਧਿਆਨ ਤੁਮਾਰੀ ਕਰਨੀ । ਮਿਥਿਆ ਕਰੋ ਝੂਠ ਆਚਰਨੀ" ॥ ੯ ॥
ਤਬ ਤਿਨ ਬੈਸਨੋ ਸਮੁਝੀ ਬਾਤ । ਸੰਤ ਬਚਨ ਕਾ ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ।
"ਹੇ ਪ੍ਰਭ ! ਲੋਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਕਹਿਉ । ਬਿਨ ਗੁਰ ਤਤ ਬੀਚਾਰ ਨ ਲਹਉ" ॥ ੧੦ ।
ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨੈ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕਹਿਓ ਸੁਭਾਇ । "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ।
ਸਬਦ ਉਚਾਰਉ ਸਤ ਪਰਥਾਇ । ਸੁਨਤ ਪਖੰਡ ਦੁਰਮਤਿ ਭਗ ਜਾਇ" ॥ ੧੧ ॥

ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧

ਕਾਲ ਨਾਹੀ ਜੋਗ ਨਾਹੀ, ਨਾ ਹੀ ਸਤ ਕਾ ਢਬੁ ।
ਥਾਨਿਸਟ[5] ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ, ਡੂਬਤਾ ਇਵ[6] ਜਗੁ ॥ ੧ ॥

---

1. ਨਵਾਂ 2. ਅੱਗੇ । 3. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ । 4. ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ । 5. ਇਕਤ ਦਾ ਸਥਾਨ । 6. ਇੰਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ।

ਕਲ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਾਰ। ਆਖੀ ਤਾ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜੇ, ਠਗਨ ਕੋ ਸੰਸਾਰ
॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਆਟ[1] ਸੇਤੀ ਨਾਕ ਪਕੜੇ, ਸੂਝਤੇ ਤ੍ਰੈ ਲੋਇ ।
ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਿਛੂ ਨ ਸੁਝੈ, ਏਹੁ ਪਦਮ[2] ਅਲੋਇ ॥ ੨ ॥
ਖਤ੍ਰੀਆ ਧਰਮੁ ਛਾਡਿਆ, ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ।
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ, ਧਰਮ ਕੀ ਗਤ ਰਹੀ ॥ ੩ ॥
ਅਸਟ ਸਾਜਿ ਪੁਰਾਨ ਸੋਧੇ, ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸ ।
ਬਿਨ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਕਤ ਨਾਹੀ, ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। ਬੈਸਨੋ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ। 'ਹੇ ਬੈਸਨੋ ! ਅਬ ਜੁ ਆਚਾਰ ਸਮਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤ ਭੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਸਤ ਸਾਧਨਾ ਜੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਦਬੁ ਬੀ ਨਾਹੀ। ਅਪਨੇ ਇਸਟ ਅਸਥਾਨ ਸੇ ਜਗਤ ਭਰਿਸਟ ਭਇਆ ਹੈ, ਇਸੀ (ਸੇ) ਸਭ ਭੈ ਮਾਰਗ ਮੇ ਡੂਬਤੇ ਹੈ. ਇਸ ਕਲੂ ਸਮੈ ਮੋ ਏਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਾਰ[3] ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਅਭਿਆਸ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਕਰਤੇ ਕਿਆ ਹੈਂ ! ਆਂਖ ਮੀਟ ਨਾਕ ਪਕਰ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਠਗਣ ਕਾ ਜਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਬੈਸਨੋ ! ਆਟ[4] ਸੇ ਨਾਕ ਪਕੜ ਧਿਆਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਕਹਤੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੂਝਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਅਵਸਤਾ ਹੈ. ਅਪਨੀ ਪੀਠ ਪੀਛੈ ਦਿਸਟ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ, ਐਸੇ ਅੰਧੇ ਹੈ ਖਤ੍ਰੀ ਕੁਲ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਕੋ ਛਾਡ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਦਿੜ ਕੀਆ। ਅਬ ਕੈਸੇ ਕਲੂ ਕਾਲ ਮੇਂ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਏਕ ਬਰਨ ਭਈ ਹੈ। ਕਵਨੋ ਗਤ ਧਰਮ ਕੀ ਨਾਹੀ। ਹੇ ਬੈਸਨੋ ! ਐਸ ਕਾਲ ਮੇ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ ਅਰ ਚਾਰ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਤੋ ਭੀ ਬਿਨ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕੇ ਮੁਕਤ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ।'

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਸੁਨੇ ਬਚਨ ਗੁਰ ਬੈਸਨੋ, ਹੋਇ ਬਿਚਾਰ ਮੋ ਲੀਨ ।
ਸਭ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਡਾਰੀ ਜਲ ਬਿਖੈ, ਚਰਨਨ ਭਇਆ ਅਧੀਨ ॥ ੧੨ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਹੇ ਸੰਤ ! ਕਰੁਨਾ ਧਾਰ[5] ! ਕਰ ਲੇਹੁ ਮੋਹ ਉਧਾਰ ।
ਕੀਆ ਸਗਲ ਜਨ ਪਖੰਡ । ਅਬ ਸੂਝਤ ਜਮ ਕੋ ਡੰਡ ॥ ੧੩ ॥
ਅਬ ਪਰਿਓ ਤੁਮਰੀ ਸਰਨ । ਮਤ ਦੇਹੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ।
ਪ੍ਰਭ ਕੀਆ ਸਬਦ ਉਚਾਰ । ਭਇਆ ਬੈਸਨੋ ਉਧਾਰ ॥ ੧੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਨਾ ਕਰੀ, ਭਇਆ ਨਿਰਮਲ ਤਿਸ ਚਿਤ ।
ਸੰਤ ਸਰਨ ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਰੇ, ਗਈ ਬਹੋਰੇ[6] ਬਿਤ[7] ॥ ੧੫ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੨੧

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਖ ਤੇ ਹੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।

1 ਚੂੰਢੀ । 2. ਪਦਮ (ਸਹੰਸ੍ਰ ਦਲ ਕਮਲ) ਅਥਵਾ ਦਸਮ ਦੁਆਰ । 3. ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਸਤੁ । 4. ਚੂੰਢੀ, ਚੁਟਕੀ । 5. ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ । 6. ਮੋੜੇ, ਵਾਪਸ ਕਰੇ । 7. ਧਨ, ਦੌਲਤ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਮ ਅਫਧੂਤ ਬਿਵਸਤਾਮੋ ਕਮਲ ਸਰ ਸੂਕਾ ਦੇਖ ਕਰ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕੀਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੇ ਚਲੇ, ਇਕ ਸੂਕੋ ਸਰਵਰ[1] ਦੇਖ ।
ਤਹਾਂ ਜਲ ਬਿਹੂਨ[2] ਸੂਕੇ ਕਮਲ, ਬੋਲੇ ਸਬਦ ਬਿਸੇਖ ॥ ੧ ॥

ਬਚਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ:

ਪਬਨ[3] ਤੂ ਹਰੀਆਵਲਾ, ਕਵਲਾ[4] ਕੰਚਨ[5] ਵੰਨ[6] ।
ਕੇ ਦੋਖੜੇ ਸੜਿਓ ਕਾਲੀ ਹੋਈ ਦੇਹੁਰੀ ।''

ਦੋਹਰਾ ਕਮਲੇ ਵਾਚ

ਨਾਨਕ ਮੈ ਤਨ ਭੰਗ, ਜਾਨਾ ਪਾਨੀ ਨ ਲਹਾ ।
ਜੈ ਸੇਤੀ ਮੇਰਾ ਸੰਗ, ਜੈ ਡਿਠੀ ਪਰਫੜੇ[7] ਚੜੇ ਚਵਗੁਨ ਵੰਨ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ

ਚੌਪਈ

'ਸੁਨੋ ਸੰਤ ! ਸਦਾ ਹਮ ਜਲ ਬਾਸਾ । ਉਪਜ ਪਰਫੁਲਤ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ ।
ਤਾਸੋ ਬਸੇ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ । ਸੂਕ ਭਸਮ ਭਏ ਸੁਨੋ ਬਿਨਾਨੀ ॥ ੨ ॥
ਸੰਸਾਰ ਸਰੋਵਰ ਮੋ ਜਲੁ ਨਾਮ । ਕਮਲ ਰੂਪ ਜੜ ਜੀਊ ਅਕਾਮ ।
ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਜਲ ਨਹੀ ਜਾਨੀ । ਉਪਜ ਭਸਮ ਭਏ ਸਾਧ ਸੁਜਾਨੀ ॥ ੩ ॥
ਸੁਨ ਉਤਰ ਬਾਬਾ ਮਗਨਾਨੇ । ਜਲ ਥਲ ਆਤਮ ਪੂਰਨ ਜਾਨੇ ।
ਬਿਗਸ ਦਿਆਲ ਆਗੇ ਕੋ ਚਲੇ । ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਦੁਲੇ ॥ ੪ ॥
ਚਲੇ ਚਲੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਆਏ । ਮਿਲੇ ਜੈ ਰਾਮ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਏ ।
ਬਹਨ ਨਾਨਕੀ ਦੇਖ ਭਈ ਸੁਖੀ । ਕਥਾ ਮਰਦਾਨੇ ਸੋ ਸਭ ਪੁਛੀ ॥ ੫ ॥
ਮਰਦਾਨੇ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਬਖਾਨ । ਸੁਨ ਨਾਨਕੀ ਮਨ ਬੁਧਿ ਭਈ ਗਲਤਾਨ ।
ਦੁਆਦਸ[9] ਬਰਖ ਬਤੀਤ ਸੁ ਭਇਆ । ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਚਿਤਵਤ ਮਰਗਇਆ[10] ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਮਾਰਗ ਚਿਤਵਤ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ ਅਰ ਕੁਲ ਜਨ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ।
ਆਏ ਤੁਮ ਆਨੰਦ ਭਇਆ, ਪਰਮੇਸਰ ਪੂਰੀ ਆਸ ॥ ੭ ॥

---

1. ਸਰੋਵਰ, ਤਲਾਉ । 2. ਬਿਨਾਂ, ਬਗੈਰ । 3 ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਪਰਬਤ" । 4. ਕਮਲ । 5 ਸੋਨਾ । 6 ਰੰਗ । 7. ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਵੇ । 8 ਚੌਗੁਣਾ । 9. ਦੋ ਦਸ=12 । 10 ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਬਲੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਰ ਦੀ ਕ੍ਰੋਪੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਮਰਦਾਨੇ । ਘਰ ਲੇ ਜਾਵੋ । ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਕੋ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੋ ।
ਬਿਨ ਜਲ ਮਛਲੀ ਇਮ ਸਭ ਤਰਫੇ । ਦੇਖ ਦਰਸ ਹੀਆ ਸਭ ਪਰਫੇ ॥ ੮ ।
ਤਬ ਬਿਦਾ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰ । ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਚਿਤਵਨ ਕਰੀ ਸਮਾਰ ।
ਮਾਰਗ ਚਲੇ ਪਹੁਚੇ ਤਿਲਵੰਡੀ । ਬਿਰਹ ਬਿਓਗ ਸਭਨ ਕੀ ਖੰਡੀ ॥ ੯ ॥
ਜਬ ਏਕ ਕੋਸ ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਹੀ । ਮਰਦਾਨੇ ਸਿਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਹੀ ।
"ਤੂੰ ਜਾਹ ਅਪਨੇ ਘਰ ਮਿਲ ਆਉ । ਹਮਰੇ ਘਰ ਕੀ ਖਬਰ ਲਿਆਉ ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਜੋ ਪੂਛੇ ਹਮਰੀ ਖਬਰ ਕੋ, ਕਛੁ ਮਤ ਕਹੀਅਉ ਮੀਤ ।
ਮਿਲ ਤੁਰੰਤ ਚਲ ਆਉਨਾ, ਅਬੀ ਉਦਾਸ ਹੈ ਚੀਤ ॥ ੧੧ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਚਿਤਵਤ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲੇ । ਜੋ ਹੋਇ ਸੋ ਜੀਵਤ ਮਿਲੇ ।
ਗਏ ਬ੍ਰਖ ਦੁਆਦਸ ਬੀਸ । ਪਰਿਓ ਹਰਖ ਸੋ ਕਹ ਚੀਤ ॥ ੧੨ ॥
ਘਰ ਜਾਇ ਦੇਖੇ ਲੋਗ । ਭਇਆ ਕੁਸਲ ਮਿਟ ਗਏ ਸੋਗ ।
ਪੁਨਿ ਗਇਆ ਕਾਲੂ ਧਾਮ । ਦੇ ਆਸੀਸ ਕੀਆ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੧੩ ॥
ਦੇਖਾ ਮਰਦਾਨਾ ਮਾਤ । ਪੂਛੰਤ ਪੁਲਕਤ[1] ਗਾਤ[2] ।
ਤੂੰ ਸੰਗ ਮਮ ਸੁਤ ਆਹਿ । ਕਹਾ ਛੋਡ ਆਇਉ ਤਾਹਿ ॥ ੧੪ ॥
ਤਰਫੋ ਬਿਨਾ ਜਲ ਮੀਨ । ਜਬ ਮੋ ਪਿਆਨਾ[3] ਕੀਨ ।
ਕਹੋ ਬਾਤ ਸਤ ਬਿਚਾਰ । ਕਹਾ ਮੋਰ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰ[4] ॥ ੧੫ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਾ ਸੰਦੇਸ, ਮੈਂ ਆਇਓ ਸੰਗ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ।
ਚਲ ਆਇਉ ਕਰ ਆਦੇਸ, ਗ੍ਰਿਹ ਲੋਗ ਮਿਲਨੇ ਨਮਿਤ ॥ ੧੬ ॥
ਪੁਨਿ ਚਲਿਓ ਤੁਰੰਤ ਕਹਿ ਬਾਤ, ਮੈਂ ਜਾਵੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ।
ਅਨਭੈ[5] ਜਾਨਿਓ ਮਾਤ, ਨਾਨਕ ਆਇਓ ਹੈ ਈਹਾ ॥ ੧੭ ॥
ਲੀਏ ਬਸਤ੍ਰ ਪਕਵਾਨ, ਮਰਦਾਨੇ ਪੀਛੇ ਚਲੀ ।
ਪਹੁਚੀ ਤਹਾ ਸੁਜਾਨ, ਜਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ[6] ॥ ੧੮ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਦੇਖਤ ਭਇਆ ਅਨੰਦ । ਨਿਰਖਤ ਚਕੋਰ ਚੰਦ ।
ਉਮੰਗਿਓ[7] ਹੀਆ ਉਤਸਾਹ । ਦ੍ਰਿਗ[8] ਮਗ ਚਲਿਓ ਪਰਵਾਹ ॥ ੧੯ ।
ਸੁਹਕੰਤ[9] ਕਿਰਖੀ[10] ਨੀਰ[11] । ਸਾਰੰਗ[12] ਮੁਖ ਜਲ ਧੀਰ ।
ਚਖ ਹੀਨ[13] ਪਾਏ ਨੈਨ । ਮੁਖ ਮਾਤ ਉਚਰੇ ਬੈਨ ॥ ੨੦ ॥
"ਹੇ ਸੁਤ ! ਜੀਵਨ ਧਨ ਮੋਰ । ਬਲਿ ਜਾਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਤੋਰ[14] ।

---

1. ਰੋਮਾਂਚ ਹੋਣਾ, ਗਦ ਗਦ ਹੋਣਾ । 2. ਸ਼ਰੀਰ । 3. ਗਮਨ । 4. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ (ਸਹਾਰਾ) । 5. ਅਨੁਭਵ (ਅਨੁਮਾਨ) ਲਾ ਕੇ । 6. ਸਨ । 7. ਉਮੰਡਿਆ । 8. ਅੱਖਾਂ । 9. ਸੁਕਦੀ । 10. ਖੇਤੀ । 11. ਪਾਣੀ । 12. ਚਾਤ੍ਰਿਕ । 13. ਚਖ (ਅੱਖਾਂ) ਤੋਂ ਹੀਨ, ਅੰਨ੍ਹਾ । 14. ਤੇਰੇ । ਪਾਠੰਤਰ-ਸਗਲ

ਜਹ ਮਗ ਧਰੇ ਤੁਮ ਪਾਉ । ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ" ॥ ੨੧ ॥
ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਬਚਨ ਦਿਆਲ । ਮਨ ਬਢਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ।
ਉਠਿ ਮਾਤ ਚਰਨਨ ਪਰੇ । ਦ੍ਰਿਗ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਲ ਸੋਂ ਭਰੇ ॥ ੧੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਅਤਿ ਬੈਰਾਗ ਬਾਬੇ ਕਰਾ, ਮਾਤਾ ਚਰਨਨ ਲਾਗ ।
ਮੁਖ ਮਸਤਕ ਚੂਮਿਓ ਹਿਰਦੇ, ਲਾਇ ਸੁਆ ਮਨ ਤਿਸ ਜਾਗ ॥ ੨੩ ॥
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਾ, "ਲੇਹੁ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ।"
ਮਾਤ ਹੇਤ ਉਚਰਿਓ ਸਬਦ, "ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਗਾਉ" ॥ ੨੪ ॥

ਸਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ । ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ । ਮਹਲਾ ੧

ਅਮਲੀ ਅਮਲ ਨ ਅੰਬੜੇ[1] ਮਛੀ ਨੀਰ ਨ ਹੋਇ ।
ਜੋ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੇ, ਤਿਨ ਭਾਵੈ ਸਭ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ[2], ਘੰਨੀਐ ਵੰਞਾ[3] ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਨਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।
ਸਾਹਿਬ ਸੁਫਲਿਓ ਰੁਖੜਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ।
ਜਿਨਾ ਪੀਆ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ, ਹਉ[4] ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਣੈ ਜਾਉ ॥ ੨ ॥
ਮੈ ਕੀ ਨਦਰ ਨ ਆਵਹੀ, ਵਸਹਿ ਹਭੀ[5] ਨਾਲਿ ।
ਤਿਖਾ[6] ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉਂ ਲਹੈ, ਜਾ ਸਰ[7] ਭੀਤਰ[8] ਪਾਲ[9] ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਬਾਣੀਆ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੀ ਰਾਸ ।
ਮਨ ਤੇ ਧੋਖਾ ਤਾ ਲਹੀ, ਜਾ ਸਿਫਤ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਅਮਲੀ ਕੋ ਜੈਸੇ ਅਮਲ ਮਿਲੇ ਅਰੁ ਮਛਲੀ ਕੋ ਜਲਨ ਹੋਇ, ਤੈਸੀ ਹਮਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸੋਂ ਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਹੈ । ਉਹ ਸਭ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਹੈਂ । ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਐਸੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੇ ਹੋਂ । ਉਸ ਕੇ ਨਾਵੇ ਥੋਂ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਤਾ ਹੋਂ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਾਤਾ : "ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਏਹ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰਾ ਕੈਸਾ ?" "ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਸਫਲਿਓ ਰੁਖ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਹੈ, ਜਿਨ ਵੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਹੈ ਹੋਂ ਤਿਨ ਕੇ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਤਾ ਹੋਂ ।" "ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਦਰੀ ਨਹੀਂ ਆਵਦਾ ।" "ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਨਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ । ਅਰੁ ਸਭ ਕੇ ਸੰਗ ਬਸਦਾ ਹੈ । ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਤਿਖਾਵੰਤ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸਰੋਵਰ ਜਲ ਕਾ ਭਰਾ ਪਾਸ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਜਲ ਕੋ ਪਾਇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ । ਤੈਸੇ ਹਉਮੈ ਕੀ ਪਾਲ ਸੋ ਮਾਰਗ ਜਲ ਲੇਨੇ ਸਰੋਵਰ ਕਾ ਬੰਦ ਹੈ । ਕਿਉਕਰ ਪਾਇ ਸਕੇ ਜਬ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਦੂਰ ਹੋਇ ਤੋ ਨਿਕਟ ਹੀ ਸੁਖੇਨ ਪਾਏ । ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਬਨੀਆ ਹੋਂ, ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਮੇਰੀ ਰਾਸ ਪੂੰਜੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਤਬ ਜਾਨਿਆ ਜਾਇ ਜਾ ਮਨ ਸੋ ਧੋਖਾ ਦੂਰ ਹੋਇ, ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ਤਬ ਦੂਰ ਹੋਇ ਜਬ ਚਿਤੁ ਇਕਾਗ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਭਜਨ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ

1. ਪਹੁੰਚੇ । 2. ਜਾਵਾਂ । 3. ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋਵਾਂ, ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਵਾਂ । 4. ਮੈਂ । 5. ਸਭ ਦੇ । 6. ਤ੍ਰੇਹ, ਪਿਆਸ । 7. ਸਰੋਵਰ । 8. ਅੰਦਰ । 9. ਕੰਧ, ਵੱਡੀ ਵੱਟ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਹੋਇ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਆਪਨੇ ਸਾਹਿਬ ਆਗੇ ਏਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਹੋਂ !" ਇਹ ਬਚਨ ਕਰ ਕੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖਿਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੨੨

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਅਉਰ ਚਲੀ

ਦੋਹਰਾ

ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੋ ਬਚਨ ਕਹਿ, ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਦਿਆਲ ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤਿ ਮੋਹ ਬਸ, ਭਾਖਤ[1] ਬਚਨ ਬਿਸਾਲ[2] ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਸਤ੍ਰ ਮਿਠਾਈ ਜੋ ਸੰਗ ਲਿਆਈ । ਵੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਰਖਾਈ ।
"ਕੁਛ ਖਾਹਿ ਪੁਤ੍ਰ ! ਮਨ ਹੋਵੈ ਸਾਂਤ । ਪਹਰ ਬਸਤ੍ਰ ਮਮ ਮਿਟੇ ਭ੍ਰਾਂਤ[3]" ॥ ੨ ॥
ਪੁਨਿ ਕਹਾ ਦਿਆਲ, "ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਇਆ । ਮਿਟ ਗਈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ।"
ਤਬ ਕਹਾ ਮਾਤ, "ਕਿਆ ਖਾਇ ਅਘਾਇਆ ? ਕਹੋ ਪੁਤ੍ਰ ! ਜਿਤ ਮਨ ਪਤੀਆਇਆ" ੩ ॥

ਪੁਨਿ ਬੋਲ ਦਿਆਲ, "ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਛੁ ਖਾਇਆ । ਖਾਇ ਅਘਾਇ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ।
ਸੋ ਮੈ ਤੋ ਕੋ ਕਹੋ ਸੁਨਾਇ । ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਸੁਨਿ ਮਨ ਪਤੀਆਇ ।। ੪ ।।
ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਤੂੰ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ । ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਸਬਦ ਲੀਜੈ ਗਾਇ" ।
ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇਆ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਦਿਆਲ ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਨਾਇਆ ॥ ੫ ॥
ਸਭ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ, ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ[4] ।
ਖਟ ਤੁਰਸੀ[5] ਮੁਖ ਬੋਲਣਾ, ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ ।
ਛਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਉ ਏਕ, ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰ ਕਰੇ ।

ਮਾਤਾ ! ਹੋਰ ਖਾਨਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰ । ਜਿਤ ਖਾਧੇ ਤਨ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮੈ ਚਲੇ ਬਿਕਾਰ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਸਭ ਰਸ ਮਿਠੇ ਖਾਨੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨਾ, ਸਭ ਸਲੋਨੇ ਬੋਲਨਾ ਹੈ । ਖਟ ਤੁਰਸੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਮੁਖ ਸੋ ਸੋਭਾ ਬਾਤ ਭਾਤ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਮਰਨਾ ਚਿਤ ਕਰਨਾ । ਛਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਏਕ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੈ । ਸੋ ਜਿਨ ਕੋ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਇਸ ਭੋਜਨ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਂ । ਹੋਰ ਰਸ ਭੋਜਨ ਖਾਨੇ ਮਨ ਕੀ ਖੁਸੀ, ਅੰਤ ਕਾਲ ਤਨ ਰੋਗ ਸੋਗ ਪੀੜਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਮਨ ਮੋ ਬਿਕਾਰ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ, ਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ।

1. ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ । 2 ਰਸ ਭਰੇ, ਮਿੱਠੇ । 3. ਭ੍ਰਮ, ਅੰਦੇਸ਼ਾ । 4. ਸਲੂਣੇ । 5. ਖੱਟਾ ਤੇ ਤੁਰਸ਼ ।

ਦੋਹਰਾ । ਮਾਤਾ ਬਾਚ ।

ਹੇ ਸੁਤ ! ਤੁਮ ਐਸੇ ਦਿੜ੍ਹੀ, ਨਹੀਂ ਖਾਵੋ ਰਸ ਕਸ ਅੰਨ ।
ਬਸਤ੍ਰ ਨਵੀਨ ਤਨ ਪਹਿਰੀਐ, ਤਬ ਮੈ ਹੋਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥੬ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਪੈਨਣ ਰਤਾ ਮਨੁ ਰਤਾ, ਸੁਪੈਦੀ ਸਤ ਦਾਨ ।
ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਕਦਾ[1] ਕਰਣੀ, ਪਹਰਣ ਪਹਰ ਧਿਆਨ ।
ਕਮਰ ਬੰਦ ਸੰਤੋਖ ਕਾ, ਧਨ ਜੋਬਨ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ।
ਮਾਤਾ ! ਹੋਰ ਪਹਰਣ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਆਰ ।
ਜਿਤ ਪੈਧੈ ਤਨ ਪੀੜੀਐ, ਮਨ ਮਹਿ ਚਲੈ ਬਿਕਾਰ ॥੨॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । 'ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਰੰਗ । ਮਨੁ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਏਹੁ ਲਾਲ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰਨਾ; ਪਰਮੇਸਰ ਸਤ ਹੈ, ਏਹੁ ਜਪਨਾ ਜਪਾਵਨਾ, ਸਤ ਦਾਨ ਸੁਪੇਦ ਪਹਰਨਾ ਐਸੀ ਕੀਆ ਹੈ, ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ ਸਰੀਰ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਏਹ ਪਹਰਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਅਰ ਕਮਰ ਬੰਦ ਸੰਤੋਖ ਰੂਪੀ ਹੈ । ਧਨ ਜੋਬਨ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਏਹ ਮੇਰੀ ਪੋਸਾਕ ਹੈ, ਹੋਰ ਪਹਰਨਾ ਮਨ ਕੀ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੀ ਹੈ । ਤਨ ਕੀ ਪੀੜਾ ਅਰ ਮਨ ਮੋ ਬਿਕਾਰ ਉਪਜ ਤੇ ਹੈਨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਏਹ ਬਚਨ ਮਾਤਾ ਸੁਨੇ, ਬਿਸਮ ਹੋਇ ਭਈ ਅਬੋਲ ।
ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੁਨਾ ਆਏ ਨਾਨਕ ਕੋਲ[2] ॥

ਚੋਪਈ

ਦੇਖਾ ਦਿਆਲ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਏ । ਉਠੇ ਚਰਨ ਪਰ ਮਾਥਾ ਨਿਆਏ ।
ਦੇਖਤ ਪੁਤ੍ਰ ਮੋਹ ਬਹੁ ਕਰਾ । ਉਮਗੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨੈਨ ਜਲ ਢੁਰਾ ॥੮॥
ਮੁਖ ਦੇਖ ਕਾਲੂ ਜੀ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਬਡਭਾਗੀ ਸਤ ਆਏ ਧੰਨ ।
"ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਘੋੜੀ ਚੜ ਘਰ ਮੋ ਚਲੋ । ਭ੍ਰਾਤ ਬੰਧ[3] ਕੁਲ ਜਨ[4] ਕੋ ਮਿਲੋ" ॥੯॥
ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ । "ਇਹ ਘੋੜੇ ਹਮਰੇ ਨਹੀਂ ਕਾਮਾ ।"
ਸੁਨ ਕਾਲੂ ਜੀ ਕਹੀ ਇਮ ਬਾਤ । "ਵੇ ਕਵਨ ਘੋੜੇ ਜੋ ਤੁਮੈ ਸੁਹਾਤ ?"੧੦ ॥

---

1. ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ । 2. ਨੇੜੇ, ਨਜ਼ਦੀਕ । 3. ਭਾਈ. ਬੰਧੁਪ । 4. ਸਬੰਧੀ ।

ਤਬ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ । "ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈ ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ !"
ਤਬ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਨਾਈ । ਸੁਧਾਰ ਰਬਾਬ ਮਰਦਾਨੇ ਗਾਈ ॥ ੧੧ ॥
ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ[1] ਸੋਇਨੇ ਸਾਖਤ[2] ਬੂਝਨ ਤੇਰੀ ਵਾਟ ।
ਤਰਗਸ[3] ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਸਾਂਗਬੰਦ[4] ਗੁਨ ਧਾਤ ।
ਵਾਜੇ ਨੇਜੇ ਪਤ ਸੋ ਪਰਗਟ, ਕਰਮ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ।
ਬਾਬਾ ! ਹੋਰ ਚੜਨਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ।
ਜਿਤ ਚੜਐ ਤਨ ਪੀੜੀਐ, ਮਨ ਮੋ ਚਲੇ ਬਿਕਾਰ ॥ ੩ ॥

ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੋਇਨੇ ਕੇ ਸਾਜ ਸੰਜੁਗਤ ਏਹ ਹੈ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਮਾਰਗ ਬੂਝਾ ਹੈ । ਅਰ ਤਰਗਸ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਸਾਂਗ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਣਾ ਬਾਦ ਕਾ ਹਮ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਭਗਤ ਮੇਰਾ ਧਨ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਨੇਜੇ ਹਰਿ ਪਤ ਸੋ ਪਰਗਟ ਹੈ । ਕਿਰਪਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਅਰ ਜੀਵਨ ਹੈ । ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਏਹ ਘੋੜਾ ਸਾਜ ਮੇਰੇ ਚੜਨੇ ਕਾ ਹੈ । ਸਿਵਾਇ ਇਸ ਕੇ ਅਉਰ ਸਵਾਰੀ ਮਨ ਕੀ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੀ ਹੈ । ਮਨ ਮੇ ਬਿਕਰ ਉਪਜਤੇ ਹੈ, ਤਨ ਕੋ ਪੀੜਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ।'

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨਾਨਕ ਕਹਾ, "ਹਮ ਨਏ ਘਰ ਕੀਏ ਤਿਆਰ ।
ਜੋ ਤੁਮ ਘੋੜੇ ਨਾ ਚੜੋ, ਚਲ ਪਗ ਦੇਖੋ ਘਰ ਬਾਰ ॥ ੧੨ ॥
ਕੋਈ ਦਿਨ ਘਰ ਮੋ ਰਹੋ, ਕਰੋ ਖਾਨ ਸੈਨ ਸੁਖ ਭੋਗ ।
ਨਿਜ ਇੱਛਿਆ ਤਬ ਲਗ ਰਹੋ, ਅਬ ਹਰ ਕੀਆ ਸੰਜੋਗ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸੀ ਨਾਮ ਕੀ, ਨਦਰ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰ ।
ਹੁਕਮ ਸੋਈ ਤੁਧ ਭਾਵਸੀ, ਹੋਰ ਆਖਣ ਬਹੁਤ ਅਪਾਰ ।
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ, ਪੂਛ ਨ ਕਰੈ ਵਿਚਾਰ ॥ ੪ ॥
ਬਾਬਾ ! ਹੋਰ ਸੋਵਨਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰ ।
ਜਿਤ ਸਤੇ ਤਨ ਪੀੜੀਏ, ਮਨ ਮਹਿ ਚਲੇ ਵਿਕਾਰ ॥ ੫ ॥

ਅਰਥ । 'ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਘਰ ਮੰਦਰ ਮੇਰੇ ਖੁਸੀਆ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਵਾਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਦਰ ਹੈ ਅਰੁ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਭਾਵਨੀ ਰਜਾਇ ਹੈ, ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕਹਨੇ ਆਖਨੇ ਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾਹੀ । ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ ਆਪੇ ਆਪ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕੀ ਮਸਲਤ[5] ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਹਾਜਤ[6] ਨਾਹੀ । ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਹੋਰ ਸਵਨਾ ਬੈਠਨਾ ਮਨ ਕੀ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੀ ਹੈ ਤਿਸ ਸੋ ਮਨ ਮੋ ਬਿਕਾਰ ਉਠਦੇ ਹੈ ਅਰੁ ਖੁਆਰੀ ਹੈ ।'

1. ਲੋਹੇ ਦਾ ਝੁਲ । 2. ਬਣੇ ਹੋਏ । 3. ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਥਾ । 4. ਸਾਂਗ ਤੇਗ ਬੰਦ (ਪਾਠਾਂਤਰ), ਸਾਂਗ (ਬਰਛੀ), ਤੇਗ ਬੰਦ (ਤੇਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਕਮਰ ਕਸਾ) । 5. ਸਲਾਹ । 6. ਲੋੜ ।

ਚੌਪਈ

ਸੁਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਏਹੁ ਗਿਆਨ ਕਹਾਨੀ । ਖਿਮਾਵੰਤ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨੀ ।
"ਏਹ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਜਗ ਕੇ ਸੁਖ ਤਿਆਗੀ । ਕਰ ਦਰਸਨ ਹਮ ਭਏ ਵਡਭਾਗੀ" ॥ ੧੪ ॥
ਤਬ ਹਾਥ ਜੋੜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਠਾਢੇ । ਅਤ ਬਿਰਕਤ ਬਚਨ ਕਹੇ ਗਾਢੇ ।
"ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਮਮ ਚਿਤ ਉਦਾਸ । ਫਿਰ ਆਵੈਗੇ ਤੁਮਰੇ ਪਾਸ" ॥ ੧੫ ॥
"ਹੇ ਸੁਤ ! ਮਨ ਕੈਸੇ ਠਹਰਾਏ । ਦੁਆਦਸ ਬਰਸ ਪੀਛੇ ਤੁਮ ਆਏ ।
ਏਕ ਦਿਵ(ਸ)[1] ਗ੍ਰਿਹ[2] ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । ਮਮ ਮਨ ਚਿਤ ਕਿਤ ਬਿਧ ਠਹਰਹੇ" ॥ ੧੬ ॥
ਕਰ ਜੋੜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਚਨ ਇਮ ਕਹੇ ।" ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਸੰਤੋਖ ਤੁਮ ਭਏ ।"
ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੁ ਚਲੇ । ਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗੀ ਭਲੇ ॥ ੧੭ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੰਤੋਖ ਮਾਤਾ ਭਇਆ, ਫਿਰ ਆਈ ਘਰ ਮਾਹ ।
ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰੇ, ਵਡਾ ਭਗਤ ਸੁਤ ਆਹਿ ॥ ੧੮ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ – ੨੩

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਸੰਜੁਗਤ ਰਾਵੀ ਝਨਾਉ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਫਿਰਤੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ ਪਟਨ ਕੋ ਚਲੇ । ਆਗੇ ਸੇਖ ਬਰਾਹਿਮ ਸੋ ਚਰਚਾ ਕਰ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕੀਆ ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪਟਨ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ, ਪਹੁਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ[3] ਸੋਹੀ ਮਿਲੇ, ਕਰ ਚਰਚਾ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਪਟਨ ਮੋ ਸੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਰਹੈ । ਸਾਹਿਬ ਸਜਾਦਾ[4] ਸਭ ਕੋ ਕਹੈ ।
ਬੇ ਰਿਆਇ[5] ਕਰੇ ਜੁਹਦ[6] ਇਬਾਦਤ । ਤਾਲਬ[7] ਰਬ ਫਕਰ ਸੋ ਸਾਬਤ ॥ ੨ ॥
ਪਟਣ ਸੋ ਤੀਨ ਕੋਸ ਇਕ ਜੰਗਲ । ਠੌਰ ਇਕਾਂਤ ਹਰਿਆ ਮਨ ਮੰਗਲ ।
ਨਾਮ ਕਮਾਲ ਸੇਖ ਕਾ ਖਾਦਿਮ[8] । ਤਹਾ ਲਕੜੀ ਲੈਨ ਆਵੈ ਭਲ ਆਦਮ[9] ॥ ੩ ॥

---

1. ਦਿਨ । 2 ਘਰ । 3 ਸੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ, ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਨੀ । 4 ਸਜਾਦਾ (ਗੱਦੀ, ਦਾ ਸਾਹਿਬ 'ਮਾਲਿਕ' । 5 ਰਿਆਇਤ । 6. ਕਰੜੀ । 7. ਤਲਬਗਾਰ, ਚਾਹਵਾਨ । 8. ਖਿਦਮਤ-ਗਾਰ, ਸੇਵਕ । 9. ਭਲ ਆਦਮੀ ।

ਤਿਸ ਜਗਲ ਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ । ਦੇਖ ਇਕਾਂਤ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਏ ।
ਇਕ ਬਿਰਛ ਤਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਭਏ ਅਸੀਨ । ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਆਗਿਆ ਕੀਨ ॥ ੪ ॥
ਰਬਾਬੁ ਬਜਾਇ ਸਬਦ ਤਿਨ ਗਾਇਆ । ਤਹਾਂ ਕਮਾਲ ਲਕੜੀ ਕੋ ਆਇਆ ।
ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਮਰਮ[1] ਤਿਸ ਲਾਗਾ । ਚਲ ਆਇਆ ਤਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪਾਗਾ ॥ ੫ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹ ਆਇ, ਭਇਆ ਮੁਸਤ ਕ[2] ਦੀਦਾਰ[3] ਕਰ ।
ਲਾਗਾ ਕਦਮਨ ਧਾਇ, ਹਾਥ ਜੋੜ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਸਾਹਬ ਵਲੀ ! ਇਹ ਬੈਤ ਜੋ ਗਾਇਆ । ਸੁਨ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੋ ਅਤ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ।
ਵੇ ਬੈਤ ਫਕੀਰ ਬਹੁੜ ਜੇ ਸੁਨੇ, ਬਡੇ ਨਸੀਬ ਅਪਨੇ ਕਰ ਗਿਨੇ ॥ ੭ ॥

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸਲੋਕ ਕੀਆ

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪ, ਉਪਰ ਲੇਖ ਭੀ ਤੂੰ ।
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ, ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂੰ ॥
ਜਬ ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਮਾਲ ਨੇ ਪਾਇਆ । ਕਰ ਸਲਾਮ ਪਟਨ ਕੋ ਧਾਇਆ ।
*(ਮਕਤਬ) ਖਾਨੇ[4] ਲਕੜੀ ਧਰਾ । ਜਾਇ ਕਦਮ ਬੋਸ[5] ਪੀਰ ਕਾ ਕਰਾ ॥ ੮ ॥
ਅਰਜ ਕਰੀ ਦੋਨੋ ਹਥ ਬਾਂਧ "ਹੇ ਪੀਰ ! ਸਲਮਤ ! ਹਮ ਦੇਖਾ ਸਾਧ ।
ਜੰਗਲ ਮੋ ਬੈਠਾ ਹੈ ਵਲੀ । ਅਪਨੀ ਕਲਾਮ[6] ਆਪੇ ਅਤ ਭਲੀ" ॥ ੯ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਸੁਨਤ ਪੀਰ ਇਹ ਬਾਤ, ਪੂਛੀ ਕਥਾ ਕਮਾਲ ਸੋ ।
"ਕਛੂ ਨ ਬੂਝੀ ਜਾਤ, ਬਿਨ ਕਲਾਮ ਵਾ ਕੀ ਸੁਨੇ ॥ ੧੦ ॥

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਕਮਾਲ ! ਜੋ ਤੁਮ ਨੇ ਸੁਨਾ । ਭਲੀ ਬਾਤ ਕਰ ਮਨ ਮੋ ਗੁਨਾ ।
ਏਕ ਬੈਤ ਜੋ ਮੈ ਸੁਨ ਪਾਵੋ । ਬੂਝੋ ਬਿਆਨ ਸਮਝ ਸਮਝਾਵੋ" ॥ ੧੧ ॥
ਤਬ ਕਮਾਲ ਅਰਜ ਪੁਨ ਕੀਆ । "ਏਕ ਬੈਤ ਮੋਹਿ ਹਾਸਲ ਥੀਆ[7] ।
ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ ! ਹੁਕਮ ਜੁ ਹੋਇ । ਜੋ ਹਾਸਲ ਥੀਆ ਸੁਨਾਵੋ ਸੋਇ ॥ ੧੨ ॥

ਪੀਰ ਕਾ ਹੁਕਮ ਲੇ ਕਮਾਲ ਨੇ ਬੈਤ ਕਹਾ :

"ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪ ਉਪਰ ਲੇਖ ਭੀ ਤੂੰ ।
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ, ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂੰ ।"
ਸੁਨਤ ਕਲਾਮ ਪੀਰ ਮਗਨਾਨਾ । ਕਾਮਲ ਕਲਾਮ ਫਕਰ ਕਾ ਜਾਨਾ ।
"ਇਹ ਕਲਾਮ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਬਚਾ ! ਦੇਖਾ ਚਹੋ ਫਕਰ ਹੈ ਸਚਾ ॥ ੧੩ ॥

---

1. ਭੇਤ । 2. ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਚਾਹਵਾਨ । 3. ਦਰਸ਼ਨ । 4. ਵਿਦਯਾਲਯ ਵਿਚ । 5. ਕਦਮ (ਪੈਰ) ਬੋਸੀ ਕਰਨਾ (ਚੁੰਮਣਾ) । 6. ਬਾਣੀ । 7. ਹੋਇਆ ।* ਇਹ ਪਾਠ ਰੈਫ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ।

ਚੜ ਸੁਖ ਆਸਨ ਪੀਰ ਤਬ ਚਲਾ । ਖਾਦਮ[1] ਕਮਾਲ ਸਾਥ ਲੇ ਭਲਾ ।
ਚਲ ਆਏ ਜੰਗਲ ਮੇਂ ਤਹਾਂ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਥੇ ਜਹਾਂ ॥ ੧੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪੀਰ ਬਾਬੇ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਅਤ ਮਨ ਭਇਆ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਕਰ ਦਸਤ ਬੋਸ[2] ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ, ਧੰਨ ਸਾਧ ਜਗ ਧੰਨ ॥ ੧੫ ॥

ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਾਚ । ਬੈਤ ।

"ਆਉ ਪੀਰ ਜੀ ! ਮਿਹਰ ਮੌਲਾ[3] ਭਈ । ਜੁ ਦੇਖਨ ਫਕਰ ਕਾ ਜਗਤ ਮੇਂ ਸਹੀ" ॥ ੧੬ ॥
ਕਹਾ ਪੀਰ, "ਸਾਕੂੰ[4] ਥੀਆ ਫ਼ਜਲ[5] ਤਮਾਰੇ ਮਿਲਨ ਕਾ ਥੀਆ ਮੈ ਸਬਬ ॥ ੧੭ ॥
ਯਹ ਇਕ ਬੈਤ ਤੇਰਾ ਸੁਨਾ ਹੈ ਜਬੀ । ਥੀਆ ਸ਼ੱਕ ਦਿਲ ਮੇਂ ਚਲ ਆਇਆ ਤਬੀ ॥ ੧੮ ॥
ਦੇਹੋ ਬਿਆਨ ਸਾਕੂੰ ਹੇ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ! ਇਕਾ ਏਕੁ ਆਖੋ ਹੈ ਵੈਹਦਤ[6] ਭਲੀ ॥ ੧੯ ॥
ਜੁ ਇਕਾ ਹੈ ਸਾਈਂ ਬਨੀ ਹੈ ਦੁਇ ਹਦ । ਮੈ ਕਾਕੂੰ[7] ਸਲਾਹੀ ਕਰੋਂ ਕਾਕੂੰ ਰਦ ॥ ੨੦ ॥
ਹਿੰਦੂ ਕਹੈ ਰਬ ਹਮ ਮੇਂ ਸਹੀ । ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਬੂਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਯਹੀ ॥ ੨੧ ॥
ਕਹੋ ਬਿਆਨ ਇਸਾਕਾ ਖੁਦਾ ਕੇ ਵਲੀ । ਮਿਟੇ ਕੁਫਰ ਦਿਲ ਕਾ ਅਕਲ ਹੋਇ ਭਲੀ" ॥ ੨੨

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲੋਕ ਕਹਾ :

ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਸਿਮਰੀਐ ਜੰਮੇ ਤੇ ਮਰਿ ਜਾਇ । ਏਕੋ ਸਿਮਰੋ ਨਾਨਕਾ ਜਲ ਥਲ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
ਇਕਾ ਸਾਈਂ ਇਕਾ ਹਦ । ਇਕਸ ਨੂ ਸੇਵ ਦੂਜੇ ਨੂ ਰਦ" ॥ ੧ ॥
ਜਬ ਪੀਰ ਯਹ ਜਾਮ ਵਹਦਤ ਪੀਆ । ਮੁਹਬਤ ਕੇ ਦਰਿਯਾਇ ਗੋਤਾ ਲੀਆ ॥ ੨੩ ॥
ਰਿਆਜਤ ਜੁਹਦ[8] ਖਾਬ[9] ਸੋਂ ਤਬ ਜਗਾ । ਲਗੀ ਲਗਨ ਦਿਲ ਮੇਂ ਸੋ ਕਹਨੇ ਲਗਾ ॥ ੨੪ ॥

ਤਬ ਸੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਏਹ ਸਵਾਲ ਕੀਆ :

ਪਾੜ ਪਟੋਲਾ ਧਜ[10] ਕਰੀ, ਕੰਮਲੜੀ[11] ਪਹਰੇਉ ।
ਜਿਨੀ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ, ਸਾਈ ਵੇਸ ਕਰੇਉ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ :

ਕਾਇ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ, ਕੰਮਲੜੀ ਪਹਰੋ ਕਾਇ ।
ਘਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਹੁ ਮਿਲੇ, ਜੇ ਚਿਤ ਰਾਖੋ ਥਾਇ ।
ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧ[12] ਬਦੇਸ ਪਿਰ, ਨਿਤ ਸਾਰ ਸੰਮਾਲੇ ।
ਮਿਲਦਿਆ ਢਿਲ ਨ ਲਗਈ, ਜੇ ਨੀਅਤ ਰਾਸ ਕਰੇ ।

ਜਬ ਇਹ ਸਲੋਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਾ ਤਬ ਪੀਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਆ :

ਨੰਢੀ[13] ਬੀਇ[14] ਨ ਰਾਵਿਆ[15] ਵਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸ ।
ਧਨ[16] ਸਿਕੇਂਦੀ[17] ਗੋਰ[18] ਪਈ, ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸ ॥

ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਬਾਬ ਕਹਾ

1. ਖ਼ਿਦਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੇਵਾਦਾਰ । 2 ਦਸਤ । (ਹੱਥ ਬੋਸੀ ਚੁੰਮਣ ਕਰਨਾ । 3 ਪਰਮੇਸੁਰ । 4. ਸਾਨੂੰ । 5. ਕ੍ਰਿਪਾਭਾਵ । 6 ਤੌਹੀਦ ਰੱਬ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਨਣਾ 7 ਕਿਸ ਨੂੰ । 8 ਭਗਤੀ ਭਾਵ । 9. ਸੁੱਪਨਾ 10. ਰੇਸ਼ਮੀ ਚੋਲੇ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਲੀਰਾਂ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਦੇਣਾ । 1. ਕਾਲੀ ਕੰਬਲੀ । 12. ਜੀਵ ਰੂਪ ਮੁਟਿਆਰ (ਇਸਤ੍ਰੀ) । 13. ਮੁਟਿਆਰ । 14. (ਪਾਠਾਂਤਰ) 15 ਭੋਗਿਆ । 16. ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ । 1 ਕੁਕੇਂਦੀ (ਪਾਠਾਂਤਰ) । 18. ਕਬਰ ।

ਮਹਲ[1] ਕੁਚਜੀ ਮਰਵੜੀ,[2] ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧਿ ।[3]
ਜੇ ਗੁਣ ਹਵਨ ਤਾ ਪਿਰ[4] ਮਿਲੈ, ਨਾਹਤ[5] ਅਵਗੁ(ਣ) ਮੁੰਧ[6] ॥

'ਹੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਜੋ ਅਵਰਤ[7] ਕੁਚਜੀ ਅਤੇ ਲੜਾ(ਕੀ), ਅੰਦਰ ਕੀ ਕਾਲੀ ਕੁਸੁਧ ਮਨ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਖਸਮ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ । ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨ ਤਾ ਪਿਰ ਮਿਲੈ, ਬਿਨ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਮਿਲਦਾ ।'

ਸਵਾਲ ਪੀਰ :

ਕਵਨ ਸੁ ਅਖਰ ਕਵਨ ਗੁਣ, ਕਵਨ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤ[8] ?
ਕਵਨ ਸੁ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰੀ, ਜਿਤ ਵਸ ਆਵੈ ਕੰਤ ॥

'ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੁ ਕਵਨ ਆਖਰ ਹੈ ਕਉਨ ਗੁਣ ਕਉਨ ਮਨੀਆ ਮੰਤ ਹੈ ਜਿਤ ਸਾਈਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਕੋ ਦਸ ।'

ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਵਾਬ ਕਹਾ :

ਨਿਵਨ[9] ਸੁ ਅਖਰ ਖਿਵਨ[10] ਗੁਨ, ਜਿਹਬਾ ਮਨੀਆ ਮੰਤ ।
ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰੇ, ਤਾ ਵਸ ਆਵੀ ਕੰਤ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜੋ ਕੰਤ ਕੀ, ਕੰਤ ਤਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ ।
ਗਰੀਬੀ ਕੰਤ ਨ ਪਾਈਐ, ਭਾਵੇ ਖਰੀ ਸੁਆਲਿਉ[11] ਹੋਇ ॥

ਹੇ ਸੇਖ ਜੀ ! ਸੇਵਾ ਤੇ ਕੰਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਬਿਨ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦਾ ਨਾਹੀ ਭਾਵੇਂ ਕੈਸੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਇ । ਅੰਦਰਹੁ ਗਰਬ[12] ਕਰੇ ਤਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਇ । ਗਰਬ ਛੋਡ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ **ਕੰਤ** ਉਸੀ ਕੇ ਬਸ ਹੋਇ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਇਹੁ ਸੇਖ ਜੀ, ਕਦਮਨ ਲਾਗੋ ਧਾਇ ।
ਸਿਫਤ ਸਨਾਇ[13] ਕਰਨੇ ਲਗਾ, ਵਾਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਾਹਿ ॥ ੨੫ ॥

ਬੈਤ

ਮਿਲੀ ਆਜ ਸਾਕੂੰ ਖਬਰ ਰਾਹ ਰਬ । ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਭਇਆ ਜਿੰਦਗੀ ਕਾ ਸਬਬ ॥ ੨੬ ॥
ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਮਿਲਾ ਰਬ ਕਾ ਅਉਲੀਆਇ । ਨਹੀਂ ਸਕ ਕਾਈ ਮਿਲਨ ਮੋ ਖੁਦਾਇ ॥੨੭ ॥
ਕਰੋ ਕਛੁ ਅਰਜ ਮੈ ਜੁ ਹੋਵੈ ਰਜਾਇ । ਬਹੁਤ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਵਲੀ ਸੋ ਗੁਨਾਹਿ ॥ ੨੮ ॥

ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਚ :

ਸੁਨੋ ਸੇਖ ਜੀ ! ਬਾਤ ਮੌਲਾ (ਮੌਲਾ) ਸਲਹ (ਮਲਾਹ) । ਦਿਗਰ[14] ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਫਕਰ ਸੋ ਗੁਨਾਹਿ ॥ ੨੯ ॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਹਾ :

ਰੂਪੇ[15] ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਕਖੇ ਸਾਦੇ[16] ਗੰਢ । ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲ ਮਿਚਲ ਉਘੈ ਸਉਨ ਪਲੰਘ ।
ਭਉਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਖੁਆਰ ਹੋਇ, ਫਕੜ ਪਿਟੇ ਧੰਧ । ਚੁਪੇ ਚੰਗੀ ਨਾਨਕਾ ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਮੁਹ ਗੰਧ ।

1 ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਹਿਲਾ) । 2. ਲੜਾਕੀ, ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ । 4. ਪ੍ਰਿਯ, ਪਿਆਰਾ । 5 ਨਹੀਂ ਤਾਂ । 6. ਮੁਘਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ 7. ਜੀਵਕਾ ਹੀਨ । 8 ਮਣੀ ਰੂਪ ਮੰਤ । 9 ਨਿਮ੍ਰਤਾ । 10 ਖਿਮਾ 11 ਸੋਹਣੀ ਸੁੰਦਰ । 12. ਗੁਮਾਨ, ਹੰਕਾਰ । 13. ਉਪਮਾ, ਮਹਿਮਾ । 14. ਦੂਜੀ । 15. ਰੂਪ ਸ਼ਕਲ । 16. ਸਾਦ ।

'ਸੁਨੀਐ ਸੇਖ ਜੀ ! ਜਿਉ ਰੂਪ ਸੋ ਕਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ, ਭੂਖ ਕੋ ਸਵਾਦ ਸੋ, ਨੀਦ ਪਲੰਘ ਸਉਨੇ ਸੋ, ਲੋਭ ਕੋ ਮਾਲ ਸੋ, ਕ੍ਰੋਧ ਲੜਾਈ ਸੋ, ਗਰਸਤੀ ਕੋ ਧੰਧੇ ਸੋ, ਤਿਉ ਰਬ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋ ਰਬ ਸੋ ਮੁਹਬਤ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਾਤ ਮੁਖ ਸੋ ਬੋਲਨਾ ਦੁਰਗਧ ਨਿਕਾਲਨੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਬੋਲਨੇ (ਸੇ) ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਨਾ ਭਲਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਸੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਪੀਰ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਦੇ, ਇਹੁ ਕਾਤੀ[1] ਸਾਕੂ ਦੇਹ।
ਜਿਤ ਕੁਠਾ ਮਰਦ ਹਲਾਲ ਹੋਇ, ਮਿਲੇ ਰਬ ਸੋ ਤੇਹੁ ॥ ੩੦ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਾ, "ਸੇਖ ਜੀ ! ਕਾਤੀ ਲੀਜੀਏ।"

ਸਲੋਕ

ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚ ਸਭ ਸਾਰ। ਘਾੜਤ ਤਿਸਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ।
ਸਚ ਦੀ ਸਾਨ ਲੇਇ ਚਿਲਕਾਇ। ਗੁਣ ਕੀ ਥੇਕੇ[2] ਵਿਚ ਸਮਾਇ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਕੁਠਾ ਹੋਵੈ ਸੇਖ। ਲੋਹੂ ਲਬ ਨਕਿੱਥਾ[3] ਦੇਖ।
ਹੋਇ ਹਲਾਲ ਲਗੇ ਹਕ ਜਾਇ। ਨਾਨਕ ਦਰ ਦੀਦਾਰ ਸਮਾਇ।

'ਹੇ ਸੇਖ ਜੀ ! ਇਸ ਮੋ ਜਬ ਲਗ ਲੋਭ ਕਾ ਲੋਹੂ ਹੈ ਤਬ ਲਗ ਖਾਮਨਾ (ਪਾਪ) ਹੈ। ਜਬ ਇਸ ਕਾਤੀ ਸੋ ਜਿਬਾ[4] ਹੋਇ, ਲਬ ਕਾ ਲੋਹੂ ਨਿਕਸ ਜਾਇ, ਤਬ ਹਲਾਲ ਹੋਇ।'

ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਨ ਕੇ ਪੀਰ ਕਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ ਹੂਆ। ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਭੈ ਮੋ ਆਇ ਗਇਆ। ਆਖਿਉਸ, "ਜੋ ਕੁਛੁ ਖੁਦਾਇ ਸੋ ਮਾਂਗਤੇ ਥੇ ਸੋ ਪਾਇਆ, ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ।" ਤੇ ਫੇਰ ਸੇਖ ਅਰਜ ਕੀਆ,"ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੇ ਕੋਲੋ ਜੋ ਲੁੜੀਦਾ ਸਾ ਸੋ ਪਾਇਆ। ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਭੀ ਅਰਜ ਹੈ, ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾ ਪੁਛਾਂ ?" ਤਾ ਬਾਬੇ ਕਹਆ, "ਪੁਛੀਐ ਜੀ, ਪੀਰ ਜੀ !" ਤਬ ਇਹ ਕਹਾ ਸਬਦ।

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧

ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਾ ਛਲੇ, ਨਹੀਂ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ ਕਰ ਸਕੇ।
ਜਿਉ ਸਾਹਬ ਰਾਖੈ ਤਿਉ ਰਹੇ, ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲ ਪਲੇ, ਬਿਨ ਤੇਲ ਦੀਵਾ ਕਿਉ ਜਲੇ ॥ ੧ ॥

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹ ਮਾਇਆ ਅਛਲ ਕਿਸੀ ਸੋ ਛਲੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਅਰ ਜੀਉ ਲੋਭੀ ਸੋ ਕਿਸੀ ਹਥੀਆਰ, ਸੋਂ ਕਾਟੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ। ਦੇਖਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੇਲ ਬਿਨਾ ਦੀਵਾ ਕੇਸੇ ਜਲੇਗਾ। ਬਿਨ ਦੀਵੇ ਉਜਿਆਰਾ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ?'

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਾ :

ਪੋਥੀ ਪੁਰਾਨ ਕਮਾਈਐ। ਭੌ ਵਟੀ ਇਸ ਤਨ ਪਾਈਐ।
ਸਚ ਬੂਝਣ ਆਣ ਜਲਾਈਐ। ਬਿਨ ਤੇਲ ਦੀਵਾ ਇਉ ਜਲੇ।
ਕਰ ਚਾਨਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋ ਮਿਲੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ।

---

1 ਕਤਰਨੀ, ਛੁਰੀ ਅਥਵਾ ਤਲਵਾਰ। 2. ਗੁਥਲੀ। 3. ਨਿਕਲਨਾ। 4. ਜ਼ਿਬਹ, ਹਲਾਲ।

ਅਰਥ। ਪੋਥੀ ਕਿਤਾਬ ਕਾ ਮਤਲਬ ਬੂਝਨਾ ਇਹੁ ਦੀਵਾ, ਰਬ ਕਾ ਭੈ[1] ਬਤੀ ਕਰੈ, ਸਚ ਬੂਝਨਾ ਇਸ ਆਗ ਸੋ ਦੀਵਾ ਜਲਾਵੈ। ਸੇਖ ਜੀ ! ਇਤ ਸੰਜਮ ਤੇਲ ਬਿਨ ਦੀਵਾ ਜਲੇ। ਐਸੇ ਜਾਦਨ ਸੋਂ ਸਾਹਬ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਇ।

ਪਉੜੀ ਤੀਜੀ

ਇਤ ਤਨ ਲਗੇ ਬਾਣੀਆ। ਸੁਖ ਹੋਵੈ ਸੇਵ ਕਮਾਣੀਆ।
ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣ ਜਾਣੀਆ ॥ ੩ ॥
ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ। ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਨ ਪਾਈਐ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ[2] ॥ ੪ ॥

ਹੇ ਸੇਖ ਜੀ ! ਜਬ ਇਸ ਮੁਰਸਦ[3] ਬਚਨ ਸੋ ਮੁਹਬਤ ਹੋਇ ਅਰ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਅਰੁ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣੇ ਜਾਣੇ ਮੋ ਹੈ। ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਮੁਰਸਦ ਕੀ ਦੁਨੀਆ ਮੋ ਕਰੇ, ਦਰਗਾਹ ਮੋ ਠਉਰ ਪਾਵੈ ਤਬ ਆਨੰਦ ਸੇ ਬਾਹ ਲੁਡਾਵੈ।

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸੇਖ ਨੇ ਸੁਨੇ ਤਾ ਕਹਿਓਸ,[4] "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂੰ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਖੁਦਾਇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ?"

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਨੇ ਲਗੇ। ਕਹਿਉਨ[5], "ਸੇਖ ਜੀ ! ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ।" ਤਬ ਸੇਖ ਨੇ ਫੇਰ ਅਰਜ ਕੀਆ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਸੋ।" ਤਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਸੇਖ ਜੀ ! ਤੈਨੂ ਅਪਨਾ ਘਰ ਦਿਸ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ।" ਤਬ ਸੇਖ ਆਖਿਆ, "ਨਾਨਕ ਵਲੀ ਜੀ ! ਸੋ ਘਰ ਦਿਖਲਾਇ ਦੇਹੁ। ਜਿਸ ਘਰ ਦੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ।" ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ :

ਘਰ ਮੇ ਘਰ ਦਿਖਲਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ।
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨ ਕਾ ਸੁਨਤ, ਤਹ ਬਾਜੇ ਸਬਦ ਨਿਸਾਨ।
ਦੀਪ ਲੋਇ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨ।
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਤਿਹ ਸਾਚ ਤਖਤ ਸੁਲਤਾਨ।
ਸੁਖਮਨ ਕੇ ਘਰ ਰਾਗ ਸੁਨ, ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਲਿਵ ਲਾਇ।
ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ, ਮਨਸਾ ਮਨੇ ਸਮਾਇ।
ਉਲਟ ਕਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਾ, ਇਹ ਮਨ ਕਤਹੋ[6] ਨ ਜਾਇ।
ਅਜਪ ਜਾਪ ਨ ਵੀਸਰੇ, ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ।
ਸਭ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸ।
ਸਬਦ ਖੋਜ ਇਹ ਘਰ ਲਹੇ, ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸ ॥ ੧ ॥

ਜਬ ਇਬਰਾਹੀਮ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਖ ਸੋ ਸਲੋਕ ਸੁਨਾ, ਕਦਮਨ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ। ਅਰੁ ਘਰ ਕੀ ਖਬਰ ਪਾਈ। ਮਗਨ ਹੁਆ, ਬਡੇ ਸੁਖ ਮੋ ਲੀਨ ਹੂਆ। ਜਬ ਜਾਗਾ ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ! ਤੂੰ ਮੁਕਤ ਹੁਆ।" ਸੇਖ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਇਆ। ਅਰ ਆਖਿਉਸ, "ਮੇਰੀ ਇਕ ਹੋਰ

---

1. ਭੈ, ਡਰ। 2. ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਂਹ ਹਿਲਾਕੇ ਫਿਰਨਾ। 3. ਗੁਰੂ, ਪੀਰ। 4. ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ। 5. ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਕਹਿਆ। 6. ਕਿਧਰੇ।

ਅਰਜ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਸਤਾਕੀ ਮਾਫ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਾ, ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕੁਲ ਹੋਇ।" ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, "ਸੇਖ ਜੀ ! ਪੂਛੀਏ।" ਤਬ ਸੇਖ ਕਹਾ, ਮੈ ਕੂੰ[1] ਏਕ ਵਾਰ ਸੁਨਾਈਐ. ਮੇਰਾ ਮਖਸੂਦ ਹੈ ਵਾਰ ਦੂਇ ਬਿਨਾ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਖਾ, ਤੁਸੀਂ ਦੂਜਾ ਕੌਨ ਠਹਰਾਵੈਂਗੇ। ਖੁਦਾਇ ਸਰੀਰ ਕੌਨ ਕਰਸੋ।" ਤਾ ਬਾਬੇ ਬੋਲਿਆ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ, ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮੋ ਪਉੜੀ ਵਾਰ ਕੀ ਆਖੀ :

ਪਉੜੀ

ਆਪੀਨੈ ਆਪ ਸਾਜਿਆ, ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਆ ਨਾਉ।
ਦੂਜੀ ਕੁਦਰਤ ਸਾਜੀਆ, ਕਰ ਆਸਣ ਡਿਠਾ ਚਾਉ।
ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪ ਤੂੰ, ਤੁਸ[2] ਦੇਵੈ ਕਰੈ ਪਸਾਉ[3]।
ਤੂ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦ ਕਵਾਉ।
ਕਰ ਆਸਨ ਡਿਠਾ ਚਾਉ ॥ ੧ ॥

ਪਉੜੀ

ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ, ਲਿਖ ਨਾਵੈ ਧਰਮ ਬਹਾਲਿਆ।
ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ, ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ[4]।
ਥਾਉ ਨ ਪਾਇਨ ਕੂੜਿਆਰ, ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਦੋਜਕਿ[5] ਚਾਲਿਆ।
ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣ[6] ਗਏ, ਹਾਰਿ ਗਏ ਸਿ ਠਗਣ ਵਾਲਿਆ।
ਲਿਖ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ ॥ ੨ ॥

ਪਉੜੀ

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗ ਕੈ, ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ[7] ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ।
ਵਡਾ ਹੋਇਆ ਦੁਨੀਦਾਰ, ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ।
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤ ਵਾਚੀਐ, ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ।
ਥਾਉ ਨ ਹੋਈ ਪਉਦੀਈ, ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ।
ਮਨ ਅੰਧੇ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥

ਪਉੜੀ

ਨਦਰਿ ਕਰਹਿ ਜੇ ਆਪਣੀ, ਤਾ ਨਦਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਇਆ।
ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਹੁਤੇ ਜਨਮ ਭਰਮਿਆ, ਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਇਆ।
ਸਤਿਗੁਰ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾ ਕੋ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਸੁਣਿਹੋ ਲੋਕ ਸਬਾਇਆ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਸਚਿ ਪਾਇਆ, ਜਿਨੀ ਵਿਚਹੁ ਆਪ ਗਵਾਇਆ।
ਜਿਨੀ ਸਚੋ ਸਚ ਬੁਝਾਇਆ ॥ ੪ ॥

---

1. ਮੈਨੂੰ। 2. ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ। 3. ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਾਵ। 4. ਕੋੜ੍ਹੀ, ਜਜ਼ਾਮ (ਕੋੜ੍ਹ) ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ। 5. ਦੋਜ਼ਖ (ਨਰਕ) ਵਿਚ। 6. ਜਿੱਤ। 7. ਭਸਮ ਰੂਪ।

ਪਉੜੀ

ਨਾਇ ਤੇਰਾ ਨਿਰਕਾਰ ਹੈ, ਨਾਇ ਲਏ ਨਰਕ ਨ ਜਾਈਐ ।
ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਸਭ ਤਿਸ ਦਾ, ਦੇ ਖਾਜੈ ਆਖਿ ਗਵਾਈਐ ।
ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ, ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ ।
ਜੇ ਜਰਵਾਣਾ[1] ਪਰਹਰੈ[2] ਜਰਵੇਸ[3] ਕਰੇਂਦੀ ਆਈਐ ।
ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਭਰੀਐ ਪਾਈਐ[4] ॥ ੫ ॥

ਪਉੜੀ

ਖਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਉ, ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚ ਆਪਿ ਰਖਿਓਨ, ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਟ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਸਦਾ ਮੁਕਤੁ ਹੈ, ਜਿਨ ਵਿਚਹੁ ਮੋਹਿ ਚੁਕਾਇਆ ।
ਉਤਮ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ ਸਚੇ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ।
ਜਗ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਪਾਇਆ ॥ ੬ ॥

ਪਉੜੀ

ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖਈ, ਜਿਨਿ ਸਚੋ ਸਚ ਧਿਆਇਆ ।
ਓਨੀ ਮੰਦੇ ਪੈਰ ਨ ਰਖਿਓ, ਕਰ ਸੁਕ੍ਰਤ[5] ਧਰਮ ਕਮਾਇਆ ।
ਉਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ, ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ ।
ਤੂ ਬਖਸੀਸੀ[6] ਅਗਲਾ, ਨਿਤ ਦੇਵਹ ਚੜਹਿ ਸਵਾਇਆ ।
ਵਡਿਆਈ ਵਡਾ ਪਾਇਆ ॥ ੭ ॥

ਪਉੜੀ

ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਏਕ ਤੂੰ, ਜਿਨਿ ਸਚੋ ਸਚੁ ਵਰਤਾਇਆ ।
ਜਿਸ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ, ਤਾ ਤਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ।
ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਸਚ ਵਸਾਇਆ ।
ਮੂਰਖ ਸਚੁ ਨ ਜਾਣਨੀ, ਮਨਮੁਖੀ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ।
ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਕਾਹੇ ਆਇਆ ॥ ੮ ॥

ਪਉੜੀ

ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਮਨ ਭਾਵਦੇ, ਦਰ ਸੋਹਨ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵਦੇ ।
ਨਾਨਕ ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ, ਦਰਿ ਢੋਅ[8] ਨ ਲਹਨੀ ਧਾਵਦੇ ।
ਇਕ ਮੂਲ ਨ ਬੁਝਨ ਆਪਣਾ, ਅਣਹੋਂਦਾ ਆਪ ਗਣਾਇਦੇ ।
ਹਉ ਢਾਢੀ ਕਾ[9] ਨੀਚ ਜਾਤ, ਹੋਰ ਉਤਮ ਜਾਤਿ ਸਦਾਇਦੇ ।
ਤਿਨਾ ਮੰਗਾ ਜੋ ਤੁਝੈ ਧਿਆਇਦੇ । ੯ ॥

1. ਜ਼ੋਰ । 2. ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ । 3. ਜਰਾ ਬੁਢੇਪਾ । 4. ਪੜੋਪੀ, 5. ਪੁੰਨ । 6 ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 7. ਬਹੁਤਾ । 8. ਢੋਈ । 9. ਢਾਡੀ-ਪੁਤ੍ਰ ।

ਨੋ ਪੰੜੀਆ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖੀ, ਤਬ ਪੀਰ ਜੀ ਸੁਨ ਕਰ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਤਸਲੀਮਾਤ[1] ਕਰ ਕੇ ਆਖਿਉਸ. "ਨਾਨਨ ਜੀ, ਵਲੀ ! ਤੁਧ ਖਦਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਤੇਰੇ ਮੋ ਖੁਦਾਇ ਮੋ ਭੇਦ ਨਾਹੀ । ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਪਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਥੀਆ[2] ਹੈਂ ।" ਤਾ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਸੇਖ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਖੇਪ ਖੁਦਾਇ ਨਿਬਾਹੇਗਾ ।" ਫੇਰ ਸੇਖ ਆਖਿਆ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਚਨੁ ਦੇਹ ।" ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਸੇਖ ਕੌ ਪਰਮ[3] ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਲਗਨ ਲਗੀ ਤਿਸ ਰਬ (ਕੀ) ਹਿਰਦੇ ਭਇਆ ਉਜਿਆਰ[4] ।
ਮਨ ਤਨ ਪਰਫੁਲਤ ਭਇਆ, ਜਿਉ ਫੁਲੀ ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ।। ੩੧ ।।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੨੪

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।।

ਆਗੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ ਪਟਨ ਸੋ ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਕੇ ਹੁਜਰੇ ਕੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਲੇ ਸਾਹ ਮੁਕੀਮ ਸੋ ਚਰਚਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਹੁਜਰੇ[5] ਕੋ ਬਾਬਾ ਚਲੇ, ਪਹੁਚੇ ਨਿਕਟਿ ਤਹਾ ਜਾਇ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਆਗਿਆ ਭਈ, "ਕੁਛੁ ਗਾਉ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ" ।। ੧ ।।

ਮਕਰਾ ਛੰਦ

ਜੰਗਲ ਸਬਜ ਸੁਹਾਵਨ । ਬੈਠੇ ਦਿਆਲ ਭਾਵਨ ।
ਬਾਜੇ ਰਬਾਬ ਕੀ ਧੁਨਿ, ਅਦਭੁਤ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ ।। ੨ ।।
ਆਏ ਤਹਾ ਦੁਇ ਆਦਮ[6] । ਵਹ ਪੀਰ ਕੇ ਥੇ ਖਾਦਮ[7] ।
ਸੁਨ ਸਬਦ ਮਨ ਮਗਨ ਹੋ, ਕਰ ਯਾਦ ਹੀਏ[8] ਧਾਰਾ ।। ੩ ।।
ਹੁਜਰੇ ਮੋ ਕਰਤ ਇਬਾਦਤ[9] । ਭਈ ਪੀਰ ਕੋ ਬਿਸਾਰ (ਤ)[10] ।
ਦੀਦਾਰ ਕਰੁ ਫਕਰ ਕਾ, ਭੇਜਾ ਹੈ ਮੈਂ ਪਿਆਰਾ" ।। ੪ ।।
ਖਾਦਮ ਦੋਊ ਵੇ ਆਏ । ਕਹਾ ਪੀਰ ਸੋ ਸੁਨਾਏ ।
"ਦੇਖਾ ਫਕਰ ਇਲਾਹੀ, ਤਿਸ ਰਾਗ ਕੋ ਅਧਾਰਾ" ।। ੫ ।।

ਦੋਹਰਾ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਪੂਛਨ ਕੀਆ, ਖਾਦਮ ਸੋ ਯਹ ਬਾਤ ।
"ਬੈਠਾ ਕਹਾ ਫਕੀਰ ਰਬ ? ਕਹੋ ਨਾਮੁ ਕੋ ਜਾਤ ? ੬ ।।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਖਾਦਮ ਕਹਾ, ਨਾਨਕ ਜਾ ਕੋ ਨਾਮ ।
ਜੰਗਲ ਮੋ ਬੈਠੇ ਇਕੰਤ, ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਹਤ ਕਲਾਮ ।। ੭ ।।

1. ਅਦਬ ਅਦਾਬ । 2. ਹੋਇਆ । 3: ਬਹੁਤ, ਵਧੇਰੇ । 4. ਉਜਾਲਾ, ਚਾਨਣ । 5. ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਠੜੀ । 6 ਆਦਮੀ ਮਨੁੱਖ । 7. ਸੇਵਕ । 8. ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । 9 ਬੰਦਗੀ । 10 ਰੂਹਾਨੀ ਆਵਾਜ਼ ।

ਬੈਤ

"ਕੋਊ ਬੈਂਤ ਤਿਨ ਕਾ ਸੁਨਾਵੇ ਮੁਝੇ । ਜੋ ਹਾਸਲ ਹੁਆ ਹੈ ਉਹਾ ਸੋ ਤੁਝੇ ॥ ੮ ॥
ਤਬ ਏਹ ਸਲੋਕ ਖਾਦਮ ਨੇ ਪੀਰ ਕੋ ਸੁਨਾਏ :
ਹਮਹ[1] ਜੇਰ[2] ਜਮੀ[3] ਦੁਨੀਆ ਪੀਰਾ ਮਸਾਇਖਾ[4] ਰਾਇਆ[5] ।
ਮੇ ਰਵਦ[6] ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਫਜੂ[7] ਖੁਜਾਇਆ ।
ਏਕ ਤੂਹੀ ਏਕ ਤੁਹੀ ॥ ੧ ॥
ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾ ਨ ਗਾਨ ਸਿਧ ਸਾਧਕਾ ਧਰਾ ।
ਅਸਤ[8] ਏਕ ਦਿਗਰ[9] ਕੁਈ[10] ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ[11] ॥ ੨ ॥

ਬੈਤ

ਸੁਨੇ ਬੈਤ ਜਬ ਪੀਰ ਮਨ ਮੋ ਲਗੇ । ਮਿਲਨ ਕੀ ਮੁਹਬਤ ਮੋ ਸੁਨਤੇ ਪਗੇ ॥ ੯ ॥
ਕਹੇ ਬੈਤ ਜਿਸੁ ਤਿਸੁ ਮਿਲਾ ਚਾਹੀਏ । ਮੁਨਾਸਬ ਜਹਾ ਹੈ ਤਹਾ ਜਾਈਏ ॥ ੧੦ ॥
ਨਿਕਸ ਪੀਰ ਹੁਜਰੇ ਸੋ ਮਿਲਨੇ ਚਲੇ ।
ਜਮਾ ਹੋਇ ਖਾਦਮ ਸਭੀ ਯਿਉ[12] ਕਹੇ ॥ ੧੧ ॥
"ਚਿਹਲ[13] ਸਾਲ ਹੁਜਰੇ ਮੋ ਹਜਰਤ ਰਹੇ ।
ਨ ਹੁਜਰੇ ਸੋ ਨਿਕਸੇ ਨਾ ਕਾਹੂ ਮਿਲੇ ॥ ੧੨ ॥
ਕੁਤਬਾ[14] ਹੈ ਜਮਾਨੇ ਮੋ ਹਜਰਤ ਵਲੀ ।
ਨ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਮਸਲਤ ਭਲੀ" ॥ ੧੩ ॥
ਸੁਨਤ ਬਾਤ ਨਾ ਖੁਸ ਭਏ ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ।
ਫਕਰ ਕੀ ਹਿਕਾਰਤ[15] ਗੁਨਹ[16] ਹੈ ਅਜੀਮ[17] ॥ ੧੪ ॥
ਮੁਰੀਦੋਂ ਕਾ ਰੁਖ ਦੇਖ ਅੰਦਰ ਗਏ ।
ਲਗੀ ਲਗਨ ਦਿਲ ਮੋ ਮੁਹਬਤ ਬਸੇ[18] ॥ ੧੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਦਿਲੋ ਮੁਹਬਤ ਪੀਰ ਕੀ, ਜਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਚਲੇ ਪੀਰ ਕੇ ਮਿਲਨ ਕੋ, ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਨਾਲਿ ॥ ੧੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਚਲੇ ਬਾਬਾ ਹੁਜਰੇ ਕੋ ਗਏ । ਜਹਾ ਪੀਰ ਰਹੇ ਤਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਆਗਿਆ ਕਰੀ । ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੋ ਗਾਵੋ ਇਹ ਘਰੀ ॥ ੧੭ ॥
ਮਰਦਾਨੇ ਤਹਾ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰ ਸਲੋਕ ਕਹਾ ਸੋ ਗਾਇਆ ।

---

1. ਸਭ । 2. ਨੀਚੇ । 3. ਜ਼ਮੀਨ, ਧਰਤੀ । 4. ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਜਮਾ (ਬਹੁਵਚਨ) । 5. ਰਾਉ, ਰਾਜੇ । 6. ਜਾਂਦੇ (ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ) ਹਨ । 7. ਭਾਵ-ਬਾਕੀ ਅਚਲ । 8. ਹੈ । 9. ਦੂਜਾ । 10. ਕੋਈ । 11 ਤੂੰ ਹੀ । 12. ਇਉਂ, ਇਸਤਰਾਂ । 13. ਚਾਲੀ । 14. ਵਲੀਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ । 15. ਨਫ਼ਰਤ 16. ਗੁਨਾਹ । 17. ਵੱਡਾ । 18. ਬਹੁਤ ।

ਸੁਨਤ ਪੀਰ ਹੁਜਰੇ ਸੋਂ ਨਿਕਸੇ । ਬਾਬੇ ਦੇਖਿ ਕਮਲ ਜਿਉ ਬਿਗਸੇ[1] ॥ ੧੮ ।
ਸਭ ਖਾਦਮ ਆਇ ਇਕਠੇ ਭਏ । ਬਾਬੇ ਦੇਖ ਬਿਸਮ[2] ਹੋਇ ਗਏ ।
ਆਏ ਪੀਰ ਦਸਤ ਬੋਸੀ[3] ਕਰੀ । ਪ੍ਰੀਤ ਭਾਉ ਕੀ ਬਾਤ ਉਚਰੀ ॥ ੧੯ ॥
ਮਰਦਾਨੇ ਇਹੁ ਬਾਨੀ ਗਾਈ । ਸੁਨੀ ਪੀਰ ਮਨ ਮੋ ਅਤ ਭਾਈ ।
ਜਬ ਮਰਦਾਨੇ ਸਲੋਕ ਇਹੁ ਗਾਇਆ । ਤਬ ਸਾਹ ਮੁਕੀਮ ਅਰਥ ਪੁਛਾਇਆ ॥ ੨੦ ॥

ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ

ਸੋ ਮਨ ਹਸਤੀ[4] ਘੀਉ ਗੁੜ ਖਾਵੈ, ਪੰਜ ਸੈ ਦਾਨਾ ਖਾਇ ।
ਡਾਕੇ ਫੂਕੇ ਖੇਹ ਉਡਾਵੈ, ਸਾਹ[5] ਗਏ ਪਛੁਤਾਇ।
ਅੰਧੀ ਫੂਕ ਮੁਈ ਦੇਵਾਨੀ । ਖਸਮ ਮਿਟੀ ਫਿਰ ਭਾਨੀ ।
ਅਧ ਗਲੋਲਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਚੁਗਣ, ਗੈਣ[6] (ਚੜੀ) ਬਿਲਲਾਇ[7] ।
ਖਸਮੇ ਭਾਵੈ ਉਹਾ ਚੰਗੀ, ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ।
ਸਕਤਾ ਸੀਂ[8] ਮਾਰੇ ਪੈ ਮਿਰਆ,[9] ਸਭ ਪੀਛੈ ਪੈ ਖਾਇ ।
ਹੋਇ ਸਤਾਣਾ[10] ਘੁਰੈ ਨ ਮਾਵੈ, ਸਾਹ ਗਏ ਪਛੁਤਾਇ ।
ਅੰਧਾ ਕਿਸ ਕੋ ਬੁਕ[11] ਸੁਨਾਵੈ, ਖਸਮੈ ਮੂਲ ਨ ਭਾਵੈ ।
ਅਕ ਸੌ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਅਕ ਤਿਡਾ[12] ਅਕ ਡਾਲੀ ਬਹ ਖਾਇ ।
ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਉਹਾ ਚੰਗੀ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੇ, ਸੁਖ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਹੋਈ ।
ਗਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਘਨੇਰੇ, ਛਡ ਨ ਸਕੇ ਕੋਈ ।
ਮਖੀ ਮਿਠੇ ਮਰਨਾ, ਜਿਨ ਤੂੰ ਰਾਖੇ ਤਿਸ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ਤਿਨ ਭਉ ਸਾਗਰ ਤਰਣਾ ॥ ੨।

ਜਬ ਸਲੋਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾ ਸੁਨਾ ਤਬ ਪੀਰ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਭੈ ਮੋ ਪੜੇ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸਤਤ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਆਖਿਆ, "ਹੇ ਵਲੀ ! ਰੱਬ ਨੇ ਅਸਾ ਕੂ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਰਬ ਕੀ ਨਿਵਾਜਸ[13] ਹੋਈ, ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੂਆ, ਪਰ ਜੀ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਅਸਾ ਕੂ ਅਪਨੇ ਬੈਤ ਕਾ ਬਿਆਨ ਦੇਹੁ ।"

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਪੀਰ ਜੀ ! ਐਸਾ ਹਾਥੀ ਹੋਇ ਜੋ ਸੌ ਮਨ ਘਿਉ ਗੁੜ ਖਾਵੈ, ਪਾਚ ਸੈ ਮਨ ਦਾਨਾ ਖਾਇ । ਬਲ ਕਰ ਡਾਕੇ, ਅਰ ਫੂਕੇ, ਮਟੀ ਉਡਾਵੈ, ਮਸਤੀ ਕਰੇ । ਜੋ ਦਮੁ ਨਿਕਸ ਜਾਇ ਤਬ ਕਿਆ ਕਰ ਸਕੇ,ਪਛਤਾਵਾ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਜੀ ਅਧ ਗਲੋਲਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਅਹਾਰ ਹੈ ਆਕਾਸ ਮੋ ਉੜ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਜਪੈ ਰਬ ਕੋ ਵਹੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਅਹੰਕਾਰੀ ਨਹੀ ਪਿਆਰਾ । ਅਰ ਜੋ ਸੇਰ ਬਡਾ ਬਲੀ ਹੋਇ, ਸੌ ਮਿਰਗ ਮਾਰੇ ਅਰ ਕੇਤੇ ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਪੇਟ ਭਰ ਖਾਵੈ ਅਰ ਐਸਾ ਹੋਇ ਅਪਨੇ ਘਰੇ ਮੋ ਨ ਸਮਾਵੈ, ਜਬ ਦਮ ਨਕਸ ਜਾਇ ਤੋ ਕੁਛ ਕਰ ਨ

1. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋਏ । ਭਾਵ-ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, 2. ਅਸਚਰਜ । 3. ਹੱਥ-ਚੁੰਮਣ । 4. ਹਾਥੀ । 5. ਪ੍ਰਾਣ । 6. ਗਗਨ, ਆਕਾਸ਼ । 7. ਕੂਕੇ, ਕੁਰਲਾਵੇ । 8 ਸ਼ੇਰ । 9. ਮ੍ਰਿਗ । 10. ਤਾਣ ਵਾਲਾ । 11. ਬੋਲ । 12. ਟਿੱਡਾ । 13. ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।

ਸਕਦਾ ਅਫਸੋਸ ਗਇਆ । ਅਰੁ ਜੀ, ਅਕ ਕਾ ਤੱਤਾ[1] ਅਕ ਪਰ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਕ ਹੀ ਖਾਤਾ ਹੈ । ਅਕ ਸੋ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਜੋ ਵਹ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਜਪੈ ਤਬ ਰਬ ਕੋ ਵਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੋਇ, ਛੋਟੇ ਬਡੇ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਕੋ ਰਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਮੁਹਬਤ ਹੋਇ ਸੋ ਛੋਟਾ ਹੀ ਬਡਾ ਹੈ। ਵੇ ਬਡਾ ਹਾਥੀ ਅਰੁ ਸੇਰ ਕਿਤ ਕਾਮ ਹੈ । ਜਿਸ ਪਰ ਰਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਨਜਰ ਹੋਇ ਸੋਈ ਬਡਾ ਹੈ । ਪੀਰ ਜੀ ! ਦੁਨੀਆ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੇ ਹੈ । ਜੇਤੇ ਸੁਖ ਕਰੇ ਤੇਤੇ ਦੁਖ ਭੀ ਹੋਤੇ ਹੈ । ਗਲਾ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਦੁਨੀਆ ਛਡ ਨਾਹੀ ਸਕਤੇ ਹੈ । ਮਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਦੁਨੀਆ ਗੁੜ ਪਰ ਮਰਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੋ ਸਾਈ ਰਖ ਲੇਇ ਸੋ ਬਚੇ ਅਰੁ ਦੁਨੀਆ ਭੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਤਰ ਗਇਆ ਹੈ । ਰਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਹ ਬਿਨਾ ਪਾਰ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ।"

ਜਬ ਇਹ ਬਿਆਨ ਸਾਹ ਮੁਕੀਮ ਨੇ ਸੁਨੇ ਬਹੁਤ ਰਬ ਕੇ ਭੈ ਮੋ[2] ਆਇਆ ਅਰ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਹੂਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਾਹ ਮੁਕੀਮ ਐਸੇ ਕਹਾ, "ਸੁਨੀਐ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ !
ਬਹੁ ਬਾਤ ਫਕਰ ਸੋਂ ਪੂਛਨਾ, ਹੋਵੇ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ॥ ੨੧ ॥
ਜਵਾਬ : "ਫਕਰ ਰਬ ਕੇ ਰਬ ਕਾ, ਜਿਕਰ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ।
ਵਹੀ ਪੂਛਨਾ ਮਨਹ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਰਬ ਜੋ ਬਾਤ" ॥ ੨੨ ॥
ਸਵਾਲ ਪੀਰ : "ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਸੋ ਜਿਕਰ ਰਬ ਕਾ, ਮੋਹ ਸੁਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ।
ਪੁਨ ਵਹ ਜ਼ਿਕਰ ਸੁਨਾਈਐ, ਜੋ ਬਨ ਮੋ ਗਾਇਆ ਮੀਤ ।" ॥ ੨੩ ॥
ਦੇਖ ਮੁਹੱਬਤ ਪੀਰ ਕੀ, ਪੁਨ ਭਾਖੇ ਦਿਆਲ ਸਲੋਕ ।
ਸੁਨਤ ਪੀਰ ਬਿਗਸਤ ਭਏ, ਮਿਟ ਗਇਆ ਦੁਈ[3] ਮਨ ਸੋਕ ॥ ੨੪ ॥

ਸਲੋਕੁ

ਹਮ ਹਾਜੇਰ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਆ ਪੀਰਾ ਮਸਾਇਖਾ ਰਾਇਆ ।
ਮੇ ਰਵਦ ਬਾਦਸਾਹਾ ਅਫ ਜੂ ਖੁਦਾਇਆ ।
ਏਕ ਤੂੰ ਹੀ ਏਕ ਤੂੰ ਹੀ ।
ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾਂ ਨਰਾ । ਨਾ ਸਿਧ ਸਾਧਕਾ ਧਰਾ ।
ਅਸਤ ਏਕ ਦਿਗ੍ਰ ਕੁਈ । ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੩ ॥
ਨ ਸੂਰ[4] ਸਸ[5] ਮੰਡਲੋ । ਨ ਸਪਤ ਦੀਪ[6] ਨਹ ਜਲੋ ।
ਅਨ ਪਵਨ ਥਿਰ ਨ ਕੁਈ । ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੪ ॥
ਨ ਰਿਜਕ ਦਸਤ[7] ਆ ਕਸੇ[8] । ਹਮਾਰੇ ਏਕ ਆਸ ਵਸੇ ।
ਅਸਤ ਏਕ ਦਿਗਰ ਕੁਈ । ਏਕ ਤੂੰ ਈ ਏਕ ਤੂੰ ਈ ॥ ੫ ॥

---

1. ਟਿੱਡਾ । 2. ਭੈ (ਡਰ) ਮੋ (ਵਿਚ) । 3. ਦੂਜਾ ਪਨ, ਦੁਜਾਇਗੀ। 4. ਸੂਰਜ । 5. ਚੰਦ੍ਰਮਾ । 6. ਸੱਤ-ਦੀਪ-ਜੰਬੂ ਦੀਪ, ਕੁਸ਼ ਦੀਪ ਆਦਿ । 7. ਹੱਥ । 8. ਆਂ ਕਸੂ= ਉਹ ਆਦਮੀ, ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ।

ਪਰਿੰਦਏ[1] ਨ ਗਿਰਹ[2] ਜਰ[3] । ਦਖਤ ਆਬ[4] ਆਸ ਕਰ[5] ।
ਦਿਹਿੰਦ[6] ਸੁਈ, ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੬ ॥
ਨਾਨਕ ਲਿਲਾਰ[7] ਲਿਖਿਆ ਸੋਇ । ਮੇਟ ਨਾ ਸਕੇ ਕੋਇ ।
ਕਲਾ ਧਰੇ ਹਿਰੇ ਸੁਈ, ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ "ਹੇ ਸੇਖ ਜੀ ! ਪੀਰ ਮਸਾਇਕ ਰਾਜੇ ਪਾਤਸਾਹ ਸਾਹ ਅੰਤ ਸਭ ਧਰਤੀ ਹੀ ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਅਰ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮਾਨੁਖ ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਜੋ ਧਰਤੀ ਪਰ ਹੂਏ ਹੈ ਸਭ ਫਨਾਹਿ ਹੈ, ਏਕ ਕਾਇਮ ਮੌਲਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਰਬ ਕੋਈ ਦੇਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨ ਕਿਸੀ ਦੀਆ ਹੈ । ਸਾਤ ਲੋਕ ਊਪਰ ਕੇ ਸਾਤ ਲੋਕ ਤਲੇ ਕੇ ਤਿਨਾ ਕਾ ਦਾਤਾ ਏਕ ਆਪ ਹੀ ਰਬ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਰਬ ਕੇ ਅਸਥਿਰ ਨ ਸੂਰਜ, ਨ ਚੰਦ, ਨ ਸਾਤ ਦੀਪ, ਨ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ, ਸਭ ਫਾਨੀ[8] ਬਾਕੀ ਏਕ ਵਹੀ ਮੌਲਾ ਹੈ । ਹੇ ਪੀਰ ਜੀ ! ਰਿਜਕ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਿਸੀ ਕੇ ਹਾਥ ਨਾਹੀ । ਹਮ ਸਭ ਕੋ ਏਕ ਆਸ ਮੌਲਾ ਕੀ ਹੈ । ਪੰਛੀਉ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਕੁਛੁ ਧਨ ਨਾਹੀ, ਦਰਖਤ ਪਾਨੀ ਕੀ ਆਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਦਾਤਾ ਕੁਲ ਆਲਮ ਕਾ ਏਕ ਮੌਲਾ ਹੀ ਹੈ । ਜੋ ਰਬ ਲੋਹ ਕਲਮ ਕਰ ਲੇਖ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਮੇਟਿ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਸਕਤਾ । ਆਪਨੀ ਕੁਦਰਤ ਸੋ ਆਲਮ[9] ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਕੁਦਰਤ ਸੋ ਫਨਾਹ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਵਹੀ ਆਪ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਸਭ ਉਸੀ ਕੇ ਹਾਥ ਹੈ । ਤਾ ਤੇ ਬੰਦੇ ਕੋ ਚਾਹੀਏ ਐਸਾ ਬੂਝ ਕਰ ਖੁਦੀ ਤਕਬਰੀ[10] ਝੂਠ ਦਿਲ ਸੋਂ ਦੂਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੋਇ ।"

ਜਬ ਇਹੁ ਜਿਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾ ਬਿਆਨ ਸੋ ਪੀਰ ਨੇ ਸੁਨਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਆ, ਆਖਿਉਸ, "ਵਲੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਮੁਰਾਦ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਹੁਕਮੁ ਸੋ ਆਜ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਮੁਰਾਦ ਤੇਰੇ ਮਿਲਨੇ ਮੋ ਹਮਾਰਾ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਹੂਆ ਹੈ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ, ਅਬ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਮੋ ਸਕ ਨਾਹੀ ਰਹਾ, ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ ਜਾਤ ਮੌਲਾ ਕੀ ਹੈ ।" ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਹੂਏ, ਪੀਰ ਸੋ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰ ਚਲੇ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੨੫

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

1. ਪਰਿੰਦਾ, ਪੰਛੀ । 2. ਗੰਢ । 3. ਸੋਨਾ । 4. ਪਾਣੀ । 5. ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ । 6. ਦੇਣ ਵਾਲਾ । 7. ਲਿਲਾਟ, ਮੱਥੇ ਉਤੇ । 8. ਫਨਾਹ (ਨਾਸ਼) ਰੂਪ । 9. ਸੰਸਾਰ । 10. ਹੰਕਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕੇਸੋ ਸੂੰਵੜੇ ਸੋ ਮਿਲਾਪ ਹੂਆ ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ।

ਦੋਹਰਾ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਸੋ ਬਿਦਾ ਹੋਇ, ਆਗੇ ਚਲੇ ਦਿਆਲ।
ਕੇਸੋ ਸਰੇਵੜਾ[1] ਮਗ[2] ਮਿਲਾ, ਚਰਚਾ ਭਈ ਬਿਸਾਲ[3]।

ਚੌਪਈ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ ਸੋ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਚਲੇ ! ਆਗੇ ਕੇਸੋ ਸ੍ਰਾਵਕ[4] ਮਿਲੇ।
ਨਖ ਸਿਖ ਲੌ ਬਸਤ੍ਰ ਕੁਚੀਲ ਤਨ ਓਢਾ[5] ਮੁਖ ਪਟੀ ਬਾਧੀ ਕਰ ਪੋਢਾ[6] ॥ ੨।
ਪੁਸਤਕ ਜੈਨ ਮਤ ਆਗੇ ਧਰੇ ! ਤਿਸ ਦੇਖ ਦਿਆਲ ਸਤਗੁਰ ਭਏ ਖੜੇ।
ਤਿਨ ਜੈਨੀ ਮਤ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕਰੀ। ਜੀਇ ਦਿਆ ਤਪ ਬਿਧ ਬਿਸਥਰੀ[7] ॥ ੩ ॥
ਕੇਸੋ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਹਾ। ਤੁਮ ਕੁਸਟ ਕੁਚੀਲ ਕਠਨ ਤਪ ਗਹਾ।
ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਭਗਤ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੋਇ। ਤਨ ਕਸਟ ਸਹੇ ਮਿਥਿਆ[8] ਸੁਖ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥
ਸੁਨੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਰਮ ਪਰਧਾਨ। ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵਤ ਭਗਵਾਨ।
ਚੌਬੀਸ ਸੈ ਥੰਕਰ[9] ਕਰਮ ਤੇ ਭਏ। ਕਰਮ ਕਰਤ ਭਗਵਤ[10] ਹੋਇ ਗਏ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਅਰਹਤ[11] ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਆਦ, ਕਰਮਨ ਤੇ ਭਏ ਸਿਧ।
ਤਨ ਸਹੇ ਕਸਟ ਕਰਮਨ ਕਰੇ, ਸੁਖ ਸੁਰਗਨ ਭੋਗੇ ਬ੍ਰਿਧ ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜੀਇ ਦਿਆ ਮਨ ਕਰੇ। ਸੁਆਸ ਲੇਤ ਪਗ ਚਲਤੇ ਜੀ ਮਰੇ।
ਅਨ ਪਾਨੀ ਖਾਤ ਜੀਅਨ ਕੋ ਨਾਸ। ਤਾ ਤੇ ਸਾਧੇ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ॥ ੭ ॥
ਇਸਨਾਨ ਕਰਤ ਜੀਇ ਜੋ ਮਰੇ। ਦੇਇ ਦਾਨ ਤਿਸ ਭੋਗਨ ਪਰੇ।
ਯਹ ਬੰਧਨ ਜੀਇ ਕੇ ਕਰਮ ਤਿਆਗੇ। ਜੁਹਦ[12] ਦਇਆ ਜੀਅਨ ਅਨਰਾਗੇ ॥ ੮ ॥
ਅਜਾ[13] ਪੰਛੀ ਪਸੂ ਮਾਸ ਜੋ ਖਾਇ। ਪੁਨਿ ਜਨਮ ਧਾਰਿ ਤਿਸ ਮਾਸ ਵੈ ਖਾਇ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਗ ਭੋਗੈ ਜੇ ਕੋਇ। ਇਨ ਕਰਮਨ ਤੇ ਨਰਕ ਗਤ ਹੋਇ ॥ ੯ ॥
ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੋ ਭਏ ਅਵਤਾਰ। ਕੀਏ ਭੋਗ ਭਉ ਦੂਖ ਅਧਕਾਰ।
ਯਹ ਜੀਅ ਅਨਾਦੀ ਹੋਇ ਭਗਵਾਨ। ਜੈਨ ਮਤ ਕਰਮ ਕਰੇ ਪਰਧਾਨ ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁਮ ਭਗਤ ਹੋ, ਬੂਝੋ ਕਰਮਨ ਕੀ ਘਾਤ।
ਤਜ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸੁਖ ਮਤ ਜੈਨ ਦ੍ਰਿੜ, ਇਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਤ" ੧੧ ॥

1: ਸ੍ਰਾਵਗੀ, ਜੈਨ ਸਾਧ। 2 ਮਾਰਗ (ਰਸਤੇ) ਵਿਚ। 3. ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ। 4. ਸ੍ਰਾਵਗ, ਸੂੰਵੜਾ। 5. ਪਹਿਰੇ। 6. ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੁੱਮਣ। 7. ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਦੱਸੀ। 8. ਝੂਠਾ। 9 ਤੀਰਥੰਕਰ, ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ 24 ਅਵਤਾਰ। 10. ਭਗਵਾਨ, ਰੱਬ। 11. ਅਰਹੰਤ। 12. ਭਗਤੀ। 13. ਬੱਕਰੀ।

ਚੌਪਈ

ਯਹ ਬਿਖਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬ ਸੁਨਾ । ਸੁਨਿ ਮਤੀ ਕਰ ਤਾ ਕੋ ਗਨਾ ।
"ਹੇ ਕੇਸੋ ! ਤੁਮ ਕੀਆ ਬਖਾਨ । ਹਰਿ ਭਗਤ ਹੀਨ ਮਿਥਿਆ ਅਭਮਾਨ ॥ ੧੨ ॥
ਤੁਮ ਕਹਾ ਜੀਉ ਕਰਮਨ ਤੇ ਹੋਇ । ਕਰਮ ਜੀਉ ਤੇ ਉਪਜਤ ਸੋਇ ।
ਕਰਮ ਭਰਮ ਆਤਮ ਸੰਕਲਪ । ਹਰਿ ਭਗਤ ਪਾਇ ਸਭ ਹੋਇ ਬਿਕਲਪ ॥ ੧੩ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਮ ਪਰਧਾਨ । ਯਾ ਤੇ ਉਪਜੈ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ।
ਪਾਇ ਗਿਆਨ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਜੀਉ । ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ਜੀਉ ਤੇ ਸੀਉ ॥ ੧੪ ॥
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਨਸਾਨ ਪਰਮਾਨ । ਸੁਰਤ ਸੰਤਨ ਰਾਖਾ ਪਰਧਾਨ ।
ਤੁਮ ਇਨ ਕਰਮਨ ਕੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੋ । ਕਰ ਕਰਮ ਕੁਚੀਲ ਨਰਕ ਮੋ ਪਰੋ ॥ ੧੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤੁਮ ਭਾਖਿਆ ਕਰਮ ਤੇ ਹੋਤ ਆਏ ਭਗਵਾਨ ।
ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਮਤਹੀਨ ਮਤ, ਮਹਾ ਮੁਗਧ[1] ਅਗਿਆਨ ॥ ੧੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਜਗਤ ਮੋ ਕਰਾ । ਮੁਕਤ ਜੁਗਤ ਕੋ ਮਾਰਗ ਧਰਾ ।
ਬਿਧ ਨਿਖੇਧ ਅਵਤਾਰਨ ਕਰੋ । ਮਰ ਹੋਇ ਪਿਸਾਚ ਨਰਕ ਮੋ ਪਰੋ ॥ ੧੭ ॥
ਅਰ ਹਰਿ ਬਿਨ ਕਵਨ ਜੀਅਨ ਕੋ ਰਛਕ । ਜੋ ਰਛਕ ਹੈ ਸੋਈ ਭਛਕ ।
ਤਜ ਭਰਮ ਕੁਚੀਲ ਕਰਮ ਤੁਮ ਤਜੋ । ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤ ਹਰਿ ਕੋ ਸਦ ਭਜੋ ॥ ੧੮ ॥
ਯਾਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਹਿ ਅਧਕਾਰ । ਨਹੀਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੋਇ ਦੂਜੀ ਬਾਰ ।
ਇਨ ਕਰਮਨ ਤੇ ਮਨ ਬਸ ਹੋਇ । ਮਿਟੇ ਦੋਖ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਸ ਹੋਇ" ॥ ੧੯ ॥
ਜਬ ਕੇਸੋ ਇਹ ਮ(ਤ) ਕੋ ਸੁਨਾ । ਭਇਆ ਮੁਖ ਮਲੀਨ ਸੀਸ ਕੋ ਧੇਨਾ ।
ਯਹ ਸਭ ਅਨੀਤ ਜੁ ਤੁਮ ਮੁਖ ਭਾਖਾ । ਜੈਨ ਮਤ ਧਰਮ ਕਤਹੂੰ ਨਹੀ ਰਾਖਾ ॥ ੨੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਹਮ ਗੁਰ ਗਮ ਕਰਿ ਦਿੜ ਕਰਿਓ, ਜੈਨ ਮਤ ਕਰਮ ਪਰਧਾਨ ।
ਤੁਮ ਗਿਆਨ ਕਰਮ ਤਿਆਗਨ ਕਹੋ, ਸੁਨੋ ਨ ਕਬਹੂੰ ਕਾਨ ॥ ੨੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕੋ ਭਗਵਤ ਹੈ, ਕੋ ਭਗਤ, ਕਾ ਕੋ ਭਾਖੋ ਗਿਆਨ ?
ਜੀਵ ਅਨਾਦੀ ਕਰਮ ਗਤ, ਤਾ ਤੇ ਕਰਮ ਪਰਧਾਨ ।
ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨਿਆ. ਇਹ ਕਠਨ ਕਠੋਰ ਅਜਾਨ ।
ਜਿਮ ਲੋਹਾ ਕਰਮਨ ਅਗਨ, ਜਲ ਭਇਆ ਮਨੂਰ ਸਮਾਨ ॥ ੨੨ ॥
ਕਰਮ ਭਰਮ ਬਨ ਬਾਘ ਹੋਇ, ਇਸੁ ਬੁਧਿ ਬਹਾਨ ਗਇਆ ਖਾਇ ।
ਬਿਨ ਭਗਤ ਚਰਨ ਪਿੰਗਲ[2] ਭਇਆ, ਹਰਿ ਮਗ ਚਲਿਓ ਨ ਜਾਇ ॥ ੨੪ ॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :

1. ਮੂੜ੍ਹ, ਮੂਰਖ । 2. ਪਿੰਗਲਾ, ਡੁੱਡਾ ।

ਸਿਰ ਖੁਹਾਇ ਪੀਵਨ ਮਲਵਾਣੀ[1], ਜੂਠਾ ਮੰਗ ਮੰਗ ਖਾਹੀ।
ਫੋਲ ਫਦੀਹਤ[2] ਮੁਹਿ ਲੈਨ ਭੜਾਸਾ, ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸੰਗਾਹੀ[3]।
ਭੇਡਾਂ ਵਾਂਗੂ ਸਿਰ ਖੁਹਾਇਨ, ਭਰੀਅਨ ਹਥਿ ਸੁਆਹੀ।
ਮਾਊ ਪੀਊ ਕਿਰਤ ਗਵਾਇਨ, ਟਬਰ ਰੋਵਨ ਧਾਹੀ।
ਊਨਾ ਪਿੰਡ ਨ ਪਤਲ ਕਿਰਆ ਨ ਦੀਵਾ, ਮੁਏ ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ।
ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਨ ਨਾ ਢੋਈ, ਬ੍ਰਹਮਨ ਅੰਨ ਨ ਖਾਹੀ।
ਸਦਾ ਕੁਚੀਲੁ ਰਹਨ ਦਿਨ ਰਾਤੀ, ਮਥੇ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ।
ਝੁੰਡੀ ਪਾਇ ਬਹਨ ਨਿਤ ਮਰਣੇ, ਦੜਿ ਦੀਵਾਨ ਨ ਜਾਹੀ।
ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁਮਨ, ਅਗੋਂ ਪਿਛੀ ਜਾਹੀ।
ਨਾ ਵਹ ਜੋਗੀ, ਨਾ ਵਹ ਜੰਗਮ, ਨਾ ਵਹ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ।
ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਨ ਵਿਗੁਤੇ, ਫਿਟ ਅਵਤੀ ਗਲਾਂ।
ਜੀਆਂ ਮਾਰ ਜਿਵਾਲੇ ਸੋਈ, ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਰਖੇ।
ਦਾਨੋ ਤੇ ਇਸਨਾਨਨ ਵੰਞਣ, ਭਸ ਪਾਈ ਜਿਰ ਖੁਥੇ।
ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਰਤਨ ਉਪੰਨੇ, ਮੇਰ ਕੀਆ ਮਾਧਾਣੀ।
ਅਠ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੇ, ਪੁਰਬੀ ਲਗੇ ਬਾਣੀ।
ਨਾਇ ਨਿਵਾਜਾ ਨਾ ਤੈ ਪੂਜਾ, ਨਾਵਨ ਸਦਾ ਸੁਜਾਣੀ।
ਮੁਇਆਂ ਜੀਵਦਿਆਂ ਤਾਂ ਗਤਿ ਹੋਵੈ, ਜਾਂ ਸਿਰ ਪਾਈਐ ਪਾਣੀ।
ਨਾਨਕ ਸਿਰ ਖੁਥੇ ਸੈਤਾਨੀ, ਇਨਾ ਗਲ ਨ ਭਾਣੀ।
ਵੁਠੇ ਮੀਂਹ ਹੋਇ ਬਿਲਾਵਲ, ਜੀਆ ਜੁਗਤ ਸਮਾਣੀ।
ਵੁਠੇ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦ ਕਪਾਹਾ, ਸਭ ਸੇ ਪੜਦਾ ਹੋਵੈ।
ਵੁਠੇ ਘਾਹੁ ਚਰਨ ਨਿਤ ਸੁਰਹੀ, ਸਾਧਨ ਦਹੀ ਬਿਲੋਵੈ।
ਤਿਤ ਘੀਉ ਹੋਮ ਜਗ ਸਦ ਪੂਜਾ, ਪੈਐ ਕਾਰਜ ਸੋਹੈ।
ਗੁਰੂ ਸਮੁੰਦੁ ਨਦੀ ਸਭ ਸਿਖੀ, ਨਾ ਤੇ ਜਿਤ ਵਡਿਆਈ।
ਨਾਨਕ ਜੇ ਸਿਰ ਖੁਥੇ ਨਾਵਨ ਨਾਹੀ, ਸਤ ਚਟੇ ਸਿਰ ਛਾਈ ॥ ੫੨ ॥

ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹੇ ਤਬ ਕੇਸੋ ਸੁਨ ਕਰ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ। ਏਤਾ ਸੰਬਾਦ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਊਹਾ ਸੋ ਚਲੇ। ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ। ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ—੨੯।

1 ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਧੋਣ। 2. ਭਾਵ-ਵਿਸ਼ਟਾ, ਗੰਦਗੀ! . ਸੰਗਦੇ ਹਨ!

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਨਾਲ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਕੇਸੋ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਤਜ ਦੀਓ, ਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗ ।
ਆਗੇ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ, ਧਰ ਭਗਤ ਸਮਾਜ ਅਭੰਗ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਮਾਰਗ ਮੋ ਨਗਰੀ ਇਕ ਆਈ । ਬਾਹਰ ਨਗਰ ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਠ ਜਾਈ ।
ਦੋ ਘਟਕਾ ਜਬ ਊਹਾ ਬੀਤੀ । ਕੋਊ ਲੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਇਓ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ॥ ੨ ॥
ਅਤ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਬਨਾਇਆ, ਹਰਨ ਕੋ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆਇਆ ।
ਨਿਰਖ ਭਾਵ ਬਾਬੇ ਜੀ ਲੀਨਾ । ਧਰ ਅਜਗਰ ਬਿਰਤ ਭੋਗ ਤਬ ਕੀਨਾ ॥ ੩ ॥
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਤ ਆਏ ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਿਤ । ਦੇਖਿ ਬਿਉਹਾਰ ਤਿਸ ਮਨ ਭਏ ਖੰਡਤ ।

ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਵਾਚ

ਬਾਬੇ ਸਿਉ ਤਿਨ ਬਾਦ[2] ਉਠਾਇਆ ।
"ਤੁਮ ਸਾਧ ਕਹਾਇ ਮਾਸ ਕਿਉਂ ਖਾਇਆ ? ੪ ॥
ਮਾਸ ਅਹਾਰ, ਦੁਰਗਤ ਕੇ ਕਾਰਨ । ਬਿਖ ਸੰਤ ਕੋ ਤਿਆਗੁ ਸੁਧਾਰਨ ।
ਸਾਂਤਕ[3] ਭੋਜਨ ਸੰਤ ਅਹਾਰ । ਸਿਮਰਤ ਪੁਰਾਨ ਇਮ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ" ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪੰਡਤ ਬਚਨ ਬਿਪਾਦ ਸੁਨ, ਬੋਲੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ।
ਸਹਜ (ਸੁ)ਭਾਇ, ਸੰਤਨ ਮਿਲੇ, ਤਿਹੁ ਭੋਗੇ ਸੁਖ ਮਾਨ ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਤਿਹ ਬਹੁਤ ਬੁਝਾਇਆ । ਤਿਸ ਸੁਪਨ ਨ ਛਹੀ ਭਗਤ ਕੀ ਛਾਇਆ ।
ਵਹੁ ਮਤ ਸਿਮਰਤ ਸਲੋਕ ਬਖਾਨੇ । ਮਾਸ ਅਹਾਰ ਪਰਮ ਦੁਖ ਮਨੇ ॥ ੭ ॥
ਤਬ ਜਾਨਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਮੂੜਾ । ਤਜ ਭਗਤ ਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨ ਅਰੂੜਾ ।
ਤਬ ਸਾਧ ਨੀਤ ਤਿਸ ਕਹੇ ਸੁਨਾਇ । ਸੁੰਦਰ ਬਾਨੀ ਅਤ ਸਾਧੁ ਸੁਹਾਇ ॥ ੮ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ।

ਤੁਮ ਸਦਾ ਅਹਾਰੀ ਮਾਸ ਕੇ, ਅਵਰ ਨ ਕਹੋ ਤਿਆਗੁ ।
ਮਾਸ ਸਾਗ ਜਾਨੋ ਨਹੀਂ, ਪੜ੍ਹ ਬਿਦਿਆ ਭਏ ਅਜਾਗ[4] ॥ ੯ ॥

---

1. ਅਜਗਰ (ਅਸਰਾਲ-ਸੱਪ) ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਧਾਰਣ ਕਰ ਕੇ ! 2. ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ 3. ਸਾਤਿਕ ! 4. ਜਾਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਆਲਸੀ !

ਸੋਰਠਾ

ਸੁਨ ਪੰਡਤ ਕਹਿਓ ਬਖਯਾਨ ਹਮ, ਅਮਖੁ ਅਹਾਰ[1] ਕੈਸੇ ਕੀਓ ।
ਨਹੀਂ ਮਿਥਿਆ ਕਹੇ ਸੁਜਾਨ, ਪ੍ਰਗਟ ਸੁਨਾਇ ਦਿਖਾਇ ਦੇ ॥ ੧੦ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕ ਬੋਲੇ :

ਪ(ਹ)ਲ ਮਾਸੋ ਨਿੰਮਿਆ. ਮਾਸੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸ ।
ਜੀਵ ਪਾਇ ਮਾਸ ਮੁਖ ਮਿਲਿਆ, ਹਡ ਚੰਮ ਤਨ ਮਾਸ ।
ਮਾਸੋ ਬਾਹਰ ਕਢਿਆ, ਮੰਮਾ ਮਾਸ ਗਿਰਾਸ ।
ਮੁਹ ਮਾਸੇ ਕਾ ਜੀਭ ਮਾਸੇ ਕੀ, ਮਾਸੇ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸ ।
ਵਡਾ ਹੋਇ ਵਿਆਹਿਆ, ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਸ ।
ਮਾਸੋ ਹੀ ਮਾਸ ਉਪਜੈ, ਮਾਸੋ ਸਭੋ ਸਾਕ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੀਐ ਹੁਕਮ ਬੁਝੀਐ, ਤਾ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸ ।
ਆਪ ਛੁਟੇ ਨਹਿ ਛੂਟੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬਿਣਾਸ ॥ ੧ ॥
ਮਾਸ ਮਾਸ ਕਰ ਮੂਰਖ ਝਗੜੈ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣੈ ।
ਕਵਨ ਮਾਸ ਕਵਨ ਸਾਗੁ ਕਹਾਵੈ, ਕਿਸ ਮੈਂ ਪਾਪ ਸਮਾਣੈ ।
ਗੈਂਡਾ ਮਾਰ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ, ਦੇਵਤਿਆ ਕੀ ਬਾਣੈ ।
ਮਾਸ ਛੋਡ ਬੈਸ ਨਕ ਪਕੜੇ, ਰਾਤੀ ਮਾਣਿਸ ਖਾਣੈ ।
ਫੜ ਕੇ ਲੋਕਾ ਨੂ ਦਿਖਲਾਵੈ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੂਝੈ ।
ਨਾਨਕ ਅੰਧੇ ਸੋ ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਕਹੇ ਨ ਕਹਿਆ ਬੂਝੈ ।
ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜੋ ਅੰਧ ਕਮਾਵੈ, ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਸੁਲੋਚਨ[2] ਨਾਹੀ ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤ[3] ਨਿਪੰਨੇ[4], ਮਛੀ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਹੀ ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੇ ਜਾਨਸ ਮੇਲਾ, ਉਥੇ ਅੰਧ ਕਮਾਹੀ ।
ਮਾਸੋ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸੋ ਜੰਮੇ, ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ।
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ, ਚਤੁਰ ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ ।
ਬਾਹਰ ਕਾ ਮਾਸ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ, ਘਰ ਕਾ ਮਾਸ ਚੰਗੇਰਾ ।
ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਮਾਸਹ ਹੋਏ, ਜੀਅ ਲਇਆ ਵਸੇਰਾ ।
ਅਭਖ ਭਖਹਿ ਭਖ ਤਜ ਛੋਡਹਿ, ਅੰਧ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕੇਰਾ[5] ।
ਮਾਸੋ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸੋ ਜੰਮੇ, ਹਮ ਮਾਸੇ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ।
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ, ਚਤੁਰ ਕਹਾਵਹਿ ਪਾਂਡੇ ।
ਮਾਸ ਪੁਰਾਨੀ ਮਾਸ ਕਤੇਬੀ, ਚਹੁ ਜੁਗ ਮਾਸ ਕਮਾਣਾ ।
ਜਜ ਕਾਜ ਵੀ ਵੀਆਹੁ ਸੁਹਾਵੈ, ਓਥੇ ਮਾਸ ਸਮਾਣਾ ।

---

1. ਆਮਿਖ (ਮਾਸ) ਦਾ ਅਹਾਰ । 2. ਸੁ (ਚੰਗੇ) ਲੋਚਨ (ਅੱਖਾਂ) । 3. ਲਹੂ । 4. ਨਿਪਜੇ, ਉਪਜੇ । 5. ਦਾ ।

ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ (ਮਾਸਹੁ) ਨਪਜੈ ਪਾਤਸਾਹੁ ਸੁਲਤਾਨਾ।
ਜੇ ਵਹੁ ਦਿਸਨ ਕਰਕੇ ਜਾਹੇ, ਤਾ ਉਨ ਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਲੈਣਾ।
ਦੇਦੇ ਨਰਕ ਲੈਦੇ ਸੁਰਗਿ ਦੇਖਹੁ ਇਹੁ ਧਿਙਾਣਾ।
ਆਪ ਨ ਬੂਝੈ ਲੋਕ ਬੁਝਾਏ, ਪਾਂਡੇ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ।
ਪਾਂਡੇ! ਤੂੰ ਜਾਣੈ ਨਾਹੀ, ਕਿਥੋਂ ਮਾਸ ਉਪੰਨਾ[1]।
ਤੋਇਉ[2] ਅੰਨ ਕਮਾਦ ਕਪਾਹਾ, ਤੋਇਉ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਗੰਨਾ।
ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧ ਹਛਾ, ਤੋਇਉ ਬਹੁਤ ਬਿਕਾਰਾ।
ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡ ਹੋਵਹਿ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੨ ॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਜਬ ਕਹਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਲੋਕ। ਸੁਨ ਮਗਨ ਹੂਏ ਲੋਗ।
ਹੰਕਾਰ ਵਾਦ ਮਿਟਾਇ। ਸਭ ਪਏ ਪੈਰੀ ਆਇ॥
"ਤੁਮ ਸਾਧ ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗ। ਭਇਆ ਭਾਗ ਦਰਸ ਸੰਜੋਗ।
ਕਰ ਖਿਮਾ ਹੋਇ ਦਿਆਲ। ਤੁਮ ਬਚਨ ਗਿਆਨ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੧ ॥
ਸੁਨ ਬਚਨ ਸੰਕਾ ਗਈ। ਮਤ ਨੀਤ ਹਿਰਦੇ ਭਈ।
ਦੁਰਲੰਭ ਦਰਸਨ ਸਾਧ। ਪਰਸਤ ਮਿਟੇ ਅਪਰਾਧ।
ਅਬ ਦਇਆ ਕਰੋ ਦਿਆਲ। ਭਇਆ ਦਰਸ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲ।
ਹੋਹੁ ਅੰਤ ਕਾਲ ਸਹਾਇ। ਦੁਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਮਿਟਾਇ ॥ ੧੨ ॥

ਜਬ ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸੁਨੇ ਤਬ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰੁ ਚਰਨ ਉਪਰ ਗਿੜ ਪਇਆ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ।

ਬੇਨਤੀ ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕੀ

"ਹੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਜੀ!! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਬੰਧਨ ਮੋ ਪੜਾ ਹੋ। ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਰਾਗ ਉਪਜਿਆ ਹੈ। ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੇ ਜਾਨਿਣੇ ਕਾ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰ ਕੇ। ਤੁਮ ਸੰਤ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕ ਸਭ ਜਗਤ ਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਆਏ ਹੋ।"

ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨੂ ਪੰਡਿਤ! ਜੇ ਤੂੰ ਅਪਨਾ ਉਧਾਰ ਕੀਆ ਚਾਹਿਤਾ ਹੈ ਤਾ ਤੁਝ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਕਰਮ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਤੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ।" ਤਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਦੇ ਬੀਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ:

ਕਾਇਆ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮਨ ਹੈ ਧੋਤੀ। ਗਿਆਨ ਜਨੇਊ ਧਿਆਨ ਕੁਸ[3] ਪਾਤੀ[4] ॥ ੧ ॥
ਹਰਿਨਾਮਾ ਜਸ ਜਾਪ ਉਨਾਓ, ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਉ। ੧। ਰਹਾਉ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ "ਹੇ ਪੰਡਤ! ਏਹ ਕਾਇਆ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਅਰ ਸੁਧ ਮਨ

1. ਉਪਜਿਆ, ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। 2. ਪਾਣੀ ਤੋਂ। 3. ਕੁਸ਼ਾ। 4. ਪਾਤ੍ਰ।

ਧੋਤੀ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਜਨੇਉ ਧਾਰੇ । ਧਿਆਨ ਰੂਪੀ ਕੁਸ ਪਾਤੀ ਪੂਜਾ ਕੀ ਸਮਗ੍ਰੀ ਪੂਜਾ ਕੀ ਠਉਰ । ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਜਾਸ ਬਿਸਥੀਰਨ ਕਰੇ । ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਸਮਾਏ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਤ ! ਐਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੀਚਾਰ ਕਰ । ਨਾਮ ਕੀ ਸੌਚ ਕਰ ਅਰੁ ਨਾਮ ਹੀ ਪੜ੍ਹ, ਨਾਮ ਹੀ ਕਾ ਚਜੁ ਆਚਾਰ ।"

ਤਾ ਬਾਬੇ ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਬਾਹਰ ਜਨੇਊ ਜਿਚਰ ਜੋਤ ਹੈ ਨਾਲ । ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਹੋਰ ਕਰਮ ਨ ਭਾਲ ।
ਏਥੇ ਓਥੇ ਨਿਬਹੀ ਨਾਲ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ! ਇਹੁ ਜਨੇਊ ਤਿਚਰ[1] ਹੈ ਜਿਚਰ[2] ਸਰੀਰ ਮੈ ਜੋਤ[3] ਹੈ । ਜਬ ਜੋਤ ਨਿਕਸ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਇਹੁ ਜਨੇਊ ਈਹਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਇਗਾ । ਧੋਤੀ ਅਰੁ ਟਿਕਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਕਰ । ਇਸ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਜਾਵੇਗਾ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੰਧਨ ਹੈ । ਅਨ ਕਰਮਾਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰ । ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

ਪੂਜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਇਆ ਪਰ ਜਾਲ । ਏਕੋ ਵੇਖੋ ਅਵਰ ਨ ਭਾਲ ।
ਚੀਨੇ ਤਤ ਗਗਨ ਦਸ ਦੁਆਰ । ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇ ਬੀਚਾਰ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ "ਹੇ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ! ਏਹੀ ਪੂਜਾ ਕਰ— ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਬਿਖੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਵਨਾ, ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਕੋ ਜਲਾਇ ਕਰ ਦੂਸਰਾ ਦੂਰ ਕਰ, ਤਬ ਏਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖ-ਅਵਰ ਕਛੁ ਮਤ ਦੇਖੁ ਤਬ ਤੂੰ ਤ(ਤ)ਪਦ[4] ਕੋ ਚੀਨੇਗਾ[5] । ਅਰ ਗਗਨ ਪੁਰ[6] ਜੋ ਹੈ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰ ਤਹਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਹਿਗਾ । ਤਬ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਿਉ ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਹੋਵੈਗਾ । ਤਬ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਚੌਥੀ (ਪਉੜੀ) ਕਹੀ :

ਭੋਜਨ ਭਾਉ[7] ਭਰਮ ਭਉ[8] ਭਾਗੇ । ਪਾਹਰੂਆ ਰਛ ਚੋਰ ਨਹੀ ਲਾਗੇ ।
ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟ[9] ਜਾਣੇ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕ । ਬੂਝੈ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਤਰ ਬਿਬੇਕ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । "ਹੇ ਪੰਡਤ ! ਭਾਉ ਰੂਪੀ ਭੋਜਨ ਕਰ, ਤਬ ਤੇਰਾ ਭਰਮੁ ਦੂਰ ਹੋਵਹਿਗਾ । ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪਾਹਰੂਆ ਤੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇਗਾ । ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਚੋਰ ਕੋ ਲਾਗਨੇ ਨਾ ਦੇਵੇਗਾ । ਏਕ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਜਾਨਣਾ, ਏਹੀ ਤਿਲਕ ਮਸਤਕ ਬਿਖੇ ਧਾਰ । ਤਬ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪਾਵੈਗਾ । ਤਬ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ[10] ਅੰਤਰ ਪਰਕਾਸੇਗਾ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬ ਜੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਆਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜੀਤਿਆ ਜਾਇ । ਪਾਠ ਪੜੇ ਨਹੀਂ ਕੀਮਤ ਪਾਇ ।
ਅਸਟਦਸੀ[11] ਚਹੁ[12] ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਆ । ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ੫ ॥

---

1. ਤਿਤਨਾ (ਉਤਨਾ) ਚਿਰ । 2 ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ । 3 ਰੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ! 4. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਦਵੀ । 5. ਜਾਣੇਗਾ । 6. ਵਾਵ-ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ । 7 ਭਾਵ, ਪ੍ਰੇਮ । 8. ਭੈ, ਡਰ । 9. ਮੱਥਾ । 10. ਦੀਵਾ । 11. ੧੮ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ! 12. ਚਾਰ ਵੇਦ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋਈ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਆਚਾਰੋਂ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ । ਅਰੁ ਪਾਠ ਪੜੇ ਭੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਸਕੀਤਾ ਅਰੁ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ ਅਰੁ ਚਾਰ ਬੇਦ ਭੀ ਪੜੇ ਤਾਂ ਭੀ ਅਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ । ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ ਮਿਲੇ ਤਾ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਦਿਖਾਵੈ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ । ਏਹੁ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਸੁਨ ਕਰ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਰ ਪਰਦੱਖਣਾ ਦੇ ਕਰ ਚਰਨਾ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਿਆਲ ਭਏ । ਨਾਨੂ ਕੋ ਪਰਮਗਤ[1] ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟ ਪੜਾ, ਸਹਜ ਪਦ[2] ਮੇਂ ਲੀਨ ਭਇਆ । ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ । ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਸੇਂ ਬਿਦਾ ਭਏ ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਭਈ—੨੭ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਸੋ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਮ ਦਿਆਲ, ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ।
ਭਗਤ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਦਾਨ, ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਪੂਰਨ[3] ਭਏ ।

ਚੌਪਈ

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗੇ ਚਲੇ । ਮਗ[4] ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਿਲੇ ।
ਕਰ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਨਾਮ ਆਸਨ ਲੇ ਗਇਆ । ਅਤ ਸਾਦਰ[5] ਕਰ ਆਸਨ ਦੀਆ ॥ ੨ ॥
ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਲਿਆਇਆ । ਪੁਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋਂ ਪਾਇਆ ।
ਤਿਨ ਕਰ ਸਮਾਜ ਮੁਖ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ । ਤੁਮ ਜਗ ਮੇ ਬਡ ਭਗਤ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥ ੩ ॥
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਤਤ ਫੁਰਹੈ ਤੁਮਾਰਾ । ਇਕ ਸੰਸਾ ਕੀਨੋ ਮਨ ਹਮਰਾ ।
ਤੁਮ ਸਤਿਗਰ ਭੇਖ ਅਸ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਧਾਰਾ । ਸਭ ਸਾਧਨ ਜਗ ਕੀ ਬਿਵਹਾਰਾ ॥ ੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬੇ ਜੀ ਤਾਸਿਉ[6] ਕਹਿਓ,"ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਕੋ ਆਇ ।
ਲੇ ਸਰੂਪ ਤਾਕੋ ਧਰੋ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਾਇ" ॥ ੫ ॥

ਚੌਪਈ

ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਫਿਰ ਕੀਓ ਬਖਾਨਾ ।"ਦੱਤ ਗੁਰੂ ਚਹੁ ਜੁਗ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ।
ਧਰ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਤਾਕੀ ਜੁਗਤਾ । ੬ ।
ਪੰਥ ਸੰਨਿਆਸ ਤਾ ਕੇ ਗਤ ਸੁੰਦਰ । ਸਦਾ ਧਰੇ ਧਿਆਨ ਹਰਿ ਕੋ ਮਨ ਮੰਦਰ ।
ਅਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੇਖ ਤੁਮ ਧਾਰੋ । ਕਰ ਭਗਤ ਉਪਦੇਸ ਜਗ ਕੋ ਨਿਸਤਾਰੋ ॥ ੭ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬੇ ਜੀ ਤਾਸੋਂ ਕਹਿਓ, "ਜਗ ਕੋ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਇ ।
ਆਪ ਪੰਥ ਜਾਨੇ ਨਹੀਂ, ਅਵਰਨ[7] ਪੰਥ ਦਸਾਇ ॥੮ ।

1. ਮੁਕਤ ਪਦਵੀ । 2. ਆਤਮ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਉੱਚ ਅਵਸਥਾ । 3. ਪੂਰੇ । 4. ਮਾਰਗ (ਰਸਤੇ) ਵਿਚ । 5. ਅਤਿਸ਼ਯ (ਬਹੁਤਾ) ਆਦਰ (ਸਨਮਾਨ)। 6. ਤਾ (ਉਸ) ਸਿਉ (ਨੂੰ)। 7. ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ।

ਚੌਪਈ

ਜਟਾ ਬਾਂਧ ਕਰ ਨਖਨ[1] ਬਧਾਇਆ । ਧਾਰ ਬਿਭੂਤ ਜਗ ਜਾਚਨ[2] ਜਾਇਆ ।
ਤੀਰਥ ਫਿਰੈ ਮਾਇਆ ਬਿਉਹਾਰ । ਮਨ ਮਲੀਨ ਸੰਨਿਆਸ ਅਚਾਰ ॥ ੯ ॥
ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਅਪਨੀ ਹੀ ਬੂਝੈ । ਬਿਨ ਗੁਰ ਅਮਰ ਪੰਥ ਕਿਮ ਸੂਝੈ ।
ਨਗਨ ਹੋਇ ਤਨ ਅਗਨ ਜਲਾਵੈ । ਖਾਇ ਰਕਤ ਭੀਖ ਜਗ ਮੁਕਤ ਕਹਾਵੈ'' ੧੦ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨ, ਮਨ ਮੈ ਬਹੁਤ ਸੁਕਚਾਇ ।
''ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਅਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ, ਕਹੋ ਸੰਨਿਆਸ ਬਖਾਨ ॥ ੧੧ ॥

ਤਿਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਮ: ੧ ਅਸਟਪਦੀ ਕਹੀ :

ਮਨ ਮੁਖ ਲਹਿਰ ਘਰ ਤਜਿ ਵਿਗੁਤੇ, ਅਵਰਾ ਕੇ ਘਰ ਹੇਰੈ ।
ਗ੍ਰਿਹ ਧਰਮ ਗਵਾਏ, ਸਤਗੁਰ ਨਹੀ ਭੇਟੈ, ਦੁਰਮਤ ਘੂੰਮਨ ਘੇਰੇ ।
ਦਿਸੰਤਰ ਭਵਹਿ ਪਾਠ ਪੜ ਥਾਕਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹੋਇ ਵਧੇਰੇ ।
ਕਾਚੀ ਪਿੰਡੀ ਸਬਦ ਨ ਚੀਨੈ, ਉਦਰ ਭਰੇ ਜੈਸੇ ਢੋਰੈ[3] ॥ ੧ ॥
ਬਾਬਾ, ਐਸੀ ਰਵਤ[4] ਰਹੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ।
ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਏਕ ਲਿਵਲਾਗੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਰਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਘੋਲੀ ਗੇਰੂ ਰੰਗ ਚੜਾਇਆ, ਵਸਤ੍ਰ ਭੇਖ ਭੇਖਾਰੀ ।
ਕਾਪਰ[5] ਫਾਰ ਬਨਾਈ ਖਿਨਥਾ[6], ਝੋਲੀ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ॥੧॥
ਘਰ ਘਰ ਮਾਗੈ, ਜਗ ਪਰਬੋਧੈ, ਮਨ ਅੰਧੇ ਮਤ ਹਾਰੀ ।
ਭਰਮ ਭੁਲਾਨਾ ਸਬਦ ਨ ਚੀਨੈ, ਜੂਐ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਅੰਤਰ ਅਗਨ ਨ ਗੁਰ ਬਿਨ ਬੂਝੈ, ਬਾਹਰ ਪੂਅਰ[7] ਤਾਪੈ ।
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਚੀਨਸ[8] ਆਪੈ ।
ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ, ਅੰਤ ਨ ਆਤਮ ਜਾਪੈ ।
ਅਠਿ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਭਰਮ ਵਿਗੁਤੇ, ਕਿਉ ਮਲ ਧੋਵੈ ਪਾਪੈ ॥ ੩ ॥
ਛਾਣੀ ਖਾਕੁ ਵਿਭੂਤ ਚੜਾਈ, ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਗ ਜੋਹੈ ।
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ, ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਤੇ ਛੋਹੈ ।
ਪਾਠ ਪੜੈ ਮੁਖ ਝੂਠੋ ਬੋਲੈ, ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਮਤ ਓਹੈ ।
ਨਾਮ ਨ ਜਪਈ ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਵੈ, ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਸੋਹੈ ॥ ੪ ॥
ਮੂਡ ਮੁਡਾਇ ਜਟਾ ਸਿਰ ਧਾਰੀ, ਮੋਨ ਰਹੇ ਅਭਿਮਾਨਾ ।
ਮਨੂਆ ਡੋਲੈ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਵੈ, ਬਿਸਰਿਤ ਆਤਮ ਗਿਆਨਾ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੋਡਿ ਮਹਾ ਬਿਖ ਪੀਵੈ, ਮਾਇਆ ਕਾ ਦੇਵਾਨਾ ।
ਕਿਰਤ ਨ ਮਿਟਈ ਹੁਕਮ ਨ ਬੂਝੈ, ਪਸੂਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ੫ ॥

1. ਨਾਖੁਨ, ਨਹੁੰ 2. ਮੰਗਣ । 3. ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ । 4. ਰਹਿਤ । 5. ਕੱਪੜੇ । 6. ਖਿੰਥਾ, ਗੋਦੜੀ । 7. ਅਗਨਿ । 8. ਜਾਣੇ ਅਥਵਾ ਬੁੱਝੇ ।

ਹਾਥ-ਕਮੰਡਲ ਕਾਪੜੀਆ ਮਨ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜ ਕੇ ਕਾਮ ਵਿਆਪਿਆ, ਚਿਤ ਲਾਇਆ ਪਰ ਨਾਰੀ ।
ਸਿਖ ਕਰੇ ਕਰ ਸਬਦ ਨ ਚੀਨੈ ਲੰਪਟ ਹੈ ਬਾਜਾਰੀ ।
ਅੰਤਰ ਬਿਖ ਬਾਹਰਿ ਨਿਭਰਾਤੀ, ਤਾ ਜਮ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥ ੬ ॥
ਸੋ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ, ਵਿਚੋ ਆਪ ਗਵਾਏ ।
ਛਾਦਨ[1] ਭੋਜਨ ਕੀ ਆਸ ਨ ਕਰਈ, ਅਚਿੰਤੁ ਮਿਲੈ ਤਿਸ ਪਾਏ ।
ਬਕੇ ਨ ਬੋਲੈ ਖਿਮਾ ਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹੈ, ਤਾਮਸ[2] ਨਾਮ ਜਲਾਏ ।
ਧਨ ਗ੍ਰਿਹੀ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਜਿਨ ਹਰਿ ਚਰਨੀ ਚਿਤ ਲਾਏ ॥ ੭ ॥
ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਰਹੇ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਏਕਸ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਏ ।
ਹਰਿ ਰਸ ਪੀਵੈ ਤਾਂ ਸਾਂਤਿ ਆਵੈ, ਨਿਜ ਘਰ ਤਾੜੀ ਲਾਏ ।
ਮਨੂਆ ਡੋਲੈ ਗੁਰਮੁਖ ਬੂਝੈ, ਧਾਵਤ ਵਰਜ ਰਹਾਏ ।
ਗ੍ਰਿਹ ਸਰੀਰ ਗੁਰਮਤੀ ਖੋਜੈ, ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਪਾਏ ॥ ੮ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨਿ ਮਹੇਸ ਸਰੇਸਟ ਨਾਮ ਰਤੇ ਬੀਚਾਰੀ ।
ਖਾਣੀ ਬਾਣੀ ਗਗਨ ਪਤਾਲੀ, ਜੰਤਾ ਜੋਤ ਤੁਮਾਰੀ ।
ਸਭ ਸੁਖ ਮੁਕਤ ਨਾਮ ਸੁਨ ਬਾਣੀ, ਸਚਿ ਨਾਮੁ ਉਰਧਾਰੀ ।
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਛੂਟਸਿ ਨਾਨਕ, ਸਾਚੀ ਤਰ ਤੂੰ ਤਾਰੀ ॥ ੯ ॥

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਨੇ ਸੁਨੇ ਤਬ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ, "ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ. ਮੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਅਰ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਿਟ ਜਾਇ । ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬ੍ਰਹਮ ਨਜਰੀ ਆਵੇ ।" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨ ਕੇ ਦਇਆਲ ਹੋਏ । ਜੋ ਕੁਛ ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਨੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਜਾਚਨਾ ਕੀਆ ਥਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਦਿਆਲ ਹੋਇ ਕੇ ਭਗਤ ਦੀਨੀ । ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ; ਏਕ ਦਿਸਟ ਲਾਗਾ ਦੇਖਣੇ; ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਿਟ ਗਇਆ; ਸਹਜ ਪਦ ਮੋ ਲੀਨ ਭਇਆ ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪੂਰਨ ਗਿਰ ਸੋਂ ਵਿਦਿਆ ਭਏ । ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੨੮ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ਼ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕਲਿਜੁਗ ਸੋ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗੇ ਕੋ ਚਲੇ

ਸੋਰਠਾ

ਜੰਗਲ ਮੋ ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਰਮਤੇ ਭਏ ।
ਆਂਧੀ ਪ੍ਰਬਲ ਬਿਆਰ[3] ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਆਵਤ ਭਈ ॥ ੧ ॥

1. ਆਛਾਦਨ, ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ । 2. ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਭਾਵਨਾ । 3. ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਵਾ, ਭਾਵ ਅੰਨ੍ਹੇਰੀ ।

ਚੌਪਈ

ਅੰਧਕਾਰ ਤਾ ਛਿਨ ਮ ਭਯੋ । ਪ੍ਰਬਤ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਮੋ ਆਯੋ ।
ਬਚਨ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਓ ਸੁਨਾਇ । "ਗੁਰ ਪੂਰੇ ? ਇਹ ਕਵਨ ਬਲਾਇ ? ੨ ॥
ਤਾਬ ਬਾਬੇ ਤਿਸ ਕਹਾ ਬੁਝਾਇ । ਮਤ ਖਤਰਾ ਕਰੋ, ਚਰਨੀ ਪੜੋ ਆਇ ।
ਚਿਤ ਕਰੋ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਅਬ ।" ਤਿਹ ਛਿਨ ਗਈ ਬਲਾਇ ਆਧੀ ਸਬ । ੩ ॥
ਛੋਟਾ ਰੂਪ ਹੋਇ ਨਿਕਟਾਨਾ[1] । ਬਡੇ ਦਾਂਤ ਕਾਢੇ ਭੈ ਮਾਨਾ ।
ਆਇ ਨਿਕਟ ਚਰਨਨਿ ਨਿਕਟਾਈ । ਰੂਪ ਭਿਆਨਕ ਆਪ ਬਨਾਈ ॥ ੪ ॥
ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਇਕ ਡੰਡ ਸੰਭਾਰਾ । ਐਂਚ[2] ਤਾਹ ਕੇ ਸੁਖ ਮੋ ਮਾਰਾ ।
ਤਬ ਵਹ ਭਾਗ ਗਈ ਬਡ ਦੂਰ । ਮਾਨੁਖ ਰੂਪ ਭਈ ਅਤ ਭੂਰ[3] ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਆਗੇ ਆਇ ਠਾਢਾ ਭਇਆ, ਤਬ ਦਿਆਲ ਤਿਸ ਪੁਛ ।
ਕਹੋ ਕਵਨ ਤੁਮ ਕੋ ਅਹੋ[4], ਅਹੋ ਕਹੋ ਅਬ ਕੁਛ" ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਬੋਲਾ, "ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਆਹਿ । ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨ ਤੇ ਨਾਹਿ" ।
ਬਾਬੇ ਕਹਾ, "ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਰਹਤਾ । ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਬਰਤਾਰਾ ਕਹਤਾ ? ੭ ॥
ਅਰ ਕਵਨ ਲਛਨ ਤੇਰਾ ਸੋ ਕਹੋ ।" ਬੋਲਾ ਕਲਜੁਗ, "ਸੁਨੋ ਤਪਾਹੋ !"
ਰਾਮਕਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਸੋ ਲਿਖੀ ।ਗਾਇ ਰਾਮਕਲੀ ਸਬਦ ਸੋ ਦਿਖੀ[5] ॥ ੮ ॥

ਰਾਮ ਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧

ਸੋਈ ਚੰਦ ਚੜਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ, ਸੋਈ ਦਿਨਅਰ[6] ਤਪਤ ਰਹੈ ।
ਸਾ ਧਰਤੀ ਸੋ ਪਵਨ ਝੁਲਾਰੇ, ਜੁਗੁ ਜੀਅ ਖੇਲੈ ਥਾਵ ਕੈਸੇ ॥ ੧ ॥
ਜੀਵਨ ਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ । ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰੇ ਧਿਙਾਣਾ[7], ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਹੀ[8] ਤਾਰੇ ਹੈ ਅਰ ਵਹੀ ਸੂਰਜ ਹੈ ਅਰ ਵਹੀ ਦਿਨ ਹੈ । ਅਰ ਵਹੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੀ ਪਵਨ ਹੈ ਅਰ ਜੁਗੁ ਮੇਰੀ ਖੇਲੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਅਵਰ ਥਾਉ ਕਿਥੇ ਮੇਰਾ ਬਸਾ ਨਾਹੀ । ਅਰ ਜੀਵਨੇ ਕੀ ਤਲਬ[9] ਥੋੜੀ ਕਰੋ । ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਸਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕੋਈ ਮੰਨੇਗਾ ਨਹੀ । ਧਿਙਾਣਾ ਕਰੇਗੇ । ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਚਲੇਗੇ । ਇਹ ਮੇਰਾ ਲਛਨ ਹੈ ।"

1. ਨੇੜੇ (ਨਿਕਟ) ਆਇਆ । 2. ਖਿੱਚ ਕੇ । 3. ਬਹੁਤ 4. ਓਇ ।
5. ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲੇ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਬਦ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮਹਲਾ ੧ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ । 6. ਸੂਰਜ । 7 ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ । 8. ਓਹੀ, ਉਹੋ । 9. ਚਾਹ, ਲੋੜ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਕਲਿਜੁਗ ਨੇ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਕਿਸੈ ਦੇਸ ਨ ਆਇਆ ਸੁਨੀਐ, ਤੀਰਥ ਪਾਸ ਨ ਬੈਠਾ ।
ਦਾਤਾ ਦਾਨ ਕਰੇ ਤਾ ਨਾਹੀ, ਮਹਲਿ ਉਸਾਰ ਨ ਬੈਠਾ ॥ ੨

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਕਲਿਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਪਰਮੇਸਰ ਅਲਭ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ ਅਰੁ ਕਿਸੈ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਭੀ ਨਾ ਸੁਨੀਐਗਾ, ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਪਰ ਭੀ ਬੈਠਾ ਨਾ ਸੁਨੀਐਗਾ । ਅਰ ਦਾਤਾ ਦਾਨ ਕਰੈਗਾ ਤਾ ਭੀ ਨਾ ਮਿਲੈਗਾ । ਅਰ ਮਹਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਭੀ ਨਾਹੀ ਬੈਠਾ । ਜੋ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਢੂਢ ਕੇ ਪਾਏ ਸਾਈ ਅਲਖ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ । ਏਹ ਮੇਰੇ ਲਛਨ ਹੈ ।"

ਤਾ ਫੇਰ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

ਜੇ ਕੋ ਸਤ ਕਰੇ ਸੋ ਛੀਜੈ,[1] ਤਪ ਘਰ ਤਪੁ ਨ ਹੋਈ ।
ਜੇ ਕੋ ਨਾਮ ਲੇਇ ਬਦਨਾਮੀ, ਕਲ ਕੇ ਲਛਨ ਏਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਤਾ ਕਲਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜੋ ਕੋਈ ਸਤੀ ਹੋਇ ਬੈਠੇਗਾ ਤਿਸ ਕਾ ਸਤ ਛੀਜ ਜਾਇਗਾ । ਖਰਾਬ ਹੋਏਗਾ ਅਰ ਜੋ ਤਪੀਸਰਾ ਕੇ ਪੁਰਾਤਨ ਘਰ ਹੈਨ ਤਨੋ ਘਰੋਂ ਤੇ ਤਪ ਦੂਰ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ । ਅਰੁ ਜੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕੋ ਬਦਨਾਮੀ ਆਵੈਗੀ ।" ਏਹ ਕਲਜੁਗ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ । "ਏਹ ਮੇਰੇ ਲਛਨ ਹੈ ।"

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਪਉੜੀ ਚਉਥੀ ਕਹੀ—

ਜਿਸ ਸਿਕਦਾਰੀ[2] ਤਿਸੈ ਖੁਆਰੀ, ਚਾਕਰ ਕੇਹਾ ਡਰਨਾ ।
ਜੇ ਸਿਕਦਾਰੇ ਪਵੈ ਜੰਜੀਰੀ, ਚਾਕਰ ਹਥੌਂ ਮਰਣਾ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । "ਏ ਕਲਿਜੁਗ ! ਜਿਨਾ ਸਿਕਦਾਰੀ ਹੈ ਤਿਨਾ ਖੁਆਰੀ ਹੋਵੈਗੀ । ਅਰ ਚਾਕਰਾ ਨੋ ਕਿਸੇ ਕਾ ਭਉ ਨਹੀਂ । ਜਾ ਸਿਕਦਾਰ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਕੋ ਪਕੜੀਅਨਗੇ ਅਰ ਜੰਜੀਰ ਪੈਰ ਮੇਂ ਪੜੇਗਾ ਤਾ ਚਾਕਰ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਵਨਗੇ । ਹਿਸਾਬ ਐਸਾ ਹੀ ਲੈਨਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਅਰ ਅਸੀਂ [illegible] ਕੇ ਚਾਕਰ ਹਾ ਅਰੁ ਤੂੰ ਸਿਕਦਾਰ ਹੈਂ ।" ਜਾ ਏਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਤਾ ਕਲਜੁਗ [illegible] ਕੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਪਾਇਆ । ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪੰਜਵੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

ਆਖ ਗੁਣਾ ਕਲ ਆਈਐ ।
ਤਿਹ ਜੁਗ ਕੇ ਚਾਰਹਿਆ ਤਪਾਵਸ,[3] ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਇ ਤ ਪਾਈਐ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।
ਕਲਿ ਕਲ ਵਾਲੀ[4] ਕਾਜੀ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਹੋਇਆ ।
ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੇਦ ਆਥਰਬਣ[5] ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਰਹਿਆ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਏ ਕਲਜੁਗ ! ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਮੈਂ ਅਵਰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਮਨਜੂਰ । ਇਨ ਜੀਆ ਕੋ ਏਕ ਧਰਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ[6] ਕਾ ਕਹੋ । ਕਲਿਜੁਗ ਆਇਆ ਹੈ । ਤੀਨ ਜੁਗੋ ਕਾ ਧਰਮ ਅਰ ਤਪਾਵਸ ਦੂਰ ਭਇਆ । ਜੇ ਪਰਮੇਸਰ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਅਪਨੇ ਗੁਣ ਬਖਸ ਦੇਵੈ । ਕਲ ਕਲ ਵਾਲੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਮਹਾ ਅਸੁਚ[7] ਹੈ । ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਪਰ ਨਿਆਉ

1. ਟੁੱਟੇ, ਨਸ਼ਟ ਹੋਵੇ । 2. ਸਰਦਾਰੀ । 3. ਨਿਆਇ, ਇਨਸਾਫ਼ । 4. ਕਲਹ (ਲੜਾਈ) ਵਾਲੀ । 5. ਚੌਥਾ ਵੇਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਹੀ ਨਾਮ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਹੈ । 6. ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ । ਜਸ ਗਾਉਣਾ । 7. ਮਹਾ ਅਸ਼ੁੱਧ ਅਥਵਾ ਅਪ੍ਰਵਿੱਤਰ ।

ਨਬੇੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਾਜੀ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਨਾਰਾਇਣ ਹਟਿ ਬੈਠੈਗਾ । ਅਰ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬੇਦੁ ਅਥਰਬਣ ਇਉ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਇਸ ਜੁਗ ਬਿਖੈ ਕਰਨੀ ਕਰ ਤਲ ਹੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਕਰੋ । ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਿਤੇ ਲੇਖੇ ਨਾਹੀ । ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਛੇਵੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਪਤ ਵਿਣ ਪੂਜਾ ਸਤ ਵਿਣ ਸੰਜਮ, ਜਤ ਬਿਨ ਕਹਾ ਜਨੇਊ ।
ਨਾ ਵਹੁ ਧੋਵਹੁ ਤਿਲਕ ਚੜਾਵਹੁ, ਸਚ ਬਿਨ ਸੋਚ ਨ ਹੋਈ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਏ ਕਲਜੁਗ ਮਹਾਬਲੀ ਜੁਗ ਹੈ, ਪਤ ਵਿਣ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਮਨਜੂਰ ਨਹੀਂ ਪੜੇਗੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਬਿਖੇ । ਪਤ ਜੁ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਗਤਿ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਭਗਤਿ ਸਭ ਪਾਖੰਡ ਹੈ । ਸਤ ਬਿਨ ਸੰਜਮ ਸਭ ਬਿਰਥੇ ਹੈ । ਸਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅਰ ਸੰਜਮ ਕਰਤੇ ਹੈ ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ ਹੈ । ਅਰ ਜਤ ਹੈ ਨਹੀ ਜਨੇਊ ਧਾਰਤੇ ਹੈਂ ਬਿਨਾ ਜਤ ਕੇ ਜਨੇਊ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅੰਤਰ ਬਿਤੈ[1] ਸੁਚ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈਂ । ਨਾਤੇ ਧੋਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਬਿਨਾ ਸਚ ਕੇ ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਤਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਕਲਿ ਪਰਵਾਣ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਣ । ਪੋਥੀ ਪੰਡਿਤ ਰਹੇ ਪੁਰਾਣ ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਭ(ਇ) ਆ ਰਹਮਾਣ ।
ਕਰ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਏਕੋ ਜਾਣ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਬਿਖੈ ਕਤੇਬ ਅਰ ਕੁਰਾਣ ਪਰਮਾਣ ਭਏ ਹੈਂ । ਪੋਥੀ ਪੰਡਿਤ ਪੁਰਾਣ ਕੁਰਾਨ ਕਾ ਕਹਿਆ ਰਹਿਆ ਅਰ, ਆਗੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ਸੋ ਅਰ ਅਬ ਰਹਿਮਾਨ ਭਇਆ । ਰਹਿਮਾਨ ਅਰ ਠਾਕੁਰ ਤੂੰ ਏਕੋ ਹੀ ਜਾਨ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਅਠਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਮਿਲੇ ਵਡਿਆਈ, ਏਦੂ ਉਪਰ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ।
ਜੇ ਘਰ ਹੋਤੇ ਮੰਗਣ ਜਾਈਐ, ਫਿਰੁ ਓਲਾਮਾ[2] ਮਿਲੈ ਤਹੀ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । ਏ ਪਰਮੇਸਰ ! ਇਸ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਹਿ । ਇਸ ਉਪਰ ਅਵਰ ਕਰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਨਜੂਰ । ਜੇ ਘਰ ਬਿਖੈ ਸਾਈ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਬਾਹਰਿ ਬਨ ਵਿਖੈ ਢੂਢਤ ਫਿਰੈ ਤਾ ਸਦਾ ਹੀ ਉਲਾਮਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਸਾਂਈ ਦੀ ਤਰਫ ਸੇ, ਅਰ ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਏਹ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਾ ਜੁਗ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਖੈ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਅਵਰ ਸਭ ਕਰਮ ਮਿਥਿਆ[3] ਹੈ ।

ਜਬ ਇਹੁ ਬਚਨ ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਸੁਨੇ ਤਬ ਚਰਨੀ ਆਇ ਪਇਆ ਅਰ ਬਿਨਤੀ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ, "ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਵਾਜ ! ਮੇਰੀ ਭੇਟ ਕਛੁ ਕਬੂਲ ਹੋਵੈ ।" ਤਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਕਹੁ ।" ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਮੋਤੀ ਕੇ ਮੰਦਰ ਜੜੇ ਹੋਏ ਰਹਨੇ ਕੋ ਬਨਾਇ ਦੇਤਾ ਹੋ । ਰਤਨੋ ਕਾ ਜੜਾਵ ਕੀਆ ਹੂਆ, ਕਸਤੂਰੀ ਅਰ ਕੇਸਰ ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਲੇਪਨ ਕੀਆ ਹੂਆ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖੁਸਵਕਤੀਆ[4] ਕਰੇ, ਬਿਖੈ ਭਾਵ ਉਪਜੇ ।"

1. ਅੰਦਰੋਂ । 2. ਉਲਾਂਭਾ । 3. ਝੂਠੇ । 4. ਖੁਸ਼ੀਆਂ ।

✓ ਤਿਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ, ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ।
ਕਸਤੂਰ ਕੁੰਗੂ ਅਗਰ ਚੰਦਨ, ਲੀਪ ਆਵੈ ਚਾਉ ।
ਮਤ ਦੇਖ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੇ, ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਉ ਜਲ ਬਲਿ ਜਾਇ ।
ਮੈ ਆਪਨਾ ਗੁਰ ਪੂਛ ਦੇਖਿਆ, ਅਵਰ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਏ ਕਲਜੁਗ ! ਏਹ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀ . ਏਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਤੇ ਜੀਵ ਭੂਲ ਜਾਵੇ ਪਰਮੇਸਰ ਵਲੋਂ । ਬਿਨ ਪਰਮੇਸਰ ਚਿਤ ਆਏ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਲ ਬਲੇ ।[1] ਆਪਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਮੈਂ ਪੂਛ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਅਵਰ ਥਾਉ ਮੇਰੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀ ।"

ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਕਹਾ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਬੂਲ ਕਰੀਏ ਧਰਤੀ ਮੈ ਹੀਰੇਉ ਕਾ ਜੜਾਵ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੋਵੇ ਅਰ ਪਲੰਘ ਲਾਲੋ ਕੇ ਸਾਥ ਜੜੇ ਹੁਏ ਹੋਵੈ ਸੋਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਰ ਮੋਹਿਣੀ ਕੇ ਪਰਕਾਸ ਜੈਸਾ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਤਮਾਸੇ ਰੰਗ ਕਰਤੀਆ ।"

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਫ਼ੇਰ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ, ਪਲੰਘ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ।
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖ ਮਣੀ ਸੋਹੈ, ਕਰੈ ਰੰਗ ਪਸਾਉ[2] ।
ਮਤ ਦੇਖ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ, ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੨ ॥

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਏ ਕਲਜੁਗ ! ਏ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀ । ਏਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਤੇ ਜੀਵ ਭੁਲ ਜਾਵੈ ਪਰਮੇਸਹ ਵਲੋਂ ।" ਤੇ ਫੇਰਿ ਕਲਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਏਹ ਕਬੂਲ ਕਰੀਐ । ਉਨਮਾ[3] ਤੇ ਆਦਿ ਲੇ ਕਰਿ ਅਠਾਰਹਿ ਸਿਧੀਅਰਿ, ਸਿਧੀ ਜੋ ਗੁਪਤ ਹੋਇ ਬੈਸਣਾ ਅਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਬੈਸਣਾ । ਏਹੁ ਸਭ ਉਨ ਮੇ ਗੁਣ ਹੈ ਅਰ ਜਗਤ ਭਾਵ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਅਰ ਸੇਵਕ ਹੋਵੈਗਾ ।" ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਸਿਧ ਹੋਵਾ ਸਿਧ ਲਾਈ ਰਿਧ ਆਖਾਂ ਆਉ ।
ਗੁਪਤ ਪਰਗਟ ਹੋਇ ਬੈਸਾ, ਲੋਕ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ।
ਮਤ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ, ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਏ ਕਲਜੁਗ ! ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀ । ਏਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਤ ਜੀਉ ਭੁਲ ਜਾਵੈ ਪਰਮੇਸਰ ਵਲੋਂ ।"

ਤਾ ਫੇਰ ਕਲਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਕਬੂਲ ਕਰੀਐ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੀ ਪਾ[illegible] [illegible]ਹੀ ਦੇਤਾ ਹੋ । ਅਨੇਕ ਲਸਕਰ ਫਉਜਾ ਪਿਛੇ ਚੜਨਗੀਆਂ ।"

1. ਸੜ ਬਲ ਜਾਵੇ । 2. ਚੋਜ । 3. ਅਣਿਮਾ ਆਦਿ ਸਿੱਧੀਆਂ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਸੁਲਤਾਨਾ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ, ਤਖਤ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ।
ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਕਰੀ ਬੈਠਾ, ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ।
ਮਤ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ, ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੪ ॥

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਏ ਕਲਜੁਗ ! ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀ । ਏਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਤੇ ਜੀਵ ਭੂਲ ਜਾਵੈ ਪਰਮੇਸਰ ਵਲੋਂ ।"

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਏਹੁ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸੁਨਾ, ਕਲਜੁਗ ਭਏ ਹੈਰਾਨ ।
ਕਛੁ ਕਬੂਲ ਨਾਹਨ[2] ਕੀਆ, ਤਬ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਆਨ ॥ ੯ ॥

ਚੌਪਈ

ਅਤਿ ਨਿਮ੍ਰ ਭੂਤ ਬੇਨਤੀ ਮੁਖ ਕਰੇ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਰਨਨ ਸਿਰ ਧਰੇ ।
"ਪਾਪੀ ਮਹਾ ਅਧਮ[3] ਮੈਂ ਅਹਾ[4] । ਕਰੋ ਉਧਾਰ—"ਸਤਿਗੁਰ ਇਹ ਕਹਾ ॥ ੧੦ ॥
"ਸਰਨ ਸਰਨ" ਤਿਹ ਛਿਨ ਪੁਕਾਰਿਉ । "ਕਰੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਬਮੋਹਿ ਉਧਾਰੋ ।
ਭਗਤ ਰੂਪ ਜਗ ਤਾਰਨ ਆਏ ।" ਬਿਨੇ ਬਚਨ ਐਸੇ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੧ ॥
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਏ ਦਿਆਲ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ ।
ਫਿਰ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ । "ਕਛੁ ਕਬੂਲ ਹੋਵੈ ਇਹ ਘਰੀ" ॥ ੧੨ ॥
ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਤਾਸੋਂ ਕਹਾ । ਜਹਾ ਸੰਜੁਗਤ ਜੁੜੇ ਭਜਨ ਪ੍ਰਭੂ ਅਹਾ ।
ਮੇਰੀ ਸੰਗਤ ਸਿਖਨ ਮੈ ਪ੍ਰਵੇਸ ਨ ਕਰੋ । ਹਮਰੀ ਆਗਿਆ ਇਹ ਸਿਰ ਧਰੋ । ੧੩ ॥
ਤਾ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਆਗਿਆ ਸਿਰ ਧਰਾ । ਇਹ ਬਿਧ ਏਕ ਬਚਨ ਫਿਰ ਕਰਾ ।
"ਭਜਨ ਬਿਖੇ ਜਹਾ ਬਾਤ ਚਲਾਵੈ । ਤਹ ਪ੍ਰਵੇਸ ਹਮਰੋ ਹੋਇ ਆਵੈ" । ੧੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਇਹ ਬਿਧ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਕਰਾ, ਨਮਸਕਾਰ ਫੁਨ[5] ਕੀਨ ।
ਬਿਦਾ ਭਯੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ, ਹੋਇ ਚਰਨਨ ਆਧੀਨ ॥ ੧੫ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੨੯

1. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 2. ਨਹੀਂ । 3. ਮਹਾ ਨੀਚ, ਬਹੁਤਾ ਨੀਚ । 4. ਹਾਂ । 5. ਪੁਨ, ਫੇਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਿਦਰ ਸਹਰ ਕੋ ਗਏ । ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਫਕੀਰ ਬਡਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਬ ਕਾ ਥਾ ਤਿਸ ਸਿਉ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਗਾ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਤਗੁਰ ਘਨ ਹਰ[1] ਭਗਤ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬੂੰਦ ਬਰਖਾ ਕਰੇ ।
ਜਹਾ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇ, ਤਹਾ ਤਹਾਂ ਆਗਮ[2] ਕਰੇ ।। ੧ ।।

ਚੌਪਈ

ਗਏ ਬਿਦਰ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ । ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਕੋ ਲੇਨਾ ਭਾਲ ।
ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਸਰਫ ਮਗਨਾਨਾ । ਕਾਮਲ ਫ਼ਕੀਰ ਬਾਬਾ ਕੋ ਜਾਨ੍ਹਾ ।। ੨ ।।
ਦਸਤ ਬੋਸ ਕਰ ਆਸਨ ਦੀਨਾ[3] । ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਿ ਸੋ ਭਾਉ ਭਗਤ ਬਹੁ ਕੀਨਾ ।
"ਵਡੇ ਨਸੀਬ ਹੈਂ ਆਜ ਹਮਾਰੇ । ਘਰ ਆਏ ਮੌਲਾ[4] ਕੇ ਪਿਆਰੇ ।। ੩।।
ਸਭ ਮੁਰਾਦ ਦਿਲ ਕੀ ਭਈ ਹਾਸਲ । ਮਿਲਾ ਫਕੀਰ ਰਬ ਕਾ ਵ਼ਾਸਲ[5] ।
ਮਿਲਾ ਫਕੀਰ ਰਬ ਅਬ ਮਿਲਾ । ਮਿਟੇ ਖ਼ੁਦੀ ਸਭ ਮਨ ਕੀ ਗਿਲਾ ।। ੪ ।।
ਕਰਮ ਕਰੋ ਮੋਹਿ ਰਬ ਮਿਲਾਵੋ । ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਵੋ ।"
ਸੁਨ ਬਿਨੇ ਬਾਬਾ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਕਹਾ ਇਹੁ ਸਾਹ ਸਰਫ਼ ਸੋ ਬਚਨ ।। ੫ ।।

"ਹੇ ਸਾਹ ਸਰਫ਼ ! ਅਪਨਾ ਆਹਵਾਲ ਤੂੰ ਅਸਾ ਨੂੰ ਸੁਨਾਉ ।" ਤਬ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਕਾਫ਼ੀ ਅਹਵਾਲ ਅਪਨੇ ਕੀ ਸਹੰਬ ਸੋ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :

ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਨੇ ਸਰਫਾ ! ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਨੀ ?
ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੇਡ ਤੈਂ ਅਜਹੂੰ ਨਾ ਜਾਨੀ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਖੇਲ ਨਹੀਂ ਤੂ ਖੇਲਾ ।
ਤਨ ਕਰ ਬਾਤੀ[6] ਦੀਪਕ ਨਹੀਂ ਮੇਲਾ ।। ੧ ।।
ਲਕੜੀ ਜਲ ਹੋਇ ਭਈ ਆਨ ਅੰਗਾਰਾ ।
ਨਾ ਤੈ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰਵਤ[7] ਧਾਰਾ ।। ੨ ।।
ਨਾ ਤੈ ਕਾਮਣੁ[8] ਕੰਠ ਲਗਾਈ ।
ਨਾ ਤੈ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਰਮਾਈ ।। ੩ ।।
ਸੁਨ ਸਰਫਾ ! ਤੈਂ ਜੀਵਨ ਖੋਇਆ ।
ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਇ ਤੈ ਕਬੀ ਨ ਰੋਇਆ ।। ੪ ।।

---

1. ਬੱਦਲ, ਮੇਘਲਾ । 2. ਆਗਮਨ, ਆਉਣਾ । 3. ਮਗਨ ਹੋਇਆ । 4. ਪਰਮੇਸਰ । 5. ਵਸਲ (ਮਿਲਾਪ) ਵਾਲਾ । 6. ਬੱਤੀ । 7. ਕਰਵਤ੍ਰ, ਆਰ੍ਹਾ । 8. ਇਸਤ੍ਰੀ ।

ਚੌਪਈ

ਦਰਦਮੰਦ ਬਡਾ ਦਰਵੇਸੁ[1] । ਹਿਰਸ[2] ਖੁਦੀ ਕੀ ਨਾਹੀ ਲੇਸੁ ।
ਜਬ ਮਿਹਰਬਾਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇਖਾ । ਬਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰ ਬਿਰਹ ਬਸੇਖਾ ॥ ੫ ॥

ਮਕਰਾ ਛੰਤ

ਤਬ ਸਰਫ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਾ । ਭਇਆ ਸੰਤ ਮਿਲ ਸੁਭਾਗਾ[3] ।
ਭਈ ਨੈਨ ਨੀਰ ਬਰਖਾ, ਹੋਇ ਆਹਿ ਸੋ ਪੁਕਾਰਾ ॥
ਜੋ ਰਬ ਸੋ ਮਿਲਾਵੈ । ਮੁਰਸਦ ਵਹੀ ਕਹਾਵੈ ।
ਤਨ ਮਨ ਫਿਦਾਇ[4] ਤਾ ਕੇ ਵਹ ਰਬ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ॥ ੨ ॥
ਮੈ ਤੋ ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ । ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਰਬ ਜਾਨਾਂ ।
ਜੋ ਭੇਦ ਕੋ ਬਤਾਵੈ, ਮਨ ਤਨ ਤਿਸੀ ਪੈ ਵਾਰਾ ॥ ੩ ॥
ਚਲੀ ਬਿਰਹ ਪਵਨ ਆਂਧੀ । ਰੋਕੀ ਨ ਜਾਇ ਬਾਂਧੀ ।
ਹੋਇ ਇਸਕ ਸੋ ਵਿਆਕਲ, ਅਹਿਵਾਲ ਖੁਦ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ੪

ਤਬ ਸੇਖ ਸਰਫ ਨੇ ਦੂਜੀ ਕਾਫੀ ਕਹੀ :

ਨਿਤ ਪੁਛਾ ਪੰਡਤ ਜੋਤਸੀ[5] ।
ਕਦਿ ਪੀਆ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇਸੀ ।
ਮਿਲ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ ਖੋਇਸੀ ॥ ੧ ॥
ਤਬ ਰਹਿਆ ਮਾਏ ! ਜੀਉ ਬਲੇ ।
ਮੈਂ ਕੰਤ ਨ ਦੇਖਿਆ ਨੈਨ ਭਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।
ਨਿਤ ਕਾਗ ਉਡਾਵਾ, ਬਨ ਰਹਾ ।
ਨਿਸ[6] ਤਾਰੇ ਗਿਨਤੀ ਦਾ ਸਵਾਂ ।
ਜਿਉ ਲਵੈ[7] ਬਬੀ(ਹਾ) ਤਿਉ ਲਵਾ । ੨ ॥
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਲਨ ਅੰਗੀਠੀਆਂ ।
ਨਿਤ ਜਲਦੀਆਂ ਕਿਨੈ ਨ ਡੀਠੀਆਂ ।
ਮੈਂ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਲੂਠੀਆਂ ॥ ੩ ॥

ਏਹ ਕਾਫੀ ਸੁਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਬਚਨ ਕੀਆ :

ਸਾਹ ਸਰਫ ! ਨ ਥੀਉ[8] ਉਤਾਵਲਾ ।
ਇਕ ਚੋਟ ਨ ਥੀਦੇ[9] ਚਾਵਲਾ ।
ਕਿਤੇ ਢੰਗ ਮਿਲੇ ਬਾਬੂ ਰਾਵਲਾ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਾ ਬਚਨ ਜਬ ਸਰਫ ਜੀ, ਮਨ ਮੇਂ ਹੋਇ ਖੁਸਾਲ ।
"ਜਿਤ ਬਿਧ ਰਬ ਤੁਮ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਕਰ ਕਰਮ ਕਹੋ ਅਹਵਾਲ" ॥ ੫ ॥

---

1. ਫ਼ਕੀਰ । 2. ਹਾਜਤ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ । 3. ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ । 4. ਕੁਰਬਾਨ । 5. ਜੋਤਿਸ਼ੀ । 6. ਰਾਤ ।
7. ਬੋਲੇ । 8. ਹੋ । 9. ਹੁੰਦੇ ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾਫ਼ੀ ਕਹੀ :

ਦਰਮਾਂਦੀ[1] ਦੁਆਰੇ ਆਈਆਂ ।
ਨਿਜ ਮਹਲੀ ਖਸਮ ਬੁਲਾਈਆਂ ।
ਸਹੁ ਭਾਣੀ ਤਾਂ ਗਲ ਲਾਈਆਂ ॥ ੧ ॥
ਸਹੁ ਮਿਲਿਆਂ ਮਾਏ ! ਕਰਮ ਕਰੇ ।
ਭਈ ਸਾਤ ਹੀਏ ਦੋਊ ਨੈਨ ਠਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।
ਮੇਰਾ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ ।
ਨਹੀਂ ਰੂਪ ਸਿੰਗਾਰ ਨਿਹਾਰਿਆ ।
ਘਟ ਆਇ ਵੁਠੇ[2] ਸਹੁ ਪਿਆਰਿਆ ॥ ੨ ॥
ਦਖ ਚਕਵੀ ਸੂਰ ਅਨੰਦ ਘਣਾ ।
ਜਿਉ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਬੂੰਦ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ[3] ਮਨਾ ।
ਸਹੁ ਭਾਣੀ ਤਾ ਕੇਹੀ ਕੀਮ[4] ਗਣਾ[5] ॥ ੩ ॥
ਦੇਖ ਦਰਸ[6] ਨਾਨਕ ਹੈਰਾਨਿਆ ।
ਅਕਥੁ ਨ ਜਾਇ ਵਖਾਨਿਆ ।
ਗੁੜ ਚਾਖ[7] ਗੂੰਗਾ ਮੁਸਕਾਨਿਆ[8] ॥ ੪ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਾ । ਤਬ ਸਾਹ ਸਰਫ ਕਦਮਾ ਊਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ ।
ਅਰੁ ਵੈਰਾਗ ਸੁ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ । ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਤਬ ਭਇਆ ਸਭਾਗਾ ॥ ੫ ॥

ਅਰ ਕਹਾ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੈਨੇ ਸਾਈਂ ਪਾਇਆ ਹੈ,ਸਾਈ ਸਿਉ ਵਾਸਲ[9] ਹੋਏ ਹੋ । ਅਸਾ ਪਰ ਭੀ ਮਿਹਰ ਕਰੋ । ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਸਿਉ ਸਾਈਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।" ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ ਸਾਈ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਦਾ :

ਸਲੋਕ

ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ[10] ਸਾਦਕਾ[11] ਸਬਰ ਤੋਸਾ ਮਲਾਇਕਾ[12] ।
ਦੀਦਾਰ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ, ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ[13] ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ । "ਹੇ ਸਾਹ ਸਰਫ ! ਜਿਨ ਕਉ ਸਾਈ ਨੇ ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਦਈ ਹੈ ਸੋਈ ਸਾਦਕ[9] ਹੈ । ਅਰੁ ਜਿਨ ਕੇ ਸਬਰ ਤੋਸਾ ਹੈ ਸੋਈ ਮਲਾਇਕ[15] ਹੈ । ਤਿਨ ਕੋ ਸਾਈ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਖਾਕੀ ਜੋ ਖਾਕ ਲਗਾਇ ਕੇ ਹਠਿ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਉ ਸਾਈ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਥਾਵ ਨਾਹੀ ਮਿਲਦਾ । ਸਾਈਂ ਕੇ ਦੀਦਾਰ ਤੇ ਨਾ ਮਹਿਰੂਮ[16] ਰਹਤੇ ਹੈਂ ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਹ ਸਰਫ ਪੂਛਨਾ ਕੀਆ ਜੋ "ਸਾਈਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਮੈਨੂ ਸੁਨਾਈਏ ।" ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ :

1. ਕਮਜ਼ਾਤ, ਗੁਨਾਹੀ । 2. ਵਰਸੇ । 3. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇ । 4. ਕੀਮਤ । 5. ਗਿਣਾ । 6. ਦਰਸ਼ਨ । 7. ਖਾਕੇ । 8. ਹੱਸਿਆ । 9. ਵਸਲ, ਅਰਥਾਤ-ਮਿਲਾਪ ਵਾਲੇ । 10. ਸਬਰ । 11. ਸਿਦਕਵਾਨਾਂ । 12. ਮਲਿਕ ਦੀ ਜਮਾ, ਅਰਥਾਤ-ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ । 13. ਖਾਕ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ । 14. ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ । 15. ਮਲਿਕ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ । 16. ਖ਼ਾਲੀ ।

ਕੁਦਰਤ ਕਰ ਕੇ ਵਸਿਆ ਸੋਇ । ਵਖਤ ਵਿਚਾਰੇ ਸੋ ਬੰਦਾ ਹੋਇ ।
ਕੁਦਰਤਿ ਹੈ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਪਾਇ । ਜਾ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਤਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ।
ਸਰਾ ਸਰੀਅਤ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰ । ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਕੈਸੇ ਪਾਵੈ ਪਾਰ ।
ਸਿਦਕ ਕਰ ਸਿਜਦਾ[1] ਮਨ ਕਰ ਮਖਸੂਦ[2] । ਜਿਹ ਧਿਰ ਦੇਖਾ ਤਿਹ ਧਿਰ ਮਉਜੂਦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਸਾਹ ਸਰਫ ਸਾਈ ! ਕੁਦਰਤ ਕਰ ਸਿਆਪਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਕਰ ਕੇ ਪਸਰ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਪਾਕ ਬੰਦਾ ਸੋਈ ਹੈ ਜੋ ਵਖਤ ਕਉ ਜਾਣੈ, ਹਰਿ ਵਖਤ ਸਾਈਂ ਦੀ ਯਾਦਗੀ ਰਖੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇਖਨੇ ਮੈ ਆਵਤੀ ਹੈ । ਸਾਈਂ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਸਕਦਾ । ਕੀਮਤਿ ਤਾ ਪਾਏ ਜਾ ਦੇਖਨੇ ਮੈ ਸਾਈਂ ਆਵੈ ਅਰੁ ਜਿਨਾ ਸਾਈਂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਕੇ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ਹੈ ਸੋ ਸਾਈਂ ਸੇ ਵਾਸਲ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ । ਤਿਨ ਕਾ ਆਵਨਾ ਜਾਨਾ ਮਿਟ ਗਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਸਰਾ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਤਰਹਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰ । ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਕੈਸੇ ਸਾਈਂ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਇ । ਏ ਸਾਹ ਸਰਫ ! ਹਰਿ ਵਖਤ ਸਿਦਕ ਕਰ ਸਾਂਈ ਨਾਲ, ਇਹੀ ਸਿਜਦਾ ਹੈ । ਮਨ ਕੋ ਮਖਸੂਦ ਕਰ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕਉ ਜਬ ਤੂੰ ਪਾਵੈਗਾ । ਤਬ ਜਿਧਰ ਦੇਖੈਗਾ ਤਿਧਰ ਤੈਨੂੰ ਸਾਂਈਂ ਨਦਰੀ ਆਵੈਗਾ ।"

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਾ ਤਾ ਸਾਹ ਸਰਫ ਬਹੁਤ ਖੁਸ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ, "ਹੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਸਿਉਂ ਅਸਾਂ ਕੋ ਸਾਂਈ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਕਛੁ ਖਬਰ ਹੋਈ ਹੈ ।" ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਏ ਸਾਹ ਸਰਫ ! ਜਿਨ ਕਉ ਸਾਈਂ ਦਾ ਸਉਕ ਹੈ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਿਨ ਕਉ ਸਾਈਂ ਦੇ ਮਿਲਨੇ ਵਿਚ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ।"

ਚੋਪਈ

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਸਰਫ ਜੀ ਸੁਨਾ । ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਮੁਖ ਸੋਂ ਕਰ ਭਨਾ ।
ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਰੀ । ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਾਨਿ ਦਇਆ ਚਿਤ ਧਰੀ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਅੰਤਰ[3] ਪ੍ਰਕਾਸ ਤਾਕੋ ਭਇਆ, ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਨ ਲਿਵ ਲਾਇ ।
ਭਇਆ ਹਾਸਲ[4] ਵਾਸਲ[5] ਰੱਬ ਦਾ, ਮਗਨ ਭਇਆ ਗੁਨ ਗਾਇ ।
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖਿ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੩੦

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਸੋ ਕਦਲੀ ਬਨ ਮੋ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਗਾ, ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਸਾਹ ਸਰਫ ਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ, ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਸੰਗ ।
ਕਦਲੀ ਬਨ ਕੋ ਮਗ ਲੀਆ, ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਅਭੰਗ[6] । ੧ ॥

ਨਮਸਕਾਰ, ਪ੍ਰਣਾਮ । 2 ਆਦਰਸ਼ । 3. ਅੰਦਰ । 4 ਪ੍ਰਾਪਤ । 5. ਵਸਲ (ਮਿਲਾਪ) । 6. ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ।

ਅੜਿਲ

ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾ ਦਿਆਲ ਭਰਥਰ ਜਹਾ ਤਪ੍ਰ ਕਰੇ ।
ਕੀਏ ਆਸਨ ਲਗੀ ਸਮਾਧ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਉਰ[1] ਧਰੇ ।
ਖੁਲੇ ਨੈਨ ਤਬ ਦੇਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਕੋ ।
ਦੇਖਤ ਭਇਆ ਅਨੰਦ ਨਿਰਧਨ ਜਿਮ ਮਾਲ ਕੋ । ੨ ॥
ਦੇਖਾ ਬਾਲਾ ਰੂਪ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗ ਹੈ ।
ਮਸਤਕ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਗਤ ਕੋ ਰੰਗ ਹੈ ।
ਬੂਝੀ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਇ ਬਰਨ ਆਸਰਮ ਦਿਆਲਕਾ ।
ਅਤ ਪ੍ਰੀਤ ਵੰਡ ਹੋਇ ਪੂਛਾ ਜਿਮ ਗਾਹਕ ਮਾਲਕਾ ॥ ੩ ॥
"ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਨਾਹ ਜੋਗ ਕੋ ਰੂਪ ਹੋ ।
ਭਾਸਤ ਗਿਆਨ ਕੇ ਭਾਨ ਜਗਤ ਕੇ ਭੂਪ ਹੋ ।
ਬਰਨ ਆਸ੍ਰਮ ਤੁਮ ਕਵਨ ਭੇਖ ਕਾਕੋ ਧਰੋ ?
ਕਵਨ ਦੇਸ ਕੋ ਠਉਰ ਜਹਾਂ ਆਸਨ ਕਰੋ ? ੪ ॥
ਨਹੀਂ ਸਿੰਙੀ ਨਾਦ ਬਜਾਵੋ ਕਿਆ ਕਰ ਮਾਨੀਐ ?
ਨਹੀਂ ਝੋਲੀ ਡੰਡ ਕਮੰਡਲ ਪਤ੍ਰ ਕਿਆ ਠਾਨੀਐ ।
ਰਹੋ ਕਵਨ ਲਿਵ ਸਦਾ ਕਵਨ ਕੋ ਖੋਜਤੇ ?
ਪ੍ਰਭ ! ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਰਤੰਤ ਮਗਨ ਮਨ ਮੌਜ ਤੇ" ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨ ਯਹ ਬਚਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ, ਬਿਗਸੇ ਕਰ ਪ੍ਰਭ ਭਾਇ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀ, "ਲੇਹੁ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ॥ ੬ ॥

ਨਿਰਾਜ ਛੰਦ

ਅਨ ਭੈ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[1] ਸੋ ਕਹਿਓ ।
ਸੁਧਾਰ ਧੁਨ ਰਬਾਬ ਕੀ, ਉਚਾਰ ਨਾਦ ਕੋ ਭਇਓ ।
ਉਦਾਰ ਭਾਗ ਭਰਥਰੀ, ਉਚਾਰ ਸਬਦ ਕੋ ਸੁਨਾ ।
ਬਿਚਾਰ ਹੀਏ ਧਾਰ ਕੇ, ਸੁਧਾਰ ਚਿੱਤ ਮੋ ਗੁਨਾ" ॥ ੭ ॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੧

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹੰਢਾਵਉ ।
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਭਲਾ ਕਰ ਮਾਨੋ, ਸਹਜ ਜੋਗ ਨਿਧ ਪਾਵਉ ॥ ੧ ॥
ਬਾਬਾ, ਜਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਜੋਗੀ ਪਰਮਤਤ ਮਹਿ ਜੋਗੰ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇਆ, ਗਿਆਨ ਕਾਇਆ ਰਸ ਭੋਗੰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।
ਸਿਵ ਨਗਰੀ ਮੋ ਆਸਨ ਬੈਸੋ ਕਲਪ ਤਿਆਗੀ ਬਾਦੰ ।

1. ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । 2 ਮੁਖ (ਮੂੰਹ) ਅਰਬਿੰਦ (ਕਮਲ ਰੂਪ ।

ਸਿੰਙੀ ਸਬਦ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਸੋਹੈ। ਅਹਿਨਿਸ ਪੂਰੈ ਨਾਥੰ ॥ ੨ ॥
ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗਿਆਨੁਮਤ ਡੰਡਾ, ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਭੂਤੰ।
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਰਹਿਰਾਸ ਹਮਾਰੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥ ਅਤੀਤੰ ॥ ੩ ॥
ਸਗਲੀ ਜੋਤ ਤੁਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ, ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੰ।
ਕਹੇ ਨਾਨਕ ਸੁਣ ਭਰਥਰ ਜੋਗੀ ! ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਏਕੰ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ।

ਨਿਰਾਜ ਛੰਦ

ਸੁਨੰਤ ਸਬਦ ਭਰਥਰੀ, ਬਿਚਾਰ ਹੀਅ[1] ਮੋ ਕਰਾ।
ਉਦਾਰ ਭਾਗ ਜਾਨ ਕਰ, ਪਦਾਰ ਬਿੰਦ[2] ਪਰ ਗਿਰਾ।
ਮੁਝੇ ਕਹਾ ਮੁਨੀਸ[3] ਈਸ,[4] ਸੰਤ ਤੋਹ ਕੋ ਮਿਲੇ।
ਗਿਆਨ ਦਾਨ ਦੇਇ ਤੋਹ ਸਹਜ ਭਾਇ ਬਿਚਰੇ ॥ ੯ ॥

ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਦੀ ਦਸਾ ਦੇਖਿ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰ ਸਬਦ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ ਭਰਥਰੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਕਹਾ "ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ! ਗੁਰ ਦਾ ਸਬਦ ਮਨ ਰੂਪੀ ਕਾਨ ਮੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਅਰੁ ਖਿਮਾ ਰੂਪੀ ਖਿੰਥਾ ਹਮਾਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਰਜਾਇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੈ ਉਸੀ ਮੋ ਰਾਜੀ ਰਹਨ ਹਮ ਐਸਾ ਜੋਗ ਨਿਧ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਐਸਾ ਜੋ ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਪਰਮ ਤਤ[5] ਮੋ ਜੋਗ ਲਗਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇ ਕੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਰਸ ਕਾਇਆ ਸੰਜੁਗਤ ਭੰਗ ਹਮ ਕੋ ਹੈ ਸਿਵ ਨਗਰੀ ਮੋ ਆਸਨ ਬੈਸਨ ਜੋ ਕਲਪਨਾ ਬਾਦ ਸੋ ਰਹਤ ਅਸਥਾਨ ਹਮਾਰਾ ਹੈ। ਸਿੰਙੀ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਸਦਾ ਏਕ ਧੁਨ ਸੁੰਦਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪੂਰਨ ਸਦ ਹੀ ਨਾ ਰਹੈ ਮਧੁਰ[6]। ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ! ਵੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਪਤ੍ਰ ਅਰ ਗਿਆਨ ਮਤ ਡੰਡਾ ਹਮਾਰੇ ਹਾਥ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਕੁਛ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ ਵਹੀ ਬਿਭੂਤ[7] ਹਮਾਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੀਰਤ ਰਹਰਾਸ ਹਮਾਰੇ ਰਹਰਾਸ ਕਹੀਐ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਹਮਾਰਾ ਪੰਥ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੀਤ ਹੈ। ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ! ਜੋਤ ਪੂਰਨ ਨਾਨਾ ਬਰਨ ਅਨੇਕ ਹੈ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਸਭ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ! ਏਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲਿਵ ਮੋ ਸਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਤੇ ਹੈ।"

ਇਹੁ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸੁਨ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰੁ ਉਠ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਮੈਂ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਬਿਖੇ ਤਪ ਕਰਤਾ ਥਾ ਜੋ ਤੁਮ ਭਗਤ ਕਾ ਅਉਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਈਹਾ ਆਵੋਗੇ। ਅਰੁ ਮੁਝ ਕੋ ਤਤ ਗਿਆਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸੰਦੇਹਿ ਦੂਰ ਕਰੋ।" ਤਿਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੧ ਅਸਟਪਦੀ ਬੋਲੀ :

1. ਹਿਰਦਾ। 2. ਪਦ। (ਪੈਰ) ਅਰਬਿੰਦ (ਕਮਲ)। 3. ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਵਰ। 4. ਸੁਆਮੀ, ਮਾਲਿਕ। 5. ਆਤਮ ਤਤ। 6. ਮਿੱਠਾ। 7. ਵਿਭੂਤਿ, ਸੁਆਹ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਮਲਣ ਵਾਲੀ।

ਉਤਰ ਅਵਘਟ[1] ਸਰਵਰ[2] ਨਾਵੈ । ਬਕੈ ਨ ਬੋਲੈ ਹਰਿਗੁਨ ਗਾਵੈ ।
ਜਲ ਆਕਾਸੀ ਸੁੰਨ ਸਮਾਵੈ । ਰਸੁ ਸਤ ਝੋਲ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਨੋ ਅਭ ਮੋਰੇ । ਭਰਪੁਰ ਧਾਰ ਰਹਿਆ ਸਭ ਠਉਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । "ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ! ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਦਿਵ ਜੋਗ ਕਹਿਤਾ ਹੋ ਜਿਸ ਸਿਉ ਤਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ । ਹੇ ਭਰਥਰਿ ਨਾਥ ! ਉਤਰ ਦਿਸਾ ਸਿਉ ਜੋਗੀ ਅਵਘਟ ਸਰੋਵਰ ਮੋ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵਹਿ । ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ ਯਹ । ਜੋ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨੋ ਸੋ ਸਕੁਕਤ[3] ਹੋਇ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਰਸ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਮਨ ਕੋ ਇੜਾ ਦੁਆਰੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੋਇ ਕਰ ਮਨ ਅਵਰ[4] ਪਵਨ ਕੋ ਮਿਸ੍ਰਤ ਕਰੇ[5] । ਤਬ ਭਜਨ ਕੀ ਸਕਤ ਸੋ ਦਸਵੇ ਦੁਆਰ ਕੋ ਚਲੇ । ਤਬ ਬਕਨੇ ਅਰੁ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ । ਬਚਨਾ ਕਹੀਐ ਮਨ ਕਾ ਸੰਕਲਪ, ਬੋਲਨਾ ਕਹੀਐ ਜਿਹਵਾ[6] ਦਾ ਵਾਕ । ਏਹ ਦੋਨਉ ਕੰਮੁ ਤਿਆਗੈ ਤਬ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੁਆ ! ਤਬ ਅਕਾਸੀ ਸਰਮੋ[7] ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ । ਜਹਾ ਸੁੰਨ ਰੂਪੀ ਜਲ ਹੈ ਤਿਸ ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਵੈ । ਤਿਸ ਸੁੰਨ ਰੂਪ ਜਲ ਮੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਜੋ ਰਸ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਤਤ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਮਥੇ[8] ਤਬ ਮਹਾਰਾਸ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਅਰਥ ਯਹ । ਜੋ ਆਤਮ ਪਦ ਸਿਉ ਪਰਮਾਤਮ ਪਦ (ਮਹਿ) ਲੀਨ ਭਇਆ, ਇਸ ਕੋ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ । ਹੇ ਭਰਥਰ ਨਾਥ ! ਐਸੇ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਪਰਕਾਸ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਠਉਰ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਅਰ ਸਰਬ ਧਾਰ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਵਹੀ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ।

ਫੇਰ ਪਉੜੀ ਦੂਸਰੀ ਕਹੀ

ਸਚ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕਾਲ ਸੰਤਾਵੈ ।
ਸਤਗੁਰ ਸਬਦ ਕਰੋਧ ਜਲਾਵੈ ।
ਗਗਨ[9] ਨਿਵਾਸ ਸਮਾਧ ਲਗਾਵੈ ।
ਪਾਰਸ ਪਰਸ[10] ਪਰਮਪਦ[11] ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । "ਹੇ ਭਰਥਰੀ ! ਸਚ ਪਦ ਕੋ ਦਿੜ ਕਰਨਾ, ਏਹੁ ਬਰਤ ਨੇਮ ਹੈ ਅਰ ਮਿਰਤਕ[12] ਕਾ ਭੈ ਨਿਵਰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉ ਰਹਨਿ ਹੋਇ ਕਰ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਪਿਸਾਚ[13] ਕੋ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰੇ । ਸਦਾ ਤਿਸ ਕੀ ਸਮਾਧ ਗਗਨ ਅਸਥਾਨ[14] ਮੋ ਦਿੜ ਹੋਇ ! ਤਬ ਪਾਰਸ ਮਿਲੇ ਪਾਰਸ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ।

ਅਰਥ ਯਹ । ਜੋ ਪਰਮਾਤਮ ਪਦ ਵਿਖੇ ਆਤਮ ਪਦ ਲੀਨ ਭਇਆ, ਏਹੀ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਪਦ ਹੈ ।" ਤਾ ਫੇਰ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਸਚ ਮਨ ਕਾਰਨ ਤਤ ਬਿਲੋਵੈ ।
ਸੁਭਰ ਸਰਵਰ ਮੈਲ ਨ ਧੋਵੈ ।
ਜੈ[15] ਸਿਉ[16] ਰਾਤਾ ਤੈ ਸੋ ਹੋਵੈ ।
ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਵੈ । ੩ ॥

---

1. ਵਿਖਮ ਘਾਟੀ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਥਾਂ । 2. ਸਰੋਵਰ । 3. ਸਹਿਤ । 4 ਔਰ, ਅਤੇ । 5. ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ, ਮਿਲਾਉਣਾ । 6 ਜੀਭ । 7 ਸਰੋਵਰ । 8. ਰਿੜਕੇ । 9 ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ । 10. ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਕੇ । 11. ਪਰਮ ਪਦਵੀ, ਮੁਕਤੀ ਪਦ । 12. ਮੌਤ । 13 ਰਾਖਸ਼ ਭੂਤ । 14. ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ । 15. ਜਿਸ । 16. ਸੰਗ, ਨਾਲ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । "ਏ ਭਰਥਰ ਨਾਥ ! ਸਚ ਪਦ ਕੋ ਮਨ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ । ਏਹੁ ਕਾਰਨ ਤਤ ਬਿਲੋਵਨੇ ਕਾ ਹੈ । ਤਬ ਐਸੇ ਸਚ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਮਨ ਕੋ ਸੁਭਰ ਸਰੋਵਰ ਮੇਂ ਲੀਨ ਕਰੇ । ਜੋ ਆਪਨੇ ਆਪ ਪੂਰਨ ਹੈ ਅਰੁ ਦ੍ਵੈਤ[1] ਮਲੀਨਤਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇਂ ਮਨ ਕੋ ਧੋਵੈ । ਜਿਸ ਕਾ ਮਨ ਸਤ ਵਿਖੈ ਦ੍ਰਿੜ ਭਇਆ ਹੈ ਸੋ ਸਤ ਰੂਪ ਭਇਆ ਵਹੁ ਮਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਆਗੇ ਜੈਸੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਲਗਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਿਸੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਇਹੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰਤਾ ਭਇਆ । ਇਸ ਪਦ ਕੋ ਚੀਨਾ[2] ਸੋਈ ਰੂਪ ਹੋਆ, ਇਹੁ ਮੇਰਾ ਨਿਰੰਤਰੀ[3] ਗਿਆਨ ਹੈ ।"

ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਗੁਰ ਹਿਵ[4] ਸੀਤਲ ਅਗਨ ਬੁਝਾਵੈ ।
ਸੇਵਾ ਸੁਰਤ ਬਿਭੂਤ ਚੜਾਵੈ ।

ਦਰਸਨ ਆਪ ਸਹਜ ਘਰ[5] ਆਵੈ ।
ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਨਾਦ ਬਜਾਵੈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । "ਹੇ ਭਰਥਰੀ ! ਸੁਭਰ ਜੁ ਹੈ ਹਿਵ ਸੀਤਲ ਹੈ । ਇਛਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨ ਕੋ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਹੈਂ । ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੇਂ ਸੁਰਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨੀ, ਏਹੀ ਬਿਭੂਤ ਚੜਾਵਨੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਜ ਯਹ । ਜੋ ਸਰਬਦਾ[6] ਸੁਰਤ ਕੋ ਸਬਦ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨੀ । ਤਿਸੀ ਕੋ ਸੇਵਾ ਕਹੇ ਹੈ । ਅਰ ਦਰਸਨ ਲੈਣਾ[7] ਏਹੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪਾਇ ਸਹਜਿ ਪਦ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਇਆ । ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦ ਅਖੰਡ ਧੁਨ ਐਸਾ ਨਾਦ ਬਜਾਵੈ । ਇਹੀ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਵੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨ ਮਹਾ ਰਸ[8] ਸਾਰ[9] ।
ਤੀਰਥ ਮਜਨ[10] ਗੁਰ ਵੀਚਾਰ ।
ਅੰਤਰ ਪੂਜਾ ਥਾਨ ਮੁਰਾਰ[11] ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਿਲਾਵਣ ਹਾਰ ।*

ਤਿਸ ਕਾ ਪਦਮਾਰਥ । "ਹੇ ਭਰਥਰੀ ! ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਕਹੀਐ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪਾਵਨਾ ਏਹੀ ਮਹਾਰਸੁ ਸਾਰ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਮਜਨ ਮੇਰੇ ਮਤ ਬਿਖੇ ਏਹੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨੋਂ(ਕਾ) ਸਰਬਦਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨਾ । ਅਰ ਅੰਤਰ ਹੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਅਰ ਅੰਤਰ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਮੁਰਾਰ ਕਾ ਹੈ । ਅਰਥ ਯਹ । ਜੋ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਪਾਵਨਾ ਅਰੁ ਤਿਸੀ ਮੇਂ ਸਦਾ ਮਗਨ ਰਹਿਨਾ, ਇਹੀ ਅੰਤਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋਤ ਮੇਂ ਜੋਤ ਮਿਲਾਪ ਭਇਆ, ਏਹੀ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ।"

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਛਿਵੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਰਸੁ ਰਸੁ ਅੰਤਮੁ ਏਕੈ ਭਾਉ । ਤਖਤ ਨਿਵਾਸੀ ਪੰਚ ਸਮਾਇ ।
ਕਾਰ ਕਮਾਈ ਖਸਮ ਰਜਾਇ ॥ ੬ ॥

---

1. ਦ੍ਵੈਤ, ਦੁਵਿਧਾ ਭਾਵ । 2 ਜਾਣਿਆ । 3 ਇਕ ਰਸ । 4 ਹਿਮ (ਬਰਫ਼) । 5. ਗਿਆਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ । 6. ਸਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ । 7 ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਉਣਾ । 8. ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਸ । 9 ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ । 10. ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ । 11 ਮੁਰ (ਦੈਤ) ਦਾ ਅਰਿ (ਦੁਸ਼ਮਨ) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਭਾਵ-ਈਸ਼ਵਰ) । *ਇਹ ਤੁਕ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਭਰਥਰੀ ! ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰ ਕੇ ਐਸੇ ਰਸ ਮੇਂ ਜੋ ਪੁਰਖ ਰਸੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਮਤਿ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਬਿਖੈ ਸਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਚ ਸਬਦ ਕਉ ਸਮਾਇ ਤਖਤ ਨਿਵਾਸੀ ਭਏ। ਤਿਸ ਨੇ ਜੋ ਕਾਰ ਕਮਾਈ ਹੈ ਸੋ ਖਸਮ ਕੀ ਰਜ਼ਾਇ ਮੇਂ ਹੈ। ਅਰਥ ਯਹ ਜੋ ਅਹੰਮਤ[1] ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਵਰਤ ਭਈ ਹੈ। ਵਹੀ ਅਵਗਤ ਨਾਥ ਪਦ ਹੇ। ਵਹੀ ਅਲਖ ਪਦ ਹੈ। ਯਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਰੰਤ੍ਰੀ ਧਿਆਨ ਹੈ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਤਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜਲ ਮੈਂ ਉਪਜੈ ਜਲ ਤੇ ਦੂਰ।
ਜਲ ਮੈਂ ਜੋਤ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ।
ਕਿਸ ਨੇੜੇ ਆਖਾ ਕਿਸ ਦੂਰ।
ਗੁਨ ਨਿਧ[2] ਗਾਵਾ ਦੇਖ ਹਦੂਰ ॥ ੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ। ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ! ਜੈਸੇ ਕਮਲ ਜਲ ਸੋਂ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਲ ਸਿਉ ਅਲਗ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਜਲ ਕੀ ਅੰਸ, ਸੋ ਜਲ ਹੀ ਸੋ ਸਦਾ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਯਹ ਸਭ ਪਰਕਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਕਤ ਸੋਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ, ਤਾ ਤੇ ਨੇੜੇ ਅਰ ਦੂਰ ਕਿਆ ਕਹਿਆ ਜਾਇ। ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਗੁਨਨਿਧਾਨ ਕਉ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਹਾਜਰ ਹਜੂਰ ਗਾਵਤਾ ਹੋਂ। ਏਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਜ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਅਠਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ।
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਫੁਨਿ ਹੋਇ।
ਸੁਣ ਭਰਥਰ ! ਨਾਨਕ ਕਹੇ ਬੀਚਾਰ।
ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਭਰਥਰ ! ਜੋ ਅੰਤਰ ਹੈ ਸੋਈ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਭੇਦੁ ਨਿਵਾਰਨ ਜੋਗ ਹੈ। ਜੋ ਕਛੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਕੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੁਨ ਭਰਥਰ ਨਾਥ। ਮੇਰਾ ਏਹੀ ਤਤ ਬਿਚਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਕੇ ਅਧਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤਾ ਹੋਂ।' ਜਬ ਇਹੁ ਵਾਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ ਭਰਥਰ ਨਾਥ ਨੇ ਸੁਨੇ ਬਹੁਤ ਮਗਨ ਭਇਆ।

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ

ਸੁਨੰਤ ਭਰਥਰ ਸਬਦ ਦਿਆਲ ਬਾ ਲਾਲ ਕੋ।
ਲਗੀ ਸਮਾਧ ਨਿਰਬਿਕਲਪ[3] ਜੋਗ ਨਿਧ ਬਿਸਾਲ[4] ਕੋ।
ਜਗੰਤ ਨਾਥ ਨੀਂਦ ਸੋ ਜੋ ਸਿਧਮਾਨ ਸੋ ਭਈ।
ਬਜੰਤ ਸਬਦ ਅਨਹਦਾ ਕਿਆ ਦਿਆਲ ਜੀ ਕਰੀ ॥ ੧੦ ॥

---

1. ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਮਤਿ (ਬੁੱਧਿ)। 2. ਗੁਣ ਨਿਧਿ. ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ। 3. ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ। 4. ਵੱਡੀ।

ਮਕਰਾ ਛੰਦ

ਅੰਤਰਿ ਸਮਾਧ ਲਾਗੀ । ਰਸ ਨਿਰਬਕਲਪ ਪਾਗੀ ।
ਬਾਵੰਤ ਸਬਦ ਅਨਹਦਾ, ਓਅੰਕਾਰ ਧੁਨ ਅਪਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥
ਨਿਜ ਰੂਪ ਮੋ ਸਮਾਨਾ । ਬਿਗਆਨ ਰੂਪ ਠਾਨਾ ।
ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੇਖਾ, ਜਗ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪਸਾਰਾ ॥ ੧੨ ॥
ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਭਾਗਾ । ਚਰਨਨ ਦਿਆਲ ਲਾਗਾ ।
ਧਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਦਿਆਲੰ, ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਸੋ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਦਾਤਾ । ਕਰ ਭਰਥਰੀ ਸਨਾਥਾ ।
ਅਤ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋਂ ਬਿਦਾ ਹੋਇ, ਪਗ[1] ਸਿੰਧ[2] ਪਾਰ[3] ਧਾਰਾ ॥ ੧੪॥

ਦੋਹਰਾ

ਭਰਥਰ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਦਾ ਹੋਇ, ਗਏ ਸਿੰਧ ਪਟ[4] ਪਾਰ ।
ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਮੋ ਜਾਇ ਕੇ ਕੀਆ ਸਿਵ ਨਾਭ ਉਧਾਰ ॥ ੧੫ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ੩੧

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਇਕ ਵਡਭਾਗੀ ਬਨੀਆ ਰਹੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ।
ਬਾਨੀ ਪੜੇ ਦਿਆਲ ਕੀ, ਸਦਾ ਤਹਿ ਕੋ ਨੇਮ ॥ ੧ ॥

ਚੋਪਈ

ਤਿਨ ਲਦਾ ਮਾਲ ਗਿਆ । ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ । ਉਤਰ ਪਾਰ ਗਇਆ ਨਗਰ ਸਮੀਪ[5] ।
ਜਾਇ ਬੰਦਰ ਮੋ ਮਾਲ ਉਤਾਰਾ । ਧਰਮ ਕੀ ਕਿਰਤ ਕਰੇ ਬਿਵਹਾਰਾ ॥ ੨ ॥
ਸਿਵ ਨਾਭ ਨਾਮ ਤਹਾ ਕੋ ਰਾਜਾ । ਬਿਸਨ ਭਗਤ ਕਾ ਬਡੋ ਸਮਾਜਾ ।
ਤਹਾਂ ਬਰਤ ਇਕਾਦਸੀ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰਾ । ਭਈ ਇਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਸਧਾਰਾ ॥ ੩ ॥
ਬਰਤ ਕੇ ਦਿਨ ਕੋਊ ਅੰਨ ਨ ਖਾਵੈ । ਜੋ ਖਾਵੈ ਰਾਜਾ ਡਾਨ[6] ਲਗਾਵੈ ।
ਤਾ ਬਿਨ ਬਨੀਏ ਕਰੀ ਰਸੋਈ । ਕਰੇ ਦੁਰਬਾਦ[7] ਪਰਜਾ ਸਭ ਕੋਈ ॥ ੪ ॥
ਸਭ ਲੋਗਨ ਜਾਇ ਰਾਜਾ ਸੋ ਆਖਾ । ਬੰਦਰ ਮੋ ਬਨੀਆ ਤਿਨ ਬਰਤਨ ਰਾਖਾ ।
ਰਾਜਾ ਤਾਕੋ ਲੀਆ ਬੁਲਾਈ । ਬਰੋਤ ਨੇਮ ਕੀ ਬਿਧ ਸਮਝਾਈ ॥ ੫ ॥

---

1 ਪੈਰ । 2. ਸਮੁੰਦ੍ਰ । 3 ਦਰਿਆ । 4 ਪਾਟ ਅਥਵਾ ਤਟ (ਕਿਨਾਰਾ, । 5. ਨੜੇ । 6. ਡੰਨ, ਡੰਡ, ਸਜ਼ਾ । 7. ਵਿਵਾਦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਇਕਾਦਸੀ ਬਰਤੁ ਰਾਖੋ ਨਹੀਂ, ਅੰਨੁ ਕਰੋ ਆਹਾਰ ।
ਕਵਨ ਧਰਮ ਤੁਮ ਨੇ ਕਹੋ, ਉਤਰ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ੬ ॥

ਬਨੀਆ ਬਾਚ ਅੜਲ

ਸੁਨ ਰਾਜਾ ! ਮੈਂ ਨਿਜ ਮਤ ਕਹੋ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ।
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਓ ਉਪਦੇਸ ਜੋ ਹੀਏ[1] ਧਾਰ ਕੇ ।
ਮੈਂ ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਕੀ ਪੜੋ, ਵਹੀ ਬ੍ਰਤ ਨੇਮ ਹੈ ।
ਗੁਰ ਬਚਨਨ ਕੇ ਪਰਤਾਪ, ਕੁਸਲ ਮਨ ਖੇਮ ਹੈ ॥ ੭ ॥

ਰਾਜਾ ਬਾਚ

ਗੁਰਬਾਨੀ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਵ, ਕਵਨ ਮਤੁ ਠਾਨਿਆ ।
ਹੈ ਕੋਊ ਅਚਰਜ ਬਾਤ ਜਿ ਤੁਮ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ।
ਤਬ ਬਨੀਏ ਕੀਓ ਉਚਾਰ, ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਦਿਆਲ ਕੀ ।
ਹੋ, ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਭਏ ਸੰਤੁਸਟ, ਨਿਰਧਨ ਸੁਧ ਮਾਲ ਕੀ ॥ ੮ ॥

ਤਬ ਬਨੀਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖ ਵਾਕ ਕਾ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਨਾਇਆ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ ਕੋ, ਸਲੋਕ ਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ।

ਸਚੁ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਇਸਨਾਨ ।
ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ ਜਪ ਮਾਲੀ,[2] ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਪਰਧਾਨ ।
ਜੁਗਤ ਧੋਤੀ, ਸੁਰਤ ਚੌਕਾਂ, ਤਿਲਕ ਕਰਨੀ ਹੋਇ ।
ਭਾਵ ਭੋਜਨ ਨਾਨਕਾ, ਵਿਰਲਾ ਤੁ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥

ਅੜਲ

ਸੁਨ ਰਾਇ ਕੀਆ ਬੀਚਾਰ, ਪੂਰਨ ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ।
ਬਿਸਨ ਭਗਤ ਕੇ ਮਗ ਉਜਿਆਰੋ ਭਾਨ[3] ਹੈ ।
ਕਹੋ ਕਵਨ ਬਿਧ ਮੋਹਿ ਐਸੋ ਸਤਗੁਰ ਮਿਲੇ ।
ਹੋ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ ਦੁਖ, ਹਮਾਰੋ ਸਭ ਟਲੈ ॥ ੯ ॥
ਮੈਂ ਖੋਜੋ ਸਭ ਠੌਰ ਜੁ ਮੋਹਿ ਬਤਾਈਐ[4] ।
ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਦਿਆਲ ਜਤਨ ਕਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ।
ਜਬ ਜਾਨੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ, ਤਾਹ ਢਿਗ ਵੇ ਢੁਲੇ ॥ ੧੮ ॥
ਕਰ ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਤ, ਮਨ ਮੋ ਧਰੋ ਧਿਆਨ ।
ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਆਇ ਮਿਲੈ ਦੇਹਿ ਗਿਆਨ ॥ ੧੧ ॥

---

1. ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । 2. ਮਾਲਾ । 3. ਸੂਰਜ । 4. ਇਥੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ

ਸੁਨੰਤ ਬਚਨ ਰਾਇ ਨੇ ਬਢਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਨ ਬਿਖੇ ।
ਧਰਿਓ ਧਿਆਨ ਮਨ ਬਿਖੇ, ਕੋਊ ਕਲਾ ਨਹ ਲਖੇ ।
ਭਇਓ ਭੀਤ ਚਿਤ੍ਰ[1] ਕੇ ਅਕਾਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭ ਹਰਿਤ੍ਰੇ ।
ਮਹਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਨੇਮੁ ਧਾਰ ਕੇ, ਧਿਆਨ ਦਿਆਲ ਕੋ ਧਰਿਉ ॥ ੧੨ ॥
ਰਹੀ ਨ ਸੁਧ ਸਰੀਰ ਕੀ ਜੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਧ ਮੋ ਗਿਰਾ ।
ਬਹੀ ਸੁਬੁਧ ਧੀਰ ਕੀ, ਅਧੀਰ ਧੀਰ ਕੋ ਧਰਾ ।
ਲਗੀ ਸੁ ਜਕਸ[2] ਰੂਪ ਕੀ ਦਿਆਲ ਸੰਤ ਜੋ ਕਹਾ ।
ਮੁਕਤ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਧ ਮੋ, ਖੋਜੰਤ ਹਰ ਰਤਨ ਲਹਾ ॥ ੧੩ ॥
ਏਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਰਾਇ ਜੋ ਕਰਾ, ਫੁਰਾ ਦਿਆਲ ਕੇ ਹੀਏ ।
ਹੋਇ ਪ੍ਰੇਮ ਬਸ ਭਗਤ ਕੇ, ਸੁਰਤ ਮਗ ਕੋ ਲੀਏ ।
ਇਕ ਸੁਹ ਕਾ[3] ਬਾਗੁ ਰਾਇ ਕਾ, ਦੁਆਰ ਬੰਦ ਤਾਹ ਕੇ ।
ਭਏ ਆਸੀਨ[4] ਤਾਹ ਮੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ ਆਇ ਕੇ ॥ ੧੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਜਿਹ ਚਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਤੀ ਸਿਲਾ, ਧਰ ਦੇਵ ਰੂਪ ਭਈ ਮੁਕਤ ।
ਕਿਆ ਸੁਹਕ ਬਾਗ ਹਰੀਆਵਲਾ, ਫਲ ਫੂਲ ਪਤ੍ਰ ਸੰਜੁਗਤ ॥ ੧੫ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਸੋ ਸੁਹਕ ਬਾਗ ਵੈ ਭਇਆ । ਮੂੰਦ ਦੁਆਰ ਮਾਲੀ ਓਠਿ ਗਿਆ ।
ਕਬੀ ਕਬੀ ਦੇਖਨ ਕੋ ਆਵੈ । ਸੁਹਕ ਦੇਖ ਮਨ ਰੋਸ ਮਨਾਵੈ ॥ ੧੬ ॥
ਤਿਸ ਦਿਨ ਗਇਆ ਦੇਖਾ ਹਰਿਆਵਲ । ਅਤ ਸੁਖ ਭਇਆ ਮਨ ਮਹਾ ਬਿਲਾਵਲ[5] ।
ਦੇਖ ਜਾਇ ਰਾਜਾ ਸੋ ਕਹਾ । "ਸੁਹਕ ਬਾਗ ਹਰੀਆਵਲ ਭਇਆ ॥ ੧੭ ॥
ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਮਨ ਮੈ ਭਇਆ ਸੁਖੀ । ਸੁਭ ਪਰਤਗਿਆ ਮਨ ਮੋ ਰਖੀ ।
ਕਹਾ ਰਾਜਾ ਜਾਇ, "ਖੋਲੋ ਤੁਮ ਦੁਆਰਾ । ਦੇਖੋ ਚਰਿਤ ਬਿਧ ਕਹੋ ਬਿਚਾਰਾ" ॥ ੧੮ ॥
ਲੇ ਅਗਿਆ ਮਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਖੋਲਾ । ਗਇਆ ਅੰਤਰ ਦੇਖਾ ਦਰਸ ਅਮੋਲਾ ।
ਆਇ ਰਾਜਾ ਸੋ ਕਹਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ । "ਕੋਊ ਬਾਗ ਮਾਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਸੰਤ ॥ ੧੯ ॥
ਤਿਹ ਚਰਨ ਪਰਤਾਪੁ ਬਾਗ ਭਇਆ ਹਰਾ । ਬਡੇ ਭਾਗ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਕਰਾ ।"
ਸੁਨ ਸੰਤ ਨਾਮ ਰਹਿਆ ਰਾਉ[6] ਅਘਾਇ[7] ।
ਪਠੀਲੇਨ[8] ਪਰਤਗਿਆ ਤ੍ਰਿਆ[9] ਬੁਲਾਇ ॥ ੨੦ ॥

---

1 ਕੰਧ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ ਵਾਂਗੂ । 2. ਪਿਆਸ । 3. ਸੁੱਕਾ । 4. ਆਸਨ ਲਾਉਣਾ । 5. ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ । 6. ਰਾਜਾ । 7. ਰੱਜ । 8. ਭੇਜੀ । 9. ਤੀਮਤ, ਇਸਤ੍ਰੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਾ[1] ਦਿਨ ਤੇ ਕਰੀ ਉਪਾਸਨਾ, ਰਾਜਾ ਸਤਗੁਰ ਭਾਇ ।
ਕੋਊ ਸਿਧ ਅਤੀਤ[2] ਆਵੈ ਨਗਰ ਮੋ, ਤਹਾ ਤਿਰੀਆ[3] ਦੇਇ ਪਠਾਇ[4] ॥ ੨੧ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ[5] ਕੀ ਲੇ ਪਰਤੱਗਿਆ । ਜੋ ਕੋਈ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਰੰਗਿ ਨਹੀ ਰੰਗਿਆ ।
ਐਸਾ ਪੁਰਖੁ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਦੇਖਾ । ਪਠੀ[6] ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿ ਨਾਰਿ ਬਸੇਖਾ ॥ ੨੨ ॥

ਗਈ ਤ੍ਰਿਆ ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ । ਦੇਖਾ ਦਰਸਨ ਭਈ ਨਿਹਾਲ ।
ਚੰਚਲਤਾ ਸਗਰੀ ਮਿਟ ਗਈ । ਗਿਆਨ ਬਧ ਤਿਨ ਉਪਜਤ ਭਈ ॥ ੨੩ ॥
ਤ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ[7] ਗੁਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ । ਕਰ ਸਤ[8] ਪ੍ਰੀਤ ਤਿਨ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰਾ ।
ਰਾਜਾ ਸੋ ਜਾਇ ਕਹਾ ਬਿਰਤੰਤ । ਦੀਆ ਸਬਦ ਸੁਨਾਇ ਸਤਗੁਰ ਕਾ ਮੰਤ ॥ ੨੪ ॥

ਤ੍ਰੀਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਹੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ, ਰਾਗੁ ਬਸੰਤ ਮੈਂ ਅਸਟਪਦੀ ਬੋਲੀ ਮਹਲਾ ੧
ਜਗ ਕਊਆ[9] ਨਾਮੁ ਨਹੀ ਚੀਤ । ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰ ਗਿਰੇ ਦੇਖ ਭੀਤ ।
ਮਨੂਆ ਡੋਲੈ ਚੀਤ ਅਨੀਤ । ਜਗ ਸਿਉ ਟੂਟੀ ਝੂਠੀ ਪਰੀਤ ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਖ ਬਜ੍ਰ[10] ਭਾਰ । ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਸਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ! ਇਹ ਜਗ ਕਊਏ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀਨ ਹੈ ! ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਪਦਾਰਥੋ ਵਾਸਤੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿਖੇ ਡੋਲਤਾ ਹੈ । ਐਸੇ ਜਗ ਝੂਠੇ ਸੋ ਹਮਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਟੂਟੀ ਹੈ । ਕਾਮ ਔ ਕਰੋਧ ਮਹਾ ਬਿਖ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ । ਏਹੁ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਉਚਾਰ ਕਰੇ ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਘਰ ਬਾਲੂ[11] ਕਾ ਘੂਮਨ ਘੇਰ । ਬਰਖਸ ਪਾਣੀ ਬੂੰਦ ਬੁਹੇਰ ।
ਮਾਤ ਬੂੰਦ ਤੇ ਧਰ ਚਕ ਫੇਰ । ਸਰਬ ਜੋਤ ਨਾਮੈ ਕੀ ਚੇਰ[12] ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ! ਇਹੁ ਜਗੁ ਬਾਲੂ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਕੇ ਘੂਮਨ ਘੇਰ ਬਿਖੇ ਪੜਾ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਬਰਖਾ ਪੜੇ ਬਾਲੂ ਕਾ ਘਰ ਬਿਲਾਇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਤ ਹੈ । ਕਾਲ ਆਏ ਤੇ ਨਸਟ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਰੀਰ ਕਾ ਉਪਜਨਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਰਕਤ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕੀ ਬਿੰਦ ਤੇ ਹੈ ਅਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਪਰਕਾਸ ਹੈ ਸਭ ਨਾਮ ਕੀ ਚੇਰੀ ਹੈ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

---

1. ਜਿਸ । 2. ਚੰਗਾ ਫਕੀਰ 3 । ਤ੍ਰਿਯਾ, ਔਰਤ । 4. ਭਿਜਵਾਇ । 5. ਜਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦੀਆਂ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ ਹੋਣ । 6. ਭੇਜੀ । 7. ਤ੍ਰਿਆ (ਔਰਤ ਦੇ) ਪ੍ਰਥਾਇ (ਸਬੰਧ ਵਿਚ) । 8 ਸਹੀ, ਠੀਕ । 9. ਕਾਂ, ਕਾਗ । 10 ਬਜ੍ਰ ਜੇਹਾ ਕਰੜਾ । 11 ਰੇਤੇ । 12. ਗੋਲੀ ।

ਸਰਬ ਉਪਾਵ ਗੁਰੂ ਸਿਰ ਮੋਰ[1]।
ਭਗਤ ਕਰੋ ਪਗ[2] ਲਾਗੋ ਤੋਰ[3]।
ਨਾਮ ਰਤੇ ਚਾਹੇ ਤੁਝ ਓਰ[4]।
ਨਾਮ ਦੁਰਾਇ[5] ਚਲੇ ਸੇ ਚੋਰ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ! ਸਰਬ ਉਪਾਵਾ ਕਾ ਉਪਾਵ[6] ਮੇਰਾ ਸਤਗੁਰੂ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਭਗਤ ਮੈਂ ਸਦਾ ਕਰਤਾ ਹਉ। ਤਿਨ ਕੇ ਚਰਨ ਸਿਉ ਲਾਗ ਰਹਿਆ ਹੋ। ਅਰੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੈ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਸੋ ਚੋਰ ਹੈਂ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਪਤ ਖੋਈ ਭਿਖਆ ਚਲ ਪਾਇ।
ਸਚੁ ਰਤੇ ਪਤ ਸਿਉ[7] ਘਰ ਜਾਇ।
ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਨ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਰਜਾਇ।
ਭੈ ਮਾਨੈ ਨਿਰਭੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ! ਤਪ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਨੇ ਖੋਈ ਹੈ ਅਰੁ ਖਿਖ ਅੰਚਲ ਪਾਇ ਚਲਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਾਤੇ ਹੈ ਸੋਈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਵੈਗਾ। ਗ੍ਰਿਹ ਅਪਨੇ ਅਰ ਜੋ ਕਛੁ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਸਿਉ ਹੈ। ਜਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਭਾਉ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਹੈ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਕਾਮਨ[8] ਚਾਹੇ ਸੁੰਦਰ ਭੋਗ। ਪਾਨ ਫੂਲ ਮੀਠੇ ਰਸ ਭੋਗ।
ਖੇਲੈ ਬਿਗਸੈ[9] ਤੇ ਤੋ ਸੋਗ। ਪ੍ਰਭ ਸਰਨਾਗਤ[10] ਕੀਨ ਸੁ ਹੋਗੁ[11] ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ! ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਸੁੰਦਰ ਭੋਗੋਂ ਕੋ ਚਾਹਤੀ ਹੈ, ਪਾਨ ਫੂਲ ਮੀਠੇ ਰਸ ਭੋਗਤੀ ਹੈ, ਖੇਲਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਬਿਗਸਮਾਨ ਹੈ। ਤੇ ਤੇਹੀ ਸੋਗ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈਗੀ। ਅਰੁ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੀ ਸਰਨਾਗਤੁ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਛਿਵੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਕਾਪਰ[12] ਪਹਰਸਿ[13] ਅਧਿਕ ਸੀਗਾਰ। ਮਾਟੀ[14] ਫੂਲੀ ਰੂਪ ਬਿਕਾਰ[15]।
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬਾਧੋ ਬਾਰ। ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸੂਨਾ[16] ਘਰ ਬਾਰ।

---

1. ਸਿਰ ਮੌਰ, ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ। 2. ਪੈਰ। 3. ਤੇਰੇ। 4 ਤਰਫ਼, ਪਾਸਾ। 5. ਉਹਲੇ ਕਰਨਾ, ਛਿਪਾਉਣਾ। 6. ਉਪਾਇ, ਜਤਨ। 7. ਪਤ (ਇੱਜ਼ਤ) ਸਹਿਤ। 8. ਕਾਮਿਣੀ, ਕਾਮ ਵਤੀ, ਔਰਤ। 9. ਵਿਗਸਦੀ (ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ) ਹੈ। 10. ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਆਇਆ। 11. ਹੋਵੇਗਾ। 12. ਕੱਪੜੇ। 13. ਤੂੰ ਪਹਿਨਦੀ ਹੈਂ। 14. ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਮਿੱਟੀ। 15. ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ। 16. ਸੁੰਞਾ, ਖ਼ਾਲੀ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰੀ ! ਕਪੜੇ ਪਹਰ ਕੇ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁਤ ਕੀਏ, ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮਾਟੀ ਫੂਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਰਕਤ ਅਰ ਬਿੰਦ ਕੇ ਬਿਕਾਰੋਂ ਸ । ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਬਾਧਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕ ਨਾਮ ਏਹ ਸਰੀਰ ਸੂਨਾ ਹੈ, ਗਿਰੇ ਮੰਦਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਤਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਗਾਛੋ[1] ਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ! ਨਾਮ ਭਣੋ[2] ਸਚਦੋਤ[3] ਸਵਾਰ ।
ਪਿਰ[4] ਸੇਵਹੁ[5] ਸਚ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਾਰੁ । ਗੁਰਸ਼ਬਦੀ ਬਿਸ[6] ਤਿਆਗ ਨਿਵਾਰ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ! ਅਬ ਅਪਨੇ ਤੁਮ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿਖੇ ਜਾਵਹੁ; ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੋ; ਸਚੁ ਮੁਖ ਨਿਵਾਹ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੋ । ਪਿਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਭਗਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਕਰੋ ! ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉ ਬਿਖ ਜੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਵਰਤ ਕਰੋ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਅਠਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਮੋਹਨ ਮੋਹ ਲੀਆ ਮਨ ਮੋਹ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਪਛਾਨੋ ਤੋਹ ।
ਨਾਨਕ ਠਾਢੇ ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਭ ਦੁਆਰ । ਤੇਰੋ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ! ਮੇਰਾ ਜੋ ਮਨ ਹੈ ਸੋ ਮੋਹਨ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਹੈ, ਅਵਰ ਕਿਸੂ ਕੇ ਕਹੇ ਮੋਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਸੋ ਤੁਮ ਕੋ ਪਹਚਾਨਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਯਹੀ ਸਦਾ ਚਾਹਤਾ ਹੋ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਉਪਰ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸਦਾ ਹੀ ਕਹਤਾ ਰਹੋਂ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਤ ਸਬਦ ਦੁਰਮਤ[7] ਗਈ, ਹਰ ਭਗਤ ਬਧੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ।
ਅਤਿ ਨਿਮ੍ਰ ਭੂਤ[8] ਪ੍ਰਨਾਮ[9] ਕਰ, ਪੁਨਿ ਕਹਿਓ ਰਾਜਾ ਕੋਤਾਹਿ ॥ ੨੫ ॥

ਚੌਪਈ

ਸੁਨਤ ਸਬਦ ਰਾਜਾ ਮਗਨਾਨਾ । ਭਇਆ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪ ਤ੍ਰੀਆ ਕੋ ਗਿਆਨਾ ।
ਕਰ ਪਿਤਾ ਵਾਉ ਰਾਜਾ ਸੋ ਭਾਖਾ[10] । ਜਾਨੀ ਰਾਜਾ ਇਨ ਹਰਿ ਰਸ ਚਾਖਾ ॥ ੨੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਰਾਜਾ ਮਨ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਆਏ ਸੰਤ ਮਹਾਨ ।
ਚਲੋ ਦਰਸ ਤਾ ਕਾ ਕਰੋ, ਪਾਵੋ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨ[11] ॥ ੨੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਚਲ ਨਗਨ ਪਾਉ ਰਾਜਾ ਗਏ ਬਾਗਾ । ਦੇਖ ਦਰਸ ਮਨ ਸੋਇਆ ਮਨ ਜਾਗਾ ।
ਨਿਕਟਿ ਗਏ ਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਉਠ ਚਲੇ । ਭਇਆ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ॥ ੨੮ ॥

1. ਜਾਓ । 2. ਕਹੋ । 3. ਸੱਚ ਦੀ ਦੁਤਿ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਨਾਲ । 4. ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ । 5. ਸੇਵਾ ਕਰੋ । 6. ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਖ ਜ਼ਹਿਰ । 7. ਖੋਟੀ ਮਤਿ । 8. ਨਿਮ੍ਰ ਹੋ ਕੇ । 9. ਨਮਸਕਾਰ । 10. ਕਹਿਆ । 11. ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਪਦ ।

ਆਗੇ ਪ੍ਰਭ ਪਾਛੇ ਚਲੇ ਰਾਜਾ । ਬਿਨਾ ਚਰਨ ਪਰਸੇ[1] ਸਵਰੇ ਕਿਮ[2] ਕਾਜਾ ।
ਅਰ ਡੋਲਤ ਰਾਜਾ ਜਬ ਥਕੇ । ਭਏ ਸਿਥਲ ਅੰਗ ਕਛੁ ਕਹੇ ਨ ਬਕੇ[3] ॥ ੨੯ ॥
ਜਬ ਜਾਨਾ ਦਿਆਲ ਸਿਥਲ ਭਏ ਰਾਜਾ । ਅਤ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਗਤ ਭਲ ਭਗਤ ਸਮਾਜਾ ।
ਨਿਰਖ[4] ਅਵਸਥਾ[5] ਠਾਢੇ ਭਏ[6] । ਤਬ ਰਾਜਾ ਚਰਨਨ ਪਰ ਪਏ ॥ ॥ ੩੦ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਕਰ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ, ਰਾਜਾ ਢਿਗ[7] ਜਬ ਹੇਰਿਆ[8] ।
ਰਾਜਾ ਭਇਆ ਨਿਹਾਲ, ਚਰਨ ਸਰਨ ਸਤਗੁਰ ਲਗੇ । ੩੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਛੁਹਤ ਚਰਨ ਮਨ ਭਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸਾ । ਜਿਮ ਰਵਿ[9] ਪ੍ਰਕਾਸ ਤੇ ਕਮਲ ਬਿਗਾਸਾ ।
ਜਿਮ ਸ੍ਵਾਂਤ ਬੂੰਦ ਲੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਪਪੀਹਾ । ਮਾਨੋ ਲਛਮਨ[10] ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ॥ ੩੨ ॥
ਤਬ ਬਿਗਸ ਰਾਇ ਮੁਖ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰਾ ॥ "ਜਬ ਤੇ ਚਰਨ ਬਾਗ ਪ੍ਰਭ ! ਧਾਰਾ ।
ਸੁਹਕ[11] ਹਰਾ ਵਡਭਾਗ ਹਮਾਰੇ । ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਚਰਨ ਸਿਰ ਧਾਰੇ । ੩੪ ॥
ਨਾਮ ਠਾਮ[12] ਆਸ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਜਾਨੋ । ਕਵਨ ਪੰਥ ਤੁਮ ਰਸਨ[13] ਬਖਾਨੋ ।
ਮਿਟੇ ਅੰਦੇਸਾ ਮਨ ਹੋਇ ਅਨੰਦ । (ਕਰੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਨੰਦ ਕੰਦ) ॥ ੩੫ ॥
ਨਹੀਂ ਦੀਆ ਉਤਰ ਪ੍ਰਭ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ । ਹੋਇ ਆਤਰ[1] ਪੁਨ ਪੂਛਾ ਤਿਹ ਕਾਲ ।
ਤਬ ਸਤਗੁਰ ਦੇਖ ਸਮਝ ਬੀਚਾਰਾ । ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤ ਇਹ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੬ ॥

ਤਿਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤ ਨਾਮ ਨਿਰਮਾਇਲ[14] ਤਾ ਕੇ ਮੈਲੁ ਨ ਰਾਤੀ[15] ।
ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਨਾਥ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੰਗੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਗਤਿ ਬੀਤੀ ॥ ੧ ॥
ਗੁਸਾਈ ! ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਨਾਮ ਕੈਸੇ ਜਾਤੀ ।
ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰ ਮਹਲ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੂਛੋ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ[16] ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਜੋਗੀ ਤਿਸ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਭਇਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੋ ਨਾਥ ਹੈ ਸਦਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਨਮੁ ਮਰਨਾ ਤਿਸ ਕਾ ਮਿਟ ਗਇਆ ਹੈ ।

ਰਾਜੋ ਵਾਚ

ਤਾ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ, "ਗੁਸਾਈ ! ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ ?" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਜੋ ਤੂੰ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਪੂਛੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕੀ

1 ਛੋਹੇ । 2 ਕਿਉਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ । 3 ਬੋਲੇ 4 ਦੇਖ ਕੇ । 5 ਹਾਲਤ । 6. ਖਲੋ ਗਏ । 7 ਕੋਲ, ਨਿਕਟ । 8. ਦੇਖਿਆ । 9 ਸੂਰਜ । 10. ਲੰਕਾ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਮੇਘ ਨਾਦ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ । 11. ਸੁੱਕਾ । 12. ਸਥਾਨ । 13. ਰਸਨਾ, ਜੀਭ । 14. ਨਿਰਮਲ । 15. ਰੱਤੀ । 16. ਨਿਰੰਤਰ (ਅੰਦਰ) ਦੀ ।

ਬਾਤ ਕਹਉਗਾ । ਤੁਝ ਕਉ ।" ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਗੁਸਾਂਈ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਇਸਨਾਨੀ, ਹਰਿਗੁਣ ਪੂਜੈ ਪਾਤੀ ।
ਏਕੋ ਨਾਮ ਏਕਾ ਨਾਰਾਇਣ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਏਕਾ ਜਾਤੀ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ! ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਗਿਆਨ ਬਿਖੇ ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਇਸਨਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਣਾਵਾਦ ਕੀ ਪੂਜਾ ਚੜ੍ਹਾਵਤਾ ਹੈ । ਏਕ ਨਾਮ ਜੋ ਨਾਰਾਇਣ ਕਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣ[1] ਬਿਖੇ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਤ ਬਿਖੇ ।"

ਰਾਜੇ ਵਾਚ

ਤਾ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੋ, "ਗੁਸਾਈ ! ਤੁਮ ਧਨ ਕਹੋ ?" ਤਾ ਬਾਬੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜਿਹਵਾ ਡੰਡੀ ਇਹੁ ਘਟ ਛਾਬਾ, ਤੋਲੇ ਨਾਮ ਅਜਾਚੀ[2] ।
ਏਕੋ ਹਾਟ ਸਾਹਿ ਸਭਨਾ ਸਿਰ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਤੀ[3] ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਵੈ ਸਭਸ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਕੋ ਜਿਹਦਾ ਰੂਪੀ ਡੰਡੀ ਹੈ ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਤਿ ਛਾਬੇ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਵਾਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਰਟਤਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਤੋਲਨਾ ਤਿਸ ਕਾ । ਵਹੀ ਘਟ ਹਾਟ ਹੈ ਅਰੁ ਵਹੀ ਤੋਲਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਹ ਸਿਰ ਸਾਹ ਕੇ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ਉਸੀ ਜੈਸੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਅੰਤਰ ਜਾਗ ਹੈ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ, ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸ ਏਕ ਲਿਵਲਾਗੀ ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤੀ[4] ।
ਸ਼ਬਦ ਵਸਾਏ, ਭਰਮ ਚੁਕਾਏ, ਸਦਾ ਸੇਵਕ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । "ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਤਗੁਰੂ ਹੀ ਸਮਰਥ ਜਾਨਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਬੂਝਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਕਦਾਚਿਤ ਭਰਮ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਵਹੀ ਸਦਾ ਸੇਵਕ ਹੈ ।" ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ, "ਗੁਸਾਈਂ ! ਤੁਮ ਕਹਾ ਰਹਿਤੇ ਹੋ ?' ਤਾਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਊਪਰ ਗਗਨ,[5] ਗਗਨ ਪਰ ਗੋਰਖ,[6] ਤਾ ਕਾ ਅਗਨ ਗੁਰੂ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ ।
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਬਾਹਰ ਘਟ ਏਕੋ, ਨਾਨਕ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ[7] ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਸਭ ਕੇ ਊਪਰ ਗਗਨ ਅਸਥਾਨ ਮੇਂ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਅਗਮ[8] ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਹੈ । ਵਾਸ ਦੇਵ (ਦੇ)ਨ ਹਾਰਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਊਹਾ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਅਰ ਬਨ ਏਕ ਹੀ ਸਮਾਨ

---

1. ਤਿੰਨ ਭਵਨ (ਲੋਕ)-ਸੁਰਗ, ਮ੍ਰਿਤ (ਮਾਤ) ਤੇ ਪਤਾਲ ਲੋਕ । 2. ਬਿਨਾ ਜਾਚੇ (ਮੰਗੇ) ਦੇ । 3. ਭ੍ਰਾਂਤਿ, ਕਿਸਮ । 4. ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 5. ਦਸ਼ਮ ਦੁਆਰ । 6. ਗੋ (ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਦਾ ਰਖਯਕ, ਅਰਥਾਤ-ਕਰਤਾਰ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ । 7. ਤਿਆਗੀ । 8. ਮਮਤਾ (ਪਹੁੰਚ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

ਹੈ ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਦਾ ਉਦਾਸ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੋਂ ।"

ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨੋ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਇਆ । "ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਏਤਾ[1] ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਸੇ ਸੋ ਅਬ ਪਾਇਆ ਹੈ ।"

ਚੌਪਈ

ਸੁਨਤ ਸਬਦ ਸਭ ਸੰਕਾ ਗਈ । ਭਇਓ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਗਤ ਦ੍ਰਿੜ[2] ਭਈ ।
ਚਰਨ ਲਾਗ ਉਸਤਤ ਬਹੁ ਕਰਿਓ । ਸੇਵਕ ਗ੍ਰਿਹ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਧਰਿਓ ॥ ੩੭ ॥
ਸਨਮੁਖ ਸਭ ਬਾਹਨ[3] ਕੀਏ ਖੜੇ । ਸਤਗੁਰ ਕਾਹੂ ਪਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇ ।
ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ (ਕ)ਹਿਓ ਸਬਦ ਉਚਾਰਾ ।।"
ਰਾਜਾ ਤੁਮਰੀ ਪੀਠ ਹੋਉ ਅਸਵਾਰਾ" ॥ ੩੮ ॥
ਸੁਨ ਸਾਦਰ[4] ਰਾਜਾ ਉਠ ਖੜਾ । ਬਾਬਾ ਤਾ ਕੀ ਪੀਠ ਪਰ ਚੜਾ ।
ਗ੍ਰਹ ਮੰਦਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਉਤਾਰੇ । ਸਕਲ ਨਗਰ ਭਇਓ ਜੈਜੈਕਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥
ਅਤ ਰੁਚਿਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘਾਸਨ ਲਿਆਏ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾ[5] ਪਰ ਬੈਠਾਏ ।
ਚਰਨ ਪਖਾਰ[6] ਚਰਨਾਮ੍ਰਤ[7] ਲੀਆ । ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਪੂਜਨ ਕੀਆ ॥ ੪੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਜੋਰ ਪਾਨ[8] ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭ ! ਭੋਜਨ ਖਾਹੁ ।
ਮੈਂ ਬਡੇ ਭਾਗ ਦਰਸਨ ਕੀਓ, ਇਹੁ ਰਾਖਿਓ ਮਨ ਭਾਉ ॥ ੪੧ ॥

ਚੌਪਈ*

ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਤੁਮ ਬਚਨ ਸੁਨਾਊਂ
ਇਹ ਭੋਜਨ ਮੈਂ ਕਬਹੂ ਨਾ ਖਾਊਂ
ਹਰਖ ਮਨ ਰਾਜ ਕੁਵਰ ਕੋ ਮਾਰੋ
ਵਾਕੋ ਮਾਸ ਕਰ ਸਿਧ ਸਵਾਰੋ ।
ਇਹ ਭੋਜਨ ਕਰ ਮੁਦਤ ਮਨ ਲਿਆਵਉ ।
ਤਬ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਖਾਵਉ ।
ਤਬ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕੁੰਵਰ ਕੋ ਪੂਛਾ । ਅਰ ਰਾਨੀ ਕੇ ਮਨ ਮੋਹਨ ਤੁਛਾ ॥ ੪੨ ॥
ਸਭ ਮਿਲ ਭੋਜਨ ਕੀਓ ਤਿਆਰ । ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤ ਅਤਭੁਤ ਬਿਉਹਾਰ ।
ਹਾਥ ਜੋਰ ਬੋਲੇ ਕਰ ਭਾਉ । "ਚਲੋ ਦਿਆਲ ਭੋਜਨ ਅਬ ਖਾਉ" ॥ ੪੩ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਬ ਜਾਨਿਓ, ਇਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ।
ਇਨ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿੜੀ, ਅਬ ਪੁਰਿਓ[10] ਇਨ ਕੀ ਆਸ ॥ ੪੪ ॥

---

1. ਇਤਨਾ । 2. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ । 8. ਰਥ, ਗੱਡੀ ਆਦਿ । 4. ਆਦਰ ਸਹਿਤ । 5. ਉਸ । 6. ਧੋ ਕੇ । 7. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਧੋਣ । 8. ਹੱਥ । 9. ਪ੍ਰਸੰਨ । 10. ਪੂਰੀ ਕਰੋ । *ਇਹ ਪਾਠ ਮ ਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ।

ਚਪਈ

ਤਬ ਗਏ ਰਸੋਈ ਮਾਹ ਦਿਆਲ । ਰਾਨੀ ਆਪ ਪਰੋਸੇ ਥਾਲ ।
ਰਾਜਾ ! ਕਰੋ ਕਹਉ ਜੋ ਤੋਸੋ । ਰਾਜ ਕੁੰਵਰ ਕੋ ਥਾਲ ਪਰੋਸੋ" ॥ ੪੫ ॥
ਬਚਨ ਤਿਸ ਮਾਨ ਪਰੋਸਿਓ ਥਾਲ । ਕਿਰਪਾ ਜੁਤ ਬੋਲੇ ਤਬ ਦਿਆਲ ।
ਬਾਬੇ ਜੀ ਲੀਓ ਕੁੰਵਰ ਬੁਲਾਇ । ਸੁੰਦਰ ਛਬ ਕਰ[1] ਜੋੜੇ ਆਇ ॥ ੪੬ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੁੰਵਰ ਬੈਠਾਇਓ ਪਾਸ । ਕਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ[2] ਕੜਾਹੀ ਕੀਨਉ ਮਾਸ ।
ਸਭ ਮਿਲ ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੋ ਖਾਇਆ । ਰਾਜੇ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥ ੪੭ ॥
ਪੂਰਨ ਕਰੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਭਗਤ । ਪੁਨ ਗਿਆਨ ਜੋਗ ਕੀ ਦੀਨੀ ਸਕਤ ।
ਤਬ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ ਪੋਥੀ ਕਰੀ । ਸਭ ਸੁਧ ਕ੍ਰਿਆ ਰਾਜੇ ਮਨ ਧਰੀ ॥ ੪੮ ॥
ਰਾਜਾ ਪਰਮ ਸਿਧ ਤਬ ਭਇਆ । ਏਕ ਬਰਖ ਬਾਬਾ ਤਹਾ ਰਹਿਆ ।
ਤਿਸ ਸਭਿ ਰਾਜ ਕੋ ਕੀਨਉ ਇਕ ਰਾਜ । ਜਨਕਾਦਿਕ ਕੋ ਦੀਓ ਸਮਾਜ ॥ ੪੯ ॥
ਅਤਭੁਤ ਧਰਮ ਸਾਲ[3] ਤਹਾਂ ਭਈ । ਪਰਮ ਸਿੱਧ ਮਤ ਰਾਜੇ ਲਈ ।
ਮੋਹ ਛੋਹ ਰਾਜਾ ਕਾ ਗਇਆ । ਤਬ ਸਤਗੁਰ ਆਗੈ ਮਗ ਲਇਆ ॥ ੫੦ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ । ੨੧

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲੇਇ ਉਧਾਰ ॥

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਓਅੰਕਾਰ ਅਸਥਾਨ ਮੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਿਉ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਓਅੰਕਾਰ ਅਸਥਾਨ ਦਖਣ ਬਿਖੈ, ਤਹਾ ਮਹਾਦੇਵ ਅਸਥਾਨ ।
ਚਲਿ ਆਵੈ ਬਿਦਿਆਰਥੀ, ਪੜ ਹੋਵੈ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧ ॥

ਤੋਟਕ ਛੰਦ

ਤਹ ਮੰਦਰ ਸਿਵ ਕੇ ਰੁਚਰ ਬਨੇ । ਬਹੁ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਬਿਪਰ[4] ਘਨੇ[5] ।
ਬਹੁ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨਨ ਪਾਠ ਪੜੇ । ਵਿਆਕਰਨ ਆਦਿਕ ਸਭ ਭਾਵ ਧਰੇ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਬਿਚਰਤ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਗਏ । ਨਹੀਂ ਪੂਛਿਓ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀਏ ।
(ਏਹੁ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਆਲ ਤਬ ਕੀਨੋ । ਸਭ ਪੁਸਤਕ ਲੇ ਜਲ ਮੈ ਦੀਨੋ ॥ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਨਿਰਖ ਪੁਰਾਨ ਬੂਡੇ ਸਕਲ, ਜੁਰ ਆਏ ਸਤਗੁਰ ਓਰ ।
ਅਤਸ ਕੋਪ[6] ਝਗੜਾ ਕਰੇ, ਕਿਉਂ ਆਇਓ ਇਸ ਠੌਰ ॥ ੪ ॥

---

1. ਹੱਥ । 2. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ । 3. ਗੁਰਦੁਆਰਾ । 4. ਬ੍ਰਾਹਮਣ । 5. ਬਹੁਤੇ । 6 ਅਤਿਅੰਤ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਾਠਾਂਤਰ । ਅਸਤ ਕੋਪ, ਐਂਸ ਕੋਪ ।

ਚਪਈ ਬ੍ਰਹਮਣੋ ਵਾਚ

ਜੋ ਕੋਊ ਸਾਧੂ ਈਹਾ ਆਵੈ। ਕਰਿ ਸਾਦਰ ਬਿਪਰਨ ਭੋਗਾਵੈ।
ਤੁਮ ਕਰ ਅਨੀਤਿ ਪੁਸਤਕ ਕਿਉਂ ਬੋੜੇ ?" ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਆਏ ਸਭ ਦੋੜੇ ॥ ੫ ॥

ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪ੍ਰਤਿ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾ ਕਉ ਕਹਿਓ ਬੁਝਾਈ।
"ਮਤ ਝਗੜੋ ਪੁਸਤਕ ਲੇਹੁ ਭਾਈ" !
ਜਲ ਸੋਂ ਨਿਕਲ ਸੂਕੇ ਤਿਨ ਦੀਨੇ। ਤਿਨ ਨਿਰਖ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਨ ਅਤ ਭੈ ਕੀਨੇ ॥ ੬ ॥

ਬੇਨਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕੀ

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਹਿਓ ਬਿਨਉ ਬਖਾਨ।" ਕਰੋ ਖਿਮਾ ਅਵਗਿਆ[1] ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ !
ਹਮ ਤੌਂ ਤੁਮਰੀ ਗਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ। ਅਬ ਦੀਜੈ ਗਿਆਨ ਮੋਹਿ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨੀ" ॥ ੭ ॥

ਦੋਹਰਾ (ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਵਾਚ)

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਤਾ ਸੋਂ ਕਹਿਓ, "ਤੁਮ ਜੋ ਪੜੇ ਪੁਰਾਨ।
ਅਛਰ ਅਰਥ ਜਾਨੋ ਨਹੀਂ, ਤਾ ਤੇ ਤੁਮੇ ਅਗਿਆਨ" ॥ ੮ ॥

(ਬ੍ਰਹਮਣੋ ਵਾਚ) ਚੌਪਈ

ਬਿਨਉ ਕਰੇ ਸਗਲੇ ਕਰ ਜੋੜ। "ਪ੍ਰਭ ! ਅੱਛਰ ਅਰਥ ਸੁਨੋ ਮੁਖ ਤੋਰ"।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਹਿਓ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ।
"ਅਬ ਅਛਰ ਅਰਥ ਸੁਨੋ ਧਰ ਧਿਆਨ" ॥ ੯ ॥
ਤਿਨ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਆਪ। ਪ੍ਰਥਮ ਪਉੜੀ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਥਾਪ।
ਓਅੰਕਾਰ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ। ਸੁਨ ਪੰਡਿਤ ਹਿਰਦੇ ਸੁਖ ਲਹੀ ॥ ੧੦ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧

ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਮ ਦਖਣੀ, ਦਖਣ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਥਮ ਪਉੜੀ ਚਲੀ :
ਓਅੰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿਨ ਚਿਤ।
ਓਅੰਕਾਰ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ। ਓਅੰਕਾਰ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ ॥
ਓਅੰਕਾਰ ਸਬਦ ਉਧਰੇ। ਓਅੰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਤਰੇ।
ਓਨਮ[2] ਆਖਰ[3] ਸੁਰਹ (ਸੁਣਚ) ਬੀਚਾਰ। ਓਨਮ ਅਖਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ ॥ ੧੦ ॥
ਸੁਣ ਪਾਂਡੇ ! ਕਿਆ ਲਿਖੋ ਜੰਜਾਲਾ। ਲਿਖ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੰਡਤ ! ਓਅੰਕਾਰ ਕਾ ਏਹੁ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਪਾਂਚੋ ਤਤੋ ਕੋ ਜੜ ਵਤ ਦੇਖ ਕੈ ਭੈ ਚਕ੍ਰਤ ਹੋਇ ਰਹਿਆ।

1. ਗੁਸਤਾਖੀ। 2. ਓਅੰਕਾਰ। 3. ਜੋ ਖਰ ਨਾ ਸਕੇ।

ਜਬ ਹਿਰ ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਓਅੰਕਾਰ ਧਿਆਨ ਕੀਆ । ਤਬ ਜਗਤ ਸਮੇਤ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਸ ਸਰਤ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰੋਂ ਮੁਖੋਂ ਸੇ ਚਾਰੋਂ ਬੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਏ । ਓਅੰਕਾਰ ਸਰਬਗ ਪੂਰਨ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ ਇਸ ਓਅੰਕਾਰ ਕਉ ਪੜਤੇ ਜ ਉਧਾਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਰ ਬਚਨੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ ਧਿਆਨ ਕਰਿ ਕੇ ਪਰਮਗਤਿ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹ । ਹੇ ਪੰਡਤ ! ਮੈਨੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਨੇ ਸੁਨਿਆ ਹੈ । ਤੀਨ ਭਵਨ ਜਿਸ ਕੇ ਧਾਰੇ ਹੈ, ਸਰਬ ਸਾਰ ਪੂਰਨ ਹੈ ।

ਅਰਥ ਰਹਾਉ ਕਾ । ਏ ਪੰਡਿਤ ! ਏਹੁ ਤੁਮ ਲਿਖਤੇ ਅਰੁ ਪੜਤੇ ਹੋ ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਜੀਵ ਕਾ ਜੰਜਾਲ ਹੈ, ਤਾ ਤੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮਖਿ ਗੋਪਾਲਾ ਲਿਖੋ ॥ ੧ ॥ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਸਕਾਰ ਅੱਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਸਸੇ ਸਭ ਜਗ ਸਹਜਿ ਉਪਾਇਆ, ਤੀਨ ਭਵਨ[1] ਇਕ ਜੋਤੀ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਬਸਤ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ, ਚੁਨਿ ਲੈ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ।
ਸਮਝੈ ਸੂਝੈ, ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੂਝੈ, ਅੰਤ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਚਾ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇਖੈ, ਸਾਚ ਸਮਾਲੇ, ਬਿਨ ਸਾਚੇ ਜਗੁ ਕਾਚਾ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਤ ! ਸਤਕਾਰ[2] ਅਛਰ ਕਾ ਇਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਸਹਜੇ ਹੀ ਜਗਤ ਉਤਪਤ ਕਰੇ ਹੈ । ਤੀਨੋ ਭਵਨ ਮੈ ਏਕ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਬਿਰਾਜ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵਹਿ ਤਿਨ ਕੋ ਏਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਸਮਝੈ ਹੈ ਤਬ ਦੇਖੇ ਹੈ । ਜਬ ਗੁਰਮਤ ਜਿਉ ਪੜੇ ਤਬ ਬੂਝੈ ਜੋ ਸਭ ਘਟ ਮੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੇ ਸਤੁ[3] ਪਦ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਤ ਪਦ ਅਵਰ[4] ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ! ਧਕਾਰ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਧਧੇ ਧਰਮ ਧਰੇ ਧਰਮਾਪੁਰ, ਗੁਣਕਾਰੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ ।
ਧਧੇ ਧੂਲ[5] ਪੜੈ ਮੁਖ ਮਸਤਕ ਕੰਚਨ[6] ਭਏ ਮਨੂਰਾ ।
ਧਨੁ ਧਰਣੀ ਧਰੁ[7] ਆਪ ਅਜੋਨੀ ਤੋਲ ਬੋਲ ਸਚੁ ਪੂਰਾ ।
ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਤਿ ਤ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸੂਰਾ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਧਕਾਰ[8] ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਜਿਨ ਕਾ ਪਰਮ ਧਾਰਨਾ ਧਰਮ ਕਹੀਐ । ਤਾਤ ਪਰਜ[9] ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਅਬਚਲ ਜਗਤ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਹੈ ਵਹੀ ਗੁਨਕਾਰੀ ਮਨ ਧੀਰ ਹੇ । ਤਿਨ ਕੇ ਚਰਨੋਂ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਸਤਕਿ ਕੋ ਲਗੇ । ਤਬ ਮਨ ਜੋ ਇਛਾ ਸੇ ਜਲ ਕੇ ਮਨੂਰ ਵਤ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਫੇਰ ਸਧ ਕਚਨ ਵਤਿ ਹੋਵੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਧਨ ਧਰਣੀ ਧਰ ਨਾਰਾਇਣ ਹੇ ਅਰ ਸਰਬਗ ਪੂਰਨ ਹੇ ਅਰ ਜੋਨ ਸੋ ਰਹਿਤ ਹੇ ਅਰ ਤੋਲ ਬੋਲ ਸਚੁ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਤੋਲਨਾ ਕਹੀਐ ਬਿਚਾਰਨਾ, ਬੋਲਣਾ ਕਹੀਐ ਅਸਤੋਤਰ. ਤਿਸ ਕਾ ਸਭੁ ਪੂਰ ਰਹਿਆ ਹੇ । ਇਸ ਮਹਮਾ ਕੋ ਆਪ ਕਰਤਾ ਜਾਨਤਾ ਹੇ । ਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਚਰਾ ਹੈ ।

---

1 ਲੋਕ । 2. ਸੱਸਾ ਅੱਖਰ । 3. ਸਤਯ, ਸੱਚ । 4. ਹੋਰ । 5. ਧੂੜ । 6. ਸੋਨਾ । 7. ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਧਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 8 ਧੱਧਾ (ਅੱਖਰ । 9. ਮਤਲਬ, ਭਾਵ-ਅਰਥ ।

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਙੰਙੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਙਿਆਨ ਗਵਾਇਆ ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ, ਗਰਬ ਗਲੇ ਬਿਖ ਖਾਇਆ।
ਗੁਰ ਰਸ ਗੀਤ ਬਾਦ ਨਹੀਂ ਭਾਵੈ, ਸੁਣੀਐ ਗਹਰਿ ਗੰਭੀਰ ਗਵਾਇਆ।
ਗੁਰ ਸਚੁ ਕਹਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਹਿਆ, ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਾਚੁ ਸੁਖਾਇਆ।
ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪੇ ਦੇਵੈ, ਆਪੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆਇਆ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੰਡਤ! ਙੰਙੇ ਅਖਰ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਏਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਗਿਆਨ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਮੇਂ ਵਹੀ ਗਰਬ[1] ਮੇਂ ਗਲੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਉਨੋਂ ਨੇ ਹੀ ਬਿਖ ਖਾਇਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਰਸ ਮੇਂ ਮਗਨ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਗੀਤ ਬਾਦ ਨਹੀਂ ਭਾਵਤਾ। ਵਹ ਨਹੀਂ ਸਰਵਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਖੈ ਸਦਾ ਮਗਨ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਉਨ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਿ ਹੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ ਅਰ ਮਨ ਤਨ ਕਰ ਕੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਮੇਂ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ, ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ ਅਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਪੀਆਵਣ ਹਾਰਾ[2] ਹੈ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਏਕਾਰ[3] ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭ ਕੋਈ, ਹਉਮੈ ਗਰਬ ਬਿਆਪੈ।
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰ ਮਹਲ ਸਿਞਾਪੈ[4]।
ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੇ ਹਰਿ ਦੂਰ ਨ ਜਾਣਹੁ, ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ।
ਏਕੰਕਾਰ ਅਵਰ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ, ਨਾਨਕ ਏਕ ਸਮਾਈ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਏਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਵਾਲੇ ਏਕੋ ਏ ਏਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹਉਮੈ ਗਰਬ ਮੇਂ ਤਾਂ ਤੇ ਸੁਖ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਅਪਨ ਸਰੂਪ ਕੋ ਬੂਝ ਕੇ ਅੰਤ੍ਰ ਬਾਹਰ ਏਕੁ ਪਛਾਨਾ ਹੈ ਵਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਜ ਅਸਥਾਨੋ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਨੇੜੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮੇਂ ਪੂਰਨ ਏਕ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਤਾਤਪਰਜ ਯਹ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਆ, ਅਰੁ ਸਭ ਮੇਂ ਪੂਰਨ ਹੈ।

ਇਸੁ ਕਰਤੇ ਕਉ ਕਿਉ ਗਹਿ[5] ਰਾਖਉ ਅਫਰਿਓ ਤੁਲਿਓ ਨ ਜਾਈ।
ਮਾਇਆ ਕੇ ਦਿਵਾਨੇ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਝੂਠਿ ਠਗਉਰੀ ਪਾਈ।
ਲਬ ਲੋਭ ਮੁਹਤਾਜ ਵਿਗੂਤੇ, ਇਬ[6] ਤਬ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਈ।
ਏਕ ਸਰੇਵੈ ਤਾ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਵੈ, ਆਵਨ ਜਾਨ ਰਹਾਈ ॥ ੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਦੂਸਰੇ ਆਕਾਰ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ। ਏਕੰਕਾਰ ਜੋ ਸਰਬ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹਨ ਕਰੇ। ਏਹੁ ਅਪਾਰ ਅਤਲ ਹੈ। ਏਹ ਮਾਨ

1. ਹੰਕਾਰ। 2. ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। 3. ਈੜੀ (ਅੱਖਰ)। 4. ਸਿਆਣ ਲਵੇ। 5. ਫੜ। 6 ਅਬ, ਹੁਣ।

ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਉਰਾਏ[1] ਹੂਟੇ ਝੂਠ ਠਗਉਰੀ ਮੇਂ ਮੋਹੇ ਹੈ। ਲਬ ਲੋਭ ਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਮੇਂ ਵਿਗੁਤੇ[2] ਹੈ। ਆਦਿ ਅਰੁ ਅੰਤ ਕਾ ਪਛੁਤਾਵਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਕੋ ਸੇਵਨਾ ਕਰੇ ਤਉ ਮੁਕਤ ਕਉ ਪਾਏ ਅਰੁ ਆਵਨ ਜਾਨ ਸਿਉ ਰਹਤ ਹੋਇ।

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਤੀਸਰੇ ਆਕਾਰ[3] ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਏਕ ਅਚਾਰ ਰੰਗ ਇਕ ਰੂਪ। ਪਉਨ ਪਾਨੀ ਅਗਨੀ ਅਸਰੂਪ[4]।
ਏਕੋ ਭਵਰ[5] ਭਵੈ[6] ਤਿਹੁ ਲੋਇ[7]। ਏਕਉ ਬੂਝੈ ਸੂਝੈ ਪਤਿ ਹੋਇ।
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਲੇ ਸਮਸਰ[8] ਰਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੁ ਵਿਰਲਾ ਕੋ ਲਹੈ।
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਆਖ ਸੁਣਾਏ ॥.॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। "ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਤੀਸਰੇ ਏਕਾਰ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧਨਾ ਕਰੇ ਤਬ ਪਰਮ ਸਿਧ ਕੋ ਪਾਵੈ। ਜੋ ਏਕ ਹੀ ਕੇ ਆਚਾਰ ਕਰੁ ਏਕ ਹੀ ਕੇ ਰੰਗ ਮੇਂ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਿਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ। ਜੈਸੇ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਅਰੁ ਅਗਨ ਸਹਜੇ ਹੀ ਏਕ ਰੂਪ ਏਕ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਤਾਤ ਪਰਜ ਯਹ ਜੋ ਨਿਸਚੇ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ ਏਕ ਜਾਨੈ ਜੋ ਏਕ ਆਤਮ ਰੂਪੀ ਭਵਰ ਤੀਨ ਲੋਕ ਗਾਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਏਕ ਬੂਝਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਪਰਮ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਧਿਆਨ ਏਕ ਕਰ ਏਕ ਮੇ ਸਮਸਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਗੁਰਮੁਖ ਏਕ ਕੋਈ ਇਸ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਆਪ ਨਾਰਾਇਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ, ਦਾਤ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕੋ ਏਹ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ। ਏਹ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੋ"।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਓਅੰਕਾਰ ਅਖਯਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਊਰਮ[9] ਧੂਰਮ[10] ਜੋਤ ਉਜਾਲਾ। ਤੀਨ ਭਵਨ ਮੈਂ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ।
ਊਗਵਿਆ ਅਸ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵੈ। ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪਨੇ ਘਰ ਆਵੈ।
ਊਨਵਿ[11] ਵਰਸੈ ਨੀਝਰ[12] ਧਾਰਾ। ਊਤਮ ਸਬਦ ਸਵਾਰਣ ਹਾਰਾ।
ਇਸ ਏਕੈ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ। ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਦੇਉ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। "ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਉਂਕਾਰ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ। ਤਲੇ ਅਰੁ ਊਪਰ ਏਕ ਜੋਤ ਪਸਰ ਰਹੀ, ਊਹੀ ਉਜਿਆਰਾ ਹੈ। ਤੀਨੋ ਭਵਨ ਮੈਂ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਜਬ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਇਆ ਤਬ ਅਸਪਦ ਭਾਸ ਭਇਆ, ਈਸਵਰ ਕੀ ਏਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਸੇ ਚੂਕਾ ਫੇਰ। ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮੇਂ ਲੀਨ ਭਇਆ। ਤਬ ਨੀਝਰ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਬਰਖਾ ਭਈ, ਸਤਨ ਅਨਾਹਦ ਉਤਮ ਪਦ ਅਨੰਦ ਮੇ ਲੀਨ ਭਇਆ ਹੈ। ਏ ਪੰਡਿਤ! ਜਿਸ ਨੇ ਏ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੂਝਾ (ਵਹੀ) ਦੇਵ(ਾ) ਦਾ ਦੇਵ ਹੈ ਅਰੁ ਵਹੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਤ ਮੇਂ ਏਹੁ ਵੇਦਾਂਤ ਗਿਆਨ ਹੈ।

---

1. ਬਾਵਲ ਕੀਤੇ, ਪਾਗਲ ਕੀਤੇ। 2. ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਏ। 3. ਐੜਾ (ਅੱਖਰ) ਮਸਵ ਘੋੜਾ (ਵਿੰਦ੍)। 5. ਭੌਰ ਭ੍ਰਮਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੌਣ ਵਾਲੀ ਰੂਹ। 6. ਫਿਰੇ। 7. ਤਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ। 8. ਇਕ ਸਾਰ। 9. ਊਰਧ੍ਵ, ਆਕਾਸ਼, ਉੱਪਰ। 10. ਧਰਤੀ, ਨੀਚੇ। 11. ਝੁਕ ਝੁਕ ਕੇ। 12. ਨਿਰਝਰ, ਇਕ ਰਸ ਲਗਾਤਾਰ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੂਸਰੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਉਗਵੈ[1] ਸੂਰ[2] ਅਸੁਰ[3] ਸੰਘਾਰੈ । ਊਚਾ ਦੇਖ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੈ ।
ਊਪਰਿ ਆਦਿ ਅੰਤ ਤਿਹੁ ਲੋਇ[4] । ਆਪੇ ਕਰੈ ਕਥੈ ਸੁਣੈ ਸੋਇ ।
ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਮਨਮੁਖ ਸੋਇ । ਪ੍ਰਭੁ ਜਗ ਜੀਵਨ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਰਤੇ ਪਤਿ ਹੋਇ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਦੂਜੇ ਊੜਾਰ[5] ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ । ਜਬ ਰਵਿ[6] ਪਰਕਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਤਮ[7] ਰੂਪੀ ਆਸੁਰ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਤਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸਤਾ ਹੈ ਤਬ ਦੁਐਤ ਭਾਵ ਅਸਰ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਊਚੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੀ ਸਬਦ ਕੇ ਬਿਚਾ(ਰ) ਸੋਂ ਤਬ ਏਹ ਸਮਝ ਪਰੀ ਜੋ ਊਪਰਿ ਅਰਿ ਤਲੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਮੋ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਕਥਨੇ ਹਾਰਾ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਸੁਨਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਵਹੀ ਮਨ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਅਰੁ ਵਹੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਹੈ ਅਰੁ ਪ੍ਰਭੁ ਜਗ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜੋ ਐਸੀ ਸਮਝ ਸੋ ਨਾਮ ਬਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਪਰਮਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿ ।

ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚਲੀ :

ਰਾਜਨ ਰਾਮ ਰਵੈ[8] ਹਿਤਕਾਰੁ । ਰਣ ਮਹਿ ਲੂਝੈ[9] ਮਨੂਆ[10] ਮਾਰੁ ।
ਰਾਤ ਦਿਨੰਤ[11] ਰਹੈ ਰੰਗ ਰਾਤਾ । ਤੀਨ ਭਵਨ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਜਾਤਾ ।
ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ । ਅਤਿ ਨਿਰਮਾਇਲ ਸੀਝਸ ਦੇਹਾ ।
ਰਹਸੀ ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਇਕ ਭਾਇ । ਅੰਤਰਿ ਸਬਦ ਸਾਚਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਤਿਨ ਕੋਂ ਮਿਲਤੇ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਨ ਕਾ ਮਨ ਹੀ ਸੁਧ ਹੈ । ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਕੇ ਜਿਨੋਂ ਨੇ ਮਨ ਕੋਂ ਮਾਰਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਹੈ । ਰਾਤ ਅਰੁ ਦਿਨੁ ਰਾਮ ਹੀ ਕੇ ਰੰਗ ਮੋ ਰਾਤੇ ਹੈ । ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ? ਤੀਨ ਭਵਨ ਅਰੁ ਚਾਰੋ ਜੁਗ ਬਿਖੈ ਰਾਮ ਪੂਰਨ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਜਿਨ ਕੋ ਐਸੀ ਸਮਝ ਪਰੀ ਸੋ ਰਾਮ ਹੀ ਹੈ । ਵਹੁ ਅਤ ਨਿਰਮਾਇਲ[12] ਹੈ, ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਕੋ ਪ੍ਰਾਇਨ[13] ਕੀਆ ਹੈ । ਵੈ ਸਦਾ ਹੀ ਰਾਮ ਕੇ ਭਾਵ ਮੋ ਲਿਵਲੀਨ ਤਤਪਰੇ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੂਸਰੇ ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਰੋਸ ਨ ਕੀਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜੈ ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰੇ ।
ਰਾਜੇ ਰਾਇ ਰੰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਨਾ, ਆਇ ਜਾਇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ।
ਰਹਣਿ ਕਹਣਿ ਤੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ, ਕਿਸ ਪਰ ਕਰਉ ਬਿਨੰਤੀ ।
ਏਕ ਸਬਦ ਰਾਮ ਨਾਮ ਨਿਰੋਧਰੁ,[14] ਗੁਰੁ ਦੇਵੈ ਪਤਿ ਮਤੀ ॥ ੧੧ ॥

---

1. ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ । 2. ਸੂਰਜ । 3. ਅੰਧੇਰਾ ਰੂਪੀ ਅਸੁਰ (ਰਾਖਸ਼) । 4. ਤਿੰਨ ਲੋਕ-ਸੁਰਗ, ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਪਤਾਲ । 5. ਊੜਾ (ਅੱਖਰ) । 6. ਸੂਰਜ । 7. ਅਨ੍ਹੇਰਾ । 8. ਮਿਲੇ । 9. ਜੂਝੇ । 10. ਮਨ ਨੂੰ । 11. ਰਾਤ ਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ । 12. ਨਿਰਮਲ । 13. ਪਾਰ । 14. ਨਿਰੋਧ ਕਰਨ (ਰੋਕਣ) ਵਾਲਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਦੂਸਰੇ ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਰੋਸ ਨ ਕਰੀਐ, ਮੋਹਿ ਸਿਉ ਰਹਤ ਹੋਇ ਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋ ਪਦ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਤਿਸ ਕੋ ਲਗੋ, ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਥਿਰੁ ਰਹਨਾ ਨਹੀ । ਰਾਣਾ ਅਰੁ ਰੰਕ ਚਾਰੋ ਜੁਗੋ ਮੇ ਭਟਕਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ । ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਜਨਮ ਅਰ ਮਰਨ ਮੇ ਬੂਡ ਰਹੇ ਹੈ । ਸਭ ਕਈ ਰਹਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਹਿ ਸਕਤੇ ਨਾਹੀ । ਕਿਸ ਕੋ ਰਹ ਸਮਝਾਈਐ । ਏਕ ਸਬਦ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜੋ ਨਰ ਉਧਾਰਨ ਜੋਗ ਹੈ । ਜੋ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਦੇਵੈ ਤਉ ਪਤਿ ਸਦਾ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿ ।

ਫੇਰ ਲਕਾਰ[1] ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ । ਸਲੋਕੁ ।

ਲਾਜ ਮਰੰਤੀ[2] ਮਰ ਗਈ, ਘੂੰਘਟ ਖੋਲ ਚਲੀ ।
ਸਾਧ ਦਿਵਾਨੀ ਬਾਬਰੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਸੰਕ ਟਲੀ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਬੁਲਾਈ ਰਲੀ, ਸਿਉ[3] ਮਨ ਮੈਂ ਸਬਦ ਆਨੰਦ ।
ਲਾਲ ਰਤੀ ਲਾਲੀ ਭਈ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਈ ਨਿਚਿੰਦ ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਲਕਾਰ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਜਬ ਲਾਜ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਅਰੁ ਕੁਲ ਕੀ ਨਾਸ ਭਈ, ਏਹੀ ਮੁਖ ਕੇ ਆਗੇ ਪਾਟ ਪੜਦਾ ਥਾ ਅਰੁ ਮੋਹੁ ਰੂਪੀ ਨਾਸ ਬਉਰਾਈ[4], ਤ੍ਰੀ ਸਕਾ ਜੋ ਥੀ, ਸੰਕਾ ਥੀ ਕਿਆ । ਅਪਨਾ ਜੋ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਥਾ, ਤਿਸ ਕੋ ਮਿਲਨੇ ਨਹੀ ਦੇਤੀ ਥੀ, ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਨਾਸ ਭਇਆ । ਤਬ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਖੇਲ ਖੇਲਨੇ ਲਾਗੀ । ਮਨ ਮੇ ਸਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੂਆ । ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਹੂਆ, ਤਬ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮੇ ਲੀਨ ਭਈ ।

ਦੂਜੇ ਲਕਾਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ

ਲਹਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨ ਜਪ ਸਾਰ । ਲਭ ਲੋਭੁ ਬੁਰਾ ਅਹੰਕਾਰ ।
ਲਾੜੀ ਚਾੜੀ ਲਾਇਤਬਾਰ[5] । ਮਨ ਮੁਖ ਅੰਧਾ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰੁ ।
ਲਾਹੇ ਕਾਰਨ ਆਇਆ ਜਗੁ । ਹੋਇ ਮਜੂਰ ਗਇਆ ਠਗਾਇ ਠਗੁ ।
ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ ਪੂੰਜੀ ਵੇਸਹੁ । ਨਾਨਕ ਸਚੀ ਪਤਿ ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹੁ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਦੂਜੇ ਲਕਾਰ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਜਗਤ ਮੇ ਜੋ ਲਾਹਾ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮ ਰਤਨ ਕਾ ਸਾਰ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰਿ ਕੇ ਜਗਤ ਕੀ ਬੁਰਿਆਈ ਮੇ ਲਗਾ ਹੈ । ਠਗੀ ਅਰੁ ਚੁਗਲੀ ਬਿਸਾਸ ਘਾਤ ਕਰਨਾ, ਸੋ ਮਨ ਮੁਖ ਮੁਗਧਗਵਾਰ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਸਭ ਕੋਈ ਜਗਤ ਮੇ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਭ ਕੋ ਆਇਆ ਹੈ । ਸੋ ਠਗੀ ਕੀ ਮਜੂਰੀ ਮੇ ਜਨਮ ਰਤਨ ਠਗਾਇ ਚਲੇ ਹੈ । ਲਾਹਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਪੂੰਜੀ ਪਰਤੀਤ ਹੈ । ਮੈ ਕਹਤਾ ਹਾਂ ਸਚੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਨਾਮੁ ਕੀ ਹੈ ।' ਤਾ ਫੇਰ ਅਕਾਰ ਅੱਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਆਇ ਵਿਗੂਤਾ ਜਗ ਮਗ ਪੰਥ । ਆਈਨ ਮੇਟਣ ਕੋ ਸਮਰਥੁ ।
ਆਥ[6] ਸੈਲ ਕੀਚ ਘਰ ਹੋਇ । ਆਥ ਦੇਖ ਨਿਵੇ ਜਿਸੁ ਦੋਇ ।

1. ਲੱਲਾ (ਅੱਖਰ) । 2. ਮਰਦੀ ਹੋਈ । 3. ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਹਰ । 4. ਪਾਗਲ ਹੋਈ । 5. ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਘਾਤ ।
6 ਅਰਥ ਧਨ ।

ਆਥ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਗਧ ਸਿਆਨਾ । ਭਗਤ ਬਿਹੂਨਾ ਜਗ ਬਉਰਾਨਾ ।
ਸਭ ਮੈਂ ਵਰਤੈ ਏਕੋ ਸੋਇ । ਜਿਸ ਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਇ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । 'ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਆਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਜਗਤ ਮੈਂ ਹੈ ਜਮ ਕੇ ਪੰਥ ਮੈ ਸਭ ਕੋਈ ਆਇ ਕੇ ਵਿਗੂਤਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਕੀ ਲਹਰ ਮੇਟਣੇ ਕੋ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਾਹੀ । ਹੇ ਸਾਧੋ ! ਮਾਇਆ ਕਾ ਕੈਸਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾ ਸਠ ਨੀਚ ਕੇ ਘਰ ਬਿਖੈ ਮਾਇਆ ਹੋਇ, ਦੋਨਉ ਹਾਥ ਬਾਧੇ ਜਗਤ ਉਸ ਕਉ ਨਿਵਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਮੂੜੇ ਕੇ ਧਨ ਹੋਇ ਤਉ ਵਹੀ ਜਗ ਮੈ ਸਿਆਨਾ ਹੈ । ਗੋਬਿੰਦ ਭਗਤ ਬਿਹੂਨਾ ਜਗ ਬਉਰਾਨਾ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਸਰਬ ਪੂਰਨ ਜੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇ ਤਿਸ ਘਟ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਜਕਾਰ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਜੁਗ ਜੁਗ ਥਾਪ ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਧੰਧਾ ਧੈਰ ।
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਆਪੇ ਆਪਿ । ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਆਪੇ ਘਟ ਥਾਪਿ ।
ਆਪਿ ਅਗੋਚਰ ਧੰਧੈ ਲੋਈ । ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਜਗ ਜੀਵਨ ਸੋਈ ।
ਕਰਿ ਆਚਾਰ ਸਚੁ ਸੁਖੁ ਹੋਈ । ਨਾਮ ਬਿਹੂਨਾ ਮੁਕਤ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ॥ ੧੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਜਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਜਗ ਕੀ ਅਸਥਾਪਨਾ ਕਰਿ ਕੇ ਆਪਿ ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਧੰਧੇ ਸਿਉ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਅਰੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਦੇਖੀਐ ਤਹਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪੂਰ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰਿ ਆਪ ਹੀ ਘਟ ਮੋ ਅਸਥਿਤ ਭਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪ ਅਗੋਚਰ ਹੈ । ਅਉਰ ਸਰਬ ਲੋਕ ਧੰਧੇ ਸਿਉ ਹੈ । ਜੋਗ ਅਰੁ ਜੁਗਤਿ ਆਪ ਹੀ ਜਗ ਜੀਵਨ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ । ਐਸੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਕਰੋ ਤਉ ਸਾਚ ਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਉ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਮੁਕਤ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਵਕਾਰ[1] ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਵਿਰੋਧ ਸਰੀਰ । ਕਿਉ ਨ ਮਿਲਹਿ ਕਾਟਹਿ ਮਨ ਪੀਰ ।
ਵਾਟ[2] ਵਟਾਊ[3] ਆਵੈ ਜਾਇ । ਕਿਆ ਲੇ ਆਇਆ ਕਿਆ ਪਲੈ ਪਾਇ ।
ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਤੋਟਾ ਸਭ ਥਾਇ । ਲਹਾ ਮਿਲੈ ਜਾ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਇ ।
ਵਣਜ ਵਣਜੈ ਵਾਪਾਰੀ । ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਕੈਸੀ ਪਤਿ ਸਾਰੀ ॥੧੬॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਵਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਰੋਧ ਰੂਪ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਮਿਲੇ ਕਿਉ ਕਰ ਤਨ ਮਨ ਕੀ ਪੀੜਾ ਕਾਟੀ ਜਾਇ । ਏਹ ਤੋ ਵਾਟ ਵਟਾਊ ਕੀ ਤਰਹਿ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਤਾ ਤੇ ਕਿਆ ਲੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਆ ਪਲੈ ਪੜੇਗਾ । ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਨਾਮ ਕੇ ਸਰਬ ਠਉਰ[4] ਮੈ ਤੋਟਾ[5] ਹੈ । ਨਾਮ ਕਾ ਲਾਹਾ ਤਬ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਆਪਨੀ ਬੁਝਾਇ ਦੇਇ । ਅਉਰ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਜੋ ਵਣਜ ਵਾਪਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਕੈਸੇ ਪਤਿ ਰਹੈਗੀ ।"

1. ਵੱਵਾ (ਅੱਖਰ) 2. ਰਸਤਾ । 3. ਰਾਹੀ । 4. ਠਉੜ, ਸਥਾਨ । 5. ਘਾਟਾ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗਗੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਗੁਣ ਵੀਚਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਸੋਇ । ਗੁਣ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ।

ਗੁਣ ਦਾਤਾ ਵਿਰਲਾ ਸੰਸਾਰ । ਸਾਚੀ ਕਰਣੀ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰ ।

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਪਾਇ । ਤਾ ਮਿਲੀਏ ਜਾਂ ਲਏ ਮਿਲਾਇ ।

ਗੁਣ ਵੰਤੀ ਗੁਣ ਸਾਰੇ ਨੀਤ । ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਮਿਲੀਐ ਮੀਤਿ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । 'ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਗਗੇ ਅਖਰ ਕਾ ਇਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਗੁਣਾਂ ਬਾਦ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਬਿਚਾਰਤੇ ਹੈ । ਗੁਣ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮਿਉ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਗੁਣ ਦਾਤੇ ਜਗਤ ਮੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਸੰਤ ਹੈ । ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਅਰੁ ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਜੋ ਕਰਨੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸਤਿ ਹੈ । ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋ ਮਤਿ ਸੋ ਰਹਿਤੇ ਹੈ । ਵਹੁ ਮਤ ਤਬ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜਬ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਅਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਮੇ ਮਿਲਾਇ ਲਏ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਗੁਣ ਵੰਤਨ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਣਾਬਾਦ ਮੇ ਲੀਨ ਰਹਿਤੇ ਹੈ । ਹੇ ਸਖੇ[1] ! ਗੁਰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ।' ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਕੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ।

ਜਿਉ ਕੰਚਨੁ[2] ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ।

ਕਸ ਕਸਵਟੀ ਸਹੈ ਸੁ ਤਾਉ ।

ਨਦਰ ਸਰਾਫ ਵੰਨੀਸ[3] ਚੜਾਉ ।

ਜਗਤ ਪਸੂ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਸਾਈ ।

ਕਰਿ ਕਰਿਤੇ ਕਰਨੀ ਕਰਿ ਪਾਈ ।

ਜਿਨ ਕੀਤੀ ਤਿਨ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ।

ਹੋਰੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ, ਕਛੁ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਕਕੇ ਅਖਰ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਏਹੁ ਹੈ । ਇਹੁ ਕਾਇਆ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਦੋਖੋਂ ਆਦਿਕ ਕਰਿ ਅਰੁ ਪਰਕਿਰਤੋਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਿ ਮਲੀਨ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਧ ਤਪ ਸੋ ਲਗਾਵੈ । ਜੈਸੇ ਸੁਹਾਗੇ ਸਿਉ ਸੁਧ ਕੰਚਨ ਢਾਲੀਤਾ[4] ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਾਇਆ ਕੋ ਭਗਤ ਕੀ ਕਸਉਟੀ ਕਰਿ ਕੇ ਕਸੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਅਗਨ ਕਾ ਤਉ ਸਹੇ, ਤਬ ਸੁਧ ਵਰਨ ਕੰਚਨ ਵਰਨ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸਰਾਫੀ ਨਕਾਰ ਲਾਇਕ ਹੋਇ ਅਰ ਜਗਤ ਤੋ ਪਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਭੋਗ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਉ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਿਸ਼ਧ ਭਇਆ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਧ ਕਰਨੇਹਾਰ ਹੰਕਾਰ ਕਸਾਈ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਆਪ ਕਰਤੇ ਨੇ ਜਿਸ ਕਰਨੀ ਕਉ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਉਸੀ ਮੇ ਲਾਗਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਨੇ ਸਤ ਧਾਰਾ ਹੈ ਸੋਈ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨ ਹੈ ਅਉਰ ਕਿਆ ਕਹਿ ਸਕਹਿ, ਕਹਨੇ ਕੀ ਜਾਗਾ ਨਾਹੀ ।'

ਤਾ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਖਖੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ । ਖਿਮਾ ਗਹੀਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ।

1. ਮਿਤ੍ਰ । 2. ਸੋਨਾ । 3. ਵਰਨ ਰੰਗ । 4. ਢਾਲੀਦਾ ।

ਖਰਾ ਖਰਾ ਆਖੈ ਸਭ ਕੋਇ । ਖਰਾ ਰਤਨ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਹੋਇ ।
ਖਾਤ ਪੀਅੰਤ ਮੂਏ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿਆ । ਖਿਨ ਮਹਿ ਮੂਏ ਜਾ ਸਬਦ ਪਛਾਨਿਆ ।
ਅਸਿਥਿਰ ਚੀਤ ਮਰਨ ਮਨਿ ਮਾਨਿਆ । ਗੁਤ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਛਾਨਿਆ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਖਖੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਜਿਨੋ ਨੇ ਆਤਮ ਪਦ ਕਾ ਖੋਜਨਾ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਖਿਮਾ ਰੂਪੀ ਧਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਜਬ ਇਹੁ ਮਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦੀਆ ਤਬ ਸੁਧ ਭਇਆ । ਤਬ ਸਭ ਕਿਸੀ ਨੇ ਸੁਧ ਕਹਿਆ ! ਜੋ ਸੁਧ ਵਸਤੁ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭੁ ਕੋਈ ਸੁਧ ਕਹਤਾ ਹੈ । ਅਨੇਕ ਭੋਗੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਭੋਗ ਭੋਗ ਮੂਏ, ਕਛੁ ਗਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕੀ । ਜਬ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕਉ ਪਛਾਨਿਆ ਤਬ ਖਿਨ ਮਹਿ ਮੂਏ ਜੋ ਨਿਹਚਲ ਚਿਤ ਭਇਆ । ਤਬ ਮਨ ਸੁਧ ਭਇਆ । ਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ ਭਈ ॥

ਤਾ ਫੇਰ ਗਗੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।
ਗਗਨ[1] ਗੰਭੀਰ ਗਗ ਨੰਤਰ[2] ਵਾਸੁ । ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸੁਖ ਸਹਜ ਨਿਵਾਸ ।
ਗਇਆ ਨ ਆਵੈ, ਆਇ ਨ ਜਾਇ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ[3] ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ।
ਗਗਨ ਅਗੰਮੁ ਅਨਾਥ ਅਜੋਨੀ । ਅਸਥਿਰ ਚੀਤ ਸਮਾਧ ਸਗੋਨੀ ।
ਹਰਿ ਨਾਮ ਚੇਤਿ ਫਿਰ ਪਵਹਿ ਨ ਜੋਨੀ । ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਰ ਹੋਰ ਨਾਮ ਬਿਹੂਨੀ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਜਬ ਗਗਨ ਗੰਭੀਰ ਗਗਨੰਤਰ ਵਾਸ ਪਾਇ ਗੁਨ ਗਾਵਨੇ ਲਾਗਾ ਤਬ ਪਰਮ ਸੁਖ ਸਹਜ ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਭਇਆ । ਐਸਾ ਅਸਥਾਨ ਪਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ[4] ਸੇ ਰਹਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਕੇ ਏਕ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਤੇ ਹੈ । ਵਹਿ ਗਗਨ[5] ਅਸਥਾਨ ਅਗੰਮ ਹੈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਸੇ ਰਹਤ ਅਜੋਨੀ ਹੈ । ਜਬ ਉਹਾ ਚਿਤ ਅਸਥਿਰ ਹੋਇਆ ਮਾਇਆ ਸਰਬ ਦਿਸਾ ਸਮਾਧ ਦਿੜ ਭਈ । ਜਿਨੋ ਨੇ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ ਸੋ ਜੋਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਭਏ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਘਘੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।
ਘਰ ਦਰ ਫਿਰ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਜਾਤ ਅਸੰਖ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ।
ਕੇਤੇ[6] ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਧੀਆ । ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਫੁਨਿ ਹੂਆ ।
ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਸਿਉ ਮੁਕਤ ਨ ਹੂਆ । ਕੇਤੀ ਨਾਰ ਵਰੁ ਏਕ ਸਮਾਲ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਮਰਨ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲ । ਦਹ ਦਿਸ ਢੂਡ ਘਰੈ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ।
ਮੇਲ ਭਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਘਘੇ ਅਖਰ ਕਾ ਇਹ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਕੇਤੇ ਘਰੋ ਮੈ ਅਰ ਅਨੰਤ ਜਾਤੋ ਮੈ ਬਾਰੰਬਾਰ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਬੇਟੀ ਅਰੁ ਬੇਟਾ, ਕੇ ਜਨਮੁ ਧਾਰਤ ਭਏ । ਅਰੁ ਕਈ ਬਾਰ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਭਏ । ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਸੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਭਈ । ਸੁਨਿਹੋ, ਪੰਡਿਤ ! ਜੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਨਾਰਿ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਭਰਤੇ ਹੀ ਕੀ ਚਿਤਵਨਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਜੋ ਹੈ ਤਿਨਾ ਕਾ ਮਰਨਾ-

1. ਆਕਾਸ਼ । 2. ਦਸਮ ਦੁਆਰ । 3. ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ । 4. ਆਵਾਗਵਨ, ਜੰਮਣ-ਮਰਨ । 5. ਦਸ਼ਮ ਦੁਆਰ । 6. ਕਿਤਨੇ ।

ਜੀਵਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ। ਜਬ ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਖੋਜ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਘਰ ਸਿਉ ਮੇਲ ਭਇਆ ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਸੋਂ ਮੇਲ ਭਇਆ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਨੇ ਗਗੇ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਤੋਲ ਤੁਲਾਵੈ ਤੋਲੈ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸਕ। ਪਰਹਰ ਮੈਲ ਜਲਾਇ ਕਲੰਕ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਜਨ ਚਜ ਅਚਾਰ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਸਾਰ। ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਵਹਿ ਪਾਰ॥ ੨੨॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਗਗੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹ ਬਿਚਾਰ ਹੈ। ਗਾਵਨਾ ਅਰੁ ਬੋਲਨਾ ਗੁਰਮੁਖੋਂ ਕਾ ਸਤਿ ਹੈ। ਤੋਲਨਾ ਅਰੁ ਤੁਲਾਵਨਾ ਕਹੀਐ ਚਿਤਵਨਾ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕਾ ਸਤਿ ਹੈ। ਆਵਨਾ ਅਰੁ ਜਾਨਾ ਗੁਰਮੁਖਾ ਕਾ ਸਤਿ ਹੈ। ਜਿਨ ਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਗਈ ਹੈ ਅਰੁ ਕਲੰਕ ਨਾਸ ਭਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਦ ਬੇਦ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਗੁਰਮੁਖਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਹੈ। ਇਸਨਾਨ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈ ਸੁ ਗੁਰਮੁਖਾ ਕੇ ਸੁਧ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਖਿ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਅਖੰਡ ਸਬਦ ਸਾਰ ਹੈ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਮੈਂ ਸਤ ਪਦ ਕਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਭੈ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਕੋ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਭਏ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਚਚੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ।
ਚੰਚਲ ਚੀਤ ਨ ਰਹਸੀ ਠਾਇ। ਚੋਰੀ ਮਿਰਗ ਅੰਗੂਰੀ ਖਾਇ।
ਚਰਨ ਕਮਲ ਉਰ ਧਾਰੇ ਚੀਤ। ਚਿਰ ਜੀਵਨ ਚੇਤਨ ਨਿਤ ਨੀਤ।
ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭ ਕੋਇ। ਚੇਤਹਿ ਏਕਤ ਹੀ ਸੁਖ ਹੋਇ।
ਚਿਤ ਵਸਹਿ ਰਾਚਹਿ ਹਰਿ ਨਾਇ। ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਇ॥ ੨੩॥

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਚਚੇ ਅਖਰ ਕੀ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਏਹ ਜੋ ਚੰਚਲ ਚੀਤ ਹੈ ਸੋ ਇਕ ਠਉਰ ਨਿਹਚਲ ਘਰ ਮੋ ਨਹੀਂ ਠਹਰਤਾ। ਤਿਸ ਕੀ ਭਗਤ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਾ ਅੰਗੂਰ ਅਰੁ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਦੋਖ ਰੂਪੀ ਚੋਰ ਹੈ ਸੋ ਅੰਗੂਰੀ ਖਾਇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਾਵ ਏਹ ਹੈ। ਜੋ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ[1] ਸਦਾ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਰਾਖੇ ਤਬ ਚਿਰ ਜੀਵਨ ਪਦ ਅਰੁ ਚੇਤੰਨਤਾ ਤਿਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਮਿਥਿਆ ਚਿਤਵਨਾ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ। ਏਕ ਆਤਮ ਪਦ ਕੀ ਚਿਤਵਨਾ ਹੋਇ। ਜਬ ਏਹ ਚਿਤ ਮੋ ਵਸੈ ਤਬ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਸੋ ਰਚਿਆ, ਵਹੁ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਅਰ ਪਤ ਸਿਉ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਛਛੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ।
ਛੀਜੈ ਦੇਹ ਖੁਲੈ ਇਕ ਗੰਢ। ਛਿਆ ਨਿਤ ਦੇਖੋ ਜਗ ਹੰਢ।
ਧੂਪ ਛਾਵ ਜੇ ਸਮਿ ਕਰਿ ਜਾਣੈ। ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਘਰ ਆਣੈ।
ਛਾਇਆ ਛੂਛੀ ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਨਾ, ਲਿਖਿਆ ਕਿਰਤ ਧੁਰੇ ਪਰਵਾਨਾ।
ਛੀਜੈ ਜੋਬਨ ਜਰੂਆ[2] ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ। ਕਾਇਆ ਛੀਜੈ[3] ਭਈ ਸਿਬਾਲ[4]॥ ੨੪॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਜਬ ਦੇਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਛੀਜ[5] ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਏਹ ਗਾਂਠ

---

1. ਚਰਣ (ਪੈਰ) ਅਰਬਿੰਦ (ਕਮਲ) । ਜਰਾ ਅਵਸਥਾ. ਬੁਢੇਪਾ। 3. ਨਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। 4. ਜਾਲ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 5 ਨਸ਼ਟ ਹੋਣਾ।

ਖੁਲਤੀ ਹੈ । ਪਾਂਚੋਂ ਤਤ ਇਸ ਜੀਵ ਸੋਂ ਅਲਗ ਭਏ ਦੇਹਿ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਇਹ ਛੈਅ ਨਿਤ ਹੈ । ਸਦਾ ਹੀ ਜਗਤ ਮੋਂ ਉਪਜਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈ । ਇਹ ਧੂਪ ਅਰੁ ਛਾਇਆ ਆਵਨਾ ਅਰੁ ਜਾਨਾ ਹੈ । ਹਰਖ ਸੋਗ ਕੋ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੈ । ਐਸੇ ਬੰਧਨ ਕੇ ਕਾਟ ਕਰਿ ਮੁਕਤ ਕੀ ਚਿਤਵਨਾ ਕਰੈ ਅਰੁ ਏਹ ਜੋ ਛਾਇਆ ਸੋ ਅਤ ਝੂਠਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਪਰ ਜਗਤ ਭੁਲਾ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਏਹ ਚਲਿਤ੍ਰ ਕਰਤੇ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ । ਅਰੁ ਤੀਨ ਸੁਭਾਵ ਜੋ ਹੈ ਦੇਹ ਕੇ ਜੁਬਾ[1] ਅਵਸਥਾ, ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ, ਫੇਰਿ ਕਾਲ ਅਵਸਥਾ, ਕਾਲ ਕੇ ਵਸ ਹੋਵਨਾ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਇਆ[2] ਬਿਨਾਸ ਰੂਪ ਹੈ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਜਜੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਜਾਪੈ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਹ ਲੋਇ । ਜੁਗ ਜੁਗ ਦਾਤਾ ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ ।
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖ । ਜਸ ਜਾਚਉ ਦੇਵੈ ਪਤਿ ਸਾਖ ।
ਜਾਗਤ ਜਾਗਿ ਰਹਾ ਤੁਧ ਭਾਵਾ । ਜਾ ਤੂੰ ਮੇਲਹਿ ਤਾ ਤੁਝਹਿ ਸਮਾਵਾ ।
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਪਉ ਜਗਦੀਸ । ਗੁਰਮਤਿ ਮਿਲੀਐ ਬੀਸ ਇਕੀਸ ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਜਜੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਐਸੀ ਬੂਝ ਬੂਝੀਐ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਆਪ ਹੀ ਤੀਨ ਲੋਕ ਮੈ ਪੂਰਨ ਹੈ ਅਰੁ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਅਵਰ ਤਿਸ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋ ਨਾਹੀ । ਜੈਸੇ ਭਾਵੈ ਤੈਸੇ ਰਾਖੈ । ਐਸੇ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਜਸ ਜਾਚੋ ਜੋ ਪਤਿ ਅਰੁ ਸਾਖ ਕਾ ਦੇਵਨ ਹਾਰਾ ਹੈ । ਜਾਗ੍ਰਤ ਮੋ ਜਾਗਣਾ ਤਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ । ਜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵੈ ਜਿਸ ਕੋ ਆਪ ਮੇਲੈ ਸੋਈ ਸਤ ਮੋ ਸਮਾਵੈ । ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਗਦੀਸ ਕਾ ਸਦਾ ਜੈਜੈਕਾਰ ਕਰੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਕਰ ਜਬ ਮਿਲੇ ਤਬ ਬੀਸ ਇਕੀਸ ਹੋਇ । ਬੀਸ ਇਕੀਸ ਕਾ ਅਖਰ ਯਹੁ ਸਰਬ ਪਦ ਤਿਆਗ ਅਦ੍ਵੈਤ ਭਇਆ ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਝਝੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਝਖ[3] ਬੋਲਣ ਕਿਆ ਜਗ ਸਿਉ ਵਾਦ[4] । ਝੂਰ ਮਰਹਿ ਦੇਖਹਿ ਪਰਮਾਦ[5] ।
ਜਨਮ ਮੂਏ ਨਹੀਂ ਜੀਵਣ ਆਸਾ । ਆਇ ਚਲੇ ਭਏ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ ।
ਝੁਰਿ ਝੁਰਿ ਝਖ ਮਾਟੀ ਰਲ ਜਾਇ । ਕਾਲ ਨ ਚਾਪੈ[6] ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਇ ।
ਪਾਈ ਨਵਨਿਧ[7] ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਵ । ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ੨੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਝਝੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਝਖਣਾ ਅਰੁ ਬੋਲਣਾ ਅਰੁ ਜਗ ਸਿਉ ਵਾਦ ਕਰਣਾ ਕਛੂ ਕਾਮ ਨਾਹੀ । ਇਵ ਹੀ ਝਖ ਮਰਤੇ ਹੈ ਮਿਥਿਆ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ । ਜੋ ਜੰਮਿਆ ਸੋ ਮੁਇਆ, ਜੀਵਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਝੂਠੀ ਹੈ । ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਕੀ ਆਸ ਨਾ ਕਰੋ । ਝੁਰਿ ਝੁਰਿ ਝਖ ਪਾਟੀ ਮੋ ਰਲ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਕਾਲ ਸਿਉ ਤਬ ਛੁਟਨਾ ਹੋਇ ਜਬ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ । ਐਸੀ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਸਰਬ ਨਿਧ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ । ਆਪੇ ਹੀ ਦਾਤਾ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਸਦਾ ਹੀ ਹੈ ।

1 ਜਵਾਨ । 2. ਸ਼ਰੀਰ । 3. ਬਕਵਾਸ । 4. ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ । ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪਾਗਲਪਨ । 6. ਖਾਵੇ । 7. ਨੌ ਨਿਧਾਂ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਵੰਵੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਇਆਣੋ ਬੋਲੈ ਆਪੇ ਬੂਝੈ ਆਪੇ ਸਮਝੈ ਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿਆ ਅੰਕ ਸਮਾਵੈ ।
ਨਿਰਮਲ ਸੂਚੋ[1] ਸਾਚੋ ਭਾਵੈ ।
ਗੁਰ ਸਾਗਰ[2] ਰਤਨੀ ਨਹੀਂ ਤੋਟਿ । ਲਾਲ ਪਦਾਰਥ ਸਾਚ ਅਖੋਟ[3] ।
ਗੁਰ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ । ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ[4] ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤ ਸਾਚੁ ਸਮਾਵਹੁ[5] ॥ ੨੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਵੰਵੇ ਅਖਟ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਖੋਲੀਐ, ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਬੂਝੀਐ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੋਝੀ ਪਰੇ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਸਮਾਵੈ, ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਸੂਖੇ ਕੋ ਸਾਚ ਭਾਵਨਾ ਭਈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਸਭ ਸਾਗਰ ਮੋ ਰਤਨ ਸਿਉ ਅਤੋਟ ਹੈ । ਲਾਲ ਪਦਾਰਥ ਸਤ ਪਦ ਸੋ ਭਰਪੂਰ ਹੈ । ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ ਸੋ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ਕੇ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਸਚ ਪਦ ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਵਹੁ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਟਕਾਰ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਟੂਟੇ ਨੇਹ[6] ਕਿ ਬੋਲਹਿ ਸਹੀ । ਟੂਟੇ ਬਾਹ ਦੂਹੂ ਦਿਸ ਗਈ[7] ।
ਟੂਟ ਪਰੀਤ ਗਈ ਬੁਰ ਬੋਲ । ਦੁਰਮਤ ਪਰਹਰ[8] ਛਾਡੀ ਢੋਲ ।
ਟੂਟੇ ਗੰਢ ਪਰੇ ਬੀਚਾਰ । ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਘਰ ਕਾਰਜ ਸਾਰੁ ।
ਲਾਹਾ ਸਾਚੁ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਾ । ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਠਾਕਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੋਟਾ ॥ ੨੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਟਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਜਬ ਨੇਹੁ ਟੂਟਾ ਤਬ ਬਚਨ ਕੈਸੇ ਸਹੈ । ਅਰੁ ਭੁਜਾ ਟੂਟਤੀ ਹੈ ਦੋਨੋ ਦਿਸਾ ਖੇਦ ਸੋ ਅਰੁ ਪ੍ਰੀਤ ਟੂਟਤੀ ਹੈ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲੇ ਸਿਉ । ਐਸਾ ਸਮਝ ਕੈ ਦੁਰ ਮਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ । ਟੂਟੇ ਕੋ ਗਾਂਠ ਪੜਤਾ ਹੈ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਗੁਰ ਬਚਨ ਕਰਿ ਕੇ ਆਪ ਕੋ ਨਾਰਾਇਣ ਕੀ ਭਗਤ ਮੋ ਗਾਂਠਿ ਕਰਿ ਘਰ ਕਾ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰੇ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਜਬ ਲਾਹਾ ਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ, ਫੇਰ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ । ਤੀਨ ਭਵਨ ਮੋ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਠਕਾਰਿ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਠਾਕਹੁ[9] ਮਨੂਆ[10] ਰਾਖਹੁ ਠਾਇ[11] । ਠਹਿਕ[12] ਮੁਈ ਅਵਗੁਣ ਪਛੁਤਾਇ ।
ਠਾਕੁਰਿ ਏਕ ਸਬਾਈ ਨਾਰ । ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇ ਕੂੜਿਆਰਿ ।
ਪਰ ਘਰ ਜਾਤੀ ਠਾਕ ਰਹਾਈ[13] ਮਹਲ ਬੁਲਾਈ ਠਾਕਿ[14] ਨ ਪਾਈ ।
ਸਬਦ ਸਵਾਰੀ ਸਾਚ ਪਿਆਰੀ । ਸਾਈ ਸੋਹਾਗਣਿ ਠਾਕਰ ਧਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥

---

1 ਸੁੱਚਾ । 2. ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ । 3. ਅਖੁੱਟ, ਅਤੁੱਟ । 4. ਧਾਉਂਦੇ ਅਥਵਾ ਚਲਦੇ ਹੋ । 5. ਸੱਚ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਓ । 6. ਪ੍ਰੇਮ । 7. ਫੜੀ । 8. ਤਿਆਗ ! ੯. ਰੋਕੋ । 10. ਮਨ । 11. ਇਕ ਥਾਵੇਂ । 12. ਲੜ 13. ਮੋੜ (ਠਾਕ) ਰਹਾਈ (ਰੱਖੀ) । 14. ਰੋਕ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਠਠੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਏਹੁ ਮਨ ਤੋ ਸਦਾ ਹੀ ਚੰਚਲ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਮੋ ਟਿਕਾਗੁ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਤੋ ਠਹਕਿ ਠਹਕਿ ਕਰ ਵਿਕਾਰੋ ਮੋ ਮਰ ਪਛੁਤਾਵੈਗਾ । ਠਾਕੁਰ ਸੁਆਮੀ ਏਕੁ ਹੈ । ਪੁਰਸ ਵਹੀ ਹੈ,ਅਵਰ ਸਭ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਬਹੁਤ ਪਖੰਡ ਵੇਸ ਕਰਨਾ ਧਿਕਾਰ ਹੈ । ਸੁਰਤ ਜੋ ਚੰਚਲ ਪਰ ਗ੍ਰਹ ਡੋਲਤੀ ਕਉ ਅਪਨੇ ਘਰਿ ਮੋ ਠਾਕੁ[1] ਰਖੇ ਤਬ ਸੁਆਮੀ ਕੇ ਮਹਲ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈ । ਠਾਕਿ ਜੋ ਦੁਰਮਤਿ ਕੀ ਰਹੀ ਸੋ ਦੂਰਿ ਭਈ । ਸਬਦ ਕਾ ਸੀਗਾਰ ਪਹਿਰ ਕੈ ਸਾਚ ਮੋ ਪਾਗੀ ਵਹੀ ਪਰਮ ਸੁਹਾਗਨ ਨਾਰੀ ਠਾਕਰ ਨੇ ਧਾਰੀ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਡਡੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਡੋਲਤ ਡੋਲਤ ਹੇ ਸਖੀ[2], ਫਾਟੇ ਚੀਰ[3] ਸੀਗਾਰ ।
ਡਾਹਪਣ ਤਨ ਸੁਖ ਨਹੀਂ, ਬਿਨ ਡਰ ਬਿਣਠੀ ਡਾਰ ।
ਡਰਪ ਮੁਈ ਘਰ ਆਪਣੇ, ਡਿਠੀ ਕੰਤ ਸੁਜਾਨ ।
ਡਰਿ ਰਾਖਿਆ ਗੁਰ ਆਪਣੇ, ਨਿਰਭਉ[5] ਨਾਮ ਵਖਾਣ ।
ਡੂਗਰ[6] ਵਸ ਤਿਖਾ[7] ਘਣੀ[8], ਜਬ ਦੇਖਾ ਨਹੀਂ ਦੂਰਿ ।
ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੀ ਸਬਦ ਮਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਭਰਪੂਰ ।
ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਆਖੈ ਸਭ ਕੋਈ, ਜੈ[9] ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਹਿ ।
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਦੇਵਸੀ[10], ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੈ ਸੋਇ ॥੩੦॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਡਡੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਡੋਲਤੇ ਡੋਲਤੇ ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਕੀ ਦੇਹ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਅਰੁ ਤਿਆਗਨ ਭੀ ਕੀਆ । ਐਸੇ ਡਾਹਪਣ ਤਨ ਮੋ ਸੁਖ ਕਦੇ ਨ ਪਾਇਆ । ਬਿਨਾ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਭਗਤ ਭੈ ਸੇ ਰਹਿਤ ਬਿਨਾਸ ਰੂਪ ਹੈ । ਜਬ ਭੈ ਭਗਤ ਕਾ ਅਪਨੇ ਅੰਤਰਿ ਬਿਚਾਰ ਭਇਆ ਤਤ ਕੰਤ ਸੁਜਾਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭਈ । ਤਬ ਸਰਬ ਭੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਿ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਨਾਮੁ ਕਾ ਜਾਪੁ ਕੀਆ । ਡੂਗਰ ਵਾਸੁ ਅਰੁ ਤਿਖਾ ਘਣੀ ਥੀ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਿ ਨਿਵਰਤ ਭਈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ, ਭਰਪੂਰ ਭਏ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਇਸ ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਕੋ ਜਹਾ ਇਛਾ ਹੈ ਤਹਾ ਸਭ ਕੋਈ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਸਭ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇਵੈ ਤਿਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਵਰਤ ਹੋਏ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਢਢੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਢੰਢੋਲਤ ਢੂਢਤ ਹਉ ਫਿਰੀ, ਢਹਿ ਢਹਿ ਪਵਹਿ ਕਰਾਰਿ ।
ਭਾਰੇ ਢਹਿ ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ, ਹਉਲੇ ਨਿਕਸੇ ਪਾਰ ।

---

1 ਟੇਕ । 2. ਸਹੇਲੀ । 3. ਕੱਪੜੇ । 4. ਡਰ । 5. ਨਿਰਭੈ । 6. ਪਹਾੜੀ (ਵਿੰਗਾ ਟੇਢਾ) । 7. ਪਿਆਸ, ਤੇਹ । 8. ਬਹੁਤੀ । 9 ਜਿਸ ਨੂੰ । 10 ਦੇਵੇਗਾ ।

ਅਮਰ[1] ਅਜਾਚੀ[2] ਹਰਿ ਮਿਲੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਹਉ ਬਲਿ[3] ਜਾਉ
ਤਿਨ ਕੀ ਧੂੜਿ ਅਘੁਲੀਐ[4] ਸੰਗਤ ਮੇਲ ਮਿਲਾਉ।
ਮਨੁ ਦੀਆ ਗੁਰ ਆਪਣੇ, ਪਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਨਾਉ।
ਜਿਸੁ ਨਾਮ ਕੀਆ ਤਿਸ ਸੇਵਸਾ, ਤਿਸ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ।
ਜੋ ਉਸਾਰੇ ਸੋ ਢਾਹਿਸੀ, ਤਿਸ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ।
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਸੰਮਲਾ[5], ਤਾਂ ਤਨ ਦੂਖ ਨ ਹੋਇ ॥੩੧॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ। ਢਢੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ। ਹਮ ਨੇ ਸਭ ਜਗਤ ਮੋ ਢੂੰਢ ਢੰਢੋਲ ਕੈ ਦੇਖਾ ਜੋ ਬਡੇ ਬਡੇ ਬਲਵੰਤ ਏ ਸਭ ਭਵ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਮੋ ਢਹਿ ਢਹਿ ਪੜਤੇ ਹੈ। ਜੋ ਬਡੇ ਬਡੇ ਪਾਪ ਅਰੁ ਪੁੰਨ ਕਰਿ ਕੇ ਕਰਾਰੇ ਭਏ ਹੈ ਸੋਈ ਗਿੜੇ। ਅਰ ਜੋ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਸਿਉ ਹਲਕੇ ਹੈ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਪਾਰ ਨਿਕਸੇ। ਅਮਰ ਅਜਾਚੀ ਹਰਿ ਮਿਲੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਜੋ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਸੋ ਰਹਤਿ ਹੈ। ਹਉ ਤਿਨ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਤਾ ਹਉ, ਤਿਨ ਕੀ ਧੂੜਿ ਕਿ ਸਦਾ ਕਾਖਿਆ ਰਖਤਾ ਹੋ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤੁ ਹੋਇ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਜਬ ਏਹੁ ਮਨ ਅਪਨਾ ਗੁਰ ਕੋ ਅਰਪਨ ਕੀਆ ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਪਾਇਆ। ਜੋ ਐਸੇ ਦਾਤੇ ਨਾਮ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਸਦਾ ਸੇਵਨਾ ਕਰਿ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਵਾਂ। ਉਤਪਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਸੋਈ ਅਰ ਮਾਰਨੇਹਾਰਾ ਤਿਸ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰ ਕੇ ਤਿਸਕੋ ਸਦਾ ਚਿਤਵਉ। ਕਦੇ ਦੂਖ ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਣਾਣੇ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ।
ਣਾ[6] ਕੋ ਮੇਰਾ ਕਿਸ ਗਹੀ[7] ਣਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਹੋਗੁ।
ਆਵਣੁ ਜਾਣ ਵਿਗੁਚੀਐ ਦੁਬਿਧਾ ਬਿਆਪੈ ਰੋਗ।
ਣਾਮ[8] ਵਿਹੂਣੇ[9] ਆਦਮੀ ਕਲਰ ਕੰਧ ਗਿਰੰਤ।
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉਂ ਛੂਟੀਐ, ਜਾਇ ਰਸਾਤਲਿ[10] ਅੰਤੁ।
ਗਣਤ ਗਵਾਵੈ ਅਖਰੀ, ਅਗਣਤ ਸਾਚਾ ਸੋਇ।
ਅਗਿਆਨੀ ਮਤ ਹੀਣ ਹੈ, ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਨ ਹੋਇ।
ਟੂਟੀ ਤੰਤ[11] ਰਬਾਬ ਕੀ, ਵਾਜਹਿ ਨਹੀਂ ਬਿਜੋਗ।
ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਸੰਜੋਗ ॥੩੨॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਣਾਣੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮੋ ਮੇਰਾ ਕੋਊ[12] ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੋਆ ਹੈ ਨਾ ਹੋਵੈਗਾ। ਅਰੁ ਜਗਤ ਮੋ ਆਵਣ ਜਾਣ ਮਹਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਦੁਬਿਧਾ ਰੂਪੀ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਮੋ ਲਗਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ[13] ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਦੇਹਿ ਕਲਰ ਕੀ ਭੀਤ[14]

---

1. ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। 2. ਜਾਚਨਾ (ਮੰਗ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ। 3. ਬਲਿਹਾਰ। 4. ਘੁਲ ਮਿਲ ਜਾਣਾ। 5. ਚਿਤਵਨ ਕਰਾਂ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂ। 6 ਨਹੀਂ 7. ਕਿਸਨੂੰ ਫੜਾਂ। 8. ਨਾਮ। 9. ਬਹੀਨ, ਬਰੈਰ। 10. ਪਤਾਲ ਦਾ ਨਿਚਲਾ ਭਾਗ। 11. ਤੰਦ। 12. ਬਿਹੀਲ, 13.ਹੀਨ। 14. ਕੰਧ।

ਨਿਆਈ ਗਿੜਤੀ[1] ਹੈ । ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੈਸੇ ਛੂਟਣਾ ਹੋਇ । ਅੰਤ ਕਾਲ ਕੋ ਰਸਾਤਲ ਗਇਆ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਜੋ ਅਖਰ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਅਗਣਤ ਏਕ ਆਪ ਸਚਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਜੋ ਮਤਿ ਕੇ ਹੀਨ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਸਚੇ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੈਸੇ ਹੋਇ । ਜੈਸੇ ਤਾਰ ਰਬਾਬ ਕੀ ਟੂਟਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸਬਦ ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਿਛੜੇ ਕੀ ਅਵਸਤਾ[2] ਹੈ । ਜਬ ਕਰ ਸੰਜੋਗ ਮਿਲਨੇ ਕਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤਤੇ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਤਰਵਰ[3] ਕਾਇਆ[4] ਪੰਖ[5] ਮਨ, ਤਰਵਰ ਪੰਖੀ ਪੰਚ ।
ਤਤ ਚੁਗਹਿ ਮਿਲ ਏਕ ਸੇ, ਤਿਨ ਕੋ ਫਾਸ ਨ ਰੰਚ[6] ।
ਉਡਹਿ ਤਾ ਬੇਗੁਲ[7] ਬੇਗੁਲੇ, ਤਾਕਹਿ ਚੋਗ[8] ਘਣੀ ।
ਪੰਖ ਟੁਟੇ ਫਾਹੀ ਪੜੀ, ਅਵਗੁਣ ਭੀੜ ਬਣੀ ।
ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਕਿਉ ਛੂਟੀਐ, ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਰਮ ਮਣੀ ।
ਆਪ ਛਡਾਏ ਛੂਟੀਐ, ਵਡਾ ਆਪ ਧਣੀ ।
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਛੂਟੀਐ, ਕਿਰਪਾ ਆਪ ਕਰੇ ।
ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ, ਜੈ[9] ਭਾਵੈ ਤੈ[10] ਦੇਇ ॥੩੩॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤਤੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਬਿਰਛ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਰੁ ਆਤਮਾ ਏ ਦੋਨੋ ਪੰਖੀਆਂ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਮੇਂ ਅਲਪਤ[11] ਹੈ ਅਰੁ ਆਤਮਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਪੰਖ ਧਾਰਿ ਕੈ ਇਦ੍ਰੀਆਂ ਦੁਆਰੇ ਸਰਬ ਰਸ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਬਿਰਖ ਪਰ ਬਾਸਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਜੋ ਯਹ ਆਤਮਾ ਸਰਬ ਰਸ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋ ਤਬ ਮਾਇਆ ਕੀ ਫਾਸ ਮੋ ਕਦੇ ਨ ਪੜੇ ਅਰੁ ਜੋ ਰਸ ਪਦਾਰਥ ਰੂਪੀ ਚੋਗ ਮਉ[12] ਦੇਖ ਕੈ ਬਗਲ ਬੇਗ[13] ਚੰਚਲ ਭਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਏਹ ਅਵਸਤਾ ਭਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਬ ਦੇਹ ਛੁਟੀ ਤਬ ਮਨਿ ਤੇ ਆਦਿ ਲੇ ਕਰਿ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਕੇ ਜੋ ਪੰਖ ਸੋ ਟੂਟੇ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ਪੜੀ । ਸਰਬ ਅਵਗੁਣ ਪਾਪ ਅਰੁ ਪੁੰਨ ਕੀ ਭੀੜ ਬਣੀ । ਤਬ ਆਤਮਾ ਕੋ ਬਿਨਾ ਸਤ ਪਦ ਕੇ ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਰਮੁ ਮਣੀ ਹੈ ਸੋ ਕੈਸੇ ਛੂਟਣ ਹੋਇ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕੇ ਛੂਟਣ ਹੋਇ । ਜੋ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ । ਇਹੁ ਵਡਿਆਈ ਜਿਸ ਕੋ ਚਾਹੇ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਇ ।

ਤਾ ਬਾਬੈ ਥਥੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਥਰ ਥਰ ਕੰਪੈ[14] ਜੀਅੜਾ[15], ਥਾਨ ਵਿਹੂਣਾ ਹੋਇ ।
ਥਾਨ ਮਾਨ ਸਚੁ ਏਕੁ ਹੈ, ਕਾਜ ਨ ਫਟੈ ਕੋਇ ।
ਥਿਰ ਨਾਰਾਇਣ ਥਿਰ ਗੁਰੂ, ਥਿਰ ਸਾਚਾ ਬੀਚਾਰੁ ।

---

1. ਗਿਰਦੀ । 2. ਅਵਸਥਾ ਹਾਲਤ । 3. ਵਰ (ਚੰਗਾ) ਤਰੁ (ਬਿਛ) । 4 ਸਰੀਰ । 5. ਖੰਭ । 6. ਰੱਤੀ ਭਰ । 7. ਛੇਤੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ । 8. ਚੋਗ ਨੂੰ ਤਕ ਦੇ । ਦੇਖਦੇ ਹਨ । 9. ਜਿਸ ਨੂੰ । 10. ਉਸਨੂੰ । 11 ਲੇਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 12. ਮੋ, ਮੇਂ, ਵਿੱਚ । 13. ਬਗਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬੇਗ (ਤੇਜ਼ੀ) ਨਾਲ । 14. ਕੰਬਦਾ ਹੈ । 15. ਜੀਉ ।

ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਥਹ ਨਾਥ ਤੂੰ, ਨਿਧਾਰਾ[1] ਆਧਾਰ[2] ।
ਸਰਬੇ[3] ਥਾਨ[4] ਥਨੰਤਰੀ[5] ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਦਾਤਾਰੁ ।
ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹ ਏਕ ਤੂੰ, ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ।
ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੀਚਾਰ ।
ਅਣਿ ਮੰਗਿਆ ਦਾਨ ਦੇਵਸੀ, ਵਡਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ॥੩੪॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਥਥੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਏਹ ਜੀਉ ਥਰਿ ਥਰਿ ਕਾਂਪਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਸੇ ਚੂਕਾ ਅਰ ਜਿਸ ਜੀਅ ਕੋ ਥਾਨ ਅਰੁ ਮਾਨੁ ਸਚ ਪਦ ਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਬਿਗੜਤਾ ਨਹੀਂ । ਥਿਰ ਨਾਰਾਇਨ ਹੈ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਅਰੁ ਸਤ ਬਿਚਾਰ ਥਿਰੁ ਹੈ । ਸੁਰ ਨਰ ਨਾਥੋਂ ਕਾ ਨਾਥ ਹੈ । ਅਰ ਨਿਧਾਰੋਂ ਕਾ ਆਧਾਰ ਹੈ । ਐਸਾ ਪ੍ਰਭ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਮੇ ਸਰਬ ਕੇ ਦਾਤਾਰ ਹੈ । ਜਹਾ ਦੇਖਾ ਤਾ ਹਉ ਤਹਾਂ ਅੰਤੁ ਪਰਾਵਾਰ ਸੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਜੋ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰ ਮੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੇ ਬਿਚਾਰੇ । ਤਬ ਅਨ-ਮੰਗਿਆ ਦਾਨ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਵੈ[6] ਵਡਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਹੈ । ਮਨ ਮੰਗਿਆ ਦਾਨ ਕਹੀਏ ਜੋ ਪਦ[6] ਇੰਦ੍ਰੀ ਗੋਚਰ[7] ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸੁਖ ਕਾ ਜੋ ਲਾਭੀ[8] ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦਦੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।
ਦਾਇਆ ਦਾਨ ਦਇਆਲ ਤੂੰ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨ ਹਾਰਿ ।
ਦਇਆ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਲ ਲੈਹਿ, ਖਿਨ ਮਹਿ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੁ ।
ਦਾਨਾ ਤੂੰ ਬੀਨਾ[9] ਤੁਹੀ ਦਾਨਾ ਕੈ ਸਿਰਿ ਦਾਨੁ ।
ਦਾਲਦ ਭੰਜਨ[10] ਦੁਖ ਦਲਨ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥੩੫॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਦਦੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹ ਕਿਚਾਰ ਹੈ । ਦਇਆ ਦਾਨ ਦਇਆਲ ਆਪ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਹਾਰ ਆਪ ਹੈ । ਜੇ ਚਾਹੇ ਤੋ ਦਇਆ ਕਰੇ, ਆਪ ਮੇਲ ਲਏ ਅਰ ਏਕ ਖਿਨ ਮੈ ਉਤਪਤ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਅਰੁ ਪਰਲੋ ਕਰਨੇਹਾਰ ਹੈ । ਜਾਨਨ ਹਾਰ ਅਰੁ ਦੇਖਨ ਹਾਰ ਆਪ ਹੈ । ਦਾਨੇ ਕੇ ਮੁਖ ਦਾਨੁ ਭੀ ਆਪ ਹੈ । ਦਾਲਦਭੰਜ ਅਰੁ ਦੁਖ ਹਰਨੁ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈਸੇ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਧਧੇ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।
ਧਨੁ ਗਇਐ ਬਹੁ ਝੂਰੀਐ, ਧਨ ਮਹਿ ਚੀਤੁ ਗਵਾਰੁ ।
ਧਨੁ ਵਿਰਲੀ ਸਚੁ ਸੰਚਿਆ, ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਪਿਆਰੁ ।
ਧਨੁ ਗਇਆ ਤਾ ਜਾਣ ਦੇਹਿ ਜੇ ਰਾਚਹਿ ਰੰਗ ਏਕ ।

---

1. ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 2 ਆਸਰਾ । 3. ਸਾਰੇ । 4. ਥਾਂ । 5 ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ । 6. ਉਹ (ਈਸ਼ਵਰ) । 7. ਪਦਵੀ । 8. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ । 9. ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ । 10. ਵੇਖਣ ਹਾਰ। 11. ਦਰਿਦ੍ਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਮਨੁ ਦੀਜੈ ਸਿਰ ਸਉਪੀਐ, ਭੀ ਕਰਤੇ ਕੀ ਟੇਕ ।
ਧੰਧਾ ਧਾਵਤ ਰਹਿ ਗਇਆ, ਮਨ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਅਨੰਦੁ ।
ਦੁਰਜਨ ਤੇ ਸਾਜਨ ਭਏ, ਭੇਟੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ।
ਬਨੁ ਬਨ ਫਿਰਤੀ ਢੂੰਢਤੀ, ਬਸਤ ਰਹੀ ਘਰ ਬਾਰ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਲੀ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਜਨ ਮਰਨ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰੁ ॥੩੬॥

ਤਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਧਧੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ ਏਹ ਪ੍ਰਾਨੀ ਧਨ ਗਏ ਝੂਰਤੇ ਹੈ । ਜਿਨ ਕਾ ਚਿਤ ਸਦਾ ਧਨ ਹੀ ਮੋ ਹੈ, ਸੋਈ ਗਵਾਰ ਹੈ । ਧਨ ਵਹੁ ਵਿਰਲੇ ਹੋਨ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਸਚ ਕੋ ਸੰਚਿਆ ਹੈ ਅਤੁ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਧਨ ਜਾਏ ਤੋ ਜਾਏ । ਜੋ ਏਕ ਰੰਗ ਭਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ । ਮਨ ਦੀਜੀਐ, ਸਿਰ ਭੀ ਦੀਜੀਐ ਜੋ ਏਕ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਟੇਕ ਮਿਲੈ ਸਬ ਸਭੀ ਧੰਧੇ ਧਾਵਨੀ[1] ਮਿਟੀ ਅਰੁ ਮਨ ਮੇ ਸਬਦ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ, ਦੁਰਜਨ ਜੋ ਥੇ ਸੋ ਸਾਜਨ ਭਏ । ਜਬ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਭੈ ਕੀਆ ਹੋਈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤਤੁ ਵਸਤ ਕੋ ਘਰ ਸੋ ਭੁਲਾਇ ਕਰਿ ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਨ ਖੰਡ ਬਿਖੈ ਖਜਤਾ ਫਿਰੈ ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੇ । ਤਬ ਘਰ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਗਇਆ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨਕਾਰ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਨਾਨਾ[2] ਕਰਤ ਨ ਛੂਟੀਐ, ਬਿਨ ਗੁਰ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ।
ਨਾ ਤਿਸ ਏਹੁ ਨ ਓਹ ਹੈ, ਅਵਗੁਨ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹਿ ।
ਨਾ ਤਿਸ ਗਿਆਨ ਨਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਨਾ ਤਿਸੁ ਧਰਮ ਧਿਆਨ ।
ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਨਿਰਭਉ ਕਹਾ, ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਅਭਿਆਨ ।
ਥਾਕਿ[3] ਰਹੀ ਕਿਵ ਅਪੜਾ, ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪਾਰ ।
ਨਾ ਸਾਜਨ ਸੇ ਰੰਗੁਲੇ, ਕਿਸ ਪਹਿ[4] ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ।
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ[5] ਜੇ ਕਰੀ, ਮੇਲੇ ਮੇਲਨ ਹਾਰੁ ।
ਜਿਨ ਵਿਛੋੜੀ ਸੋ ਮੇਲ ਸੀ, ਗੁਰ ਕੈ ਹੇਤ ਅਪਾਰ ॥੩੭॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰ_ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਨਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਜਪੁ ਅਰੁ ਤਪੁ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜਪ ਪੁਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਨਹੀਂ । ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਕਾ ਪਛੁਤਾਪ ਹੈ । ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਨਿਰਭਰ[6] ਨਹੀ, ਸਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਏਹੁ ਭੈ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਬਿਖੇ ਸਭ ਕੋਈ ਥਕ ਰਹੇ ਹੈ । ਇਸ ਕਾ ਥਾਹ ਪਾਰਵਾਰ ਮਿਲਤਾ ਨਹੀਂ ਅਰੁ

---

1. ਭੱਜ—ਦੌੜ । 2. ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ । 3 ਥੱਕ । 4. ਪਾਸ । 5. ਪਿਆਰਾ ਪਿਆਰਾ ਨਾਂ ਦੀ ਰਟ ਲਉਣਾ । 6. ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਰੰਗੀਲੇ ਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਨਹੀਂ ਜਿਨ ਕੇ ਆਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀਏ । ਮੈਂ ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੌ, ਜਿਨ ਕੇ ਆਗੈ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਪੁਕਾਰੇ, ਤਬ ਮੇਲਨ ਹਾਰੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਮੇਲ ਲਏ ।

ਤਾ ਪਪੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ।
ਪਾਪ ਲਦੇ ਪਾਪੇ ਪਸਾਰਾ[1] ।
ਪਰਿਹਰਿ[2] ਪਾਪ ਪਛਾਣੈ ਆਪ[3] ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਸੰਤਾਪੁ ।
ਨਰਕ ਪੜੰਤਉ[4] ਕਿਉ ਰਹੈ, ਕਿਉ ਬੰਚੈ[5] ਜਮ ਕਾਲੁ ।
ਕਿਉਂ ਆਵਣਿ ਜਾਣਾ ਵੀਸਰੈ, ਝੂਠ ਬੁਰਾ ਖੈ[6] ਕਾਲੁ ।
ਮਨ ਜੰਜਾਲੀ ਵੇੜਿਆ,[7] ਭੀ ਜੰਜਾਲਾ ਮਾਹਿ ।
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਛੂਟੀਐ, ਪਾਪੇ ਪਚਹਿ[8] ਪਚਾਇ ॥ ੩੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਪਾਪ ਦੁਰਗਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਪਾਪੀ ਕੋ ਪਿਆਰਾ ਹੈ । ਵਹੁ ਪਾਪ ਕੀ ਲਗਨਿ ਕਰਿ ਪਾਪ ਕਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਵਹੁ ਪਾਪ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪਛਾਨੇ ਤਬ ਸੋਗ ਵਿਜੋਗ ਸੰਤਾਪ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਇ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਬਿਨਾ ਇਸ ਜਤਨ ਕੇ ਨਰਕ ਭੋਗ ਅਰੁ ਜਮਦੰਡ ਆਵਨ ਜਾਨਾ ਝੂਠਿ ਬੁਰਿਆਈ ਅਰੁ ਬਾਰੰਬਾਰ ਕਾਲ ਕੇ ਵਸ ਪੜਨਾ, ਇਸ ਸਿਉ ਕੈਸੇ ਬਚੀਐ । ਮਨ ਤੋਂ ਜੰਜਾਲ ਹੀ ਕਾ ਵੇੜਿਆ ਜੰਜਾਲ ਮੋਂ ਪੜਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਾਹੀ । ਪਾਪ ਹੀ ਮੋ ਪਚ ਮੂਇਆ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਫਫੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੈ ਕਊਆ[9] । ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਅਬ ਕਿਆ ਹੂਆ ।
ਫਾਥਾ ਚੋਗ ਚੁਗੈ ਨਹੀਂ ਬੂਝੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ ਤ ਅਖੀ ਸੂਝੈ ।
ਜਿਉ ਮਛੁਲੀ ਫਾਥੀ ਜਮ ਜਾਲੁ । ਵਿਣ ਗੁਰ ਦਾਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾ ਭਾਲੁ ।
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਾਇ । ਇਕ ਰੰਗ ਰਾਚ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ।
ਇਵ[10] ਛੂਟੇ ਫਿਰਿ ਫਾਸ ਨ ਪਾਇ ॥ ੩੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਫਫੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਬਾਰੰਬਾਰ ਫਾਹੀ ਮੇਂ ਫਾਸਾ ਹੈ । ਕਾਉਂ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਪਛੁਤਾਨਾ ਤਉ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਫਾਂਸੀ ਮੇਂ ਰਸ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਚੋਗ ਚੁਗਤਾ ਹੈ, ਬੂਝਤਾ ਨਾਹੀਂ । ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਮਿਲੇ ਤਬ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਕਰਿ ਸੋਝ ਪੜੇ । ਮਛਲੀ ਕੀ ਤਰਹਿ ਜਮਜਾਲ ਮੇ ਪੜਾ ਹੈ । ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਤੇ ਕਵਨ ਛਡਾਵੇ । ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵਨੇ ਅਰੁ ਜਾਵਨੇ ਮੇ ਪੜਾ ਹੈ । ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਰੰਗ ਮੇ

---

1 ਪਸਾਰਾ, ਫੈਲਾਉ । 2. ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੇ, ਤਿਆਗ ਕੇ । 3. ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ । 4 ਪੈਂਦਾ । 5. ਬਚੇ ਜਮਕਾਲ ਤੋਂ । 6. ਖਯ ਨਸ਼ਟ । 7. ਲਿਪਟਿਆ । 8. ਸੜੇ । 9 ਕਾਗ । 10 ਇਓ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ।

ਲੀਨ ਹੋਇ ਤਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੂਟੇ । ਫਿਰਿ ਕਦਾਚਿਤ[1] ਫਾਂਸ ਮੇਂ ਨਾ ਪੜੇ ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਬੇ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ[2] ਕਰਿ ਰਹੀ ਬੀਰ ਭਏ ਬੈਰਾਇ[3] ।
ਬੀਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ, ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿ ਜਾਇ ।
ਬਾਬਲ[4] ਕੇ ਘਰ ਬੇਟੜੀ, ਬਾਲੀ[5] ਬਾਲ[6] ਨੇਹੁ ।
ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਵਰੁ ਕਾਮਣੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਹਿ ਤੇਹਿ ।
ਵਿਰਲੋ ਗਿਆਨੀ ਬੂਝਣੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚਿ ਮਿਲੇ ।
ਠਾਕੁਰਿ ਹਾਥ ਵਡਿਆਈਆ, ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ।
ਬਾਣੀ ਬਿਰਲੋ ਬੀਚਾਰਸੀ, ਜੇ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ।
ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਕੀ, ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ॥ ੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਬਬੇ ਅਖਰ ਕਾ ਇਹ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਇਹ ਬੰਧਪ ਅਰੁ ਪਦਾਰਥੁ ਜੋ ਜਗਤ ਕੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਮੋਹ ਕੇ ਬਸਿ ਹੋਇ ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ ਕਰਤੀ ਥੀ, ਵਹੀ ਬੈਰਾਈ ਭਏ । ਜਬ ਉਨ ਕਾ ਅਭਾਵ ਵਿਛੋੜਾ ਭਇਆ । ਤਿਸ ਕਾ ਦਿਸਟਾਂਤ । ਜੈਸੇ ਲੜਕੀ ਮੂੜ ਅਵਸਥਾ ਸੋ ਭਾਈ ਅਰ ਪਿਤਾ ਅਰੁ ਘਰੁ ਸੋ ਅਤ[7] ਹੀ ਨੇਹੁ[8] ਹੋਤਾ ਹੈ । ਉਨ ਕੇ ਵਿਛੋੜੇ ਪਰ ਦੁਖੀ ਅਤ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਜਬ ਚੇਤ ਭਈ ਤਬ ਕੁਲ ਬਧੂ[9] ਉਸ ਕੋ ਭਤਾਰ[10] ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਬ੍ਰਤ ਅਰੁ ਪੂਜਾ ਉਸ ਕੋ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਕਰਾਵਤੇ ਹੈ । ਪੁਨ ਜਬ ਭਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭਾਈ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਹਾਇ[11] ਜਾਤੀ ਹੈ । ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤ ਭਰਤਾ ਸਿਉ ਦ੍ਰਿੜ[12] ਭਈ ਤਬ ਸੁਖ ਹੋਇਆ । ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਤੁ, ਬੰਧਪ ਅਰੁ ਪਦਾਰਥ ਮਿਥਿਆ ਰੂਪ ਹੈ । ਇਨ ਕੋ ਬਾਲੀ ਸੁ ਹੇਤਿ ਕੀ ਨਿਆਈ ਤਿਆਗਨ ਕਰੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰ ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਪਾਇਆ ਆਪਨੇ ਨਿਜ ਸੁਖ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਇ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਇਸ ਪਦ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਗਿਆਨੀ ਬੂਝੈ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਸਚਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ । ਇਹੁ ਵਡਿਆਈ ਠਾਕੁਰ ਹਾਥ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੋ ਚਾਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਇ । ਇਸ ਬਾਨੀ ਕਉ ਬਿਰਲਾ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਿਚਾਰਨ ਜੋਗੁ ਹੈ । ਮਹਾਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਬਿਚਾਰੇ ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ, ਭਭੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਭਨ ਭਨ ਘੜੀਐ, ਘੜਿ ਘੜਿ ਭਜੈ, ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਉਸਰੈ ਢਾਹੈ ।
ਸਰ ਭਰ ਸੋਖੈ, ਭੀ ਭਰ ਪੋਖੈ, ਸਮਰਥ ਬੇ ਪਰਵਾਹੈ ।
ਭਰਮ ਭੁਲਾਨੇ, ਭਏ ਦਿਵਾਨੇ, ਬਿਨ ਭਾਗਾ ਕਿਆ ਪਾਈਐ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨ ਡੋਰੀ ਪ੍ਰਭ ਪਕੜੀ, ਜਿਹ ਖਿੰਚੈ ਤਹ ਜਾਈਐ ।
ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਸਦਾ ਰੰਗ ਰਾਤੀ ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਛੋਤਾਈਐ ।

---

1. ਕਦੇ ਵੀ । 2. ਵੀਰ ਵੀਰ ਅਥਵਾ ਭਾਈ ਭਾਈ । 3. ਵੈਰੀ । ਬਾਪ । 5. ਲੜਕੀ । 6. ਬਾਲਾਂ (ਬਚਿਆਂ) ਨਾਲ । 7. ਬਹੁਤਾ । 8 ਪ੍ਰੇਮ । 9. ਵਹੁ । 10. ਭਰਤਾ, ਪਤੀ । 11. ਗੁਜਰ । 12. ਮਜ਼ਬੂਤ ।

ਭਭ ਭਾਲਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ, ਤਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਈਐ ।
ਭਭੈ ਭਉਜਲ ਮਾਰਗੁ ਬਿਖੜਾ, ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ ਤਰੀਐ ।
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਆਪੋ ਚੀਨੈ, ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ ਮਰੀਐ ॥ ੪੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਭਭੈ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਐਸੀ ਲੀਲਾ ਕਰਤੇ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਭੰਨ ਭੰਨ ਘੜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਘੜ ਕੇ ਭੰਨਤਾ ਹੈ, ਉਸਰੇ ਢਾਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਢਾਹੇ ਕਉ ਉਸਾਰਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਭਰੇ ਸਰ ਸੋਖਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੋਖੇ ਭਰਤਾ ਹੈ ਸਮਰਥ ਵੇਪਰਵਾਹ ਪੁਰਖ ਹੈ । ਇਸ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਭ੍ਰਮ ਬਿਖੇ ਸਭ ਭੁਲਾਨੇ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਭਾਗ ਉਦੇ ਭਏ ਮਿਤ ਪਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਗਿਆਨ ਡੋਰੀ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹਾਥ ਹੈ,ਜਿਸ ਕੋ ਚਾਹੇ ਤਿਸ ਕੋ ਖੈਂਚ ਮਿਲਾਏ । ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਸਹਜ ਰੰਗ ਮੋ ਰਾਤੇ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਆਵਨ ਜਾਵਨੇ ਕਾ ਪਛੁਤਾਵ ਦੂਰ ਭਇਆ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਭਭੇ ਕਾ ਐਸਾ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕੋ ਬੁਝ ਕੈ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸ ਕਰੇ । ਏਹ ਭਉਜਲ ਸੰਸਾਰ ਬਿਕਟ ਮਾਰਗੁ ਜੋ ਹੈ ਇਸ ਕੋ ਆਸਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਇ ਕੈ ਤਬ ਪਰਾਪਤ ਉਤਰੇ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਆਪਨੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਚੀਨੈ ਤਬ ਜੀਵਤ ਮਿਰਤਕ ਹੋਇ ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਮੰਮੇ ਅਛਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ਕਰਿ ਮੁਏ, ਮਾਇਆ ਕਿਸੇ ਨ ਸਾਥ ।
ਹੰਸ ਚਲੈ ਉਠ ਡੁੰਮਣੋ, ਮਾਇਆ ਭੂਲੀ ਆਥ ।
ਮਨਿ ਝੂਠਾ ਜਮ ਜੋਹਿਆ, ਅਵਗੁਣ ਚਲਹਿ ਨਾਲੁ ।
ਮਨ ਮੈ ਮਨ ਉਲਟੋ ਮਰੈ, ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹ ਨਾਲ ।
ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਮੁਏ ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਦੁਖ ਭਾਲ ।
ਗੜ ਮੰਦਰ ਮਹਲਾ ਕਹਾ, ਜਿਉ ਬਾਜੀ ਦੀਬਾਣ ।
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣ, ਝੂਠਾ ਆਵਣ ਜਾਣ ॥ ੪੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਮੰਮੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਪਚਿ ਮੂਏ, ਕਿਸੇ ਕੇ ਸਾਥ ਨ ਭਈ । ਮਾਇਆ ਕੀ ਲੋਚਾ ਸੋ ਹੰਸ ਨੇ ਸਰੀਰੁ ਕਾ ਤਿਆਗੁ ਕੀਆ ਐਸੇ ਮਨ ਝੂਠੇ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਪਕੜਿ ਭਈ । ਸਭ ਕਰਣੀ ਪਾਪ ਅਰੁ ਪੁੰਨ ਕੀ ਸਾਥ ਹੋਈ । ਮਨ ਹੀ ਮੋ ਮਨ ਉਲਟੇ ਕੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੋ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਮੁਏ। ਮਹਾ ਦੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ । ਏਹੁ ਘਰ ਮੰਦਰ ਮਿਥਿਆ ਭਏ । ਜੈਸੇ ਬਾਜੀਗਰ ਕਾ ਅਖਾੜਾ ਉਝੜਿ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਝੂਠ ਆਵਨ ਜਾਨ ਭਏ । ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਚਤਰ ਸੁਜਾਨ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਨ ਹਾਰਾ ਹੈ ।

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਜਜੇ (ਜੱਜੇ) ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਜੋ ਆਵਹਿ ਸੇ ਜਾਹਿ ਫਿਰਿ, ਆਇ ਗਏ ਪਛੁਤਾਹਿ ।
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਮੇਦਨੀ, ਘਟੈ ਨ ਵਧੈ ਉਤਾਹਿ ।

ਸੇ ਜਨ ਉਬਰੇ ਜਿਨ ਹਰਿ ਭਾਇਆ, ਧੰਧਾ ਮੁਇਆ ਵਿਗੁਤੀ ਮਾਇਆ
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਚਾਲਸੀ ਕਿਸ ਕਉ ਮੀਤ ਕਰੇਉ ।
ਜੀ ਸਮ(ਰਪ) ਉ ਆਪਣਾ, ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਗੇ ਦੇਉ ।
ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਧਣੀ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਮੈ ਓਟ ।
ਗੁਣ ਕੀ ਮਾਰੀ ਹਉ ਮੁਈ, ਸਬਦ ਰਤੀ ਮਨ ਚੋਟ ॥ ੪੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਜਜੇ (ਧੱਜੇ) ਅਖਰ ਕਾ ਇਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਜੋ ਆਵਤੇ ਹੈ ਸੋ ਪਛੁਤਾਪ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਮੇਦਨੀ ਇਸੀ ਮੋ ਪੜੀ ਹੈ । ਘਟਤੀ ਬਧਤੀ ਕਛੂ ਨਹੀਂ । ਸੋਈ ਉਬਰੇ ਹੈ ਜਿਨ ਕੋ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ । ਤਿਨ ਕੇ ਧੰਧਾ ਸਭ ਮਾਇਆ ਕਾ ਦੂਰ ਭਇਆ ਹੈ । ਜੋ ਦਿਸਟਿ ਮੋ ਆਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਚਲੇਮਾਨ ਹੈ । ਕਿਸ ਕੋ ਮੀਤ ਕੀਜੈ । ਜਿਸ ਕੋ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਨ ਕੀਜੈ ਤਾ ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਕਰਤਾ ਸੋ ਧਨੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਮੈਨੇ ਓਟ ਲਈ ਹੈ । ਤਬ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸਕਤ ਕਰ ਹਉਮੈ ਨਾਸ ਭਈ । ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੋ ਨਿਹਚਲ ਹੂਆ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ, ਰੰਗ ਨ ਤੁੰਗ ਫਕੀਰ ।
ਵਾਰੋ ਆਪੋ ਆਪਣੀ, ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਧੀਰ ।
ਰਾਹੁ ਬੁਰਾਂ ਭੀਹਾਵਲਾ, ਸਰ ਡੂਗਰ ਅਸਗਾਹ ।
ਮੈਂ ਤਨ ਅਵਗਣਿ ਝੁਰ ਮੁਈ, ਵਿਣ ਗੁਣ ਕਿਉਂ ਘਰਿ ਜਾਹਿ ।
ਗੁਣੀਆ ਗੁਣ ਲੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ, ਕਿਉ ਤਿਨ ਮਿਲਉ ਪਿਆਰ ।
ਤਿਨ ਹੀ ਜੈਸੀ ਥੀ ਰਹਾਂ, ਜਪ ਜਪ ਰਿਦੈ ਮੁਰਾਰੁ ।
ਅਵਗੁਣੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਗੁਣ ਭੀ ਵਸਹਿ ਨਾਲਿ ।
ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਣ ਜਾਪਨੀ, ਜਿਚਰ ਸਬਦ ਨ ਕਰੇ ਪਿਆਰ ॥ ੪੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਰਾਣਾ ਅਰੁ ਰਾਵ ਅਰੁ ਰੰਕ ਕੋਈ ਈਹਾ ਰਹਤਾ ਨਹੀਂ । ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਸਭੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਧੀਰ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤੀ । ਆਗੇ ਬਡਾ ਭੈ ਮਾਨ ਕਾ ਰਾਹਿ ਹੈ ਅਰੁ ਵੈਤਰਨੀ ਨਦੀ ਬਡੇ ਪਾਟ ਕੀ ਅਸਗਾਹ ਹੈ ਅਰੁ ਅਵਗੁਣ ਰੂਪੀ ਭਾਰ ਸਿਰ ਪਰ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਕੈਸੇ ਜਾਨਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਜੋ ਗਿਆਨ ਸਕਤ ਕਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਤਿਨ ਸੋ ਮਿਲੋ । ਤਬ ਤਿਨਹੀ ਕੇ ਪਦ ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਉ । ਹਿਰਦੇ ਮੁਰਾਰ ਕੋ ਜਪੋ । ਗੁਨ ਅਰੁ ਅਵਗੁਨ ਦੋਨੋ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਹੀ ਬਸਤੇ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਏ ਗੁਨ ਪਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ।

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਲਲੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਲਸਕਰੀਆ ਘਰ ਸੰਮਲੇ, ਆਏ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ ।
ਕਾਰ ਕਮਾਵਹਿ ਸਿਰ ਧਨੀ, ਲਾਹਾ ਪਲੈ ਪਾਇ ।
ਲਬ ਲੋਭ ਬੁਰਆਈਆ, ਛੋਡੇ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰ ।
ਗੜ ਦੋਹੀ ਪਾਤਸਾਹਿ ਕੀ, ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰ ।

ਚਾਕਰ ਕਹੀਐ ਖਸਮ ਕਾ, ਸਉਹੇ ਉਤਰੁ ਦੇਇ ।
ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਆਪਣਾ, ਤਖਤ ਨ ਬੈਸਹਿ ਸੇਇ ।
ਪ੍ਰੀਤਮ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ, ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ।
ਆਪ ਕਰੇ ਕਿਸੁ ਆਖੀਐ, ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥ ੪੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਲਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਏਹੁ ਜੀਉ ਚਾਕਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਤਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ ਕਰਿ ਇਸ ਲੋਕ ਮੋ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰ ਕਰ ਧਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੋ ਲਗੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਬਹੁਤ ਲਾਹਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਲਬੁ ਅਰੁ ਲੋਭ ਬੁਰਿਆਈਆ ਕੋ ਮਨ ਸੇ ਦੂਰ ਕਰੇ । ਇਸ ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਗੜ੍ਹ ਮੋ ਦੁਹਾਈ ਬਾਦਸਾਹ ਕੀ ਫੇਰੀ ਹੈ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ । ਜੋ ਸਰੀਰ ਮੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਹੂਆ ਤਿਸ ਕੋ ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਅਰੁ ਜੋ ਚਾਕਰ ਕਹਾਵੈ ਅਰੁ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨ ਮਾਨੈ ਤਿਸ ਕਾ ਵਜਹੁ ਭੀ ਨਿਸਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਪਦ ਭੀ ਗਇਆ । ਇਹੁ ਵਡਿਆਈ ਸੁਾਮੀ ਕੇ ਹਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੋ ਭਾਵੈ ਤਿਸ ਦੇਇ, ਦੂਸਰਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਜੋਗ ਨਾਹੀ ।

ਤਾਂ (ਬਾਬੇ) ਬਕਾਰ (ਵਕਾਰ) ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀਂ; ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ ।
ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਨ ਨਰਹ ਨਰ, ਸਾਚਉ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ।
ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਢੂੰਦਤ ਫਿਰ ਰਹੀ, ਮਨ ਮੈ ਕਰੇ ਬਿਚਾਰ ।
ਲਾਲ ਰਤਨ ਬਹੁ ਮਾਣਕੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਹਾਥ ਭੰਡਾਰ ।
ਊਤਮ ਹੋਵਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੈ ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੈ ਭਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਸ ਮਿਲੈ ਲਾਹਾ ਲੈ ਪਰਥਾਇ ।
ਰਚਨਾ ਰਾਚਨ ਜਿਨ ਰਚੀ, ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਆਕਾਰ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਬਿਅੰਤ ਧਿਆਈਐ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾ ਵਾਰ ॥ ੪੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਬਕਾਰ (ਵਕਾਰ) ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਏਕੋ ਸਮਰਥੁ ਦੂਜਾ ਸਰੀਕ ਨਾਹੀ ਜੋ ਸਭ ਕਾ ਸੁਾਮੀ ਕਹਾਵੈ । ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਨੁ ਨਰ ਪਦ ਹੈ ਸਚੇ ਕਾ ਸਚਾ ਨਾਮ ਕਹੈ । ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਤੀਨ ਲੋਕ ਮੋ ਢੂਢ ਦੇਖਾ ਹੈ ਤਬ ਮਨ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰੁ ਕੀਆ ਜੋ ਲਾਲ ਰਤਨ ਮਾਣਕ ਹਰਿਨਾਮ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੰਡਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਹਾਥ ਹੈ । ਜੋ ਉਤਮ ਇਕ ਮਨ ਇਕੁ ਭਾਵ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਭੰਡਾਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਸਤ ਕਹਤਾ ਹਉ । ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਲਾਹਾ ਗੁਰ ਪਰਥਾਇ ਕਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਏਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਆਕਾਰ ਧਾਰਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਧਿਆਈਐ ਜਿਸ ਕਾ ਅੰਤ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ।

ਤਾਂ (ਬਾਬੇ) ਰਾੜੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਙਾੜੈ ਰੂੜਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸੋਈ । ਤਿਸ ਬਿਨ ਰਾਜਾ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ
ਙਾੜੈ ਗਾਰੜੁ ਤੁਮ ਸੁਣਹੁ, ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਮਾਹਿ ।
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਮਤ ਕੋ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇ ।
ਸੋ ਸਾਹ ਸਾਚਾ ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਪੂਰਾ ਤਿਸੁ ਸਾਬਾਸੁ ।
ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਬੀਚਾਰ ।
ਆਪ ਗਇਆ ਦੁਖ ਕਟਿਆ, ਹਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰ ॥ ੪੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਙਾੜੇ ਅਛਰ ਕਾ ਇਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਸਰਬ ਘਟਾ ਮੈ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਅਰੂੜਵਤ ਹੈ । ਤਿਸ ਬਿਨਾ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ, ਵਹੀ ਏਕ ਹੀ ਹੈ । ਮਹਾ ਰਾਜਨ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ । ਏਹੁ ਏਕ ਮਹਾਰਾਜ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ । ਜੋ ਹਰਿ ਮਨ ਮੋ ਬਸੇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਕੇ ਹੋਇ । ਅਵਰ ਗਰਬ ਮੈ ਮਤ ਭੂਲੋ । ਸੋਈ ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਹਰਿ ਧਨ ਰੂਪੀ ਰਾਸ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਪੂਰਾ ਵਹੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ । ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਰਿਕੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਆਪਾ ਦੂਰ ਭਇਆ। ਸਰਬ ਦੂਖ ਕਾਟੇ ਹਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ, ਪਰਮ ਸੁਹਾਗਨ ਭਈ ।

ਤਸਕਾਰ ਅਖਰੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਸੋਨਾ ਰੂਪਾ ਸੰਚੀਐ, ਧਨ ਕਾਚਾ ਬਿਖ ਛਾਰ ।
ਸਾਹੁ ਸਦਾਏ ਸੰਚਿ ਧਨੁ, ਦੁਬਿਧਾ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ।
ਸਚਿਆਰੀ ਸਚ ਸੰਚਿਆ, ਸਾਚੋ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ।
ਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲ ਊਜਲੋ, ਪਤ ਸਾਚੀ ਸਚੁ ਬੋਲੁ ।
ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਸੁਜਾਨ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਸਰਵਰ ਤੂੰ ਹੰਸੁ ।
ਸਾਚੋ ਠਾਕੁਰ ਮਨ ਵਸੈ, ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਸੁ ।
ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ, ਜਿਨ ਕੀਤੀ ਸੋ ਜਾਨ ।
ਬਿਖਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਏਕੁ ਹੈ, ਬੂਝੈ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ ॥੪੮॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਸਸੇ ਅਛਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਸੋਨਾ ਅਰੁ ਰੂਪਾ ਧਨ ਜੋ ਬਿਖਿਆ ਸੰਚਨ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤ ਕਚਾ ਹੈ ਇਸ ਧਨ ਕੋ ਸੰਚ ਕੇ ਸਾਹੁ ਕਹਾਵੈ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਮੋ ਪੜੇ ਹੈ । ਅੰਤ ਕੋ ਖੁਆਰ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚਿਆਰੋ ਨੇ ਸਚ ਕਾ ਧੰਨ ਸੰਚਿਆ ਹੈ । ਸਚੁ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕੁ ਹੈ । ਸੋ ਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲ ਊਜਲ ਹੈ । ਸਚੀ ਪਤਿ ਅਰੁ ਸਚਾ ਵਾਕ ਹੈ । ਵਹੁ ਆਪ ਹੀ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਸੰਤ ਸਰੋਵਰ ਹੰਸੁ ਹੈ । ਐਸੇ ਸਚਾ ਠਾਕੁਰ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਬਸੈ ਹਉ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋ । ਇਹੁ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਨੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਪਜਾਈ ਹੈ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਸਤਿ ਜਾਨ । ਬਿਖਿਆ ਅਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਹੀ ਸਿਉ ਹੈ । ਇਸ ਹੀ ਕੋ ਸੁਜਾਨ ਪੁਰਖ ਬੂਝਤੇ ਹੈ ॥ ੪੮ ॥

ਤਾਂ ਖਖੰ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ਖਪਿ ਗਏ, ਖੂਹਣ ਲਖ ਅਸੰਖ ।
ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ਕਿਉ ਗਣੀ, ਖਪ ਖਪ ਮਏ ਬਿਸੰਖ ।
ਖਸਮ ਪਛਾਣੈ ਆਪਣਾ, ਖੂਲੈ ਬੰਧਨਿ ਪਾਇ ।
ਸਬਦ ਮਹਲੀ ਖਰਾ ਤਾਂ, ਖਿਮਾ ਸਚ ਸੁਖ ਪਾਇ ।
ਖਰਚ ਖਰਾ ਧਨੁ ਧਿਆਨ ਤੂੰ, ਆਪਹਿ ਵਸਹਿ ਸਰੀਰ ।
ਮਨ ਤਨ ਮੁਖ ਜਾਪੇ ਸਦਾ, ਗੁਣ ਅੰਤਰ ਮਨ ਧੀਰੁ ।
ਹਉਮੈ ਖਪੈ ਖਪਾਇਸੀ, ਬੀਜਉ ਵਥੁ ਵਿਕਾਰੁ ।

ਜੰਤ ਉਪਾਈ ਵਿਚ ਪਾਇਅਨੁ, ਕਰਤਾ ਅਲਗ ਅਪਾਰ ॥ ੪੯ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਖਖੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ। ਏਕ ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ਅਸੰਖ ਛੂਹਣੀ ਦਲ ਖਪ ਗਏ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਗਨਤੀ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ । ਵੈ ਸੰਖਿਆ ਸਿਉ ਬਾਹਰਿ ਹੈ । ਜੋ ਅਪਨੇ ਖਸਮ ਕੋ ਪਛਾਨੈ ਤਉ ਸਰਬ ਬੰਧਨੋ ਤੇ ਛੂਟੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਕਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸਰੀਰ ਸੋ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮਨ ਤਨ ਮੁਖ ਤੇ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ। ਅੰਤਰਗਤ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਮਨ ਧੀਰ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਨ ਕਾ ਅਵਰ ਬਿਕਾਰੋ ਸੋ ਚਿਤ ਲਾਗਾ ਹੈ ਸੋ ਹਉ ਮੈਂ ਬਿਖੇ ਖਪਤੇ ਹੈ । ਆਪ ਹੀ ਜੰਤ ਉਪਾਇਆ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲਗਾਇ ਕਰਿ, ਆਪ ਸਭਨੋ ਸੇ ਅਲਗ ਭਇਆ ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਸੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਸ੍ਰਿਸਟੇ ਭਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ । ਸ੍ਰਿਸਟਾ ਕਰੇ ਸੋ ਨਿਹਚਉ ਹੋਇ ।
ਸੰਪੈ ਕਉ ਈਸਰ ਧਿਆਈਐ । ਸੰਪੈ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕੀ ਪਾਈਐ ।
ਸੰਪੈ ਕਾਰਨ ਚਾਕਰ ਚੋਰ । ਸੰਪੈ ਸਾਥਨ ਨ ਚਾਲੈ ਹੋਰ ।
ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਨਹੀ ਦਰਗਾਹ ਮਾਨੁ ਹਰਿ ਰਸ ਪੀਵੈ ਛੁਟੈ ਨਿਦਾਨੁ ॥ ੫੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਸਸੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸਟ ਕੇ ਧਾਰਣ-ਹਾਰੇ ਕਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ । ਉਸ ਕਾ ਕਿਆ ਨਿਹਚਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਗਤ ਕੇ ਧਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਵ ਕੋ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਧਨੁ ਪੂਰਬ ਲੇਖ ਸੋ ਪਾਈਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਪੈ ਕਉ ਚਾਕਰੀ ਅਰੁ ਚੋਰੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਪੈ ਸਾਥਿ ਕਿਸੇ ਕੇ ਨਾਹੀ ਚਲੀ । ਬਿਨਾ ਸਚੇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮੈਂ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ । ਜੇ ਹਰਿ ਕੇ ਭਜਨ ਕਾ ਰਸ ਪੀਵੈ, ਤਉ ਨਿਹਚਉ ਕਰਿ ਛੂਟਣਾ ਹੋਇ ।

ਤਾਂ ਹਾਹੇ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ।

ਹੇਰਤ ਹੇਰਤ ਹੇ ਸਖੀ, ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈਰਾਨੁ ।
ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੀ ਮੈ ਮੁਈ, ਸਬਦ ਰਤੀ ਮਨ ਗਿਆਨੁ ।
ਹਾਰ ਡੋਰ ਕੰਕਣ ਘਣੇ, ਕਰਿ ਥਾਕੀ ਸੀਗਾਰ ।

ਮਿਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖ ਪਾਇਆ, ਸਕਲ ਗੁਣਾ ਗਲ ਹਾਰੁ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰ ।
ਹਰਿ ਬਿਨ ਕਿਨ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਦੇਖੋ ਰਿਦੇ ਬੀਚਾਰ ।
ਹਰਿ ਪੜਨਾ ਹਰਿ ਬੁਝਣਾ, ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਖਹ ਪਿਆਰ ।
ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ, ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਆਧਾਰ ॥ ੫੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਹਾਹੇ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭ ਆਚਾਰ ਕਉ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ । ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਮਰਨ ਭਇਆ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸਿਉ ਮਨ ਬਿਖੈ ਜਬ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਹਾਰ ਡੋਰ ਕੰਕਨ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਕੇ ਅਨੇਕ ਸੀਗਾਰ ਕਰਿ ਰਹੀ ਥੀ । ਕਛੁ ਨ ਭਇਆ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਮਿਲੀ ਤਾ ਸਰਬ ਗੁਣ ਗਿਆਨੁ ਕਾ ਹਾਰ ਗਲੇ ਮੋ ਪਾਇਆ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਗਤੀ ਹੈ । ਬਿਨ ਹਰਿ ਕੇ ਸੁਖ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਦੇਖੋ । ਤਾ ਤੇ ਹਰਿ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਣਾ, ਸਰਬ ਮੋ ਹਰਿ ਹੀ ਬੁਝਣਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਾਖਣੀ । ਹਰਿ ਹੀ ਜਪਣਾ, ਹਰਿ ਹੀ ਧਿਆਵਣਾ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੇ ਆਧਾਰ ਮੋ ਰਹਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਭਗਤ ਕੇ ਸੀਗਾਰ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਲਕਾਰ ਅਖਰ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

ਲੇਖ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ! ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰ ।
ਆਪੇ ਕਾਰਣ ਜਿਨ ਕੀਆ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰੁ ।
ਕਰਤੇ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ, ਬੂਝਹੁ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰ ।
ਲਿਖਿਆ ਫੇਰਿ ਨ ਸਕੀਐ, ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਸਾਰ ।
ਨਦਰ ਤੇਰੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਆਧਾਰ ।
ਮਨਮੁਖ ਭੂਲੇ ਪਚਿ ਮੂਏ, ਉਬਰੇ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰ ।
ਜਿ ਪੁਰਖ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ, ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ।
ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ, ਜਿਨ ਹਿਰਦੇ ਦਿਤਾ ਦਿਖਾਇ ॥ ੫੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਲਕਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਏਹੁ ਬਿਚਾਰੁ ਹੈ । ਲੇਖ ਜੋ ਕਰਤੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮਿਟਤਾ ਨਾਹੀ । ਆਪੇ ਕਾਰਨ ਜਿਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋਈ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ । ਸਭ ਵਡਿਆਈਆ ਕਰਤੇ ਕੇ ਹਾਥ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਬਿਚਾਰ ਸਿਉ ਬੂਝ ਪਰੈ । ਲਿਖਿਆ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਉ ਆਗਿਆ ਤਿਉ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਨਜਰ ਸਿਉ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਅਰ ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਪਾਇਆ, ਮਨਮੁਖੀ ਭੂਲ ਮੋ ਪਚਿ ਮੁਏ ਥੇ । ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਉਬਰਨ ਭਇਆ । ਜੋ ਪੁਰਖ ਦਿਸਟਿ ਮੋ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਤਿਸ ਕਾ ਬਰਨਨ ਕੈਸੇ ਹੋਇ । ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗਰ ਕੇ ਜਿਨ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭ ਹਿਰਦੇ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ ਹੈ ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪਾਂਧੇ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਪਉੜੀ ਕਹੀ—

ਪਾਂਧਾ ਪੜਿਆ ਆਖੀਐ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਰੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ।
ਬਿਦਿਆ ਸੋਧੈ ਤਤ ਲਹੈ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਇ ।
ਮਨਮੁਖ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕਰਦਾ, ਬਿਖ ਖਟੈ ਬਿਖੁ ਖਾਇ ।
ਮੂਰਖ ਸਬਦ ਨ ਚੀਨਈ, ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਹਿ ਕਾਇ ॥ ੫੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਵਹੀ ਪਾਧਾ ਪੜਿਆ ਕਹੀਐ ਹੇ ਜੋ ਸਜਿ[1] ਸੁਭਾਇ ਸੋ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰੇ । ਬਿਦਿਆ ਕੋ ਸੋਧ ਕਰਿ ਤਤ ਜੋ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੈ ਤਿਸ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਗਾਵੈ । ਅਰੁ ਏਹੁ ਜੋ ਮਨ ਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਤਿਸ ਸੋ ਬਿਦਿਆ ਘਟਤੀ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਬਿਦਿਆ ਖਾਣੀ ਮੂਰਖ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਨਹੀਂ ਚੀਨਤੇ, ਸੂਝ ਬੂਝ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ।

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ ਪਾਧੇ ਕੇ ਪਰਥਾਇ :

ਪਾਧਾ ਗੁਰਮੁਖ ਆਖੀਐ ਚਾਟੜਿਆ ਮਤ ਦੇਇ ।
ਨਾਮ ਸੰਮਾਲੇ ਨਾਮ ਸੰਗ੍ਰਹੋ, ਲਾਹਾ ਜਗ ਮਹਿ ਲੇਇ ।
ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਚ ਮਨ ਪੜੀਐ ਸਬਦ ਸੁ ਸਾਰੁ ।
ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਬੀਨਾ ਜਿਸ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਲ ਹਾਰੁ ॥ ੫੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਸੋ ਪਾਧਾ ਗੁਰਮੁਖ ਆਖੀਐ ਹੈ । ਸੋ ਚਾਟੜਿਆ ਕੋ ਐਸੀ ਮਤ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਹ ਉਪਦੇਸ ਦੇਇ ਜੋ ਹਰ ਕੋ ਸੰਭਾਲੋ । ਅਰੁ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰੋ, ਜਗ ਮਹਿ ਪੂਰਨ ਲਾਹਾ ਲੇਵਹੁ ॥ ੧ ॥ ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਸਚੀ ਪਟੀ ਜੋ ਸੁੱਧ ਮਨ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰ ਸਬਦ ਸਾਰ ਜੋ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਹੈ ਸੋ ਲਿਖਾਏ ਪੜਾਏ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਹੈ । ਸੋਈ ਪੜਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ/ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਲਿ ਮੋ ਹਾਰਿ ਹੈ ।

ਜਬ ਇਹ ਅਖਰੋ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਸ੍ਰਵਨ ਕੀਆ ਤਬ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਕੈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰ ਚਰਨੋ ਪਰ ਗਿਰ ਪਏ ਅਰੁ ਬੇਨਤੀ ਲਗੇ ਕਰਨੇ, "ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਕਿਰਤਾਰਥ ਭਏ ਹੈ । ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤ ਦਾਨ ਕਰੋ ।" ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਇਆਲ ਭਏ, ਭਗਤ ਦਾਨ ਕੀਆ ਅਰੁ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਭਏ ਅਰੁ ਭਜਨ ਲਾਗੇ ਕਰਨ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਸੋ ਬਿਦਾ ਭਏ । ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਭਈ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇਸ ਕੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ । ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ॥ ੧ ॥
ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕਦਲੀ ਬਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਰਾਜ ਸਿਧੋ ਸੋ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਸੋਰਠਾ

ਰਮਤੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਰਾਜ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ।
ਕਦਲੀ ਬਨ ਮੋ ਜਾਇ, ਸਿਧ ਸਭਾ ਗੋਸਟ ਕਰੀ ॥ ੧ ॥

1. ਸਹਿਜ ।

ਚੌਪਈ

ਤਹਾਂ ਮਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਰਥਰ ਹੈ ਸਾਥ।
ਚਰਪਟ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਮਛੰਦ੍ਰ। ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਮਹਾ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ॥ ੨॥
ਸਭ ਸਿਧਨ ਤਹਾ ਮੇਲਾ ਕੀਓ। ਮੇਲੇ ਮੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਇਓ।
ਦੇਖ ਸਗਲ ਅਨੰਦ ਬਸਾਏ। ਭਲਾ ਭਇਆ ਬਾਲਾ ਜੀ ਆਏ॥ ੩॥

ਦੋਹਰਾ

ਗੋਰਖ ਵਾਚ ਸਿਧਨ ਪ੍ਰਤ।
ਗੋਰਖ ਜੀ ਤਾ ਸਿਉ ਕਹਿਓ, ਤੁਮ ਇਨ ਕੋ ਸਿਧ ਦਿਖਾਇ।
ਕਾਨ ਛੇਦ ਜੋਗੀ ਕਰਉ, ਲੇਵਉ ਪੰਥ ਮਿਲਾਇ॥ ੪॥

ਅੜਲ

ਸਕਤ ਕਰੇ ਸਭ ਪ੍ਰਗਟ ਚਲਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਵਹੀ।
ਮਹਾ ਭਇਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਿ ਤਹਾ ਆਵਹੀ।
ਪਰਬਤ ਅਧਰ ਟਿਕਾਇ ਆਗਨ ਬਰਖਾ ਕਰੇ।
ਹੋ ਬਾਲਾ ਭੈ ਮਨ ਧਾਰ ਸਰਨ ਹਮਰੇ ਪਰੇ॥ ੫॥
ਬਹੁ ਚੇਟਕ ਨਾਟਕ, ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਸਗਲੋਂ ਕਰੇ।
ਹੋਇ ਪਵਨ ਉਡਹਿ ਨਭ ਜਾਇ ਦੇਹਿ ਦੀਰਘ ਧਰੇ।
ਫੁਨ ਕਰੇ ਸਬਦ ਅਤ ਘੋਰ, ਪਾਖਰ ਬਰਖਾ ਕਰੇ।
ਤਹਾਂ ਇਸਥਿਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਭੈ ਧਰੇ॥ ੬॥

ਜਬ ਏਤੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸਿਧੋ ਅਪਨੀ ਕਹਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਗੋਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਓ ਜੋ - "ਤੁਮ੍ਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੋ ਜੋ ਅਪਨੇ ਸਮਾਧ ਵਿਖੈ ਅਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਹੈ।"

ਦੋਹਰਾ। ਗੋਰਖ ਵਾਚ।

ਤਬ ਗੋਰਖ ਤਾ ਸਿਉ ਕਹਿਓ, "ਅਬ ਦੇਖੋ ਬਾਲੇ ਜਾਇ।
ਏਹ ਸਕਤ ਦੇਖੇ ਨਹੀ, ਬੇਖ ਲੇਕਰ ਚਰਚਾ ਜੀਤੋ ਤਾਹਿ॥ ੭॥

ਚੌਪਈ

ਪੁਨ ਸਗਲ ਸਿਧ ਬਾਬੇ ਪੈ ਗਏ। ਦੇਖ ਲੀਲਾ ਮਨ ਬਿਸਮੋ ਭਏ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਬਦ ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਵੈ। ਸੁੰਦਰ ਧੁਨੀ ਰਬਾਬੁ ਬਜਾਵੈ॥ ੮॥
ਤਬ ਦਿਆਲ ਦੇਖਾ ਤਿਹ ਓਰ। ਖੈਚ ਸਿਧ ਲੀਨੀ ਭਈ ਥੋਰ।
ਪੁਨ ਕਛੁ ਸਕਤ ਤਿਨ ਕੀ ਨਹੀਂ ਚਲੇ। ਹੋਇ ਅਸਕਤ ਸਨਮੁਖ ਰਹੇ ਖਲੇ॥ ੯॥
ਪੁਨਿ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਨਾਥ ਪੈ ਗਏ। ਸਭ ਗਈ ਸਿਧ ਪ੍ਰਭ ਏਹ ਕਿਆ ਭਏ।
ਰਾਤ ਸਮਝ ਨਾਥ ਤਿਨ ਕਹਿਓ ਸੁਨਾਇ।
ਯਹੁ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਨਿਜ ਬਪੁ ਧਰ ਆਇ॥ ੧੦॥

ਕਰ ਸਾਧ ਸਮਾਗਮ ਚਰਚਾ ਕੀਜੈ। ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਨਿਜ ਮਨ ਭੀਜੈ।'
ਕਰਿ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਤਬ ਹੋਇ ਦਿਆਲ।
ਫਿਰਿ ਦੇਹ ਸਿਧ ਵਹੁ ਪਰਮ ਬਿਸ਼ਾਲ ॥ ੧੧ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਗੋਰਖ ਬਚਨ ਮਨ ਧਾਰ, ਸਗਲ ਸਿਧ ਪ੍ਰਭ ਪੈ ਗਏ।
ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਸੁਧਾਰ, ਕਰ ਜੋਰੇ ਬਿਨਤੀ ਕਰੈ ॥ ੧੨ ॥

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਸਭ ਸਮਾਗਮੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਏ। ਤਬ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਸਿਉ ਸਬ ਸਿਧੋਂ ਕੇ ਮਨ ਮੋ ਸਿਧ ਸਕਤ ਕਾ ਅਹਮੇਵ ਭਰ ਰਹਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਨਾਥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ ਜਾਨਾ ਕਿ ਏਹੁ ਜੋਗ ਮੋ ਲੀਨ ਭਏ ਹੈ। ਇਨ ਕੋ ਇਸ ਅਵਿਦਿਆ ਤੇ ਛੁਡਾਇਆ ਚਾਹੀਏ। ਤਾਤ ਕਾਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਮੇਲੇ ਮੋ ਉਹਾ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਤਬ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰ ਮਨ ਮੋ ਬਿਚਾਰਾ ਜੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਸਿਉ ਇਨ ਕੋ ਲਗਾਵਉ। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਇਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਹੋਵੈ। ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਹੈ ਇਨ ਕੀ ਸਕਤ ਅਹੰਮੇਵ ਖੰਡਨ ਕਰਿ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾ ਸਭ ਕਾ ਕਲਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰਥ ਸੰਬਾਦ ਭਇਆ। ਤਾਂ ਸਰਬ ਸਿਧ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਨਮੁਖਿ ਆਸਨ ਧਾਰ ਕੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਲਗੇ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਮ ਧੰਨ ਹੋ। ਕਲਜੁਗ ਬਿਖੇ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਲੋਕ ਹੋ, ਤੁਮ ਕੋ ਸਦਾ ਆਦੇਸ ਹੈ।" ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰੀ ਅਰ ਗੋਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਛੂ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਆਤਮ ਬਿਲਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੋ ਸੁਨਿਆ ਚਾਹਿਤੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਰਾਗ ਰਾਮ ਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧।

ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਉਚਾਰ ਕੀਆ ਪਰਮਾਰਥ ਸਮੇਤ। ਪਉੜੀ।
ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ, ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ।
ਤਿਸ ਆਗੈ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ, ਸਾਚੋ ਅਪਰ ਅਪਾਰੋ।
ਮਸਤਕ ਕਾਟਿ ਧਰੀ ਤਿਸ ਆਗੈ, ਤਨ ਮਨ ਆਗੇ ਦੇਉ।

ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਪਾਈਐ, ਸਹਜ ਭਾਇ ਜਸ ਲੇਉ ॥ ੧ ॥
ਕਿਆ ਭਵੀਐ ਸਚ ਸੂਚਾ ਹੋਇ। ਸਾਚ ਸਬਦ ਬਿਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਹੇ ਗੋਰਖ ਜੀ! ਸਿਧ ਸਭੀ ਆਨ ਕੇ ਇਸਥਿਤ ਭਏ ਹੈ ਅਰੁ ਹਮ ਸਭ ਸੰਤ ਸਭਾ ਕੋ ਜੈਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਨੀਐ। ਹੇ ਸੰਤੋ! ਹਮ ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਜੈਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਜੋ ਸਚੇ ਪੁਰਖ ਹੈ ਅਰੁ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਪੁਰਨ ਹੈਂ, ਮਸਤਕ ਕਾਟਿ ਕੇ ਤਿਨ ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖੋ ਅਰੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਰਪਨੁ ਕਰੋ। ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਸੰਤ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ, ਸਦਾ ਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਭਜਨ ਮੋ ਲੀਨ ਹੋਵਉ। ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਸਭ ਧਰਤੀ

ਫਿਰਤੀ, ਫਿਰਨੇ ਸਿਉ ਸਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ ਅਰੁ ਸੂਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਬਿਨਾ ਸਾਚੇ ਸਬਦ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ।"

ਪ੍ਰਸਨ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ।

ਕਵਨ ਤੁਮੇ ਕਿਆ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ, ਕਉਨੁ ਮਾਰਗੁ ਕਉਨੁ ਸੁਆਉ।
ਸਾਚ ਕਹਉ ਅਰਦਾਸ ਹਮਾਰੀ, ਹਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਬਲਿ ਜਾਉ।
ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ ਕਹ ਆਵਉ ਕਹਿ ਜਾਵਉ।
ਨਾਨਕ ਬੋਲੈ ਸੁਨ ਬੈਰਾਗੀ, ਕਹਾ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਹੇ ਪੁਰਖ ਜੀ! ਤੁਮ ਕਉਨ ਹੋ ਅਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਪਰਮਾਰਥ ਅਰਥ ਤੁਮਾਰਾ ਕਉਨ ਹੈ। ਸਤਿ ਬਾਤ ਉਦਾਰ ਕਰੋ। ਹਮਾਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਹਮ ਸੰਤ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ। ਕਹਾ ਬੈਠਤੇ ਹੋ। ਕਹਾ ਸਿਉ ਆਵਤੇ ਅਰ ਕਹਾ ਜਾਵਉਗੇ। ਹੇ ਬਾਲਾ ਜੀ! ਪਰਮ ਬੈਰਾਗੀ ਤੁਮਾਰਾ ਕਵਨ ਪੰਥ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਕ।

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬੈਸ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹੀਐ, ਚਾਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ।
ਸਹਜੇ ਆਏ ਹੁਕਮ ਸਿਧਾਏ, ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰਜਾਏ।
ਆਸਣ ਬੈਸਣ ਥਿਰ ਨਾਰਾਇਣ, ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ।
ਗੁਰਮੁਖ ਬੂਝੈ ਆਪ ਪਛਾਣੈ, ਸਾਚੈ ਸਾਚ ਸਮਾਏ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਵਾਚ। ਹੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ! ਘਟ ਮੈਂ ਹਮਾਰਾ ਬੈਠਣਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰੁ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਇ ਮੋ ਚਲਤੇ ਹੈਂ। ਸਹਜ ਸਿਉ ਆਵਨਾ ਅਰੁ ਆਗਿਆ ਸਿਓ ਜਾਵਨਾ ਏਹੁ ਸਦਾ ਰਜਾਇ ਮੋ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਆਸਨ ਬੈਸਨ ਥਿਰ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਤ ਪਦ ਹੈ ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ। ਗਰ ਪਰਸਾਦਿ ਸਿਉ ਬੂਝ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਨੈ। ਤਬ ਸਚ ਹੋਇ ਕਰ ਸਚ ਮੋ ਸਮਾਵੈ।

ਪ੍ਰਸਨ ਚਰਪਟ ਨਾਥ।

'ਦੁਨੀਆ ਸਾਗਰ ਦੁਤਰ ਕਹੀਐ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਰੋ।"
ਚਰਪਟ ਬੋਲੈ, "ਅਉਧੂ ਨਾਨਕ! ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਬੀਚਾਰੋ।
ਆਪੇ ਆਖੈ, ਆਪੇ ਸਮਝੈ, ਤਿਸ ਕਿਆ ਉਤਰ ਦੀਜੈ?
ਸਾਚ ਕਹੋ ਤੁਮ ਪਾਰ ਗਿਰਾਮੀ ਤੁਝ ਕਿਆ ਬੈਸਣਿ ਦੀਜੈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਚਰਪਟ ਵਾਚ। ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਮਹਾ ਦੁਤਰ ਹੈ। ਕਵਨ ਜੁਗਤ ਸੋ ਪਾਰ ਹੋਈਐ ਹੇ ਪਰਮ ਅਉਧੂਤ! ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਕਾ ਸਤਿ ਬਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਸ੍ਰੀ ਮਖ ਵਾਕ ਕਹਾ। "ਸੁਣ ਹੇ ਚਰਪਟ! ਜੋ ਆਪੇ ਆਖੈ ਅਰੁ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝੈ ਤਿਸ ਕਉ ਕਵਨ ਉਤਰ ਦੀਜੀਐ? ਤੁਮ ਸਤਿ ਕਹਤੇ ਹੋ ਅਰੁ ਪਾਰ ਗਰਾਮੀ ਤੁਮ ਹੋ, ਕਵਨ ਪਦ ਇਸਥਿਤ ਕਰੇ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ :

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਨਿਰਾਲਮ, ਮੁਰਗਾਈ ਨੀਸਾਣੈ ।
ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਰੀਐ, ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ।
ਰਹਹਿ ਇਕਾਂਤ ਏਕੋ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੋ ।
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਏ, ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੋ ।। ੫ ।।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਚਰਪਟ ਜੀ ! ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਰਗਾਈ ਪੰਖ ਨਹੀਂ ਭੀਗਤੇ । ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਕਰਿ ਭਵ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਕ ਤਰੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਮ ਕਾ ਬਖਾਨ ਕਰਤਾ ਹੋਂ। ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋ ਇਕੰਤ ਰਹੋ ਜਾ ਕਰਿ ਨਿਰੰਜਨ ਕੋ ਮਨ ਬਿਖੇ ਧਾਰ ਕੇ ਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋਵੈ । ਅਰੁ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਵਸਤੁ ਕਉ ਦੇਖੈ ਅਵਰ ਕੋ ਦਿਖਾਵੈ ਮੈਂ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸ ਹੋਂ ।

ਚਰਪਟ ਪ੍ਰਸਨ

ਸੁਨ ਸੁਆਮੀ ! ਅਰਦਾਸ ਹਮਾਰੀ, ਪੂਛੌ ਸਾਚੁ ਬਿਚਾਰੋ ।
ਰੋਸ ਨ ਕੀਜੈ ਉਤਰ ਦੀਜੈ, ਕਿਆ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਦੁਆਰੋ ।
ਏਹ ਮਨ ਚਲਤੋ ਸਚੁ ਘਰ ਬੈਸੈ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਧਾਰੋ ।। ੬ ।।
ਆਪੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਏ ਕਰਤਾ ਲਾਗੈ ਸਚ ਪਿਆਰੋ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਸੁਾਮੀ ਜੀ ! ਹਮ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਚ ਬਿਚਾਰ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ । ਰੋਸ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋ । ਇਕਰਿ ਉਤਰ ਦੀਜੀਐ । ਕਵਨ ਬਿਧ ਕਰਿ ਕੇ ਗੁਰ ਕਾ ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ।

ਉਤ੍ਰ ਗੁਰ ਬਚਨ । ਹੇ ਚਰਪਟ ਜੀ ! ਇਹੁ ਮਨੁ ਚੰਚਲ ਜਬ ਸਤਪਦ ਮੋ ਅਸਥਿਤ ਹੋਇ ਤਬ ਨਾਮ ਕਾ ਆਧਾਰੁ ਭਇਆ ਆਪ ਹੀ ਕਰਤਾ ਸਤ ਸੰਗਤ ਮੇਲ ਮਿਲਾਵੇ। ਤਬ ਸਾਂਚ ਪਦ ਮੋ ਪ੍ਰੀਤ ਉਪਜੈ । ਤਬ ਲੋਹਾਰੀਪੋ ਸਿਧ ਨੇ ਜਗਤ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰੀ—

ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਮਲ, ਰੂਖ ਬਿਰਖ ਉਦਿਆਨੇ ।
ਕੰਦ ਮੂਲ ਅਹਾਰੋ ਖਾਈਐ, ਅਉਧੂ ਬੋਲੈ ਗਿਆਨੇ ।
ਤੀਰਥ ਨਾਈਐ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਾਈਐ, ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕਾਈ ।
ਗੋਰਖ ਪੂਤ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਬੋਲੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬਿਧ ਸਾਈ ।।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਲੁਹਾਰੀਪਾ ਬਾਚ । ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਸੋ ਨਿਰਾਲਮੁ ਹੋਵੈ ਅਰ ਰੂਖ ਬਿਰਖ ਉਦਿਆਨੇ ਕੰਦ ਮੂਲ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਕਰੇ,ਏਹ ਅਵਧੂਤੋ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੈ । ਸਭ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ ਤਾ ਤੇ ਮੈਲ ਪਾਪ ਕੀ ਅਰੁ ਕਾਈ ਜਗਤ ਕੀ ਨ ਲਾਗੈ । ਗੋਰਖ ਪੂਤ ਲੋਹਾਰੀਪੇ ਨੇ ਏਤੀ ਜੁਗ ਜੋਗ ਕੀ ਕਹੀ । ਉੱਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ।

ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ, ਪਰ ਘਰ ਚਿਤ ਨ ਡੋਲਾਈ ।
ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਮਨ ਟੇਕ ਨ ਟਿਕਈ, ਨਾਨਕ ਭੂਖ ਨ ਜਾਈ ।

ਹਾਟ ਪਟਣਿ ਘਰ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ, ਸਹਜੇ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੋ ।
ਖੰਡਿਤ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੰ, ਨਾਨਕ ਤਤ ਬੀਚਾਰੋ ॥ ੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ । ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਮੋ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਨ ਆਵੈ । ਇਸ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਿਉ ਪਰ ਘਰ ਡੋਲੈ । ਏਕ ਨਾਮ ਕੀ ਟੇਕ ਮਨ ਕੋ ਟਿਕਾਵੇ, ਅਵਰ ਏਕ ਮੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ ਅਰੁ ਜਿਨ ਕੋ ਹਾਟ ਪਟਣ ਘਰ ਹੀ ਮੋ ਗੁਰੁ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਸਦਾ ਹੀ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਖੰਡਤ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੁ ਹੈ । ਅਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ ਕਹੇ ਹੈ ।

ਦਰਸਨ ਭੇਖ ਕਰੋ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰਾ, ਡੰਡਾ ਝੋਲੀ ਖਿੰਥਾ ।
ਬਾਹਰ ਅੰਤਰ ਏਕ ਸਰੇਵਉ, ਖਟ ਦਰਸਨ ਇਕ ਪੰਥਾ ।
ਇਨ ਬਿਧ ਮਨ ਸਮਝਾਈ ਪੁਰਖਾ, ਬਹੁੜ ਚੋਟ ਨ ਖਾਈਐ ।
ਨਾਨਕ ਬੋਲੈ ਗੁਰਮੁਖ ਬੂਝੇ, ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥ ੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕੈ । ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਤੁਮੇ ਜੋ ਦਰਸਨ ਭੇਖ ਧਾਰਾ ਹੈ । ਕਵਨ ਭੇਖ ? ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਅਰੁ ਝੋਲੀ, ਖਿੰਧਾ ਡੰਡਾ । ਇਨ ਤੇ ਆਦਿ ਲੇ ਕਰਿ ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਜੋਗੀ ! ਤਾ ਤੇ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਜੋਗੀ ਕੇ, ਅਰੁ ਛੈ ਦਰਸਨ ਕੋ ਏਕ ਸਰੂਪ ਜਾਨ ਕੈ ਏਕ ਪੰਥ ਨਾਰਾਇਣ ਹੀ ਕਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਿਧ ਮਨ ਕੋ ਸਮਝਾਈਐ । ਹੇ ਪੁਰਖਾ ! ਫੇਰਿ ਚੋਟ ਦ੍ਵੈਤ ਕੀ ਨਾ ਲਾਗੈ । ਇਸ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ ਕੋ ਬੂਝੈਗਾ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਪੁਨ ਉਪਦੇਸੁ ।

ਅੰਤਰ ਸਬਦ ਨਿਰੰਤਰ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਦੂਰ ਕਰੀ ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਨਿਵਾਰੇ, ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸੋ ਸਮਝ ਪਰੀ ।
ਖਿੰਥਾ ਝੋਲੀ ਭਰਿ ਪੁਰਿ ਰਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਏਕੁ ਹਰੀ ।
ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਚੀ ਨਾਈ, ਪਰਖੈ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਖਰੀ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਜੀ । ਹੇ ਜੋਗੀ ਅੰਤਰਿ ਜੋ ਸਬਦ-ਬ੍ਰਹਮੁ[1] ਹੈ, ਵਹੀ ਨਿਰੰਤਰੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ[2] ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕੀ ਸਮਝ ਪਰੀ । ਖਿੰਥਾ[3] ਝੋਲੀ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭਰਪੂਰ[4] ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਤਾਰਨਹਾਰਾ ਹੈ । ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸਚ ਨਾਮ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸੋ ਐਸੀ ਸਮਝ ਪਰੀ । ਸੋ ਐਸੇ ਹੋਇ । ਪੁਨ ਉਤਰਿ : -

ਊਧੌ ਖਪਰ[5] ਪੰਚਭੂ[6] ਟੋਪੀ, ਕਾਇਆ ਕੜਾਸਨ[7] ਮਨ ਜਾਗੋਟੀ[8] ।
ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਸੰਜਮ ਹੈ ਨਾਲ, ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਸਮਾਲਿ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ । ਹੇ ਜੋਗੀ ਊਧੌ ਜੋ ਖਪਰ ਹੈ ਵਹੀ ਪੰਚਭੂ ਟੋਪੀ । ਕਾਇਆ ਕੋ ਜੁਗਤ ਏਕ ਸੋ, ਏਹੀ ਕੜਾਸਨ ਹੈ । ਅਰੁ ਮਨ ਕੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਕਾ ਜਗੋਟਾ ਧਾਰੈ ।

ਜਬ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਸੰਜਮ ਸਾਥੀ ਭਏ, ਤਬ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉ ਨਾਮ ਕੀ ਸੰਭਾਲ ਭਈ ।

1. ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਈਸ਼ਵਰ । 2. ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਕੁੰਡਲ । 3. ਗੋਦੜੀ । 4. ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ 5. ਖੋਪਰੀ । 6. ਮਨ । 7. ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸ਼ਣ 8. ਜੰਘ-ਓਟੀ, ਕਛਹਿਰਾ ਆਦਿ ।

ਪੁਨਹ ਪ੍ਰਸਨ । ਚਰਪਟ ਨਾਥ :—

ਕਵਨ ਸੁ ਗੁਪਤਾ, ਕਵਨ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ।

ਕਵਨ ਸੋ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰਿ ਜੁਗਤਾ ।

ਕਵਨ ਸੋ ਆਵੈ, ਕਵਨੁ ਸੋ ਜਾਇ ।

ਕਵਨ ਸੋ ਤ੍ਰਿਭਵਣ[1] ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ੧੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ । ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੁ ਕਵਨ ਸਤਿਹ ਅਰੁ ਕਵਨ ਮੁਕਤ ਹੈ ? ਵਹੁ ਕਵਨ ਹੈ ਜੋ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਜੁਗਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਮੈਂ ਕਉਨੁ ਹੈ ਅਰੁ ਤੀਨ ਭਵਨ ਮੈਂ ਜੋ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਵਨ ਹੈ ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਘਟਿ ਘਟਿ ਗੁਪਤਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਮੁਕਤਾ ।

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸਬਦ ਸਿਉ ਜੁਗਤਾ ।

ਮਨਮੁਖ ਬਿਨਸੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ।

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਸਾਚ ਸਮਾਇ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ । ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮੋ ਜਉ ਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਹੈ ਵਹੀ ਗੁਪਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਹੈ ਵਹੀ ਮੁਕਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸਬਦ ਹੀ ਪੂਰਨ ਸੋ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ । ਅਰ ਮਨਮੁਖ ਬਿਨਸਤੇ[2] ਹੈ, ਆਵਨ ਜਾਵਨੇ ਮੋ ਪੜੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈ ਸੋ ਸਚ ਮੋ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ ।

ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਪ੍ਰਸਨ :

ਕਿਉਕਰਿ ਬਾਧਾ,[3] ਸਰਪਨ ਖਾਧਾ ?

ਕਿਉਕਰਿ ਖੋਇਆ, ਕਿਉਕਰਿ ਲਾਧਾ[4] ?

ਕਿਉਕਰਿ ਨਿਰਮਲ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਅੰਧਿਆਰਾ ?

ਇਹ ਤਤ ਬਿਚਾਰ ਸੋ ਗੁਰੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰ । ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਹੁ ਪੁਰਸ ਕਿਉ ਕਰ ਬਾਧਾ ਹੈ, ਸਰਪਨੀ ਜੋ ਹੈ ਮਾਇਆ ਤਿਸ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕ ਖਾਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸਰੁਪ ਕੋ ਖੋਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਲਬਧ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਿਰਮਲੁ ਕਿਉਕਰਿ ਹੋਇ, ਅਰ ਅੰਧਿਆਰਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਇਆ ਹੈ ? ਇਸ ਤਤ-ਬੀਚਾਰ[5] ਕੋ ਜੋ ਕਹੇ ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ।

ਉਤ੍ਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ : "ਸਨ ਚਰਪਟ ਜੀ"—

ਦੁਰਮਤ[6] ਬਾਧਾ ਸਰਪਨ ਖਾਧਾ ।

ਮਨਮੁਖ ਖੋਇਆ, ਗੁਰਮੁਖ ਲਾਧਾ ।

---

1. ਤ੍ਰਿਨ ਲੋਕ । 2. ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ । 3. ਬੰਧਨ ਜਾਂ ਦੁਖ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ । 4. ਲੱਭਿਆ । 5. ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਚਾਰ । 6. ਬੇਸਮਝੀ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮੇਟਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ : ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਜਬ ਦੁਰਮਤ ਕੇ ਬੰਧਨ ਮੋ ਫਾਸਾ ਤਬ ਮਾਇਆ ਸਰਪਨੀ ਨੇ ਤਿਸ ਕੋ ਖਾਇਆ ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਭਾਇ ਸੋ ਲਭਧ ਭਈ । ਜਬ ਗਰਮੁਖ ਸੁਭਾਇ ਸੋ ਲਭਧ ਭਈ, ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਅੰਧਕਾਰ ਅਹੰ-ਮਤ[1] ਕਾ ਨਸਟ ਹੋਇਆ, ਜਬ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਸ ਭਇਆ ਤਬ ਸੱਚੇ ਪਦ ਮੋ ਸਮਾਇਆ ।

ਉਤ੍ਰ ਨਿਜ ਉਪਦੇਸ ਕਾ :

ਸੁੰਨ[2] ਨਿਰੰਤਰ ਦੀਜੇ ਬੰਧ ।
ਉਡੈ ਨ ਹੰਸਾ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ[3] ।
ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਘਰਿ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ।
ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਭਾਵੈ ਸਾਚਾ ॥ ੧੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ : ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਮਨ ਅਰੁ ਪਵਨ ਨਵ ਦੁਆਰੇ ਸੇ ਚੰਚਲ ਹੈ, ਜੁਗਤ ਸੋ ਇਕਾਗਰ ਕਰਿ ਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁੰਨ ਮੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੇ । ਜਬ ਮਨ ਦ੍ਰਿੜ ਭਇਆ ਤਬ ਅਮਰ ਪਿੰਡ[4] ਹੁਆ । ਜਬ ਇਹ ਮਨ ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਸੁਖਮਨ[5] ਮੈ ਨਿਹਚਲ ਭਇਆ ਤਬ ਸਚ ਮੋ ਸਚ ਲੀਨ ਭਇਆ ।

ਪੁਨਹ ਚਰਪਟ ਪ੍ਰਸਨ :

(ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਗ੍ਰਿਹ ਤਜਿਓ ਉਦਾਸੀ)
ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਭੇਖੁ ਨਿਵਾਸੀ
ਕਿਸੁ ਵਖਰ[6] ਕੇ ਤੁਮ ਵਣਜਾਰੇ
ਕਿਉਕਰਿ ਸਾਥੁ[7] ਲੰਘਾਵਹੁ ਪਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ : ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਮ ਕਿਸ ਅਰਥ ਗ੍ਰਿਹ ਤਜ ਕੇ ਉਦਾਸੀਨ ਭਏ ਹੋ, ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਸਰਬ ਭੇਖਿ[8] ਮੈਂ ਨਿਵਾਸੀ ਹੋ, ਅਰੁ ਕਵਣ ਵਸਤੁ ਕੇ ਤੁਮ ਵਣਜਾਰੇ ਹੋ, ਅਰੁ ਕਵਣ ਜੁਗਤ ਸਿਉ ਅਪਨੀ ਸੰਗਤ ਕੋ ਪਾਰ ਉਤਾਰੋਗੇ ?

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤ੍ਰ : ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ :—

ਗੁਰਮੁਖ ਖੋਜਤ ਭਏ ਉਦਾਸੀ[9] ।
ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਾਈ ਭੇਖ ਨਿਵਾਸੀ ।
ਸਚ ਵਖਰ ਕੇ ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਤਰਸ ਪਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥

1. ਹੌਮੈ, ਅਹੰਕਾਰ । 2. ਅਫੁਰ ਬ੍ਰਹਮ । 3. ਦੇਹ ਜੋ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਬਿਨਾ ਕੰਧ ਸਮਾਨ ਜੜ੍ਹ ਹੈ । 4. ਅਮਰ ਦੇਹ, ਦੇਵ ਰੂਪ । 5. ਸੁਖਮਣਾ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਨੱਕ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । 6.ਸੌਦਾ । 7. ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਗਰੋਹ । 8. ਉਹ ਭੇਸ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੋਵੇ । 9. ਵਿਰਕਤ ।

ਜਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ : ਹੇ ਚਰਪਟ ਜੀ ! ਗੁਰਮੁਖ ਸਬਦ ਕੇ ਖੋਜ ਮੇ ਉਦਾਸੀਨ ਭਏ ਹੈ, ਅਰ ਸਤਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਸਰਬ ਭੇਖ ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ । ਹਮ ਸਾਚ ਵਸਤ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖ ਸਬਦ ਸਿਉ ਅਨੇਕ ਪਾਰ ਕਰੈਗੇ ਸਾਥ ਕੋ ।

ਪੁਨਹ ਚਰਪਟ ਪ੍ਰਸਨ :

ਕ੍ਰਿਤ ਬਿਧ ਪੁਰਖਾ ਜਨਮੁ ਵਟਾਇਆ ।
ਕਾਹੇ ਕੋ ਤੁਝ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ।
ਕਿਤ ਬਿਧ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਖਾਈ ।
ਕਿਤੁ ਬਿਧ ਜੋਤ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਈ ।
ਬਿਨ ਦੰਤਾਂ ਕਿਉ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ[1] ।
ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਕਰੋ ਬੀਚਾਰ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ : ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਵਨ ਬਿਧ ਕਰਿ ਕੇ ਤੁਮ ਨੇ ਜਨਮੁ ਵਟਾਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਆਵਨ ਜਾਨ ਸੇ ਰਹਤ ਹੋਏ ਹੋ ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਸਿਉ ਤੁਮ ਮਨ ਕੋ ਲਗਾਇਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਭਏ ਹੋ, ਅਰੁ ਕਵਨ ਬਿਧ ਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਨਿਵਰਤ ਭਈ ਹੈ ? ਕਵਨ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਨਿਰੰਤਰ ਜੋਤ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਹੋ ਅਰ ਬਿਨ ਦੰਤਾ ਕੈਸੇ ਖਾਈਐ ?

ਉਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ :

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ[2] ਮਿਟਾਇਆ ।
ਅਨਹਦ[3] ਰਾਤੇ ਇਹੁ ਮਨ ਲਾਇਆ ।
ਮਨਸਾ ਆਸਾ ਸਬਦ ਜਲਾਈ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਜੋਤ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਈ ।
ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ[4] ਮੇਟੇ ਖਾਈਅ ਸਾਰੁ ।
ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਣ-ਹਾਰ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ : ਹੇ ਚਰਪਟ ਜੀ !

ਸਤਗੁਰ ਜਨਮ ਕਹੀਐ । ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ-ਪਦ[5] ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ, ਤਬ ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਮਿਟਾ, ਜਬ ਅਨਹਦ ਰਾਤੇ ਤਬ ਮਨ ਸਬਦ ਲੀਨ ਭਇਆ ਅਰੁ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮਨ ਸੇ ਨਿਵਰਤ ਭਈ । ਗੁਰ ਬਚਨ ਦ੍ਰਿੜ ਜੋਤ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ । ਜਬ ਤੀਨ ਗੁਨ ਮੇਟੈ ਤਬ ਬਿਨਾ ਦੰਤਾ ਸਾਰ ਖਾਇਆ ਅਰ ਯਹ ਜੋ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਿਖੈ ਲੀਨ ਭਇਆ ।

ਚਰਪਟ ਪ੍ਰਸਨ :

ਆਦਿ[6] ਕਉਣਵਨ ਬੀਚਾਰੁ ਕਥੀਅਲੇ, ਸੁੰਨ[7] ਕਹਾ ਘਰ ਵਾਸੋ ?
ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁਦ੍ਰਾ[8] ਕਵਨ ਕਥੀਅਲੇ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਕਵਨ ਨਿਵਾਸੋ ?

1 ਲੋਹਾ, ਫੌਲਾਦ । 2. ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ । 3. ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ । 4. ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ– ਸਤ, ਰਜ, ਤਮ । 5. ਆਤਮਾ ਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ । 6. ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾਰ । 7. ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ । 8. ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕਰਣ-ਕੁੰਡਲ. ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ।

ਕਾਲ ਕਾ ਠੀਗਾ[1] ਕਿਉ ਜਲਾਈਅਲੇ, ਕਿਉ ਨਿਰਭਉ[2] ਘਰਿ ਜਾਈਐ ?
ਸਹਜ[3] ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਆਸਣੁ ਜਾਣੈ, ਕਿਉ ਛੇਦੇ ਬੈਰਾਈਐ ?
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਮਾਰੈ ਤਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਹੋਵੈ ਵਾਸੋ ।
ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਤਿਸੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੋ ॥ ੨੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਦਿ ਜਿਸ ਕੋ ਕਹੀਐ ਤਿਸ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਹੋ ਅਰ ਕਵਨ ਗ੍ਰਿਹ ਮੇ ਸੁੰਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਅਰ ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਵਨ ਹੈ, ਅਰ ਘਟ ਘਟ ਮੇ ਕਵਨ ਵਾਸੀ ਹੈ ਅਰੁ ਕਾਲ ਕਾ ਡੰਡਾ ਕੈਸੇ ਮਿਟੇ, ਅਰ ਨਿਰਭਉ ਘਰ ਮੈਂ ਕੈਸੇ ਬਾਸਾ ਹੋਇ, ਅਰ ਸਹਜ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਕੈਸੇ ਆਸਣ ਜਾਣੈ, ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਰਕਿਰਤ ਆਦਿ ਕਿਉਕਰਿ ਨਾਸ ਹੋਇ ?

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤ੍ਰ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਿ ਹਉਮੈ ਜੋ ਬਿਖ[4] ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰੇ । ਨਿਜ-ਘਰਿ[5] ਵਾਸਾ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੀ ਸਕਤ[6] ਸੋ ਸਰਬ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਰਿ ਪਛਾਣੇ । ਹਮ ਤਾਕੇ ਦਾਸ ਹੈ ।

ਚਰਪਟ ਪ੍ਰਸਨ :

ਕਹਾ ਤੇ ਆਵੈ ਕਹਾ ਇਹੁ ਜਾਵੈ ਕਹਾ ਇਹੁ ਰਹੈ ਸਮਾਈ ।
ਏਸ ਸਬਦ ਕਉ ਜੋ ਅਰਥਾਵੈ ਤਿਸ ਗੁਰ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ[7] ।
ਕਿਉ ਤਤੈ[8] ਅਵਿਗਤੈ[9] ਪਾਵੈ ਗੁਰਮਖਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੋ ।
ਆਪੇ ਸੁਰਤਾ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰੋ ।
ਹੁਕਮੇ ਆਵੈ ਹੁਕਮੇ ਜਾਵੈ ਹੁਕਮੇ ਰਹੈ ਸਮਾਈ ।
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸਾਚੁ ਕਮਾਵੈ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਸਬਦੇ ਪਾਈ ॥ ੨੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹ ਕਹਾ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਹਾ ਸਮਾਇ ਰਹਤਾ ਹੈ ? ਇਸ ਸਬਦ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਕਹੇ ਸੋ ਅਭੇਦ ਗੁਰ ਸਮਾਨ ਹੈ । ਕਿਉ ਕਰਿ ਤਤ ਅਬਗਤ ਪਾਵੈ, ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉ ਕਿਉਕਰਿ ਪਿਆਰ ਲਗੇ ? ਸਰਬ ਸਰਤਾ ਜੋ ਹੈ, ਅਰ ਸਰਬ ਬਕਤਾ ਜੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਹੈ ।

ਉਤ੍ਰ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ਐਸੇ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਆਗਿਆ ਸੋ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਸੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਗਿਆਨ ਸੋ ਸਮਾਇ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਸਿਉ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਚ ਕਮਾਵੈ, ਤਬ ਸਰਬ ਬਿਧ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ।

---

1. ਸੋਟਾ, ਮੂਸਲ, ਮੂਹਲਾ । 2. ਡਰ ਰਹਿਤ । 3. ਗਿਆਨ । 4. ਜ਼ਹਿਰ । 5. ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ । 6. ਸ਼ਕਤੀ । 7. ਲਾਲਚ । 8. ਤਤੁ ਨੂੰ, ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ । 9. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ।

ਉਤ੍ਰ ਨਿਜ ਉਪਦੇਸ :

ਆਦਿ ਕਉ ਬਿਸਮਾਦੁ[1] ਬੀਚਾਰੁ ਕਥੀਅਲੇ[2] ਸੁੰਨ ਨਿਰੰਤਰਿ[3] ਵਾਸੁ ਲੀਆ ।
ਅਕਲਪਤ[4] ਮੁਦ੍ਰਾ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚਾ ਸਰਬ ਜੀਆ ।
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਅਵਿਗਤਿ[5] ਸਮਾਈਐ ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ[6] ਸਹਜਿ ਲਹੈ ।
ਨਾਨਕ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਨ ਕਰਣੀ ਸੇਵੈ ਸਿਖੁ ਸੁ ਖੋਜਿ ਲਹੈ ।
ਹੁਕਮੁ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੁਕਮਿ ਪਛਾਣੈ, ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ।
ਆਪੁ ਮੇਟ ਨਿਰਾਲਮੁ[7] ਹੋਵੈ ਅੰਤਰਿ ਸਚੁ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥ ੨੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਆਦਿ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਬਿਸਮਾਦ ਕਹੀਐ ਕਥਨੀ ਮੇਂ ਨਾਹੀ । ਤਿਸ ਕਾ ਸੁੰਨ ਮੇਂ ਬਾਸਾ ਹੈ । ਅਕਲਪਤ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਅਰ ਘਟ ਘਟ ਪੂਰਨ ਸਰਬ ਜੀਅਨ ਮੇਂ ਏਕ ਸਾਚਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਿ ਅਵਗਤ ਮੇਂ ਸਮਾਵੈ ਅਰ ਤਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਹਜ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਹੇ ਜੋਗੀ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕੀ ਕਾਰ ਸਭ ਤਿਆਗ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਖੋਜ ਕਰ ਲਏ । ਜੋ ਰਜਾ ਇਹੀ ਮੇਂ ਬਿਸਮਾਦ ਹੈ ਐਸਾ ਹੁਕਮ ਪਛਾਤਾ ਹੈ । ਜੀਅ, ਜੁਗਤ, ਸਚ, ਥਿਰ ਕੋ ਜਾਨਨਹਾਰ ਜੋਈ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਟਿ ਨਿਰਾਲਮ ਹੋਵੈ ਅੰਤਰਗਤ[8] ਸੋਈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ।

ਉਤ੍ਰ ਨਿਜ ਉਪਦੇਸ ਕਾ :

ਅਵਿਗਤੋ[9] ਨਿਰਮਾਇਲੁ[10] ਉਪਜੇ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ[11] ਥੀਆ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਚੈ ਪਰਮ-ਪਦੁ[12] ਪਾਈਐ ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ਲੀਆ ।
ਏਕੇ ਕਉ ਸਚ ਏਕਾ ਜਾਣੈ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ।
ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ਅੰਤਰਿ ਕਮਲੁ ਪ੍ਰਗਾਸ[13] ਥੀਆ ।
ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛ ਸੂਝੈ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣੈ ਸਰਬ ਦਇਆ ।
ਨਾਨਕ ਤਾਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥ ੨੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਅਵਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਤੇ ਨਿਰਮਾਇਲ ਸੰਤ ਉਪਜੈ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਨਿਰਗੁਨ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਹੋਇਆ ਤੈਸੇ ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਪਰਚੈ ਪਰਮ-ਪਦ[14] ਪਾਏ । ਤਬ ਸਚ ਸਬਦ ਮੈ ਸਮਾਏ ਤਾ ਏਕ ਸਚ ਕੋ ਸਤਿ ਜਾਨਣਾ, ਹਉਮੈ ਮੇਂ ਜਬ ਦੂਜਾ ਥਾ ਸੋ ਦੂਰ ਹੋਇਆ । ਸੋਈ ਜੋਗੀ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਪਛਾਣੇ । ਤਾਕੇ ਅੰਤਰਿ ਕਮਲ-ਪ੍ਰਗਾਸ ਭਇਆ । ਜਬ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਸ ਭਇਆ ਤਬ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਕਹੀਐ[15] ਸਰਬ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪੜੀ, ਅੰਤਰ ਸਬਦ ਦਇਆ ਭਈ, ਤਿਸ ਕੋ ਏਹ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ । ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਸਰਬ ਘਟੈ ਬਿਖੈ ਜਾਨਨ ਹਾਰਾ ਭਇਆ ।

---

1. ਹੈਰਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ । 2. ਕਹੀਏ । 3. ਲਗਾਤਾਰ, ਇਕ ਰਸ । 4. ਕਲਪਨਾ ਰਹਿਤ, ਜੋ ਖਿਆਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । 5. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ । 6. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ । 7. ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਾ । 8. ਅੰਤਰਮੁਖੀ । 9. । 10. ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਾਲਾ । 11. ਗੁਣ ਸਹਿਤ । 12. ਮੁਕਤੀ, ਤੁਰੀਆ ਪਦ । 13. ਚਿੱਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ 14. ਮੁਕਤੀ, ਤੁਰੀਆ ਪਦ । 15. ਯਾਨੀ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਸਾਚੌ ਉਪਜੈ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ਸਾਚੇ ਸੂਚੇ ਏਕ ਮਇਆ[1] ।
ਝੂਠੇ ਆਵਹਿ ਠਵਰ[2] ਨ ਪਾਵਹਿ ਦੂਜੈ ਆਵਾ-ਗਉਣੁ[3] ਭਇਆ ।
ਆਵਾ-ਗਉਣੁ ਮਿਟੈ ਗੁਰ-ਸਬਦੀ ਆਪੇ ਪਰਖੈ ਬਖਸਿ ਲਇਆ ।
ਏਕਾ ਬੇਦਨ[4] ਦੂਜੈ ਬਿਆਪੀ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ[5] ਵੀਸਰਿਆ ।
ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਬੁਝਾਏ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁ ਮੁਕਤੁ ਭਇਆ ।
ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਣਹਾਰਾ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਪਰਹਰਿਆ[6] ॥ ੨੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ਐਸੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਾਚ ਸਿਉ ਉਪਜ ਸਾਚ ਮੋ ਸਮਾਏ, ਸੋ ਸਾਚੈ ਮੈ ਸੂਚ ਏਕ ਮੈ ਹੋਏ ਅਰੁ ਝੂਠਾ ਪਰਕਿਰਤ ਜੋ ਲੀਏ ਆਏ ਤਿਨ ਕੋ ਠਵਰ ਨਾਹੀ । ਵਹੁ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਸੋ ਆਵਾ-ਗਵਨ ਮੈ ਪੜੇ ਹੈ । ਤਿਨ ਕਾ ਆਵਾ-ਗਵਨ ਤਬ ਮਿਟੇ ਜਬ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਿ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਨੇ । ਤਬ ਬਖਸਿਆ ਜਾਇ । ਏਕ ਦੁਖ ਮਹਾਂ ਦੀਰਘ ਹੈ. ਸੋ ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਕਾ ਲਗਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸਾਇਣ ਅਉਖਦ ਥਾ ਸੋਈ ਭੂਲਾ ਹੈ । ਇਸ ਅਉਖਦ[7] ਕੋ ਸੋਈ ਬੂਝੈ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੈ ਜਿਸ ਕੋ* ਆਪ ਬੁਝਾਏ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਦਿੜ ਮੁਕਤ ਭਇਆ, ਤਬ ਤਾਰਨ ਹਾਰੇ ਨੇ ਤਾਰਾ, ਦੂਜਾ-ਭਾਵ ਨਾਸ ਭਇਆ ।

ਉਤਰ :

ਮਨ-ਮੁਖਿ ਭੂਲੈ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣਿ[8] ।
ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੈ ਹਾਣੇ ਹਾਣਿ[9] ।
ਮਨ ਮੁਖਿ ਭਰਮਿ ਭਵੈ ਬੇਬਾਣ[10] ।
ਵੇਮਾਰਗ ਮੂਸੈ ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਸਾਣਿ ।
ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ[11] ਲਵੈ ਕੁਬਾਣਿ[12] ।
ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਸੁਖੁ ਜਾਣਿ ॥੨੬॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਸਰੂਪ ਤੇ ਭੂਲੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣ ਹੈ । ਪਰ ਘਰ ਛੋਡ ਪਰ ਗ੍ਰਹ ਢੂਢਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਹਾਣਿ ਹੈ । ਮਨ ਮੁਖ ਭਰਮ ਭੂਲੇ ਹੈ, ਬਿਬਾਣ ਮੋ ਕੁਮਾਰਗ ਲੂਟੇ ਹੈ । ਮੰਤ੍ਰ ਮਸਾਣ ਲਾਗੇ ਹੈ, ਸਬਦ ਕੀ ਬੁਝ ਨਹੀ, ਕੁਬਾਣੀ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਜਬ ਸਚ ਕਾ ਰੰਗ ਲਗੈ, ਤਬ ਸੁਖ ਹੋਇ ।

---

1. ਇਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, 2. ਠਿਕਾਣਾ 3. ਜਨਮ ਮਰਣ, 4. ਦੁਖ, ਰੋਗ । 5. ਅਜਿਹੀ ਦਵਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਰਝਾਇਆ ਸਰੀਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ । 6. ਦੂਰ ਕੀਤਾ । 7. ਦਵਾਈ. 8. ਅਧੀਨਗੀ,ਹੁਕੂਮਤ । 9. ਨੁਕਸਾਨ । 10. ਬੀਆਬਾਨ । 11. ਸਮਝਣਾ । 12. ਬੁਰੀ ਆਦਤ ।*ਰੈਫ: ਲਾ:—ਨੋ ।

ਪੁਨ ਉਤ੍ਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਕਾ ਭਉ ਪਾਵੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਅਘੜੁ[1] ਘੜਾਵੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲ[2] ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦੁ[3] ਪਾਵੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ[4] ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਏਹ ਤੋ ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਅਵਸਤਾ ਹੈ । ਅਬ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕੀ ਅਵਸਤਾ ਸੁਣੋ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਹੀ ਸਚ ਭੈ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਅਘੜ ਬਾਨੀ ਘੜਾਵਤੇ ਹੈ, ਅਰਥ ਯਹ ਜੋ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ-ਲੀਨ[5] ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਰਮਲ ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਦਾ ਗਾਵਤੇ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਿ ਭਜਨ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਾਚ ਸਮਾਵਤੇ ਹੈ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ[6] ਸੁ ਸਬਦਿ ਗਿਆਨੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਅੰਤਰ ਬਿਧਿ[7] ਜਾਨੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰ ॥ ੨੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਗੁਰਮੁਖ ਬਚਨ ਸਿਉ ਪਰਚੇ ਹੈ । ਵਹੀ ਬੇਦ ਹੀ ਬੀਚਾਰੀਐ । ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਚੇ ਹੈ ਸੋਈ ਭਵ-ਸਾਗਰ[8] ਤਰੇ ਹੈ, ਅਰ ਜੋ ਗਰਮੁਖ ਪਰਚੇ ਹੈ ਤਿਨੋ ਅੰਤਰਿ ਬਿਧ ਜਾਨੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਹੈ ਤਿਨੋ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉਂ ਗੁਰਮੁਖ ਮੁਕਤ ਦੁਆਰ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥੁ[9] ਕਥੈ ਬੀਚਾਰਿ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਬਹੈ ਸ-ਪਰਵਾਰਿ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਅੰਤਰਿ-ਪਿਆਰਿ[10] ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਅਚਾਰਿ ।

---

1. ਜ਼ਿਖਿਆ ਰਹਿਤ ! 2. ਪਵਿਤਰ, ਮਲ ਰਹਿਤ । 3. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ 4. ਵਾਲਾ 5. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ । 6. ਪਰਚਣਾ । 7. ਵਿਧਾਤਾ, ਕਰਤਾਰ । 8. ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ । 9. ਜੋ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । 10. ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ।

ਸਬਦਿ ਭੇਦਿ ਜਾਣੈ ਜਾਣਾਈ ।

ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਜਾਲਿ ਸਮਾਈ ॥ ੨੯ ॥'

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਅਕਥ ਬੀਚਾਰ ਕਥਤੇ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਭ ਕੁਲ ਉਧਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਅੰਤਰਿ ਪਿਆਰ ਸੋ ਜਪਤੇ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਚ ਕੇ ਅਚਾਰ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਬਦ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਅਰ ਜਨਾਵਤੇ ਹੈ, ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਹਉਮੈ ਨਾਸ ਕਰ ਸਰੂਪ ਮੈ ਸਮਾਇ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉੱਤਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਰਤੀ ਸਾਚੈ ਸਾਜੀ ।
ਤਿਸ ਮਹਿ ਓਪਤਿ[1] ਖਪਤਿ[2] ਸੁ ਬਾਜੀ ।
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਰਪੈ[3] ਰੰਗੁ ਲਾਇ ।
ਸਾਚਿ ਰਤਉ[4] ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਇ ।
ਸਾਚਿ ਸਬਦ ਬਿਨ ਪਤਿ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ।
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੩੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਗੁਰਮੁਖ ਸਭੋ ਧਰਤੀ ਸਾਚੇ ਨੇ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਅਨਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤ ਖਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਹਰਖ ਸੋਗ ਨਹੀ। ਐਸ ਦ੍ਰਿੜ ਸੁਭਾਉ ਕਰਕੇ ਗੁਰ-ਬਚਨ ਸਿਉ ਰੰਗੁ ਲਗਾਵੈ। ਸਾਚੈ ਸਿਉ ਰਾਤੇ, ਪਤ ਸਿਉ ਨਿਜ ਘਰ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ। ਸਾਚੇ ਸਬਦ ਬਿਨਾ ਪਤਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤੀ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਸਚ ਪਦ ਮੈ ਕੈਸੇ ਸਮਾਵੈ ?

ਪੁਨਹੁ ਉੱਤਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਸਟ-ਸਿਧੀ[5] ਸਭਿ ਬੁਧੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰੀਐ ਸਚ ਸੁਧੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਰ[6] ਅਪਸਰ[7] ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ[8] ਨਰਵਿਰਤਿ[9] ਪਛਾਣੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਾਰੇ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥

---

1. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। 2. ਨਾਸ ਹੋਣਾ। 3. ਪਰੇਮ ਨਾਲ਼ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 4. ਪਰੇਮੀ, ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। 5. ਅੱਠ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਜੋਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀਆਂ ਅਠ ਕਰਾਮਾਤਾਂ :—(ੳ) ਅਣਿਮਾ—ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। (ਅ) ਮਹਿਮਾ—ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। (ੲ) ਗਰਿਮਾ—ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ। (ਸ) ਲਘਿਮਾ—ਹੌਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। (ਹ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ—ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਵਸਤੂ ਮਿਲ ਜਾਣਾ। (ਕ) ਪ੍ਰਾਕਾਮਯ—ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣ ਲੈਣਾ। (ਖ) ਈਸ਼ਿਤ—ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ। (ਗ) ਵਸ਼ਿਤਾ—ਸਭ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਣਾ। 6. ਵੇਲਾ। 7. ਕਵੇਲਾ। 8. ਮਨ ਦੀ ਵਿਹਾਰ ਵੱਲ ਲਗਨ। 9. ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਹਟਣ ਦਾ ਭਾਵ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਗੁਰਮੁਖ ਸਰਬ ਸਿਧ ਅਰੁ ਬੁਧ ਕੇ ਅਧਾਰੀ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਭਵਜਲ ਤਰੇ ਹੈ। ਸਚ ਸੁਧ ਸਿਉ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਰ ਅਪਸਰ ਕੀ ਬਿਧ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖੋ ਹੀ ਕੋ ਪਰਵਿਰਤ ਨਿਰਵਿਰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਤਾਰ ਕੈ ਭੈ-ਸਾਗਰ ਸਿਉ ਪਾਰ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਹਮ ਸਤ ਕਹਤੇ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਬਦ ਸਿਉ ਨਿਸਤਾਰੇ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਹਉਮੈ ਜਾਇ।
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚਿ ਰਹੇ ਸਮਾਇ।
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ[1] ਬੀਚਾਰੁ।
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ[2] ਦੁਆਰੁ।
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ[3] ਸੋਝੀ ਹੋਇ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ ੩੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਜਬ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਾਤੇ ਤਬ ਹਉਮੈ ਗਈ। ਜਬ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਤੇ ਤਬ ਸਚ ਸਮਾਵੈ। ਨਾਮ ਰਤੇ ਜੋਗ ਜਗਤ ਕਰ ਬਿਚਾਰ ਪਾਈਤਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਰਤੇ ਮੁਕਤ ਦੁਆਰ ਪਾਈਤਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਰਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰੁ :

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਹੋਇ।
ਨਾਮ ਰਤੇ ਸਦਾ ਤਪੁ ਹੋਇ।
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰ।
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੁ।
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਬੋਲੈ ਸਭੁ ਵੇਕਾਰੁ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਤਿਨ ਕਉ ਜੈਕਾਰੁ ॥ ੩੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਜਬ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਾਤੇ ਤਬ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਹੋਇ। ਜਬ ਨਾਮ ਰਤੇ ਤਬ ਸਦਾ ਹੀ ਤਪੁ ਭਇਆ। ਜਬ ਨਾਮ ਰਤੇ ਤਬ ਸਰਬ ਕਰਣੀ ਰਾਸ ਭਈ। ਜਬ ਨਾਮ ਸਿਉ ਰਾਤੇ ਤਬ ਗੁਨ ਗਿਆਨ ਬਿਚਾਰ ਭਇਆ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਭ ਬਿਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਨਾਮ ਰਤੇ ਤਿਨ ਕੋ ਸਦਾ ਜੈਕਾਰ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰੁ :

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਜਾਇ।
ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਸਚਿ ਰਹੈ ਸਮਾਇ

---

1. ਜੋਗ ਦੀ ਜੁਗਤੀ। 2. ਮੁਕਤੀ। 3. ਤਿੰਨੇ ਲੋਕ-ਸੁਰਗ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ।

ਬਾਰਹ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛਿਅ-ਚਾਰਿ[2]
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦ ਜੋ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਸੋ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ
ਬਿਨ ਸਬਦੈ ਸਭਿ ਦੂਜੈ[3] ਲਾਗੇ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰਿ ।
ਨਾਨਕ ਵਡੇ ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿਨੀ ਸਚ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ[4] ॥ ੩੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਬ ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਸਚ ਮੋ ਸਮਾਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਮੈ ਜੋਗੀ ਭਰਮਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸੀ ਦਸ ਨਾਮ ਮੈ ਭਰਮਤੇ ਹੈ । ਇਨ੍ਹੋਂ ਮੈ ਜੋ ਗੁਰ-ਸਬਦ ਕਰਿ ਜੀਵਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੁਕਤ ਪਰਾਇਨ ਹੈ । ਬਿਨ ਸਬਦ ਕੇ ਸਭ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਸੋ ਲਾਗੇ ਹੈ । ਤੁਮ ਹਿਰਦੇ ਮੈ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਦੇਖੋ; ਹਮ ਸਤ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਵਡੇ ਵਡਭਾਗੀ ਸੋਈ ਜਿਨੋ ਨੇ ਸਚ ਰਿਦੇ ਮੋ ਧਾਰਾ ਹੈ ।

ਪੁਨਹੁ ਉਤਰੁ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਤਨੁ ਲਹੈ ਲਿਵ[5] ਲਾਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਖੈ ਰਤਨੁ ਸੁਭਾਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ[6] ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚੋਟ ਨ ਖਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ-ਬਚਨ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਗਤੀ ਹੈ । ਰਤਨ ਕਉਨ ਹੈ ? ਅਪਨਾ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕਾ ਲਾਭ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖੋ ਕਰਕੇ ਰਤਨ ਸੁਭਾਇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਬਚਨ ਕਰਿ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਸੋ ਸਾਚੇ ਕਰਿ ਮਨ ਪਤੀਆਵਤਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਕਰ ਅਲਖ ਲਖੇ ਸਤਗੁਰ ਭਾਵੇ । ਗੁਰਬਚਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਦਾਚਿਤ ਚੋਟ ਨਹੀਂ ਲਗਤੀ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸਹਿਜ ਧਿਆਨੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਉ ਭੰਜਨੁ ਪਰਧਾਨੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਰਾਏ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲ ਮਿਲਾਏ ॥ ੩੬ ॥

---

1. ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥ—ਹਤੁ, ਪਾਵ, ਆਈ, ਗਮਜ, ਪਾਗਲ, ਗੋਪਾਲ ਕੰਥੜੀ, ਬਨ, ਧੁਜ, ਚੋਲੀ ਰਾਵਲ ਅਤੇ ਦਾਸ । 2. ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਦਸ ਫਿਰਕੇ—ਤੀਰਥ, ਆਸ਼੍ਰਮ, ਵਨ, ਅਰਣਜ. ਗਿਰਿ,ਪਰਵਤ, ਸਾਗਰ, ਸਰਸਤੀ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪੁਰੀ ।3. ਦਵੈਤ-ਭਾਵ। 4. ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ। 5. ਪਰੀਤ । 6 ਏਤਬਾਰ ਕਰਨਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਗੁਰਮਖੋ ਹੀ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁ। ਬਚਨ ਸਿਉ ਦਰਗਹ ਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਭਉ ਭੰਜਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਗੁਰ-ਬਚਨ ਜਿਤੁ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ਵਹੀ ਗੁਰ-ਬਚਨ ਕਰ ਮੇਲਿ ਮਿਲੇ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਘਟ ਘਟਿ[1] ਭੇਦ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲੀ[2] ਗਣਤ[3] ਮਿਟਾਵੈ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ[4]।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖਸਮੁ[5] ਪਛਾਤਾ ॥ ੩੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਗੁਰਮੁਖ ਸਬਦ ਹੀ ਸਾਸਤ, ਸਿਮ੍ਰਤ ਵੇਦ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਕਰਿ ਘਟ ਘਟ ਕਾ ਭੇਦ ਜਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਕਰਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰ-ਬਚਨ ਕਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ਹੈ ਤਿਨੋ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰ-ਬਚਨ ਸੋ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਪਛਾਤਾ ਹੈ।

ਪੁਨ[6] ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ :

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਰਮੈ ਆਵੈ ਜਾਇ।
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਘਾਲ[7] ਨ ਪਵਈ ਥਾਇ[8]।
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮਨੂਆ[9] ਅਤਿ ਡੋਲਾਇ।
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ[10] ਨਹੀ, ਬਿਖੁ[11] ਖਾਇ।
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਿਸੀਅਰੁ[12] ਡਸੈ ਮਰਿ ਵਾਟ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘਾਟੇ ਘਾਟ ॥ ੩੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭਰਮ ਮੇਂ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਘਾਲਿ ਥਾਇ ਨਹੀਂ ਪੜਤੀ। ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਚੰਚਲ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀਂ, ਸਦਾ

1. ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ। 2. ਸਾਰੀ। 3. ਗਿਣਤੀ। 4. ਪਰੇਮ-ਭਿੰਨਾ। 5 ਮਾਲਕ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ। 6. ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ। 7. ਮਿਹਨਤ। 8. ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣਾ। 9. ਮਨ। 10. ਸੰਤੋਖ, ਖੁਸ਼ੀ। 11. ਜ਼ਹਿਰ। 12. ਸੱਪ।

ਬਖ ਭਜਨ ਹ ਬਿਨ ਗੁਰ ਕੇ ਡਸਿਆ ਕਾਲ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੋ ਆਵਾਗਵਨ[1] ਮੇ ਹੈ । ਬਿਨ ਗੁਰ ਕ ਦਿਨ ਦਿਨ ਘਾਟਾ ਹੈ ।

ਪੁਨ ਗੁਰ ਮਿਲਨੇ ਕੀ ਮਹਮਾ :

ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਸੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ।
ਅਵਗੁਣ[2] ਮੇਟੈ ਗੁਣਿ ਨਿਸਤਾਰੈ ।
ਮੁਕਤਿ ਮਹਾ ਸੁਖ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ।
ਤਨੁ ਹਟੜੀ ਇਹ ਮਨੁ ਵਣਜਾਰਾ[3] ।
ਨਾਨਕ ਸਹਜੇ[4] ਸਚ ਵਾਪਾਰਾ ॥ ੩੯ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਜਿਸ ਕੋ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਭਵ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਸੇ । ਅਵਗੁਣ ਮੇਟਿ ਕਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕੀਆ ਹੈ । ਮੁਕਤ ਪਰਮ ਸੁਖ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸਿਉ । ਤਨ ਰੂਪੀ ਹਟੜੀ ਮੇ ਇਹ ਮਨ ਵਣਜਾਰਾ ਹੋਵੈ । ਤਬ ਸਹਜ ਵਾਪਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਧਿਓ ਸੇਤ[5] ਬਿਧਾਤੈ ।
ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ ਦੈਤ ਸੰਤਾਪੈ ।
ਰਾਮਚੰਦਿ[7] ਮਾਰਿਓ ਅਹਿ ਰਾਵਣੁ[8] ।
ਭੇਦੁ ਬਭੀਖਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚਾਇਣੁ[9] ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਾਇਰਿ[10] ਪਾਹਣ[11] ਤਾਰੇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ ਉਧਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਗੁਰ-ਬਚਨ ਸਿਉ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਜਲਿ ਸੇਤ ਬੰਧਾਨ ਕੀਆ । ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ ਦੈਤਨ ਕੋ ਸੰਤਾਪ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵਨ ਕੋ ਮਾਰਾ । ਗੁਰ ਵਚਨ ਕਰ ਭਭੀਖਨ ਨੇ ਭੇਦ ਜਾਨਾ । ਰਾਮ ਜੀ ਸੇ ਪਰਚਾ ਪਾਇ ਭਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ । ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਯਹ : ਜੋ ਨਾਰਦ ਬਚਨ ਸੇ ਰਾਮ ਜੀ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੀ ਥੀ । ਸੋ ਬਭੀਖਣ ਅਭੇਦ ਜਾਨਾ । ਤਬ ਸਰਬ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ । ਗੁਰ ਵਚਨ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਲ ਉਪਰ ਪਾਥਰ ਤਰਾਏ ਅਤ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟ ਦੇਵਤਾ ਦੇਹਿ ਧਾਰ ਕੇ ਆਏ ਥੇ । ਤਿਨ ਕਉ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕਰ ਉਧਾਰ ਕੀਆ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਚੂਕੈ ਆਵਣ ਜਾਣੁ ।

1. ਜਨਮ ਮਰਣ, ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮਰਨਾ । 2. ਔਗਣ, ਬੁਰਿਆਈ । 3. ਸੌਦਾਗਰ । 4. ਗਿਆਨ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ । 5. ਪੁਲ । 6 ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ । 7. ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ । 8. ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਰਾਵਣ । 9. ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਣਾ । 10. ਸਮੁੰਦਰ, ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ । 11. ਪੱਥਰ । 12. ਭਾਵ, ਅਰਥ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਹ[1] ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਪਛਾਣੁ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਦਰਗਹ ਸਿਫਤਿ ਸਮਾਇ[2] ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੰਧੁ[3] ਨਾ ਪਾਇ ॥ ੪੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਗੁਰ ਸਬਦ ਸਿਉ ਆਵਨ ਜਾਨ ਮਿਟਤਾ ਹੈ। ਗੁਰ-ਬਚਨ ਕਰਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕਰਿ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਗਰਵਾਕ ਸਿਉ ਸਹਜ ਪਦ ਬਿਖੇ ਧਿਆਨ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਕਰਿ ਸਚ ਸਿਫਤ ਕਰ ਦਰਗਹ ਮੋ ਸਮਾਈਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖੋ ਕਰ ਸਰਬ ਬੰਧਨ ਸਿਉ ਮੁਕਤਾ ਹੋਈਤਾ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ[4] ਪਾਏ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਨਾਮਿ ਪਤਿ ਊਤਮ[5] ਹੋਇ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲ[6] ਭਵਣ[7] ਕੀ ਸੋਝੀ[8] ਹੋਇ ॥ ੪੨ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ਗੁਰ-ਵਾਕ ਕਰਿ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰ-ਵਚਨ ਕਰਿ ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਈਤੇ ਹੈ। ਗੁਰ-ਵਚਨ ਕਰਿ ਸਾਚ ਮੋ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਕਰਿ ਸਾਚ ਨਾਮ ਪਤਿ ਊਤਮ ਭਈ ਹੈ। ਗੁਰਵਚਨ ਕਰਿ ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਤੀ ਹੈ।

ਤਾ ਫੇਰ ਚਰਪਟ ਅਰੁ ਸਰਬ ਸਿਧ ਗੁਰ-ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤ ਭਏ :

ਕਵਣ ਮੂਲੁ ਕਵਣ ਮਤਿ ਵੇਲਾ ?
ਤੇਰਾ ਕਵਣ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕਾ ਤੂ ਚੇਲਾ ?
ਕਵਣ ਕਥਾ ਲੇ ਰਹਹੁ ਨਿਰਾਲੇ ?
ਬੋਲੈ ਨਾਨਕੁ ਸੁਣਹੁ ਤੁਮ ਬਾਲੇ ।
ਏਸ ਕਥਾ ਕਾ ਦੇਇ ਬੀਚਾਰੁ ।
ਭਵਜਲੁ[9] ਸਬਦਿ ਲੰਘਾਵਣ-ਹਾਰੁ ॥ ੪੩ ॥

1. ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਦਰਬਾਰ, ਸਤਸੰਗ। 2. ਸੁਣਨਾ। 3. ਬੰਧਨ। 4. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। 5. ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਛਾ। 6 ਸਾਰਾ। 7 ਜਗਤ। 8. ਗਿਆਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ। 9. ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ: ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਮੂਲ ਸਾਧਨਾ ਕਵਨ ਹੈ, ਕਵਨ ਮਤ ਕਵਨ ਸਮਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਕਵਨ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਤੁਮ ਚੇਲੇ ਹੋ ? ਅਰੁ ਕਵਨ ਕਥਾ ਲੇ ਤੁਮ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਿਤੇ ਹੋ । ਸਭ ਸਿਧ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੁਣੋ ਬਾਲਾ ਜੀ, ਇਸ ਕਥਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰ ਕਹੋ, ਤੁਮਾਰੇ ਸਬਦ ਸਿਉ ਭਉਜਲ ਪਾਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਪਵਨ[1] ਅਰੰਭੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਵੇਲਾ ।
ਸਬਦੁ[2] ਗੁਰੂ, ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ ।
ਅਕਥ[3] ਕਥਾ ਲੇ ਰਹਉ ਨਿਰਾਲਾ ।
ਨਾਨਕ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ।
ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਜਿਤ ਕਥਾ ਵੀਚਾਰੀ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ[4] ਹਉਮੈ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ[5] ॥ ੪੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ਆਦਿ ਸਾਧਨ[6] ! ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਪਵਨ ਅਰੰਭ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜੋ ਮਤ ਹੈ ਸੋਈ ਸਰਬ ਸਮਾਧ ਹੈ ਅਰ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਰਤ ਵਹੀ ਸਮਾਧ ਦਿੜ ਚੇਲਾ ਹੈ ਅਕਥ ਕਥਾ ਦਿੜ ਕਰਿ ਨਿਰਾਲਮ ਰਹਤੇ ਹੈ । ਜਿਸ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਹੀ ਦੇਵਤਾ ਹੈ । ਏਕ ਗੁਰ-ਵਚਨ ਕਰ ਹਉਮੈ ਅਗਨ ਨਿਰਵਿਰਤ ਭਈ ।

ਪੁਨਹ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਪ੍ਰਸਨ :

ਮੈਣ[7] ਕੇ ਦੰਤ[8] ਕਿਉ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ[9] ?
ਜਿਤੁ ਗਰਬੁ[10] ਜਾਇ ਸੋ ਕਵਣੁ ਅਹਾਰੁ[11] ?
ਹਿਵੈ[12] ਕਾ ਘਰੁ ਮੰਦਰੁ, ਅਗਨਿ ਪਿਰਾਹਨੁ[13]
ਕਵਨ ਗੁਫਾ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਅਵਾਹਨੁ[14] ?
ਇਤ-ਉਤ[15] ਕਿਸ ਕਉ ਜਾਣਿ ਸਮਾਵੈ[16] ?
ਕਵਨ ਧਿਆਨੁ ਮਨੁ ਮਨਹਿ[17] ਸਮਾਵੈ ? ੪੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਮੋਮ ਕੇ ਦੰਤ ਸਿਉ ਸਾਰ ਕੈਸੇ ਖਾਈਐ ਹੈ ? ਅਰੁ ਜਿਤ ਅਹੰਕਾਰ ਜਾਇ ਸੋ ਕਵਨ ਅਹਾਰ ਹੈ ? ਹਿਵੈ ਕਾ ਘਰ ਮੰਦਰ, ਅਗਨ ਪਿਰਾਹਨ ਕਵਨ ਹੈ ? ਵਹੁ ਕਵਨ ਗੁਫਾ

---

1 ਪ੍ਰਾਣ । . ਬ੍ਰਹਮ, ਕਰਤਾਰ, ਸ਼ਬਦ । 3. ਵਰਣਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਰੀ ਦੀ । 4. ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ । 5. ਦੂਰ ਕੀਤੀ । 6. ਸਾਧ ਜਨੋ । 7. ਮੋਮ । 8. ਦੰਦ । 9 ਲੋਹਾ । 10. ਹੰਕਾਰ । 11. ਭੋਜਨ । 12. ਬਰਫ । 13. ਚੋਲਾ, ਲਿਬਾਸ । 14. ਅਹਿੱਲ, ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਟਿਕਾਉ ਫੜੇ । 15 ਹਰ ਥਾਂ । 16. ਲੀਨ ਹੋਵੇ । 17. ਮਨ ਵਿੱਚ, ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ।

ਹੈ ਜਿਸ ਮ ਸਤ ਰੂਪ ਅਵਾਹਨ ਰਹਤ ਹੈ ? ਇਤ ਉਤ ਕਿਸ ਕਉ ਬੂਝ ਕੇ ਸਮਾਵੈ ? ਵਹੁ ਕਵਨ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਿ ਮਨ ਹੀ ਮੋ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ ?

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ[1] ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ।
ਦੂਜਾ[2] ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ।
ਜਗੁ ਕਰੜਾ ਮਨਮੁਖੁ ਗਾਵਾਰੁ ।
ਸਬਦੁ ਕਮਾਈਐ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ[3] ।
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ।
ਨਾਨਕ ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ॥ ੪੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ਜੀ ਏਹੁ ਜੋ ਹਉਮੈ ਅਰ ਮਮਤਾ ਸੁਭਾਵ ਮਨ ਮੇ ਧਾਰਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਖੋਵਹਿ । ਜਬ ਦੂਜਾ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰੈ ਤਬ ਏਕ ਹੋਵੈ । ਜਗ ਕਰੜਾ ਹੈ, ਮਨਮੁਖ ਗਰਧਬ[4] ਗਵਾਰ ਹੈ । ਜਬ ਸਬਦ ਕੋ ਕਮਾਵੇ ਤਬ ਮੈਣ[5] ਕੇ ਦੰਤਾਂ[6] ਸੋ ਸਾਰ ਕੋ ਖਾਏ, ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਜਾਨੈ । ਇਛਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨ ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਸੋ ਮਿਟੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਸਚ[7] ਭੈ ਰਾਤਾ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰੈ[8] ।
ਏਕੋ ਜਾਤਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ ।
ਸਬਦ ਵਸੈ ਸਚੁ[9] ਅੰਤਰਿ ਹੀਆ ।
ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ[10] ਰੰਗਿ ਰੰਗੀਆ[11] ।
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਿਖੁ[12] ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੇ ।
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ[13] ਨਦਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥ ੪੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਜਬ ਸਚ ਭੈ ਰਾਤਾ[14] ਤਬ ਗਰਬ ਨਿਵਰਤ ਭਇਆ । ਅਰੁ ਜਬ ਗੁਰ-ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਾ ਤਬ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ਭਇਆ । ਸਬਦ ਸਤ ਜਬ ਅੰਤਰਿ ਹਿਰਦੇ ਬਸਿਆ ਤਬ ਤਨ ਮਨ ਸੀਤਲ ਭਇਆ । ਜਬ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਖਿਆ ਅਗਨ ਰੂਪੀ ਨਿਵਾਰਨ ਭਈ[15], ਤਬ ਨਜਰ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ* ਹੋਆ । ਸਤਗੁਰ ਪਿਆਰ ਕੀ ਨਜਰ ਭਈ ।

---

1. ਹੰਕਾਰ । 2. ਦਵੈਤ । 3. ਲੋਹਾ । 4. ਗਧਾ । 5. ਮੋਮ । 6. ਦੰਦਾਂ । 7. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ । 8. ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । 9 ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । 10. ਠੰਢਾ । 11. ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ । 12. ਜ਼ਹਿਰ । 13. ਕਰਤਾਰ । 14. ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ । 15. ਦੂਰ ਹੋਈ, ਮਿਟੀ । * ਰੈਫ਼-ਲਾਇ-ਪ੍ਰਾਤ ।

ਪ੍ਰਸਨ ਚਰਪਟ ਨਾਥ :

ਕਵਨ ਮੁਖਿ[1] ਚੰਦੁ ਹਿਵੈ[2] ਘਰੁ ਛਾਇਆ ।
ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਸੂਰਜ ਤਪੈ ਤਪਾਇਆ ।
ਕਵਨ ਮੁਖਿ ਕਾਲੁ ਜੋਹਤ ਨਿਤ ਰਹੈ ।
ਕਵਨ ਬੁਧਿ ਗੁਰਮੁਖਿ[3] ਪਤਿ ਰਹੈ ।
ਕਵਨ ਜੋਧੁ[4] ਜੋ ਕਾਲੁ ਸੰਘਾਰੈ[5] ।
ਬੋਲੈ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ੪੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਵਨ ਮੁਖ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹਿਵੈ ਘਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ਅਰ ਕਵਨ ਬਿਧ ਕਰਿ ਕਾਲ਼ ਕੀ ਜੋਹ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੇ ? ਅਰ ਵਹੁ ਕਵਨ ਬੁਧ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖ ਪਤ ਰਹੈ, ਅਰੁ ਵਹੁ ਕਵਨ ਜੋਧਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਲ ਕੋ ਸੰਘਾਰੇ ਹੈ ? ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਸ ਬਾਨੀ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਹੋ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ :

ਸਬਦੁ ਭਾਖਤ ਸਸਿ[6] ਜੋਤਿ ਅਪਾਰਾ ।
ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰੁ[7] ਵਸੈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਿਆਰਾ ।
ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਸਮ ਕਰਿ[8] ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ ।
ਆਪੇ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਣਹਾਰਾ ।
ਗੁਰ ਪਰਚੈ[9] ਮਨੁ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ ।
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਕਾਲੁ ਨਾ ਖਾਇ ॥੪੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ:

ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਜਬ ਏਹੁ ਸਬਦ ਭਾਖੀ ਭਇਆ ਤਬ ਸਸ ਸੀਤਲ ਅਪਾਰ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਇਆ ਅਰੁ ਜਬ ਸਸ ਕੇ ਘਰ ਮੈ ਸੂਰਜ ਆਵੈ ਹੈ ਅਰਥ ਯਹ : ਜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਅਪਾਨ ਏਕ ਭਏ, ਤਬ ਅਧੇਰਾ ਨਿਵਰਤ ਭਇਆ । ਜਬ ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਹੋਆ ਤਬ ਨਾਮ ਕਾ ਅਧਾਰ ਭਇਆ । ਜਬ ਐਸਾ ਭਇਆ ਤਬ ਆਪ ਕੋ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨਹਾਰ ਹੋਇਆ । ਜਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਪਰਚਿਆ ਤਬ ਮਨ ਸਾਚ ਮੋ ਸਮਾਇਆ । ਜਬ ਸਾਚ ਮੋ ਸਮਾਇਆ ਤਬ ਕਾਲ ਸੋ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ[10] ਜਾਪੈ ।

1. ਕਿਸ ਤਰਾਂ । 2. ਬਰਫ਼ । 3. ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ । 4. ਸੂਰਮਾ । 5. ਮਾਰ ਦੇਵੇ । 6. ਚੰਦ (ਸਰਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਡੋਲ ਦਿਲ) 7. ਸੂਰਜ (ਗੁਰ ਗਿਆਨ) । 8. ਬਰਾਬਰ ਜਾਣ ਕੇ । 9. ਪਤੀਜ ਕੇ । 10. ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ।

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ[1] ।
ਤਤੋ ਤਤੁ ਮਿਲੈ[2] ਮਨੁ ਮਾਨੈ ।
ਦੂਜਾ ਜਾਇ ਇਕਤ ਘਰਿ ਆਨੈ ।
ਬੋਲੈ ਪਵਨਾ[3] ਗਗਨੁ[4] ਗਰਜੈ ।
ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲੁ ਮਿਲਣੁ ਸਹਜੈ ॥ ੫੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਨਾਮ ਤਤ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਕੇ ਸਰੋਮਨ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਕਾਲ ਕਾ ਦੁਖ ਸੰਤਾਵੈ । ਤਤ ਸੋ ਤਤ ਤਬਿ ਮਿਲੈ ਜਬ ਮਨ ਇਸ ਜੁਗਤ ਕੋ ਮਾਨੈ, ਦੂਜਾ ਸਭ ਨਿਵਰਤ ਕਰਿ ਏਕਾਗਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗ੍ਰਹ ਮੋ ਨਿਵਾਸ ਕਰੈ, ਤਬ ਪਵਨ ਕਰ ਅਕਾਸ ਮੋ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ[5] ਗਾਜੈ । ਤਬ ਨਿਹਚਾ ਹੋਇਆ, ਸਹਜ ਮਿਲਾਪ ਭਇਆ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨੰ[6] ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨੰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ[7] ਸੁੰਨਮ ਸੁੰਨੰ ।
ਚਉਥੇ ਸੁੰਨੈ[8] ਜੋ ਨਰੁ ਜਾਣੈ ਤਾ ਕਉ ਪਾਪ ਨ ਪੁੰਨੰ ।
ਘਟ[9] ਘਟਿ ਸੁੰਨ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ ।
ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ।
ਜੋ ਜਨੁ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਤਾ ।
ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ[11] ॥ ੫੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਅੰਤਰਿ ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਤੀਨ ਭਵਨ ਮੈ ਏਕ ਸੁੰਨ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਇਸ ਚਉਥੈ ਸੁੰਨ ਕਾ ਜੋ ਜਾਨਨਹਾਰਾ ਹੈ ਤਾਕੋ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਲਾਗਤਾ । ਘਟ ਘਟ ਬਿਖੈ ਜੋ ਸੁੰਨ ਕਾ ਭੇਵ ਜਾਨਤਾ ਹੈ । ਤਉ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਜੋ ਜਨ ਇਸ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਉ ਰਾਤੇ ਹੈ ਵਹੀ ਬਿਧਾਤੇ ਪੁਰਖ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਸੁੰਨੋ ਸੁੰਨੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ।
ਅਨਹਤ[12] ਸੁੰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਈ ?

---

1. ਦੁਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । 2. ਪਰਮਾਤਮ ਤਤ ਨਾਲ ਜਦ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । 3. ਪ੍ਰਾਣ ਰੁਮਕਦੇ ਹਨ । 4. 'ਦਸਮ ਦੁਆਰ' (ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ) । 5. ਅਤੁਟ । 6. ਵਾਹਗੁਰੂ । 7. ਤਿੰਨੇ ਲੋਕ, (ਸੁਰਗ. ਪਿਰਥਵੀ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ) 8. ਚੌਥੀ ਪਦ, ਸਹਜ ਪਦ । 9. ਦਿਲ । 10. ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ । 11. ਰਚਣਹਾਰ ਵਾਹਗੁਰੂ । 12. ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ ?
ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ।
ਓਇ ਜਨਮਿ ਨ ਮਰਹਿ ਨ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ[1] ਮਨੁ ਸਮਝਾਹਿ ॥ ੫੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਸੁੰਨ ਸਭ ਕੋਈ ਕਹੇ ਹੈ। ਜਬ ਇਹ ਜਾਣੈ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਨਹਤਿ ਜੋ ਰਾਤੇ ਹੈ ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ? ਵੈ ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜਤੇ ਹੈ, ਤਿਸੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਵੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਵਨ ਜਾਨ ਸੋਂ ਰਹਤ ਹੈ । ਉਨੋ ਨੇ ਗੁਰ-ਵਚਨ ਸੋ ਮਨ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤ੍ਰ :

ਨਉ ਸਰ[2] ਸੁਭਰ[3] ਦਸਵੈ[4] ਪੂਰੇ ।
ਤਹ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਵਜਾਵਹਿ ਤੂਰੇ[5] ।
ਸਾਚੈ ਰਾਚੇ[6] ਦੇਖਿ ਹਜੂਰੇ ।
ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ[7] ।
ਗੁਪਤੀ ਬਾਣੀ[8] ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ।
ਨਾਨਕ ਪਰਖਿ ਲਏ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥ ੫੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਚਰਪਟ ! ਨਉ ਸਰ ਜੋ ਨਉ ਦੁਆਰੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਿ ਦਸਵੇ. ਦੁਆਰ ਪਵਨ ਪੂਰਨ ਕਰੇ । ਤਹਾ ਅਨਹਦ ਅਨੇਕ ਬਾਜੇ ਬਜਾਵੇ । ਤਬ ਸਚ ਮੋ ਰਚੈ । ਅਰ ਸਬ ਸਾਛਾਤ ਕਰਿ ਦੇਖਾ, ਘਟ ਘਟ ਮੋ ਸਾਚ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਗੁਪਤ ਬਾਣੀ ਏਹੀ ਹੈ । ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਜਬ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤਬ ਸਾਚ ਕੋ ਪਰਖ ਸਚ ਭਇਆ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਸਹਿਜ ਭਾਇ[9] ਮਿਲੀਐ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ[10] ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ ।
ਸੁੰਨ ਸਬਦੁ[11] ਅਪਰੰਪਰਿ[12] ਧਾਰੈ[13] ।
ਕਹਤੇ[14] ਮੁਕਤੁ[15], ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਾਰੈ[16] ।
ਗੁਰ ਕੀ ਦੀਖਿਆ[17] ਸੇ ਸਚਿ ਰਾਤੇ ।
ਨਾਨਕ ਆਪੁ[18] ਗਵਾਇ ਮਿਲਣ, ਨਹੀ ਭ੍ਰਾਤੇ[19] ॥ ੫੪ ॥

---

1. ਗੁਰੂ ਦੁਅਰਾ । 2. ਨੌ ਦੁਆਰ, ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜ਼ੇ (ਦੋ ਕੰਨ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਨਾਸਾਂ, ਮੂੰਹ, ਗੁਦਾ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਭਗ) । 3 ਨਾਕੋ ਨੱਕ ਭਰ ਕੇ । 4. ਦਿਮਾਗ਼ । 5. ਤੁਰਮ, ਰਣਸਿੰਘਾ । 6. ਸਚ (ਵਾਹਗੁਰੂ) ਵਿਚ ਰਚਣਾ । 7 ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ । 8. ਬਾਣੀ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹ ਅਰਥ । 9. ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ ਨਾਲ ਹੀ । 10. ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ । 11. ਅਜਪਾ ਜਾਪ । 12. ਅਪਰੰਪਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਿਚ । 13. ਟਿਕਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ । 14. ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੋਇਆ । 15. ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । 16. (ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ) ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਤਾਰਦਾ ਹੈ । 17. ਉਪਦੇਸ਼ । 10. ਆਪਾ ਭਾਵ । 19. ਭ੍ਰਮ ਤੋਂ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਸਹਜ ਭਾਇ ਸੋ ਮਿਲਾਏ ਤਉ ਪਰਮ ਸੁਖ ਹੋਵਹਿ । ਅਰੁ ਗੁਰਵਚਨ ਕਰਿ[1] ਜਾਗੇ ਤਾ ਫੇਰਿ ਨ ਸੋਵੈ । ਸੁੰਨ ਸਬਦ ਅਪਰੰਪਰ ਕੋ ਜਬ ਧਾਰੇ ਤਿਸ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਸਬਦ ਕਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਦੀਛਿਆ[2] ਕਰਿ ਸੋਈ ਸਚਿ ਰਤੇ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇ ਆਪਾ ਦੂਰ ਭਇਆ ਵਹੀ ਨਿਹ-ਭਰਮ[3] ਹੈ, ਮਿਲੇ ਹੈਨ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਕੁਬੁਧਿ[4] ਚਵਾਵੈ[5] ਸੋ ਕਤੁ[6] ਠਾਇ[7]।
ਕਿਉ ਤਤੁ ਨ ਬੂਝੈ ਚੋਟਾ ਖਾਇ ।
ਜਮ ਦਰਿ[8] ਬਾਧੇ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ।
ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਨਾਹੀ ਪਤਿ[9] ਸਾਖੈ[10] ।
ਕਿਉਕਰਿ ਬੂਝੈ ਪਾਵੈ ਪਾਰ ।
ਨਾਨਕੁ ਮਨਮੁਖਿ ਨ ਬੂਝੈ ਗਵਾਰੁ ॥ ੫੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਜੋ ਕੁਬੁਧ ਪੜਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਪੜਾਵਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਕੋਈ ਠਉੜ[11] ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਜੋ ਤਤ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬੂਝਤੇ ਸੋਈ ਚੋਟਾਂ ਖਾਤੇ ਹੈ । ਤਿਨ ਕੀ ਜਮ-ਦੁਆਰਿ ਕਵਨ ਰਛਾ ਕਰੇ । ਬਿਨ ਗੁਰ-ਸਬਦ ਕਹਾ ਪਤਿ ਸਾਖ ਹੋਇ ? ਵੈ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋ ਬੂਝੈ ਜੋ ਪਾਰ ਪਰੈ ? ਮਨਮੁਖੀ ਬਿਨਾ ਬੂਝੇ ਗਵਾਰ ਭਏ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਸਿਧੋ ਨੇ ਕਹਾ, "ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜੋ ਕੁਬੁਧੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਗਤ ਕੈਸੇ ਹੋਵੈਗੀ ?" ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦੀਆ :

ਕੁਬੁਧਿ[13] ਮਿਟੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ[14] ਮੋਖ ਦੁਆਰ ।
ਤਤੁ[15] ਨ ਚੀਨੈ[16] ਮਨਮੁਖੁ ਜਲਿ ਜਾਇ ।
ਦੁਰਮਤਿ[17] ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾਂ ਖਾਇ ।
ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸਭੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ।
ਨਾਨਕ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ[18] ॥ ੫੬ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ਕਬੁਧ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਬਿਚਾਰ ਸੋ ਮਿਟਤੀ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਭੇਟਾ ਮੁਕਤ ਦੁਆਰ ਹੈ । ਜੋ ਇਸ ਤਤ ਕੋ ਨਾਹੀ ਚੀਨਤੇ ਸੋ ਮਨਮੁਖ ਜਲ ਜਾਤੇ ਹੈ । ਦੁਰਮਤ ਸੋ ਵਿਛੁੜ ਚੋਟਾਂ ਖਾਤੇ ਹੈ । ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੈ ਸਰਬ ਗੁਨ ਗਿਆਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਹਰਿ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਮਾਨ ਕੋ ਪਾਵੈ ।

---

1. ਦੇ ਕਾਰਣ, ਦੁਆਰਾ । 2. ਉਪਦੇਸ਼ । 3. ਭਰਮ ਰਹਿਤ । 4. ਕੁਬੁਧੀ ਵਿਚ ; 5. ਬੋਲਦਾ ਹੈ । 6. ਕਿਥੇ। 7. ਟਿਕਾਣਾ । 8. ਜਮ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ । 9. ਇੱਜ਼ਤ। 10. ਇਤਬਾਰ । 11. ਥਾਂ । 12. ਰਖਿਆ । 13. ਦੁਰਮਤ । 14. ਮਿਲਣ ਨਾਲ । 15 ਅਸਲੀਅਤ 16. ਪਛਾਣਨਾ । 17. ਭੈੜੀ ਮਤ ਕਰਕੇ; 18. ਸਤਿਕਾਰ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਸਾਚੁ ਵਖਰੁ ਧਨੁ ਪਲੈ ਹੋਇ[1]।
ਆਪਿ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਭੀ ਸੋਇ।
ਸਹਿਜ[2] ਰਤਾ ਬੂਝੈ ਪਤਿ ਹੋਇ।
ਤਾਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ।
ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ[4]।
ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਪਰੈ ਸਚ-ਭਾਇ[5] ॥ ੫੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਚ ਵਖਰ ਧਨ ਪਲੈ ਹੋਇ ਵੈ ਆਪ ਤਰੇ ਹੈ, ਅਵਰਨ ਕੋ ਤਾਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਵੈ ਸਹਜ ਰਖੇ ਬੂਝਣ ਹਾਰੇ, ਪਤਵੰਤੇ ਹੈ। ਉਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋਈ ਕਹਾਂ ਲਗ ਕਰੇ। ਤਿਨੋ ਨੇ ਸਰਬ ਦਿਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਇਆ ਪੂਰਨ ਦੇਖਾ ਹੈ। ਵੈ ਸਤ ਭਾਇ ਕਰਿ ਪਾਰ ਪਰੇ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਚਰਪਟ ਪ੍ਰਸਨ :

ਸੁ-ਸਬਦ[6] ਕਾ ਕਹਾ ਵਾਸੁ ਕਥੀਅਲੇ[7] ਜਿਤੁ ਤਰੀਐ ਭਵਜਲੁ[8] ਸੰਸਾਰੋ।
ਤ੍ਰੈ ਸਤ[9] ਅੰਗੁਲਵਾਈ[10] ਕਹੀਐ ਤਿਸ ਕਹੁ ਕਵਨ ਅਧਾਰੋ[11]।
ਬੋਲੈ ਖੇਲੈ ਅਸਥਿਰੁ[12] ਹੋਵੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਅਲਖੁ[13] ਲਖਾਏ[14]।
ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਣਵੈ[15] ਅਪਣੇ ਮਨ ਸਮਝਾਏ।
ਗੁਰਮੁਖਿ[16] ਸਬਦੇ[17] ਸਚਿ ਲਿਵ[18] ਲਾਗੈ ਕਰਿ ਨਦਰੀ[19] ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ।
ਆਪੇ ਦਾਨਾ[20] ਆਪੇ ਬੀਨਾ[21] ਪੂਰੈ ਭਾਗ ਸਮਾਏ ॥ ੫੮ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਉਸ ਸਬਦ ਕਾ ਕਹਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਜਿਤ ਕਰ ਭਵਜਲ ਸੰਸਾਰ ਤਰਾਏ। ਤ੍ਰੈ ਸਤ ਅੰਗਲ ਵਾਈ ਕਹਤੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਹੋ ਕਵਨ ਅਧਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ? ਅਰੁ ਇਸ ਸਕਤ ਸੋ ਬੋਲਤਾ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਖੇਲਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਅਸਥਿਰ ਹੋਇ ਬੈਠਤਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿਕੇ ਹੈ ? ਇਸ ਅਲਖ ਕੋ ਲਖੀਐ।

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ :

ਸੁਨੋ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਸਚ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਤੁਮ ਆਪਣੇ ਮਨ ਕੋ ਸਮਝਾਇ ਦੇਖੋ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਬਦ ਸਿਉ ਜਬ ਸਚ ਲਿਵ ਲਾਗੇ ਤਬ ਕਿਰਪਾ ਦਿਸਟਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਮੇਲ ਸਿਉ ਮਿਲਾਵੈ। ਆਪ ਹੀ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਸੋ ਮਿਲਾਇ ਲੇਤਾ ਹੈ।

---

1. ਸੌਦਾ। 2. ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ। 3. ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਪਰੇਮੀ। 4. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ। 5. ਸਾਧੂ ਭਾਵ, ਨੇਕ ਖਿਆਲ। 6. ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ। 7. ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 8. ਮਿਥਿਆ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ। 9. ਤਿੰਨ+ਸੱਤ=ਦਸ। 10. ਯੋਗੀ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਸਾਹ ਲਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦਸ ਉਂਗਲਾਂ ਤੀਕ ਨਾਸਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 11. ਆਸਰਾ। 12. ਸਥਿਰ, ਕਾਇਮ। 13. ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਏ। 14 ਦਿਖਾਉਣਾ। 15. ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। 16. ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਣ ਵਾਲਾ। 17. ਨਾਮ, ਹਰੀ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਜੋਤਿ। 18. ਪ੍ਰੇਮ। 19. ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। 20. ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। 21. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਸੁ-ਸਬਦ[1] ਕਉ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸੁ[2] ਅਲਖੰ[3] ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਸੋਈ ।
ਪਵਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਸੁੰਨ[4] ਨਿਵਾਸਾ ਅਕਲ ਕਲਾ ਧਰ ਸੋਈ ।
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸਬਦੁ ਘਟ ਮਹਿ ਵਸੈ ਵਿਚਹੁ ਭਰਮੁ ਗਵਾਏ ।
ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ।
ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਭਵਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਇਤ ਉਤ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ।
ਚਿਹਨੁ ਵਰਨੁ ਨਹੀ ਛਾਇਆ ਮਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ੫੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ਸੁਰ ਸਬਦ ਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਸੁ ਅਲਖ ਹੈ । ਜਹਾ ਦੇਖਾ ਤਹਾ ਪੂਰਨ ਹੈ ਅਰ ਪਵਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਸੁੰਨ ਨਿਵਾਸਾ ਹੈ, ਅਕਲ ਕਲਾ ਧਰਿ ਸੋਈ ਧਾਰਨਹਾਰਾ ਵਹੀ ਹੈ । ਜਬ ਆਪਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ ਤਬ ਸਬਦ ਘਟ ਮੈ ਵਸ, ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਇ । ਤਨ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਭਏ । ਜਬ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਖੇ ਮਨ ਬਸਿਆ ਤਬ ਤਾਹ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਿ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰੇ । ਇਤ ਉਤ ਏਕੋ ਜਾਣੈ । ਚਿਹਨ ਵਰਨ ਨਹੀ ਛਾਇਆ ਅਰ ਮਾਇਆ, ਸਭ ਬਿਗਤ ਭਈ । ਜਬ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਪਛਾਨਿਆ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ ਗੋਰਖ ਨਾਥ :

ਤੂੰ ਸਤ[5] ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ[6] ਅਉਧੂ[7] ਸੁੰਨ[8] ਸਚ ਆਹਾਰੋ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ ਤਤੁ ਬਿਰੋਲੈ[9] ਚੀਨੈ[10] ਅਲਖ ਅਪਾਰੋ ।
ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟੈ ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਤਾ ਮਨਿ ਚੂਕੈ[11] ਅਹੰਕਾਰੋ ;
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੋ ।
ਸੁਖਮਨਾ[12] ਇੜਾ[13] ਪਿੰਗੁਲਾ[14] ਬੂਝੈ ਜਾ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ।
ਨਾਨਕ ਤਿਹੁ ਤੇ ਊਪਰਿ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਏ ॥ ੬੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਪਰਮ ਅਵਧੂਤ ! ਤੂੰ ਸਤ ਅੰਗਲ ਵਾਈ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸੁੰਨ ਸਚ ਕੇ ਅਹਾਰ ਹੈ । ਜੋ ਗੁਰ ਵਾਕ ਸਬਦ ਹੀ ਬੋਲੈ ਅਰ ਤਤ ਹੀ ਵਿਰੋਲੇ ਤਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਕੋ ਚੀਨੈ । ਤ੍ਰੀਨ ਗੁਨਾ[15] ਕੋ ਮੇਟਿ ਸਬਦ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਨ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋਇ । ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਜਾਣੈ ਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਿਉ ਪਿਆਰ ਲਗੇ । ਸੁਖਮਨਾ ਅਰ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਕੋ ਬੂਝੇ ਜਬ ਸਤਗੁਰ ਅਲਖ ਕੋ ਲਖਾਵੈ । ਇਸ ਤਾਨ ਗੁਨ ਕੇ ਊਪਰਿ ਸਾਚਾ ਹੈ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਸੌਂ ਸਮਾਏ ।

---

1. ਅਨਹਤ ਸਬਦ । 2. ਬਿਨਾਂ ਫਰਕ ਵਿਆਪਕ, ਹਰ ਥਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਆਪਕ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ । 3. ਲਛਣ ਰਹਿਤ, ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ । 4. ਹਰੀ, ਵਾਹਗੁਰੂ (ਵਾਹਗੁਰੂ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ) । 5 ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਸਤ=ਦਸ । 6. ਪੌਣ, ਹਵਾ । ਯੋਗਮਤ ਵਿਚ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਦਸ ਅੰਗੁਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ । 7. ਅਵਧੂਤ । 8. ਧੁਨਿ । 9. ਨਿਖੇੜਦਾ ਹੈ । 10. ਸਮਝਦਾ ਹੈ । 11. ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 12. ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਨਕ ਦੇ ਮੁਢ ਤੋਂ ਦਿਮਾਗ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । 13. ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਧੁਰੋ ਧੁਰ ਸੁਖਮਨਾ ਦੇ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਹੈ । 14. ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਧੁਰੋ ਧੁਰ ਸੁਖਮਨਾ ਦੇ ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ । 15. ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ–ਸਤ, ਰਜ ਅਤੇ ਤਮ ।

ਪੁਨ: ਗੋਰਖ ਪ੍ਰਸਨ :

ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ[1] ਪਵਨੁ ਕਥੀਅਲੇ[2], ਪਵਨੁ ਕਹਾ ਰਸੁ ਖਾਈ ।
ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁਦ੍ਰਾ[3] ਕਵਨ ਅਉਧੂ, ਸਿਧ ਕੀ ਕਵਨ ਕਮਾਈ ।
ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਰਸੁ ਨ ਆਵੈ ਅਉਧੂ ਹਉਮੈ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਈ ।
ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ਸਾਚੇ ਰਹੇ ਅਘਾਈ[4] ।
ਕਵਨ ਬੁਧਿ ਜਿਤੁ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੀਐ, ਕਿਤੁ ਭੋਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੈ ।
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਪੈ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ[5] ॥ ੬੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੁ ਪਵਨ ਕਵਨ ਹੈ ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਵਨ ਰਸ ਕੋ ਖਾਤਾ ਹੈ ? ਗਿਆਨ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਵਨ ਹੈ ? ਹੇ ਅਵਧੂਤ ! ਸਿਧ ਕੀ ਕਵਨ ਕਮਾਈ ਹੈ ?

(ਤਿਸ ਕਾ ਉਤ੍ਰ :) ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਅਉਧ ਜੀ !! ਬਿਨ ਸਬਦ ਕੇ ਪਦ ਮੋ* ਰਸ ਨਹੀ ਪਾਵਤਾ ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ । ਅਰੁ ਜੋ ਸਬਦ ਸੋ ਰਾਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਚ ਮੋ ਅਘਾਇ ਰਹੇ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਪ੍ਰਸਨ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੁ ਕਵਨ ਬੁਧ ਹੈ ਜਿਤ ਮਨਸਾ[6] ਅਥਿਰ[7] ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਕਵਨ ਭੋਜਨ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਵੇ ?

(ਉਤਰ) ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਸਭ ਜਗ ਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਸੋ ਸੁਖ ਅਰੁ ਦੁਖ ਸਮ[8] ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਤਬ ਕਾਲ ਸੋ ਰਹਤ ਭਇਆ ।

ਪੁਨ: ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਜੀ :

ਰੰਗਿ[9] ਨ ਰਾਤਾ ਰਸਿ[10] ਨਹੀ ਮਾਤਾ[11] ।
ਬਿਨੁ ਗਰ ਸਬਦੈ ਜਲਿ ਬਲਿ ਤਾਤਾ ।
ਬਿੰਦੁ[12] ਨ ਰਾਖਿਆ, ਸਬਦੁ ਨ ਭਾਖਿਆ[13] ।
ਪਵਨੁ[14] ਨ ਸਾਧਿਆ, ਸਚੁ[15] ਨ ਅਰਾਧਿਆ ।
ਅਕਥ ਕਥਾ[16] ਲੇ ਸਮ ਕਰਿ ਰਹੈ ।
ਤਉ ਨਾਨਕ ਆਤਮਰਾਮ[17] ਕਉ ਲਹੈ ॥ ੬੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਰਾਤੇ ਅਰੁ ਸਬਦ ਕੇ ਰਸ ਨਹੀਂ ਮਾਤੇ । ਬਿਨਾ ਗੁਰ

---

1. ਜੀਵਾਤਮਾਂ, ਜਾਨ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ । 2. ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 3. ਮਰਜਾਦਾ । 4. ਰੱਜਣਾ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ । 5. ਖਾਣਾ, ਫੜਨਾ । *ਰੈ. ਲਾ. ਮੈ. । 6. ਮਾਨਸ, ਮਨੁਖ, ਮਨ । 7. ਚੰਚਲ । 8. ਬਰਾਬਰ । 9. ਹਰੀ-ਰੰਗ । 10. ਹਰੀ-ਰਸ । 11. ਮਗਨ ਹੋਇਆ । 12. ਜਤ, ਵੀਰਜ । 13. ਉਚਾਰਿਆ । 14. ਸੁਆਸ । 15. ਸਚਾ ਹਰੀ । 16. ਅਕਹਿ-ਹਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ । 17. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ।

ਕੇ ਸਬਦ ਜਲ ਬਲ ਤਪਤੇ ਹੈ । ਅਰ ਜਿਨੋ ਨੇ ਖਿੰਦ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਕੀ ਪਹਚਾਣ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਪਵਨ ਭੀ ਨਹੀ ਸਾਧਿਆ, ਅਰ ਸਚੁ ਭੀ ਨਹੀ ਅਰਾਧਨ ਕੀਆ, ਜੋ ਵਹ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਲੇ ਕਰਿ ਅਕੱਥ ਕਥਾ ਮਨ ਸੋ ਸਮ ਹੋਇ ਰਹਤੇ ਹੈ ਤਉ ਉਨ ਕੋ ਆਤਮ-ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ[1] ਰੰਗੇ ਰਾਤਾ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਸਾਚੇ ਮਾਤਾ ।
ਗੁਰ ਵੀਚਾਰੀ ਅਗਨਿ ਨਵਾਰੀ[2] ।
ਅਪਿਉ[3] ਪੀਓ[4] ਆਤਮ ਸੁਖੁ ਧਾਰੀ ।
ਸਚੁ ਅਰਾਧਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੁ ਤਾਰੀ ।
ਨਾਨਕ ਬੂਝੈ ਕੋ ਵੀਚਾਰੀ ॥ ੬੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਜੋ ਗੁਰ ਪਦ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ਹੈ ਵੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਦ ਪੀ ਸਹਜ ਮੋ ਮਾਤੇ[4] ਹੈ । ਗੁਰ ਵਚਨ ਵਿਚਾਰ ਸੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ, ਵੈ ਅਪਿਓ[5] ਪੀਵ ਆਤਮ ਸੁਖ ਧਾਰੀ ਰਹੇ ਹੈ । ਸਚ ਅਰਾਧ ਗੁਰਮੁਖ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਹੈ । ਇਸ ਮੇਰੇ ਬਿਚਾਰ ਕੋ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝਨਹਾਰ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

ਇਹ ਮਨੁ ਮੈਗਲੁ[6] ਕਹਾ ਬਸੀਅਲੇ ਕਹਾ ਬਸੈ ਇਹੁ ਪਵਨਾ[7] ।
ਕਹਾ ਬਸੈ ਸੁ ਸਬਦੁ ਅਉਧੂਤਾ[8] ਕਉ ਚੂਕੈ ਮਨ ਕਾ ਭਵਨਾ[9] ।
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਤਾ ਨਿਜ ਘਰਿ[10] ਵਾਸਾ ਏਹੁ ਮਨੁ ਪਾਏ ।
ਆਪੈ ਆਪੁ[11] ਖਾਇ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ ਧਾਵਤੁ[12] ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ।
ਕਿਉ ਮੂਲੁ[13] ਪਛਾਣੈ ਆਤਮੁ ਜਾਣੈ ਕਿਉ ਸਸਿ[14] ਘਰਿ ਸੂਰੁ[15] ਸਮਾਵੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ[16] ਸਮਾਵੈ ॥ ੬੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਹੁ ਮਨ ਹਸਤੀ ਸਮਾਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਹਾ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਪਵਨ ਕਹਾ ਬਸਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਸਬਦ ਅਵਧੂਤ ਅਸਥਾਨ ਕਹਾ ਹੈ ? ਮੋ ਕਉ ਬਤਾਇ ਦੀਜੀਐ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਨ ਚੰਚਲਤਾ ਜਾਹਿ ।

---

1. ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ । 2. ਦੂਰ ਕੀਤੀ । 3. ਅੰਮ੍ਰਿਤ । 4. ਮਸਤ ਹੋਏ । 5. ਅੰਮ੍ਰਿਤ । 6. ਹਾਥੀ । 7. ਸੁਆਸ । 8. ਹੇ ਫਕੀਰ (ਨਾਨਕ) ! 9 ਭਟਕਣ । 10. ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ । 11. ਹਉਮੈ ਨੂੰ । 12. ਦੌੜਦੇ ਮਨ ਨੂੰ । 13. ਅਸਲੇ ਨੂੰ । 14. ਚੰਨ ਵਿਚ । 15. ਸੂਰਜ । 16. ਸਹਜ ਪਦ ਵਿਚ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਜਬ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ, ਤਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਮਨ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਇ, ਚੰਚਲਤਾ ਸਿਉ ਰਹਤ ਹੋਇ, ਆਪੇ ਕੋ ਆਪ ਖਾਇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵਹਿ । ਅਰਥਯਹ : ਜੋ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮੋ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਇ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਾਵਤ ਕੋ ਰਾਖੈ[1] ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਿਉਕਰਿ ਮੂਲ ਵਸਤ ਕੋ ਪਛਾਨੈ ਅਰ ਕਿਉਕਰਿ ਆਤਮ ਪਦ ਕੋ ਜਾਨੈ, ਕਿਸ ਜੁਗਤ ਸੋ ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰਜਿ ਸਮਾਵੈ ?

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਿਹਚਲੁ[2] ਹਿਰਦੈ[3] ਵਸੀਅਲੇ[4] ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣਿ ਰਹੈ ।
ਨਾਭਿ[5] ਪਵਨੁ[6] ਘਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸੈ[7] ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਤਤੁ ਲਹੈ ।
ਸੁ ਸਬਦੁ[8] ਨਿਰੰਤਰਿ[9] ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਛੈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ[10] ਜੋਤਿ ਸੁ ਸਬਦਿ ਲਹੈ ।
ਖਾਵੈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਾਚੇ ਕੀ ਸਾਚੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ[11] ਰਹੈ ।
ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ[12] ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ ਬਿਰਲੋ ਕੋ ਅਰਥਾਵੈ[13] ।
ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਭਾਖੈ ਸਚਿ ਰਪੈ[14] ਰੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ੬੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਮਨ ਨਿਹਚਲ ਕਾ ਬਾਸ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਵਚਨ ਕਰ ਮੂਲ ਕੋ ਪਛਾਨ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਨਾਭ ਅਸਥਾਨ ਪਵਨ ਕਾ ਘਰ ਹੈ । ਤਹਾ ਨਿਹਚਲ ਹੋਇ ਗੁਰ-ਸਬਦ ਖੋਜ ਕਰਿ ਤਤ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਸੋ ਸਬਦ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਿਜ ਘਰ ਮੋ ਹੈ । ਤੀਨੋ ਭਵਨਾ ਮੈ ਜੋਤ ਪੂਰਨ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਸਬਦ ਹੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਜੀਅਤਿ ਹੈ । ਜਬ ਦੁਖ ਭੂਖ ਸਾਚੇ ਕੀ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਸਾਚ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੇ । ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਗੁਰਵਚਨ ਕਰਿ ਜਾਨੀਤਾ ਹੈ । ਅਰਥ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਨਣਜੋਗ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਹਮ ਸਾਚੀ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਜੋ ਸਾਚ ਰਾਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਰੰਗ ਕਬਹੂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ।

ਪ੍ਰਸਨ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ :

ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਮਨੁ ਕੈਠੈ[15] ਰਹਤਾ ?
ਨਾਭਿ ਕਮਲ[16] ਅਸਥੰਭੁ[17] ਨ ਹੋਤਾ ਪਵਨੁ[18] ਕਵਨ ਘਰਿ ਸਹਤਾ ?
ਰੂਪ ਨ ਹੋਤੋ ਰੇਖ ਨ ਕਾਈ, ਤਾ ਸਬਦਿ[19] ਕਹਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ?
ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ[20] ਕੀ ਮੜੀ[21] ਨ ਹੋਤੀ ਮਿਤਿ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ
ਵਰਨੁ[22] ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪੁ[23] ਨ ਜਾਪੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਪਸਿ[24] ਸਾਚਾ ?
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਇਬ ਤਬ[25] ਸਾਚੋ ਸਾਚਾ ॥ ੬੬ ॥

---

1. ਚਲਾਇਮਾਨ, ਜੋ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਮਨ । 2 ਅਡੋਲ । 3. ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । 4. ਵਸਦਾ ਹੈ । 5. ਨਾਭੀ (ਧੁੰਨੀ) ਵਿੱਚ । 6. ਸੁਆਸ । 7. ਬੈਠਦਾ ਹੈ। 8. ਹਰੀ। 9. ਲਗਾਤਾਰ । 10. ਤਿੰਨ ਲੋਕ । 11. ਰੱਜੇ। 12. ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ । 13 ਅਰਥ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । 14. ਰੰਗਿਆ ਜਾਣਾ । 15. ਕਿਥੇ। 16.ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਕਮਲ ਜੋ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 17 ਆਧਾਰ । 18 ਸੁਆਸ । 19. ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ । 20. ਵੀਰਜ । 21. ਸ਼ਰੀਰ । 22. ਰੰਗ । 23 ਰੂਪ । 24. ਦਿਸਦਾ । 25. ਹੁਣ ਤੇ ਤਦ, ਹਰ ਸਮੇਂ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਬ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਬ ਮਨ ਕਹਾ ਰਹਤਾ ਥਾ ? ਜਬ ਨਾਭ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭ ਨ ਹੋਤਾ ਤਬ ਪਵਨ ਕਹਾ ਰਹਤਾ ਥਾ ? ਜਬ ਰੂਪ ਰੇਖ ਨ ਥੀ ਤਬ ਸਬਦ[1] ਕਹਾ ਲਿਵ ਲਗਾਈ ਥੀ ? ਜਬ ਰਕਤ ਬਿੰਦ ਕੀ ਮੜੀ ਨਹੀਂ ਥੀ ਤਬ ਮਿਤੁ ਅਰੁ ਕੀਮਤ ਕਵਨ ਕਰੇ ਥਾ, ਵਰਨ ਭੇਖ ਅਸਰੂਪ[2] ਨ ਥਾ ਤਬ ਸੱਚ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕੈਸ ਥੀ ? ਅਬ ਅਰ ਤਬ ਕੀ ਬਾਤ ਸਾਚੀ ਕਹੋ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ, ਅਉਧੂ ! ਤਉ ਮਨੁ ਸੁੰਨਿ[3] ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ।
ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭੁ ਨ ਹੋਤੋ ਤਾ ਨਿਜ[4] ਘਰਿ ਬਸਤਉ ਪਵਨੁ[4] ਅਨਰਾਗੀ[5] ।
ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਅਕੁਲੀਣਿ[6] ਰਹਤਉ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ[7] ।
ਗਉਨੁ[8] ਗਗਨੁ ਜਬ ਤਬਹਿ ਨ ਹੋਤਉ ਤ੍ਰਿਭਵਣ[9] ਜੋਤਿ ਆਪੇ ਨਿਰਕਾਰੁ ।
ਵਰਨੁ ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪੁ ਸੁ ਏਕੋ, ਏਕੋ ਸਬਦੁ ਵਿਡਾਣੀ[10] ।
ਸਾਚ[11] ਬਿਨਾ ਸੂਚਾ ਕੋ ਨਾਹੀ ਨਾਨਕ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ॥ ੬੭ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਅਉਧੂ ! ਜਬ ਹਿਰਦਾ ਦੇਹਿ ਨ ਥੀ ਤਬ ਮਨ ਸੁੰਨ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ । ਜਬ ਨਾਭ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭ ਨ ਹੋਤਾ ਥਾ ਤਬ ਨਿਜ ਘਰ ਮੇ ਪਵਨ ਸਰਬ ਅਨੁਰਾਗੀ ਰਹਤਾ । ਜਬ ਰੂਪ ਰੇਖ ਜਾਤਿ ਨ ਥੀ ਤਬ ਅਕੁਲੀਣ[1]ਾ ਰਹਤੋ ਸਬਦ ਸੁਸਾਰ । ਗਵਨ ਗਗਨ ਜਬ ਤਬ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਬ ਤੀਨ ਭਵਨ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਆਪ ਥਾ । ਆਪੇ ਹੀ ਵਰਨ ਭੇਖ ਅਸਰੂਪ ਏਕੋ ਭਏ । ਏਕ ਸਬਦ ਕਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਧਾਰਾ । ਬਿਨਾ ਸਾਚੇ ਕੇ ਕੋਊ ਸੂਚਾ ਨਹੀ । ਏਹ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਪ੍ਰਸਨ :

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ[12] ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ?
ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗਿਆਨ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦ ਜਲਾਏ ।
ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਸਾਚੈ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ।
ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਿਧਾਰੇ[13] ।
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ[14] ਬੀਚਾਰੇ ॥ ੬੮ ॥

---

1. ਬ੍ਰਹਮ । 2. ਸ਼ਕਲ ਆਕਾਰ । 3. ਨਿਰਗੁਣ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ । 4- ਪਵਨ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ ਓਥੇ ਹੀ ਵਸਦੀ ਸੀ । 5. ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ । 6 ਤੱਤ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਤਦੋਂ ਕੁਲ-ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ । 7. ਭਵਨ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ। 8 ਤਿੰਨ ਲੋਕ । 9. ਅਸਚਰਜ । 10. ਵਾਹਿਗੁਰੂ । 11. ਕਲ ਰਹਿਤ । 12. ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ । 13. ਦਿਲ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਕੇ । 14. ਦਿਲ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਪੁਰਖ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਕਿਤ ਕਿਤ ਬਿਧ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਮ ਕੋ ਬਿਸਾਰ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਤ ਬਿਚਾਰੇ ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਕਉ ਸਬਦ ਸੋ ਜਲਾਵੈ । ਤਿਸ ਕਾ ਤਨ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਹੋਵੈ, ਸੋਈ ਸਾਚ ਮੋ ਸਮਾਏ ਹੈ । ਵੈ ਨਾਮ ਹੀ ਬੈਰਾਗੀ ਹੈ ਜਿਨੋਂ ਸਚ ਪਦ ਧਾਰਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਸਚ ਨਾਮ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਜੋ ਕਦਾਚਿਤ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਬਿਚਾਰ ਦੇਖੋ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ[1] ਸਾਚੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ਕੋਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਬਾਣੀ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੁ ਭੀਜੈ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ[2] ਵਾਸਾ ਹੋਇ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ[3] ਪਛਾਣੈ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥ ੬੯ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਗਰਵਚਨ ਜੋ ਸਚ ਪਦ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਚਾਰੇ ਗੁਰ-ਵਚਨ ਕਰਿ ਸਾਚ ਬਾਣੀ ਜੋ ਘਟ ਮੈ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੈ । ਗੁਰਵਚਨਾ ਕਰਿ ਮਨ ਭਿਜਦਾ ਹੈ । ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਬੂਝਨਹਾਰਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਵਚਨ ਕਰਿ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋਗੀ ਹੈ ਸੋਈ ਇਸ ਜੁਗਤ ਕੋ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ । ਗੁਰਵਚਨ ਕਰਿ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ।
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ ।
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ[4] ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ।
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ।
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਗਰਬਿ ਗੁਬਾਰਿ[5] ।
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਆ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ॥ ੭੦ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੈ ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥ ਹਾਰ ਕੇ ਮੂਆ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨ ਜੀਤਾ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ[6] ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗੁ ਜੀਤਾ ਜਮਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ[7] ।

---

1 ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ । ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ) ਵਿਚ। 3. ਜੋਗ-ਜੁਗਤ । 4 ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਣਾ । 5. ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 6. ਦਿਲ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਕੇ। 7. ਫਾੜ ਕੇ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਹ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਜਾਣੈ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ॥ ੭੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਜੀਤੇ ਹੈ, ਜਿਨੋ ਨੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਸਾਚ ਪਦ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਧਾਰਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਨੇ ਜਗ ਜੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨੋ ਨੇ ਕਾਲ ਕੋ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰਾ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਦਰਗਹ ਮੈ ਹਾਰ ਨਹੀ ਪਾਵਤੇ, ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਤਤ ਸਬਦ ਕੋ ਪਛਾਨਤੇ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ ਉਤਰ :

ਸਬਦੈ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਸੁਣਿ ਤੂ ਅਉਧੂ[1] ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ।
ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਅਨਦਿਨੁ[2] ਮਾਤੇ[3] ਨਾਮੈ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ।
ਨਾਮੈ ਹੀ ਤੇ ਸਭ ਪਰਗਟੁ ਹੋਵੈ ਨਾਮੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ।
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਚੈ[4] ਆਪਿ ਖੁਆਈ[5] ।
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ, ਅਉਧੂ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਾ ਹੋਈ ।
ਕਰਿ ਬੀਚਾਰ ਮਨਿ ਦੇਖਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ੭੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ : (ਅਬ ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਾ ਨਬੇੜਾ ਸੁਨੋ ।)

ਹੇ ਪਰਮ ਅਵਧੂਤ ! ਬਿਨਾ ਏਕ ਨਾਮ ਜੋਗ ਨਹੀ ਹੋਤਾ । ਜੋ ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਹੈ ਅਰ ਅਨਦਿਨ ਮਾਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ਸਿਉ ਪਰਮ ਸੁਖ ਹੋਇਆ । ਨਾਮ ਹੀ ਸੋ ਸਰਬ ਪਦ ਟਿਜਖਿਤ ਭਏ ਹੈ । ਨਾਮ ਹੀ ਸੋ ਸਭ ਸੋਝੀ ਪਈ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਅਨੇਕ ਭੇਖ ਧਾਰਤੇ ਹੈ ਸੋ ਸਚੇ ਨੇ ਆਪ ਖੁਆਏ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਨਾਮ ਪਾਈਤਾ ਹੈ । ਹੇ ਅਵਧੂਤ ! ਜੋਗ ਅਰ ਜੁਗਤ ਤਦ ਹੋ ਜਬ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਮਨ ਮੋ ਦੇਖੀਐ । ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਕਦਾਚਿਤ[6] ਨਾਹੀ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਸਤਤਿ[7] ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੀ ਕਹੀ :

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ[8] ਤੂਹੈ ਜਾਣਹਿ ਕਿਆ ਕੋ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ[9] ।
ਤੂ ਆਪੇ ਗੁਪਤਾ, ਆਪੇ ਪਰਗਟ ਆਪੇ ਸਭ ਰੰਗ ਮਾਣੈ ।
ਸਾਧਿਕ[10] ਸਿਧ[11] ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਚੇਲੇ ਖੋਜਤ ਫਿਰਹਿ ਫੁਰਮਾਣੈ[12] ।
ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਪਾਇ ਇਹ ਭਿਖਿਆ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਕੁਰਬਾਣੈ ।
ਅਬਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭਿ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ । ਗੁਰਮੁਖਿ[13] ਸੋਝੀ ਹੋਈ ।
ਨਾਨਕ ਸਭਿ ਜੁਗ ਆਪੇ ਵਰਤੈ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ੭੩ ॥

1. ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰ ਇਉਂ ਹੈ ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ । 2. ਹਰ ਰੋਜ਼, ਸਦਾ । 3. ਮਸਤ ਹੋਏ ਹੋਏ । 4. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ । 5. ਭੁਲਾਏ ਹ । 6. ਕਦੇ ਵੀ, ਹਰਗਿਜ਼ । 7. ਵਡਿਆਈ ਤਾਰੀਫ਼ । 8. ਹਾਲਤ ਤੇ ਮਰਜਾਦਾ । 9. ਆਖ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰੇ । 10. ਜੋ ਅਜੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । 11. ਜੋਗੀ ਜੋ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । 12. ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ । 13. ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣੁ :

ਹੇ ਅਬਨਾਸੀ ! ਤੇਰੀ ਗਤ ਮਿਤ ਕੌ ਤੂ ਹੀ ਜਾਨਨਹਾਰ ਹੈ। ਅਵਰਿ ਕੋਈ ਕਿਆ ਵਖਾਣ ਕਰੇ। ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਪਤ ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਰੰਗ ਮਾਣਤਾ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਚੇਲੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਸੋ ਖੋਜਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ। ਏਕ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਭਿਖਿਆ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈ ਜੋ ਮਿਲੇ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਰਸਨ ਪਰ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਏ ਹੈ ਅਰੁ ਅਬਨਾਸੀ[1] ਪ੍ਰਭ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਹੈ। ਗਰਮੁਖ ਹੀ ਕਉ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਬ ਜੁਗੋ ਮੇ ਆਪ ਹੀ ਵਰਤੇ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀ।

ਤਬ ਸਰਬ ਸਿਧੋ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[2] ਸ ਸ੍ਰਵਨ ਕੀਏ[3]। ਤਬ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਗਨ[4] ਭਏ ਅਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਆਦੇਸ[5] ਕੀਆ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ : 'ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੁਮ ਸੰਤ ਜਨ ਹੋ ਅਰੁ ਸਰਬ ਸਿਧਨ ਪੈ ਬਖਸ ਕੀਆ* ਸਿਧ ਹੋਵਹਿ ਅਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸਟਿ[6] ਕਰੋ ਜੋ ਇਨ ਕਾ ਕਲਿਆਨ ਹੋਵਹਿ ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਇਨ ਕਾ ਸਿਧ ਅਰੁ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਿਵਰਤ[7] ਭਇਆ ਹੈ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੀ। ਸੋ ਸਿਧ ਅਰੁ ਕਰਾਮਾਤ ਖੇਚ ਲਈ ਸੀ ਸੋ ਫੇਰ ਬਖਸ ਕੀਆ। ਸਭ ਸਿਧ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਜੈਕਾਰ ਕਰਨੇ ਲਗੇ। ਤਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿਧਾ ਸਿਉ ਵਿਦਿਆ ਭਏ। ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਭਈ—੩੩।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ।
ਹੋਇ ਦਇਆਲ ਕਰਿ ਲਏ ਉਧਾਰ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸੇਤਬੰਦ ਰਾਮੇਸਰ ਕੀ ਸਿਧੋ ਸੋ ਗੋਸਟਿ ਨਿਰੂਪਨ[8] ਹੋਇਗੀ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੇਤਬੰਦ[9] ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਜ ਸੰਗ।
ਤਹਾ ਸਭ ਸਿਧਨ ਮੇਲਾ ਕੀਓ ਸੋਭਾ ਸਭਾ ਅਭੰਗ[10] ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਰਾਮੇਸਰ ਪਹੁਚੇ ਦਿਆਲਾ।
ਕੰਠ[11] ਸਿੰਧ[12] ਇਕ ਸਿਲਾ ਬਿਸਾਲਾ[13]।
ਤਹਾ ਆਸਨ ਕੀਨਾ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਨਿਧਾਨ।
ਢਿਗ[14] ਮਰਦਾਨਾ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੨ ॥

---

1. ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। 2. ਮੂੰਹ। 3. ਸੁਣੇ। 4. ਖੁਸ਼। 5. ਨਮਸਕਾਰ, ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ। *ਕੀਆ ਸ਼ਬਦ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। 6. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ। 7. ਨਿਵਾਰਣ। 8. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ। 9. ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਦਖਣ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਹੈ। 10. ਅਖੰਡ ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ। 11. ਕਿਨਾਰਾ। 12. ਸਮੁੰਦਰ। 13. ਵਿਸ਼ਾਲ, ਵੱਡੀ। 14. ਲਾਗੇ, ਨਜ਼ਦੀਕ।

ਲਖ ਸਹੰਸ੍ਰ ਪਰਜਾ ਤਹਾ ਆਈ ।
ਹੋਮ-ਜਗ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਾਈ ।
ਸਾਧ ਅਤੀਤ[1] ਖਤਦਰਸਨ[2] ਮੇਲਾ ।
ਬਹੁਤ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਅਰੁ ਚੇਲਾ ॥ ੩ ॥

ਸਭ ਸਿਧ ਮਹੋਦਧ[3] ਮਾਰਗ ਆਏ ।
ਮ੍ਰਿਗ-ਆਸੁਨ ਜਲ ਪਰ ਦਉਰਾਏ[4] ।
ਜਬ ਪ੍ਰਭ ਸਿਧ ਆਵਤ ਸਭ ਦੇਖੇ ।
ਪਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੈਨਨ ਪੇਖੇ ॥ ੪ ॥

ਕਰ[5] ਜੋਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਓ ਬਖਾਨ[6] ।
ਇਹ ਕੋ ਆਵੈ, ਪ੍ਰਭ ! ਸਾਧ ਸੁਜਾਨ ।

ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਜੀ

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿਓ ਸਾਧ ਸਭ ਆਹਿ ।
ਚਲ ਇਨ ਕੇ ਆਗੇ ਹਮ ਜਾਹਿ ॥ ੫ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ਕਿਤ ਚੜ੍ਹਿ ਜਲ ਤਰ ਹਮ ਚਲਹਿ ।
ਸੁਨਿ ਚਲਤਿ ਕੀਓ ਸੁਖਰਾਸ[7] ਤਰੀ ਸਿਲਾ ਸਨਮੁਖ ਚਲੀ ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿਓ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇ ।
ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ।
ਤੂੰ ਸੁਨ ਏਕ ਸਬਦ ਮੈ ਕਹਉ ।
ਤੁਮ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ ਪਰਮ[8] ਸੁਖ ਲਹੋ ॥ ੭ ॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਮੈ ਬੋਲਿਆ :—

ਹਮ ਡੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ ਪਵਣੁ ਲਗੈ ਮਤੁ ਜਾਈ[9] ।
ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ ਨਿਹਚਉ ਦੇਹਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਗੁਰ ਤਾਰਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ ।
ਦੇਹਿ ਭਗਤਿ ਪੂਰਨ ਅਵਿਨਾਸੀ[10] ਹਉ ਤੁਝ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀ ! ਏਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਨਾਉ ਜੋ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀ ਭਰੀ ਹੈ, ਮਤ

---

1. ਵਿਰਕਤ । 2. ਛਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਮਤ ਧਾਰਣ ਵਾਲੇ । 3. ਸਮੁੰਦਰ । 4 ਦੌੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ । 5. ਹੱਥ । 6 ਬੋਲ ਕੇ । 7. ਸੁਖ ਦੀ ਰਾਸ਼ਿ, ਆਨੰਦ ਦੀ ਪੂੰਜੀ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) । 8. ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ, ਅਤਿਅੰਤ । 9. ਮਤਾਂ ਹਵਾ ਲਗੇ ਤੇ ਡੁਬ ਜਾਈਏ । 10. ਵਿਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ।

ਏਹ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਅਵਿਦਿਆ ਪਵਨ ਸੋ ਤੈ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਮੋ ਬਹਿ ਜਾਏ । ਅਰੁ ਸਿਧ ਸਨਮੁਖ ਭੇਟਣੇ ਕਉ ਆਏ ਹੈ। ਤਾਤੇ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੀ ਨਿਹਚੌ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੇ।

ਰਹਾਉ ਕਾ ਅਰਥ :

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ! ਤੁਮ ਨਾਵ ਕੇ ਤਾਰਨਹਾਰ ਹੋ। ਹੇ ਅਬਨਾਸੀ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ! ਅਬ ਅਪਨੀ ਦੇਹ ਤੁਮਾਰੇ ਸਦ-ਬਲਿਹਾਰ ਹੋ।

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਸਿਧ[1] ਸਾਧਿਕ[2] ਜੋਗੀ ਅਰੁ ਜੰਗਮ[3] ਏਕ ਸਿਧੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ।
ਪਰਸਤ[4] ਪੈਰ ਸਿਝਤ[5] ਤੇ ਸੁਆਮੀ ਅਖਰੁ[6] ਜਿਨ ਕਉ ਆਇਆ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹੈ। ਏਕ ਪਰਮ ਸਿਧ ਵਹੀ ਹੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੋ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਚਰਨ ਜੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਸੇਵਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤਕਾਲ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਖਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਹੈ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ[7] ਕਰਮ ਨ ਜਾਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ।
ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕ ਭੇਟਿਓ[8] ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਨਿਬੇਰਾ[9]॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ! ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕ੍ਰਿਆ ਕਛੂ ਨਾਹੀ ਜਾਨਤਾ। ਗਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭੇਟ ਕਰ ਸਾਚ ਸਬਦ ਸੋ ਨਿਬੇੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਜਬ ਇਸ ਸਬਦ ਕਾ ਭੋਗ ਪੜਾ ਤਬ ਸਭ ਸਿਧ ਨਿਕਟ ਆਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ 'ਆਦੇਸ, ਹੋ ਸਿਧੋ ! ਆਦੇਸ।' ਫੇਰ ਸਿਧ ਬੋਲੇ,'ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਆਦ ਪੁਰਖ ਕੌ ਆਦੇਸ[10]। ਆਈਐ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਸਰਬੰਗਾਮੀ[11] ਜੀ।

ਤਬ ਸਿਧ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਕਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰ ਸੇਤਬੰਦ ਰਾਮੇਸਰ ਪਰ ਆਇ ਉਤਰੇ। ਆਪਸ ਮੇਂ ਸਿਧਾਂ ਅਰੁ ਕਰਾਮਾਤ ਲਗੇ ਦਿਖਾਵਣੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਕਹਿਆ : 'ਹੇ ਨਾਨਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਕਛੁ ਤੁਮ ਭੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਵੋ।'

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ; 'ਸਿਧੋ ! ਏਹ ਸਿਧੀ ਅਰ ਕਰਾਮਾਤ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਝੂਠ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ।'

ਤਬ ਸਿਧ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ।

---

1 ਜੋਗੀ ਜੋ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। 2. ਜੋ ਅਜੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 3. ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਹੈ। 4. ਛੋਹ ਕੇ। 5. ਸਫਲੇ ਹੋਏ। 6. ਭਾਵ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼। 7. ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਾਧਨ। 8. ਮਿਲਿਆ। 9. (ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ) ਮੁਕ ਜਾਣਾ। 10. ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ। 11. ਸਭ ਥਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲਾ।

ਮਛਿੰਦ੍ਰਬਾਚ: ਦੋਹਰਾ

ਪੁਨ ਮਛਿੰਦ੍ਰ[1] ਜੀ ਕਹਿਓ ਹੇ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ।
ਕਿਮ[2] ਮਨ ਚੰਚਲ ਥਿਰ[3] ਰਹੇ ਕਿਸ ਜੁਗਤ ਜੋਗ ਕੋ ਜਾਨ ॥ ੮ ॥
ਅਵਧੂਤੀ[4] ਕਾ ਕੋ[5] ਕਹੈ ਕਿਮ[6] ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧ[7] ਸਮਾਇ ।
ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਨਿਰਨੇ ਕਹੋ[8] ਤਬ ਮਮ ਮਨ ਪਤੀਆਇ[10] ॥ ੯ ॥
ਸੁਨਿ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰ[11] ਪ੍ਰਸਨ ਤਬ ਬੋਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ।
ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੀ ਬਾਨੀ ਪਰਮ ਬਿਗਿਆਨ[12] ॥ ੧੦ ॥

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਦੇ ਬੀਚ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :

ਸੁਣਿ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ।
ਵਸਗਤਿ[13] ਪੰਚ ਕਰੇ ਨਹ ਡੋਲੈ ।
ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ[14] ਜੋਗ ਕਉ ਪਾਲੇ ।
ਆਪ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕਲ ਤਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਸੋ ਅਉਧੂਤੁ[15] ਐਸੀ ਮਤਿ ਪਾਵੈ ।
ਅਹਿਨਿਸ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਧਿ[16] ਸਮਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰ ਜੀ ! ਤੁਮ ਸੁਨੋ । ਯਹ ਹਮ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਜਬ ਪੰਚ ਤਤ ਕੋ ਸਾਧੇ, ਅਰਥਯਹ ਜਬ ਇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਪੰਚ[17] ਕੋ ਜਾਨਾ ਤਬ ਇੰਦ੍ਰੀ ਅਰੁ ਦੋਖ ਪਰ ਕਿਰਤ ਦ੍ਰਿੜ ਭਈ । ਤਬ ਮਨ ਅਚਲ ਹੋਇਆ । ਐਸੇ ਜੁਗਤ ਜਾਨ ਜੋ ਜੋਗ ਅਰੂੜ[18] ਭਏ ਹੈ ।

ਅਰਥ ਰਹਾਉ ਕਾ :

ਵਹੀ ਅਵਧੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਐਸੀ ਬੁਧ ਹੈ । ਵਹੀ ਅਹਿਨਿਸ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਮੇਂ ਸਮਾਏ ਹੈ ।

ਪੁਨ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਕਹੇ,'ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਜੀ ! ਅਵਧੂਤ ਕੀ ਭਿਖਿਆ[19] ਕਵਨ ਹੈ, ਕਿਸ ਭੋਜਨ ਸਿਓ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਹੈ ਅਰੁ ਕਵਨ ਆਸਨ ਕਰਿ ਕਿਸ ਧਿਆਨ ਸੋ ਚਿਤ ਦ੍ਰਿੜ ਭਇਆ ਹੈ ?

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਭਿਖਿਆ ਭਾਇ ਭਗਤਿ[20] ਭੈ ਚਲੈ ।
ਹੋਵੈ ਸੁ ਤ੍ਰਿਪਤ ਸੰਤੋਖਿ ਅਮੁਲੈ[21] ।
ਧਿਆਨ ਰੂਪਿ ਹੋਇ[22] ਆਸਣੁ ਪਾਵੈ ।
ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਤਾੜੀ ਚਿਤੁ ਲਾਵੈ ॥ ੨ ॥

---

1. ਗੋਰਖਨਾਥ ਦਾ ਗੁਰੂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਮੱਛੀ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। 2. ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ? 3. ਕਾਇਮ ਅਚਲ। 4. ਫਕੀਰੀ, ਸਨਿਆਸ । 5. ਕਿਸ ਨੂੰ ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। 7. ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ; ਉਹ ਸਮਾਧਿ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪ ਨਾ ਫੁਰਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਜਦ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਲੈ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜਣਾ ਹੈ। 8. ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਦਸੋ । 9. ਮੇਰਾ । 10 ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੋਣਾ, ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ। 11. ਗੋਰਖਨਾਥ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ। 12. ਪੂਰੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ। 13. ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰੇ। 14. ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ। 15. ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ। 16. ਨਿਰ ਗੁਣ ਹਰੀ। 17 ਛਲ, ਧੋਖਾ । 18 ਦ੍ਰਿੜ, ਪੱਕਾ। 19 ਯਾਚਨਾ। 20. ਭਗਤੀ ਭਾਵ। 21. ਅਮੋਲਕ ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਰੱਜੇ । 23. ਹਰੀ-ਧਿਆਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਤਿਸ ਕੀ ਭਿਖਿਆ ਭਾਉ ਭਗਤ ਕੀ ਕਹੀਐ । ਸਦਾ ਭੈ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋਂ ਚਲ ਕੇ ਭਿਖਿਆ ਲੇਤਾ ਹੈ । ਵੈ ਸੋਤ੍ਰਿ ਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੰਤੋਖ ਅਮੁਲ ਪਦ ਮੋਂ ਅਰੁ ਧਿਆਨ ਮੋਂ ਤਤ ਰੂਪ ਹੋਇਆ । ਏਹੀ ਸੁੰਨ ਦ੍ਰਿੜ ਭਇਆ । ਅਰੁ ਸਚ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ ਏਹ ਤਾੜੀ ਸਿਉ ਚਿਤ ਲਗਾਵੈ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ।
ਸੁਣਿ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰਾ ਅਉਧੂ[1] ਨੀਸਾਣੀ ।
ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੁ ਵਲਾਏ[2] ।
ਨਿਹਚਉ[3] ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਪਾਏ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰ ! ਇਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ਹੈ । ਪਰਮ ਅਉਧੂਤ ਕੀ ਇਹ ਨਿਸਾਨੀ ਹੈ । ਜੋ ਆਸਾ ਮੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੈ ਤਿਸ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਪਾਇਆ ਹੈ ।

ਤਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਪ੍ਰਣਵਤਿ[4] ਨਾਨਕੁ ਅਗਮੁ[5] ਸੁਣਾਏ ।
ਗੁਰ ਚੇਲੇ[6] ਕੀ ਸੰਧਿ ਮਿਲਾਏ ।
ਦੀਖਿਆ[7] ਦਾਰੂ ਭੋਜਨ ਖਾਇ ।
ਛਿਅ ਦਰਸਨ[8] ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਇ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਅਗੰਮ ਬਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰ ਅਰੁ ਚੇਲਾ ਏਕ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਜਬ ਸਿਖ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਜੋ ਮਰਮ ਅਵਖਦ[9] ਜੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕੀਆ । ਤਬ ਛੈ ਦਰਸਨ ਮੈ ਏਕ ਹੀ ਸੋਝੀ ਪਾਏ । ਤਬ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[10] ਸਿਉ ਅਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਇਆ ਅਰੁ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਕਰ[11] ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਆਦੇਸ[12] ਕੀਆ ।

ਫੇਰ ਅਵਰ ਸਿਧ ਬੋਲੇ ।

ਬਚਨ ਸਰਬ ਸਿਧੋਂ ਕਾ :

'ਹੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਜੀ ! ਜੋਗ ਕਾ ਮਾਰਗ ਬਡਾ ਹੈ । ਤੁਮ ਭੀ ਸਰੂਪ ਲੇਵਹੁ ।'

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਧਾਨ ਜੀ ਬੋਲੇ :

'ਹੇ ਸਿਧੋ ਮੈ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂ ਸਿਉ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਜੋਗ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਤਿਸ ਮੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ।'

---

1. ਫਕੀਰ, ਸਾਧੂ । 2. (ਉਮਰ) ਗੁਜ਼ਾਰੇ । 3. ਯਕੀਨਨ । 4. ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ । 5. ਗੂੜ੍ਹੀ ਗੱਲ । 6. ਈਸ਼ਵਰ ਤੇ ਜੀਵ । 7. ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ । 8. ਛੇ ਭੇਖ--ਜੋਗੀ, ਜੰਗਮ, ਸਨਿਆਸੀ, ਬੋਧੀ, ਸਰੇਵੜੇ ਅਤੇ ਬੈਰਾਗੀ । 9. ਦਵਾਈ । 10. ਮੂੰਹ । 11. ਬਹੁਤ ਪਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ । 12. ਨਮਸਕਾਰ ।

ਫੇਰ ਅਵਰੁ ਸਿਧ ਬੋਲੇ :

'ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਜੋਗ ਕਉਨ ਹੈ ਅਤ ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਰੂਪੀ ਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਵਨ ਹੈ ? ਸਿੰਙੀ ਅਰੁ ਝੋਲੀ ਕਿਸ ਜੁਗਤ ਕੀ ਹੈ ? ਅਰੁ ਹਮ ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਜੀ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ ਜਗਾਵਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਕਵਨ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਜਗਾਵਤੇ ਹੋ ? ਹਮ ਕੋ ਇਸ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਦੇਵਉ।'

ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਮੈ ਸਬਦ ਬੋਲੇ :

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ[1] ਸਾਖੀ[2] ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੈ ਲੋਕ ਸੁਣੇ।
ਪਤੁ[3] ਝੋਲੀ ਮੰਗਣ ਕੈ ਤਾਈ ਭੀਖਿਆ ਨਾਮੁ ਪੜੇ ॥ ੧ ॥

ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ[4] ਜਾਗੈ

ਗੋਰਖ ਸੋ ਜਿਨਿ ਗੋਇ[5] ਉਠਾਲੀ ਕਰਤੇ ਬਾਰ[6] ਨ ਲਾਗੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ : ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਜੋ ਹੈ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਹੈ। ਆਪਣ ਆਪ ਕਰ ਸਦਾ ਬਜਤੀ ਹੈ; ਸਰਬ ਲੋਕ ਮੈ ਪਰਕਾਸਕ[7] ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਯਹ ਹੈ, ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਸੁਰਤ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਬਿਖੇ ਲੀਨ ਭਈ। ਏਹੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਹੈ। ਪਤ ਰੂਪੀ ਝੋਲੀ ਬਿਖੈ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਭਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੈ ਗੋਰਖ ਜਾਗੇ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਵਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਕਾਸਿਆ[8] ਹੈ। ਅਰੁ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਤੇ ਕੋ ਬੇਰ[9] ਨਹੀਂ ਲਗੀ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਣਿ ਬੰਧਿ ਰਾਖੇ ਚੰਦ ਸੂਰਜੁ ਮੁਖਿ[10] ਦੀਏ।
ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਉ ਧਰਤੀ ਦੀਨੀ ਏਤੇ[11] ਗੁਣ ਵਿਸਰੇ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ,'ਹੇ ਸਿਧੋ ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਅਰ ਪਵਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕਾ ਬੰਧੇਜ ਕੀਆ ਹੈ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਰੁ ਸੂਰਜ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਖ ਦੀਪਕ ਕੀਏ ਹੈ, ਤੀਨ ਲੋਕ ਮੇਂ ਉਜਿਆਰਾ[12] ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਹੈ, ਮਰਣੇ ਅਰੁ ਜੀਵਣੇ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਭੋਗੋ ਕਉ[13] ਧਰਤੀ ਕਰ ਦਈ ਹੈ, ਐਸੇ ਗੁਣਾਬਾਦ[14] ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੋ ਬਿਸਾਰ ਕੇ ਕਵਨ ਜੋਗ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਤੁ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਪੀਰ ਪੁਰਸ ਬਹੁਤੇਰੇ।
ਜੇ ਤਿਨ ਮਿਲਾ ਤ ਕੀਰਤਿ[15] ਆਖਾ ਤਾ ਮਨ ਸੇਵ ਕਰੇ ॥ ੩ ॥

---

1. ਭੰਡਾਰ। 2. ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਈ ਬੁਧੀ। 3. ਸਿਖਿਆ। 4. ਖਪਰ, ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਠੂਠਾ। 5. ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। 6. ਪ੍ਰਿਥਵੀ। 7 ਦੇਰ। 8 ਪ੍ਰਸਿੱਧ। 9. ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ। 10. ਦੇਰ। 11. ਵੱਡੇ। 12. ਉਪਕਾਰ। 13. ਉਜਾਲਾ। 14. ਭੋਗਣ ਲਈ। 15. ਉਪਕਾਰੀ। 16. ਹਰੀ ਜਸ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਸਿਧੋ : ਜੇਤੇ ਸਿਧ ਅਰੁ ਸਾਦਕ ਜੋਗੀ ਅਰੁ ਜੰਗਮ ਪੀਰ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜੇ ਉਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ ਤਾ ਮਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤ ਉਪਜੇ ।

ਤਾ ਫੇਰ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਕਾਗਦੁ[1] ਲੂਣੁ ਰਹੈ ਘ੍ਰਿਤ[2] ਸੰਗੇ ਪਾਣੀ ਕਮਲੁ ਰਹੈ ।
ਐਸੇ ਭਗਤ ਮਿਲਹਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਜਮੁ[3] ਕਿਆ ਕਰੈ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਜੈਸੇ ਕਾਗਦ ਅਰ ਲੋਣ ਘ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਲ ਬਿਖੇ ਕਮਲ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਨਿਰਲੇਪੀ[4] ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਤਉ ਜਮ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਆ ਹੈ ।

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[5] ਸਿਉ[6] ਸੁਨੇ ਤਬ ਸਿਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ[7] ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ । ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੋ[8] ਬਿਦਆ ਭਏ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੩੪

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰਾ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰਾ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਤਿਲਤੀਜੀ[9] ਮੋ[10] ਸਿਧੋ ਸਿਉ[11] ਚਰਚਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਵੈਗੀ[12]

ਦੋਹਰਾ

ਸਿੰਧ ਨਿਕਟ ਦਖਣ ਬਿਖੇ ਤਹਾ ਮਹਾਂਦੇਵ ਅਸਥਾਨ ।
ਸਿਧ ਤਹਾਂ ਮੇਲਾ ਕਰੇ ਮਹਮਾ ਅਮਿਤ[13] ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਿਹ ਅਸਥਾਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਏ ।
ਕਰ ਆਸਨ ਤਹਾਂ ਅਸਥਿਤ ਭਏ[14] ।

1. ਕਾਗਜ਼ । 2. ਘਿਉ । 3. ਕਾਲ । 4. ਰਾਗ, ਦਵੈਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ । 5 ਮੂੰਹ । 6 ਤੋਂ । 7 ਨੂੰ । 8 ਪਾਸੋਂ । 9 ਪਾਲੀਪੁਰ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ । 10 ਵਿੱਚ । 11. ਨਾਲ । 12 ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ 13. ਬੇਹੱਦ । 14. ਟਿਕੇ ।

ਫੁਨਿ[1] ਸਿਧ ਤਹਾਂ ਸਭ ਭਏ ਇਕਤ੍ਰ ।
ਆਸਨ ਬੈਠ ਆਗੇ ਧਰ ਪਤ੍ਰ[2] ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਸਿਧੋ ਗੋਰਖ ਪਹਿ ਜਾਇ ।
ਇਕ ਤਿਲ ਭੇਟ ਧਰਿਓ ਤਿਸ ਆਇ ।
ਤਬ ਗੋਰਖ ਜੀ ਕਹਿਓ ਸਿਧ ਬੁਲਾਇ ।
ਇਹੁ ਤਿਲੁ ਤੁਮ ਦੇਵਹੁ ਸਭ ਵਰਤਾਇ ॥ ੩ ॥
ਤਬ ਸਭ ਸਿਧਨ ਕੀਓ ਬਿਚਾਰ ।
ਇਕ ਤਿਲ ਬਰਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ।
ਸਭ ਮਿਲ ਗੋਰਖ ਕੋ ਕਹੇ ਜਾਇ ।
ਪੁਨ ਬਾਲਾ ਜੀ ਆਏ ਇਹ ਠਾਇ[3] ॥ ੪ ॥
ਕਹੋ ਤਾਹਿ[4] ਸਭ ਕੋ ਵਰਤਾਵੈ ।
ਸਭ ਕੈ ਪਤ੍ਰ ਮਾਹਿ ਕਿਮ ਪਾਵੈ ।
ਇਹ ਪਰਤਗਿਆ[5] ਤਾਕੀ ਕੀਜ ।
ਏਕ ਪੰਥ ਦੁਇ ਕਾਰਜ ਲੀਜੈ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਗੋਰਖ ਜੀ ਐਸੇ ਕਹਿਓ ਬਾਲਾ[6] ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ।
ਇਹ ਤਿਲ ਬਰਤਾਵੋ ਸਕਲ ਮੋ,[7] ਨਹੀ ਤੁਮ ਸਮਾਨ ਜਗ ਆਨ[8] ॥ ੬ ॥

ਚੋਪਈ

ਤਬ ਦਿਆਲ[9] ਵੈ ਤਿਲ ਕੋ ਲੀਓ ।
ਲੈ ਕੁੰਡੀ ਸੋਟਾ ਮੈਥਨ[10] ਕੀਓ ।
ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਦੀਓ ਵਰਤਾਇ ।
ਸਭ ਕੇ ਪਤ੍ਰ ਭਰੇ ਲੀਲਾਇ[11] ॥ ੭ ॥
ਸਭ ਦੇਖਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਿਸਮ[12] ਹੋਇ ਗਏ ।
ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਪਰਸੰਸਤ[13] ਭਏ ।
ਤੁਮ ਪਰਮ[14] ਅਉਧੂਤ[15] ਅਰੁ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ।
ਤੁਮ ਅਭੰਗਤ[16] ਪੂਰਨ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੮ ॥

ਤਬ ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, 'ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਤਿਲ ਕੇ ਵਰਤਾਏ ਪਰ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ

1. ਫੇਰ । 2 ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਰਤਨ । 3. ਥਾਂ । 4. ਉਸ ਨੂੰ । 5. ਭਾਵ 'ਪੀਖਿਆ' ਤਾਂ ਹੈ । 6. ਭਾਵ 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ' । 7. ਸਭਨਾ ਵਿੱਚ । 8. ਹੋਰ ਕੋਈ । 9. ਭਾਵ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ' । 10. ਰਗੜਨਾ । 11. ਲੀਲਾ ਦੁਆਰਾ । 12. ਹੈਰਾਨ । 13. ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 14. ਉੱਚ ਪਦਵੀ ਵਾਲਾ । 15. ਸਨਿਆਸੀ । 16. ਜੋ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ।

ਅਵਧੂਤ[1] ਤਬ ਕਹਾ, ਸੋ ਅਵਧੂਤ ਪਦ ਬਡਾ ਸੁਗਮ[2] ਹੈ। ਨਾਥ ਜੀ ਕੋ ਪੂਛੋ ।'

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੋਰਖ ਜੀ ਬੋਲੇ।

ਬਚਨ ਗੋਰਖ ਜੀ ਕਾ :

ਤਾ ਗੋਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ, 'ਹੇ ਬਾਲਾ ਜੀ[3] ! ਅਵਧੂਤ ਪਦ ਅਗੰਮ[4] ਹੈ । ਤੁਮ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੈ ਨਿਜ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[5] ਸਿਉ ਨਿਰੂਪਣ[6] ਕਰੋ ।'

ਤਬ ਬਾਬ ਰਾਗੁ ਪਰਭਾਤੀ ਮੈ ਸਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰ(ਣ) ਕੀਆ—

ਜਾ ਕੈ ਰੂਪ ਨਾਹੀ, ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਮੁਖ ਮਾਸਾ[7] ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੇ ਨਿਰੰਜਨੁ[8] ਪਾਇਆ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਹੈ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੧ ॥
ਅਉਧੂ[9] ਸਹਜੇ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ।
ਜਾ ਤੇ ਫਿਰਿ ਨ ਆਵਹੁ ਸੰਸਾਰਿ[10] ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਨ ਰੂਪ ਅਰੁ ਜਾਤ ਅਰੁ ਵਰਨ ਸਰੀਰ ਬੁਧ ਨਿਵਰਤ ਭਈ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਮਿਲ ਕਰਿ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਮੋ ਸਮਾਏ ਹੈ ।

ਅਰਥ ਰਹਾਉ ਕਾ :

ਅਰਥ ਵਹੀ ਅਉਧੂਤ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਸਹਜਿ ਤਤੁ ਹੀ ਬਿਚਾਰ ਹੈ, ਆਵਨ ਜਾਨ ਸੋ ਰਹਿਤ ਭਏ ਹੈ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜਾ ਕੈ ਕਰਮੁ ਨਾਹੀ, ਧਰਮੁ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਸੁਚਿ ਮਾਲਾ ।
ਸਿਵਜੋਤਿ[11] ਕੰਨਹੁ[12] ਬੁਧਿ ਪਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਮ ਅਰਿ ਧਰਮ ਸੁਚ ਮਾਲਾ, ਅਰੁ ਜਾਪ ਅਰੁ ਤਾਪ ਏ ਪਰਵਿਰਤ[13] ਮਾਰਗ ਨਿਰਵਿਰਤ[14] ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ ਕੇ ਸਿਵਜੋਤ[15] ਬੁਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਹੈ, ਉਨ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰ ਰਛਪਾਲ[16] ਹੈ ।

---

1 ਸਨਿਆਸੀ। 2. ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕੀਏ। 3. ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਬਾਲਾ ਜੀ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। 4, ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। 5, ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ । 6. ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਥਨ ਕਰਨਾ। 7 ਮੁਖ ਆਦਿ ਅੰਗ ਅਤੇ ਮਾਸ । 8. ਪਵਿੱਤਰ ਹਰੀ 9. ਹੇ ਅਉਧੂਤ ਜੋਗੀ । 10. ਸੰਸਾਰ ਦੁਨੀਆ। 11. ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਹਰੀ । 12. ਪਾਸੋਂ 13. ਵਿਹਾਰ ਵੱਲ ਲੱਗਣਾ 14 ਹਟਣਾ। 15. ਆਤਮ ਗਿਆਨ। 16. ਰਾਖਾ।

ਤਾ ਫੇਰਿ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜਾ ਕੈ ਬਰਤੁ ਨਾਹੀ, ਨੇਮ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਬਕਬਾਈ[1] ।
ਗਤਿ[2] ਅਵਗਤਿ[3] ਕੀ ਚਿੰਤ ਨਾਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਈ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ[4] :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਜਾ ਕੇ ਬਰਤ ਨੇਮ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਨ ਬਿਵਹਾਰਗਤਿ ਅਵਗਤਿ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਨਿਵਰਤਿ ਭਈ[5] ਹੈ ਵਹੀ ਅਵਧੂਤ ਹੈ ।

ਪੁਨਹ[6] ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜਾ ਕੈ ਆਸ ਨਾਹੀ, ਨਿਰਾਸ ਨਾਹੀ, ਚਿਤਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝਾਈ ।
ਤੰਤ[7] ਕਉ ਪਰਮਤੰਤੁ[8] ਮਿਲਿਆ ਨਾਨਕ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਆਸ ਅਰ ਨਿਰਾਸ ਦੋਨੋ ਕੋ ਨਾਸ ਕਰ ਚਿਤ ਸੁਰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਅਵਸਥਾ ਦ੍ਰਿੜ ਭਈ ਹੈ, ਤਤੁ ਪਰਮਤੰਤੁ ਮੈ ਮਿਲਿਆ, ਅਰਥ ਯਹ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ[10] ਮੇਰੇ ਮਤ ਬਿਖੇ ਤਿਸ ਕੋ ਅਵਧੂਤ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ।

ਏਹ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[11] ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ[12] ਸਿਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਅਦੇਸ[13] ਕੀਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ, 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਲਾ ਜੀ ! ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕਰ ਹਮਾਰਾ ਸੰਸਾ ਨਿਵਰਤ ਭਇਆ[14] ਹੈ ।'

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿਧੋਂ ਸਿਉ ਵਿਦਿਆ ਭਏ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੩੫

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

---

1. ਬੇਅਰਥ ਬੋਲਣਾ, ਬਕਵਾਸ । 2. ਚੰਗਾ । 3. ਮੰਦਾ । 4. ਭਾਵਾਰਥ । 5 ਹਟ ਗਈ । 6. ਫਰ । 7. ਜੀਵ । 8. ਹਰੀ । 9. ਵਿੱਚ । 10. ਬੱਝ ਗਿਆ । 11. ਮੂੰਹ 12. ਸੁਣ ਕੇ । 13. ਨਮਸਕਾਰ 14. ਹਟ ਗਿਆ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕਾਵਰੂ[1] ਦੇਸ ਕੀ ਚਲੀ

ਦੋਹਰਾ

ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਰਮਤੇ[2] ਪ੍ਰਭੂ ਗਏ ਕਾਵਰੂ ਦੇਸ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਸੰਗ ਲੇ ਪਰਮ ਨਿਰਾਲਮ[3] ਭੇਸ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਏਕ ਨਗਰ ਸਮੀਪ[4] ਜਬ ਗਏ ।
ਬਾਹਰਿ ਨਗਰਿ ਅਸਥਿਤ[5] ਗੁਰ ਭਏ ।
ਜਬ ਗੁਰ ਭਏ ਆਸਨ ਅਸੀਨ[6] ।
ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ[7] ॥ ੨ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੀ ।
ਨਗਰ ਦੇਖ ਆਵਹੁ[8] ਇਕ ਬਾਰੀ ।
ਤਬ ਆਗਿਆ ਦੀਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਦੇਖ ਨਗਰ ਆਈਓ ਤਤਕਾਲ[9] ॥ ੩ ॥
ਪੁਨ[10] ਮਰਦਾਨਾ ਨਗਰ ਮੋ[11] ਗਇਓ ।
ਹਾਟ, ਬਜਾਰ, ਗ੍ਰਿਹੁ[12] ਦੇਖਤ ਭਇਓ ।
ਸੁੰਦਰ ਜੁਵਾ[13] ਪੁਰਖ ਤ੍ਰਿਆ ਦੇਖਾ ।
ਮੰਤ੍ਰ ਜੁਗਤ[14] ਤਿਨ ਕੀਓ ਬਸੇਖਾ[15] ॥ ੪ ॥
ਤਾਗਾ ਬਾਂਧ ਮੰਤ੍ਰ ਮੁਖ ਆਖਿਓ ।
ਮੇਢਾ[16] ਕਰ ਗ੍ਰਹ ਮੈ[17] ਬੰਧ ਰਾਖਿਓ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਰ[18] ਲਗੀ, ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।
ਤਬ ਦੀਨਬੰਧ[19] ਪੂਛਿਓ ਕਰ ਦਾਇਆ[20] ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਸਤਗੁਰ ਨਗਰੀ ਖੋਜਤੇ ਗਏ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸ ।
ਤਿਨ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿ 'ਮੈਂ ਮੈਂ'[21] ਕਰਿਓ ਛਪਟਤੁ[22] ਲੇਤੁ ਉਸਾਸੁ[23] ॥ ੬ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟ[24] ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਰੀ ।
ਬੰਧਨ ਛੁਟਿਓ ਦੇਹ[25] ਨਰ[26] ਧਰੀ[27] ।

---

1. ਕਾਮਰੂਪ, ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭੂਟਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ । 2. ਚੱਲੇ । 3. ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਜਿਹਾ । 4 ਨੇੜੇ, ਨਜ਼ਦੀਕ । 5. ਟਿਕਣਾ । 6. ਵਿਰਾਜਮਾਨ । 7. ਕੀਤੀ । 8 ਆਵਾਂ 9. ਛੇਤੀ । 10. ਫੇਰ । 11. ਵਿੱਚ । 12 ਘਰ । 13 ਜੁਆਨੀ ਵਾਲਾ । 14 ਤਕਬੀਰ । 15. ਬਹੁਤ । 16. ਮੀਢਾ । 17. ਵਿੱਚ । 18. ਦੇਰ । 19 ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 20. ਦਇਆ ਮਿਹਰ । 21. ਮੀਢੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ । 22. ਲਪਕ ਕੇ 23, ਠੰਡਾ ਸਾਹ, ਲੰਮਾ ਸਾਹ, ਹਉਕਾ । 24. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ । 25, ਸ਼ਰੀਰ । 26. ਮਨੁੱਖੀ । 27. ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ।

ਹੋਇ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਗਤ[1] ਚਰਨਨ ਪਰ ਪਰਾ ।
ਤੁਮ ਨਇਆ[2] ਜਨਮੁ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭ ਕਰਾ ॥ ੭ ॥
ਇਹੁ ਦੇਖ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਆ[3] ਇਮ[4] ਜਾਨਾ ।
ਇਹੁ ਬਡਾ ਸਿਧ ਹੈ ਗੁਨੀ ਪਰਧਾਨਾ ।
ਕਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜੁਗਤ[5] ਇਨ ਕੋ ਬਸਿ ਕੀਜੈ ।
ਗ੍ਰਹ ਮੋ ਰਾਖਿ ਇਛਾ[6] ਸੁਖ ਲੀਜੈ ॥ ੮ ॥
ਤਬ ਬਹੁਤ ਤ੍ਰਿਆ ਮਿਲਿ ਇਸਟ[7] ਅਰਾਧਿਓ[8] ।
ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਜੁਗਤ ਸਭ ਸਾਧਿਓ[9] ।
ਜਬ ਛੂਛੀ[10] ਗਤਿ ਮੰਤ੍ਰ ਭਈ ਨਾਰੀ ।
ਤਬ ਪੁਰਖ ਨਾਰ ਨਗਰੀ ਜੁਗ ਸਾਰੀ ॥ ੯ ॥
ਤਬ ਸਕੋਪ[11] ਗੁਰ ਦਿਸਟਿ[12] ਨਿਹਾਰੀ[13] ।
ਬਝੇ ਸਬ ਅੰਗ ਪੁਰਖ ਅਰੁ ਨਾਰੀ ।
ਸਕਤ[14] ਦੇਖਿ ਤਿਨ ਚਰਨ ਅਰਾਧੇ ।
ਮੁਕਤੇ[15] ਭਏ ਛੂਟ ਗਏ ਬਾਧੇ ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਸਤਗੁਰ ਆਸਨ ਕੌ ਚਲੇ ਸਭ ਨਗਰ ਲੋਗ ਗਏ ਸਾਥ ।
ਦੇਖ ਦਰਸ ਸੁਭਗਤ[16]ਭਏ ਪੁਨ ਪੁਨ[17] ਚਰਨਨ ਮਾਥ[18] ॥ ੧੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪੁਨ ਗੁਰ ਤਾਕੋ ਕਹਿਓ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਰੋ ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਅਤਿ ਨੀਚ[19] ਗਤਿ ਉਤਮਿ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭਾਇ[20] ॥ ੧ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ[21] ।—੩੯

---

1. ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ । 2. ਨਵਾਂ । 3. ਇਸਤ੍ਰੀ । 4. ਇਉਂ । 5. ਮੰਤਰਵਸ ਕਰਕੇ । 6. ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ । 7. ਪੂਜ-ਦੇਵ । 8. ਧਿਆਇਆ । 9. ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ । 10. ਖਾਲੀ । 11. ਕ੍ਰੋਧ ਸਹਿਤ । 12. ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ । 13. ਵੇਖਿਆ । 14 ਸ਼ਕਤੀ । 15 ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ । 16. ਅੱਛੀ ਗਤੀ । 17. ਮੁੜ ਮੁੜ, ਘੜੀ ਘੜੀ । 18. ਮੱਥਾ । 19. ਬਹੁਤ ਘਟੀਆ । 20. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ । 21. ਪਾਰ ਨਿਸਤਾਰਾ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਬਤ[1] ਕੀ, ਸਿਧੋ ਸੋ ਚਰਚਾ ਨਿਰੂਪਣ[2] ਹੋਇਗੀ ।

ਊਹਾ ਸਿਉ ਸਤਿਗੁਰ ਮਰਦਾਨੇ ਸਾਥ ਲੀਏ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਕੀ ਦਿਸਾ[3] ਕੋ ਗਮਨ ਕੀਆ[4] ।

ਦੋਹਰਾ

ਚਲੇ ਸੁਮੇਰ ਬਿਹਾਰ ਜੁਤ[5] ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ[6] ।
ਨਿਜ ਭਗਤ ਰੂਪ ਹਰਿ ਬਪੁ[7] ਧਰਿਓ ਮਹਿਮਾ ਅਮਿਤ[8] ਮਹਾਨ ॥ ੧॥
ਸਿਵ[9] ਬਿਰੰਚ ਅਰੁ ਸਕਤ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰ ਮੁਨੀਸਰ ਸਿਧ ।
ਅਮਿਤ ਸਭਾ ਸੁੰਦਰ ਬਨੀ ਭਇਓ ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਬਿਬਿਧ[10] ॥ ੨ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਸੁਮੇਰ ਗਏ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਸੋਭਤ ਸੁੰਦਰ ਗਿਰ[11] ਪਰਮ ਬਿਸਾਲ[12] ।
ਅਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ[13] ਰਤਨ ਮਨ ਜੜੀ ।
ਜਗਿਓ-ਪਵੀਤ[14] ਜਿਉ ਗੰਗਾ ਫਿਰੀ ॥ ੩ ॥
ਅਸਟ[15] ਸ੍ਰਿੰਗ[16] ਸੁੰਦਰ ਪਰਧਾਨ ।
ਤਹਾ ਸਾਧ ਮੁਨੀਸਰ[17] ਬਸੇ ਮਹਾਨ ।
ਚਾਰ ਪੁਰੀ ਚਉਦਿਸ[18] ਅਤ ਸੁੰਦਰ ।
ਮਧ[19] ਬਨਿਓ ਕੈਲਾਸੀ[20] ਮੰਦਰ ॥ ੪ ॥
ਤਹਾ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆ ਸੁਰ ਕਰੇ ਬਿਹਾਰ ।
ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਜਾ ਬਸੇ ਸੁਭਚਾਰ[21] ।
ਤਹਾ ਪ ਰਜਾਤ[22] ਉਪਬਨ[23] ਸੁਭ ਭਾਤੀ ।
ਤਹਾਂ ਕਾਮਧੇਨ[24] ਇਛਾ ਮਨ ਦਾਤੀ ॥ ੫ ॥

---

1. ਇਕ ਖਾਸ ਪਹਾੜ ਜੋ ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਹਨ । ਜੁਗਰਾਫ਼ੀਏ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਦ੍ਰ ਹਿਮਾਲੀਆ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਮੇਰ ਹੈ । 2. ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ । 3. ਵੱਲ । 4. ਚੱਲੇ । 5. 6, ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਖਜ਼ਾਨਾ । 7. ਸ਼ਰੀਰ । 8. ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ । 9. 10. ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ । 11. ਪਹਾੜ । 12. ਵਿਸ਼ਾਲ । 13. ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਕਾਸ ਸੀ 14 ਜਨੇਊ । 15 ਅੱਠ । 16. ਸਿੰਗ, ਚੋਟੀ (ਪਹਾੜ ਦੀ) । 7. ਰਿਸ਼ੀ ਰਾਜ । 18. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ । 19. ਵਿਚਾਲੇ । 20 ਚਮਕਦਾਰ, ਲਸ਼ਕਦਾ । 21 ਸ਼ੁਭ ਆਚਾਰ ਵਾਲੀ, ਨੇਕ ਚਲਨ । 22. ਸਮੁਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਰਛ, ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਰਖਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ । 23. ਬਾਗ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਅਤੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਤੇ ਦਰਖਤ ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਲਾਏ ਹੋਣ । 24. ਪੁਰਾਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਗ ਦੀ ਇਕ ਗਊ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਨ ਚਿਤਵੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ ।

ਸੁੰਦਰ ਤੜਾਕ[1] ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਭਰੇ ।
ਸਕਲ ਸ੍ਰਿੰਗ ਚਿੰਤਾਮਨ[2] ਜੜੇ ।
ਲੀਲਾ ਸਕਲ ਲੋਕ ਤਹਾਂ ਭਾਸੇ ।
ਅਤਿ ਬਿਸਾਲ ਛੂਹ ਰਹੇ ਅਕਾਸੇ* ॥ ੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਲੈ ਅਸੁਰ[3] ਪੂਜਨ ਕਰੈ ਊਪਰ ਜਜੈ[4] ਸੁਰ ਦੇਵ ।
ਦਿਭ ਬਿਭੂਤ[5], ਹਰਿ-ਬਪ[6], ਕਹਿਓ ਸਕਲ ਗਿਰਨ[7] ਕੋ ਦੇਵ ॥ ੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਊਪਰ ਜਬ ਗਏ ।
ਸਕਲ[8] ਸਿਧ ਫੁਨਿ[9] ਭੇਟਤ ਭਏ[10] ।

ਗੋਰਖ ਵਾਚ

ਤਬ ਬੋਲੇ ਗੋਰਖ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ[11] ।
ਆਈਏ ਬਾਲਾ ਜੀ ਅੰਤਰਗਾਮੀ[12] ॥ ੮ ॥
ਤਹਾ ਸਿਧ ਚਉਰਾਸੀ ਆਸਨ ਧਾਰੇ[13] ।
ਨਵਨਾਥ[14] ਛੇ-ਜਤੀ[15] ਉਚਾਰੇ ।
ਦੇਖ ਮਰਦਾਨਾ ਬਿਸਮ[16] ਹੋਇ ਗਇਆ ।
ਫੁਨ ਹੋਇ ਭੈ-ਚਕਰਤ[17] ਚਰਨਨ[18] ਪਰ ਪਇਆ ॥ ੯ ॥
ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ[19] ਕਰ ਦੇਖਾ ।
ਦੇਵਬੁਧ[20] ਤਬ ਭਇਓ ਬਸੇਖਾ[21] ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਬਿਨਤੀ ਮੁਖ ਧਾਰੇ ।
ਸਭ ਸਿਧ ਨਾਮ ਕਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧੦ ॥
ਤਬ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਸਿੰਧ[22] ਬੋਲੇ ਮੁਖ ਬਾਨੀ ।
ਯਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਨਾਥ ਬਡਿ ਗਿਆਨੀ ।
ਮਾਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਅਰ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ।
ਮੰਗਲ ਨਾਥ, ਘੁੰਘੂ ਨਾਥ, ਸਾਥ ॥ ੧੧ ॥

---

1 ਤਲਾਉ। 2. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਮਣਿ ਜੋ ਮਨਚਿਤਵੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। *ਇਹ ਤੁਕ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। 3. ਦੈਂਤ 4. ਪੂਜਣਾ। 5. ਦੈਵੀ ਵਿਭੂਤ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਦੈਵੀ ਧਨ ਵਾਲਾ। 6. ਹਰਿ=ਹਰਾ, ਬਪ=ਸਰੀਰ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੀ ਹਰਿਆਵਲ ਹੈ। 7. ਪਹਾੜ। 8. ਸਾਰੇ। 9. ਫੇਰ। 10. ਮਿਲੇ। 11. ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। 12. ਮਨ ਵਿਚ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। 13. ਆਸਣ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। 14. ਨੌਂ ਨਾਥ :— ਆਦਨਾਥ, ਮੱਛੰਦ੍ਰ ਨਾਥ, ਉਦਯ ਨਾਥ, ਸੰਤੋਖ ਨਾਥ, ਕੰਥੜ ਨਾਥ, ਸਤਯ ਨਾਥ, ਚੌਰੰਗੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਅਸਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। 15. ਯਤ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਛੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਤਮਾ :— ਹਨੂਮਾਨ, ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾਂ, ਲਛਮਣ, ਭੈਰਵ, ਗੋਰਖ ਅਤੇ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਯ। 16. ਹੈਰਾਨ। 17. ਡੈ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ। 18. ਪੈਰਾਂ 19. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ। 20. ਦੈਵੀ ਮੱਤ। 21. ਬਹੁਲਤਾ, ਜ਼ਿਆਦਤੀ। 22. ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ।

ਇਹੁ ਗੋਪੀ ਨਾਥ, ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਸੁਹਾਇ ।
ਇਹ ਸੂਰ ਨਾਥ, ਚੰਬਲ ਨਾਥ, ਕਹਾਇ ।
ਨਵੈ ਨਾਥ ਇਹੁ ਜਗਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ।
ਸਰਬੰਗਾਮੀ ਪੁਰਖ ਮਹਾਂਨ ॥ ੧੨ ॥

ਏਹ ਨਵੈ ਨਾਥੋ ਕੇ ਨਾਮ ਬਰਨਨ ਕਰ ਸੁਣਾਏ, ਮਰਦਾਨੇ ਜੋ ਪੂਛੇ ਥੇ। ਅਗੇ ਛਿਅ ਜਤੀਓ ਕੇ ਨਾਮ ਚਲੇ ।

ਅਬ ਜਤੀ ਨਾਮ ਬਰਨਨਾ :—
ਗੋਰਖ ਜਤੀ ਦਤ ਜਤੀ ਪਰਮਾਨ ।
ਹਨਵੰਤ ਜਤੀ ਭੈਰੋ ਪਰਧਾਨ ।
ਲਛਮਨ ਜਤੀ ਭੀਖਮ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ
ਏਹ ਛੇ ਜਤੀ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ॥ ੧੩ ॥

ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਾ,'ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ ! ਨਉ ਨਾਥੋਂ ਕੇ ਨਾਉ ਭੀ ਸੁਨੇ, ਪਰ ਜੀ ਇਹ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਕਹਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੁਝ ਕੋ ਸ੍ਰਵਨ ਕਰਾਵਉ ਜੋ ਕਉਨ ਕਉਨ ਸਿਧ ਹੈ ।'

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧੋ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹ ਸੁਨਾਉਤੇ ਹੈ, ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ । ਅਰੁ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧੋ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਤੇ ਹੈ—

ਦੋਹਰਾ

ਮੰਘਰ ਸੰਘਰ ਸਿਧ ਯਹ ਭੰਗਰ ਝੰਗਰ ਸਿਧ ।
ਉਮਰਾ ਧੁਮਰਾ ਜੋਗ ਨਿਧ ਕਾਨੀਫਾ ਸਤ ਬੁਧ ॥ ੧੭ ॥
ਹਾਨੀਪਾ ਜੋਗੀ ਬਡੇ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ।
ਪੁਨਿ ਮੰਘਰ ਜੋਗੀ ਬਡੇ ਲੰਗਰ ਸਿਧ ਮਹਾਨ ॥ ੧੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਹਾਰ ਜੀਤਨ ਇਹੁ ਸਿਧ ਪਰਬੀਨ ।
ਪਤਨ ਨਾਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿੜ ਆਸੀਨ ।
ਬਿਬਾਲਕ ਜਾਲ ਕਾ ਪਰਮ ਜੁਗੀਸਰ ।
ਖਿਥੜਾ ਸੁਰਤਸਿਧ ਸਿਧ ਗੁਨ ਈਸਰ ॥ ੧੯ ॥
ਨਿਰਤ, ਕੇਵੜਾ ਸੰਤਰ ਸਿਧ ।
ਯਹ ਗੋਕਲ ਹੈ ਅਉਸਰਨਿਧ ।
ਚਤੁਰਬੈਣ ਆਇ ਐਨ ਕਲਿ ਕਰਣਾ ।
ਅਉਘੜਾ ਪਰਬਲਤਾ ਨਿਰਮਲ ਬਰਣਾ ॥ ੨੦ ॥
ਈਸਰ, ਦ੍ਰਿਗ ਭੂਤ ਵੇ ਲਰਕਾ ਸਿਧ ।

ਸੰਭੂ, ਅਛਰਦੇਨ, ਪਲਕਨਿਧ ।
ਪਿਪਾ ਲਕ ਸੁਗਮ, ਗਿਰਭੋਧ, ਅਉਮਾਲਸਾ ।
ਕੇਸ ਕਰਨ ਸਿਧ ਔਗੈਲਸਾ* ॥ ੨੧ ॥
ਅਗਨ ਸਗਾ, ਮੁਕਤੀਸਰ, ਚਲਨਾ ਚਿਤੌ
ਸੂਰ ਐਨੁ, ਸਿਧਸੈਨ, ਅਮਿਤੌ ।
ਗਿਰਬਲ ਸਿਧ ਜੋਗ ਲਗਨਾ ਸਿਧ ।
ਜੋਤਗਮਨਾ, ਬਿਮਲਜੋਤ, ਸਤ ਬੁਧ ॥ ੨੨ ॥
ਸੀਤਲ, ਜਲ ਅਘਰ ਘਨ ਤੁਲ ਸੈ ਜੋਗੁ !
ਪ੍ਰਿਤਪਾਨ ਅਕਲ ਨਿਗ ਹਰਖ ਨ ਸੋਗੁ ।
ਕਿਲਕ ਸਰ ਰਾਮ ਕੁਆਰ ।
ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੁਆਰ, ਬਿਸਨ ਪਾਤ, ਸੰਕਰ ਜੋਗ ਸੁਖਸਾਰ । ੨੩ ॥
ਪਰਮ ਜੋਗ ਮੀਰਾ ਹੁਸੈਨ ।
ਮੀਰ ਜੰਬੀਲ ਕੰਘਾਰਾ ਐਨ ।
ਕਲਨਕ ਨੈਨ ਨਦਲ ਨੈਨ ਅਰੁ ਸੂਰਸਤੀ ਸਿਧ ।
ਗੁਅਰਧਨ, ਸੈਨ, ਗੁਫਾਵਾਸੀ, ਸਤ ਬੁਧ ॥ ੨੪ ॥
ਅਮਲ ਨਾਸੀ ਕਲਾ ਸੰਗੀ ਜਾਨ ।
ਏਕ ਰੰਗੀ, ਕੇਵਲ ਕਰਮੀ ਮਾਨ ।
ਕਰਮ ਨਾਸੀ ਕਲਬੇ ਨਾਸੀ !
ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੋਗ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਖਵਾਸੀ॥ ੨੫ ॥
ਜੋਗ ਗਹਿਰੇ ਇਹੁ ਦੀਸ ਪਰੰਗੀ ।
ਆਪਰੂਪੀ, ਕੇਲਸ ਧੂਪੀ ਸੰਗੀ ।
ਬਿਹੰਗ ਜੋਗੀ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ[1] ।
ਖਲਾਸ ਮੂਗਰਾ ਜੋਗ ਨਿਧਾਨ[2] ॥ ੨੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਿਦਾਰ ਜੋਗੀ ਸੰਭਾਲਕਾ ਜੋਗੀ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨ ।
ਸਿਜ ਜੋਗ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿਧਿ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ॥ ੨੭ ॥
ਇਹ ਨਾਮ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀਏ ਸੁਨਾਇ ।
ਮੂਰਤ ਵੰਤ[3] ਦਰਸਨ ਕਰੋ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਆਹਿ ॥ ੨੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਹਾ ਭਏ ਅਸੀਨ[4] ।

*ਰੇ ਲਾ. ਪਿਪਲਾਕ । 1. ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ । 2. ਭੰਡਾਰ । 3. ਵਾਂਗ 4. ਆਸਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ।

ਬੋਲੇ ਬਚਨ ਸਿਧ ਪਰਬੀਨ[1] ।
ਭਗਤ ਅਵਤਾਰ ਯਾ[2] ਜੁਗ ਤੁਮ ਅਹੋ[3] ।
ਕਲਜੁਗ ਧਰਮ ਵਰਤੰਤ[4] ਸੁਭ ਕਹੋ ॥ ੨੯ ॥
ਤਬ ਸਤਗੁਰ ਬੋਲੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ।
ਕਲਜੁਗ ਵਰਤਮਾਨ ਜਿਮ ਆਇ[5] ।
ਜਗਤ ਧਰਮ ਜੁਗ ਰਾਜ-ਨੀਤ[6] ।
ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਕਹਿਓ ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ[7] ॥ ੩੦ ॥

ਸਲੋਕ
(ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ)

ਸਤੀ[8] ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਸਤ[9] ਕਮਾਹਿ ।
ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ[10] ਘਰਿ ਦੇਵਣ ਜਾਹਿ ।
ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖੈ ਖਟਿਐ[11] ਭਾਉ[12] ।
ਭਾਵੈ ਆਵਉ ਭਾਵੈ ਜਾਉ ।
ਸਾਸਤੁ[13] ਬੇਦੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ।
ਆਪੋ ਆਪੈ[14] ਪੂਜਾ ਹੋਇ ।
ਕਾਜੀ ਹੋਇ ਕੈ ਬਹੈ ਨਿਆਇ[15] ।
ਫੇਰੇ ਤਸਬੀ[16] ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ।
ਵਢੀ[17] ਲੈ ਕੈ ਹਕੁ ਗਵਾਏ ।
ਜੇ ਕੋ ਪੁਛੈ ਤਾ ਪੜਿ ਸੁਣਾਏ ।
ਤੁਰਕ ਮੰਤ੍ਰੁ[18] ਕਨਿ ਰਿਦੈ ਸਮਾਹਿ[19] ।
ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਹਿ[20] ਚਾੜੀ[21] ਖਾਹਿ[22] ।
ਚਉਕਾ ਦੇ ਕੈ ਸੁਚਾ ਹੋਇ ।
ਐਸਾ ਹਿੰਦੂ ਵੇਖਹੁ ਕੋਇ ।
ਜੋਗੀ ਗਿਰਹੀ[23] ਜਟਾ ਬਿਭੂਤ ।
ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਰੋਵਹਿ ਪੂਤ ।
ਜੋਗੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜੁਗਤਿ[24] ਗਵਾਈ ।
ਕਿਤੁ ਕਾਰਣਿ ਸਿਰਿ ਛਾਈ [25] ਪਾਈ ।
ਨਾਨਕ ਕਲਿ[26] ਕਾ ਏਹੁ ਪਰਵਾਣੁ[27] ।
ਆਪੇ ਆਖਣੁ ਆਪੇ ਜਾਣੁ ॥ ੧ ॥

---

1. ਨਿਪੁੰਨ, ਚਤਰ । 2. ਇਸ । 3. ਹੋ । ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਹਾਲ । 4. ਵਰਤਾਰਾ । 5. ਰਾਜਨੀਤੀ । 5. ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 6. ਦਾਨੀ । 7. ਦਾਨ । 8 ਸਿਖਿਆ । 9. ਧਨ ਲਈ । 10. ਪਿਆਰ । 11. ਸ਼ਾਸਤਰ । 12. ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਗਰਜ਼ਦੀ । 13. ਇਨਸਾਫ਼ । 14. ਮਾਲ । 15. ਰਿਸ਼ਵਤ । 16. ਇਸਲਾਮੀ ਕਲਮਾ । 17. ਵਸੂਲਦੇ ਹਨ । 18. ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ । 19. ਚੁਗ਼ਲੀ । 20. ਖਾ ਕੇ । 21. ਕਬੀਲਦਾਰ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ । 22. ਜੋਗਤਾ । 23. ਸੁਆਹ 24. ਕਲਜੁਗ । 25. ਮਾਪ ।

ਆਗੇ ਦੂਜਾ ਸਲੋਕ

(ਕਲੂਕਾਲ* ਧਰਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈ)

ਕਲਿ[1] ਕਾਤੀ[2] ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ[3] ਧਰਮ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ[4] ।
ਕੂੜ[5] ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ।
ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ[6] ਹੋਈ ।
ਆਧੇਰੈ[7] ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ।
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਰੋਈ ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਗਤਿ[8] ਹੋਈ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਸਾਧੋ ! ਇਸ ਜੁਗ ਕਾ ਏਹ ਵਰਤਾਰਾ[9] ਹੈ। ਇਸ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸਤੀ ਪਾਪ ਕਮਾਇ ਕਰ ਸਤ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰ ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਦਿਛਿਆ[10] ਦੇਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਸੋ ਧਨ ਖਾਟਣੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਨਿਕਟਿ ਹੋਇ ਅਥਵਾ ਦੂਰਿ ਜਾਇ । ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਕੋਈ ਨਹੀ ਮਾਨਤਾ। ਘਰ ਹੀ ਮੋਂ[11] ਮਨ-ਇਛਿਆ[12] ਪੂਜਾ ਭਈ। ਕਾਜੀ ਹਾਥ ਮੋ ਤਸਬੀ ਲੀਏ ਨਿਵ[13] ਕਰਤੇ ਹੈ। ਵਢੀ ਲੈ ਕੈ ਹਕਦਾਰ ਹਕ ਗਵਾਇ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੂਛੈ ਤਾ ਕਿਤਾਬ ਪੜ ਕੇ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਾ ਮੰਤ[13] ਸੁਨ ਕਰ ਹਿਰਦੇ ਮੋ[14] ਧਾਰਤੇ ਹੈ । ਲੋਕ ਗਵਾਇਆ ਅਰੁ ਅਭਖ[15] ਖਾਇਆ। ਚਉਕਾ ਦੇ ਕੈ ਸੁਚਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਕਰਨੀ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੇਖਣੇ ਮੋ ਵਿਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਆਵਤਾ ਹੈ।[15] ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਗ੍ਰਿਸਤ ਤਿਆਗ ਕਰ ਜਟਾ ਅਰੁ ਬਿਭੂਤ ਧਾਰਨ ਕਰਤੇ ਹੈ।[16] ਆਗੇ ਔ ਪਾਛੇ ਬੇਟੀ ਅਉ ਬੇਟਾ ਛੁਧਾਵੰਤ[17] ਹੋਇ ਕਰਿ ਰੁਦਨ[18] ਕਰਤੇ ਹੈ। ਜੋਗ ਨਿ[19] ਪਾਇਆ ਅਰੁ ਜੁਗਤ[20] ਗਵਾਈ । ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ ਮੋ ਛਾਈ[21] ਪਾਈ ਹੈ ? ਕਲ ਮੋ[22] ਏਈ[23] ਪਰਵਾਣ[24] ਭਇਆ । ਆਪੇ ਹੀ ਆਖਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਨਣਾ।

ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਕਾ ਬਿਰਤੰਤ[27] ਕਹਾ; ਹੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਅਬ ਰਾਜ-ਧਰਮ[28] ਕਹੋ ।

ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਕਲ ਕਾਤੀ[29] ਰੂਪ ਭਈ, ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ ਰੂਪ ਭਏ। ਧਰਮ ਪੰਖ[30] ਕੋ ਲਗਾਇ ਕਰ ਉਡ ਗਇਆ ਹੈ। ਕੂੜ[31] ਰੂਪੀ ਅਮਾਵਸਿ ਭਈ ਅਰੁ ਸਚ ਰੂਪੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਹਾ ਦੇਖਣੇ ਮੋ ਆਵੈ ? ਹਮ ਭਾਲ ਕੇ ਬਡੇ ਦੁਖਤ ਭਏ ਹੈ। ਅੰਧੇਰੇ ਮੋ ਮਾਰਗ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪਾਈਤਾ। ਬੀਚ ਹਉਮੈ ਦੂਖ ਕੀ ਬਡੀ ਰੋ[32] ਆਈ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਪੜਦਾ ਪੜਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹੋ ! ਐਸਾ ਦਾਰਨ[33] ਦੁਖ

---

*ਕਲੂਕਾ 1. ਕਲਜੁਗ । 2 ਕੈਂਚੀ, ਛੁਰੀ । 3. ਕਸਾਈ 4. ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਉੱਡ ਗਿਆ । 5. ਝੂਠ । 6. ਵਿਆਕੁਲ । 7. ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ । 8. ਗਤੀ,ਛੁਟਕਾਰਾ । 9 ਹਾਲ । 10. ਸਿਖਿਆ । 11. ਵਿੱਚ । 12. ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ । 13 ਝੁਕਣਾ । 14. ਰਿਸ਼ਵਤ । 15. ਮੰਤ੍ਰ ਕਲਮਾ । 16 ਵਿੱਚ । 17. ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ । 18. ਇਹ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ : 'ਜੋਗੀ ਭਾਵੇਂ ਜਟਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਭੂਤ ਮਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।' 19. ਭੁੱਖੇ । 20. ਰੋਂਦੇ । 21. ਨਾ । 22. ਯੋਗਤਾ । 23. ਸੁਆਹ । 24. ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ 25. ਇਹੋ 26. ਮਾਪ । 27. ਹਾਲ । 28. ਰਾਜਾ ਦਾ ਕਰਤਵਯ । 29. ਕੈਂਚੀ, ਛੁਰੀ । 30. ਖੰਭ । 3 . ਝੂਠ । 32. ਰੋ । 33. ਭਿਆਨਕ ।

ਭਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਭਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀ ਜੁਗਤ ਕਿਸੇ ਕੋ ਨਹੀ।

ਸਤਿਗਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਸਭ ਸਿਧ ਬਹੁਤ ਮਗਨ[1] ਭਏ। ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਨ ਨਿਵਰਤ ਭਇਆ। ਖਿਮਾਵੰਤ[2] ਭਏ।

ਪੁਨਹ ਈਸਰ ਨਾਥ ਸਿਧ ਬੋਲਤ ਭਇਆ,'ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਾਲਾ ਜੀ! ਕਲਜੁਗ ਤੁਮ ਹੀ ਪਰਵਾਣ[3] ਹੋ। ਚਾਹੋ ਤੋ ਭਗਤ ਕੀ ਸਕਤ ਕਰਿ[4] ਸਭ ਕਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਸਕਤੇ ਹੋ। ਪਰ ਏਕ ਇਸ ਮੈਂ ਸਾਧ ਬਿਧਹੀਨ ਹੈ। ਭਾਵੈ ਕੈਸਾ ਹੋਇ, ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਧਾਰੇ ਆਗੇ ਉਚਰਤਾ ਨਹੀ। ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਅਰੁ ਸੰਤ ਹੀ ਸੰਤ ਕਾ ਸਰੂਪ ਲੇਤੇ ਆਏ ਹੈ। ਅਸੰਤ[5] ਕੀ ਸਕਤ ਨਾਹੀ ਜੋ ਸੰਤ ਕੋ ਸਰੂਪ ਦੇ ਸਕੇ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਜੀ ਸਭ ਜਗਤ ਕੇ ਗੁਰ ਹੈ ਅਰੁ ਸਰਬ-ਕਲਾ[6] ਨਿਧਾਨ[7] ਹੈ। ਤੁਮ ਕੋ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਬਡਾ ਈ ਸੁੰਦਰ ਧਰਮ ਹੈ। ਤੁਮ ਸਰਬ ਕਾ ਉਧਾਰ[8] ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੋ!'

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, 'ਹੇ ਸਿਧੋ! ਹੇ ਈਸਰ ਨਾਥ ਜੀ! ਤੁਮ ਸਤ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਪ੍ਰਿਥਮੇ[9] ਤੁਮ ਮੁਝ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸਿਧ ਜੋਗ ਅਰੁ ਪਦ ਪਰਤਾਪ ਬਰਨਨ ਕਰ ਸੁਣਾਵੋ। ਮੈ ਸੁਨੋ ਜੋ ਗੁਰ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰੋ।'

ਤਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਈਸਰ ਨਾਥ ਬੋਲੇ :—

ਸਲੋਕ

(ਈਸਰ ਨਾਥ ਵਾਚ)

ਸੋ ਗਿਰਹੀ[10] ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ[11] ਕਰੈ।
ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮ[12] ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ।
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ।
ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ[13]
ਬੋਲੈ ਈਸਰੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ।
ਪਰਮ-ਤੰਤ[14] ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

(ਈਸਰ ਨਾਥ ਕਹਤੇ ਹੈ) ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਗ੍ਰਿਹੀ ਐਸਾ ਹੋਇ। ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਅਤੀਤ[15] ਹੋਇ ਕੇ ਰਹੇ ਅਰ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮੁ ਕਾ ਅਧਕਾਰੀ ਪੁੰਨ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਾ ਸਰੂਪ (ਹੋਵੇ)। ਵੋ ਗ੍ਰਿਹੀ ਗੰਗਾ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਮਲ ਹੈ। ਈਸਰ ਨਾਥ ਕਹੇ ਹੈ, 'ਵਹੀ ਪਰਮ ਨਿਰੰਜਨ[16] ਹੈ।'

ਪੁਨ[17] ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਬੋਲੇ :

ਸੋ ਅਉਧੂਤੀ[18] ਜੋ ਧੂਪੈ[19] ਆਪੁ।
ਭਿਖਿਆ ਭੋਜਨੁ ਕਰੈ ਸੰਤਾਪੁ[20]

---

1 ਪ੍ਰਸੰਨ। 2. ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ। 3 ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ। 4 ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ। 5. ਜੋ ਸੰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। 6. ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ। 7 ਭੰਡਾਰ। 8. ਪਾਰ ਨਿਸਤਾਰਾ। 9. ਪਹਿਲਾਂ। 10. ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ। 11. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣਾ। 12 ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣਾ। 13 ਪਵਿਤਰ। 14. ਪਾਰ-ਬ੍ਰਹਮ। 15 ਵਿਰਕਤ, ਤਿਆਗੀ। 16 ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ। 17. ਫੇਰ। 18. ਤਿਆਗੀ, ਵਿਰਕਤ। 19. ਆਪਾ ਭਾਵ ਧੁਖਾ ਦੇਵੇ ਭਾਵ ਸਾੜੇ। 20. ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਨ ਨੂੰ।

ਅਉਹਠ[1] ਪਟਣ[2] ਮਹਿ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ।
ਸੋ ਅਵਧੂਤੀ ਸਿਵਪੁਰਿ[3] ਚੜੈ ।
ਬੋਲੈ ਗੋਰਖੁ[4] ਸਤਿ ਸਰੂਪ ।
ਪਰਮ-ਤੰਤ[5] ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਅਵਧੂਤੀ ਵਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਾ ਜਲਾਇਆ ਹੈ । ਅਉਹਟ ਪਟਣ ਮੇਂ ਜੋ ਭਿਖਿਆ ਕਰੇ ਅਰਥ-ਯਹ[6] ਜੋ ਕਾਇਆ ਖੋਜੀ[7] ਹੈ ਵਹੀ ਅਵਧੂਤ ਸਿਵਪੁਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਗੋਰਖ ਕਹੈ ਵਹੀ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਨਿਰੰਜਨ[8] ਰੇਖ ਰੂਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ।

ਪੁਨ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਬੋਲੇ :—

ਸੋ ਉਦਾਸੀ ਜਿ[9] ਪਾਲੇ[10] ਉਦਾਸੁ[11] ।
ਅਰਧ ਉਰਧ[12] ਕਰੇ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਸੁ ।
ਚੰਦ[13] ਸੂਰਜ[14] ਕੀ ਪਾਏ ਗੰਢਿ ।
ਤਿਸੁ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ[15] ।
ਬੋਲੈ ਗੋਪੀਚੰਦ[16] ਸਤਿ ਸਰੂਪ ।
ਪਰਮ-ਤੰਤ[17] ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ ਜੋ ਉਦਾਸ ਕੋ ਇਸ ਭਾਂਤ ਪਾਲਾ ਕਰੇ ।[18] ਅਰਧ ਉਰਧ ਨਿਰੰਜਨ ਮੇਂ ਵਾਸਾ ਕਰੇ । ਪ੍ਰਾਨ[19] ਅਪਾਨ[20] ਕੀ ਗਾਂਠ ਕਰੇ । ਐਸੀ ਉਦਾਸੀ ਅਰੁ ਪਿੰਡ ਹੈ । ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹੇ ਵਹੀ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਰੇਖ ਰੂਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ।

ਪੁਨ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਬੋਲੇ :

ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ[21] ਜਿ ਕਾਇਆ ਪਖਲੇ[22] ।
ਕਾਇਆ ਕੀ ਅਗਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਜਾਲੇ[23] ।

---

1. ਨਿਰਭਉ । 2. ਸ਼ਹਿਰ । 3. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ । 4. ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ । 5. ਪਰਮੇਸ਼ਰ । 6. ਭਾਵ । 7. ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 8. ਪਰਮੇਸ਼ਰ । 9. ਜੋ । 10. ਨਿਭਾਵੇ । 11. ਉਪਰਾਮਤਾ, ਤਿਆਗ । 12. ਹੇਠਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਵ ਸਭ ਥਾਂ । 13. ਭਾਵ ਸੀਤਲਤਾ । 14. ਭਾਵ ਗਿਆਨ । 15. ਕੰਧ (ਸ਼ਰੀਰ) ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । 16. ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ । 17. ਪਰਮੇਸ਼ਰ । 18. ਪਾਲੇ, ਨਿਭਾਵੇ । 19., 20. ਸੁਆਸ ਦੇ ਦਸ ਭੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮੁਖ ਭੇਦ । ਬਾਕੀ ਅੱਠ 'ਸਮਾਨ, ਉਦਿਆਨ, ਬਯਾਨ, ਨਾਗ, ਕੂਰਮ, ਕ੍ਰਿਕਲ, ਦੇਵਦੱਤ ਅਤੇ ਧਨੰਜੈ' ਹਨ । 21. ਇਕ ਵਾਮੀ ਮਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਤੇ ਉਤੋਂ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਸਦੇ ਸਨ । 22. ਧੋਵੇ, ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ । 23. ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰੇ ਪਰਤੱਖ ਕਰੇ ।

ਸੁਪਨੈ ਬਿੰਦੁ[1] ਨ ਦੇਈ ਝਰਣਾ[2] ।
ਤਿਸ ਪਾਖੰਡੀ ਜਰਾ[3] ਨ ਮਰਣਾ ।
ਬੋਲੈ ਚਰਪਟ[4] ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ।
ਪਰਮ-ਤੰਤ[5] ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਵਹੀ ਪਾਖੰਡੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਇਆ[6] ਕੋ ਸੁੱਧ ਕਰੇ । ਕਾਇਆ ਮੇ ਜੋਗ[7] ਅਗਨਿ[8] ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਿਜਲਤ[9] ਕਰੈ, ਤਾਤਪ੍ਰਜ[10] ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਨਾ[13] ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਣੇ ਅਰੁ ਸੁਪਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਬਿੰਦ ਨ ਗਿਰੇ[12] । ਐਸਾ ਪਾਖੰਡੀ ਮਰਨੇ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ । ਚਰਪਟ ਕਹੈ ਵਹੀ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਨਿਰੰਜਨ ਰੇਖ ਰੂਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ।

ਪੁਨ ਭਰਥਰ ਬੋਲੇ :

ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਜਿ[13] ਉਲਟੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ।
ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਰੋਪੈ[14] ਥੰਮੁ ।
ਅਹਿਨਿਸ[15] ਅੰਤਰਿ ਰਹੈ ਧਿਆਨਿ ।
ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਸਤ ਸਮਾਨਿ ।
ਬੋਲੈ ਭਰਥਰਿ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ।
ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ ॥ ੫ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਵਹੀ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਉਲਟੇ, ਤਾਤਪਰਜ[16] ਯਹ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨ[17] ਅਪਾਨ[18] ਕੋ ਏਕ ਮੇਕ ਕਰ ਉਲਟ ਅਕਾਸ ਕੋ ਚੜ੍ਹਾਵੈ । ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮੇ ਅਸਥਾਨ ਹੋਇ । ਅਹਿਨਿਸ ਅੰਤਰਿ ਮੁਖ ਧਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਇ । ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ਪਰਮਤੰਤ ਜੋ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ ਸੋ ਰੇਖ ਰੂਪ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ ।

ਜਬ ਇਹ ਨਿਜਮਤ[19] ਸਭੋ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਨਿਰੂਪਣ[20] ਕੀਏ, ਸੁਨ ਕਰ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ।

---

1. ਵੀਰਜ । 2. ਨਿਕਲਣਾ, ਗਿਰਨਾ । 3 ਬੁਢੇਪਾ । 4. ਚਰਪਟ, ਇਕ ਅਉਧੂ ਦਾ ਨਾਂ । 5. ਪਰਮੇਸਰ 6. ਸਰੀਰ । 7. ਲੱਗੀ ਹੋਈ । 8. ਅੱਗ, ਹਰਾਰਤ । 9. ਸੁਲਗਾਉਣ । 10. ਭਾਵ । 11. ਖਿਆਲ, ਸੰਕਲਪ । 12 ਗਿਰੇ । 13. ਜੋ । 14. ਗੱਡ ਦੇਵੇ । 15. ਦਿਨ ਰਾਤ 16. ਭਾਵ । 17. ਪੰਜਾਂ ਪਰਧਾਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ (ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ) ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਿਸ ਦੀ ਗਤੀ, ਛਾਤੀ, ਗਲ, ਮੂੰਹ, ਨੱਕ ਕੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਛਿੱਕ, ਡਕਾਰ, ਉਬਾਸੀ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਇਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਪੀੜ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੰਧਰਾਤਾ, ਤੁਤਲਾਪਣ, ਦਮਕਸ਼ੀ ਆਦਿ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 18. ਪੰਜਾਂ ਪਰਧਾਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ (ਸ਼ਰੀਰ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ) ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਿਸਦੀ ਗਤੀ ਗੁਦਾ, ਅੰਡਕੋਸ਼, ਮਸਾਨੇ ਲਿੰਗ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪੇਸ਼ਾਬ ਤੇ ਟੱਟੀ ਆਉਣਾ ਵਾਯੂ ਸਰਨਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਇਸੇ ਸਹਾਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਆਕੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਮਰਦਰਦ; ਪਥਰੀ, ਬਵਾਸੀਰ ਆਦਿ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 19. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ । 20. ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਦੇਣਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਏਕ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ—

ਸਲੋਕ

ਕਿਉ ਮਰੈ ਮੰਦਾ[1] ਕਿਉ ਜੀਵੈ ਜੁਗਤਿ ।
ਕੰਨ ਪੜਾਇ ਕਿਆ ਖਾਜੈ ਭੁਗਤਿ[3] ।
ਆਸਤਿ[4] ਨਾਸਤਿ[5] ਏਕੋ ਨਾਉ ।
ਕਉਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਹਿਆਉ[6] ।
ਧੂਪ ਛਾਵ[7] ਜੇ ਸਮ ਕਰਿ ਸਹੈ ।
ਤਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਹੈ ।
ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ ਪੂਤ ।
ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ਨਾ ਅਉਧੂਤ ।
ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਜੋ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ।
ਕਾਹੇ ਭੀਖਿਆ ਮੰਗਣਿ ਜਾਇ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, 'ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਤੁਮੋ ਨੇ ਜੋ ਨਿਜਮਤ[8] ਅਪਨੇ ਨਿਰੂਪਣ[9] ਕੀਏ ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਸਭ ਸੁਨੇ । ਹਮ ਚਾਹਤੇ ਹੈ ਅਵਿਦਿਆ ਜੋ ਹੈ ਮੰਦਾ ਸੋ ਕਿਉਂਕਰ ਨਾਸ ਹੋਇ ਅਰੁ ਜੁਗਤ ਕਿਉਂਕਰ ਪ੍ਰਕਾਸ[10] ਹੋਇ । ਅਰਿ ਕਾਨ ਪੜਾਏ ਭਿਖਿਆ ਮਾਗ ਖਾਣੀ ਕਵਨ ਧਰਮ ਹੈ । ਸੋ ਜੁਗਤ ਕਹੀਐ ਜਿਤ ਆਸਤ ਅਰੁ ਨਾਸਤ[11] ਮੋ ਏਕ ਨਾਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ[12] ਹੋਇ । ਵਹੁ ਕਵਨ ਅਖਰ ਹੈ ਜਿ[13] ਹਿਰਦੇ ਮੈ ਦਿੜ ਰਹੇ । ਧੂਪ ਅਰੁ ਛਾਇਆ ਜਿਸ ਕੋ ਸਮ[14] ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਨਾ ਗੁਰੂ ਕਰੋ ਹੋ, ਅਰੁ ਛੈ[15] ਦਰਸਨ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਜੋ ਹੈ । ਇਨ ਮੋ ਜੋ ਵਰਤੇ ਹੈ ਵੈ ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ਨਾ ਅਵਧੂਤ[16] ਹੈ । ਅਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮੋ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ ਸੋ ਕਾਹੇ ਕੋ ਘਰ ਘਰ ਭਿਖਿਆ ਮਾਗਨ ਜਾਂਦੇ ਹੈ ।

ਇਹੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰ ਸਭ ਸਿਧ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ । ਕਛੁ ਉਤ੍ਰ ਨ ਦੀਆ ।

ਤਾਂ ਫੇਰ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਜਿਸ ਕੋ ਤੁਮ ਗੁਰ ਕਹਤੇ ਹੋ ਤਿਸ ਕੇ ਲਛਣ[17] ਕਵਣ ਹੈ ? ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਰੂਪਣ[18] ਕਰ ਸੁਣਾਵੋ ।'

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਸਾ ਦਿਬ[19] ਦਰਸਨ ਹੈ :—' ਸਲੋਕ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ—

---

1. ਬੁਰਾਈ । 2. ਯੋਗਤਾ । 2 ਭੋਜਨ । 4. ਹੋਂਦ । 5. ਅਣਹੋਂਦ । 6. ਹਿਰਦਾ । 7. ਭਾਵ 'ਦੁਖ ਸੁਖ' । 8. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ । 9. ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਦੇਣਾ । 10. ਪਰਗਟ । 11. ਹੋਂਦ ਤੇ ਅਣਹੋਂਦ । 12. ਸਥਿਰ । 13. ਜੋ । 14. ਬਰਾਬਰ । 15. ਛੇ । 16. ਵਿਰਕਤ । 17. ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ । 18. ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣਾ 19. ਅਲੌਕਿਕ ।

ਮੁੰਦਾ[1] ਸੰਤੋਖੁ[2] ਸਰਮੁ[3] ਪਤੁ[4] ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ।
ਖਿੰਥਾ[5] ਕਾਲੁ[6] ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ[7] ਜੁਗਤਿ[8] ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ[9] ।
ਆਈ ਪੰਥੀ[10] ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ[11] ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ।

ਆਦੇਸੁ[12] ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ[13] ।
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ[14] ਅਨਾਦਿ[15] ਅਨਾਹਿਤ[16] ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸਰੂਪ ਸੁਣੋ । ਜਿਸ ਕੇ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਸੰਤੋਖ ਰੂਹੀ ਹੈ ਅਰ ਝੋਲੀ ਸਰਮਪਤ ਕੀ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਰੂਪੀ ਬਿਭੂਤ ਹੈ, ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਖਿੰਥਾ[17] ਪਹਿਰੇ ਹੈ, ਵੈ ਸਰਬ ਕਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਾਇਆ ਹੀ ਕੁਆਰੀ ਹੈ। ਅਵਰ ਜੋਗੀ ਕੁਬਰੇ[18] ਆਸਰੇ ਹੋਇ ਬੈਠ ਧਿਆਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਉਨ ਕੇ ਕਾਇਆ ਹੀ ਕੁਬਰੀ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰੂਪੀ ਡੰਡਾ ਹੈ। ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਰਬ ਲੋਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤ[19] ਸੋ ਜੋ ਉਤਪਤ[20] ਭਏ ਇਨ ਸਭ ਕਉ ਮਨ ਜਿਉ ਜੀਤ ਕਰ ਜੀਤਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਪਰਮ ਜੋਗੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਆਦੇਸ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਹਤ ਤੈਸੇ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਏਕ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ[21] ਯਹ : ਆਦਿ ਕਹੀਐ ਅਕਾਮ[22], ਅਨੀਲ[23] ਕਹੀਐ ਪਵਨ[24] ਅਰੁ ਅਨਾਦਿ[25] ਸੁੰਨ[26] ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਨਾਹਦ ਕਹੀਐ ਸਬਦ। ਏਹ ਚਾਰੋ ਹੀ ਸਰੂਪ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਰੂਪ ਕੇ ਅਰੂਪ ਹੈ। ਤੈਸਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਅਕਾਰ ਸਹਤ ਨਿਰਾਕਾਰ[27] ਹੈ ॥੧॥

ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਕਹੀ :—

ਭੁਗਤਿ[28] ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ[29] ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ[30] ।
ਆਪਿ ਨਾਥੁ[31] ਨਾਥੀ[32] ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ[33] ਅਵਰਾ ਸਾਦ ।
ਸੰਜੋਗੁ[34] ਵਿਜੋਗੁ[35] ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ।
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨ ॥

---

1. ਕੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ। 2. ਸਬਰ। 3. ਮਿਹਨਤ, ਉਦਮ। 4. ਚਿੱਪੀ, ਖੱਪਰ। 5. ਖਫਣੀ। 6. ਮੌਤ। 7. ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਰੀਰ। 8. ਰਹੁ ਰੀਤ। 9. ਨਿਸਚਾ। 10. ਉਹ ਜੋਗੀ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਾਸਕ ਹੈ। 11. ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਕਰਨਾ। 12. ਨਮਸਕਾਰ। 13. ਮੁਢਲਾ ਈਸ਼ਵਰ। 14. ਬੇਲਾਗ, ਪਵਿਤਰ। 15. ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਢ ਨਹੀਂ। 16. ਜੋ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। 17. ਖਫਨੀ, ਕਫਨੀ। 18.
19. ਮਾਇਆ, ਕੁਦਰਤ, ਸੁਭਾਉ। 20. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। 21. ਭਾਵ। 22. ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ। 23. ਰੂਪ-ਰੰਗ ਰਹਿਤ। 24. ਹਵਾ। 25. ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨਾ ਹੋਵੇ। 26. ਅਫੁਰ। 27. ਸਰੀਰ ਰਹਿਤ। 28. ਭੋਜਨ। 29. ਭੰਡਾਰਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ। 30. ਸਿੰਙੀਆਂ। 31. ਮਾਲਕ। 32. ਨੱਥੀ ਹੋਈ। 33. ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ। 34. ਮੇਲ। 35. ਵਿਛੋੜਾ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਜਿਸ ਜੋਗੀ ਕੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਭਗਤ ਹੈ, ਅਰ ਦਇਆ ਹੀ ਭੰਡਾਰਣ ਹੈ, ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਦ ਘਟ ਘਟ ਬਿਖੈ[1] ਬਾਜਤਾ ਹੈ, ਆਪ ਨਾਥ ਹੈ ਅਰੁ ਸਭ ਜਗ ਤਿਸ ਕੀ ਨਥੀ ਹੈ ਅਰ ਰਿਧ ਸਿਧ ਪਦਾਰਥ ਅਵਰੋ ਸਾਦ[2] ਹੈ। ਇਸ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ। ਅਰੁ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਦੋਨੋ ਇਸ ਕੇ ਕਾਰ-ਕਰਦਾ[3] ਹੈ। ਜੋ ਲੇਖ ਲਿਖਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਓਹੀ ਭੁਗਤ ਹੈ। ਆਦੇਸ ਮੇਰੀ ਤਿਸੇ ਕਉ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦ ਅਨਾਹਤ ਹੈ, ਇਨ ਕਾ ਜੁਗੋ ਜਗ ਏਕ ਹੀ ਸੁਰਪ ਹੈ।

ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ[4] ਯਹ : ਆਦਿ ਕਹੀਐ ਅਕਾਸ, ਅਨੀਲ ਕਹੀਐ ਪਵਨ, ਅਨਾਦ ਕਹੀਐ ਸੁੰਨ ਅਰੁ ਅਨਾਹਦ ਕਹੀਐ ਸਬਦ। ਏਹ ਚਾਰੋ ਜੁਗੋ ਜੁਗ[5] ਸਰੂਪ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਰੂਪ ਕੇ ਅਰੂਪ ਹੈ। ਤੈਸਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਅਕਾਰ ਸਹਿਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਤਾ ਫੇਰਿ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਏਕਾ ਮਾਈ[6] ਜੁਗਤਿ[7] ਵਿਆਈ[8] ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ।
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ[9] ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ[10] ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ[11] ।
ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ[12] ।
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ[13] ਨਦਰਿ[14] ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ[15] ।
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ।
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਸਿਧੋ ! ਤਿਸ ਜੋਗੀ ਕੇ ਏਕ ਜੋਗਨਿ[16] ਮਾਈ ਹੈ। ਵੈ ਜੁਗਤ ਸੋ ਵਿਆਈ[17] ਹੈ। ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਪਰਮਾਨ[18] ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਭਏ ਹੈ। ਏਕ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਗਤ ਕਾ ਉਤਪਤ ਕਰਨੇਹਾਰਾ, ਰਾਜਸ-ਗੁਣ[19] ਹੈ। ਏਕ ਭੰਡਾਰੀ-ਬਿਸਨ ਜੀ ਜਗਤ ਕੋ ਪੋਖਨਹਾਰੇ[20] —ਸਾਤਕ-ਗੁਣ ਹੈ। ਏਕ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵਨਹਾਰੇ—ਸ਼ਿਵਜੀ, ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ —ਤਾਮਸਗੁਣ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਤੀਨੋ ਵਰਤੇ ਹੈ। ਵੈ ਸਭ ਕਛੁ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਕੀ

---

1. ਵਿੱਚ। 2. ਸੁਆਦ। 3. ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸੇਵਾਦਾਰ। 4 ਭਾਵ। 5 ਸਦਾ ਹੀ। 6. ਮਾਇਆ। 7. ਕਿਸੇ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। 8 ਸੂਈ। 9. ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ! 10. ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। 11. ਭਾਵ ਸ਼ਿਵ। 12 ਹੁਕਮ। 13. ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ। 14. ਨਜ਼ਰ। 15. ਅਚੰਭਾ। 11. ਜੋਗਣ। 17. ਸੂਈ। 18. ਪਰਵਾਣਿਤ। 19. ਰਜਗੁਣ। 20. ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ। 21. ਸਤੋ ਗੁਣ। 22. ਤਮੋਗੁਣ।

ਦ੍ਰਿਸਟਿ[1] ਮੇਂ ਨਹੀ ਆਵਤਾ, ਏਹੁ ਬਡਾ ਚਰਿਤ੍ਰ[2] ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਿਸ ਕੋ ਆਦੇਸ ਹੈ। ਵੈ ਆਦਿ ਹੈ, ਅਨੀਲ ਹੈ, ਅਨਾਹਦ ਹੈ। ਅਕਾਰ ਸਹਿਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩ ॥

ਤਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :—

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ[3] ਭੰਡਾਰ[4]।
ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ[5]।
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ।
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ।
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗ ਜੁਗ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੪ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, 'ਹੇ ਸਿਧੋ ਤਿਸ ਜੋਗੀ ਕਾ ਲੋਇ ਲੋਇ ਮੇਂ ਆਸਣ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਅਰੁ ਤਿਨ ਕਾ ਹੁਕਮ ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਭਇਆ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਮਹੇਸ, ਜਗਤ ਬਨਾਇਕੇ ਇਤਆਦਕ[6] ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਤੇ ਹੈ, ਦੇਸ ਕੈ ਵਿਗਸਤੇ[7] ਹੈਂ। ਸਤ ਕਰਮ ਜੋ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਸਚ ਹੀ ਕਾਰ ਹੈ। ਮੈ ਤਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸ ਕਹਿਤਾ ਹੋ। ਆਦਿ ਹੈ, ਅਨੀਲ ਹੈ, ਅਨਾਹਦ ਅਨਾਦ ਹੈ। ਅਕਾਰ ਸਹਿਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਸਤਗੁਰ ਇਹ ਬਿਧ[8] ਸੋਂ[9] ਪੌੜੀ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰ।
ਤਬ ਸਬ ਸਿਧ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਕਹਾ ਬਾਲਾ ਧੰਨ ਬਿਚਾਰ ॥ ੩੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਿਹ[10] ਛਿਨ[11] ਬਿਦਾ ਭਏ[12] ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ।
ਇਹ ਲੀਲਾ ਕੀਨੀ ਤਿਹ[13] ਕਾਲ[14]।
ਸਪਤ-ਪੁਰੀ[15] ਕੇ ਊਪਰ ਗਏ।
ਕਮਲਾਸਨ[16] ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ॥ ੩੨ ॥
ਧ੍ਰੂਹ ਭਗਤ ਸੋਂ ਬਹੁਤੇ ਊਪਰਿ।
ਲਿਖਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦੂਜੀ ਧਰ।

---

1. ਨਜ਼ਰ। 2. ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਗੱਲ। 3. ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚ। 4. ਖਜ਼ਾਨੇ। 5. ਰਚਣਹਾਰ। 6. ਏਹ ਤੇ ਓਹ। 7. ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ। 8. ਢੰਗ। 9. ਨਾਲ। 10. ਉਸ। 11. ਸਮੇਂ। 12. ਵਿਦਾ ਹੋਏ, ਚਲ ਪਏ। 13. ਉਸ। 14. ਵੇਲੇ। 15. ਸਤ ਅਕਾਸ਼ ਲੋਕ। 16. ਕਮਲ ਉਪਰ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ।

ਦ੍ਵੈ ਖੜੇ ਕਬੀਰ ਖਵਾਸੀ[1] ਕਰੇ ।
ਅਗੰਮ[2] ਰੂਪ ਲੀਲਾ ਬਿਸਥਰੇ[3] ॥ ੩੩ ॥
ਹਰਨਾਖਸ[4] ਜਿਨ ਹਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ।
ਸੇਵਕ ਰਾਖੇ ਪਰਮ-ਨਿਧਾਨ[5] ।
ਸਰਬ ਠੌਰ ਸਭ ਹੁਕਮੇ ਭਇਆ ।
ਜਾ ਕੀ ਆਗਿਆ ਬੇਦ ਨਿਰਮਇਆ[6] ॥ ੩੪ ॥
ਕਿਆ ਕੋਊ ਕਥੈ[7] ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ।
ਰਿਖ ਮੁਨ ਜਪੇ ਸਾਧ ਸੁਰ ਗਿਆਨੀ ।
ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਬੈ[8] ਤੁਮ ਜਾਹੁ ।
ਜਗਤ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਤਮ ਆਹੁ ॥ ੩੫ ॥
ਜੋ ਤਿਨ ਕਹੀ ਤਿਨੈ ਤਿਨ ਮਾਨੀ ।
ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਏਕ ਸਮਾਨੀ ।
ਫਿਰ ਆਇ ਉਤਰੇ ਧ੍ਰੂਹ ਕੇ ਪਾਸ ।
ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਸਪਰ[9] ਪਰਮ ਬਿਲਾਸ[10] ॥ ੩੬ ॥
ਦਤਾਤ੍ਰੇ[11] ਕੇ ਫੁਨਿ[12] ਢਿਗ[13] ਆਏ ।
ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਸਪਰ ਤਾਹਿ ਜਗਾਏ ।
ਗੋਸਟ ਗਿਆਨ[14] ਤਹਾ ਪੁਨ ਭਈ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਦਾ ਤਹਾਂ ਤੇ ਲਈ ॥ ੩੭ ॥
ਇਕ ਪਰਬਤ ਪਰ ਆਏ ਦਿਆਲ ।
ਕਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਤਿਹ ਕਾਲ ।
ਕਛੁ ਭੋਜਨ ਖਾਵੋਗੇ ਅਬੈ ।
ਛੁਧਾਵੰਤ[15] ਬੋਲਾ ਸੋ ਤਬੈ ॥ ੩੮ ॥
ਕਛੁ ਕਾਹੂ ਆਗੈ ਆਨ ਰਖਾਇਆ ।
ਪ੍ਰਭ ਪੂਛੇ ਹਮੈ ਅਬੈ ਡਹਕਾਇਆ[16] ।
ਹਸ ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ।

1. ਸੇਵਕ ਦਾ ਕਰਮ । 2. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ । 3. ਟੈਲਾ ਹੋਣਾ । 4. ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਦਾ ਬਾਪ ਹਰਣਾਖਸ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਖੀ ਹਰਣਾਖਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ । 5. ਪਰਮੇਸਰ । 6. ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ, ਰਚੇ ਗਏ । 7. ਕਹੇ । 8. ਹੁਣੇ । 9. ਆਪੋ ਵਿਚ । 10. ਆਨੰਦ, ਕ੍ਰੀੜਾ । 11. ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਪੁਤਰ ਜ ਅਨਸੂਆ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੀ । ਇਸ ਨੂੰ ਚਵ੍ਹੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 12 ਫੇਰ । 13. ਪਾਸ । 14 ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟੀ । 15. ਭੁਖਾ । 16. ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ।

ਕਿਮ ਕਹੋ ਬਾਤ ਨਹੀ ਜਾਨੋ ਗਿਆਨ ? ੩੯ ॥
ਇਸ ਪ੍ਰਬਤ ਪਰ ਮੇਵਾ ਘਨਾ ।
ਦੇਖੋ ਜਾਇ ਐਸੇ ਮੁਖ ਭਨਾ[1]
ਮਾਥਾ ਟੇਕ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਾ ।
ਜਾਇ ਜੰਗਲ ਮੋ ਹੋਇਆ ਖਲਾ ॥ ੪੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਦੇਖਾ ਮੇਵਾ ਅਤ ਘਨਾ ਆ ਪੂਰਬ[2] ਸੁਭ ਰਾਸ ।
ਮੀਠੇ ਖਾਵੇ ਸੁਆਦ ਬਹੁ ਖਾਏ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸ ॥ ੪੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਅਤ ਅਘਾਇ[4] ਭਰ ਪੇਟ ਸੋ ਲੀਨਾ ।
ਕਛੁ ਤੋੜ ਲਏ ਗੁਰ ਭਗਤ ਸੁ ਕੀਨਾ ।
ਆਨ ਸਤਗੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖੇ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਤ ਸੋ ਚਾਖੇ ॥ ੪੨ ॥
ਰਾਮੁ ਰੰਗ[5] ਕੋ ਰੰਗ[6] ਬਨਾਵਾ ।
ਜਾ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਕਾ ਤਾਪ[7] ਮਿਟਾਵਾ ।
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧੁਨ ਭਇਯੋ ।
ਤਿਮਰ[8] ਅਗਿਆਨ ਤਿਸ ਜਗ ਕੋ ਗਯੋ ॥ ੪੩ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਹ ਤੇ ਆਗੇ ਦਿਆਲ ਕਛੁ ਉਤਰ ਆਵਤ ਭਯੋ ।
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਿਆਲ ਨਿਤ ਨਿਤ ਚਲਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾਨਯੋ[10] । ੪੪ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੩੭

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

1. ਉਚਾਰਿਆ । 2. ਮਸ਼ਰਿਕ । 3. ਆਨੰਦ, ਕ੍ਰੀੜਾ । 4. ਰੱਜ ਕੇ । 5. ਰੰਕ, ਕੰਗਾਲ । 6. ਆਨੰਦ । 7. ਕਲੇਸ਼ । 8. ਅਨ੍ਹੇਰਾ । 9. ਨਵਾਂ ।

ਸਾਖੀ ਆਗੇ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਸਰਾਪ ਸੋ ਅਸੁਰ[1] ਭਇਆ ਥਾ । ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪਰਤਾਪ ਸੋ ਸਰਾਪ ਮੋਚਨ ਕਰ[2] ਸੁਰ ਤਨ[3] ਪਾਇ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮੀਪੀ[4] ਹੂਆ । ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ[5] ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਜੀ ਰਮਤੇ ਭਏ ਚਲੇ ਆਗੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ।
ਜਹਾਂ ਦੇਵ ਅਸੁਰ ਤਨ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾਚਤ[6] ਗੁਰ ਦਰਸ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਹਾ ਰਹੇ ਦੇਵ ਤਨ ਧਾਰ ।
ਗਏ ਦਿਆਲ ਤਹਾ ਕਰਤ ਬਿਹਾਰ ।
ਇੰਦ੍ਰ ਸਰਾਪ ਅਸੁਰ ਤਨ ਪਾਇਆ ।
ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਸੁਰ ਤਨ[7] ਭਈ ਕਾਇਆ[8] ॥ ੨ ॥
ਜਬ ਸਤਗੁਰ ਤਿਸ[9] ਦਰਸਨ ਦੀਨਾ ।
ਮੁਚਤ[10] ਸਰਾਪ ਅਨੰਦ ਰਸ ਭੀਨਾ[11] ।
ਜਿਮ ਪੰਛੀ ਪਿੰਜਰ[12] ਸੋ ਨਿਕਸਾ ।
ਸੁਰ ਤਨ ਪਾਇ ਮਨ ਤਨ ਬੁਧ ਬਿਗਾਸਾ[13] ॥ ੩ ॥
ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਪਰਸੰਸਤ[14] ਭਇਆ ।
ਪੁਨ ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੇ ਧਰ ਲਇਆ ।
ਕਰ ਚਰਨ ਪਰਨਾਮ ਸੁਰਪੁਰ[15] ਕੋ ਚਲਾ ।
ਕਰੇ ਅਸਤੋਤਰ[16] ਸਨਮੁਖ[17] ਖਲਾ ॥ ੪ ॥
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਪ੍ਰਭ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ ।
ਨਿਜ ਇਛਿਆ ਧਰਿਓ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ।
ਬਹੁਤ ਪਤਤਨ[18] ਕੋ ਕੀਨਾ ਪਾਵਨ[19] ।
ਧਨੁ ਧਨੁ ਗੁਰ ਭਗਤ ਸੁਹਾਵਨ[20] ।

---

1 ਪ੍ਰੇਤ, ਦੈਂਤ । 2 ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਛੁਡਾ ਕੇ । ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਜਾਮਾ । 4. ਨੇੜਤਾ ਵਾਲਾ । 5. ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ । 6 ਜਾਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੰਗਦੇ ਹਨ । 7 ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ । 8. ਜਿਸਮ ਸਰੀਰ । 9. ਉਸ ਨੂੰ । 10. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ । 11. ਭਿੱਜ ਗਇਆ, ਰੀਝਿਆ, 12 ਪਿੰਜਰਾ । 13 ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ । 14. ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 15. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਨਗਰੀ । 16. ਉਸਤਤਿ । 17. ਸਾਹਮਣੇ । 18 ਪਾਪੀਆਂ । 19 ਪਵਿਤ੍ਰ । 20 ਸੁੰਦਰ ।

ਦੋਹਰਾ

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਹਰਿ ਸੰਤ ਜਨ ਰਾਮ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ।
ਗਿਆਨ ਭਗਤ ਵੈਰਾਗ[1], ਜੋਗ[2] ਦੇ ਜਗ ਕੋ ਕਰਤ ਉਧਾਰ[3] ॥ ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਕਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਸੁਰਪੁਰ[4] ਕੋ ਗਇਆ ।
ਜਾਇ ਸੁਰਾਜ[5] ਕੇ ਚਰਨਨ ਪਇਆ ।
ਦੇਖ ਇੰਦ੍ਰ ਤਾ ਕੋ ਮਗਨਾਨਾ[6] :
ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਦੀਏ ਪਦਾਰਥ ਨਾਨਾ[7] । ੭ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਪੁਨ[8] ਸਤਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰੀ ਕਹਿਓ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ।
ਸੁਰਰਾਇ[9] ਸੁਨਤ ਮਨਮਗਨ ਹੋਇ ਬਹੁ ਬਾਰ ਕਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ॥ ੮ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੩੮
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਅਗਨ ਰਿਖ ਸੋ ਨਿਰੂਪਨ[10] ਹੋਇਗੀ

ਸੋਰਠਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ[11] ਅਗਨ ਰਿਖੀ ਆਸ੍ਰਮ ਗਏ ।
ਦੇਖ ਦਰਸ ਮਗਨਾਨ[12] ਜਿਮ[13] ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਬੂੰਦ ਅਕਾਸ ਜਲ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਜਿਮ ਸੀਪ ਸਿੰਧ ਸੁਆਤੀ[14] ਜਲ ਪਾਵੈ ।
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ ਪੁਨ ਸਿੰਧ[14] ਸਮਾਵੈ ।
ਜੋ ਬਿਰੰਚ[16] ਪਰਤਗਿਆ ਕਰੀ ।
ਦੇਖ ਦਰਸ ਇਧ ਸਗਲੀ ਭਈ ॥ ੨ ॥
ਦੇਖ ਦਰਸ ਮੁਨ[17] ਕੀਨ ਪ੍ਰਨਾਮ ।
ਪੁਨ ਕਰਿਓ ਪ੍ਰਸਨ 'ਏ ਸੰਤ ਮਹਾਨ ।
ਕਹਾ ਆਸਰਮ ਕਿਆ ਨਾਮ ਤਮਾਰਾ ?
ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਚਰਨ ਮਮ[18] ਆਸ੍ਰਮ ਧਾਰਾ[19] ॥ ੩ ॥

---

1. ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਉਪਰਾਮਤਾ। 2. ਯੋਗ, ਪਤੰਜਲਿ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਏਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਧਨ। 3. ਛੁਟਕਾਰਾ। 4. ਦੇਵ-ਨਗਰੀ। 5 ਸੁਰਰਾਜ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਇੰਦਰ। 6. ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। 7 ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ। 8 ਫੇਰ। 9 ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਇੰਦਰ। 10. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ। 11. ਭੰਡਾਰ। 12. ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ। 13 ਜਿਵੇਂ। 14. ਸ੍ਵਾਤਿ ਨਛਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹੀ ਹੋਈ ਬਾਰਸ਼। ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਪਪੀਹੇ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ ਬੁਝਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਪੀ ਵਿਚ ਮੋਤੀ ਬਾਂਸ ਵਿਚ ਬੰਸਲੋਚਨ ਅਤੇ ਕੇਲੇ ਵਿਚ ਕਪੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। 15. ਸਮੁੰਦਰ। 16
17. ਮੁਨੀ, ਸਾਧੂ। 18. ਮੇਰੇ । 19. ਪਾਏ।

ਸੁਨੋ ਰਿਖੀ ਨਾਨਕ ਮਮ ਨਾਮਾ[1] ।
ਤੁਮ ਕੌ ਮਿਲਨ ਆਇਓ ਇਹ ਧਾਮਾ[2] ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਨ ਜਬ ਕਰਾ ।
ਜਿਮ ਲਛਮਨ[3] ਮੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਾ ॥ ੪ ॥
ਹੋਇ ਨਿਮ੍ਰਿਭੂਤ[4] ਪ੍ਰਸਨ ਰਿਖ ਕੀਨਾ ।
ਮਨਲੋਚਾ[5] ਤਤਗਿਆਨ ਹੀ ਚੀਨਾ[6] ।
ਬਾਰੰਬਾਰ ਕਰਾ ਪ੍ਰਨਾਮ ।
ਹੇ ਸੰਤ-ਦਿਆਲ ਪੂਰਨਹ[7] ਸਭ ਕਾਮ ॥ ੫ ॥

ਪ੍ਰਸਨ ਰਿਖੀਸ੍ਰਰ :—

ਮਕਰਾ ਛੰਦ

ਹੇ ਸੰਤਿ ਹਰਿ ਪਿਆਰੇ,
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਚਰਨਨ ਧਾਰੇ,
ਜਗ ਕਵਨ ਮੈ ਕਵਨ ਹੋ ਸਚੁ ਦੀਜੀਏ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੬ ॥
ਜਗਿ ਪਾਚ ਤਤ[8] ਅਧੀਸਾ,
ਪਰਕਿਰਤ ਹੈ ਪਚੀਸਾ[9].
ਦਸ ਰਿਖੀ[10] ਪੰਚ ਦੋਖ[11], ਅੰਤਹਕਰਨ[12] ਸੁਚਾਰਾ[13] ॥ ੭ ॥
ਮਨ ਮਹਾ ਮੋਹ ਲਾਗਾ,
ਗੁਨ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪਾਗਾ[14],
ਅਹੰਮਤ[15] ਅਤ ਕਠਨ ਹੈ, ਗੁਨ ਤੀਨ[16] ਅੰਧਕਾਰਾ ॥ ੮ ॥
ਹੇ ਸੰਤ ਦਿਆਲ-ਰੂਪਾ,
ਦੇਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਨੂਪਾ *
ਅਗਿਆਨ ਤਿਮਰ[17] ਕਾਟੋ, ਕਰੋ ਹੀਏ[18] ਮੋ ਉਜਾਰਾ[19] ।

---

1. ਨਾਂ । 2. ਥਾਂ । 3. ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਭਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮੂਰਛਾ ਆ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦੀ ਲਿਆਂਦੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ । 4. ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ । 5. ਇੱਛਿਤ । 6. ਪਛਾਣਿਆ । 7. ਪੂਰਣ ਹੋਏ। 8. ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਪੰਜ ਤੱਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਹਨ : ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਮਿਟੀ, ਅਗ ਅਤੇ ਪੁਲਾੜ । 9. ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੱਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । 10.
11. ਪੰਜ ਦੋਖ ਇਹ ਹਨ : ਸਪਰਸ਼, ਸ਼ਬਦ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਇਹ ਹਨ : ਤੁਚਾ, ਕੰਨ, ਨੇਤ੍ਰ, ਜੀਭ ਅਤੇ ਨੱਕ) । 12. ਅੰਦਰ ਦੀ ਇੰਦਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ—ਮਨ, ਬੁੱਧਿ, ਚਿਤ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ । 13. ਭਲਾ । 14. ਮਗਨ ਹੋਇਆ । 15. ਹਉਮੈ । 16. ਸਤ, ਰਜ ਤੇ ਤਮ । *ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ । 17. ਅਨ੍ਹੇਰਾ । 18. ਹਿਰਦਾ । 19. ਚਾਨਣ ।

ਸੋਰਠਾ

ਹੈ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ[1], ਤੁਮ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੰਤਜਨਾ !
ਦੀਜੈ ਤਤ-ਗਿਆਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ॥ ੧੦ ॥

ਚੌਪਈ

ਸੁਨਿ ਰਿਖੀ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬਿਗਸਾਨੇ[2] !
ਮਰਦਾਨੇ ਪ੍ਰਤਿ ਰਚਨ ਬਿਖਾਨੇ ।
ਲੇ ਰਬਾਬ[3] ਸੁਰ ਤਾਰ[4] ਸੁਧਾਰੋ ।
ਮੈ ਕਹੋ ਸਬਦ ਤੁਮ ਕਰੋ ਉਚਾਰੋ ॥ ੧੧ ॥
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗਨਿ ਰਿਖ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਆ :—
ਪਉਣੈ[5] ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਕਾ ਮੇਲੁ ।
ਚੰਚਲ ਚਪਲ[6] ਬੁਧਿ ਕਾ ਖੇਲੁ ।
ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ[7] ਦਸਵਾ ਦਵਾਰੁ[8] ।
ਬੁਝੁ ਰੇ ਗਿਆਨੀ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਅਗਨਿ ਰਿਖੀ ! ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਕਾ ਮੇਲ ਹੈ । ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਸੁਨੋ : ਇੜਾ[9] ਪਿੰਗਲਾ[10] ਪਾਣੀ ਹੈ, ਸੁਖਮਨਾ[11] ਪਉਣ ਹੈ । ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਸਕਤ ਸੋ ਸਰੀਰ ਅਸਥਿਤ ਹੈ । ਹੇ ਮਹਾ ਰਿਖੀ ! ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਗਿਆਨ ਜੋਗ ਕਹਤਾ ਹੋ । ਸੋ ਹਿਰਦੇ ਮੈ ਧਾਰਨਾ । ਇੜਾ ਅਰੁ ਪਿੰਗਲਾ ਦੋ ਨਾੜੀ ਸਦਾ ਤੜਫਤੀ ਰਹਿਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਖਮਨਾ ਸਹਿਜ ਪਦ ਅਸਥਿਤ ਹੀ ਹੈ । ਏਹ ਦੋਨੋ ਨਾੜੀ ਕੋ ਏਕ ਸਮਾਨ ਕਰਕੇ ਜਬ ਦੋਨੋ ਸਮ ਭਈ ਤਬ ਸੁਖਮਨਾ ਸੋ ਮੇਲ ਭਇਆ । ਜਬ ਤੀਨੋ ਸਮ ਭਈ ਤਬ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਦੁਆਰ ਖੁਲਾ । ਜਬ ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਸੋ ਲੀਨ ਭਈ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਨਿਜ-ਸਰੂਪ ਕੋ ਪਾਯਤ ਹੈ । ਏਹੀ ਤੀਨ ਨਾੜੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ, ਮਹੇਸ ਹੈ । ਅਰੁ ਚੰਚਲਤਾ ਚਪਲਤਾ ਸਰੀਰ ਮੈ ਬੁਧ ਸਕਤ ਸੋ ਹੈ । ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਅਰੁ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ । ਹੇ ਰਿਖ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਬਚਨ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਬੂਝਨਾ ।

ਪੁਨ ਰਹਾਉ :

ਕਥਤਾ ਬਕਤਾ[12] ਸੁਨਤਾ ਸੋਈ ।
ਆਪ ਬੀਚਾਰੇ ਸੁ[13] ਗਿਆਨੀ ਹੋਈ ।

---

1. ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ । 2. ਖੁਸ਼ ਹੋਏ 3. ਤਾਰ ਅਤੇ ਤੰਦ ਦਾ ਇਕ ਸਾਜ । 4. ਸੁਰ ਅਤੇ ਤਾਲ । 5. ਹਵਾ । 6. ਇਕ ਥਾਂ ਨਾ ਟਿਕਣ ਵਾਲੀ । 7. ਦੋ ਕੰਨ, ਦੋ ਅਖਾਂ, ਦੋ ਨਾਸਾਂ, ਮੂੰਹ, ਗੁਦਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ । 8. ਮਨ ਦੀ ਉਹ ਹਾਲਤ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਨਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਦੀ ਉਹ ਉੱਚੀ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਹਾਲਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤੇ ਨਾ ਮਨ ਦੀ ਉਧੇੜ ਬੁਣ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 9. ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨਾੜੀ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੰਦ੍ਰਨਾੜੀ ਭੀ ਹੈ । 10. ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੂਰਯਨਾੜੀ ਭੀ ਹੈ । ੯. ਯੋਗੀਆ ਦੀ ਕਲਪੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਨਾੜੀ ਜੋ ਨੱਕ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । ਜਦ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲਾਈਦੇ ਹਨ ਤਦ ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਬ੍ਰਹਮਮਾਰਗ' ਅਤੇ 'ਮਹਾਪਥ' ਭੀ ਹਨ । 12 ਬੋਲਦਾ । 13. ਉਹ ।

ਅਰਥ :

ਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਖੀ ! ਕਥਤਾ, ਬਕਤਾ ਸੁਨਤਾ ਸੋ. ਕਵਨ ਹੈ ? ਇਸ ਕਉ ਬਿਚਾਰੇ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਉ ਬੀਚਾਰੇ ਮੈ ਕਉਨ ਹੋ । ਜਬ ਬਿਚਾਰ ਜੁਗਤ ਸੋ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਪਾਇਆ ਤਬ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕਾ ਲਾਭ ਭਇਆ । ਜਬ ਇਹੁ ਲਾਭ ਹੂਆ ਤਬ ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਬਿਗਿਆਨ[1] ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ । ਇਸ ਸੂਛਮ[2] ਜੁਗਤ ਸੁਰਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਬਿਚਾਰੇ, ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ।

ਤਬ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਦੇਹੀ ਮਾਟੀ ਬੋਲੈ ਪਉਣੁ ।
ਬੁਝੁ ਰੇ ਗਿਆਨੀ ਮੂਆ ਹੈ ਕਉਣੁ ।
ਮੂਈ[3] ਸੁਰਤਿ ਬਾਦੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ।
*ਓਹੁ ਨ ਮੂਆ ਜੋ ਦੇਖਣਹਾਰੁ[4] । ੨

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਰਿਖੀ ! ਦੇਹੀ ਮਾਟੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਪਉਣ-ਸਕਤ ਸੇ ਹੈ । ਇਹ ਬਿਚਾਰੀਐ ਜੋ ਇਨ ਮੇਂ ਮਰਤਾ ਕਉਨ ਹੈ । ਪਾਂਚ ਤਤ ਸੇ ਮੂਰਤ ਜੋ ਥੀ ਵਹੀ ਨਾਸ ਭਈ, ਬਾਦ, ਅਹੰਕਾਰ ਸੰਜੁਗਤ । ਦੇਖਣ ਹਾਰੇ ਕਾ ਨਾਸੁ ਨਾਹੀ ।

ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਜੈ ਕਾਰਣਿ ਤਟਿ[5] ਤੀਰਥ ਜਾਹੀ ।
ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਘਟ[6] ਹੀ ਮਾਹੀ ।
ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਬਾਦੁ[7] ਵਖਾਣੈ ।
ਭੀਤਰਿ ਹੋਦੀ[7] ਵਸਤੁ ਨ ਜਾਣੈ । ੩

ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ :

ਹੇ ਪੁਰਖ ! ਜਿਸ ਆਤਮ-ਲਾਭ ਕੇ ਤਟ, ਤੀਰਥ, ਜਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈ ਵਹ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਘਟ ਹੀ ਮੇਂ ਹੈ । ਜੋ ਬਸਤ[8] ਘਟ ਹੀ ਮੇਂ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਖੋਜਨ ਜਤਨ ਬਾਹਰਾ ਮਿਥਿਆ[9] ਹੈ ਅਰੁ ਪੰਡਤ ਲੋਕ ਜਗਜੁਧ[10] ਕੀ ਜੁਗਤ ਪੜਤੇ ਹੈ । ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ ਸੁਨਤੇ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈ । ਅਰ ਘਰ ਭੀਤਰ ਜੋ

1. ਸਮਝ ਤਮੀਜ਼ ਵਿਗਿਆਨ । 2 ਸੂਕਸ਼ਮ । 3 ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ । *ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ । ਵਹੁ ਨ ਮੂਆ ਜੋ ਬੋਲਨਹਾਰ ।' ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ । 4. ਜੋ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ । 5 ਕਿਨਾਰਾ । 6. ਹਿਰਦਾ । 7. ਝਗੜਾ । 8. ਹੁਈ ਹੋਈ । । 9. ਵਸਤ, ਚੀਜ਼ । 10. ਝੂਠਾ । 11. ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ? ।

ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ। ਏਹ ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ ਪੜੇ ਆਤਮ ਲਾਭ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ।

ਪੁਨ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਕਹੀ :

ਹਉ ਨ ਮੂਆ ਮੇਰੀ ਮੁਈ ਬਲਾਇ[1]।
ਓਹੁ ਨ ਮੂਆ ਜੋ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ[2] ਦਿਖਾਇਆ।
ਮਰਤਾ ਜਾਤਾ[3] ਨਦਰਿ ਨ ਆਇਆ। ੪

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :

ਹੇ ਰਿਖੀ ਜੀ! ਐਸਾ ਬਿਚਾਰੀਐ ਜੋ ਕਥਤਾ ਬੋਲਤਾ ਤੋ ਮਰਤਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਸੂਰਤ, ਰੂਪ, ਬਾਦ, ਅਹੰਕਾਰ, ਉਪਾਧ ਮਿਥਿਆ ਲਗੀ ਥੀ ਸੋ ਨਾਸ ਭਈ। ਜਿਸ ਕੀ ਸਕਤ[4] ਸੋ ਸੁਨਨਾ ਅਰੁ ਬੋਲਨਾ ਸੋ ਸਰਬ ਪੂਰਨ ਆਤਮਾ ਹੈ ਵਹ ਅਮਰ ਹੈ। ਜਬ ਸਤਗੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਸੋ ਆਤਮ ਪਦ ਪਾਇਆ ਤਬ ਮਰਤਾ ਜਾਤਾ ਕਛੂ ਭਾਸਤਾ ਨਾ ਹੀ। ਜਬ ਇਹੁ ਸਬਦ ਅਗਨਿ ਰਿਖ ਸ੍ਰਵਨ ਕੀਆ ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸਟਿ[5] ਸੇ ਅੰਤਰ ਹੀ ਮਗਨ[6] ਭਇਆ। ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਸਮਾਧ ਸੋ ਦ੍ਰਿੜ ਭਇਆ, ਜੈਸੇ ਪਾਰਸ[3] ਮਿਲ ਪਾਰਸ ਹੂਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ।

ਮਕਰਾ ਛੰਤ

ਅੰਤਰ ਸਮਾਧ ਲਾਗੀ,
ਹਉਮੈ ਉਪਾਧ[8] ਭਾਗੀ,
ਭਈ ਸੁਰਤ ਸਬ ਲੀਨਾ, ਅਨਾਹਦ ਧੁਨੀ[9] ਅਪਾਰਾ। ੧੨
ਰਿਖ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਪਾਗਾ,[10]
ਅਹੰ[11] ਨੀਦ ਸੋਇਆ ਜਾਗਾ,
ਨਿਜ ਰੂਪ ਦੇਖ ਮਗਨਾ[12], ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਧਾਰਾ। ੧੩
ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਦਿਆਲ,
ਮਿਟਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾਲ,

1. ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬਲਾ। 2 ਕਰਤਾਰ। 3. ਜੰਮਦਾ। 4. ਸ਼ਕਤੀ। 5 ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ। 6 ਖੁਸ਼, ਆਨੰਦ। 7. ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਪੱਥਰ ਜਿਸ ਦੇ ਛੁਹਣ ਤੋਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 8. ਉਪਦ੍ਰਵ, ਆਫਤ। 9. ਉਹ ਧੁਨੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਆਘਾਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਧੁਨੀ ਜੋ ਦਸਮਦੁਆਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। 10. ਪਾਗਿਆ ਗਿਆ, ਲਪੇਟਿਆ ਗਿਆ। 11 ਅਭਿਮਾਨ। 12. ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਭਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਲੀਨਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਜਗ ਨਿਹਾਰ[1] । ੧੪
ਪੁਨ ਨੈਨ ਖੋਲ ਦੇਖਾ,
ਸਤਗੁਰ ਅਲਖ[2] ਅਭੇਖਾ[3],
ਧਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਮਸਤਕ, ਉਸਤਤ ਕਰੀ ਅਪਾਰ । ੧੫

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਿਖ ਸੋ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਆਏ ਦੇਸ ਪੰਚਾਲ[4] ।
ਰਾਜ-ਕਮਾਊ ਸਿਧਮਤੇ[5] ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਨਾਲ । ੧੬

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ। ੩੯

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸਿਧ-ਮਤੇ ਕੀ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਹੈ, ਸਿਧੋ ਸੋ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਰਾਜ-ਕਮਾਂਊ ਦੇਸ ਮੋ ਸਿਧਮਤਾ ਅਸਥਾਨ ।
ਸਿਧ ਉਹਾ ਮੇਲਾ ਕਰੈ ਤਹਾ ਆਏ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ[6] । ੧

ਅੜਲ

ਤਹਾ ਖੈਰ[7] ਬਿਰਛ ਕੇ ਤਲੇ ਦਿਆਲ ਆਸਨ ਕੀਆ ।
ਬਜੇ ਰਬਾਬ ਅਨਾਹਦ[8] ਧੁਨਿ ਕੀਰਤਨ ਭਇਆ ।
ਸੁਣਿਆ ਨਾਥ ਦਿਆਲ ਬਾਲਾ ਜੀ[9] ਆਇਆ ।
ਅਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਸੁਨਤ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪਾਇਆ । ੨
ਪੁਨ[10] ਸਭ ਸਿਧਨ ਕਹਾ ਨਾਥ ਬਾਲਾ ਪਰ[11] ਜਾਈਐ ।
ਤਿਨ ਨਿਜ ਸਿਧ[12] ਦਿਖਾਇ ਦਰਸਨ [13] ਮੋ ਲਿਆਈਐ ।
ਇਹੁ ਬਡਾ ਭਗਤ ਕਲੂ[14] ਮਾਹਿ ਆਇ ਪਰਗਟ ਭਇਆ ।
ਬਿਨ ਧਾਰੇ ਬੇਖ ਸਰੂਪ ਦਰਸਨ ਸਭ ਜੈ ਕੀਆ । ੩

---

1. ਦੇਖਣਾ । 2. ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ । 3. ਜੋ ਭੇਖ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ । 4. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹਾ ਭਾਰਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਕਮਾਊ (ਕੁਮਾਊਂ) ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹਿਸਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ । 5. ਇਕ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 6. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 7. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 8. ਖਦਿਰ ਬਿਰਛ (Mimosa Catechu) । 9. ਅਨਹਦ । 10. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 11. ਫੇਰ । 12. ਪਾਸ । 13. ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ । 14. ਮੱਤ ਭੇਖ । 15. ਕਲਜੁਗ ।

ਤਬ ਭਏ ਇਕਤ੍ਰ ਸਭ ਸਿਧ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿ ਆਇਕੈ ।
ਕਰ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਨਾਮ ਆਦੇਸ ਕਹਾ ਸਮਝਾਇਕੇ ।
ਤੁਮ ਬਡੇ ਭਗਤ ਭਏ ਜਗਤ ਭੇਖ ਗੁਰ ਧਾਰੀਐ ।
ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਸਮ ਭੂਤ[1] ਭਵਿਖ ਬਿਚਾਰੀਐ ॥ ੪ ॥
ਕਹਾ ਉਤਰ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਸੁਨੋ ਸਿਧ ਨਾਥ ਜੀ ।
ਜਬ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਖ ਭੇਖ ਧਰੋ ਮਾਥ ਜੀ ।
ਇਹੁ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰੁ ਸਿਧ[3] ਮੋਹ[4] ਨਹੀ ਭਾਵਈ ।
ਹੋ ਨਾਟਕ-ਚੇਟਕ[5] ਕਰਤ ਜਗਤ ਬਸ ਆਵਈ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਮਿਲ ਸਭ ਸਿਧ ਮਸਲਤ[6] ਕਰੀ ਸਿਧ-ਬਲ ਦੇਹ ਦਿਖਾਇ
ਦੇਖ ਸਿਧ-ਪਦੁ[8] ਰੀਝਈ ਤੌ ਭੇਖ ਲੇਹਗੇ[9] ਆਇ ॥ ੬ ॥

ਛੰਤ

ਕੋਊ ਚੜ ਅਕਾਸ ਡੋਲੇ ।
ਭਿਆਨਕ ਸਬਦ ਬੋਲੇ ।
ਕੋਊ ਤੜਤ[10] ਹੋਇ ਤੜਕੇ[11] ।
ਭਿਅੰਕਰ ਸਬਦ ਬਕੇ[12] ॥ ੭ ॥
ਕੋਊ ਹੋਇ ਮੇਘ[13] ਗਰਜੇ ।
ਹਇ ਅਗਨ ਪੁਜ ਲਰਜੇ* ।
ਕੋਊ ਪਾਥਰ ਬਰਖਾਵੇ[14] ।
ਹੋਇ ਪਵਨ ਬਿਰਛ ਉਡਾਵੇ ॥ ੮ ॥
ਹੋਇ ਬਾਘ[15] ਰੁਧ ਭੁਕਾਰੇ[16] ।
ਫੁੰਕਾਰ ਸਰਪ ਮਾਰੇ ।
ਚਲੇ ਆਂਧੀ ਅੰਧਕਾਰਾ ।
ਬਰਖੰਤ[17] ਮੁਸਲਾ-ਧਾਰਾ ॥ ੯ ॥
ਜਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਸੀਨਾ[18] ।
ਗਾਵੰਤ ਸਬਦ ਬੀਨਾ ।
ਵਹੁ ਖੈਰ[19] ਖਿਰਖ ਡੋਲੇ[20] ।
'ਰਹੋ'[21] ਬਚਨ ਦਿਆਲ ਬੋਲੇ ॥ ੧੦ ॥

---

1. ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ । 2 ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ । 3. ਸਿਧੀਆਂ । 4. ਮੈਨੂੰ । 5. ਦਿਖਾਵੇ । 6. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ । 7. ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ । 8 ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ । ਦਰਜਾ । 9. ਲਏਗਾ । 10. ਬਿਜਲੀ । 11. ਕੜਕੇ । 12. ਬੋਲੇ । 13 ਬੱਦਲ । *ਇਹ ਤੁਕ ਮੂਲ ਵਾਲੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । 14. ਵਰ੍ਹਾਵੇ । 15. ਸ਼ੇਰ । 16. ਧਾੜ੍ਹੇ । 17. ਵਰ੍ਹੇ । 18. ਆਸਣ । 19, ਖਦਿਰ ਬਰਿਛ (Mimosa catechu) 20. ਗਿਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । 21. (ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ) 'ਠਹਿਰ' ।

ਦੋਹਰਾ

ਵੈ ਖੈਰ[1] ਬਿਰਛ ਉਡਨੇ ਲਗਾ ਰਖਿਓ ਦਿਆਲ ਧਰ ਹਾਥ ।
ਭਇਆ ਅਸਥਿਤ[2] ਮਨ ਸਿਖ ਜਿਮ ਜਿਸ ਗੁਰ ਕਰ[3] ਧਾਰਤ ਮਾਥ[4] ॥ ੧੧ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਜਾ ਕੀ ਸਿਧ[5] ਸਭ ਦਾਸ, ਤਾ ਕੋ ਸਿਧ-ਬਲੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ।
ਕਲਾ[6] ਭਈ ਸਭ ਨਾਸ, ਖੈਂਚ ਸਿਧ ਸਤਗੁਰ ਲਈ ॥ ੧੨ ॥
ਭਇਆ ਸਿਧ ਬਲ ਛੂਛ[7], ਜਾਇ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋ ਕਹਿਓ ।
ਕਥਾ ਲਈ ਸਭ ਪੂਛ, ਚਲ ਆਇ ਸਤਗੁਰ ਪਾਸ ॥ ੧੩ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਤ

ਦਿਖੰਤ[8] ਨਾਥ ਦਿਆਲ ਕੋ ਹਸੇ ਅਨੰਦ ਸੋ ਭਰੇ ।
ਪਿਖੰਤ[9] ਦਿਆਲ ਨਾਥ ਕੋ ਆਦੇਸ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋ ਕਰੇ ।
ਪ੍ਰਸੰਸ[10] ਨਾਥ ਦਿਆਲ ਬਾਲ ਰੂਪ ਸੇ ਬਚਨ ਕਹਾ ।
ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਭਇਆ ਅਬੀ ਜੋ ਜੀਤ ਸਰਬ ਸੋ ਲਇਆ ॥ ੧੪ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਸਿਧ-ਮਤਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਾਨਤ ਹੈ ਸਭ ਲੋਗ ਜਗ ।
ਕਰ ਜੀਤਾ ਸਭ ਕੋ ਗਿਆਨ, ਨਾਨਕ-ਮਤਾ[11] ਅਬ ਕਹਤ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥

ਸਰਬ-ਸਿਧ ਬਾਚ[12] :—

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੁਮ ਧਨ ਜਗ ਭਗਤ ।
ਕਲਜੁਗ ਮੋ ਤੁਮਰੀ ਸਭ ਸਕਤ ।
ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਤੁਮਰਾ ਅਧਕਾਰ[13] ।
ਸਭ ਸਿਧਾ ਕੋ ਦੇਹੁ ਭੰਡਾਰ ॥ ੧੬ ॥
ਸੁਨੇ ਹਸੇ[14] ਨਾਥ ਜੀ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਹੇ ਬਾਲਾ ਜੀ ! ਇਹ ਮਤਾ ਪੁਰਾਨਾ ।
ਇਛਆ[15] ਭੋਜਨ ਸਭ ਕੋ ਦੀਜੈ ।
ਖਾਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ[16] ਆਨੰਦ ਸੁਖ ਲੀਜੈ ॥ ੧੭ ॥

---

1. ਖਦਿਰ ਬਿਰਛ (Mimosa catechu) । 2. ਟਿਕਾਉ । 3. ਹੱਥ । 4. ਮਸਤਕ, ਸਿਰ । 5. ਸਿੱਧੀਆਂ । 6. ਸ਼ਕਤੀ । 7. ਤੁੱਛ । 8 ਵੇਖ ਕੇ । 9. ਵੇਖ ਕੇ । 10. ਪਰਸੰਸਾ ਕਰ ਕੇ । 11 ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦੀ ਤਸੀਲ ਸ਼ਤਾਰਗੰਜ ਅੰਦਰ ਪੀਲੀਭੀਤ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਲ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖਟੀਮਾ ਤੋਂ 10 ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ । 12. ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ । 13. ਅਧਿਕਾਰ 14. (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਸੁਣ ਕੇ ਹਸੇ । 15. ਇੱਛਤ । 16. ਖਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ।

ਤਬ ਸਭ ਸਿਧਨ ਕੋ ਕਹੇ ਗੁਰ-ਬਾਲਾ[1] ।
ਇਛਆ ਭੋਜਨ ਲੇਹੁ ਦਿਆਲਾ ।
ਤਸਮਈ[2] ਭੋਜਨ ਕਾ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਆਏ ਕੂਪ[3] ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨਾ ॥ ੧੮ ॥
ਚਾਦਰ ਡਾਰ ਕੂਪ ਢਪ ਲੀਨਾ ।
ਅਮਿ-ਦ੍ਰਿਸਟ[4] ਤਾਹਿ ਪਰ ਕੀਨਾ ।
ਭਰ ਗਇਓ ਕੂਪ ਤਸਮਈ ਸੁੰਦਰ ।
ਸਰਬ ਸੁਆਦ ਰਸ ਤਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ॥ ੧੯ ॥
ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ-ਬਚਨ ਸਭ ਲੀਏ ਬੁਲਾਇ ।
ਆਏ ਸਭ ਪੰਗਤ[5] ਬੈਠਾਇ ॥ ੨੦ ॥*

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਇਛਆ ਭੋਜਨ ਕੀ ਕਹੀ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤ ਦਿਆਲ ਮਨ ਧਾਰ ॥ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਸਮਈ ਪਾਕ[6] ਭਰ ਲੀਨ ਕੂਪ ਭੰਡਾਰ ॥ ੨੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਚਿੱਪੀ[7] ਸਕਤ[8] ਕੀ ਆਗੈ ਧਰੇ ।
ਖਪੇ ਸਭ ਨਦੀ ਏਕ ਨਹੀ ਭਰੇ ।
ਬੂਝੀ ਪ੍ਰਭ ਇਨ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ[9] ।
ਚਿਪੀ ਮਾਹਿ ਸਿਧ ਠਹਰਾਈ ॥ ੨੧ ॥*
ਤਬ ਨਿਜ ਚਿੱਪੀ ਸਤਗੁਰ ਕਰ[10] ਲੀਨੀ ।
ਚਿੱਪੀ ਸੋਂ ਚਿੱਪੀ ਭਰ ਦੀਨੀ ।
ਖਾਇ ਅਘਾਇ[11] ਸਭ ਸਿੱਧ ਬਿਗਸਾਨੇ[12] ।
ਭਰੀ ਚਿੱਪੀ ਰਹੀ ਨਹੀ ਘਟੀ ਸਮਾਨੇ ॥ ੨੨ ॥
ਪੁਨ[13] ਕਹਾ ਗੰਗਾ ਆਵੈ ਪਰਥਾਹ ।
ਚੁਲੀ ਕਰੌ ਕੰਠੇ[14] ਪਰ ਤਾਹ ।
ਫਾਹੋੜੀ[15] ਕੋ ਆਗਿਆ ਗੁਰ ਕਰੀ ।
ਲੇ ਆਈ ਪਰਵਾਹੁ[16] ਤਿਹ ਘਰੀ[17] ।

---

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 2. ਖੀਰ । 3. ਖੂਹ ਜਿਸ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ । 4. ਮਿਠੀ ਨਜ਼ਰ । 5. ਕਤਾਰ । 6. ਦੋਸ਼ ਰਹਿਤ, ਪਵਿਤਰ । *ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਲਈ ਅਸਲੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ । 7. ਕਰਮੰਡਲ । 8. ਸ਼ਕਤੀ । 9. ਚਲਾਕੀ । 10. ਹੱਥ । 11. ਰੱਜਣਾ । 12. ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । 13. ਫੇਰ । 14. ਕਿਨਾਰਾ । 15. ਫਹੁੜੀ । 16. ਵਹਿਣ । 17. ਘੜੀ ਸਮਾ ।

ਤਬ ਸਭ ਸਿੱਧਨ ਆਚਮਾਨ[1] ਲੀਨੇ ।
ਬਜਾਇ ਨਾਦ ਮਹਾ ਸੁਖ ਭੀਨੇ[2] ।
ਪੁਨ ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[3] ।
ਸੁਨੋ ਬਾਲਾ ਜੀ ਪਰਮ ਗਿਆਨਾ ॥ ੨੪ ॥
ਤੁਮਰਾ ਗੁਰੂ ਜਗ ਮੋ ਨਹੀ ਕੋਈ ।
ਤੁਮਰਾ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਈ ।
ਪ੍ਰਗਟੇ ਤਮਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਜੋਈ ।
ਧਾਰੋਗੇ ਤਾ ਕੋ ਗੁਰ ਸੋਈ ॥ ੨੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਆਦੇਸ[4] ਸਬਦ ਕਰ ਸਭ ਚਲੇ ਆਲੋਪ[5] ਭਏ ਨਾ ਦਿਖਾਇ ।
ਪਵਨ[6] ਮੋ ਪਵਨ ਸੁੰਨ[7] ਮੋ ਸੁੰਨੰ ਐਸੋ ਕੌਤਕ ਲਖਿਓ ਨਾ ਜਾਇ ॥ ੨੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਰਾਜਾ ਆਇ ਚਰਨਨ[8] ਲਗੇ ਮਨ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ।
ਲੇ ਆਗਿਆ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਕੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਬਨਾਇ ।

ਸੋਰਠਾ

ਰਖੇ ਟਹਿਲੀਏ[9] ਰਾਇ ਸਤਗੁਰ ਨਾਮ ਲੰਗਰ ਕਰਾ ।
ਦੀਨੇ ਚਉਦਹ ਗਾਉ ਸਤਗੁਰ ਕੀ ਭੇਟਾ ਕਰੀ ॥ ੨੮ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ । ੪੦ ।

ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਚਲੈਗੇ

ਸੋਰਠਾ

ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਚਲੇ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਕੋ
ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਸੰਗ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇ ਹਰੇ ਨਿਕਟਿ ਪ੍ਰਭਾ

ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਚ :

ਹੇ ਦਿਆਲ ਪੂਰਨ ਸਕਤ[10] ।
ਸੁਬਹਾਨ ਤੇਰੀ ਭਗਤ ।
ਮੈ ਸੁਰਤ[11] ਘਰ ਕੀ ਧਰੋ ।

---

1. ਕੁਰਲੀ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕੁਰਲੀ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਸਾਫ ਕਰਨਾ । 2. (ਆਨੰਦ ਵਿਚ) ਭਿੱਜੇ । 3. ਕਿਹਾ, ਬੋਲਿਆ ! 4. ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ । 5. ਗਾਇਬ । 6. ਹਵਾ । 7. ਆਕਾਸ਼ । 8. ਪੈਰ । 9. ਸੇਵਾਦਾਰ, ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ । 10. ਸ਼ਕਤੀ । *ਇਹ ਤੁਕ ਮਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ । 11. ਖਿਆਲ ।

ਜੋ ਬਚਨ ਹੋਇ ਸੁ ਕਰੋ ॥ ੨ ॥
ਸੁਨਹੋ ਮਰਦਾਨਾ ਮੀਤ ।
ਦ੍ਰਿੜ[2] ਰਾਖੀਏ ਮਨ ਚੀਤ ।
ਤ੍ਰੈ[3] ਦਿਸ[4] ਕੀਨਾ ਗਵਨ[5] ।
ਪਸਚਮ ਦਿਸਾ ਕੋ ਗਵਨ ॥ ੩ ॥
ਸੁਧ ਲੇਹੁ ਘਰ ਕੀ ਆਇ ।
ਚਲੋਂ ਚੀਤ ਰਾਖੋ ਥਾਇ ।
ਤਬ ਕੀਆ ਦਿਆਲ ਪਿਆਨ[6] ।
ਟਿਲੇ ਪਹੂਚੇ ਆਨ ॥ ੪ ॥
ਟਿਲੇ ਗਏ ਗੁਰ ਧੀਰ ।
ਤਹਾ ਬਾਲ ਨਾਥ ਹੈ ਪੀਰ ।
ਤਿਸ ਮਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਇ ।
ਕੀਆ ਪ੍ਰੀਤ ਲੀਏ ਬੈਠਾਇ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਲ ਨਾਥ ਪੂਛਾ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਕਵਨ ਨਾਮ ਕਿਆ ਭੇਖ[7] ।
ਦੀਸੇ ਬਾਲਕ ਗ੍ਰਿਸਤ-ਰੂਪ ਮਾਥੇ ਭਗਤ ਬਿਸੇਖ[8] ॥ ੬ ॥

ਚੋਪਈ

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਹਮਾਰਾ ਕਹੀਏ ।
ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ[9] ਮਿਲ ਸੁਖ ਲਹੀਏ ।
ਸੁਨ ਪੀਰ ਪੁਰਾਤਨ ਦੇਖਨ ਆਏ ।
ਦੇਖਾ ਦਰਸਨ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੭ ॥

ਨਾਥ ਬਾਚ :

ਸੁਨੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਮ ਬਡੇ ਭਗਤ ਹੋ ।
ਸੁਨਾ ਆਗੇ ਤੁਮ ਬਡੀ ਸਕਤ[10] ਹੋ ।
ਭੇਖ ਜੋਗ ਕੋ ਲੀਜੇ ਧਾਰ ।
ਪਾਵੋ ਸੁਖ ਸਿਧ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ॥ ੮ ॥

---

1. ਖਿਆਲ । 2. ਟਿਕਾ ਕੇ ਪਕਾ ਕਰਕੇ । 3. ਤਿੰਨ । 4. ਦਿਸ਼ਾ, ਪਾਸੇ । 5. ਘੱਮਣਾ 6. ਗਗਨ, ਯਾਤਰਾ । 7. ਭੇਸ । 8 ਅਧਿਕਤਾ । 9 ਮੇਲ । 10. ਸ਼ਕਤੀ ।

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਾਚ :

ਭੇਖ ਜੋਗ ਕਾ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਵੇ ।
ਮਾਤਾ ਕਵਨ ਸੁਨ ਮਨ ਸਖ ਪਾਵੇ ।
ਬੂਝ ਸਮਝੇ ਬਿਨ ਗੁਰ ਕਰੇ ।
ਧਰੇ ਭੇਖ ਕਊ ਕਾਜ ਨ ਸਰੇ । ੯

ਨਾਥ ਬਾਚ :

ਮੁੰਦ੍ਰਾ[1] ਨਾਥ ਕੀ ਕਾਨ ਸੁਹਾਇ ।
ਸੇਲੀ[2] ਸਿੰਙੀ[3] ਨਾਦ[4] ਬਜਾਇ ।
ਡੰਡ[5] ਕਮੰਡਲ[6] ਗੇਰੂ ਬਸਤ੍ਰ ।
ਸਾਧੇ ਪਵਨ ਪਿੰਡ ਹੋਇ ਅਸਥਿਰ । ੧੦

ਦੋਹਰਾ

ਪਰਵਿਰਤ[7] ਭੇਖ ਏਹੁ ਬਾਲ ਨਾਥ ਬਿਨਾ ਭਗਤ ਨ ਪਾਯਤ ਗਿਆਨ ।
ਛੂਛ[8] ਭੇਖ ਧਾਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇ ਨ ਮਨ ਅਭਿਮਾਨ । ੧੧

ਬਾਲ ਨਾਥ ਬਾਚ :

ਚੌਪਈ

ਕਵਨ[9] ਭੇਖ ਜੋ ਤੁਮ ਕੋ ਭਾਵੈ ।
ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਸਮ[10] ਕੋਊ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੈ ।
ਹਮ ਕੋ ਨਿਜ ਮਤ[11] ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਇ ।
ਕਵਨ ਸਰੂਪ ਤੁਮ ਧਾਰੋ ਤਾਹਿ । ੧੨

ਦੋਹਰਾ

ਪੁਨ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਕਹਾ ਲੇਹੁ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ ।
ਮੈ ਜੋ ਕਹਤ ਹੋ ਸਬਦ ਤੁਹਿ ਗਾਵੋ ਨਾਥ ਸੁਨਾਇ । ੧੩

ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਬਦ ਕਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੋ ਸੁਨਾਇਆ—

ਮੁੰਦ੍ਰਾ[12] ਤੇ ਘਟ[13] ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਾਂਇਆ ਕੀਜੈ ਖਿੰਥਾਤਾ[14] ।
ਪੰਚ ਚੇਲੇ[15] ਵਸ ਕੀਜਹਿ ਰਾਵਲ[16] ਇਹੁ ਮਨ ਕੀਜੈ ਡੰਡਾਤਾ[17] । ੧
ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਵਸਿਤਾ[18] ।
ਏਕ ਸਬਦੁ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਨਾਸਤਿ[19] ਕੰਦ ਮੂਲਿ[20] ਮਨੁ ਲਾਵਸਿਤਾ[21] ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

---

1 ਮੁੰਦਰਾ । 2. ਕਾਲੀ ਉੱਨ ਜਾਂ ਕਾਲੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਗੁੰਦਵੀਂ ਇਕ ਰੱਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਸਿਰ ਉਪਰ ਸਾਫੇ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਵਾਂਗ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ । 3. ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਤੁਰ੍ਹੀ ਜੋ ਸਿੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । 4. ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸਿੰਙੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ । 5 ਡੰਡਾ । 6. ਚਿੱਪੀ । 7. ਉਪਰਾ । 8. ਤੁਛ, ਹਲਕਾ । 9. ਕਿਹੜਾ । 10. ਬਰਾਬਰ, ਵਰਗਾ । 11. ਧਰਮ । 12. ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਹਿਨਿਆ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਕੁੰਡਲ । 13. ਹਿਰਦਾ । 14. ਖਫਣੀ । 15. ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ । 16 ਹੇ ਜੋਗੀ ! 17. ਡੰਡਾ (ਜੋਗੀਆਂ ਪਾਸ ਬਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ) । 18 ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ । 19 ਨਹੀਂ ਹੈ । 20. ਫਲ ਫੁੱਲ । 21. ਲਾਉਣਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :

ਹੇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਜੀ ! ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਮੇਰੇ ਘਟ[1] ਮੁੰਦਰਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਖਿਥਾ[2] ਹੈ ਅਰੁ ਪੰਚ ਦੋਖ ਵਸ ਕਰਨਾ ਏਹੁ ਚੇਲੇ ਭਏ । ਇਸ ਮਨ ਕੋ ਡੰਡਾ ਕਰਨਾ ਅਰਥ ਏਹ ਜੋ ਮਨ ਬਸ ਭਇਆ, ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਅਰੁ ਏਕ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਭੋਗੋ ਸੋ ਉਦਾਸ ਭਇਆ ਤਬ ਕੰਦ ਮੂਲ ਏਹੀ ਹੈ । ?

ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ ਕਹੀ :

ਮੂੰਡਿ[3] ਮੂੰਡਾਇਐ[4] ਜੇ ਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਹਮ ਗੁਰੁ ਕੀਨੀ ਗੰਗਾਤਾ[5] ।
ਤ੍ਰਿਭਵਣ[6] ਤਾਰਣਹਾਰੁ ਸੁਆਮੀ ਏਕੁ ਨ ਚੇਤਸਿ ਅੰਧਾਤਾ[7] । ੨

ਅਰਥ :

ਹੇ ਨਾਥ ! ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਏ ਜੋ ਮੂੰਡਨਹਾਰ ਗੁਰ ਭਇਆ ਤੌ ਗੰਗਾ ਹੀ ਬਡਾ ਹੈ ਜਹਾਂ ਸਭ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਇ ਜਾਤੇ । ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਤਾਰਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਕੋ ਅੰਧ ਚੇਤਤੇ ਨਾਹੀ । ਇਹੁ ਅਚਰਜ ਦੇਖੀਐ ।

ਪਉੜੀ ਤੀਜੀ ਕਹੀ :

ਕਰਿ ਪਟੰਬੁ[8] ਗਲੀ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿ ਸੰਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਵਸਿਤਾ[9] ।
ਏਕਸ ਚਰਣੀ ਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਵਹਿ ਲਬਿ ਲੋਭਿ[10] ਕੀ[11] ਧਾਵਸਿਤਾ[12] । ੩

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਹਛੇ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਰੂਪ ਬਨਾਇ ਮੀਠੀ ਬਾਤਾ ਸੁਨਾਵਨੀ ਅਰੁ ਲੋਕੋ ਕਾ ਮਨ ਮੋਹਨਾ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮਨ[13] ਕਾ ਸੰਸਾ[14] ਤੋ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ । ਤਾਤੇ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਕੋ ਲਗਾਵੈ, ਤਬ ਲਬ ਲੋਭ ਕੀ ਧਾਵਨਾ ਮਿਟ ਜਾਵੈ, ਕਾਹੇ ਕੋ ਉਪਜੈ ।

ਜਪਸਿ[15] ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਚਸਿ[16] ਮਨਾ ।
ਕਾਹੇ ਬੋਲਹਿ ਜੋਗੀ ਕਪਟੁ ਘਨਾ[17] ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ।

ਰਹਾਉ ਕਾ ਅਰਥ :

ਹੇ ਜੋਗੀ ! ਮਨ ਕੋ ਨਿਹਚਲ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਮੇ ਲਗਾਵਨਾ । ਬਿਨਾ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਬੋਲਨਾ ਕਪਟ ਹੈ ।

ਪਉੜੀ ਚਉਥੀ ਕਹੀ :

ਕਾਇਆ ਕਮਲੀ ਹੰਸ ਇਆਣਾ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤ ਬਿਹਾਣੀਤਾ[18] ।
ਪ੍ਰਣਵਤਿ[19] ਨਾਨਕੁ ਨਾਗੀ[20] ਦਾਝੈ[21] ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਣੀਤਾ[22] ॥ ੪ ॥

1. ਹਿਰਦਾ। 2. ਖਫਣੀ। 3. ਸਿਰ। 4. ਮੁਨਾਇਆ। 5. ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ। 6. ਤਿੰਨ ਲੋਕ, ਜਮੀਨ ਸੁਰਗ ਤੇ ਪਤਾਲ। 7. ਅੰਨ੍ਹਾ। 8. ਪਖੰਡ। 9. ਜਾਂਦਾ। 10. ਲਾਲਚ। 11. ਕਾਸ ਨੂੰ ? 12. ਭੱਜਦਾ ਹੈ। 13. ਕੰਮਾਂ। 14. ਡਰ। 15. ਜਾਪ ਕਰ। 16. ਰਚਾ। 17. ਬਹੁਤਾ। 18. ਲੰਘ ਗਈ। 19. ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। 20. ਨੰਗੀ। 21. ਸੜਦੀ ਹੈ। 22. ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ :

ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ ! ਕਾਂਇਆ ਜੀਵ ਕਾ ਤੋ ਇਹ ਸੁਭਾਇ ਹੈ । ਕਾਂਇਆ ਜੜ ਜੀਉ ਅਗਿਆਨੀ, ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਬਿਤੀਤ ਹੁਆ। ਜਬ ਮੂਆ ਕਾਇਆ ਕੋ ਜਲਾਇਆ ਅਰੁ ਜੀਵ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਪਛਤਾਵਾ ਰਹਾ । ਤਬ ਕਿਆ ਹੋਇ ਸਕੇ ?

ਦੋਹਰਾ

ਤੁਮ ਜੋ ਕਹਤੇ ਹੋ 'ਭੇਖ ਲੇਹੁ ਇਹੁ ਮੇਰੇ ਮਤ ਕਾ ਜੋਗ ।'
ਅਵਰ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਾਮ ਮਮ[1] ਦੀਸਤ ਮਾਇਆ ਰੋਗ ॥ ੧੪ ॥

ਚੌਪਈ

ਸਤਗੁਰ ਬਚਨ ਨਾਥ ਜਬ ਸੁਨੇ ।
ਬੂਡੇ[2] ਬਿਚਾਰ ਸੀਸ ਤਬ ਧੁਨੇ[3] ।
ਬਿਚਾਰਤ ਬਚਨ ਮਗਨ[4] ਭਏ ਬਾਲ ।
ਇਹ ਬਡਾ ਭਗਤ ਹੈ ਗਿਆਨ ਗੁਲਾਲ ॥ ੧੫ ॥
ਬਾਬੇ ਕੋ ਪਰਸੰਸਤ[5] ਭਇਆ ।
ਆਦੇਸ[6] ਆਦੇਸ ਬਚਨ ਮੁਖ ਕਹਿਆ ।
ਕਲ[7] ਮੋ ਭਗਤ ਤੁਮਾਰੀ ਗਨੀ ।
ਦਖੋ ਬਾਲਕ ਨਾਮ ਕੇ ਧਨੀ ॥ ੧੬ ॥
ਬਡੇ ਭਾਗ ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਭਇਆ ।
ਅਬਗਤ[8] ਭਗਤ ਅਬਗਤ[9] ਕੀ ਦਇਆ ।
ਕਲਜੁਗ ਮੋ ਤੁਮ ਤਾਰਨ-ਹਾਰੇ ।
ਜਿਸ ਚਾਹੋ ਤਿਸ ਕਰੋ ਉਧਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥
ਬਾਲ ਨਾਥ ਸੋ ਬਿਦਿਆ ਭਏ ।
ਅਤ ਮਨ ਮਗਨ ਬਾਲ ਜੀ ਭਏ ।
ਚਲੇ ਚਲੇ ਕਿਰਾਣੇ ਆਏ ।
ਭਰਥਰੀ ਅਸਲ ਤਹਾ ਸੁਹਾਏ ॥ ੧੮ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ । ੪੧ ॥

1. ਮੇਰੇ । 2. ਡੁੱਬ ਕੇ (ਵਿਚਾਰ ਅੰਦਰ) 3. ਤਦ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਣ ਲੱਗਾ । 4. ਪਰਸੰਨ । 5. ਖੁਸ਼ । 6. ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ (ਆਦਰਮਾਨ) ਦਾ ਸ਼ਬਦ । 7. ਕਲ-ਜੁਗ 8. ਜੋ ਜਾਣੀ ਨਾ ਜਾਵੇ । 9. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਕਿਰਾਣੇ ਅਸਥਾਨ ਕੀ, ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਕਾ ਆਸਨ ਪਰਬਤ ਪਰ ਹੈ, ਤਹਾ ਮੇਲਾ ਥਾ। ਸੋ ਚਰਚਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਗੀ।

ਦੋਹਰਾ

ਕਿਰਾਣੇ ਕੋ ਸਤਗੁਰ ਗਏ ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਨਾਲ।
ਜਹਾ ਜੋਗੀ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ[1] ਤਹਾ ਆਸਨ ਕੀਆ ਦਿਆਲ[2] ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਹਾ ਮੇਲਾ ਜੋਗੀ ਬਹੁ ਆਏ।
ਸਭ ਜਾਤ੍ਰੀ[3] ਆਇ ਅਸਥਾਨ ਪੁਜਾਏ।
ਅਸਥਾਨ ਮਹੰਤ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਾ।
ਮਾਸ ਮਦਰਾ[4] ਅਉਰ ਪਾਕ[5] ਸਭ ਧਰਾ ॥ ੨ ॥
ਪਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ਕਾ ਸਮਾ ਜਬ ਆਇਆ।
ਪੰਕਤ ਬੈਠੀ ਪਤ੍ਰ ਧਰਾਇਆ।
ਪ੍ਰਥਮ[6] ਮਦਰਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕੀਨਾ।
ਸਰਬ ਭੇਖ ਕੋ ਮਦਰਾ ਦੀਨਾ ॥ ੩ ॥
ਲੈ ਮਦਰਾ ਸਤਗੁਰ ਪਹਿ ਆਏ।
ਭਰ ਪਿਆਲਾ ਆਗੇ ਰਖਵਾਏ।
ਕਹਾ ਦਿਆਲ, 'ਜੋਗੀ ਅਭਰਾਮ[7]।
ਹੋਛਾ[8] ਮਦ ਹਮਰੇ ਨਹੀਂ ਕਾਮ।' ॥ ੪ ॥
ਏਤੇ ਮੋ[9] ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਆਏ।
ਸਤਗੁਰ ਦੇਖ ਮਨ ਤਨ ਸੁਖ ਪਾਏ।
ਆਇ ਬਾਬਾ ਕੋ ਕੀਆ ਆਦੇਸ।
ਨਿਰਮਲ ਚਿੱਤ ਮਨ ਭਗਤ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥ ੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਭਰਥਰੀ ਮਨ ਬੀਚਾਰਿਆ ਆਏ ਬਾਲਾ ਦਿਆਲ।
ਕਛੁ ਚਰਚਾ[10] ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਝਰੇ ਸੁਫਲ ਦਰਸਨ ਇਹ ਕਾਲ ॥ ੬ ॥

ਭਰਥਰੀ ਬਾਚ :—

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਸੰਤ ਕੀਜੇ ਮਦਰਾ ਯਹ ਪਾਨ।
ਜੋਗੀ ਕੇ ਮਤ[11] ਮੋ ਪਰਵਾਨ।

---

1. ਸਨ। 2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ। 3. ਯਾਤ੍ਰੀ. ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। 4. ਸ਼ਰਾਬ। 5 ਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ, ਰਸੋਈ। 6. ਪਹਿਲਾਂ। 7. ਸੁੰਦਰ। 8. ਤੁੱਛ। 9. ਇੱਕੋ ਵਿੱਚ। 10. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ। 5. ਧਰਮ।

ਕਹਾ ਦਿਆਲ ਇਹ ਹੋਛਾ[1] ਅਮਲ ।
ਉਤਰ ਜਾਇ ਮਨ ਹੋਇ ਨ ਬਿਮਲ[2] ।। ੭ ।।

ਅਮ੍ਰਿਤ-ਮਦਰਾ[3] ਪੀਵੈ ਸੰਤ ।
ਅਸਥਿਰ[4] ਹੋਇ ਉਤਰੇ ਨਹੀ ਤੰਤ ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਸਭ ਜਾਇ ।
ਮਗਨ ਹੋਇ ਰਹੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ[5] ਅਘਾਇ[6] ।। ੮ ।।

ਕਰ[7] ਜੋਰ ਭਰਥਰੀ ਬਿਨੈ[8] ਬਖਾਨਾ[9] ।
ਕਹੋ ਬਿਧ ਮਦਰੇ ਕੀ ਸੰਤ ਪ੍ਰਧਾਨਾ ।
ਵਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਤੁਮ ਰਹੇ ਅਘਾਇ ।
ਕਹੋ ਜੁਗਤ ਸਭ ਮੋਹਿ ਸਮਝਾਇ ।। ੯ ।।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਗੁਰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ।
ਰਬਾਬ ਸੁਧਾਰੋ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀ ।। ੧੦ ।।

ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਕੋ ਸਬਦ ਸੁਨਾਇਆ :—

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ[10] ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ[11] ਪਾਈਐ ।
ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ[12] ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੋਚਾ[13] ਇਤੁ ਰਸਿ ਅਮਿਉ[14] ਚੁਆਈਐ ।। ੧ ।।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :

ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਧਾਵੇ ਕੇ ਫੂਲ ਕਰੀਏ । ਜੋ ਸੰ ਸੰਤ-ਜੁਗਤ ਹੈ ਏਹੀ ਮਸਾਲੇ ਕਰਣੀ ਰੂਪੀ ਪਾਇਆ ਚਾਹੀਐ । ਭਾਠੀ ਜੋ ਪਾਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਪੋਚਾ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਮਦਰਾ ਚੁਆਈਐ । ੧ ।।

ਬਾਬਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੋ ਨਾਮ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ਸਹਜ-ਰੰਗ[15] ਰਚਿ ਰਹਿਆ ।
ਅਹਿ[16] ਨਿਸਿ[17] ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਗਹਿਆ[18] ।। ੧ ।। ਰਹਾਉ ।।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :

ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ! ਐਸਾ ਰਾਮ-ਰਸ ਮਦਰਾ ਪੀਆ ਤਬ ਮਤਵਾਰੇ ਭਏ । ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਜ

---

1. ਤੁੱਛ । 2. ਮੈਲ ਰਹਿਤ, ਪਵਿੱਤਰ । 3. ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ । ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ । 4. ਅਚਲ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ । 5. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਖੁਸ਼ । 6. ਨੱਕ ਤਕ ਰੱਜਣਾ । 7 ਹੱਥ । 8. ਬੇਨਤੀ । 9 ਕੀਤੀ । 10. ਮਹੂਏ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਦੀ ਹੈ । 11. ਫ਼ਿਕਰ ਦੇ ਸੱਕ । 12 ਭਾਵਨਾ, ਸ਼ਰਧਾ । 13 ਭਾਫ ਠੰਡੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਸ਼ੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । 14. ਅੰਮ੍ਰਿਤ । 15. ਗਿਆਨ-ਰੰਗ । 16. ਦਿਨ । 17. ਰਾਤ । 18. ਫੜਿਆ, ਅੰਦਰ ਵਸਾਇਆ ।

ਸੂਰਾ : (ਸਲੋਕ ਮ: ੧)

ਮਿਹਰ[1] ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ[2] ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ ।
ਸਰਮ[3] ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ[4] ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ[5] ਮੁਸਲਮਾਣੁ ।
ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ[6] ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ[7] ।
ਤਸਬੀ[8] ਸਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ । ੧ ।

ਸਵਾਲ

ਬੈਂਤ— ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸਾਵੈ[9] ਆਪ ।
ਸਿਦਕ[10] ਸਬੂਰੀ[11] ਕਲਮਾ ਪਾਕ ।
ਪੜੀ[12] ਨ ਛੇੜੇ ਖੜੀ[13] ਨ ਖਾਇ ।
ਸੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਿਸਤ[14] ਕੋ ਜਾਇ ।

ਜਬਾਬ ਸੂਰਾ[15] :

(ਮ: ੧) ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ[16] ਸੂਅਰੁ ਉਸੁ[17] ਗਾਇ ।
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ[18] ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ[19] ਨ ਖਾਇ ।
ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ[20] ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ।
ਮਾਰਣ[21] ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਨ ਜਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੂੜੀਈ ਕੂੜੋ ਪਲੈ ਪਾਇ । ੨ ।

ਸੂਰਾ :

ਆਲਤ[22] ਕਟੀ ਤੁਰਕ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਗੋਸ[23] ਛਿਦਾਇ ।
ਜਰਬ[24] ਲਗਾਵਨ ਆਪਨੀ ਨਿਆਰਾ ਰਹਿਆ ਖੁਦਾਇ ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਇ ਦਰਗਹ[25] ਲਹਨ ਸਜਾਇ ।
ਫੈਲ ਫਕੜ[26] ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਹਾਇ ।
ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਮਨਮੁਖ ਹੈਨ ਦੋਇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
ਤੀਜਾ ਦੀਨ ਚਲਾਇ ਮੁਸਕਲ ਭਇਆ ਅਸਾਨ ।

1. ਤਰਸ । 2. ਸਫ ਜੋ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹੇਠ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਹਨ । 3. ਲੱਜਾ । 4. ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਉ । 5. ਹੋਈਦਾ ਹੈ । 6. ਮੱਕੇ ਅੰਦਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਮੰਦਰ । 7. ਨਮਾਜ਼ । 8. ਮਾਲਾ । 9 ਲੁਟਾ ਦੇਵੇ । 10. ਸਚਾਈ । 11. ਸਬਰ । 12. ਪਈ ਚੀਜ਼ । 13. ਖਲੋਤੀ (ਖੇਤੀ ਆਦਿ) । 14. ਸੁਰਗ । 15. ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ । 16. ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ । 17. ਹਿੰਦੂ ਲਈ । 18. ਸੁਫਾਰਸ਼ ਤਦ ਕਰਦਾ ਹੈ । 19. ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੀ ਕਮਾਈ । 20. ਸੁਰਗ । 21. ਮਸਾਲੇ । 22. ਲਿੰਗ । 23. ਕੰਨ । 24. ਚੋਟ, ਸੱਟ । 25. ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ । 26. ਆਮਿਲ ਫਕੀਰ ।

ਸਵਾਲ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨ :

ਆਖੇ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨ ਸੁਨ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਦਰਵੇਸ ।
ਇਥੇ ਕਲਮਾ ਪਾਕ ਪੜ੍ਹੇ ਸੋ ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰ ਪੇਸ[1] ।
ਅਵਲ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਦੋਇਮ ਨਬੀ[2] ਰਸੂਲ[3] ।
ਨਾਨਕ ! ਕਲਮਾ ਜੋ ਪੜ੍ਹੇ ਦਰਗਹ ਪਵੈ ਕਬੂਲ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ :

ਸੂਰਾ—ਸਨਹੋ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਕਨਦੀਨ ਆਖੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿ ।
ਜਿਨਾ ਇਮਾਨ ਸਲਾਮਤੀ ਸੇ ਦਰਗਹ ਪਾਇਨ ਰਾਹਿ ।
ਅਵਲ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੇਤੇ ਨਬੀ ਰਸੂਲ ।
ਰੁਕਨਲ-ਨੀਯਤ[4] ਰਾਸ ਕਰ ਤਾ ਦਰਗਹ ਪਵਹਿ ਕਬੂਲ ।
ਸੂਰਾ—ਲਿਖਿਆ ਦਰਗਾਹਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਏਕਸ ਬਾਝ ਨ ਕੋਇ ।
ਦੂਜੀ ਕੁਦਰਤ ਸਾਜ ਕੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਏ ਦੋਇ ।
ਇਕ ਦੂ[6] ਕੁਦਰਤਿ ਲਖ ਕਰ ਲਖੇ ਲਖ-ਅਸੰਖ[7] ।
ਨਾਨਕ ਮਿਤ[8] ਨਾ ਪਾਵਈ ਸਾਹਿਬ ਸੋ ਤੋ ਅਗਮ[9] ਬਿਅੰਤ ।
ਆਦ ਮਹ[10] ਵਾ[11] ਸਿਰਜਿਆ[12] ਕੁਦਰਤਿ ਬੰਦੇ ਦੋਇ ।
ਦੁਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਮੇਦਨੀ[13] ਜੀਆ ਜੰਤ ਕਈ ਲੋਇ[14] ।
ਪੈਗੰਬਰੀ ਲੇ ਕਰ ਆਇਆ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਮਾਹਿ ।
ਨਾਉ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫਾ[15] ਹੋਇਆ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ।
ਡਿਠੀ ਓਸ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬ[16] ਸੋਧ ਇਕਸੇ[17] ਬਾਝ ਨ ਕੋਇ ।
ਵਾਹਦ[18] ਲਾ-ਸਰੀਕ[19] ਹੈ ਦੂਜਾ ਹੋਇਆ ਨ ਹੋਇ ।
ਢੂਢਿਓਸ ਚੋਦਹ ਤਬਕ[20] ਫਿਰ ਸਰਤ ਨ ਹਿ ਖੁਦਾਇ ।
ਸੁਨਿਓਸੁ ਅਵਾਜਾ ਅਰਸ[21] ਦਾ ਗੈਬੀ ਪਰਦੇ ਮਾਹਿ ।
ਪੜਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂਰ ਹੈ ਬਿਅੰਤ ਅਫਤਾਬ[22] ਮਹਤਾਬ[23] ।
ਨਾਹਿ ਨਮੂਨਾ ਰਬਿ ਦਾ[24] ਨਾਹੀ ਜਾਤ ਸਫਾਤ ।
ਫਿਰਿ ਸੋਧਿਓਸ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ, ਆਪੇ ਆਪ ਖੁਦਾਇ[25] ।
ਪੜ ਉਸ ਕਲਮਾ[26] ਇਸਕ ਦਾ ਮਹੰਮਦ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਇ ।
ਭਇਆ ਮਸੂਕ[27] ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੋਆ ਤੁੱਲ[28] ਅਲਾਹਿ ।
ਅਲਾਹ ਬਨਮੂਨ[29] ਹੈ ਬੇਚੁਨ[30] ਕਹਾਇ ।
ਅਲਹੁ ਆਸਕ ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਰ ਮਾਸੂਕ ਨ ਕੋਇ ।
ਰਹਦਾ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੁ ਹੈ ਇਕੋ ਕਰਤਾ ਸੋਇ ।

---

1. ਸਨਮੁਖ, ਅੱਗੇ । 2. ਖਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਪੈਗੰਬਰ । 3. ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ । 4. ਨੀਅਤ ਦਾ ਥੰਮ੍ਹ । 5. ਕੁਰਾਨ ਮਜੀਦ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ । 6. ਤੋਂ । 7. ਅਣਗਿਣਤ । 8. ਮਿਣਤੀ, ਹਿਸਾਬ । 9. ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੁਧੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ । 10. ਵਿਚ । 11. ਉਸ ਨੇ, ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ । 12. ਬਣਾਏ । 13. ਪ੍ਰਿਥਵੀ । 14. ਲੋਕ, ਦੇਸ਼ । 15. ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ । 16. ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇਹ ਹਨ--ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੱਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਤੇ ਕੁਰਾਨ । 17. ਇਕ ਰੱਬ ਤੋਂ । 18. ਇਕ, ਅਦੁਤੀ । 19. ਸ਼ਰਾਕਤ (ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ) ਬਿਨਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ । 20. ਸਤ ਤਬਕ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਅਤੇ ਸਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ । 21. ਅਸਮਾਨ । 22. ਸੂਰਜ । 23. ਚੰਦ । 24. ਰੱਬ ਵਰਗਾ । 25. (ਅੰਦਰ) ਰੱਬ ਹੀ ਰੱਬ ਹੈ । 26. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰ : 'ਲਾ ਇਲਾਹ ਇੱਲਲਾਹੁ ਮੁਹੰਮਦੁ ਰਸੂਲੱਲਾਹ । 27. ਪ੍ਰੇਮ-ਪਾਤ੍ਰ । 28. ਦਰਜਾ, ਬਰਾਬਰ । 29. ਬੇਮਿਸਾਲ । 30. ਸ਼ੰਕਾ ਰਹਿਤ ।

ਇਕਸ ਦਿਹਾੜੇ ਜਾਂਦਿਆ ਸਬ-ਮੇਰਾਜੇ[1] ਮਾਹਿ ।
ਮਨ ਵਿਚ ਖੁਦੀ[2] ਵਿਚਾਰਿਆ 'ਮੈ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਨਾਹਿ' ।
ਅੰਦਰ ਸਬ ਮਾਰਾਜਿ ਦੇ ਕੀਤੀ ਉਸ ਖੁਦੀ ਬਿਕਾਰ ।
ਜਿਬਰਾਈਲ ਦਿਖਾਇਅਨ ਕੁਦਰਤ ਸੁਤਰ[3] ਕਤਾਰ ।
ਇਕਸ ਇਕਸ ਸੁਤਰ ਪਰ ਤ੍ਰੈ ਤ੍ਰੈ ਹੈਨ ਸੰਦੂਕ ।
ਇਕੁ ਇਕੁ ਸਰਵਾਨ[4] ਤਿਹ ਸੰਗ ਹੈ ਅਗੋ ਪਵੰਦੀ[5] ਕੂਕ ।
ਅਵਲ[6] ਆਖਰ[7] ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
ਕਬਹੀ ਰਾਹੁ ਨ ਖੁਲਈ ਚੂਕੇ ਸਾਨ ਔਸਾਨ ।
ਪੁਛਿਓਸ ਜਬਰਾਈਲ ਨੂੰ ਕਦ ਖੁਲੇਗਾ ਰਾਹੁ ।
ਜਿਬਰਾਈਲੁ ਪੁਕਰਿਆ ਹੈਨ ਬੇਅੰਤ ਅਥਾਹੁ ।

ਮੈਂ ਭੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਆਗੇ ਹੀ ਦਾ ਖੇਲ ।
ਅਮਦ-ਰਫਤ[8] ਕਦੀਮ[9] ਹੈ, ਕਦੀ ਨ ਰਹਤੇ ਮੇਲ।
ਆਖਿਆ ਜਿਬਰਾਈਲ ਤਬ: 'ਖੋਲ ਸੰਦੂਕ ਤੂੰ ਦੇਖ ।'
ਇਕ ਲੀਤਾ ਸੁਤਰ ਕਤਾਰ ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਹੇ ਬਬੇਕ[10]।
ਡਿਠਿਓਸ ਖੋਲ ਸੰਦੂਕ ਇਕ ਆਡੇ[11] ਭਰੇ ਮਿਆਨ[12] ।
ਗੈਬੀ ਅਗੇ ਤਿਲਸਮਾਤ[13] ਕਰਤੇ ਰਚੀ ਚੋਗਾਨ[14] ।

ਇਕ ਡਿਠੋਸੁ ਅੰਡਾ ਫੋੜ ਕਰ ਹੋਆ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ।
ਚਾਂਦਨ ਫੇਰ ਦਿਖਾਲਿਉਨ, ਉਸ ਦੇ ਤਬਕ[15] ਹਜਾਰ ।
ਇਕਸੇ ਇਕਸੇ ਤਬਕ ਵਿਚ ਕਈ ਅਸੰਖ ਅਵਿਤਾਰ ।
ਕਈ ਮਹੰਮਦ ਮਸਤਫਾ[16] ਇਥੇ ਪੈਗੰਬਰ ਕੋਇ।
ਅਗੋ ਕਹਾ ਪੈਗੰਬਰਾ ਕਈ ਅਸੰਖਾ ਲੋਇ[17] ।
ਦੇਖਓਸ ਸਪਤ ਪਤਾਲ[18] ਫਿਰਿ ਡਿਠਿਓਸੁ ਸਪਤ ਅਕਾਸ ।
ਇਕਸੇ ਇਕਸੇ ਤਬਕ ਵਿਚ ਕਈ ਰਸੂਲ ਖਵਾਸ[19] ।
ਫਿਰ ਆਖਿਉਸ ਮੂਹੋ[20] ਕਲਾਮ[21] ਤਿਹੁ 'ਵਾਹਦ[22] ਲਾ-ਸਰੀਕ[23]' ।
ਕਈ ਅਸੰਖ ਪੈਗੰਬਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਲੰਘੀ ਲੀਕ ।
ਕੇਤੇ ਨੂਰ[24] ਮਹੰਮਦੀ ਡਿਠੇ ਨਬੀ ਰਸੂਲ ।
ਨਾਨਕ ਕਦਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਗਈ ਖੁਦੀ[25] ਸਭ ਭੂਲ। ੧।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਖੁਦਾਇ ਕਹੈ ਹਿੰਦੂ ਆਖੇ ਰਾਮ ।
ਦੁਹਾ ਦਾਵਾ ਪਕੜਿਆ ਗਾਲਬ[26] ਭਇਆ ਸੈਤਾਨ[27] ।

---

1. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਉਸ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਰਾਤ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾਕ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ, ਜਬਰਾਈਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ, ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਉਤੇ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਦੀ ਝਲਕ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤਾ। 2. ਗਰੂਰ। 3. ਊਠ। 4. ਸਾਰਬਾਨ, ਸੁਤਰਬਾਨ ਊਠ ਵਾਲਾ। 5. ਪੈਂਦੀ। 6. ਸ਼ੁਰੂ; 7. ਅਖੀਰ। 8. ਆਉਣ-ਜਾਣ। 9. ਪੁਰਾਣੀ, ਚਿਰਾਂ ਦੀ। 10. ਵਿਚਾਰ ਕੇ। 11. ਆਂਡੇ। 12. ਵਿਚ। 13. ਜਾਦੂ। 14. ਖੇਲ੍ਹ। 15. ਲੋਕ, ਖੰਡ। 16. ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। 17. ਲੋਕ। 18. ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ, ਹੇਠਲੇ ਸਤ ਲੋਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਹ ਹਨ: ਅਤਲ, ਵਿਤਲ, ਸੁਤਲ, ਰਸਾਤਲ, ਤਲਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ ਅਤੇ ਪਾਮਾਲ। 19. ਪਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। 20. ਮੂੰਹ ਤੋਂ। 21. ਬਚਨ। 22. ਅਦੁਤੀ। 23. ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾ ਹੋਵੇ। 24. ਪਕਾਸ਼। 25. ਹੰਕਾਰ। 26. ਪ੍ਰਬਲ, ਵਿਜਈ। 27. ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੁਰਿਆਈ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਵਰਜਿਤ ਫਲ ਖਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾਇਆ ਸੀ।

ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤ[1] ਨਿਰਮਲੀ[2] ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਪਾਕ[3] ।
ਅਮਲਾ[4] ਉਤੇ ਨਿਬੜੇ ਸਹੋ ਨਿਮਾਣੀ ਖਾਕ[5] ।
ਅਰੁਬਾ-ਇਨਾਸਰ[6] ਮੇਲ ਕੇ ਜੁੱਸੇ[7] ਰਚੇ ਖੁਦਾਇ ।
ਆਪੇ ਸਾਜ[8] ਨਿਵਾਜਦਾ[9] ਆਪੇ ਕਰੇ ਫਨਾਹਿ[10] ।
ਕਾਇਮ[11] ਦਾਇਮ[12] ਕੁਦਰਤੀ[19] ਸੱਚਾ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ।
ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਏਕ ਹੈ ਅਉਰ ਸੈਤਾਨੀ ਰਾਹ[14] ।
ਖਾਸਾ[15] ਜੁਸਾ ਆਦਮੀ ਦੁਨੀਆ ਸਭ ਹੀ ਮਾਹਿ ।
ਦੇਵੇ ਖਬਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੇਦ[16] ਕਤੇਬ[17] ਸੁਣਾਇ ।
'ਦਾਵਾ ਛਡੋ ਮੋਮਨੋ[18], ਦਰਗਹ[19] ਪਵੇ ਕਬੂਲ,
ਚਾਰ ਕਤੇਬਾ[20] ਸੋਧ ਕੇ,' ਆਖੇ ਪਾਕ ਰਸੂਲ ।
ਇਕੋ ਪਾਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਇਕੋ ਆਦਮ ਰੂਹ ।
ਜਾਨ ਬੂਝ ਦਾਵਾ ਕਰੇ ਪਵਹਿ ਕੁਫਰ ਕੇ ਖੂਹ ।
ਇਕੋ ਪਾਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਇਕੋ ਤਸਬੀ ਹਾਥ ।
ਮਣਕੇ ਇਕਸੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੁਫਰ ਦਿਖਾਏ ਲਾਖ ।
ਜੀਅ ਤਾ ਮਾਰੇ ਜੀਅ ਕੋ ਤਿਸ ਪਰ ਛੁਰੀ ਹਰਾਮ[21] ।
ਮਰਦਿਆ ਪਾਕ ਹਲਾਲ[22] ਹੈ ਕਦੀ ਰਵਾ[23] ਕਲਾਮ[24] ।
ਜਿਸ ਨੋ ਜੋਰੀ ਮਾਰਸੀ ਸੋ ਭੀ ਮਾਰਣ-ਹਾਰ ।
ਕਿਆਮਤ[25] ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੇ ਛੁਟੇ ਕਿਵੇ ਨ ਯਾਰ ।
ਇਕਸ ਆਦਮ ਬਾਹਰੀ ਸਭੇ ਸਈ[26] ਹਲਾਲ ।
ਰੱਬ-ਰਜਾਈ[27] ਜੇ ਮਰੇ ਤਿਨ ਪਰ ਛੁਰੀ ਹਰਾਮ ।
ਜਿਤਨੀ ਉਮਤ[23] ਰਬ ਦੀ ਅਰਬ-ਇਨਾਸਰ[29] ਮਾਹਿ ।
ਕਾਨ[30], ਹੈਵਾਨ[31], ਨਬਾਤ[32] ਤੂੰ ਚੌਥਾ ਜਿਨਸ[33] ਕਹਾਇ ।

---

1. ਸ਼ਰੀਰ । 2. ਸ਼ੁੱਧ । 3 ਪਵਿਤਰ । 4. ਕਰਮ, ਕੰਮ । 5 ਮਿਟੀ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ । 6. ਚਾਰ ਤੱਤ ਭਾਵ ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ । 7. ਸ਼ਰੀਰ । 8. ਬਣਾਉਣਾ । 9. ਸਨਮਾਨ ਦੇਣਾ । 10 ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ, ਮਿਟਾਉਣਾ । 11. ਸਥਿਰ । 12. ਸਦਾ । 13. ਕੁਦਰਤ ਵਾਲਾ, ਕਾਦਿਰ, ਈਸ਼ਵਰ । 14. ਸ਼ੈਤਾਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਧੋਖੇ ਦੇ ਰਸਤੇ । 16. ਵੇਦ । 17. ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੰਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਤੇ ਕੁਰਾਨ । 18. ਇਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਿਓ, ਇਸਲਾਮ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਓ । 19. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਨਿਆ-ਸਭਾ । 20. ਵੇਖੋ ਨੰ: 17 । 21. ਵਰਜਿਤ, ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ । 22. ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਯੋਗ ਹੈ । 23. ਜਾਇਜ਼ । 24. ਕਲਮਾ । 25. ਪਰਲੋ । 26. ਯਤਨ । 27. ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ । 28. ਜਾਤਿ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ । 29. ਚਾਰ ਤੱਤ । (ਅਗ, ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ) ਪਰ ਇਥੇ ਭਾਵ ਜਮਾਦਾਤ, ਹੈਵਾਨਾਤ, ਨਬਾਤਾਤ ਅਤੇ ਅਜਨਾਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । 30. ਜਮਾਦਾਤ ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਆਦਿ । 31. ਹੈਵਾਨਾਤ ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਆਦਿ । 32. ਨਬਾਤਾਤ ਜਿਵੇਂ ਬਨਸਪਤੀ । 33. ਜਿਨਸਿਆਤ ।

ਕਾਇਮ[1] ਦਾਇਮ[2] ਕੁਦਰਤੀ ਇਕੋ ਪਾਕ ਅਲਾਹ ।
ਚੌਪੜ[3] ਬਾਜੀ[4] ਖੇਲ ਕਰ ਫਿਰ ਫਿਰ ਆਵੈ ਜਾਇ ।
ਬੇਦ ਅਥਰਬਣ[5] ਬਾਹਰੇ ਜੇ ਕੋ ਅਮਲ ਕਰੇ ।
ਤਿਸ ਪਰ ਦੁਨੀਆ ਜਬਰ[6] ਹੈ ਰਬ ਨ ਢੋਈ ਦੇਇ ।
ਨਾਹਿ ਸੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ[7] ਤਰਪਣੋ[8] ਰੋਜਾ[9] ਨਾਹਿ ਨਿਮਾਜ ।
ਅਮਲਾ ਬਾਝੋ ਮੋਮਨੋ ਦੋਜਖ ਦੁਨੀਆ ਜਾਗ ।
ਦੁਨੀਆ ਕਾਰਨੇ ਅਹਿ[10] ਨਿਸ[11] ਫਿਰੇ ਰੰਜੂਲ[12] ।
ਕਰਮ[13] ਨਿਵਾਜਾ[14] ਬਹੁ ਕਰੇ ਪਵੈ ਨ ਕਾਇ ਕਬੂਲ ।
ਦੁਖੀ[15] ਦੁਨੀ ਸਹੇੜਿਆ ਜਾਇ ਤ ਲੱਗੇ ਦੁਖ ।
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨ ਕਦੇ ਨ ਲੱਥੀ ਭੁਖ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮਾਇਆ ਸਤਗੁਰ ਕੀ ਬਲੀ[16] ਕੁਦਰਤ ਸਿੱਧ ਅਪਾਰ ।
ਗਿਆਨ ਬਿਗਆਨ[17] ਪੂਰਨ ਸਦਾ ਮਿਲਤੇ ਹੋਇ ਉਧਾਰ[18] ॥ ੧ ॥
ਮੁਲਾ ਜੀਵਨ ਅਰੁ ਰੁਕਨ ਦੀਨ ਪੀਰ ਬਹਾਵਲ ਸੈਦਾਤ[19] ।
ਸਵਾਲ ਜਬਾਬ[20] ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਤ ਕਰਾਮਾਤ ।

ਸੋਰਠਾ

ਸਭਨਾ ਮਾਨੀ ਆਨ, ਕਾਜੀ ਹਾਜੀ ਜੋ ਤਹਾ ।
ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ, ਸਿਫਤ ਸਨਾਇ[21] ਕਰਨੇ ਲਗੇ ।

ਛੰਤ

ਕੀਏ ਸਵਾਲ, ਜਬਾਬ ਦੀਏ ਬਾਬਾ ।
ਲਗ ਚਰਨਨ ਦਿਆਲ[22] ਫਿਰਾ ਕਾਬਾ ।
ਇਹ ਦੇਖ ਚਰਿਤ੍ਰ ਯਕੀਨ ਕਰੇ ।
ਹਿੰਦੂ ਜਾਨਤ ਮਨ ਸੰਕ[23] ਧਰੇ ।

ਸੁਵਾਲ ਰੁਕਨ ਦੀਨ :

ਦੋਹਰਾ

ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ[24] ਕਰੋ ਹੂਆ ਹੁਕਮੁ ਖੁਦਾਇ ।
ਚਾਦਰ ਪਾਈ ਮੁਸਤਫਾ[25] ਅਵਰੁ ਕੋ ਚਾਦਰ ਨਾਹਿ ।

1. ਸਥਿਰ । 2. ਸਦਾ । 3. ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮ । 4. ਚੌਥਾ ਵੇਦ । 5. ਸਖਤ । 6. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਮਹਾਂਮੰਤ੍ਰ । 7. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਅਥਵਾ ਅਰਘੇ ਨਾਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਜਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ । 9. ਬਰਤ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹੀਨੇ ਰੋਜੇ ਰਖਦੇ ਹਨ । 10. ਦਿਨ । 11. ਰਾਤ 12. ਬੀਮਾਰ, ਗ਼ਮਗੀਨ । 13. (ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ) ਕਰਮ ਕਾਂਡ । 14. (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ) ਨਮਾਜ਼ਾਂ । 15. ਦੁਖ ਪਾ ਕੇ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ । 16. ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ । 17. ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ । 18 ਪਾਰਨਿਸਤਾਰਾ । 19. ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਫਤਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । 20. ਬਹਿਸ । 21. ਉਸਤਤ । 22. ਕਿਰਪਾਲੂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 23. ਸੰਕਾ । 24. ਪੂਰਣ । 25. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਕਬ ।

ਜਬਾਬ ਬਾਬਾ ਜੀ—

ਚਾਦਰ ਪਾਈ ਦਰਗਾਹ[1] ਤੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਫਕੀਰ ।
ਤਲੇ ਚਾਦਰ ਬਹਨ ਘਨੇਰਿਆ[2] ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ਜਹੀਰ[3] ।
ਜੋ ਕੋ ਆਵੇ ਚੱਲ ਕੇ ਬਹੇ ਜੁ ਚਾਦਰ ਹੇਠ ।
ਕਲੀ-ਕਾਲ[4] ਬੈਤਾਲ[5] ਮੋ ਕਦੇ ਨ ਖਾਇ ਚਪੇਟ[6] ।
ਘੀਉ[7] ਮੈਦਾ ਖੰਡ ਸਕਰਾਂ ਮਾਖਿਓ[8] ਮਾਝਾ-ਦੁਧ[9] ।
ਖੀਰ ਖੰਡ ਮਿਠਿਆਈਆਂ, ਰਬ ਸਭ ਕਛੁ ਦਿੱਤਾ ਮੁਝ[10] ।
ਕਰਸਨ ਭੋਗ-ਬਿਲਾਸ[11] ਬਹੁ ਗੁਨਾਗੁਨ[12] ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।
ਜੋ ਸਰਨ ਪਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ, ਭੋਗਨ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦਿ[13] ।

ਸਵਾਲ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨ—

ਸੂਰਾ

ਰੁਕਨਲ ਆਖੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚ ਸੁਨਾਵੋ ਬਾਤ ।
ਕਿਥੇ ਆਵੰਨ ਆਦਮੀ[14], ਕਾਨ[15], ਹੈਵਾਨ[16], ਨਬਾਤ[17] ?
ਫਿਰ ਫਿਰ ਮਿਲਦੇ ਖਾਕ ਨਾਲ, ਰੂਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਇ ਸਮਾਇ ?
ਗੈਬੀ ਖਬਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦੇਵਨ ਫਕਰ[18] ਸੁਨਾਇ ।
ਕਰ ਤਤਬੀਰਾ[19] ਲਿਖਿਆ ਬੇਦ[20] ਕਤੇਬ[21] ਬਨਾਇ ।
ਗੈਬੀ-ਖਬਰ[22] ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕੋਇ ਨ ਮੁਖੋ ਸੁਨਾਇ ।
ਘੱਤੇ[23] ਜੰਜੀਰੀ ਮਾਰਦੇ ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਅਉਲਮਾਇ[24] ।
ਜੇ ਕੋ ਸਚੁ ਅਲਾਇਦਾ[25] ਤਿਸੁ ਆਤਮ[26] ਦੇਨ ਜਲਾਇ ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਸੱਕ ਨ ਕੋਇ ਅਲਾਇ ।
ਦੋਵੈ ਦੋਜਕ[27] ਜਾਸਨੀ[28] ਲਹਸੁਨ ਬਹੁਤ ਸਜਾਇ ।
ਦੋਜਖ ਭਿਸਤ[29] ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪੜਨੇ ਖਲਕ ਸੁਨਾਇ ।
ਮੂਏ[30] ਫੇਰ ਨ ਆਇਆ, ਕੋ ਖਬਰੀ ਦੇਵੈ ਆਇ ।

---

1. ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ । 2. ਬਹੁਤ । 3. ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ, ਖੁਆਰ । 4. ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾ । 5. ਲੈ ਅਤੇ ਤਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 6. ਚੁਪੇੜ, ਥੱਪੜ । 7. ਘਿਉ, ਘੀ । 8. ਸ਼ਹਿਦ । 9. ਮੱਝ ਦਾ ਦੁੱਧ । 10 ਮੈਨੂੰ । 11. ਖਾਣ-ਖੇਡਣ । 12. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ । 13. ਸਦਾ ਹੀ । 14. ਇਨਸਾਨ । 15. ਜਮਾਦਾਤ, ਪੱਥਰ ਆਦਿ । 16 ਹੈਵਾਨਾਤ, ਡੰਗਰ, ਪੰਛੀ, ਆਦਿ । 17 ਨਬਾਤਾਤ, ਬਨਸਪਤੀ । 18. ਫ਼ਕੀਰ ਲੋਕ । 19. ਜੁਮਤ, ਤਦਬੀਰ । 20. ਵੇਦ । 21. ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੱਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ । 22. ਭੇਤ । 23. ਪਾ ਕੇ । 24. ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ । 25. ਬੋਲਦਾ । 26. ਅੱਗ । 27 ਨਰਕ । 28. ਪੈਣਗੇ । 29. ਸੁਰਗ । 30. ਮਰੇ ਹੋਏ ।

ਪੀਰ[1] ਪੈਗੰਬਰ[2] ਅਉਲੀਏ[3] ਤਿਨ ਸਿਰ ਕੀ ਅਹਵਾਲ ਵਿਹਾਇ ।
ਢੱਠੇ ਪਏ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਲੱਖ ਜੁਗਾ ਬੀਤਾਇ ।
ਫੇਰ ਨ ਸੂਰਤ ਤਿਨਾ ਦੀ ਡਿੱਠੀ ਕਿਸੇ ਨ ਮੂਲ ।
ਈਸਾ,[5] ਮੂਸਾ,[6] ਇਬਰਹੀਮ[7] ਕੇਤੇ ਨਬੀ ਰਸੂਲ ।
ਫੇਰ ਨ ਸੂਰਤ ਡਿਠੀਆ,[8] ਰਹੇ ਤਿਨਾ ਦੇ ਨਾਉ ।
ਰਹੇ ਨ ਉਮਰੇ[9] ਪਾਤਸਾਹ[10] ਜਿਨਾ ਵਸਾਏ ਗਾਉ[11] ।
ਖਾਕੂ[12] ਸੇਤੀ[13] ਮਿਲ ਗਏ ਕਈ ਵਜੀਰ ਪਤਿਸਾਹ ।
ਰਈਜਤ[14] ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਈਐ, ਅਗਮ[15] ਬਿਅੰਤ[16] ਅਲਾਹਿ ।
ਇਕ ਪਾਉ[17] ਸਿਰ ਪਾਤਸਾਹ ਦੇ, ਇਕ ਵਜੀਰ ਸਿਰ ਹੋਇ ।
ਇਤਨੀਆਂ ਹੋਤੀਆ ਉੱਮਤੀ[18] ਪੈਕੰਬਰ ਅੰਤ ਨ ਕੋਇ ।
ਖਤਰਾ[19] ਮਨੋ ਨ ਉਤਰੇ ਬਿਨਾ ਫਕੀਰ ਅਲਾਹਿ ।
ਖਬਰ ਸੁਨਾਵਨ ਗੈਬ ਦੀ ਸੰਸਾ ਭਰਮ ਚੁਕਾਇ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਸੂਰਾ—

ਨਾਨਕ ਆਖੇ, 'ਰੁਕਨ ਦੀ ! ਸਚ ਸੁਨਾਵੇਂ ਬਾਤ ।
ਅਰੁਬਾ-ਇਨਾਸਰ[20] ਆਦਮੀ, ਕਾਨ, ਹੈਵਾਨ, ਨਬਾਤ ।
ਮਰ ਮਰ ਜਮਦੇ ਖਾਕ ਨਾਲ ਫਿਰ ਹੋਇ ਜਮਦੇ ਘਾਹਿ ।
ਗੁਨਾ-ਗੁਨੀ[21] ਬੂਟੀਆਂ ਸਰਖ, ਸਬਜ ਸਿਆਹਿ[22] ।
ਨੀਲੀ ਪੀਲੀ ਚਿਟੀਆ, ਹੋਰ ਗੁਲਾਬੀ ਵੰਨ[23] ।
ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ[24] ਬਨਾਸਪਤ ਬਹੁ ਮੇਵੇ ਬਹੁ ਅੰਨ ।
ਕਾਨ, ਹੈਵਾਨ, ਆਦਮੀ ਖਾਇ ਪਰਿੰਦੇ[25] ਲੱਖ ।
ਹੋਵਨ ਨੁਤਫੇ[26] ਬੂਟੀਆਂ ਮਰ ਮਰ ਜੰਮਨ ਵਤ ।

---

1. ਧਰਮ ਦਾ ਆਚਾਰੀਆ । 2. ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਲਿਆਵੇ, ਨਬੀ । 2. ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਫਕੀਰ । 4 ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ । 5 ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ । 6 ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਤੌਰੇਤ ਦੇ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 7. ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਜੋ ਨੂਹ ਦੀ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਆਜ਼ਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਨ—ਸਾਰਾਹ ਅਤੇ ਹਾਜਿਰਾ । ਸਾਰਾਹ ਤੋਂ ਇਸਹਾਕ ਜੰਮਿਆ ਅਤੇ ਹਾਜਿਰਾ ਤੋਂ ਇਸਮਾਈਲ। ਇਸਹਾਕ ਦੀ ਔਲਾਦ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਯਹੂਦੀ ਤੇ ਈਸਾਈ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸਮਾਈਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਕਰੇਸ਼ ਵੰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਹੋਏ । 8. ਦੇਖੀਆਂ । 9. ਹਾਕਮ । 10 ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਮਹਾਰਾਜੇ । 11 ਪਿੰਡ, ਕਸਬੇ । 12. ਮਿੱਟੀ । 13. ਨਾਲ । 14. ਪਰਜਾ । 15 ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ । 6. ਬੇਅੰਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ । 17 ਪੈਰ । 18. ਸੰਪਰਦਾਯ, ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ । 19 ਭੈ । 20. ਚਾਰ ਤੱਤ । 21. ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ । 22. ਕਾਲਾ । 23. ਰੰਗ । 24 ਸਰਵ ਵਨਸਪਤਿ, ਖਿਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਬਿਰਖਾਂ, ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਵੇਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪੱਤਾ ਜਾ ਤੋਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਭਾਵ ਨੱਵੇ ਮਣ ਕੱਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪੰਜ ਮਣ ਕੱਚੇ ਦਾ ਇਕ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 25. ਪੰਛੀ । 26. ਔਲਾਦ ।

ਆਵਨ ਜਾਨਾ ਨਾ ਮਿਟੇ ਜਿਉ ਵਹਦੇ ਦਰਿਆਇ ।
ਏਤੀ ਖਬਰ ਅਜਗੈਬ ਦੀ ਦੇਨ ਫਕੀਰ ਸੁਨਾਇ ।
ਇਹ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਖਲਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧਾਇਨ ਵੈਰ ।
ਦਾਨਾ ਪਾਨੀ ਖਾਇ ਕੇ ਰਖਨ ਡਿੰਗੇ[1] ਪੈਰ ।

ਖਾਕ ਦੇ ਸਭ ਪੁਤਲੇ[3] ਖਸਮੇ ਦੇ ਹੱਥ ਕਾਲ ।
ਮਰਨਾ ਚਿੱਤ ਨ ਆਵਈ ਚੱਸੇ[4] ਮਰਾਂ ਕਿ ਕਾਲ[5] ।
ਜੀਅ ਜੋ ਖਾਵਨ ਜੀਆ ਨੋ, ਜੀਉ[6] ਜੀਆ ਆਹਾਰ* ।
ਸੁਣੀ ਐ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀ ! ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਫਕੀਰ ।
ਇਕੋ ਰਾਹੁ ਮੁਰੀਦ[7] ਦਾ, ਇਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਪੀਰ[8] ।

ਆਏ ਪੈਂਕੰਬਰ ਦੁਨੀ ਵਿੱਚ, ਫਿਰਕਾ[9] ਭੀ ਇਕ ਹੋਇ ।
ਇੱਥੇ ਦੀਨ[10] ਅਗਿਣਤ ਹੈ, ਪਾਰ ਲੰਘਾਏ ਕੋਇ ।
ਰਾਜ ਜਿਨਾ ਦਾ ਦੁਨੀ ਵਿਚ, ਸਿੱਕਾ[11] ਤਿਨਾ ਦਾ ਹੋਇ ।
ਜਰਬਾ[12] ਲਗਨ ਅਨੇਕ ਬਿਧ, ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨੇ ਕੋਇ ।
ਇਕੋ ਰਾਜ ਦਰਗਾਹ ਦਾ, ਇਕੋ ਛਤ੍ਰ ਅਟੱਲ[13] ।
ਇੱਕਾ ਜਰਬ ਜਹਾਨ ਪਰ, ਨਾਨਕ ਰਾਜ ਅਚੱਲ[14] ।

ਮਸਰਕੀਆ[15], ਮਗਰਬੀਆ[15] ਅਉਰ ਜਨੂਬ, ਸਮਾਲ[17]
ਦਰਸਨ ਦੇਖਨ ਆਵਨੀ ਉਮਤ ਅੰਤ ਨ ਭਾਲ ।
ਸਤ੍ਰ ਜੁੱਸੇ ਦੁਨੀ ਵਿਚ ਰਖੇ ਬਕਾਈ ਫੇਰ ।
ਮਜਬ ਨ ਜਾਨੇ ਦੇਸ ਨੀ ਰਖਸਨ ਉੱਮਤ ਘੇਰ ।
ਨਾਨਕ ਦਰਸਨ ਕਲੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨ ਦਰਸਨ ਭਾਲ ।
ਜੁਗ ਜੁਗ ਦਰਸਨ ਨਵਤਨਾ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਇਕਤਾਲ ।
ਰੁਕਨਲ ਆਖੇ ਨਾਨਕਾ ਦਰਗਹ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਨਾਇ ।

ਕੇਹਾ ਰੰਗ ਮਹਲ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਰਹੇ ਖੁਦਾਇ ?
ਕੇਹੇ ਬੁਰਜ ਮਹਲ ਦੇ ਛੱਜੇ ਤੇ ਚੌਕਾਠ ?
ਕੇਹੀਆ ਡਿੱਠੀਆ ਬੈਠਕਾ, ਕਿਸ ਸੰਗ ਕੀਤੇ ਰਾਸ ?

---

1. ਵਿੰਗੇ ।2 ਮਿੱਟੀ। 3 ਪੁਤਲੇ ।4. ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਹੀ, ਹੁਣੇ ਹੀ । 5. ਕੱਲ੍ਹ । 6. ਜੀਵ
*ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਕਿਸੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ. ਲ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਮੂਲ ਖਰੜਾ । 7. ਚੇਲਾ ।
8. ਧਰਮ-ਆਗੂ । 9. ਪੰਥ, ਕੌਮ । 10. ਧਰਮ। 11. ਰਾਜ ਮੁਦ੍ਰਾ। 12. ਚੋਟਾਂ । 13. ਅਹਿੱਲ, ਸਥਿਰ ।
14. ਸਥਿਰ । 15. ਪੂਰਬ ਦੇ ਲੋਕ । 16. ਪੱਛਮ ਦੇ ਲੋਕ। 12. ਭਾਵ ਦੱਖਣ ਦੇ ਲੋਕ। ਭਾਵ ਉਤਰ ਦੇ ਲੋਕ ।

ਕੇਹਾ ਗਾਰਾ ਚੂਨੜਾ, ਕੌਨ ਬਨਾਵਨ-ਹਾਰ ?
ਸੂਰਤ ਕੌਨ ਮਹਲ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਰ ਹੋਇ ਦੀਦਾਰ ?
ਦਰ ਊਪਰ ਕਿਆ ਲਿਖਿਆ, ਸੋ ਭੀ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ?
ਕੇਹੜਾ ਯਾਰ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਠਾਕ ਨਾ ਪਾਇ ?
ਪਹੁਚੇ ਕੇਹੜੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਕੌਨ ਨਿਮਾਜ[1] ?
ਜਿਹੜੀ ਸੁਨਤ ਪਾਈਐ ਅਲਾ ਗ਼ਰੀਬ ਨਵਾਜ*
ਕੇਹੜੀ ਸੁੱਨਤ[2] ਪਾਈਐ, ਜਾਇ ਰਸੂਲ ਖ਼ੁਦਾਇ ?
ਕੌਨ ਰਸੂਲ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਦਰਗਹ ਸੱਚੀ ਜਾਇ ?
ਸਭ ਨਿਸਾਨੀਆ ਦੇਹੁ ਮੁਹਿ[3] ਤਾ ਤੂ ਅਵਲ[4] ਫਕੀਰ ।
ਮੀਰਾ[5] ਅੰਦਰ ਮੀਰ ਤੂੰ, ਪੀਰਾ ਅੰਦਰ ਪੀਰ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਨਾਨਕ ਆਖੇ, ਰੁਕਨ ਦੀਨ ! ਦਰਗਹ ਦੀ ਸੁਧ ਲੇਹੁ† ।
ਰੰਗ ਅਜਾਇਬ ਮਹਲ ਦਾ, ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜੇ ।
ਮੋਤੀ ਤੇ ਯਾਕੂਤੀਆ[6] ਮਣੀ[7] ਜਿ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ।
ਲੱਖ ਅਫਤਾਬ[8] ਮਹਤਾਬ[9] ਲੱਖ ਰੌਸ਼ਨ ਬਲਨ ਮਸਾਲ ।
ਰੰਗ-ਮਹਲ[10] ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਤਿਸ ਵਿਚ ਤਖਤ[11] ਸੁਬਹਾਨ ।[12] ।
ਬੈਠਾ ਸੱਜਾ ਪਾਤਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨਾ ਸਿਰਤਾਨ[13] ।
ਬਾਰਾ ਬੁਰਜ[14] ਮਹਲ ਦੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜੇ[15] ਨਾਲ ।
ਪੰਜ ਖਵਾਸ[16] ਹੈ ਪਾਹਰੂ[17] ਚੌਕੀ ਦੇਨ ਸਮਾਲ[18] ।
ਬੁਰਜ ਸਵਾਰੇ ਜਰੀ ਦੇ ਮੀਨਾਕਾਰੀ[19] ਸਾਰ ।

---

1. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪਰਾਰਥਨਾ । 2. ਮਰਜਾਦਾ, ਰੀਤੀ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਉਮਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ । *ਇਹ ਪਾਠ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਤੇ ਹੈ. ਲਾ. ਦੇ ਖਰੜਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । 3. ਮੈਨੂੰ .4. ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਉਤਮ । 5. ਹਾਕਮਾਂ । †ਪਾਠਾਂਤਰ—ਸੁਨ । 6. ਕੀਮਤੀ ਮਾਣਿਕ ਜੋ ਲਾਲ, ਨੀਲੇ, ਪੀਲੇ ਜਾਂ ਚਿਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।7. ਹੀਰਾ ਪੰਨਾ, ਮੋਤੀ ਆਦਿ ਰਤਨ । ੮. ਸੂਰਜ । 9. ਚੰਦ । 10. ਰੰਗ ਸ਼ਾਲਾ । 11. ਸੰਘਾਸਣ । 12. ਪਵਿਤਰ । 13. ਸੁਰਤਾਨ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 14.
15. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜੇ ਦੋ ਕੰਨ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਨਾਸਾਂ, ਮੁਖ, ਗੁਦਾ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਭਗ । 16. ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ । 17. ਪਹਿਰੇਦਾਰ । 18.ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ । 19.ਸੋਨੇ ਆਦਿ ਧਾਤੂ ਉਤੇ ਮੀਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ।

ਬਨੇ ਚੌਕਾਠਾ[1] ਛਜੜੇ[2] ਬਾਵਨ-ਚੰਦਨ[3] ਕਾਠ ।
ਪਥਰ ਪਾਰਸ[4] ਲਾਈਐ ਪਾਰਜਾਤ[5] ਸੰਗ ਬਾਗ ।

ਕਾਮਧੇਨ[6] ਲਖ ਲਛਮੀ[7] ਹੋਇ ਗੋਲੀ[8] ਕਰਨ ਅਰਦਾਸ ।
ਲੇਪਨ[9] ਮੇਦ[10], ਕਸਤੂਰੀਆ[11], ਚੋਏ[12], ਬਹੁ ਪਰਕਾਰ ।
ਰੰਗ ਅਜਾਇਬ ਬੈਠਕਾ ਗਾਰੇ ਮੁਸਕ ਅਪਾਰ ।

ਨੌ ਦਰਵਾਜੇ ਕੋਟ ਦੇ ਦਸਵਾਂ ਨੂਰ-ਮਹਲ[13] ।
ਹਉਜ ਹਯਾਤੀ ਪੁਤ ਭਰੇ ਤਿਸ ਵਿਚ ਕਵਲ[14] ਅਚਲ ।
ਗਿਰਦ ਮਹਲ ਦੇ ਕੋਟ ਹੈ ਬਾਵਨ ਕਿੰਗਰੇ[16] ਤਿਸ ।
ਕਿੰਗਰੇ ਕਿੰਗਰੇ ਤੋਪਚੀ[17] ਵੜਨ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸ ।
ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਰ ਖਾਈਆ ਨਦੀਆ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਰ ।

ਕਈ ਰਖਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਪਿਆਦੇ ਤੇ[19] ਅਸਵਾਰ[20] ।
ਇਕ ਮਹਲ ਦੋ ਬਾਰੀਆ[21] ਸਿਵ ਸਕਤੀ[22] ਸੁਲਤਾਨ ।
ਖਿੜਕੀ ਖੋਲ ਦੀਦਾਰ ਦੇਨਿ ਬਹੁਤ ਵਧਾਏ ਮਾਨੁ ।
ਗੈਬੀ ਵਜਨ ਨੌਬਿਤਾ[23], ਸੰਖ, ਨਗਾਰ, ਭੇਰ[24] ।

ਸੁਰਨਾਈ[25] ਅਰੁ ਮੁਰਲੀਆ ਨਾਦ[26] ਅਨਾਹਦ[27] ਫੇਰ ।
ਬਾਗਾਂ[28], ਬੁਰਕਾਂ[29], ਸਿੰਙੀਆਂ[30], ਸਾਰੰਗੀਆ[31], ਰਬਾਬ[32] ।
ਵਜਨ ਜਰਬਾ[33] ਕੈਸੀਆ ਜੇਤੇ ਰਾਗਾ ਸਾਜ ।

---

1. ਚੁਗਾਠਾਂ। 2. ਛੱਜੇ । 3 ਚਿੱਟਾ ਚੰਦਨ, ਮਨੋਹਰ ਚੰਦਨ । 4 ਇਕ ਕਲਪਿਤ ਪੱਥਰ ਜਿਸ ਦੇ ਛੁਹਣ ਨਾਲ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 5. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਬਿਰਛ ਜੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ। 6. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਗ ਦੀ ਇਕ ਗਊ ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਨਇਛਤ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਕਾਮਧੇਨ ਸਦਾਉਂਦੀ ਹੈ। 7. ਦੌਲਤ ਦੀ ਦੇਵੀ। 8. ਨੌਕਰਾਣੀ ਬਾਂਦੀ। 9. ਵਸਤ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਿੱਪਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਗਾਰਾ। 10 ਮੁਸ਼ਕਬਿਲਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ [illegible]। 11. ਉਹ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਕਸਤੂਰੇ ਮਿਰਗ ਦੇ ਨਾਫੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। 12. ਅਗਰ ਦੀ ਲਕੜ ਤੋਂ ਟਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤੇਲ ਖੁਸ਼ਬੋਦਾਰ। 13. ਭਾਵ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ 14. ਭਾਵ ਚਿੱਤ, ਆਤਮਾ। 15. ਸਥਿਰ। 16. 17. 18.
19 ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ। 20, ਘੁੜ-ਸੁਵਾਰ ਆਦਿ। 21. 22. ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ।
23. ਧੌਂਸੇ। 24. ਨਫੀਰੀ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਗਾਰਾ। 25. ਸ਼ਹਿਨਾਈ। 26. ਧੁਨੀ। 27. ਲਗਾਤਾਰ।
28. 29. ਤੁਰ੍ਹੀ। 30. ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆ ਤੁਰ੍ਹੀਆਂ ਜੋ ਸਿੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। 31. ਸਰੰਗੀ, ਤਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਾਜ਼। 32. ਇਹ ਵੀ ਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਇਕ ਸਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। 33. ਘੜਿਆਲ ਟੱਲ।

ਗਾਵੈ ਛਤੀ ਸੋ ਰਾਗਨੀ[1] ਖਸਟ[2] ਅਲਾਪੈ ਰਾਗ
ਸੰਗ ਅਲਾਪੈ ਨਾਇਕਾ ਵਾਰੋ[3] ਵਾਰੀ ਜਾਗਿ ।
ਉਪਰ ਖਾਸੰ-ਮਹਲ ਦੇ ਦੇਵੈ ਬਾਗ[4] ਖੁਦਾਇ ।
ਸੁਤੇ ਬਾਂਗ ਨ ਸੁਣ ਸਕੇ ਰਹਿ ਸਕੇ ਰਹਿਆ ਖੁਦਾਇ, ਜਗਾਇ ।

ਸੁਤੀ ਪਈ ਨਭਾਗ ਸਭ ਸੁਨੇ ਨ ਬਾਂਗਾ ਕੋਇ ।
ਜੋ ਜਾਗੇ ਸੋਈ ਸੁਨੇ ਸਾਈ ਸੰਦੀ[5] ਸੋਇ[6] ।
ਰਾਹਿ ਖੁਦਾਇ ਕਿਹਾਵਲਾ[7] ਵਾਲਹੁ[8] ਦਸਵੇ ਭਾਇ[9] ।
ਹਾਥੀ ਜਾਇ ਨ ਸਕਈ ਹਉਮੇ ਰਖੇ ਅੜਾਇ ।
ਸੂਰਤ ਰੰਗ-ਮਹਲ[10] ਦੀ ਦਿਲ ਪਰ ਰਖੋ ਜਾਇ ।
ਦਰ ਕੇ ਊਪਰਿ ਲਿਖਿਆ ਹਿਕੋ ਪਾਕ ਖੁਦਾਇ ।
ਲਉਵਾਲੀ[11] ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਜਾਨੇ ਅੰਤ ਨ ਕੋਇ ।
ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਰੀ ਧੁਰ ਚੜੇ ਪਹੁਤਾ[12] ਜਾਨੈ ਸੋਇ ।
ਆਵਨ[13] ਜਾਨ[14] ਫੁਰਮਾਨ ਲੇ ਕੋਈ ਰਬ ਰਜਾਇ !
ਕੇਤੇ ਲਖ ਮਹੰਮਦਾ ਕਰ ਹਉਮੈ ਅੰਦਰ ਪਾਇ ।
ਰਹੀਆ ਸੁ ਇਥੇ ਉਮਤੀ [15] ਨਾਲੇ ਨਬੀ[16] ਰਸੂਲ[17] !
ਨਿਗਰੇ[18] ਰਾਹ ਨਾ ਪਾਵਨੀ ਮਨੀ ਗਈ ਨਿ ਭੂਲ ।
ਸਚ ਸਰੀਅਤ[19] ਬੰਦਗੀ[20] ਸਚੀ ਸੁੰਨਤ[21] ਏਹੁ ।
ਸਚੁ ਦੀਦਾਰੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਚੁ ਨਿਮਾਜ ਕਰੇ ।
ਸਚ ਬਰਾਬਰ ਨ ਸਾਰੁ[22] ਕੋ ਦੇਇ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਾਇ ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਦੇਇ ਉਠਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਗਲਾ ਸੈਤਾਨ[23] ।
ਅਮਲਾ ਉਪਰ ਨਿਬੜੇ ਸਾਬਤੁ[24] ਰਖੁ ਈਮਾਨ ।
ਕਲਮੇ[35] ਏਕ[26] ਪਕਾਰਿਆ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ।
ਦੂਜੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਮਤ ਦਿਤਾ ਰੋਇ ।
ਕਹਾਂ ਸੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ[27] ਹੈ ਕਹਾ ਸੁ ਕਾਨ ਗਪਾਲ[28] ।
ਕਹਾ ਮਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫਾ[29] ਕਹਾ ਚਾਰੋ ਯਾਰ[30] ।

---

1 ਰਾਗ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਪ-ਵੰਡ । 2. ਛੇ । 3. 4. ਦਸਮ ਦੁਆਰ । 5 ਭਾਵ ਬਦ ਕਿਸਮਤ ਸੁੱਤੀ ਰੂਹ । 6. ਦੀ । 7. ਖਬਤ । 8. ਕਜਾਵਹ, ਤਰਾਊਣਾ । 9. ਵਾਲ ਦਾ । 10. ਹਿੱਨਾ, ਭਾਗ । 11. ਭਾਵ ਰਬ ਦਾ ਘਰ । 12. ਨਿਰਭੈ, ਬੇ ਪਰਵਾਹ । 13. ਪੁੱਜਿਆ । 14. ਜੰਮਣਾ । 15 ਮਰਨਾ । 16. ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ । 17. ਪਗੰਬਰ । 13. ਰੱਬ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਪਗੰਬਰ । 19. ਮਨਮੁਖ । 20 ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਹ । 21 ਤਰੀਕਾ । 22. ਮਰਯਾਦਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੀ ਉਮਤ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕਰਮ । 23 ਧਰਮ 24 ਸੋਤ ਨੀ । 25 ਕਾਇਮ । 26. ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਨੇ । 27 ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ । 28 ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ । 29 ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ । 30. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ । 31. ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਮਿਤ੍ਰ ਅਬੂਬਕਰ, ਉਮਰ, ਉਸਮਾਨ ਅਤੇ ਅਲੀ ।

ਰਹਦਾ ਕਹਾ ਖਨਵਾਦੜੇ[1], ਇਮਾਮ[2], ਸਹਾਬ[3], ਸਲਾਰ[4] ।
ਕਹਾ ਸੁ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕਾ[5] ਕੁਤਬ[6] ਵਡੇ ਪੀਰ ।
ਰਹਿਆ ਨ ਜੁੱਸਾ[7] ਤਿਨਾ ਦਾ ਮੂਏ ਹੋਨਿ[8] ਜ਼ਹੀਰ[9] ।
ਨਾਉ ਨਿਸਾਨੀ ਰਹਿ ਗਈ ਆਖਰ ਏ ਬੀ ਬਾਦ[10] ।
ਆਖਰ ਰਲਸਨ ਖਾਕ[11] ਵਿਚ ਜਲ ਬਲ ਹੋਸਨ ਸੁਆਹ ।
ਨਾਨਕ ਬਾਜੀ ਕੂੜ ਦੀ ਹੋਸਨ ਅੰਤ ਫਨਾਹ ।
ਵਾਰੀ ਆਪੋ ਆਪਨੀ ਮੀਰ[12], ਮਲਕ[13], ਸੁਲਤਾਨ[14] ।
ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਅਉਲੀਏ ਗਏ ਬਜਾਇ[15] ਨੀਸਾਨ[16] ।

ਸਵਾਲ ਕਰੀਮ ਦੀਨ—

ਸੂਰਾ

ਕਹੇ ਇਮਾਮ ਕਰੀਮ ਦੀਨ ਸੁਨਹੋ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।
ਕਿਥੋਂ ਆਲਮ[17] ਉਪਜਦਾ[18] ਫਿਰ ਸੋ ਕਿਥੇ ਜਾਇ ।
ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਜੋ ਕਹੇ ਸੋਈ ਰਸੂਲ[19] ਖੁਦਾਇ ।
ਏਕਾ ਏਕੀ ਹੋਇ ਰਹੇ ਦੂਜੀ ਰਹੇ ਨ ਜਾਇ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਹਿੰਦਗੀ[29] ਸੁਨਹੋ ਕਰੀਮ ਸਦਾਤ[21] ।
ਉਪਜੇ ਆਲਮ ਖਾਕ ਥੇ[22] ਮਰ ਖਾਕੋ ਹੋਨ ਨਬਾਤ[23] ।
ਹੋਨਿ ਨਿਬਾਤੇ[24] ਨਿਆਮਤਾ[25] ਮੇਵੇ ਗੁਨਾ ਗੂਨ[26] ।
ਕਾਨ[27], ਹੈਵਾਨ[28], ਆਦਮੀ ਖਾਕੋ ਨੁਤਫੇ[29] ਹੋਨ ਮਜਮੂਨ[30] ।
ਨੁਤਫਿਓ[31] ਮਾਸ ਉਪਜਈ ਮਾਸੋ ਜੁੱਸੇ[32] ਪਾਕ[33] ।
ਨਿਆਮਤ ਤੇ ਬਿਸਟਾ[34] ਭਇਆ ਮਿਲਿਆ ਆਦਮ ਸੰਗ ।
ਖਾਧਾ ਕਾਂਵਾ ਕੁਤਿਆ ਅਉਰ ਅਗਿਣਤੀ ਰੰਗ ।
ਵਿਸਟੇ[35] ਤੇ ਕੇਈ ਉਪਜਈ ਜੀਵ ਜੰਤ —ਅਪਾਰ ।

---

1. 2. ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਇਮਾਮ । 3. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਥੀ । 5. ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 6. ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ' 7. ਸ਼ਰੀਰ । 3. ਹੋ ਕੇ । 9. ਦੁਖੀ । 10. ਬੇਅਰਥ, ਫਜੂਲ । 11. ਮਿੱਟੀ । 12. ਹਾਕਮ । 13. ਰਾਜਾ ¦ 14. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 15. ਵਜਾ ਕੇ । 16. ਧੌਂਸਾ; ਨਗਾਰਾ । 17. ਸੰਸਾਰ ਜਗਤ । 18. ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ । 19. ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਨਬੀ । 20. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ । 21. ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਤੇ ਹਜਰਤ ਫਾਤਮਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ । 22. ਤੋਂ । 23. ਵਨਸਪਤੀ । 24. ਵਨਸਪਤੀ । 25. ਸੁਆਦਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ । 26. ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ । 27. ਜਮਾਦਾਤ, ਪਥਰ ਆਦਿ । 28. ਹੈਵਾਨਾਤ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਆਦਿ । 29. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ । 30. ਕੁਲ, ਸਾਰੇ । 31. ਵੀਰਜ ਤੋਂ । 32. ਸ਼ਰੀਰ । 33. ਪਵਿਤਰ 34. ਗੰਦਗੀ । 35. ਗੰਦਗੀ ।

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਫਿਰ ਫਿਰ ਧਰੇ ਅਵਤਾਰ ।
ਲਿਖਿਆ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਖੋਲੇ[1] ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।
ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ[2] ਰੱਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਰਬ ਹੀ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ।
ਜੋ ਜਾਹਰ ਕਰੇ[3] ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਭਿਸਤ[4] ਨ ਦੋਜਕ[5] ਤਾਹਿ ।
ਰੂਹਾ ਨੂੰ ਰੂਹ ਨ ਖਾਵਨੀ ਰੂਹਾ ਤੇ ਰੂਹ ਹੋਇ ।
ਆਵਾ-ਗਉਨ[6] ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਵਰਜ[7] ਨ ਸਕੇ ਕੋਇ ।
ਦੁਨੀਆ ਪੈਦਾਇਸ ਰਬ ਦੀ ਵੱਧ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਨ ਆਖ ।
ਦੂਜਾ ਹੋਇ ਨਾ ਹੋਇਗਾ ਵਰਤੇ ਤਾਕੋ ਤਾਕ[8] ।
ਲਖ ਮਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫਾ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਖ ਹੋਇ ।
ਆਵਨ ਏਕੀ[9] ਜਾਨ ਉਠ ਗਣਤੀ ਗਣੇ ਨਾ ਕੋਇ ।
ਲਖ ਅਉਤਾਰ[10] ਪੈਕੰਬਰਾ ਉਮਤ[11] ਅੰਤ ਨ ਪਾਰ ।
ਮਰ ਮਰ ਮਿਲਦੇ ਖਾਕ ਸੋ ਫਿਰ ਫਿਰ ਹੋਇ ਅਵਤਾਰ ।
ਲਖ ਕਿਤਾਬਾ ਲਿਖ ਗਏ ਭਏ ਖਾਕੂ[12] ਢੇਰ ।
ਲਖ ਲਿਖਾਰੀ ਉਪਜਈ[13] ਉਹ ਲਿਖ ਰਖਨ ਫੇਰ ।
ਕਾਜੀ, ਮੁਲਾ, ਹਾਜੀਆ[14], ਮਿਸਰ[15], ਪਾਂਡੇ[16] ਲੱਖ ।
ਬ੍ਰਹਮੇ, ਬਿਸਨ, ਮਹੇਸ ਲਖ ਮਰ ਜੀ[17] ਲਿਖਨ ਵਤ[18]
ਲਿਖਨ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਉਕਤ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ।
ਮਰ ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਬਪੜੇ[19] ਲੈਂਦੇ ਬੇਦ ਸਮਾਲ ।
ਬੇਦਹੁ[20] ਫੇਰ ਕਤੇਬ[21] ਕਰ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਇ ।
ਲਖ ਲਖ ਦਾਨਵ[22] ਦੇਵਤੇ ਕਾਤਲ ਹੋਇ[23] ਮਰਾਹ ।
ਸਿਵ ਸਕਤੀ[24] ਦੁਇ ਸਾਜੀਆ ਉਤਮ ਮਧਮ ਲੋਇ[25] ।
ਮਰਦੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਮਰ ਫਿਰ ਮਾਟੀ ਹੋਇ ।

---

1. ਦੱਸਦਾ ਹੈ। 2. ਪਛਾਣਿਆ 3. ਪਰਤੱਖ ਕਰ ਲਵੇ (ਰੱਬ ਨੂੰ)। 4. ਸੁਰਗ। 5. ਨਰਕ। 6. ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭੋਗਣ ਲਈ ਚੁਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾ ਵਿਚ ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ। 7. ਰੋਕਣਾ। 8. ਇਕੋ ਇਕ। 9. ਕਈ ਇਕ। 10. ਅਵਤਾਰ। 11. ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ। 12. ਮਿਟੀ ਦਾ। 13. ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 14. ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। 15. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਉਪਾਧਿ। 16. ਪੰਡਿਤ। 17. ਜੰਮਣਾ। 18. ਫੇਰ, ਮੁੜ ਕੇ। 19. ਬੇਚਾਰੇ। 20. ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ। 21. ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੱਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ। 22. ਦੈਂਤ 23. ਕਤਲ ਹੋਕੇ। 24 ਈਸ਼ਵਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੋ। 25. ਲੋਕ।

ਸਵਾਲ ਕਰਮ ਦੀਂ—

ਸੂਰਾ

ਸੁਨਹੋ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦਗੀ[1] ਕਹੇ ਕਰੀਮਾ ਹੇਵ[2] ।
ਹਿੰਦੂ ਤੀਨ ਫਰੇਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਮਹੇਸ ।
ਚੌਥੀ ਸਕਤ ਫਰੇਸਤਾ ਕਹੇ ਭਾਵਨੀ ਜਾਨ ।
ਚਾਰੋਂ ਖਾਲਕ ਖਲਕ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਹਨ ਸੁਹਾਨ ।
ਤੁਧੇ[3] ਹੀ ਕਛੁ ਬੁਝਿਆ ਦੁਹਾ ਫਿਕਰਿਆ ਦਾ ਰਾਹੁ ।
ਏਹ ਹਕੀਕਤ[4] ਸਚ ਦੀ ਸਭੋ ਦੇਹ ਬੁਝਾਇ[5] ।
ਲਿਖਿਆ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਇਕੋ ਪਾਕ ਖੁਦਾਇ ।
ਦੂਜਾ ਨੂਰ ਮਹੰਮਦੀ ਭਇਆ ਰਸੂਲ[6] ਖੁਦਾਇ ।
ਬਿਨਾ ਰਸੂਲ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦੂਜਾ ਹੋਆ ਨ ਹੋਗ[7] ।
ਹੋਇ ਜੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋ ਕਹੇ ਨਸੀਹਤ ਸੋਇ !

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਸੁਨਹੋਂ ਸੈਦ ਕਰੀਮ ਦੀਂ ਜਾਨੋ ਸਚ ਸਨਾਹ ।
ਨੂਰੀ[8] ਚਾਰ ਫਰੇਸਤੇ[9] ਚਾਰ ਕਿਤਾਬ[10] ਗਵਾਹ ।
ਅਵਲ ਨੂਰ[11] ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਜਾ[12] ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ[13] ।
ਨੂਰੋ ਹੂਆ ਚਰਾਗ[14] ਇਕ ਸਕਤੀ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ।
ਸਕਤੀ ਹੈਂ ਤੀਨ ਫਰੇਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ[15], ਬਿਸਨ[16], ਮਹਾਦੇਵ[17] ।
ਬਾਦੀ[18], ਆਬੀ[19], ਆਤਸੀ[20] ਸਚੁ ਹਕੀਕਤ ਏਹੁ ।
ਆਪੋ ਆਪ ਖੁਦਾਇ ਕਹਿ ਭਰਮ ਭੁਲਾਨੇ ਸੋਇ ।
ਤੀਨੋ ਆਪ ਪਛਾਨਿਆ ਹਮ-ਸਰ[21] ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ ।
ਤੀਨੋ ਕੀਆ ਗੁਮਾਨ[22] ਬਹੁ ਹਮਹੀ[23] ਕਹੇਂ ਖੁਦਾਇ ।
ਆਤਸ[24] ਮਿਸਲ ਚਰਾਗ ਦੀ ਇਕ ਸੇ ਲਖ ਜਗਾਇ ।

---

1. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ । 2. 3. ਤੈਂ । 4. ਸਚਾਈ । 5. ਸਮਝਾਉਣਾ । 6. ਰੱਬ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ । 7. ਹੋਵੇਗਾ । 3. (ਰਬ ਦੇ) ਨੂਰ (ਚਾਨਣ) ਦੇ । 9. ਜਿਬਰਾਈਲ, ਮੀਕਾਈਲ, ਇਜ਼ਰਾਫੀਲ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ । 10. ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੱਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ । 11. ਰੋਸ਼ਨੀ, ਚਾਨਣ । 12. ਜਿਸ । 13. ਹੱਦ, ਸੀਮਾ । 4, ਦੀਵਾ । 15. ਜਗਤ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ । 16. ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਪਾਲਕ ਦੇਵਤਾ । 17. ਖੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ । 18. ਹਵਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ । 19, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ । 20. ਅੱਗ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ । 21. ਸਾਡੇ ਜਿਹਾ । 22. ਘੁਮੰਡ । 23. ਸਾਨੂੰ ਹੀ । 24. ਅੱਗ ।

ਆਤਸ਼[1] ਹੀ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਇਹੁ ਤੀਨੋਂ ਹੀ ਦੇਵ ।
ਲਿਖਆ ਤੀਨ ਕਤੇਬ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ।
ਹੋਇਆ ਅਵਾਜਾ ਗੈਬ ਦਾ ਸੁਨਿਆ ਤੀਨੋਂ ਦੇਵ ।
ਹਮ ਤੇ ਖਾਲਕ[2] ਖਲਕ[3] ਦੇ ਅਵਰੁ ਅਵਾਜਾ ਕੇਵ[4] ।
ਤੀਨੋ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕੇ ਗਏ ਸਕਤ[5] ਕੇ ਦੁਆਰ ।
ਜਾਇ ਖੜੋਤੇ ਦਰ ਸਚੇ ਲਗੇ ਕਰਨ ਜੁਹਾਰ[6] ।
ਪੂਛਨ ਤੀਨ ਫਰੇਸਤੇ ਹਮ ਊਪਰ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ?
ਹਆ ਅਵਾਜਾ ਗੈਬ ਦਾ ਕੇਤੇ ਅੰਤ ਨ ਓਰ[7] ।
ਕਉਨ ਪੁਰੀ[8] ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਤੁਮ ਕਹਾ ਬਸੇ ਕਿਹ ਲੋਇ[9] ।
ਸੁਨ ਕਰ ਇਹ ਅਵਾਜ ਨੂੰ ਰਹੇ ਸਮਾਧੀ[10] ਹੋਇ ।
ਹੋਆ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਭਈ ਹਜੂਰ ।
ਨੂਰ ਮਿਲਿਆ ਜਾਇ ਨੂਰ ਨੋ ਹੋਇ ਰਹੇ ਭਰਪੂਰ[11] ।
ਦੇਖਨ ਰੰਗ-ਮਹਲ[12] ਨੂ ਪੁਰ[13] ਹੈ ਅੰਡਿਆ ਨਾਲ !
ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਸਕਤ ਨੂ ਇਕ ਅੰਡਾ ਤ੍ਰਿਹਾ[14] ਦਿਖਾਲ ।
ਦੇਖਨ ਅੰਡਾ ਫੋੜ ਕੇ ਤਬਕ[15] ਬਸੇ ਕਈ ਲੋਇ ।
ਬ੍ਰਹਮੇ, ਬਿਸਨ, ਮਹੇਸ ਲਖ ਗਣਤਿਆ ਅੰਤ ਨ ਹੋਇ ।
ਪਰਸਰਾਮ[16], ਰਾਮ[17], ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਖ ਕਈ ਮੱਛ[18], ਕੱਛ[19], ਅਵਤਾਰ ।

---

1. ਅੱਗ । 2. ਰਚਣ ਵਾਲਾ, ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । **3.** ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ, ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਦੁਨੀਆ । 4. ਕਿਵੇਂ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ । 5. ਮਾਇਆ, ਕੁਦਰਤ । 6, ਨਮਸਕਾਰ, ਸਾਹਿਬ-ਸਲਾਮ । ਠਿਕਾਣਾ, ਅੰਤ, ਓੜਕ । 8. ਨਗਰੀ । 9. ਲੋਕ । 10. ਚਿਤ ਦਾ 'ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਯੋਗ' ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਕਰਨਾ । 11. ਪੂਰਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਪਰਿਪੂਰਣ । 12. ਭਾਵ ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ । 13. ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ । 14. ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ 15. ਲੋਕ । 16. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮਦਗਨਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਪੁਤਰ ਜੋ ਕੁਹਾੜਾਧਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰਾਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ **17.** ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ । 18. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ । 19. ਮਤਸਯ ਅਵਤਾਰ, ਮੱਛ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਵਤਾਰ । 20. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਕੱਛੂ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਮੰਦਰਾਚਲ ਮਧਾਣੀ ਹੇਠ ਦਿਤੀ ਸੀ ।

ਨਰਸਿੰਘ[1], ਬਾਵਨ[2], ਬੋਧ[3] ਲਖ, ਨਿਹਕਲੰਕ[4]; ਬੈਰਾਹ[5] ਅਪਾਰ ।
ਕੇਤੇ ਲਖ ਮੁਹੰਮਦਾ ਅੰਤ ਨ ਲੱਆ ਲੋਇ *
ਇਕਤ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਕੋਇ ।
ਬਲਨ ਚਰਾਗ ਬਿਅੰਤ ਲਖ ਬਿਸਮੇ[6] ਹੋਇ ਬਿਅੰਤ ।
ਵਡਾ ਨੂਰ[7] ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਤੇ ਭਏ ਅਨੰਤ ।
ਨੂਰੋ ਬਲਿਆ ਚਰਾਗ ਇਕ ਇਕ ਚਰਾਗੋਂ ਲਖ ।
ਅਫਤਾਬ[8] ਮਹਤਾਬ[9] ਲਖ ਉਪਜਤ[10] ਅੱਖ ਫਰਕ[11] ।
ਇਕ ਪਲਕ ਕੇ ਅੰਤਰੇ[12] ਉਤਪਤ[13] ਖਪਤ[14] ਅਪਾਰ ।
ਲਉਵਾਲੀ[15] ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਕੇਤਾ[16] ਕਹੋ[17] ਸੁਮਾਰ ।
ਕਹੋ ਮਹੰਮਦ ਇਕ ਤੂੰ, ਦਰਗਹ ਕਈ ਹਜਾਰ ।
ਉਪਜੇ[18] ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਤੇ ਖਪਤ[19] ਨ ਲਾਗੇ ਵਾਰ[20] ।
ਸਭ ਖਾਕੂ[21] ਤੇ ਉਪਜਿਆ, ਕਾਨ[22], ਹੈਵਾਨ[23], ਨਬਾਤ[24] ।
ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਰਾਹ ਸਚੁ ਸੁਨੀ ਕਰੀਮ ਸਦਾਤ ।

ਸਵਾਲ ਪੀਰ ਬਹਾਵ ਦੀਂ—

ਸੂਰਾ

ਆਖੇ ਪੀਰ ਬਹਾਵ ਦੀਂ ਸੁਨ ਨਾਨਕ ਸਰਦਾਰ ।
ਕਿਉਕਰਿ ਮਿਲੀਐ ਰਬ ਨੰ ਕਿਓਕਰਿ ਹੋਇ ਦੀਦਾਰ ।

---

1. ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਵਤਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸ਼ਰੀਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸਤਜੁਗ ਵਿੱਚ ਪਹਲਾਦ ਭਗਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹਰਨਾਕਸ਼ ਨੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਖੋਹ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਪ ਦਿੱਤਾ । ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਹਰਨਾਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ । 2. ਵਾਮਨ (ਬੌਨਾ, ਅਵਤਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਬਲਿ ਤੋਂ ਢਾਈ ਕਰਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਗੀ ਸੀ । 3. ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ । 4. ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟੇਗਾ ਜੋ ਸਫੇਦ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਕੁਕਰਮੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ । 5 ਸੂਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ, ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਨਜਾਕਸ਼ ਅਸੁਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਡੋਬਕੇ ਪਾਤਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਰਾਹ ਨੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਅਸੁਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਠਹਿਰਾਈ ।

*ਇਹ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

6. ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ । 7 (ਈਸ਼ਵਰੀ ਰੋਸ਼ਨੀ । 8. ਸੂਰਜ । 9 ਚੰਦ । 10. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ । 11. ਅੱਖ ਫਰਕਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ । 12. ਅੰਦਰ, ਵਿਚ । 13. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ । 14. ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ । 15. ਨਿਰਭੈ ਬੇਪਰਵਾਹ । 16. ਕਿੰਨਾ । 17. ਕਹਾਂ, ਆਖਾਂ । 18 ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ । 19. ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ । 20. ਦੇਰ । 21. ਮਿੱਟੀ । 22. ਜਮਾਦਾਤ, ਪੱਥਰ ਆਦਿ । 23 ਡੰਗਰ ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਜਾਨਦਾਰ 24 ਬੂਟੇ, ਦਰਖਤ ਆਦਿ ਬਨਸਪਤੀ ।

ਕੇਹੜੀ ਸੂਰਤ ਰੱਬ ਦੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕੇਹੜੀ ਜਾਇ[1] ?
ਖਾਂਦਾ ਕਵਨ ਨਿਆਮਤੀ[2] ਪਹਰੇ ਕਵਨ ਕਵਾਇ[3] ?
ਕਰਕੇ ਕੇਹੜੀ ਬੰਦਗੀ ਮਿਲੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ[4] ?
ਜਾ[5] ਰਬ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਹੋਇ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਕਾਜ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਸਚੁ ਸੁਣੋ ਬਹਾਵ ਦੀ ਪੀਰ ਜੀ, ਆਖੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।
ਕਰ ਮਿਸਕੀਨੀ[6] ਬੰਦਗੀ[7] ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ[8] ।
ਨੂਰੀ[9] ਸੂਰਤ ਰੱਬ ਦੀ ਰਹੰਦਾ ਸਭਨੀ ਜਾਇ ।
ਖਾਂਦਾ ਰਾਗ ਨਿਆਮਤੀ ਪੀਦਾ ਸਬਦੁ ਅਘਾਇ[10] ।

ਕਰਕੇ ਮਿਹਨਤ ਬੰਦਗੀ ਮਿਲੇ ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ[11] ।
ਜਾ[12] ਰਬ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਹੋਇ ਸਭ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਕਾਜ ।

ਸਵਾਲ ਪੀਰ ਜਲਾਲ ਦੀਂ—

ਸੂਰਾ

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਕੀਤੇ ਨੀ ਮਨਸੂਖ[13] ।
ਦੁਇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜੋ ਥੀਵੇ[14] ਸੇ ਸਖਨ[15] ਅਲਾਇਨ[16] ਚੁਖ[17] ।
ਕਲਪਿਆ[18] ਬਹੁਤ ਜਲਾਲ ਦੀਂ, ਕਲਪੇ ਮੁਲਾਂ[19] ਸੇਖ[29] ।
ਹਾਜੀ,[21], ਪੀਰ[22], ਮਸਾਇਕਾ[23], ਤੁੰਗ[24], ਮਲੰਗ[25], ਦਰਵੇਸ[26] ।

ਸਾਲਕ[27], ਸਾਦਕ[28], ਕਾਜੀਆ[29], ਗੌਸ[30], ਕੁਤਬ[31] ਵਡ ਪੀਰ ।
ਸਭੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇਕੇ ਕਰਦੇ ਬਹੁ ਤਤਬੀਰ ।

---

1. ਥਾਂ। 2, ਨਿਆਮਤਾਂ, ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ਾਂ । 3 .ਕਬਾ, ਪੁਸ਼ਾਕ । 4. ਭਾਵ ਰੱਬ . 5. ਜਦ । 6. ਗਰੀਬੀ । 7. ਭਗਤੀ । 8. ਭਾਵ ਰੱਬ । 9. ਚਾਨਣ ਦੀ । 10 ਰੱਜ ਕੇ 11 ਭਾਵ ਰੱਬ । 12 ਜਦ । 13. ਰੱਦ । 14. ਹੋਣਾ । 15. ਗੱਲ, ਬਾਤ । 16 ਕਹਿਣਾ । 17. 18. ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ । 19 ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ । 20. ਵਿਦਵਾਨ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਜਾਤੀ। 21. ਮੱਕੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 22. ਧਰਮ ਦਾ ਆਚਾਰਯ । 23. ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 24.
25. ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਜੋ ਜਿੰਦਾਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ । ਮਲੰਗ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਮੁਨਾਉਂਦੇ, ਜੂੜਾ ਗਿੱਚੀ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਭਿਆਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ । 26 ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਜਾਚਕ, ਭਗਤ । 27 ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਖੁਦਾ ਦੋਸਤ । 28.ਸਰਧਾਵਾਨ । 29. ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੱਜ 30. ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਦਰਜਾ । ਇਸ ਦਰਜੇ ਦੇ ਫਕੀਰ । 31. ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਭਗਤ ਜਿਸ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ।

ਹਿੰਦੂ ਸੂਰਤ ਹੋਇ ਕੇ ਆਵੇ ਮਕੇ ਮਾਹਿ[1] ।
ਇਕੇ[2] ਦਿਖਾਵੇ ਅਜਮਤਾ[3] ਨਹੀ ਦੇਵੇਂ ਤਿਸੇ ਸਜਾਇ ।

ਜਬਾਬ ਪੀਰ ਬਹਾਵ ਦੀਂ—

ਸੂਰਾ

ਆਖੇ ਪੀਰ ਬਹਾਵ ਦੀਂ ਸੁਨੋ ਜਲਾਲ ਦੀਂ ਪੀਰ ।
ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਨਾ ਬਾਤੀ ਹੈ ਤਕਸੀਰ[4] ।
ਜਾਹਰ ਅਜਮਤ[5] ਇਸ ਦੀ ਮੱਕਾ ਦਿੱਤਸੁ ਫੇਰ ।
ਕੀਤੇ ਸਰਾ[6] ਮਨਸੂਖ[7] ਸਭ ਕੀਤੀ ਸਭਾ[8] ਜੇਰ[9] ।
ਮੰਨਿਆ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਇਸ ਬਿਨ ਹੋਰ ਨ ਕੋਇ ।
ਦੂਜਾ ਮੁਰਸਦ[10] ਪੀਰ* ਹੈ ਸਚੁ ਸੁਨਾਏ ਸੋਇ ।
ਹਿੰਦੂ ਦੇਖ ਨ ਭੁੱਲ ਤੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਨਾਹਿ ।
ਦੋਵੈ ਰਦੇਸੁ[11] ਪੀਰ ਜੀ ਘਤੇਸੁ[12] ਦੋਜ਼ਕ[13] ਮਾਹਿ[14] ।
ਵਡਾ ਫਕੀਰ, ਮਰਾਤਬਾ[15] ਮਾਰਫਤੀ[16], ਸਚੁ ਰਾਹਿ ।
ਮਾਰਫਤੇ ਤੇ ਜੋ ਬਾਹਰੇ ਸਭੇ ਹੈ ਗੁਮਰਾਹਿ[17] ।
ਦੁਨੀਆ ਕਾਰਨ ਮਜਬ ਸਭ ਥੀਏ ਖਿਅੰਤ ਅਪਾਰ ।
ਸਚਾ ਫ਼ਿਰਕਾ ਰੱਬ ਦਾ ਜੋ ਨਾਉ ਲੰਘਾਏ ਪਾਰ ।
ਤੁਹੀ ਮਹਿਰਮ[18] ਨਾਹੀ ਪੀਰ ਜੀ ਨਾਨਕ ਬਡਾ ਫਕੀਰ ।
ਰਬ ਜਿਨਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸੋ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪੀਰ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਆਖੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹੁ ਸਚੁ ਸੁਨੋ ਜਲਾਲ ਸੈਦਾਤ[19] ।
ਬਡਾ ਬੋਲ ਨ ਬੋਲੀਐ ਸਾਹਬ ਹੱਥ ਕਰਾਮਾਤ ।
ਸਾਹਿਬ ਤਾਣ[20] ਨਿਤਾਣਿਆ[21] ਨਿਮਾਣਿਆ[22] ਦਾ ਮਾਣੁ[23] ।
ਅਕਾਸਾ ਅਕਾਸ ਲਖ ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ।
ਸਭਨਾ ਦੇ ਸਿਰ ਏਕ ਰਬ ਸਭਨਾ ਕਰ ਸੰਭਾਲ ।

---

1. ਵਿੱਚ । 2. ਜਾਂ ਤਾਂ । 3. ਕਰਾਮਾਤਾਂ । 4. ਭੁੱਲ । 5. ਵਡਿਆਈ । 6. ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮ ਮਰਯਾਦਾ । 7. ਰੱਦ । 3. ਨੂੰ । 9. ਅਧੀਨ । 10. ਗੁਰੂ । *ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲੇ ਨੁਸਕੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਜੀ ਵਾਧੂ । 11. ਉਸ ਨੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ । 12. ਉਸ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ । 13. ਨਰਕ । 14. ਵਿਚ । 15 ਦਰਜਾ । 16 ਆਤਮ-ਗਿਆਨ ਦਾ । 1 . ਔਝੜ ਪਏ ਹੋਏ । 18. (ਰੱਬ ਦਾ) ਪੂਰਾ ਭੇਤੀ । 19. ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । 20. ਤਾਕਤ । 21. ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਦਾ । 22. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । 23. ਆਦਰ ।

ਸਵਾਲ ਪੀਰ ਜ਼ਲਾਲ ਦੀਂ—,

ਸੂਰਾ

ਆਖੇ ਪੀਰ ਜ਼ਲਾਲ ਦੀਂ ਸੁਣ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਕੱਤਾਲ[1] ।
ਚੌਦਹ ਤਬਕ[2] ਕਿਤਾਬ[3] ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਵਾਲ[4] ।
ਡਿਠਿਆ ਬਾਝੋਂ[5] ਨਾਨਕਾ ਖਾਤਰ-ਜਮਾ[6] ਨ ਹੋਇ ।
ਕਹਨਾ ਸੁਨਨਾ ਬਾਦ[7] ਜੋ ਦੇਖੇ ਸਚੁ ਸੋਇ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਆਖੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਸਚੁ ਸੁਨੋ ਜਲਾਲ ਸਦਾਤ[8] ।
ਹਿਕੇ[9] ਤਾਂ ਅਸਾ ਨਾਲ ਦੇਹ ਕੋਇ (ਹਿ)ਕੇ ਤਾ ਚਲੋ ਆਪ ।
ਦਿਤਾ ਬੇਟਾ ਪੀਰ ਨਾਲ 'ਜਿਲ ਜਲਾਲ ਦੀਂ' ਨਾਉ ।
ਜਾਇ ਚੜੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਡਿਠੇ ਅਗਿਣਤ ਅਸਮਾਨ ।
ਕਈ ਅਉਤਾਰ[10] ਪੈਕੰਬਰਾਂ ਦੇਖ ਹੋਇਆ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
ਫੇਰ ਗਏ ਪਤਾਲ[11] ਨੂੰ ਡਿੱਠੇ ਕਈ ਪਤਾਲ ।
ਕਈ ਅਵਤਾਰ ਪੈਕੰਬਰਾ ਅਸੰਖ ਅਗਿਣਤ ਅਪਾਰ[12] ।
ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਜਾਵਈ ਤਿਥੇ ਹੀ ਗਲ[13] ਹੋਇ ।
ਦਰਸਨ ਕਾਰਨ ਦੇਖਣੇ ਆਵੇ ਸਗਲੀ ਲੋਇ[14] ।
ਕਾਰਾ-ਭੇਟ[15], ਸਰੀਨੀਆ[16], ਨਜਰ[17], ਨਿਆਜਾ[18] ਹੋਇ ।
ਇਕ ਜਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰੇ ਬਾਬਾ ਜਿਥੇ ਜਾਇ ।
ਆਗੇ ਕੜਾਹੁ ਤਯਾਰ ਸੀ ਗਾਵਦੇ ਸਬਦ ਅਲਾਇ[19] ।
ਬਾਬਾ ਸੁਣਿਆ ਸੰਗਤੀ ਸਭ ਲਗੇ ਦਰਸਨ ਆਇ ।
ਰਖ ਆਗੇ ਕੜਾਹ ਨੂੰ ਸਭ ਪੈਰੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ।

---

1. ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ । 2, ਇਸਲਾਮ ਅਨੁਸ਼ਾਰ ਸੱਤ ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸਤ ਭੂ-ਖੰਡ । 3 ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ । 4. ਗਿਰਾਉ । 5. ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ । 6 ਤਸੱਲੀ । 7. ਫਜ਼ੂਲ, ਬੇ-ਅਰਥ । 4. ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਤੇ ਹਜਰਤ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । 9. ਜਾਂ । 10. ਅਵਤਾਰ । 11. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਹੇਠਲਾ ਲੋਕ । 12. ਬੇਅੰਤ । 13. ਰੌਲਾ । 14. ਲੋਕ । 15. ਚੜ੍ਹਾਵਾ । 16. ਮਠਿਆਈਆਂ । 17. ਭੇਟਾ । 18. ਭੇਟਾ, ਪਰਸਾਦ, ਚੜ੍ਹਾਵਾ । 19. ਬੋਲਕੇ ।

ਬਾਬੇ ਲੀਆ ਕੜਾਹੁ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਵਿਚ ਕਚਕੋਲ[1] ।
ਫੇਰਿ ਦਿਤੀ ਕੜਾਹੀ[2] ਪੀਰ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਥਾ ਜੋ ਕੋਲ ।
ਇਕ ਪਲਕ ਦੇ ਅੰਤਰੇ[3] ਫਿਰ ਮਕੇ ਪਹੁਤੇ[4] ਆਇ ।
ਬੇਟਾ ਪੀਰ ਜਲਾਲ ਦਾ ਮੁਖੋ ਇਹ ਬਚਨ ਅਲਾਇ[5] ।
ਇਸ ਆਖ਼ਰੀ ਜਮਾਨ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਫਕੀਰ ।
ਮੀਰਾ[6] ਦੇ ਸਿਰ ਮੀਰ ਹੈ, ਪੀਰਾ ਦੇ ਸਿਰ ਪੀਰ ।
ਆਖੀਉਸ ਮੁਖੋ ਕਲਾਮ[7] ਜੋ ਸੋਟੀ ਦਿਤੀ ਦਿਖਾਇ ।
ਤੁਸੋ[8] ਜਾਨੋ ਹੋਰ ਕਛੁ ਅਸਾ ਬੁਝਿਆ ਖ਼ੁਦ ਖ਼ੁਦਾਇ ।
ਆਕਾਸ਼ਾ ਆਕਾਸ ਲਖ ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ।
ਡਿਠੇ ਇਕਸੇ[9] ਪਲਕ[10] ਵਿਚ ਮੈ ਭੀ ਚਲਕੇ ਨਾਲ ।
ਹੇਠੋ ਕਈ ਪਤਾਲ ਦੇ ਮਿਲੀ ਕੜਾਹੀ[11] ਆਇ ।
ਸਾਰੀ ਮਜਲਸ[12] ਅੰਤਰੇ[13] ਦਿਤਾ ਸੁ ਕੜਾਹੁ ਦਿਖਾਇ ।
ਸੱਭ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਫਕੀਰ ।
ਇਕੋ[14] ਤਾ ਖ਼ੁਦ ਖ਼ੁਦਾਇ ਹੈ ਕੋ ਕਹੈ ਨ ਸਕੇ ਤਤਬੀਰ[15] ।
ਸਭੇ ਪੈਰੀ ਢਹ ਪਏ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁ ਡਰ ਪਾਇ ।
ਅਜੀ ਕਾਈ ਨਿਸਾਨੀ ਰਖੀਐ ਮਕਾ ਭਿਸਤ[16] ਕਰਾਇ ।
ਬਾਬੇ ਕੋਸ[17] ਉਤਾਰੀ ਪਾਵ[18] ਤੇ ਰਖ ਨਿਸਾਨੀ ਏਹੁ ।
ਜੋ ਕਰੇ ਜਿਆਰਤ[19] ਕੌਸ ਕੀ ਸੋ ਫੇਰ ਨ ਜਨਮ ਧਰੇਹੁ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ । ੪੪ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ[20] ।

---

1. ਖੱਪਰ, ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣ ਦਾ ਕੌਲਾ ਆਦਿ । 2. ਕੜਾਹ । 3. ਵਿੱਚ । 4. ਪਹੁੰਚ । 5. ਬੋਲਦਾ ਹੈ । 6. ਹਾਕਮਾਂ । 7. ਗੱਲ । 8. ਤੁਸੀਂ । 9. ਇਕੋ । 10. ਪਲ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮਾ । 11. ਕੜਾਹ, ਪਰਸ਼ਾਦ । 12. ਸਭਾ । 13. ਵਿੱਚ । 14. ਜਾਂ । 15. ਤਦਬੀਰ । 16. ਸੁਰਗ । 17. ਖੜਾਉਂ । 18. ਪੈਰ । 19. ਦਰਸ਼ਨ, ਭੇਟ । 20. ਮੁਕਤੀ, ਨਜਾਤ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਰੂਮ[1] ਕੀ ਅਰੁ ਮਦੀਨੇ[2] ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ[3] ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੱਕੇ ਮੋ ਕਰ ਬਿਜੈ[4] ਪ੍ਰਭ ਚਲੇ ਮਦੀਨੇ ਦਿਆਲ ।
ਮਰਦਾਨਾ ਯਹ ਬਚਨ ਸੁਨ ਮਨ ਤਨ ਭਇਆ ਖੁਲਾਸ[5] ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਭਹਾਨ[6] ਭਗਤ ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਸਕਤ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ।
ਹਜ ਮਕੇ ਦਾ ਮੋਹ ਭਇਆ ਮਦੀਨੇ ਕਰੋ ਦੀਦਾਰ ।

ਬੈਤ

ਮਕੇ ਕਰੀ ਜੈ ਮਦੀਨੇ ਚਲੇ ।
ਸੁਨਾ ਹਾਜੀਆ ਆਇ ਕਾਜੀ ਖਲੇ ।
ਬਰਾਏ ਖੁਦਾ[7] ਕਾਮ ਕੀਜੈ ਸਵਾਬ[8] ।
ਬਡਾ ਰੂਮ ਕੀ ਖਲਕ[9] ਪਰ ਹੈ ਅਜਾਬ[10] ।

ਕੀਆ ਜੁਲਮ ਬਿਸੀਆਰ[11] ਕਾਰੂ ਹਮੀਦ ।
ਲੀਆ ਮੁਲਕ ਕੋ ਲੂਟ, ਮੌਲਾ ਨਦੀਦ[12] । ੪ ।
ਜਮਾ ਕਰ ਖਜਾਨਾ ਚਿਹਲ ਪੰਜ[13] ਗੰਜ ।
ਲੀਆ ਲੂਟ ਸਭ ਕੌ ਕਹਾ ਖਲਕ ਰੰਜ[15] ।

ਅਗਰ ਹੁਕਮ ਮੌਲਾ ਕਾ ਤੁਮ ਕੌ ਭਇਆ ।
ਕੁਫਰ[16] ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਤੁਮੈ ਜੋ ਕਹਾ । ੬ ।

---

1. ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰੂਮ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ ਸਾਗਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਸੀ । ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਕਾਜ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹੋ ਗਏ : ਇਕ ਪੂਰਬੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ ਦੂਜੀ ਪੱਛਮੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਪ । ਪੂਰਬੀ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੁਸਤੁਨਤੁਨੀਆ ਥਾਪੀ । ਇਹ ਰੋਮ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਅੰਗ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਨਾਂ ਭੀ ਰੂਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ । 2. ਅਰਬ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਗਰ ਜਿੱਥੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । 3. ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਦਸੀ ਜਾਏਗੀ । 4. ਜਿੱਤਣਾ । 5. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ । 6. ਪਵਿਤਰ ਰੂਪ ਆਤਮਾ, ਕਰਤਾਰ । 7. ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ । 8. ਭਲਾਈ (ਦਾ), ਨੇਕੀ (ਦਾ) । 9. ਲੋਕਾਂ । 10. ਕਸ਼ਟ, ਦੁਖ । 11. ਬਹੁਤ । 12. ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ । 13. ਚਾਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਯਾਨੀ ਪੰਤਾਲੀ । 14. ਢੇਰ, ਖਜਾਨਾ । 15. ਦੁਖੀ । 16. ਉਹ ਕੰਮ ਜੋ ਸ਼ਰਾ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੇ ।

ਨਸੀਹਤ ਕਰੋ ਜਾਇ ਕਾਰੂ ਹਮੀਦ ।
ਕਰੇ ਜ਼ੁਲਮ ਜ਼ਾਲਮ ਕੁਫ਼ਰ[1] ਕੀ ਖਰੀਦ । ੭ ।
ਮਿਟਾਵੋ ਕੁਫ਼ਰ ਰਾਹੁ ਮੌਲਾ ਬਤਾਵੋ ।
ਰਹੇ-ਰਾਸਤੀ[2] ਦੀਨ ਤਾਕੋ ਚਲਾਵੋ । ੮ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਕਾਰੂ ਹਮੀਦ ਮਨ ਉਪਜੀ ਦਇਆ[3] ਦਿਆਲ ।
ਰੂਮ[4] ਦੇਸ ਪਿਆਨਾ[5] ਕੀਆ ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਨਾਲ । ੯ ।

ਚੌਪਈ

ਰੂਮ ਨਗਰ ਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ।
ਕਾਰੂ ਦੁਆਰੇ ਠਾਢੇ ਭਏ[6] ।

ਦਰਬਨਾ[7] ਸੋਂ[8] ਬਾਤ ਜਬ ਪੂਛੀ ।
ਤਿਨ ਕਹੀ ਹਕੀਕਤ[9] ਸਾਹ ਕੀ ਛੂਛੀ[10] । ੧੦ ।
ਸੁਨੀਐ ਸਾਹਬ ਫਕਰ ਜਲੀਲ[11] ।
ਇਹ ਕਾਰੂ ਹੈ ਬਡਾ ਬਖੀਲ[12] ।

ਇਨ ਸਭ ਕੀ ਦੌਲਤ ਖੈਂਚ ਕਰ ਲੀਨੀ ।
ਪੈਤਾਲੀ ਗੰਜ[13] ਜਮਾ ਤਿਨ ਕੀਨੀ । ੧੧ ।
ਕਾਹੂ ਕੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀ ਰਹਾ ।
ਤਬ ਏਕ ਸਹੇਲੀ[14] ਕੋ ਤਿਨ ਕਹਾ ।
ਜਾਹੁ ਬਜਾਰਿ ਮਾਹ[15] ਤੁਮ ਬਿਕੋ ।
ਏਕ ਰੁਪਯਾ ਕੀਮਤ ਬਕੋ ।
ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਮ ਕੋ ਲੇਵੈ ਮੋਲ ।
ਉਸ ਲਿਆਵੋ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਕੋਲ । ੧੨ ।

ਗਈ ਸਹੇਲੀ[17] ਕਰ ਸੀਂਗਾਰ ।
ਠਾਢੀ[18] ਭਈ ਥੀ ਬੀਚ ਬਜਾਰ ।
ਤਿਸ ਦੇਖ ਰੀਝ[19] ਸੌਦਾਗਰ ਬਚਾ ।
ਬਿਨਾ ਰੁਪਯੇ ਲੇ ਨਹੀ ਸਕਾ । ੧੩ ।

---

1. ਉਹ ਕੰਮ ਜੋ ਸ਼ਰਾ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੇ । 2. ਸਚਾਈ ਦਾ ਰਾਹ । 3. ਤਰਸ । 4. ਪੂਰਬੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ । 5. ਯਾਤਰਾ, ਰਵਾਨਗੀ । 6. ਰੁਕੇ, ਠਹਿਰੇ । 7. ਦੁਆਰਪਾਲ । 8. ਤੋਂ । 9. ਅਸਲੀ ਗੱਲ । 10. ਓਛੀ, ਤੁੱਛ । 11. ਵੱਡਾ 12. ਕੰਜੂਸ । 13. ਢੇਰ, ਖਜਾਨਾ । 14. ਸਾਥਣ । 15. ਵਿੱਚ । 16. ਕਹੋ । 17. ਸਾਥਣ । 18. ਖੜੋਤੀ । 19. ਮੋਹਤ ਹੋਕੇ ।

ਪੂਛੀ ਕੀਮਤ ਤਿਨ ਸੌ[1] ਸੌਦਾਗਰ ।
ਕਹਾ 'ਏਕ ਰੁਪਯਾ' ਸੁੰਦਰ ਨਾਗਰ[2] ।
ਰੁਪਯਾ ਕਾਹੂ ਪਾਸ ਨ ਰਹਾ ।
ਤਬ ਤਿਨ ਜਾਇ ਮਾਤਾ ਸੌ ਕਹਾ । ੧੪ ।

ਦੋਹਰਾ

ਰੁਪਯਾ ਏਕ ਕੀਮਤ ਕਹੇ ਬਿਕੇ ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਨਾਰ ।
ਰੁਪਿਯਾ ਕਾਹੂ[3] ਪੈ[4] ਨਹੀ ਵੈ[5] ਠ ਢੀ[6] ਬਿਕੇ ਬਜਾਰ । ੧੫ ।

ਚੌਪਈ

ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਾਹੂ[7] ਪੈ[8] ਲਾਗਾ ।
ਮਿਲੇ ਰੁਪਯਾ ਮਿਟੇ ਅਨਰਾਗਾ[9] ।
ਜੋ ਏਕ ਰਪਯਾ ਮੁਹ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀ ।
ਪੀ ਜਹਰ ਪਿਆਲਾ ਅਬ ਮਰ ਜਾਹੀ । ੧੬ ।
ਕਰ ਚਿਤਵਨ ਮਾਤਰ ਜਤਨ ਬਤਾਇਆ ।
ਅਰੁ ਬਿਰਤੰਤ[10] ਕਹ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਇਆ ।
ਤੁਮਰੇ ਬਾਪ ਵਫਾਤ[11] ਜਬ ਕੀਆ ।
ਤਬ ਏਕ ਰੁਪਯਾ ਮੁਹ ਮੈ ਦੀਆ । ੧੭ ।
ਅਵਰ ਸਭ ਦੌਲਤ ਕਾਰ ਨੇ ਲੀਆ ।
ਹਮ ਕੋ ਕਛੁ ਨ ਲੈਨੇ ਦੀਆ ।
ਤੁਮ ਖੋਦੋ ਕਬਰ ਰੁਪਯਾ ਲੀਜੈ ।
ਮੁਖ ਸੇ ਨਿਕਾਰ ਕੀਮਤ ਤਿਸੁ ਦੀਜੈ । ੧੮ ।
ਤਬ ਜਾਇ ਕਬਰ ਤਿਨ ਖੋਦਨ ਕੀਨਾ ।
ਮੁਖ ਹਾਡ ਤੋੜ ਰੁਪਯਾ ਲੀਨਾ ।
ਤਿਸ ਕੀਮਤ ਦੀਆ ਸਹੇਲੀ ਲਿਆਇਆ ।
ਕਿਸੁ ਬਾਦਸਾਹ ਕੋ ਖਬਰ ਸੁਨਾਇਆ । ੧੯ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਸੌਦਾਗਰ ਬਚੇ ਕੋ ਕਾਰੂ ਪਕੜ ਮਗਾਇ ।
ਤੁਮ ਰੁਪਯਾ ਕਿਹ ਸੋ[12] ਲੀਆ ਦੀਜੈ ਜਲਦ ਬਤਾਇ । ੨੦ ।

1. ਉਸ ਤੋਂ । 2. ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ । 3. ਕਿਸੇ । 4. ਪਾਸ । 5. ਉਹ । 6. ਖੜੋਤੀ । 7. ਉਸ । 8. ਉੱਤੇ । 9. ਉਦਾਸੀ । 10. ਬਿਰਤਾਂਤ, ਹਾਲ । 11. ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ, ਮਰਨਾ । 12. ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ।

ਤਿਨ ਕਹੀ ਹਕੀਕਤ ਕਬਰ ਕੀ ਸੁਨੀ ਏ[1] ਕਾਰੂ ਸਾਹ ।
ਭੇਜ ਲੋਕ ਸਾਬਤ ਕੀਆ ਪੁਨ ਤਾ ਕੋ ਦੀਆ ਛਡਾਇ । ੨੧ ।

ਚੌਪਈ

ਸੁਨੀਐ ਫਕਰ[2] ਹਬੀਬ[3] ਖੁਦਾਇ ।
ਐਸ[4] ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਬਾਦਸਾਹ ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਕਾ ਧਨ ਸਭ ਲੀਨਾ ।
ਪੈਤਾਲੀਸ ਗੰਜ[5] ਤਿਨ ਕੀਨਾ । ੨੨ ।
ਫਕਰ[6] ਨ ਮਾਨੇ ਰਬ ਸੋ ਨਹੀ ਡਰੇ ।
ਦਾਨ ਸਖਾਵਤ[7] ਕਬੂ[8] ਨ ਕਰੇ ।
ਸੁਨਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤ ਮਗਨਾਨਾ[9] ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[10] । ੨੩ ।
ਈਹਾ[11] ਹਮਾਰਾ ਆਸਨ ਕਰੋ ।
ਠੀਕਰੀਆ ਬਟੋਰ[12] ਜਮਾ ਕਰ ਧਰੋ ।
ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਠ ਦਰਵਾਰ ਸੋ[13] ਕਹਾ ।
ਇਹੁ ਕਰੋ ਸੁਖਨ ਕਾਰੂ ਹੈ ਜਹਾ । ੨੪ ।
ਏਕ ਫਕੀਰ ਦੁਆਰੇ ਕੀਆ ਧਰਨਾ ।
ਬਾਦਸਾਹ ਸੇ ਅਰਜ ਇਹ ਕਰਨਾ ।
ਤਬ ਜਾਇ ਦਰਬਾਨ ਅਰਜ ਇਹੁ ਕਹੀ ।
ਸੁਨ ਕਾਰੂ ਸਾਹ ਕਛੁ ਬੋਲਾ ਨਾਹੀ । ੨੫ ।

ਸੋਰਠਾ

ਰੋਜ਼ ਤੀਸਰੇ ਆਇ, ਡੇਵਢੀ[14] ਪਰ ਠਾਢਾ[15] ਭਇਆ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਲੀਆ ਬੁਲਾਇ, ਮਿਹਰ ਨਜਰ ਤਾ ਪਰ ਕਰੀ । ੨੬ ।
ਦੇਖ ਠੀਕਰੀ ਤਾਹ, ਗੁਰੂ ਬਾਤ੍ਰੇ ਸੇ[16] ਪੂਛਨ ਕੀਆ ।
ਕਵਨ ਕਾਮ ਯਹ ਆਹ[17], ਜਮਾ ਕਰੀ ਹੈ ਠੀਕਰੀ । ੨੭ ।
ਹਮ ਸੁਨਾ ਪੈਤਾਲੀ ਗੰਜ[18], ਤੁਮ ਸੰਗ ਲੇ ਜਾਨੇ ਕੋ ਕੀਏ ।
ਯਹ ਰਾਖ ਲੇਹ ਤਿਹ ਸੰਗ. ਹਮਰੇ ਦੌਲਤ ਯਹੀ ਹੈ । ੨੮ ।

---

1. ਇਹ। 2. ਭਾਵ, ਫਕੀਰ, ਸਾਧੂ । 3. ਪਿਆਰਾ, ਦੋਸਤ । 4. ਐਸਾ, ਅਜਿਹਾ । 5. ਖਜ਼ਾਨਾ । 6. ਫ਼ਕੀਰੀ । 7. ਬਖਸ਼ਸ਼ । 8. ਕਦੇ ਵੀ । 9. ਮਗ਼ਨ ਹੋਇਆ । 10. ਕਿਹਾ । 11. ਇੱਥੇ । 12. ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ । 13. ਨੂੰ । 14. ਡਿਉਢੀ । 15. ਖੜੋਤਾ । 16. ਤੋਂ । 17. ਹਨ । 18. ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ।

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਤੁਮ ਸੁਨੋ ਕਾਰ ਸਾਹ ।
ਤੁਮ ਬਡੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ।
ਕੀਨਾ ਖਜਾਨਾ ਜਮਾ ।
ਮਨ ਮੋ[1] ਕਰੀ ਹੈ ਤਮਾ[2] । ੨੯ ।
ਹਮਰੇ ਖਜਾਨਾ ਆਹਿ[3] ।
ਇਸ ਰਾਖੀਏ ਤਿਸ ਮਾਹਿ[4] ।
ਜਬ ਲੇ ਚਲੇਂਗੇ ਸੰਗ ।
ਡਹਾ ਲੇਹਿਗੇ[5] ਟਿਹ ਮੰਗ ।
ਕਹੀ ਸਮਝਕਾਰੀ[6] ਬਾਤ ।
ਕੋਊ[7] ਲੈ ਗਇਆ ਨਹੀ ਸਾਥ ।
ਕਹਾ[8] ਸੰਗ ਹਮਰੇ ਚਲੇ ।
ਭਈ ਸਮਝ ਸਨਮੁਖ[9] ਖਲੇ[10] । ੩੧ ।
ਸੁਨ ਭਏ ਬਾਬਾ ਦਿਆਲ ।
ਜੋ ਨਾ ਚਲੇ ਯਹ ਨਾਲ ।
ਕਾਹੇ ਜਮਾ ਕੀਏ ਗੰਜ[11] ।
ਸਭ ਖਲਕ ਮੌਲਾ ਰੰਜ[12] । ੩੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੰਜ ਪੈਤਾਲੀ ਜਮਾ ਕੀਏ ਦੀਨਾ ਖਲਕ ਅਜਾਬ[13] ।
ਜਬ ਮੌਲਾ ਲਹੇ[14] ਹਿਸਾਬ ਯਹ ਕਿਆ ਦੇਵੋ ਤਾਹ[15] ਜਬਾਬ । ੩੩ ।
ਸੁਨ ਬਚਨ ਕਾਰੂ ਕਾਂਪ ।
ਦੋਊ ਹਾਥ ਆਪਨੇ ਚਾਪ[16] ।
ਹੇ ਸਾਹ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ।
ਕੀਜੈ ਨਸੀਹਤ ਭਲੀ । ੩੪ ।
ਮੋ ਸੋ[17] ਜੁ ਭਏ ਗੁਨਾਹ ।
ਬਖਸੰਦ[18] ਕੋਊ[19] ਨਾਹ ।

1. ਵਿੱਚ । 2. ਲਾਲਚ । 3. ਇਹ । 4. ਵਿੱਚ । 5. ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ । 6. ਸਿਆਣਪ ਦੀ 7. ਕੋਈ । 8. ਕਿੱਥੇ । 9. ਸਾਹਮਣੇ 10. ਖਲੋਤੇ । 11. ਖਜ਼ਾਨੇ । 12. ਦੁਖੀ । 13. ਦੁਖ, ਕਸ਼ਟ । 14. ਲਏਗਾ । 15. ਉਸ ਨੂੰ । 16. ਭੀਚ ਕੇ ।17. ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ । 18. ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ । 19. ਕੋਈ ।

ਤੁਮ ਕਰੋ ਮੋਰ[1] ਸਫਾਤ[2] ।

ਕਰ ਲੇਹੁ ਮੋਹਿ ਨਿਜਾਤ[3] । ੩੫ ।

ਨਸੀਹਤ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੁਨੋ ਸਾਹ ਕਾਰੂ ਮੀਤ[4] ।

ਰਾਖੋ ਨਸੀਹਤ ਚੀਤ ।

ਆਗੇ ਜੋ ਕਾਰੂ[5] ਭਇਆ ।

ਜਿਨ ਗੰਜ[6] ਚਾਲੀ ਕੀਆ । ੩੬ ।

ਮੂਸਾ[7] ਨਸੀਹਤ ਕੀਆ ।

ਮਾਨੀ ਨਹੀ ਦਿਲ ਦੀਆ ।

ਭਇਆ ਗਰਕ ਤਹਤੁਸਰਾਇ[8] ।

ਅਬ ਲਗ ਚਲਾ ਵੋ[9] ਜਾਇ । ੩੭ ।

ਤਬ ਨਸੀਹਤ-ਨਾਮਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾਰੂ ਬਾਦਸਾਹ ਕੋ ਸੁਨਾਇਆ :—

ਕੀਜੇ ਨੇਕਨਾਮੀ[10] ਜੋ ਦੇਵੈ ਖੁਦਾਇ ।

ਜੋ ਦੀਸੈ ਜਮੀ ਪਰ ਸੁ ਹੋਸੀ ਫ਼ਨਾਇ[11] ।

ਦਾਇਮ[12] ਵ ਦੌਲਤ ਕਿਸੇ ਬੇਸੁਮਾਰ ।

ਨ ਰਹਸਨ ਕਰੋੜੀ ਨ ਰਹਸਨ ਹਜਾਰ ।

---

1. ਮੇਰੀ । 2. ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ । 3. ਛੁਟਕਾਰਾ । 4. ਮਿਤ੍ਰ । 5. ਇਹ ਮੂਸਾ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਸਰ ਦਾ ਕੰਜੂਸ ਧਨਾਢ ਸੀ । ਇਹ ਮੂਸਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਮੂਸਾ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਕਾਰੂੰ ਰਸਾਤਲ ਨੂੰ ਗਿਆ । 6. ਖਜ਼ਾਨੇ । 7. ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ੀ ਇਮਰਾਨ ਦਾ ਪੁਤਰ, ਜੋ ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫ਼ਰਊਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦੇਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਕ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਵਹਾ ਦਿੱਤਾ । ਮਿਸਰ ਦੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ, ਜੋ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਇਹ ਬਾਲਕ ਪਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਾਲਿਤ ਬਣਾ ਲਿਆ । ਚਾਲ੍ਹੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਅਰਬ ਵੱਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾ ਲਈ । ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤੂਰ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਚਾਲ੍ਹੀ ਦਿਨ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਤੂਰ ਉੱਪਰ ਮੂਸਾ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਯਹੂਦੀ ਚਾਲ੍ਹੀ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਤੌਰੇਤ ਦੇ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹੀ ਪੈਗੰਬਰ ਹੈ । ਮੂਸਾ ਦੀ ਉਮਰ 120 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ।
7. ਪਤਾਲ, ਜਮੀਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ । 8. ਉਹ । 9. ਭਾਵ ਯਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ । 10. ਫ਼ਨਾਹ, ਵਿਨਾਸ਼
11. ਸ਼ਾਇਦ ਦਾਮ ਜਾਂ ਕੰਮ (ਰੁਪਏ ਪੈਸੇ) ।

ਦਮੜਾ[1] ਤਿਸੀ ਕਾ ਜੁ ਖਰਚੇ ਅਰੁ ਖਾਇ ।
ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੇ ਇਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ ।
ਤਹਕ਼ੀਕ[2] ਦਿਲ ਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਇ ।
ਕੀਜੇ ਤਵਜੇ[3] ਨ ਕੀਜੇ ਗੁਮਾਨ[4] ।
ਨ ਰਹੇਗੀ ਦੁਨੀਆ ਨ ਰਹੇਗਾ ਦਿਵਾਨ[5] ।
ਹਾਥੀ ਵ ਘੋੜੇ ਲਸਕਰ[6] ਹਜਾਰ ।
ਹੋਵੈਗੇ ਗਾਇਬ ਨ ਲਾਗੇਗੀ ਬਾਰ[7] ।
ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਦਿਵਾਨਾ ਕਹੇ ਮੁਲਕ ਮੇਰਾ ।
ਆਈ ਮੌਤ ਸਿਰ ਪਰ ਨ ਮੇਰਾ ਨ ਤੇਰਾ ।
ਕੇਤੀ[8] ਚਲੀ ਦੇਖ ਵਾਜਾ ਵਜਾਇ ।
ਵਹੀ ਏਕ ਰਹਸੀ ਜੁ ਸਾਚਾ[9] ਖੁਦਾਇ ।
ਆਇਆ ਇਕੇਲਾ, ਇਕੇਲਾ ਚਲਾਇਆ[10] ।
ਚਲਤੇ ਵਖਤ ਕੋਊ[11] ਕਾਮ ਨ ਆਇਆ ।
ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਜੇ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ਜਬਾਬ ।
ਤੋਬਾ ਪੁਕਾਰੇ ਤੁੋ[12] ਪਾਵੈ ਅਜਾਬ[13] ।
ਖਲਕ[14] ਪਰ ਕੀਆ ਜੋਰ[15] ਦਮੜਾ[16] ਕਮਾਇਆ ।
ਖਾਇਆ ਹੰਡਾਇਆ ਅਜਾਈ[17] ਗਵਾਇਆ ।
ਆਖਰ ਪਛੁਤਾਨਾ[18] ਕਰੇ ਹਾਇ ਹਾਇ ।
ਦਰਗਹ[19] ਗਇਆ ਬਹੁਤ ਪਾਵੇ ਸਜਾਇ
ਲਾਨਤ ਵ[20] ਤੋ ਕੋ ਵਾ[21] ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ।
ਦਗੇਬਾਜ਼ੀ[22] ਕਰਕੇ ਦੁਨੀ[13] ਲੂਟ ਖਾਈ ।
ਪੀਵੇ ਪਿਆਲੇ[24] ਵ ਖਾਏ ਕਬਾਬ[25] ।
ਦੇਖੋ ਰੇ ਲੋਕਾ[26] ਜੁ ਹੋਤਾ ਖਰਾਬ ।

---

1. ਰੁਪਿਆ, ਧਨ । 2. ਯਕੀਨਨ । 3 ਧਿਆਨ । 4. ਘੁਮੰਡ । 5. ਹਾਕਿਮ । 6. ਫੌਜ । 7. ਦੇਰ । 8 ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕ । 9. ਸੱਚਾ । 10 ਚਲਿਆ । 11. ਕੋਈ । 12. 13. ਦੁਖ, ਕਸ਼ਟ । 14. ਲੋਕ । 15. ਜੁਲਮ । 16. ਧਨ । 17. ਫਜ਼ੂਲ । । 18. ਪਛਤਾਇਆ । 19. ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ । 20 ਇਹ ਅੱਖਰ ਵੱਧ ਹੈ । 21. ਅਤੇ । 22 ਮਕਾਰੀ, ਧੋਖਾ । 23. ਦੁਨੀਆਂ । 24. ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪਿਆਲੇ । 25. ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ, ਕੀਮਾ ਕਰਕੇ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ । 26. ਲੋਕੋ

ਜਿਸ ਕਾ ਹੈ ਬੰਦਾ ਵ[1] ਤਿਸ[2] ਕ ਸਵਾਰਿਆ ।
ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਲਾਲਚ ਤੈ ਸਾਹਿਬ[3] ਵਿਸਾਰਿਆ ।
ਨ ਕੀਤੀ ਇਬਾਦਤ[4] ਨ ਰਖਿਓ ਇਮਾਨ[5]
ਅਦਾਲਤ[6] ਨ ਕੀਤੀ ਪੁਕਾਰੇ ਜਹਾਨ[7] ।
ਅੰਦਰ ਮਹਲਾ[8] ਕੋ ਬੈਠਾ ਤੂੰ ਜਾਇ ।
ਹਰਮਾ[9] ਸੋ ਖੇਲੇ ਖਸਬੋਈ[10] ਲਗਾਇ ।
ਨ ਪੂਛੇ ਨ ਸੂਝੇ[11] ਬਾਹਰ ਕਿਆ ਹੋਇ ।
ਹਰਾਮੀ[12] ਗਰੀਬਾ ਕੋ ਮਾਰੇ ਬਿਗੋਇ[13] ।
ਬਸਤੀ ਉਜਾੜੇ ਬਹੁੜ ਨ ਬਸਾਵੇ ।
ਕੂਕੇ ਪੁਕਾਰੇ ਵੋ[14] ਦਾਦ ਨ ਪਾਵੈ ।
ਕਰੋੜੀ[15] ਲਚੋੜੀ[16] ਕਰੇ ਬੇਸੁਮਾਰ ।
ਕਈ ਕਿਰਸਾਨ ਬਪੜੇ[17] ਮਰੀਵੇ[18] ਹਜਾਰ ।
ਦੁਨੀ ਕਾ ਦੀਵਾਨਾ ਫਿਰੇ ਮਸਤ ਲੋਇ[19] ।
ਹਰਾਮੀ[20] ਗਰੀਬਾ ਕੋ ਮਾਰੇ ਬਿਗੋਇ[21] ।
ਲੂਟੇ ਮੁਲਕ, ਆਪ ਪਹਰੇ ਵ[22] ਖਾਇ ।
ਦੋਜਕ[23] ਕੀ ਆਤਸ[24] ਨੇ ਮਾਰਾ ਜਲਾਇ ।
ਨ ਕੀਜੈ ਬਹੁਤ ਹਿਰਸ[25] ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਯਾਰ ।
ਉਠਾਵਤ ਸਫਾ[26] ਤਿਸ ਨ ਲਾਗੇ ਗੀ ਬਾਰ[27]*
ਚੰਦ[28] ਰੋਜ ਚਲਨਾ ਕਿਆ ਪਕੜੇ ਕਰਾਰ[29] ।
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਨ ਹੋਵੇ ਕੁਛ ਨੇਕੀ ਕਮਾਇ ।
ਲਾਨਤ ਕਾ ਜਾਮਾ[30] ਤੂੰ ਪਹਿਰੇ ਨ ਜਾਇ ।
ਗਫਲਤ[31] ਕਰੇਂਗਾ ਤਾ ਖਾਵੇਂਗਾ ਮਾਰ ।
ਬੇਟੀ ਵ[32] ਬੇਟਾ ਕੋ[33] ਲਹੇਂਗੇ ਨ ਸਾਰ[34] ।
ਤੋਬਾ ਕਰੋ ਬਹੁੜ ਕੀਜੇ ਨ ਜੋਰ[35] ।
ਦੋਜਕ[36] ਕੀ ਆਤਸ[37] ਜਲਾਵੇਗੀ ਗੋਰ[38] ।

---

1. ਅਤੇ । 2. ਭਾਵ ਜਿਸ । 3. ਈਸ਼ਵਰ, ਰੱਬ । 4. ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ । 5 ਸ਼ਰਧਾ, ਧਰਮ । 6. ਇਨਸਾਫ । ਭਾਵ ਲੋਕ । 7. ਮਹਿਲਾਂ । 8 ਵਹੁਟੀਆਂ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । 9. ਸੁਗੰਧੀਆਂ । 10. ਸਮਝੇ । 11 ਹਰਾਮਖੋਰ, ਨਿੰਦਿਤ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 12. ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । 13. ਉਹ (ਉਜੜੇ) ਲੋਕ । 14 ਆਮਿਲ, ਹਾਕਿਮ । 15. 16. ਵਿਚਾਰੇ ਗਰੀਬ । 17. ਮਰਦੇ ਹਨ । 18. ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ । 19. ਹਰਾਮਖੋਰ, 20. ਨਿੰਦਿਤ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 21. ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । 22. ਅਤੇ । 23 ਨਰਕ । 24 ਅੱਗ । 25 ਲਾਲਚ । 26. ਸਫਾਂ ਚੁਕਦਿਆਂ, ਤਹਸ਼ ਨਹਸ ਕਰਦਿਆਂ । 27. ਦੇਰ । 28 ਥੋੜੇ ਜਿਨੇ, ਗਿਣਤੀ ਦੇ । *ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਦਾ ਪਾਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਉਠਾਵਤ ਸਫਾ ਤਿਸ ਲਾਗੇ ਨਾ ਬਾਰ' । 29. ਸਥਿਰਤਾ । 30. ਬੇ-ਇਜਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ । 31. ਅਣਗਹਿਲੀ । 32 ਅਤੇ । 33. ਕੋਈ ਵੀ । 34 ਖਬਰ । 35. ਜ਼ੁਲਮ । 36. ਨਰਕ । 37. ਅੱਗ । 38 ਕਬਰ ।

ਮਸਾਇਕ[1] ਪੈਕੰਬਰ[2] ਕੇਤੇ ਸਾਹ[3] ਖਾਨ[4] ।
ਨ ਦੀਸੇ ਜਿਮੀ ਪਰ ਤਿਨੋ[5] ਕੇ ਨਿਸਾਨ ।
ਚਲਤੇ ਜਨਾਵਰ ਕਬੂਤਰ ਕੀ ਛਾਉ ।
ਕੇਤੇ[6] ਖਾਕ ਹੂਏ[7] ਨ ਪੂਛੇ ਕੋ ਨਾਉ[8] ।
ਚਾਲੀ ਗੰਜ[9] ਜੋਰੇ ਨ ਰਾਖਾ ਈਮਾਨ ।
ਦੇਖੋ ਰੇ ਲੋਕਾ ਕਾਰੂ ਹੋਤਾ ਪਰਮਾਨ ।
ਦੁਨੀਆ ਦਿਵਾਨੀ ਹੈ ਫਾਨੀ[10] ਮਕਾਮ ।
ਤੂੰ ਖੁਦ ਚਸਮ ਬੀਨੀ[11] ਇਹੁ ਚਲਤਾ ਜਹਾਨ ।
ਹਰ ਵਕਤ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਖਿਜਮਤ[12] ਨ ਹਾਰ ।
ਮਸਤੀ[13] ਵ[14] ਗਫਲਤ[15] ਮੋ ਬਾਜੀ ਨ ਹਾਰ ।
ਤੋਬਾ[16] ਨ ਕੀਤੀ ਕਰੇਂਦਿਆ ਗੁਨਾਹ ।
ਕਹੇ ਨਾਨਕ ਆਲਮ[17] ਸੋ ਤੇਰੀ ਪਨਾਹ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨ ਨਸੀਹਤ ਬਾਦਸਾਹ ਸਾਬਤ[19] ਭਇਆ ਗੁਨਾਹ ।
ਕਿਆ ਜਬਾਬ ਹਮ ਦੇਹਗੇ ਮੌਲਾ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ॥ ੩੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਮ ਵਲੀ ਕਮਾਲ ਹੋ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।
ਹਮ ਸੇ[20] ਹੁਏ ਬਡੇ ਗੁਨਾਹ ।
ਕਿਆ ਹੋਗਾ ਹਮਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ।
ਤੁਮਰੀ ਉਮੈਦ ਹੈ ਵਲੀ ਕਮਾਲ ॥ ੩੯ ॥
ਜੋ ਫੁਰਮਾਵੋ ਸੋ ਹਮ ਕਰੇ ।
ਜਾਤੇ ਦੋਜਕ[21] ਮੋ[22] ਨ ਪਰੇ ।
ਹਾਥ ਬਾਂਧ ਸਨਮੁਖ[23] ਭਯਾ ਖੜਾ ।
ਕਰ ਚਸਮ[24] ਪੁਰ-ਆਬ[25] ਚਰਨਨ ਪਰ ਪੜਾ ॥ ੪੦ ॥

---

1. ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 2. ਪੈਗੰਬਰ, ਨਬੀ । 3. ਬਾਦਸਾਹ । 4. ਰਈਸ, ਅਮੀਰ । 5. ਉਨ੍ਹਾਂ । 6. ਕਿੰਨੇ ਹੀ, ਅਣਗਿਣਤ । 7. ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਏ, ਮਰ ਗਏ । 8. ਨਾਂ । 9. ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ 'ਨਸੀਹਤ ਨਾਨਕ ਸਾਹ' ਛੰਦ ਨੰ: 36 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰੂੰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਸਨ । 10. ਮਿਟ ਜਾਣ ਵਾਲੀ, ਫਨਾਹ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ । 11. ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । 12. ਸੇਵਾ । 13. ਨਸ਼ਾ । 14. ਅਤੇ । 15. ਅਣਗਹਿਲੀ । 16. ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ । 17. ਦੁਨੀਆਂ । 18. ਪਰਤੱਖ, ਜ਼ਾਹਰ । 19. ਰੱਬ । 20. ਪਾਸੋਂ । 21. ਨਰਕ । 22. ਵਿੱਚ । 23. ਸਾਹਮਣੇ । 24. ਅੱਖ । 25. ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ।

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਸੇ ਸਤਗੁਰ ਭਾਖਾ[1] ।
ਕਾਰੂ ਹਮੀਦ ਕਾ ਭਾਗ ਹੈ ਜਾਗਾ ।
ਕਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਸੋ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਕਵਨ ਕਵਨ ਤੁਮ ਕੀਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ੪੧ ॥
ਤਬ ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[2] ।
ਤੁਮ ਜੋ ਕੀਨਾ ਜਮਾ ਖਜਾਨਾ ।
ਕਰੋ ਖਰਚੁ ਮੌਲਾ[3] ਕੇ ਰਾਹ ।
ਦੀਜੇ ਲੁਟਾਇ ਸਭ ਮਿਟੇ ਗੁਨਾਹ ॥ ੪੨ ॥
ਦੀਜੈ ਅਰਾਮ ਜੋ ਰੱਯਤ[4] ਤੁਮਾਰੀ ।
ਯਹ ਪਾਕ ਨਸੀਹਤ ਜਾਨੋ ਹਮਾਰੀ ।
ਜਬ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਵੈ ਖਲਕ ਖੁਦਾਇ[5] ।
ਭਏ ਪਾਕ ਸਭ ਮਿਟੇ ਗੁਨਾਹ ॥ ੪੩ ॥
ਸਭ ਖੋਲ ਖਜਾਨੇ ਕਾਰੂ ਦੀਏ ।
ਬਾਂਟ ਲੁਟਾਏ ਖਲਕ ਨਿ[6] ਲੀਏ ।
ਮਿਹਰਵਾਨ[7] ਭਏ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਮੌਲਾ ਕਾਰੂ ਕੀਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ੪੪ ॥
ਹੇ ਪੀਰ ਮੁਹਿ[8] ਦੀਜੈ[9] ਦੁਆਇ[10] ।
ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ਰਬ ਕੋ[11] ਰਾਹੁ ।
ਪਾਵੈ ਮੌਲਾ[12] ਕਰੇ ਇਬਾਦਤ[13] ।
ਹੋਇ ਇਬਾਦਤ ਹਮਰੀ ਆਦਿਤ[14] ॥ ੪੫ ॥
ਮਿਹਰ ਨਜਰ[15] ਕਾਰੂ ਵਲ ਕੀਨਾ ।
ਭਇਆ ਪਾਕ ਤਿੰਨ[16] ਮੌਲਾ[17] ਚੀਨਾ[18] ।
ਸਭ ਸੂਰਤ ਕੋ[19] ਰਾਜੀ ਕਰੋ ।
ਦਿਲ ਮੋ ਖਿਆਲ ਰਬ ਕਾ ਧਰੋ ॥ ੪੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਰੂ ਹਮੀਦ ਸੋਂ[21] ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਲੀਆ ਮਦੀਨੇ ਰਾਹੁ ।
ਏਕ ਨਿਮਖ[22] ਮਹਿ[23] ਪਹੁਚੇ ਤਹਾਂ[24] ਸਤਿਗੁਰ ਬੇਪਰਵਾਹ ॥ ੪੭ ॥

1. ਕਿਹਾ । 2. ਕਿਹਾ । 3. ਰੱਬ । 4. ਪਰਜਾ । 5. ਰੱਬ ਦੀ ਖਿਲਕਤ । 6. ਨੇ । 7. ਕਿਰਪਾਲ । 8. ਰੱਬ (ਨੇ) । 9. ਮੈਨੂੰ । 10. ਦੋਵੇਂ । 11. ਅਸੀਸ । 12. ਦਾ । 13. ਰੱਬ । 14. ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ । 15. ਸੁਭਾਉ । 16. ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ । 17. ਉਸ ਨੇ । 18. ਰੱਬ । 19. ਪਛਾਣਿਆ, ਸਮਝਿਆ । 20. ਭਾਵ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ । 21. ਵਿੱਚ । 22. ਪਾਸੋਂ । 23. ਉਨਾਂ ਸਮਾਂ ਜਿਨਾਂ ਅਖ ਝਪਕਣ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ । 24. ਵਿੱਚ । 25. ਉੱਥੇ ।

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਰੂ ਕੀ ਯਹ ਖਬਰ ਸਭ ਮਕੇ ਪਹੁਚੀ ਜਾਇ ।
ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੋ[1] ਗੁਲ[2] ਭਇਆ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਫਕਰ ਅਲਾਹ[3] । ੪੮ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਸੁਨੀ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ, ਰੁਕਨ ਦੀਨ ਸੈਦਾਤ[4] ਸਭ ।
ਮਿਟਿਆ ਸਭ ਕਾ ਸੱਕ, ਨਾਨਕ ਫਰਜ਼ੰਦ ਖੁਦਾਇਦਾ ॥ ੪੯ ॥

ਸੋਰਠਾ

ਚਲੇ ਮਦੀਨੇ ਲੋਕ, ਹਾਜੀ[6] ਕਾਜੀ[7] ਮਿਲ ਸਭਲ[8] ।
ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਸਕਲ ਦਰੋਗ[9] ਦਿਨ ਦਿਨ ਰੋਸਨੀ ਸਚੁ ਕੀ ॥ ੫੦ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ[10] । ੫੫ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਮਦੀਨੇ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ[11] ਹੋਇਗੀ

ਸੋਰਠਾ

ਗਏ ਮਦੀਨੇ ਦਿਆਲ[12] ਮਹਜਿਦ[13] ਮਹੰਮਦ[14] ਦੀ ਬੀ ਜਹਾਂ ।
ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਨਾਲ ਦੁਆਰ[15] ਬਾਹਰ ਆਸਨ ਕੀਆ ॥ ੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਪੌਨ-ਅਹਾਰੀ[16] ਸਤਗੁਰ ਰਹੇ ।
ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਇਕ ਆਸਨ ਬਹੇ ।
ਸਨਮੁਖ[17] ਭਜਨ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰੇ ।
ਕਾਹੂ[18] ਕੀ ਵਲ ਦ੍ਰਿਸਟ[19] ਨ ਧਰੇ । ੨ ।
ਮਕੇ ਕੇ ਲੋਕ ਮਦੀਨੇ ਆਏ ।
ਮਦੀਨੇ ਮੋ[20] ਤਿਨ ਬਾਤ ਚਲਾਏ ।

---

1. ਵਿੱਚ । 2. ਰੌਲਾ, ਸ਼ੋਰ । 3. ਅੱਲਾ ਦਾ ਫਕੀਰ, ਰੱਬ ਦਾ ਭਗਤ । 4. ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਫਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । 5. ਸ਼ੱਕ, ਸ਼ੰਕਾ । 6. ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 7. ਸ਼ਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 8. ਸਾਰੇ । 9. ਝੂਠ । 10. ਪਾਰਨਿਸਤਾਰਾ । 11. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 12. ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 13. ਮਸਜਿਦ, ਮਸੀਤ । 14, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ । 15. ਦਰਵਾਜ਼ਾ । 16. ਜਿਸ ਦਾ ਆਹਾਰ (ਭੋਜਨ) ਕੇਵਲ ਹਵਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਖਾਧਿਆਂ ਪੀਤਿਆਂ । 17. ਅੱਗੇ, ਸਾਹਮਣੇ । 18. ਕਿਸੇ । 19. ਨਜ਼ਰ, ਨਿਗਾਹ । 20. ਵਿਚ ।

ਇਮੀ ਦਰਵੇਸ[1] ਮਕੇ ਕੋ ਫੇਰਾ ।
ਸਭ ਕੋ ਜੀਤਾ ਕਰ ਸਚ ਨਿਬੇਰਾ[2] । ੩ ।
ਪੁਨ[3] ਕਾਰੂ ਬਾਦਸਾਹ ਪੈ[3] ਆਏ ।
ਤਿਸ[5] ਕਰ ਤਲਕੀਨ[6] ਸਭ ਗੰਜ[7] ਲੁਟਾਏ ।
ਕਰ ਮੁਰੀਦ[8] ਸਚ ਰਾਹ ਬਤਾਇਆ ।
ਖਲਕ[9] ਕੁਲ ਅਰਾਮ ਕੋ ਪਾਇਆ । ੪ !
ਬਡਾ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਮਾਤੀ[10] ਬਡਾ ।
ਸਭ ਕੋ ਜੀਤਾ ਕਿਸੂ[11] ਨ ਛਡਾ ।
ਸੁਨੇ ਤੁਰਕ[12] ਸਭ ਕਹੇ ਸਾਹਰੀ ।
ਮਰਮ[13] ਨ ਬੂਝੇਂ ਕਹੈਂ ਬਾਹਰੀ[14] । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਕਨ ਦੀ, ਸਭ ਹਾਜੀ[15] ਅਰੁ ਪੀਰ ਬਹਾਵਲ ਹਕ ।
ਮਦੀਨੇ ਆਏ ਦੀਦਾਰ ਕੋ ਪਹੁਚੀ ਖਬਰ ਬੇਸਕ[16] । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਸਭ ਮੋਮਨ[17] ਇਸਤਕਬਾਲ[18] ਕੋ ਚਲੇ ।
ਚੌਦਹ ਖਾਨਵਾਦੇ[19] ਚਾਰ ਮੁਸਲੇ[20] ।
ਕਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਜ਼ਜਿਤ[21] ਕੋ ਆਏ ।
ਦੇਖਾ ਬਾਬਾ ਬਾਤ ਚਲਾਏ । ੭ ।
ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਅਰਬ[22] ਮੋ[23] ਅ ਇਆ ।
ਹਮ ਪੀਛੇ ਛੋੜਾ, ਕਿਸ ਰਾਹ ਬਤ ਇਆ ।
ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਆਮਦ[24] ਈਹ[25] ਨਾਹੀਂ ।
ਬਡਾ ਤਅਜਬ[26] ਹੈ ਇਸ ਮਾਹੀ[27] । ੮ ।
ਤਬ ਕਾਜ਼ੀ[28] ਹਾਜੀਅਨ[29] ਸੋ ਕਹਾ ।
ਇਹ ਫਕੀਰ ਬਰਸ[30] ਮਕੇ ਮੋ ਰਹਾ ।
ਕਾਬਤੁਲ[31] ਇਨ ਹੀ ਨੇ ਫੇਰਾ ।
ਅਰੁ ਸਭ ਕੋ ਜੀਤਾ ਕੀਨਾ ਜੇਰਾ[32] । ੯ ।

---

1. ਫਕੀਰ । 2. ਨਬੇੜਾ, ਨਿਰਣਾ । 3. ਫੇਰ । 4. ਪਾਸ 5. ਉਸ । 6. ਸਿਖ਼ਸ਼ਾ । 7. ਖਜ਼ਾਨੇ । 8. ਚੇਲਾ । 9. ਖਿਲਕਤ । 10. ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ । 11. ਕਿਸੇ ਨੂੰ । 12, ਮੁਸਲਮਾਨ । 13. ਭੇਤ, ਰਾਜ਼ । 14. ਉਪਰ ਉਪਰ ਦੀ ਗੱਲ । 15. ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 16. ਬਿਨਾ ਸੰਦੇਹ । 17. ਇਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ । 18. ਅਗਵਾਨੀ, ਪੇਸ਼ਵਾਈ । 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. ਸ਼ਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 28. ਹਾਜੀ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ, ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 29. ਇੱਕ ਸਾਲ । 30. ਭਾਵ ਕਾਬਾ । 31. ਅਧੀਨ ।

ਪੁਨ[1] ਗਏ ਰੂਮ ਕਾਰੂ[2] ਕੋ ਕੀਆ ਤਨਕੀਨ[3] ।
ਬਾਦਸਾਹ ਮੁਰੀਦ[4] ਖੁਦ[5] ਕੀਨ[6] ।
ਗੰਜ[7] ਪੈਂਤਾਲੀ ਦੀਏ ਲੁਟਾਇ ।
ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ[8] ਸਭ ਦੀਏ ਛਡਾਇ । ੧੦ ।

ਬਡਾ ਵਲੀ ਬਡੀ ਕਰਾਮਾਤ[9] ।
ਇਨ ਕੀ ਕੁਦਰਤ[10] ਕਹੀ ਨ ਜਾਤ ।
ਸਭ ਲੋਗਨ[11] ਯਹ ਬਾਤ ਜਬ ਸੁਨਾ ।
ਬਡਾ ਸਾਹਰੀ[12] ਕਰ ਕਰ ਗਨਾ[13] । ੧੧ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਮ[14] ਨ ਜਾਨੇ ਵਲੀ[15] ਕਾ ਸਾਹਰੀ[16] ਕਰੇ ਬਖਾਨ[17] ।
ਬਾਦ-ਬਿਬਾਦ[18] ਬਕੇ[19] ਬਹੁਤ ਹੋਇ ਖਲਾਫੂ[20] ਨਿਦਾਨ[21] । ੧੨ ।

ਚੌਪਈ

ਬਹੁਤ ਮੋਮਨ[22] ਬਾਬਾ[23] ਪਹ ਆਵੈਂ ।
ਕਰੇ ਸਵਾਲ ਜਬਾਬ ਕੋ ਪਾਵੈ ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹ ਸੋ ਚਲ ਨ ਬਾਤ ।
ਬਾਦ[24] ਕਰੇ ਬਹੁ ਆਵਤ ਜਾਤ । ੧੩ ।

ਪੀਰ ਬਹਾਵਲ ਹਕ ਸਭ ਸੁਨੇ ।
ਸੋਖੀ[25] ਦੇਖੇ ਕਛੂ[26] ਨ ਭਨੇ[27] ।
ਸਭ ਲੋਕ ਆਮ[28] ਕੋ ਕਹ ਸਮਝਾਵੇ ।
ਯਹ ਵਲੀ[29] ਕਾਮਲ[30] ਮੌਲਾਂ[31] ਕੋ ਭਾਵੈ । ੧੪ ।

---

1. ਫੇਰ । 2.   3. ਤਲਕੀਨ, ਸਿਖਸ਼ਾ । 4. ਚੇਲਾ । 5. ਆਪਣਾ । 6. ਕਰ ਲਿਆ । 7. ਖਜ਼ਾਨਾ । 8. ਕੈਦਖਾਨੇ, ਇਥੇ ਭਾਵ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । 9. ਸਿਧੀਆਂ । 10. ਸ਼ਕਤੀ । 11. ਲੋਕਾਂ ਨੇ । 12. ਜਾਦੂਗਰ । 3. ਗਿਣਿਆ, ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ । 14. ਭੇਤ । 15. (ਰਬ ਦਾ) ਮਿਤਰ ਜਾਂ ਪਿਆਰਾ, ਭਾਵ 'ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ' ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । 16. ਜਾਦੂਗਰ । 17. ਕਹਿਣਾ । 18. ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ, ਬਹਸ ਮੁਬਾਹਸਾ । 19. ਬੋਲਣਾ, ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਨਾ । 20. ਵਿਰੋਧੀ । 21. ਨਾਦਾਨ, ਬੇਸਮਝ । 22. (ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ) ਈਮਾਨ ਰਖਨ ਵਾਲਾ । 23. ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 24. ਚਰਚਾ, ਤਰਕ । 25. ਚਪਲਤਾ । 26. ਕੁਝ । 27. ਬੋਲੇ । 28. ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ । 29. (ਰੱਬ ਦਾ) ਮਿਤਰ ਜਾਂ ਪਿਆਰਾ । 30. ਪੂਰਨ; ਮੁਕੰਮਲ । 31. ਰੱਬ ।

ਮਕੇ ਮਾਹ[1] ਬਰਸ ਇਕ ਰਹੇ ।
ਸਭ ਕੋਊ[2] ਇਨ ਸਾਹਰੀ[4] ਕਹੇ ।
ਕਾਬਤੁਲਾ[4] ਕੋ ਇਨ ਹੀ ਫੇਰਾ ।
ਕੀਆ ਕਾਰੂ[5] ਬਦਸਾਹ ਚੇਰਾ । ੧੫ ।
ਜੋ ਆਲਮ ਫਾਜਲ[6] ਕਰੇ ਸਵਾਲ ।
ਕਾਮਲ[7] ਜਬਾਬ ਪਾਵੈ ਫਿਲਹਾਲ[8] ।
ਕਾਮਲ[9] ਵਲੀ[10] ਸਬ ਨੇ ਜਬ ਜਾਨਾ ।
ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਕਹੇ ਸਬਨ[11] ਬਖਾਨਾ[12] । ੧੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਹੁਬ ਬਾਤ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਹੋ ਇਹ ਕਾਮਲ ਵਲੀ ਅਲਾਹ[13] ।
ਇਨ ਸੋ[14] ਸੋਖੀ[15] ਮਤ ਕਰੋ, ਇਹ ਫ਼ਕਰ[16] ਜਾਤ ਮੌਲਾਹ[17] । ੧੭ ।

ਚੌਪਈ

ਚਾਰ ਮੁਸਲੇ[18] ਕੇ ਚਾਰ ਇਮਾਮ[19] ।
ਅਵਰ[20] ਲੀਏ ਸੰਗ ਬਹੁਤੀ ਆਮ[21] ।
ਚਾਰ ਸਵਾਲ ਇਨ ਸੋ ਹਮ ਕਰੇ ।
ਦੇਹ ਜਬਾਬ, ਦਿਲ ਹਮਰਾ ਭਰੇ । ੧੮ ।
ਨਹੀ ਤੋ ਇਨ ਕੋ ਕਰੇ ਤਜੀਰ[22] ।
ਹਿਦੂ ਸਾਹਰੀ[23] ਨਹੀ ਫਕੀਰ ।
ਸੈਦ[24] ਜਲਾਲ ਬਹਾਵਲੀ ਪੀਰ ।
ਬੂਝੀ ਸਭਹਨ[25] ਕੀ ਤਤਬੀਰ[26] । ੧੯ ।
ਜਬ ਲਗ[27] ਯਹ ਕਰਾਮਾਤ[28] ਨ ਦੇਖੇ ।
ਤਬ ਲਗ ਫ਼ਕਰ[29] ਕਾ ਕਦਰ ਨ ਲੇਖੇ[30] ।
ਸਮਝ ਬਾਤ ਖਾਮੋਸ ਹੋਇ ਰਹੇ ।
ਜੋ ਕਹੇ ਸੋ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਸੋ ਲਹੇ[31] । ੨੦ ।

---

1. ਵਿਚ । 2. ਕੋਈ । 3. ਜਾਦੂਗਰ । 4. ਕਾਬਾ । 5. ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ਅਰਥ ਨੰ । 6. ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ । 7. ਪੂਰਾ, ਪੂਰਨ । 8. ਤਰੇ । 9. ਪੂਰਾ, ਪੂਰਨ । 10. (ਰੱਬ ਦਾ ਮਿਤਰ । 11. ਸਭ ਨੇ । 2. ਕਿਹਾ, ਸਦਿਆ । 13. ਰੱਬ ਦਾ ਮਿੱਤਰ । 14. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ । 15. ਚਪਲਤਾ । 16, ਫਕੀਰ । 17. ਰੱਬ ਦੀ ਜਾਤ, ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ । 18 19 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪੇਸ਼ਵਾ—(ੳ) ਇਮਾਮ ਆਜ਼ਮ. (ਅ) ਇਮਾਮ ਮਾਲਿਕ, (ੲ) ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ, (ਸ) ਇਮਾਮ ਅਹਿਮਦ ਜੁਨੈਲ । 20. ਹੋਰ । 21. ਆਮ ਲੋਕ । 22 ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ । 23. ਜਾਦੂਗਰ । 24. ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹਜਰਤ ਫਾਤਿਮਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । 25. ਸਾਰਿਆਂ । 26. ਤਦਬੀਰ । 27. ਤਕ । 28 ਸਿੱਧੀ । 29. ਫਕੀਰ । 30, ਦੇਖਣਾ । 31 ਲੈਣਾ ।

ਜੋ ਹਾਜੀ[1] ਸੈਦਾਤ[2] ਕਾਬੇ ਸੋਂ[3] ਆਏ ।
ਤਿਨ[4] ਚਾਰ ਇਮਾਮ[5] ਸੋਂ[6] ਕਹੇ ਸਮਝਾਏ ।
ਲੈ ਹੁਕਮ ਖ਼ੁਦਾਇ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ਜਗਾਇਆ ।
ਫੇਰਾ ਮਕਾ ਸਚੁ ਖਬਰ ਸੁਨਾਇਆ । ੨੧ ।
ਸਭ ਆਲਮ ਜੀਤ ਰੂਮ ਮੋਂ ਜਾਇ ।
ਕਾਰੂ ਸਾਹ[7] ਕੋ ਸਚੁ ਲਗਾਇ ।
ਕਰ ਮੁਰੀਦ[8] ਸਭ ਗੰਜ[9] ਲੁਟਾਏ ।
ਬੰਦੀਖਾਨੇ[10] ਸਭ ਛਡਾਏ । ੨੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਇਸ ਸੋਂ[11] ਤਕਰਾਰ[12] ਗੁਨਾਹੁ[13] ਹੈ ਇਹ ਕਾਮਲ[14] ਵਡੀ ਕਰਾਮਾਤ[15] ।
ਕਰੇ ਮਨਸੂਖ[16] ਸਭ ਝੂਠ ਕੋ ਸਚ ਕਹੇ ਰਬ ਕੀ ਜਾਤ । ੨੩ ।

੫੬. ਆਗੇ ਖਾਨਵਾਦੇ[17] ਸਭ* ਅਰੁ ਚਾਰ ਇਮਾਮ[18]

ਅਰੁ ਹਾਜੀ ਮਕੇ ਵਾਲੇ ਅਰ ਸਭ ਆਮ ਲੋਕ ਮਿਲ ਕਰਿ ਮਸਲਤ[19] ਕੀਆ । ਜੋ ਐਸੀ ਕੁਦਰਤ[20] ਵਾਲਾ ਦੀਨ ਕੇ ਘਰ ਮੋ ਆਵੈ ਤੋ ਬਡੀ ਬਾਤ ਹੈ । ਨਾਹੀ ਸਾਹਰੀ[21] ਠਹਰੇ[22] ਤੋ ਤਾਜੀਰ[23] ਕਰੇ । ਏਕ ਵਾਰੀ ਇਸ ਸੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਸਲਾਹ[24] ਦੀਨ ਕੀ ਹੈ । ਚਾਰ ਸਵਾਲ ਲਾ-ਹਲ[25] ਇਸ ਕੋ ਪੂਛੈ । ਬਾਦ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕੇ ਜੋ ਹੋਇ ਸੋ ਹੋਇ । ਕੁੱਲ ਮਿਲ ਮਸਲਤ[26] ਕੀਆ । ਚਾਰ ਇਮਮੋਂ ਨੇ ਚਾਰ ਸਵਾਲ ਕੀਆ ।

ਸਵਾਲ ਚਾਰ ਇਮਾਮ[27]—

ਸੂਰਾ[28]

ਆਖੇ ਇਮਾਮ[29] ਕਮਾਲ ਦੀਨ ਨਾਲੇ ਸੈਦ[30] ਜਲਾਲ ।
ਗੌਸਲ-ਆਲਮ[31] ਕੁਤਬ ਦੀਨ ਚਾਰੋ ਰੁਕਨ[32] ਕਮਾਲ ।

---

1. ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 2. ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹਜਰਤ ਫਾਤਿਮਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । 3. ਤੋਂ । 4. ਉਹ । 5. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪੇਸ਼ਵਾ । 6. ਨੂੰ । 7. ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ਅਰਥ ਨੰ: । 8. ਚੇਲਾ । 9. ਖਜ਼ਾਨੇ । 10. ਭਾਵ ਕੈਦੀ । 11. ਨਾਲ । 12. ਵਿਵਾਦ । 13. ਪਾਪ । 14. ਪੂਰਨ । 15 ਸਿੱਧੀ । 16. ਰੱਦ । 17. *ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਲ. ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ । 18. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪੇਸ਼ਵਾ । 19. ਸਲਾਹ । 20. ਤਾਕਤ, ਸ਼ਕਤੀ । 21. ਜਾਦੂਗਰ । 22. ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਨਿਕਲੇ । 23. 24 ਮਜ਼ਾ । 25 ਭਲਿਆਈ । 26. ਜੋ ਹਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । 27, ਸਲਾਹ । 28. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪੇਸ਼ਵਾ । 29। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ । 30. ਪੇਸ਼ਵਾ, ਰਹਬਰ, ਆਗੂ । 31. ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹਜਰਤ ਫਾਤਿਮਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਔਲਾਦ । । 32 ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਗੌਸ (ਫਰਿਆਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ) । 33 ਥੰਮ੍ਹ ।

ਅਸੀ ਪੁਛੇਦੇ ਹਾਂ ਚਾਰ ਨਸੀਹਤਾ ਦਿਸ ਦਾ ਦੇਹੁ ਬਿਆਨ ।
ਬੇਟੇ ਆਦਮ ਸਫੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
ਦੂਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਕ ਹੈ ਦੂਹ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਕੌਨ ।
ਏਹੁ ਹਕੀਕਤ ਜੋ ਜਾਹਰ ਕਰੇ ਹਮ ਖਾਦਮ ਹੋਵਾਂ ਤੌਨ । ੧ ।

ਦੂਜਾ ਪੁਛੇ ਜਮਾਲ ਦੀ, 'ਕਹੋ, ਹੇ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ !'*
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਕੁਫਰ ਤੇ ਇਸਲਾਮੁ ।
ਦੋਵੇ ਹੁਕਮ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਜਾਨ ਇਲਾਮ ।
ਅਗੇ ਪੈਗੰਬਰ ਵਿਚ ਹੈ ਅਗੇ ਹੈਂ ਅਵਤਾਰ ।

ਤੀਜਾ ਕੇਹੜਾ ਮਜਬ ਹੈ ਤਿਸ ਦਾ ਕਰੋ ਬੀਚਾਰ ।
ਜੋ ਆਖੇ ਤੀਜਾ ਪਾਕ ਹੈ ਆਪੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ।
ਆਦਮ ਸੂਰਤ[1] ਹੋਰਿ ਕੈ ਕਰੈ ਨ ਹੋਰ ਕਰਾਰ[2] ।
ਪਿਛਲੇ ਜਮਾਨੇ ਜੋ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂਆ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ।

ਕੀਤੇ ਹੈਨ ਮਨਸੂਖ[3] ਸਭ, ਹੁਣ ਅਮਲ[4] ਮਹੰਮਦ ਯਾਰ ।
ਜਿਤੇ ਹੈਂ ਸਭੈ ਬਿਆਨ ਤੋਹ ਅਸਾ ਤੇ ਆਗੇ ਆਇ ।
ਜਾਦੂ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਆ ਮਕਾ ਦਿਤਾ ਫਿਰਾਇ ।
ਸਰਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੀ ਫਿਰ ਨਉਸਿਰ[5] ਕਰੇ ਬਿਆਨ ।

ਤੇ ਕੀਤੇ ਨੀ ਮਨਸੂਖ[6] ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
ਹਿੰਦੂ ਰਹਨ ਨ ਪਾਸਨੀ ਜੋ ਰੱਦੇ ਰਸੂਲ ਖੁਦਾਇ[7] ।
ਹੁਣ ਨੌਬਤ[8] ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਤੈ ਕਿਉ ਰੱਦੀ ਆਇ ।
ਅਸੀ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਤਕਰਾਰ ਕਰ[9] ਕਰੋ ਤਸੱਲੀ ਏਹੁ ।
ਅਸੀ ਭੀ ਛਡਦੇ ਨਾਹਿ ਤੋਹਿ ਬਿਨ ਸੱਚੇ ਸੁਨੇ ਸਨੇਹੁ[10] ।

ਸਵਾਲ ਗੌਸ ਦੀਨ—

ਤੀਜਾ ਪੁੱਛੇ ਗੌਸ ਦੀਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਕਰਾਰ[11] ।
ਅਗੇ ਰਸੂਲ ਖੁਦਾਇ ਦਾ[12] ਅਗੇ ਚਾਰੇ ਯਾਰ[13] ।

---

*ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਨਾ ਹੈ. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ। 1 ਸ਼ਕਲ 2 ਸਥਿਰਤਾ, ਠਹਿਰਾਉ। 3. ਰੱਦ। 4. ਅਮਲਦਾਰੀ, ਪ੍ਰਬੰਧ। 5. 6. ਰੱਦ। 7. ਭਾਵ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ। 8 ਪਹਿਰਾ। 9 ਦੁਹਰਾ ਦੁਹਰਾ ਕੇ। 10. ਭਾਵ ਸੁਨੇਹੇ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। 11. ਧੀਰਜ, ਤਸੱਲੀ। 12. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ। 13. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਮਿਤ੍ਰ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ। ਇਹੋ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਖਲੀਫੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ : ਅਬੂਬਕਰ, ਉਮਰ, ਉਸਮਾਨ ਅਤੇ ਅਲੀ।

ਤੁਧ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕਛੁ ਸੋ ਭੀ ਆਖ ਬੀਚਾਰ ।
ਆਗੇ ਹਿੰਦੂ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਆਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੱਦ ਤੂੰ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੈ ਸੈਤਾਨ ।
ਦਿਤਾ ਬਹਿਸਤੋਂ[1] ਡਾਰ ਕੇ ਥੀਆ[2] ਨਾਉ ਇਬਲੀਸ[3] ।
ਲਿਖਿਆ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਆਖੀ ਨਬੀ[4] ਹਦੀਸ[5] ।

ਸਵਾਲ ਕੁਤਬ ਦੀਨ—

ਚੌਥਾ ਬੋਲੇ ਕੁਤਬ ਦੀਨ ਦੇਵੋ ਸਚੁ ਬੀਚਾਰੁ[6] ।
ਸਬ ਤੇ ਕਲਮਾ ਰਬ ਦੀ ਸਭ ਮੁਲਾਂ ਕਹੈ ਪੁਕਾਰ ।
ਕੰਨੀ ਪਵੇ ਬਲੋਲ[7] ਜਿਸ ਹੋਵੈ ਗੁਨਾਹਾ[8] ਪਾਕ ।
ਕਾਇਮ ਥੀਏ[9] ਕਿਆਮਤੀ[10] ਫੇਰ ਨ ਮਿਲੇ ਤਲਾਕ[11] ।
ਪੰਜ ਨਿਮਾਜਾ[12] ਵਖਤ ਪੰਜ[13] ਰੋਜੇ[14] ਤੀਹ ਪਛਾਨ ।
ਚਾਰ ਇਮਾਮ[15] ਮਜਬ ਹੈ ਚਾਰ ਮੁਸਲੇ[16] ਮਾਨ ।
ਤੈ ਕਿਉ ਸਭੈ ਰਦਿਆ ਕਿਆ ਕਰਕੇ ਤਤਬੀਰ[17] ।
ਜੋਇ ਨ ਕਰੇ ਤਸਲੜੀ[18] ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂ ਤੁਧ ਤਾਜੀਰ[19] ।
ਬਿਨ ਇਨ ਕੀ ਕੀਏ ਤਸਲੜੀ ਛੋਡੇ ਨ ਕਿਤੇ ਜਾਇ ।
ਪੰਜਵੀ ਕੌਨ ਕਿਤਾਬ[20] ਹੈ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਹ ਸੁਨਾਇ ।
ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾ[21] ਚਾਰ ਮਜਬ[22] ਚਾਰੇ ਦੇਖ ਇਮਾਮ[23] .
ਅਵਲ ਕਰੋ ਤਸਲੜੀ ਪਿਛੋ ਕਰੋ ਕਲਾਮ ।

---

1. ਸੁਰਗ । 2 ਹੋਇਆ । 3. ਸ਼ੈਤਾਨ । 4. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ । 5. ਬਾਤ (ਜੋ ਪੈਗੰਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖੇ) । 6. ਤੱਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ । 7. ਧੁਨੀ. ਸ਼ਬਦ । 8. ਪਾਪ ਤੋਂ । 9. ਹੋਵੇ । 10. ਪਰਲੋ ਤਕ, ਕਿਆਮਤ ਤਕ । 11. ਛਡਿਆ ਜਾਣਾ, ਧੱਕਿਆ ਜਾਣਾ । 12. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਨਿਤ ਪੰਜ ਨਮਾਜਾਂ (ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ) ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਜਰੂਰੀ ਹਨ । ਉਹ ਇਹ ਹਨ : ਸਲਾਤੁਲਫਜਰ, ਸਲਾਤੁੱਜ਼ੁਹਰ, ਸਲਾਤੁਲਅਸਰ. ਸਲਾਤੁਲ ਮਗ਼ਰਿਬ ਅਤੇ ਸਲਾਤੁਲਇਸ਼ਾ ! 13. ਨੰ: 7 ਹੇਠ ਦਰਜ ਪੰਜ ਨਮਾਜਾਂ ਲਈ ਅੱਡ ਅੱਡ ਵੇਲੇ ਹਨ ਜੋ ਲੜੀਵਾਰ ਇਹ ਹਨ : (ੳ) ਪਹੁ ਫਟਣ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤਕ (ਅ) ਸੂਰਜ ਢਲਣ ਵੇਲਾ, (ੲ) ਤੀਜਰਾ ਪਹਿਰਾ (ਸ) ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਲਾਲੀ ਮਿਟ ਜਾਣ ਤਕ ਅਤੇ (ਹ) ਸੋਣ ਵੇਲਾ । 14. ਬਰਤ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਮਜਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹੀਨੇ ਤੀਹ ਰੋਜੇ ਰਖਦੇ ਹਨ । 15 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੇਸ਼ਵਾ : ਅਬੂਹਨੀਫ਼ਾ, ਸ਼ਾਫ਼ੀ, ਮਾਲਿਕ ਅਤੇ ਅਹਮਦਾ । 16, 17. ਤਦਬੀਰ । 18 ਤਸ਼ੱਲੀ । 19. ਸਜ਼ਾ । 20. ਭਾਰ ਤਰੇਤ, ਜੱਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ । 21. ਤੋਰੇਤ, ਜੱਬੂਰ, ਅਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ । 22. ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਅਬੂਹਨੀਫ਼, ਸ਼ਾਫ਼ੀ, ਮਾਲਿਕ ਅਤੇ ਅਹਮਦ ਇਬਨ ਹੰਬਲ, ਚਾਰੇ ਇਮਾਮਾਂ, ਦੇ ਚਲਾਏ ਚਾਰ ਮਾਰਗ ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨਫ਼ੀ, ਸ਼ਾਫ਼ਈ, ਮਾਲਿਕੀ ਅਤੇ ਹੰਬਲੀ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪਰਸਿੱਧ ਹਨ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਮਾਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । 23. ਚਾਰੇ ਇਮਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨੋਟ ਨੰ: 22 ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਸੂਰਾ

ਆਖੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹੁ ਸਚੁ ਸੁਨਹੋ ਚਾਰ ਇਮਾਮ ।
ਸੈਦ ਕਮਾਲ ਜਲਾਲ ਦੀ ਕੁਤਬ ਗੌਸਲ ਜਾਨ ।
ਅਵਲ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਸੀ ਦੂਜੀ ਕੁਦਰਤ ਕੀਨ[1] ।
ਤੀਜੇ ਫਕਰ[2] ਖੁਦਾਇ ਦੇ, ਸਚੁ ਪਰ ਜਿਨਾ ਯਕੀਨ ।

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਕੇਹੜੀ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ।
ਦੁਹਾ ਦਾਵਾ ਪਕੜਿਆ ਮਰਦੇ ਝਗੜ ਅਜ ਬ[3] ।
ਠਹਕਨ[4] ਚੀਲਹੁ[5] ਬਾਂਸ ਜਿਉ ਆਤਸ[6] ਪੈਦਾ ਹੋਇ ।
ਆਤਸ ਗੁਸਾ ਸੈਤਾਨ ਹੈ, ਜਲ ਬਲ ਮਰਦੇ ਦੋਇ ।

ਲਿਖਿਆ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ, ਦਾਵਾ ਰਾਮ ਰਸੂਲ ।
ਸੋਧੋ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬ[8] ਨੂੰ, ਸੋਧੋ ਹਦੀਸ[8] ਰਸੂਲ।
ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਇਕ ਕੁਦਰਤ ਹੈ ਮਿਲੇ ਜੁ ਦੋਵੈ ਆਇ।
ਪੈਦਾ ਦੁਹ ਤੇ ਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਦੇਹੁ ਸੱਚੁ ਬਤਾਇ ।

ਦਹ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਦਾਨ ਸੀ ਹੋਈ ਚਾਰ ਕਤੇਬ ।
ਚਾਰੇ ਕੌਲ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਚੌਹਾਂ ਇਕਾ ਭੇਦ ।
ਹੁਜਤ ਰਾਹੁ ਸੈਤਾਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨਾ ਕਬੂਲ ।
ਸੋ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨਾ ਲਹਨ ਭਰੇ ਨ ਸਫਾਤ[9] ਰਸੂਲ ।

ਗਸਾ ਕਰਕੇ ਲੜ ਮਰਨ ਦੁਨੀ ਵਲੇਵੇ ਕਾਮ।
ਦੁਹਾਂ ਮਜਬਾ ਤੇ ਗਏ ਭਰੇ ਨ ਮੁਰਸਦ[10] ਹਾਮ[11] ।

ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਸਾਹ—

ਚਾਰੋ ਇਮਾਮ ਕੋ ਕਹਾ :

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਕੀਤੇ ਹੈ ਮਨਸੂਖ[12] ।
ਲੇ ਫੁਰਮਾਨ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨਾਨਕ ਕੀਆ ਖਰੂਜ[13] ।

---

1. ਕੀਤੀ। 2. ਭਾਵ ਫਕੀਰ । 3. ਮੁਸੀਬਤ । 4. ਭਿੜਨਾ ਰਗੜ ਖਾਣਾ । 5. ਦੀੜ ਦੇ ਦਰਖਤ ਜੋ ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । 6. ਅੱਗ। 7. ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੱਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ। 8. ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਕਥਨ ਅਥਵਾ ਆਚਰਣ ਸਬੰਧੀ ਧਰਮ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇ । 9. ਸਿਫਾਰਸ਼। 10. ਗੁਰੂ. ਪੀਰ । 11. ਹਾਮੀ। 12. ਰੱਦ । 13. ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਨਿਕਲਣਾ ।

ਨਾਨਕ ਪੁਤਰ ਖੁਦਾਇ[1] ਦਾ ਆਇਆ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
ਕਾਨ[2] ਉਠਾਵਨ ਮਜਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
ਨਾਨਕ ਮੇਲ ਸਮਾਲ ਤੂੰ ਦੁਹਾ ਨੂੰ ਕਰ ਮਨਸੂਖ[3] ।
ਮਸਰਕ, ਮਗਰਬ, ਜਨੂਬ ਹਦ ਤੀਨੋਂ ਰਹੇ ਖਰੂਜ ।

ਕਰਾਂ ਚਾਰੋਂ ਜੁਗ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ।
ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਧਰਮ ਦਾ, ਸਭ ਲੇਕਰ ਸਾਜ ਸਮਾਜ ।
ਇਕੋ ਰੂਪ ਬਨਾਇਆ ਸਭਨਾ ਮਹਿਲਾ ਮਾਹਿ ।
ਉਮਤ ਸਭ ਕੌਮ ਦੀ ਮਿਲਸੀ ਆਇ ਅਸਾਹਿ ।

ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਗ[4] ਚਲੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਤੇਗ[5] ਭੀ ਤਿਸ ਦੀ ਹੋਇ ।
ਕਰੇ ਅਦਾਲਤ[6] ਸੱਚ ਦੀ ਜੀਤੇ ਸਗਲੇ ਲੋਇ[7] ।
ਆਖੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹੁ ਸਚੁ ਸੁਨਹੋ ਚਾਰ ਇਮਾਮ[8] ।
ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਕਰਾਮਾਤ ਹੋਰ ਸਨਤੇ ਹੋ ਜੋ ਕਾਂਨ ।

ਕੰਨੀ ਅੰਗਲੀ ਪਾਇਕੇ ਤਬ ਨਾਨਕ ਦਿੱਤੀ ਬਾਂਗ[9] ।
ਜੇਤੀ ਉਮਤ ਜਮਾ ਥੀ ਹੁਣਿ ਹੋਈ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਗ ।
ਬੱਧੇ ਜੁੱਸੇ[10] ਸਬ ਦੇ ਹਲੇ ਚਲੇ ਨਹੀ ਕੋਇ ।
ਕਾਰਖਾਨੇ ਛੱਤੀ ਜੁਗੋਂ[11] ਕੇ ਹੋਇ ਗਏ ਬੰਦ ਸੋਇ ।

ਕਾਜੀ, ਹਾਜੀ, ਮੌਲਵੀ, ਮੁੱਲਾ, ਸੇਖ, ਉਲਮਾਇ ।
ਅਖੀ ਦੇਖਨ ਤੁਰਤ ਰਾਮੁ ਕੋ ਨ ਸਕੇ ਅਲਾਇ ।[12]*
ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ—

ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਮਾਮ[13] ਜੀ ਕਰੋ ਸੰਗਸਾਰੀ[14] ਮੋਹ ।
ਬਹੁਤੀ ਉਮਤ ਦੇਖ ਕੈ ਗਰਬ[15] ਕੀਆ ਜ ਤੋਹ ।
ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤ ਰੱਬ ਦੀ ਛਡੇ ਬੰਦੀਵਾਨ[16] ।
ਗਲ ਵਿਚ ਪਲੂ ਪਾਇ ਕੇ ਸਭ ਕਦਮੀ ਢੱਠੇ[17] ਆਨ ।

1 ਰੱਬ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। 2 ਕਮੀ ਵਿੰਗ। 3 ਰੱਦ। 4. ਤਾਰ ਲੰਗਰ। 5 ਭਾਵ ਹਕੂਮਤ। 6. ਨਿਆਂ। 7. ਲੋਕ, ਦੇਸ਼। 8. ਅਬੂਹਨੀਫ਼ਾ, ਸਾਫ਼ੀ, ਮਾਲਿਕ ਅਤੇ ਅਹਮਦ ਇਬਨ ਹੰਬਲ। 9. ਅਜ਼ਾਨ। 10 ਸਰੀਰ, ਜਿਸਮ। 11. ਛੱਤੀ ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਰਥਾਤ ਚਾਰ ਯੁਗਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌ ਨੌ ਚੌਕੜੀਆਂ। 12. ਬੋਲ। *ਰੈ. ਲਾ. ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ; ਅਖੀ ਦੇਖਨ ਤੁਰ ਤੁਰਾ ਮੁਖੋ ਨ ਸਕੇ ਅਲਾਇ। 13. ਧਰਮ ਦਾ ਆਚਾਰੀਆ। 14. ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਨ ਕੱਢਣੀ। ਮਿਸ਼ਕਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੰਡ ਵਿਭਚਾਰੀ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਹੋਰ ਕਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਸਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। 15. ਹੰਕਾਰ। 16. ਕੈਦੀ 17. ਗਿਰ ਪਏ।

ਸਭੇ ਕਰਦੇ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨੀਏ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।

ਜਿਉ ਕਰ ਅਸਾ ਛਡਾਇਆ[1] ਤਿਉ ਉਮਤ ਦੇਹ ਛਡਾਇ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਡਿਠੀ ਨਜਰ ਮਿਹਰ ਕਰ ਸਭ ਹੋਈ ਬੰਦਖਲਾਸ[2] !

ਬੰਦ ਛਡਾਈ ਸਤਗੁਰੂ ਰਬ ਆਗੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ ।

ਹਾਰਿਆ ਸਭਨਾ ਉਮਤੀ ਜੇਤੀ ਮਦੀਨੇ[3] ਮਾਹਿ ।

ਹਾਰੇ ਚਾਰ ਇਮਾਮ[4] ਸਭ ਜੀਤੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।

ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨ ਕਹਿਆ—

ਆਖੇ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਂ ਸੁਨਹੋ ਚਾਰ ਇਮਾਮ।
ਨਾਨਕ ਆਇਆ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਸਚਾ ਲੇ ਫੁਰਮਾਨ[5] ।
ਆਖੇ ਸਭੇ ਹਾਜੀਆ ਨਾਲੇ ਬਹਾਵ ਦੀ ਪੀਰ ।
ਨਾਨਕ ਤਾਂਈ ਛੇੜਨਾ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਤਕਸੀਰ[6] ।
ਆਖੇ ਸੈਦ[7] ਜਲਾਲ ਦੀਂ ਆਖੇ ਸਭ ਸੈਦਾਤ[8] ।
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਵਡੀ ਕਰਾਮਤ ।
ਬਧੀ ਉਸ ਸੱਭਾ ਉਮਤੀ ਮੁਖ ਤ ਬਾਂਗ ਅਲਾਇ[9] ।
ਹਾਜਰ ਨਾਜਰ[10] ਸਭ ਥਾਇ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ[11] ।
ਆਖਰ ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਖਾਤਮ[12] ਨਬੀ ਰਸੂਲ ।
ਖਾਤਮ ਦੇ ਸਿਰ ਖਾਤਮ ਹੈ ਨਾਨਕ ਰਬ ਕਬੂਲ ।
ਅਸਾ ਜਾਤਾ ਨਬੀ ਪਰ ਹੋਰ ਨ ਹੋਸੀ ਕੋਇ ।
ਦੁਇ ਫਿਰਕਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਨਾਨਕ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਇ ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਇ ਕੀਤੇ ਹੈ ਮਨਸੂਖ[13] ।
ਅਬ ਲੇ ਫੁਰਮਾਨ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨਾਨਕ ਕੀਆ ਖਰੂਜ[14] ।

---

1. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ । 2. ਮੁਕਤੀ, ਛੁਟਕਾਰਾ । 3. ਅਰਬ ਦਾ ਇਕ ਪਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਜਿਥੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । 4. ਧਰਮ ਦੇ ਆਚਾਰੀਆ । 5. ਹੁਕਮ 6. ਭੁੱਲ, ਕਸੂਰ । 7 ਸੱਯਦ, ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । 8. ਸੈਦ (ਸੱਯਦ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 9. ਬੋਲ ਕੇ । 10 ਪਰਤੱਖ । 11 ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ । 12. ਖਾਤਿਮ, ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਗੰਬਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ । 13 ਰੱਦ । 14. ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ।

ਜੀਤ ਕਰ ਤੀਨੋ ਕੂੰਟ[1] ਕੋ ਫੇਰ ਚਉਥੀ ਪਹੁਤਾ[2] ਆਇ ।
ਚੌਥੀ ਕੂੰਟ ਭੀਜਿਣ[3] ਲਈ ਰੱਖੀ ਸਚੁ ਪਨਾਹ ।
ਸੱਚਾ ਬਾਲਾ-ਦਸਤ[4] ਹੈ ਜੋ ਕਾਇਮ ਸਚ ਪਰ ਹੋਇ ।
ਕੂੜ ਨ ਪਹੁਚੇ ਸਚ ਨਾਲ ਜੇ ਸਉ ਦਉੜੇ ਕੋਇ ।

ਆਗੇ ਬਾਬਾ ਉਦਾਸ[5] ਹੋਹਿ ਕਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਪੂਛਾ :—

ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਬ ਤੂ ਰਾਜੀ ਹੂਆ । ਮਕੇ ਮਦੀਨੇ ਕਾ ਹਜ[6] ਬਡੇ ਨਸੀਬੋਂ[7] ਸੋਂ[8] ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਝ ਕੋ ਹੂਆ ਅਰ ਬਡੇ ਬੁਜ਼ੁਰਗਾਂ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕੀਆ । ਅਬ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੋ ਚਲੀਐ । ਬਹੁਤ ਮੁਦਤ ਗੁਜਰੀ ਹੈ । ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨੋ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ ਅਰ ਆਖਿਉ ਸੁ ਸੁਬਹਾਨ[9] ਭਗਤ ਤੇਰੀ । ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇਂ[10] ਸਭ ਕੜ ਨਜੀਬ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈ । ਇਹ ਬਾਤ ਸਨ ਕਰ ਕਾਰੂ[11] ਬਾਦਸਾਹ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਕਦਮ ਪਕੜ ਲੀਏ । ਅਰੁ ਮੁਨਾਜਾਤ[12] ਕਰ ਕਰ ਕਹਾ : 'ਮੇਰੀ ਦਸਤਗੀਰੀ[13] ਈ ।ਾ ਊਹਾ ਕੀਜੀਏ ਜੋ ਖਾਤਰ-ਜਮਾ ਹੋਇ ।' ਕਾਰੂ ਰੂਮੀ ਕੋ ਤਬ ਬਚਨ ਕੀਆ ।

ਬੈਤ

ਭਈ ਰਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਤੁਮ ਪਰ ਬਡੀ ।
ਨਸੀਹਤ ਫਕਰ[15] ਕੀ ਦਿਲੋਂ ਮੇ ਗਡੀ ।
ਨ ਖਤਰਾ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਦਿਲ ਕਰੋ ।
ਮਹਬਤ ਖ਼ੁਦਾਇ ਕੀ ਸਦਾ ਦਿਲ ਧਰੋ ।

ਖਲਕ[16] ਮਾਹ ਖਾਲਕ[17] ਕੀਆ ਖੁਦ ਹਜ਼ੂਰ ।
ਕਰੋ ਖੁਲਕ ਸਭ ਮਾਹ ਹਾਜਰ ਹਜੂਰ ।
ਪਕੜ ਦਸਤ[18] ਬਾਬਾ ਲੀਆ ਸਾਹ ਗੋ ।
ਕਰੇਂ ਹਮ ਸਫਾਇਤ[12] ਬਦਰਗਾਹ[20] ਮੋ ।

---

1. ਦਿਸ਼ਾ, ਕੂਟਾਂ । 2. ਪੁਜਿਆ । 3. ਜਿੱਤ । 4. ਉਚ ਪਦਵੀ ਵਾਲਾ । 5. ਉਪਰਾਮ । 6. ਯਾਤ੍ਰਾ । 7. ਭਾਗਾਂ । 8. ਨਾਲ । 9. ਪਵਿਟਰਤਾ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਨਾ । 10. ਨਾਲ । 11. ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ੀ ਯਸ਼ਰ ਦਾ ਪੁਤਰ ਜੋ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਵਡਾ ਧਨੀ ਅਤੇ ਕੰਜੂਸਾਂ ਦਾ ਸਰਤਾਜ ਸੀ । ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਹਜਰਤ ਮੂਸਾ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ । ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ (Talmut ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੂੰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ 300 ਖੱਚਰਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਸੀ । ਇਹ ਧਨ ਦੇ ਮਦ ਵਿਚ ਆਕੇ ਹਜਰਤ ਮੂਸਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਮੂਸਾ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਕਾਰੂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੋ ਗਿਆ । ਕਾਰੂੰ ਦਾ ਰੂਮੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । 12. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ । 13. ਸਹਾਇਤਾ । 14. ਤਸੱਲੀ । 15. ਭਾਵ ਫਕੀਰ । 16. ਸਰਿਸ਼ਟੀ । 17. ਰਚਣਹਾਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ । 18. ਹੱਥ । 19. ਸਹਾਇਤਾ । 20. ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ।

ਦੋਹਰਾ

ਕਰੋ ਅਦਾਲਤ[1] ਸਚ ਕੀ ਕਛੂ* ਲਾਗੇ ਲੇਪ[2] ।
ਦੋਜਕ[3] ਬਿਹਿਸਤ[4] ਚਿਤਵੋ ਨਹੀ ਮਨ ਮੋ ਸਚੁ ਬਬੇਕ[5] ।
ਕਾਰੂ ਸੋ ਗੁਰ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗ ।
ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਚਿਤਵਨ[5] ਕੀਆ ਪਹੁਚੇ ਆਇ ਅਭੰਗ[7] ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ । ੪੬ ।

ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਖਤਰੀ ਪਿਤਾ ਕੀ ਧਰਮ ਸਾਂਤ[8] ਕੀਤੀ ਥੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਮੋ, ਤਹਾ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ[10], ਤਿਸ ਕੇ ਪਿਤਰੋਂ ਕੀ ਗਤ [1] ਕਰੀ, ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ[12] ਹੋਇਗੀ :

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਆਖਿਆ ਕਰੀ, ਆਖ ਮੀਟੋ ਤੁਮ ਮੀਤ[13] ।
ਸਿੰਧ[15] ਦੇਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਜਹਾ ਰਾਖਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਚੀਤ । ੧ ।
ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰੇ ਰੂਮ[15] ਕੇ ਲਿਟੀ[16] ਮਹਿ ਰਖੇ ਦਿਆਲ ।
ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਏਤ[17] ਤਹਾ ਪਹਰ ਕੇ ਆਏ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ । ੨ ।

ਚੌਪਈ

ਇਛਿਆਚਾਰੀ[18] ਦੀਨ ਦਿਆਲ ।
ਪਹੁਚੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਕਿਰਪਾਲ[19] ।

---

1. ਨਿਆਂ *ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । 2. ਲਬੇੜ । 3. ਨਰਕ । 4. ਸੁਰਗ । 5. ਠੀਕ ਠੀਕ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ । 6. ਮੋਰ, ਚਿਤਵਨ । 7. ਫੌਰਨ । 8. ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪਾਤਕ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ । 9. ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । 10. ਪਹੁੰਚੇ । 11. ਮੁਕਤੀ । 12. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 13. ਮਿੱਤਰ । 11. ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਬਾ । 15. ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰੂਮ ਸਾਗਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਫੇਰ ਰਾਜ ਕਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਢਿੱਲਾ ਪੈ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹੋ ਗਏ । ਇਕ ਪੂਰਬੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ, ਦੂਜੀ ਪੱਛਮੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ । ਪੂਰਬੀ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੁਸਤੁਨਤੁਨੀਆਂ ਥਾਪੀ । ਪੱਛਮੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਮ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ । ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਰੂਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ 'ਪੂਰਬੀ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ' ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ । 16. 17. ਚਿੱਟੇ । 18. ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ । 18. ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਭਇਆ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਧਨ ਧਨ ਸਾਹਿਬ ਤੂੰ ਧੰਨ । ੩ ।
ਤਹਾ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਧਰਮਸਾਂਤ[1] ਪਿਤ ਕੀਨਾ ।
ਬ੍ਰਹਮਨ ਅਥਿਤ[2] ਨਿਵੰਤਨ[3] ਦੀਨਾ ।

ਦੇਖੇ ਬਾਬਾ ਭਇਆ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਚਰਨਨ ਲਾਗ ਭਾਗ ਮਮ[4] ਧੰਨ । ੪ ।
ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤਯਾਰ ਤਿਨ ਕਰਾ ।
ਬਿਧ-ਬਿਧਾਤ[5] ਪੂਜਨ ਕਰ ਧਰਾ ।

ਬ੍ਰਹਮਨ ਅਥਿਤ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤ ਬੁਲਾਏ ।
ਜਾਇ ਚਰਨਨ ਲਾਗ ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਲਿਆਏ । ੫ ।
ਛਤੀ ਪਰਕਾਰ[6] ਪਰੋਸਨ ਕੀਨਾ ।
ਪੁਨਿ[7] ਆਇ ਸਤਗੁਰ ਪਹਿ ਭਇਆ ਅਧੀਨਾ ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਮਮ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖ ਲੀਜੈ ।
ਮੇਰੇ ਪਿਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ[9] ਕੀਜੈ । ੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾ ਕੋ ਕਹਾ ਸੁਨ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਮਤ ਗਿਆਨ ।
ਤੋਰ ਪਿਤਾ ਬਨ ਮੋ ਫਿਰੈ ਅਤ ਭੂਖ ਪਿਆਸਾ ਮਾਨ । ੭ ।
ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ 'ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦ ਬਤਾਉ ।'
ਮਮ ਪਿਤਾ ਬਨ ਮੋ ਕੈਸੇ ਫਿਰੈ ਮੋਹਿ[10] ਦੀਜੈ ਨੈਨ ਦਿਖਾਇ । ੮ ।

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਪ੍ਰਭ ਹਸੇ ਮੰਦ[11]
ਕਹਾ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ।
ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਬਿਘਾੜ ।
ਫਿਰੇ ਝਾੜ ਝਾੜ । ੯ ।

1. ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪਾਤਰ ਦੀ ਸਾਂਤਿ । 2. ਅਚਾਨਕ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਪਰਾਹੁਣਾ । . ਨਿਉਂਦਾ, ਦਾਵਤ । 4. ਮੇਰੇ । 6. ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ । 6. ਭਾਵ 'ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੇ', ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਖਾਣਯੋਗ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਛੱਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਪੋਲ ਕਲਪਣਾ ਹੈ । 7. ਫੇਰ । 8. ਮੇਰੀ । 9. ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ । 10. ਮੈਨੂੰ । 11. ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ।

ਅਤਿ ਪਿਆਸ ਭੂਖ ।
ਝਰ ਗਇਆ ਸੂਕ ।
ਚਲ ਦੇਖ ਨੈਨ ।
ਪੂਛੋ ਸੁ ਬੈਨ[1] । ੧੦ ।
ਲੇਹ ਤਾਕੀ ਸਾਰ ।
ਤਿਸ ਕਰੋ ਉਧਾਰ ।
ਅਤ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ।
ਲੇ ਭੱਜਨ ਸੰਗ । ੧੧ ।
ਚਲੋ ਬਨ ਮੋ ਜਾਇ
ਤੁਹ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਇ ।
ਭਈ ਡੋਹ ਜਾਗ ।
ਤੁਮ ਬਡੇ ਭਾਗ । ੧੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਤਾ ਕੋ ਲੇ ਗਏ ਬਨ ਮੋ ਆਪ ਹੋਇ ਸੰਗ ।
ਜਾਇ ਦਿਖਾਇਆ ਪਿਤਾ ਤਿਸ ਬਿਘਾੜ ਰੂਪ ਦੁਖ ਭੰਗ[2] । ੧੩ ।

ਚੌਪਈ

ਸਤਗੁਰ ਤਾ ਕੋ ਲੀਆ ਬੁਲਾਇ ।
ਕਰ ਕਿਰਪਾ, ਦਿਸਟਿ[3] ਤਿਸ ਦੀਆ[4] ਜਗਾਇ ।
ਨਿਜ ਸੁਤ ਸੋ ਤਿਨ ਬਿਰਥਾ[5] ਕਹੀ ।
ਇਤ ਬਿਧ ਮਮ[6] ਦੇਹੀ ਬਿਘਾੜ ਕੀ ਲਈ । ੧ ।
ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਭਨ ਕੀਆ ਸਗੋਤੀ[7] ।
ਤਿਸ ਕੀ ਬਾਸ[8] ਨਾਕ ਮੁਹਿ ਪਹੁਤੀ[9] ।
ਬਾਸਨਾ ਲੇਤ ਮਿਰਤ ਮਮ ਭਈ ।
ਇਤ ਬਿਧ ਦੇਹ ਬਿਘਾੜ ਕੀ ਲਈ । ੧੫ ।
ਅਬ ਮੈ ਸੰਤ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕੀਨਾ ।
ਤੂੰ ਮਮ ਸਪੂਤ ਮਜਾ ਸੰਤ ਅਧੀਨਾ ।
ਅਬ ਮੇਰੀ ਗਤਿ[8] ਸਹਜੇ ਭਈ ।
ਸੰਤ-ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੇਰੀ ਅਪਦਾ[9] ਗਈ । ੧੬ ।

---

1. ਵਚਨ, ਬਾਤ । 2. ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਹਰਾਇਆ ਹੋਇਆ । 3. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ । 4. ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ । 5. ਹਾਲ । 6. ਮੈਂ । 7. ਸਗੋਤੀ ਮਾਸ । 8. ਮੁਸ਼ਕ । 9. ਪਹੁੰਚੀ । 10. ਮੁਕਤਿ । 11. ਦੁੱਖ ।

ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕੋ ਬਚਨ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨਾ ।
ਵਹੁ ਭੋਜਨ ਆਗੇ ਧਰ ਦੀਨਾ ।
ਤਿਨ ਖਾਇਆ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਨ ਤਿਆਗੇ ।
ਪਰਮ ਗਤਿ ਭਈ ਚਰਨਨ ਪ੍ਰਭ ਪਾਗੇ[1] । ੧੭ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੰਤ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ[2] ਤਿਹ ਗਤ[3] ਭਈ ਮਹਮਾ ਸੰਤ ਅਪਾਰ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸਟ[4] ਜਾ ਪਰ ਕਰੈ ਤਾ ਕਾ ਹੋਤ ਉਧਾਰ[5] । ੧੮ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਘਰ ਆਏ ।
ਦਿਖਾਇ ਚਲਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਗੁਰ ਪਾਏ ।
ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕੌ ਕੀਆ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ[6] ।
ਭਈ ਗਤਿ[7] ਪਿਤਾ ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ[8] । ੧੯ ।
ਪੁਨ ਮਰਦਾਨਾ ਤਿਲਵੰਡੀ ਗਇਆ ।
ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਖਬਰ ਲਿਆਵਤ ਭਇਆ ।
ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਹਰਿ-ਲੋਕ ਸਿਧਾਏ[9] ।
ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕੋ ਖਬਰ ਸੁਨਾਏ । ੨੦ ।
ਸੁਣ ਕਰ ਦਿਆਲ ਖਿਮਾ[10] ਕਰ ਰਹਾ ।
ਪੁਨ[11] ਮਰਦਾਨੇ ਸੋ[12] ਪ੍ਰਭ ਕਹਾ ।
ਜੋ ਕਰਨ ਰਹਾ ਸੁ ਕਰ ਹਮ ਆਵੈ ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਾ ਬਿਓਗ[13] ਮਿਟਾਵੈ । ੨੧ ।
ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੋ ਬਿਦਾ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ।
ਕਾਬਲ ਕੇ ਮਾਰਗ ਧਰ ਲਏ ।
ਬਾਬਰ ਪਾਤਸਾਹ ਪੈ ਜਾਵੈ ।
ਤਾ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਆਸ ਪੁਜਾਵੈ । ੨੨ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੪੭

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

1. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋਣ ਕਰਕ । 2 ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ । 3. ਮੁਕਤਿ । 4. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ । 5 ਪਾਰ ਨਿਸਤਾਰਾ । 6. ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ । 7. ਮੁਕਤਿ । 8. ਆਤਮ-ਵਿਦਿਆ । 9. ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ । 10. ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੱਤ ਦੀ ਬਿਰਤੀ, ਸਮਾਈ । 11. ਫੇਰ । 12. ਨੂੰ । 13. ਵਿਓਗ, ਵਿਛੋੜਾ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸਾਹ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ[1] ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਿਮਰਲੰਗ[2] ਭਯਾ ਬਾਦਸਾਹ ਸਗਲ ਵਲਾਇਤ ਜੀਤ ।
ਪੁਨ ਜੀਤਾ ਹਿੰਦਸਤਾਨ ਕੋ ਅਮਲ[2] ਆਪਨੋ ਕੀਤ । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਕਾਬਲ ਮੋ ਰਾਖੇ ਨਿਜ ਸਤਰ[3] ।
ਤਹਾ ਧਨ ਮਾਲ ਸਭ ਕੀਆ ਇਕਤ੍ਰ ।
ਬਾਬਰ[4] ਤਾ ਕੇ ਬੇਟਾ ਭਇਆ ।
ਬਡਾ ਪਰਤਾਪ ਰਬ ਕੀ ਦਇਆ । ੨ ।
ਪੁਨ ਤੈਮੂਰ ਹਿੰਦ ਮੋ ਮੂਆ[5] ।
ਰਾਜ ਪਠਾਨੋ ਕਾ ਤਹਾ ਹੂਆ ।
ਸਭ ਦੇਸ ਛੁਟੇ ਬਾਬਰ ਭਈ ਭੀਰ[6] ।
ਤਬ ਤਿਨ ਕਰੀ ਮਨ ਮੋ ਤਤਬੀਰ । ੩ ।
ਅਬ ਮੈ ਕਰੋ ਇਬਾਦਤ ਮੌਲਾ[7] ।
ਮੌਲਾ ਕੇ ਫਜਲ[8] ਕਾ ਮੈ ਹੋਇਆ ਓਲਾ[9] ।
ਦਿਨ ਕੋ ਤਖਤ ਤਾਜ ਸਿਰ ਧਰੇ ।
ਰਾਤ ਕੋ ਸਖਤ ਇਬਾਦਤ ਕਰੇ । ੪ ।
ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ ਮੌਲਾ ਪਾਸ ।
ਮਿਲੇ ਕਾਮਲ[10] ਵਲੀ[11] ਹੋਏ ਪੂਰੀ ਆਸ ।
ਨਿਸ[12] ਦਿਨ ਫਕੀਰ ਕਾ ਖੋਜ ਖੁਜਾਵੈ[13] ।
ਮਿਲਬੋ ਕਰੈ[14] ਫਕਰ[15] ਜੋ ਆਵੇ । ੫ ।

---

1. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 2 ਲੰਗਾ ਤੈਮੂਰ, ਮੁਗਲਵੰਸ਼ੀ ਸਮਰਕੰਦ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੈਮੂਰ । ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਤੁਰਗਾਈ ਦੇ ਘਰ ਤਕੀਨਾ ਖ਼ਾਤੂਨ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ 'ਕੁਸ਼' ਵਿਚ 9 ਅਪਰੈਲ, 1336 ਨੂੰ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਨੇ 17 ਦਿਸੰਬਰ, 1398 ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਉਤੇ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬਾਦਸਾਹ ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਲੁਟਿਆ ਅਤੇ ਫੂਕਿਆ । ਤੈਮੂਰ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ । ਇਹ 28 ਫਰਵਰੀ, 1405 ਨੂੰ ਸਮਰਕੰਦ ਵਿਚ ਮਰਿਆ । 2. ਅਮਲਦਾਰੀ, ਰਾਜ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ (ਨੋਟ : ਤੈਮੂਰ ਤਾਂ ਲੁਟ ਖਸੁਟ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।) 3 ਭਾਵ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ । 4 ਬਾਬਰ ਤੈਮੂਰ ਦਾ ਪੁਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਤੈਮੂਰ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਉਮਰ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ । ਇਹ 15-2-1483 ਨੂੰ ਜਮਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ 1526 ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ । 5. ਤੈਮੂਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮਰਕੰਦ ਜਾ ਕੇ ਮਰਿਆ ਸੀ । 6 ਭੀੜ । 7. ਖੁਦਾ । 8. ਮਿਹਰ । 9. ਆਸਰਾ । 10. ਪੂਰਣ । 11. ਭਾਵ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ । 12. ਰਾਤ । 13. ਪਤਾ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹੇ । 14. ਮਿਲੇ । 15. ਫਕੀਰ ।

ਦੋਹਰਾ

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਬਾਬਰ ਕੀ ਥਿਰ[1] ਜਾਨ ।
ਦਿਲੀ ਮਹਬਤ[2] ਬੂਝ ਕਰ ਕੀਨਾ ਕਾਬਲ ਪਿਆਨ[3] ।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਪੋਠੋਵਾਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗਏ ।
ਜਾਇ ਬਡੀ ਉਜਾੜ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ।
ਤਹ ਬਡੀ ਪਿਆਸ ਮਰਦਾਨੇ ਭਈ ।
ਕਰ ਬਿਨੰਤੀ ਬਾਬਾ ਸੋ ਕਹੀ । ੭ ।
ਮੋਹ ਬਡੀ ਪਿਆਸ ਲਗੀ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ ।
ਤੁਮ ਜਾਨਤ ਹੋ ਸਭ ਘਟ[4] ਕਾ ਹਾਲ ।
ਦੇਖ ਬਿਹਾਲ[5] ਦਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ।
ਤਹਾ ਧਰਤੀ ਖੋਦ ਪ੍ਰਭ ਜਲ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ । ੮ ।
ਜਲ ਦੀਆ ਮਰਦਾਨੇ ਭਇਆ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਕਰ ਉਸਤਤਿ ਕਹਾ ਧੰਨ ਪ੍ਰਭ ਧੰਨ ।
ਤਹਾ ਚਲਾ ਚਸਮਾ ਬਹੁ ਜਲ ਪਰਗਾਸਾ[6] ।
ਮਰਦਾਨੇ ਨਮਿਤ ਕੀਆ ਪਰਮ ਬਿਲਾਸ[7] । ੯ ।
ਚਸਮੇ ਕਾ ਨਾਮ ਦੁਖ-ਨਾਸਨ ਧਰਾ ।
ਜੋ ਪੀਵੈ ਜਲ ਤਾ ਕਾ ਦੁਖ ਹਰਾ ।
ਸੇਰ ਸਾਹ[8] ਪਠਾਨ ਕਿਲਾ ਤਹਾ ਕੀਨਾ ।
ਰਵਿਤਾਸ[9] ਗੜ੍ਹ ਨਾਮ ਤਾ ਕਾ ਧਰ ਦੀਨਾ । ੧੦ ।
ਗੜ੍ਹ ਮੰਦਰ ਚਸਮੇ ਕੋ ਲਿਆਇਆ ਚਾਹੇ ।
ਦਿਵਾਰ ਬਨਾਵੈ ਗਿਰ ਗਿਰ ਜਾਏ ।
ਪੁਨ ਦਰਵਾਜਾ ਤਹਾ ਤਿਨ ਕੀਨਾ ।
ਕਰ ਬੰਦ ਦੁਆਰ ਤਲਾਕ ਤਹਾ ਦੀਨਾ । ੧੧ ।

1. ਸ਼ਾਇਦ 'ਠਿਕਾਣਾ' । 2. ਬਾਤ । 3. ਰਵਾਨਗੀ । 4. ਦਿਲ । 5. ਬੇਹਾਲ । 6. ਪਰਤੱਖ । 7. ਵੱਡਾ ਖੇਲ । 8. ਸਹਸਰਾਮ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹਸਨ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁਤਰ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਾਨ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜੋ ਸੂਰਵੰਸ਼ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸੀ । ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਫਰੀਦ ਖਾਨ ਸੀ । ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਹਾਨੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫ਼ਰੀਦ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ । ਇਸ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਪੁਤਰ ਹਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਕਨੌਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ 1540 ਵਿਚ ਹਰਾ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ 25-1-1542 ਨੂੰ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ 24-5-1545 ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰੰਗ ਫਟ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । 9. ਰੋਹਤਾਸ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜੋ ਚਸਮਾ ਅੰਤਰ ਲਿਆਵਈ ਖੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸੋਇ ।
ਮਿਟੇ ਤਲਾਕ[1] ਸੇਰ ਸਾਹ ਕੀ ਬਡ ਪਰਤਾਪੀ ਹੋਇ । ੧੨।

ਚੌਪਈ

ਤਹਾ ਤੇ ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ ।
ਪਰਬਤ ਕਛਾਰ[2] ਠੌਰ ਦੇਖਾ ਭਲੇ ।
ਤਹਾ ਸੀਤਲ ਛਾਇਆ ਦੇਖ ਪ੍ਰਭ ਬੈਠੇ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਭੁਖ ਲਗੀ ਅਤਿ ਐਠੇ[3] । ੧੩ ।
ਕਰ ਜੋਰ ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਬਿਨੇ ਸੁਨਾਈ ।
ਪ੍ਰਭ ਮੋ ਕੋ ਭੁਖ ਲਗੀ ਅਧਕਾਈ[4] ।
ਤਬ ਕਹਾ ਦਿਆਲ ਬਸਤੀ ਕਹੁ ਜਾਵੋ ।
ਜੋ ਮਿਲੇ ਖਾਇ ਤੁਰੰਤ ਹਿ ਆਵੋ । ੧੪ ।
ਹੇ ਦਿਆਲ ਨਿਕਟ ਬਸਤੀ ਨਹੀ ਕੋਈ ਆਹੀ[5] ।
ਸਭ ਰਿਧ[6] ਸਿਧ[7] ਤੁਮ ਚਰਨਨ ਮਾਹੀ ।
ਤਬ ਬਿਗਸ[8] ਦਿਆਲ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਾ ।
ਦੁੰਬੀ ਚਰਤੀ ਨਿਕਟ ਤਹਾ ਰਹਾ । ੧੫ ।
ਜੋ ਦੁੰਬੀ ਚਰਾਵੈ ਤਾ ਪਹਿ ਜਾਵੋ ।
ਤਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਸੁਨਾਵੋ ।
ਮਾਂਗੇ ਫਕੀਰ ਦੁੰਬੀ ਕਾ ਦੂਧ ।
ਦੂਹਿ ਦੇਵੋ ਕਾਰਜ ਹੋਇ ਸੁਧ । ੧੬ ।

ਹਸਨ ਬਾਚ:

ਦੋਹਰਾ

ਦੁੰਬੀ ਹੈ ਸਭ ਗਾਭਨੀ[9] ਦੂਧ ਨ ਦੇਵੈ ਕੋਇ ।
ਪੁਨਿ ਮਾਨਿਓ ਬਚਨ ਫਕੀਰ ਕਾ ਦੋਹਨ ਲਾਗਾ ਸੋਇ । ੧੭ ।

ਚੌਪਈ

ਦੂਧ ਦੋਹ ਭਾਂਡਾ ਤਿਨ ਭਰਾ ।
ਪੁਨ ਬਿਚਾਰ ਮਨ ਮੇ ਤਿਨ ਕਰਾ ।

---

1. 2. ਪਹਾੜ ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਇਲਾਕਾ । 3. ਵੱਟ ਖਾਵੇ, ਅੱਜਲਵਣੀਆਂ ਲਵੇ । 4. ਬਹੁਤ । 5 ਹੈ । 6. ਵਡਿਆਈ । 7. ਕਰਾਮਾਤ । 8. ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ । 9. ਗੱਭਣ ।

ਗਾਭਨੀ ਦੁੰਬੀ ਦੂਧ ਹੈ ਦੀਨਾ ।
ਵਹ ਕੋਈ ਵਲੀ[1] ਬਚਨ ਜਿਨ ਕੀਨਾ । ੧੮ ।
ਹੈ ਕਾਮਲ[2] ਵਲੀ ਰੱਬ ਕੀ ਜਾਤ ।
ਕਰੋ ਦਿਦਾਰ ਮੇਰੀ ਹੋਇ ਨਿਜਾਤਿ[3] ।

ਜਾਇ ਬਾਬੇ ਕੇ ਕਦਮਨ[4] ਪਰਾ[5] ।
ਵੇ[6] ਦੂਧ ਕਾ ਬਰਤਨ ਆਗੇ ਧਰਾ । ੧੯ ।
ਕਹੂੰ ਗਾਭਨੀ ਦੁੰਬੀ ਦੂਧ ਨਹੀਂ ਦੀਆ ।
ਆਪ ਕੇ ਬਚਨ ਬਰਕਤ ਸੋ ਥੀਆ[7] ।

ਮੈ ਜਾਤ ਪਠਾਨ ਹਸਨ ਮਮ[8] ਨਾਉ ।
ਭਇਆ ਦੀਦਾਰ ਮੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ । ੨੦ ।
ਤਬ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ ਭਾਖਾ[9] ।
ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਨਾਮ ਤਿਸ ਰਾਖਾ ।

ਕਿਰਪਾ ਕੀ ਨਜਰ ਤਾਹਿ ਪਰ ਕੀਨਾ ।
ਅਬਦਾਲ[10] ਮਰਾਤਬ[11] ਤਾ ਕੋ ਦੀਨਾ । ੨੧ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮਿਹਰ ਨਜਰ ਤਾ ਪਰ ਕਰੀ ਭਏ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ।
ਬੂਝ ਸਿਰਰ[12] ਸਭ ਗੈਬ ਕਾ ਭਏ ਮਸਤੁ ਅਲਮਸਤੁ[13] ਖੁਸਾਲ । ੨੨ ।
ਪੀਛੇ ਸੋ ਕਿਨੀ ਬਸਾਇਆ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਧਰ ਨਾਉ ।
ਪਰਬਤ ਪਰ ਦੀਪਕ ਬਲੇ ਤਹਾ ਹਸਨ ਅਬਦਲ ਕੋ ਥਾਉ । ੨੩ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਹਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਆਗੇ ਚਲੇ ਧਰ ਇਛਿਆਚਾਰੀ[14] ਰੂਪ ।
ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਾਹ ਕਾਬਲ ਗਏ ਅਕੱਥ ਕਥਾ ਹੈ ਗੂਪ । ੨੪ ।

---

1. ਭਾਵ 'ਖੁਦਾ ਦੋਸਤ' । 2. ਪੂਰਣ । 3. ਮੁਕਤੀ । 4. ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ । 5. ਪਿਆ । 6. ਉਸ ਨੇ । 7. ਹੋ ਗਿਆ । 8. ਮੇਰਾ । 9. ਉਚਾਰਿਆ । 10. ਬਿਦੁਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ, ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਖਾਸ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੀ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੱਤਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਲੀ ਸ਼ਾਮ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਰਫਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਚੁਣ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 1 ਭਾਵ 'ਦਰਜਾ' 12, ਭੇਤ । 13. ਮਗਨ । 14. ਆਪਣੀ ਇਛਿਆ ਨਾਲ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ।

ਕਬਿਤੁ

ਕਾਬਲ ਮੋ ਗਏ ਦਿਆਲ ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਏ ਨਾਲ
ਆਸਨ ਅਸੀਨ[1] ਭਏ ਅਨਹਤ[2] ਧੁਨ[2] ਸੁਹਾਤ ਹੈ ।
ਬਜਤ ਰਬਾਬ ਤਾਰ ਪਰਮ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਸਾਰ
ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਨ ਕਰੋ ਸੁਰ ਗੰਭੀਰ ਭਾਤ ਹੈ ।
ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਸੁਖ ਮੁਖ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ
ਦ੍ਰਿਗ[7] ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਰੁਖ ਬਾਨੀ ਕੇ ਉਚਾਰ ਕਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਗਾਤ ਹੈ ।
ਜਿਨੀ ਦਰਸ ਦਿਆਲ ਕੀਆ ਮਾਨੋ ਤਿਨ ਅਮਿਓ[4] ਪੀਆ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਜਾ ਪਰ ਪਰੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤ ਜਾਤ ਹੈ । ੨੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਖਬਰ ਭਈ ਬਾਦਸਾਹ ਕੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਵਲੀ[5] ਅਲਾਹ[5] ।
ਸੁਨਤ ਖਬਰ ਮਨ ਭਇਆ ਯਕੀਨ ਚਲ ਆਏ ਬਾਬਰ ਸਾਹ । ੨੬ ।

ਅੜਲ

ਖਬਰਗੀਰ[6] ਸਭ ਆਏ ਬਾਬਰ ਸਾਹ ਕੇ ।
ਤਿਨ ਕਰੀ ਅਰਜ ਕਰ ਸਿਫਤ ਵਲੀ ਅਲਾਹ ਕੇ ।
ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਹੈ ਨਾਮ ਇਕ ਮੁਤਰਬ[7] ਸੰਗ ਹੈ ।
ਵੈ ਗਾਵੈ ਸਿਫਤ ਖੁਦਾਇ ਫਕਰ[8] ਇਕ ਰੰਗ[9] ਹੈ । ੨੭ ।
ਤਬ ਲੇ ਕਦਕੋਲ ਭਰ ਭਾਂਗ ਬਾਬਰ ਲੀਆ ਸੰਗੋ* ।
ਚਲਾ ਮਿਲਨ ਗੁਰ ਸਾਹ ਮੁਹਬਤ ਰੰਗ ਮੋ ।
ਦੇਖ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਰ ਯਕੀਨ ਮਨ ਮੋ ਕਰਾ ।
ਅਬ ਪਾਵੋ ਸਗਲ ਮੁਰਾਦ ਫਕਰ ਮੌਲਾ ਮਿਲਾ । ੨੮ ।
ਭਏ ਠਾਢੇ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰ ਸ਼ਾਹ ਦਸਤੀ ਬੋਸੀ ਕਰਾ ।
ਲੇ ਭਰਾ ਭਾਗ ਕਚਕੋਲ ਸਾਹ ਆਗੇ ਧਰਾ ।†
ਕਰ[10] ਜੋੜ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਭਾਂਗ ਕੋ ਖਾਈਐ ।
ਮੈ ਲਿਆਇਆ ਕਰ ਬਹੁ ਆਸ ਕਬੂਲ ਕਰਾਈਐ । ੨੯ ।

---

1. ਵਿਰਾਜਮਾਨ । 2. ਉਹ ਧੁਨੀ ਜੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ । 3 ਅੱਖ । 4. ਅੰਮ੍ਰਿਤ । 5. ਖੁਦਾ ਦੋਸਤ । 6. ਖਬਰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ । 7. ਗਵਈਆ । 8. ਫਕੀਰ । 9. ਇਕ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪਰੇਮ ਵਿਚ ਮਗਨ । *ਬੰਦ ਨੰ: ੨੮ ਮੂਲ ਖ਼ਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ । †ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ । 10. ਹੱਥ ।

ਤਬ ਬੋਲੇ ਸਤਗੁਰ ਸਾਹ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਕਹੀ ।
ਹਮ ਖਾਈ ਭਾਂਗ ਇਕ ਬੇਰ ਅਮਲ ਉਤਰੇ ਨਹੀ ।
ਯਹ ਡੂਠਾ ਅਮਲ ਕਹਾਇ ਜੁ ਅਮਲ ਨਜ਼ੂਲ[1] ਹੈ ।
ਹੋ ਉਤਰੇ ਨਾਹੀ ਅਮਲ ਸੋ ਹਕ[2] ਕਬੂਲ ਹੈ । ੩੦ ।

ਬਾਬਰ ਬਾਚ :

ਦੋਹਰਾ

ਸਭ ਕੋਈ ਖਾਵੈ ਭਾਂਗ ਯਹ ਜੇਤਾ ਜਗਤ ਜਹਾਨ ।
ਜਿਸ ਖਾਏ ਅਮਲ ਉਤਰੇ ਨਹੀ ਤਾਕਾ ਕਹੋ ਬਿਆਨ । ੩੧।

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਸਤਗੁਰ ਕਹਾ ਲੇਹੁ ਰਬਾਬ ਸੁਧਾਰ ।
ਗਾਈਐ ਸਬਦ ਜੋ ਮੈ ਕਹੋ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰ । ੩੨ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ । ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਆਗਿਆ ਭਈ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ[3] ਸੋ ਗਾਉ :—

ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ ।
ਮੈ ਦਿਵਾਨਾ ਭਇਆ ਅਤੀਤ[4] ।
ਕਰ ਕਾਸਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਭੂਖ ।
ਮ ਦਰ ਮਾਗਤ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ । ਰਹਾਉ ।
ਕੇਸਰ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗ ਮਹਿ ਹਰਣਾ
ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜਨਾ
ਚੰਦਨ ਭਗਤਾ ਜੋਤ ਇਨੇਹੀ ਸਰਧੇ ਪਰਮਲ ਕਰਣਾ
ਘਿਅਪਟ ਭਾਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ
ਐਸਾ ਭਗਤ ਵਰਣ ਮਹਿ ਹੋਇ
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਨਿਵ ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ ।
ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਦਰ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਸਬਦ ਗਾਇਆ ਜਬੀ ਸੁਨ ਬਾਬਰ ਭਏ ਮਸਤ ।
ਰਾਗ ਨਾਦ ਰਬਾਬ ਤਾਰ ਧੁਨ ਜਿਨ ਸੁਨਿਆ ਭਏ ਅਲਮਸਤ । ੩੩ ।

1 ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ । 2. ਈਸ਼ਵਰ, ਕਰਤਾਰ । 3. ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ ਔੜਵ ਰਾਗ । ਇਸ ਵਿਚ 'ਰੇ' ਅਤੇ 'ਧਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਸ਼ੁਧ ਹਨ । ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । 4. ਵਿਰੱਕਤ ।

ਬੈਤ

ਸੁਨਤ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਮਗਨ ਹੁਇ ਗਏ ।
ਘੜੀ ਏਕ ਕੇ ਬਾਦ ਸੁਧ ਮੇਂ ਭਏ । ੩੪ ।
ਕਰੀ ਬੇਨਤੀ ਮੋਹਿ ਮਾਇਨੇ ਸੁਨਾਵੋ ।
ਵਲੀ ਕੌਲ ਕੋ ਬੂਝ ਦਿਲ ਮੇਂ ਬਸਾਵੋਂ । ੩੫ ।
ਕਹਾ ਸਾਹ ਸਤਗੁਰ ਸੁਨੋ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ ।
ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਤੁਮ ਕੋ ਲਗੇ ਨ ਚਪੇਟ[1] । ੩੬ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ :—

ਹੇ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਖੌਫ ਰਬ ਕਾ ਯੇਹੀ ਭਾਂਗ ਕੋ ਦਿਲ ਚਿਤ ਕੇ ਖਲੜ[2] ਮੇ ਰਾਖਨਾ । ਐਸੀ ਭਾਂਗ ਕਾ ਅਮਲ ਉਤਰਤਾ ਨਾਹੀ । ਜੋ ਖਾਵੈ ਸੋ ਸਦਾ ਅਸਤਰ[3] ਹੈ । ਜੋ ਐਸਾ ਦੀਵਾਨਾ[4] ਭਇਆ ਸੋਈ ਬੰਦਾ ਪਾਕ ਹੈ । ਹਾਥ ਹੀ ਮੇਰਾ ਕਾਸਾ[5] ਹੈ । ਰਬ ਕੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀ ਭੂਖ ਸਦਾ ਰਹਤੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਰਬ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਯਹੀ ਭਿਖਿਆ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋ । ਹੇ ਮੌਲਾ[6] ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਮੈਂ ਸਦਾ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋਂ । ਮੁਝ ਕੋ ਯਹੀ ਭਿਖ ਮਿਲੇ । ਮੈ ਐਸੀ ਭਾਂਗ ਖਾਈ ਹੈ । ਹੇ ਮੀਰ[7] ਜੀ ਜੋ ਐਸੇ ਭਿਖਾਰੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਖਾਸੀਹਤ[8] ਭੀ ਸੁਨੋ । ਜੈਸੇ ਕੇਸਰ[9] ਅਰ ਫੂਲ ਅਰ ਮੁਸਕ ਅਰ ਚੰਦਨ ਸਭ ਕੇ ਹਾਥ ਸੇ ਸਭ ਕੋਈ ਲੇਤਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਘੀਉ ਜਿਸ ਬਰਤਨ ਮੇਂ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਪਾਕ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਰਬ ਕੇ ਵਾਸਲ[11] ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਪਾਕ ਹੈ । ਹਿੰਦੂ ਹੋ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ, ਭਾਵੇ ਨੀਚ ਹੋ ਭਾਵੈ ਉਚ ਹੋ, ਵਹ ਪਾਕ ਹੈ ਤਿਨ ਮੇਂ ਸਕ ਕੋਈ ਨਾਹੀ । ਜੋ ਇਨ ਕੋ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਬਿਸਕ[12] ਸੋ ਭੀ ਪਾਕ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਹੇ ਮੀਰ[13] ਜੀ ਜੋ ਰਬ ਕੋ ਖੌਫ ਮੈ ਅਰੁ ਅਠੇ ਪਹਰ ਮੌਲਾ ਕੀ ਮੁਹਬਤ ਮੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤਿਨ ਕਾ ਭਿਖਾਰੀ ਹੋਂ ।

ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਨ ਕਰ ਬਾਬਰ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਅਰੁ ਕਹਾ ਮੈ ਫਕਰ[14] ਕਾ ਫਿਦਵੀ[15] ਹੋਂ, ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦ ਫਕੀਰ ਸੇਂ ਹਾਸਲ ਹੋਗੀ, ਅਰ ਮੇਰੀ ਨਿਜਾਤ[16] ਭੀ ਫਕੀਰ ਸੇ ਹੈ ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਏ । ਏਕ ਮੁਠ ਭਾਂਗ ਕੀ ਕਚਕੌਲ[17] ਸੇ ਲੀਆ, ਖਾਇਆ, ਅਰੁ ਕਹਾ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮੁਰਾਦ ਹੈ[18] ? ਤਬ ਮੀਰ ਨੇ ਕਹਾ ਮੈਂ ਆਪਨੇ ਬਾਪ[19] ਕੀ ਸਲਤਨਤ

1. ਚਪੇੜ, ਥੱਪੜ । 2. ਚੰਮ ਦੀ ਥੈਲੀ, ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ । 3. ਅਸਥਿਰ, ਕਾਇਮ । 4. ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਸਤ । 5. ਪਿਆਲਾ । 6. ਰੱਬਾ । 7 ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 8. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ । 9. ਕੁੰਗੂ । 10. ਕਸਤੂਰੀ । 11. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ । 12. ਬੇਸ਼ਕ ਨਿਰਸੰਦੇਹ, । 13. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 4. ਫਕੀਰ । 15 ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ । 16. ਛੁਟਕਾਰਾ, ਮੁਕਤਿ । 17. ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ । 18. ਇਹ ਕਥਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । 19. ਬਾਬਰ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਕੋਈ ਸਲਤਨਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਹਿੰਦ ਕੀ ਪਾਵੈ । ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਆ 'ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਹਿੰਦ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਤੁਮ ਕੋ ਦੀਆ । ਖੌਫ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਅਰ ਅਦਲ ਕਰਨਾ ।' ਤਬ ਬਾਬਰ ਕਦਮਾਂ[1] ਪਰ ਗਿੜ[2] ਪੜਾ । ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਾ ਹਾਥ ਪੀਠ ਪਰ ਰਾਖਾ ਅਰੁ ਕਹਾ: 'ਇਸੀ ਕਾਮ ਕੋ ਹਮ ਆਏ ਥੇ, ਸੋ ਹੂਆ । ਅਬ ਹਮ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ।'

ਤਬ ਮੀਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ: 'ਮੈ ਫੇਰ ਭੀ ਦੀਦਾਰ ਕੋ ਪਾਵੇਂਗਾ ?' ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ : 'ਪਾਵੋਂਗੇ । ਹਿੰਦ ਮੇਂ ਮਿਲੇਂਗੇ ।'

ਸਾਖੀ[3] ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੪੮

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਿੰਦੁਤਾਨ ਕੋ ਆਵੈਗੇ ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ[4] ਹੋਇਗੀ

ਚੌਤ

ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਬਾਬਰ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੈ ।
ਗਏ, ਦੇਸ ਕਾਛੇ[5] ਨਿਮਖ[6] ਮੇਂ ਭਲੇ[7] । ੧ ।
ਮਰਦਾਨੇ ਕਾ ਤਿਸ ਦੇਸ ਮੇਂ ਹੂਆ ਕਾਲ[8] ।
ਦੀਆ ਆਗ ਸਤਗੁਰ ਕੀਆ ਤਿਸ ਨਿਹਾਲ । ੨ ।
ਬਹੁਤ ਸੈਰ ਕੀਨਾ ਥਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ।
ਬਡੇ ਸੰਤ ਦੇਖੇ ਭਇਆ ਏਕ ਰੰਗ[9] । ੩ ।
ਤਹਾ ਸੇ ਚਲੇ ਦਿਆਲ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ।
ਸੁਰਤ ਕਰ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਪਹੁਚ ਸਿਤਾਬ[10] । ੪ ।

---

1. ਪੈਰਾਂ । 2. ਗਿਰ । 3 ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । 4. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 5. ਭਾਵ ਲੰਘ ਗਏ, ਤੈ ਕੀਤੇ । 6. ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ । 7 ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ । 8 ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ।3 ਮੱਘਰ, ਸੰਮਤ 1591 ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਰਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੁੱਰਮ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਦੇਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਸਕਾਰੀ, ਗਿਆਨੀ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦਾ ਸੰਮਤ 1595 ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੰਮਤ 1581 ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ) । 9. ਇਕ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਗਨ । 10 ਝਬ ਦੇ, ਛੇਤੀ ਹੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਆਏ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਮੋ ਕੇਤਕ[1] ਸੰਗ ਫਕੀਰ ।
ਸੈਦਪੁਰ[2] ਸਰੋਹੇ ਮੋ ਗਏ ਬਸਤੀ ਬਡੀ ਗੰਭੀਰ । ੫ ।

ਚੌਪਈ

ਨਿਕਟ ਨਗਰ ਇਕ ਬਾਗ, ਤਹਾ ਰਹੇ ।
ਸੀਤਲ ਕੂਪ[3] ਹਰਟ ਜਲ ਬਹੇ ।
ਤਹਾ ਰੋੜੀ ਪਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਇ ।
ਕਹਾ ਫਕੀਰਾ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇ । ੬ ।
ਪ੍ਰਭ ਭੂਖ ਲਗੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਕਰੋ ।
ਜਾਉ ਨਗਰ ਮਾਂਗ ਉਦਰ[4] ਕੋ ਭਰੋ ।
ਗਏ ਨਗਰ ਫਕੀਰ ਤਹਾ ਬਡਾ ਉਤਸਾਹ[5] ।
ਖਾਨ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕਾ ਥਾ ਬਿਆਹ । ੭ ।
ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਤਿਨ ਜਿਆਫਤ[6] ਕਰੀ ।
ਕਾਹੂ ਨੇ ਚੂਲੇ ਆਗ ਨ ਧਰੀ ।
ਘਰ ਘਰ ਨਚਤ ਪਠਾਨ ਪਠਾਨੀ ।
ਫਿਰੈ ਮਦਮਾਤੇ[7] ਬਡੇ ਤੁਫਾਨੀ[8] । ੮ ।
ਊਹਾ ਜਾਇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਕੀਆ ਸਵਾਲ ।
ਕਿਨੀ ਕਛੂ ਨ ਦੀਨਾ ਭਏ ਬਿਹਾਲ[9] ।
ਕਿਨੀ ਸਿਰ ਸੋਂ ਟੋਪੀ ਲਈ ਉਤਾਰ ।
ਕਿਨੀ ਖਾਕ ਆਖਨ[10] ਮੋ ਦੀਨੀ ਡਾਰ । ੯ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਤਾ ਕਾ ਕੀਆ ਖੌਫ ਰੱਬ ਨਹੀ ਕੀਨ ।
ਜੈਸਾ ਕਰੇ ਤੈਸਾ ਲਹੈ ਕੋਊ ਸਮਝਤ ਹੈ ਪਰਬੀਨ[11] । ੧੦ ।

ਚੌਪਈ

ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਦੀਨਾ ਤਿਨਾ ਫਕੀਰ ।
ਜਾਇ ਪਰੇ ਬਸ ਬਡੇ ਬਿਪੀਰ[12] ।

---

1. ਕਈ । 2. ਏਮਨਾਬਾਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਸੈਦਪੁਰ ਸੀ । ਇਹ ਨਗਰ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ । 3. ਖੂਹ । 4. ਪੇਟ । 5. ਖੁਸ਼ੀ, ਜੋਸ਼ । 6. ਪ੍ਰੀਤਿਭੋਜਨ । 7. ਮਦ (ਸ਼ਰਾਬ) ਵਿਚ ਮਸਤ । 3. ਉਪਦ੍ਰਵੀ । 9. ਮੰਦ ਹਾਲ । 10. ਅੱਖਾਂ । 11. ਨਿਪੁਣ, ਚਤਰ, ਪੂਰਣ ਗਿਆਨੀ । 12. ਨਿਗੁਰਿਆਂ ਦੇ ।

ਜਾ ਕਾ ਨਾਮ ਕਥਨਾ ਹੋਇ ਰਬਿ ।
ਐਸਾ ਹੀ ਤਾਕਾ ਹੋਇ ਸਬਬ । ੧੧ ।
ਨਾਂਗੇ ਸੀਸ ਖਾਕ ਸਿਰ ਪਰੀ ।
ਆਇ ਫਰਿਯਾਦ[1] ਸਤਗੁਰ ਪਹਿ ਕਰੀ ।
ਦੇਖ ਦਿਆਲ ਭਏ ਅਤ ਕੋਪ[2]
ਹੁਕਮ ਰਬ ਕਾ ਹੂਆ ਗੋਪ[3] । ੧੨ ।
ਕਹਰ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀਨਾ ।
ਸੁਨਾ ਬ੍ਰਹਮਨ[4] ਲਾਲੋ[5] ਪਰਬੀਨਾ[6] ।
ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਬਿਸਮ ਹੋਇ ਗਇਆ ।
ਕਾਂਪੀ ਦੇਹਿ ਚਰਨ ਗਹਿ[7] ਰਹਿਆ । ੧੩ ।

ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਸੋ ਐਸਾ ਸਬਦ ਕਹਰ ਕਾ ਉਚਾਰ ਭਇਆ :—

ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ।
ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਞ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ।
ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ ਕੂੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ।
ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਲ ਥਕੀ ਅਗਦੁ[8] ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ[9] ਵੇ ਲਾਲੋ ।
ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ ।
ਜਾਤਿ ਸਨਾਤੀ[10] ਹੋਰਿ ਹਿਦਵਾਣੀਆ ਏਹਿ ਭੀ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ਵ ਲਾਲੋ ।
ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ[11] ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਰਤੁ ਕਾ ਕੁੰਗੂ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ । ੧ ।
ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਨਕੁ ਗਾਵੈ ਮਾਸਪੁਰੀ ਵਿਚ ਆਖ ਮਸੋਲਾ[12] ।
ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ[13] ਬੈਠਾ ਵੇਖੇ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ ।
ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ[14] ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗ ਮਸਲਾ[15] ।
ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕ ਟੁਕ ਹੋਸੀ ਹਿਦੁਸਤਾਨ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ ।
ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ ਜਾਨ ਸਤਾਨਵੈ[16] ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ[17] ।
ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ । ੨ । ੩ । ੫ ।

---

1. ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ । 2. ਗੁੱਸ । 3. ਗੁਪਤ । 4. ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ। 5. ਏਮਨਾਬਾਦ (ਸੈਦਪੁਰ) ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਖਾਣ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ ਜਨ। 6. ਪੂਰਣ ਗਿਆਨੀ। 7. ਫੜਨਾ ।8. ਨਿਕਾਹ । 9. ਸ਼ੈਤਾਨ । 10. ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ । 11. ਗੀਤ । 12. ਮਸਲਾ, ਨਿਰਣੈ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਅਖਾਣ । 13. ਰਚਾਈ । 14 ਇਨਸਾਫ। 15. ਮਸਲਾ । 16. ਬਾਬਰ ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਸੰਮਤ 1578 ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਸੰਮਤ 1597 ਵਿਚ ਹਿੰਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ । 17. ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਹੇ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਕਹਰ[1] ਕੋ ਟਾਰੋ ।
ਦਇਆ ਕਰੋ ਤੋ ਕਹਰ ਨਿਵਾਰੋ ।
ਸੁਨ ਲਾਲੋ ਯਹ ਬਚਨ ਨ ਟਰੇ ।
ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੁਤੋ[2] ਸੋਈ ਹਰ ਕਰੇ । ੧੪ ।

ਦੋਹਰਾ

ਭੂਖੇ ਫਕੀਰ ਕਛੁ ਲਿਆਉ ਇਨੈ ਖਵਾਉ ।
ਜੋ ਮੈ ਕਹੌਂ ਸੁ ਤੁਮ ਕਰੋ ਲੇ ਨਿਜ ਜੀਉ ਬਚਾਉ । ੧੫ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਲਾਲੋ ਤੁਰਤ ਮਿਠਾਈ ਲਿਆਇਆ ।
ਕਰ ਆਦਰ ਸਭ ਕੋ ਭੋਗ ਭੁਗਾਇਆ[3] ।
ਕਰ[4] ਜੋੜ ਕਹਾ ਜੋ ਕਹੋ ਸੋ ਕਰੌ ।
ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਸੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੌ । ੧੬ ।
ਦੁਆਦਸ[5] ਕੋਸ ਪਰ ਤੁਮ ਭਗ[6] ਜਾਵੋ ।
ਜੋ ਨਿਭ ਸਕੇ[7] ਲੇ ਸੰਗ ਨਿਬਾਹੋ ।
ਭਾਗੋ ਤੁਰਤ ਦੇਰੀ ਮਤ ਕਰੋ ।
ਇਹ ਨਗੁ ਬਿਧੰਸ[8] ਹੋਇ ਮਤ ਮਰੋ । ੧੭ ।
ਲੇ ਟਬਰ ਲਾਲੋ ਨਗੁ ਤਜ ਗਇਆ ।
ਧਨ ਅਰ ਜੀਉ ਤਾ ਕਾ ਬਚ ਰਹਿਆ ।
ਊਹਾ ਸਿਉ ਸਤਗੁਰ ਉਠ ਗਏ ।
ਨਿਕਟ ਬਨ ਮਾਹ ਰਾਤ ਕੋ ਰਹੇ । ੧੮ ।
ਅਬ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸਾਹ ਕੀ ਕਥਾ ।
ਆਗੇ ਲਿਖਾ ਪੜਾ ਹੈ ਸੁਨਾ ਜਥਾ[9] ।
ਸਖਤ ਇਬਾਦਤ ਬਾਬਰ ਕਰੇ ।
ਊਭੇ ਪਾਉ[10] ਸੀਸ ਕਰ ਤਰੇ[11] । ੧੯ ।

ਦੋਹਰਾ

ਰਾਤ ਇਬਾਦਤ ਮੈ ਸੁਨਾ ਬਾਬਰ ਗੈਬ ਅਵਾਜ ।
ਕਰੋ ਸਲਤਨਤ[12] ਹਿੰਦ ਕੀ ਤੁਰਤ ਜਾਹਿ ਕਰ ਸਾਜ । ੨੦ ।

---

1 ਜ਼ੁਲਮ, ਜਬਰ । 2. ਹੋਵੇ । 3. ਖਵਾਇਆ । 4. ਹੱਥ । 5. ਬਾਰ੍ਹਾਂ । 6. ਭੱਜ । 7. ਪੁੱਗ ਸਕੇ । 8. ਨਾਸ । 9. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯਥਾ । 10. ਪੈਰ (ਉੱਪਰ) ਖੜੇ ਕਰਕੇ । 11. ਥਲੇ, ਹੇਠ । 12. ਭਾਵ 'ਰਾਜ' ।

ਚੌਪਈ

ਬਹੁਤ ਮੁਦਤ ਇਮ ਕਰਤ ਇਬਾਦਤ[1] ।
ਹੋਇ ਰਹੀ ਮਨ ਤਨ ਕੀ ਆਦਤ ।
ਸੁਨਤ ਆਵਾਜ ਸਕ ਭੈ ਭੈਇਆ ।
ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਬਾਤ ਨਹੀ ਬਿਰਥਇਆ[2] । ੨੧ ।
ਕਰ ਫਿਕਰ ਤਤਬੀਰ[3] ਯਹ ਮਨ ਮੇ ਉਠੀ ।
ਜਉ ਹੈ ਸੁਪਨਾ ਤੌ ਤੌ ਬਾਤ ਹੈ ਝੂਠੀ ।
ਜੋ ਮੌਲਾ ਮੁਹਿ ਦੀਆ ਸਦਾਇ[4] ।
ਪਰ ਪਰਤਗਿਆ[5] ਲੇਹੁ ਅਜਮਾਇ । ੨੨ ।
ਚਿਲਾ[6] ਉਤਾਰ ਤਿਨ ਧਰੀ ਕਮਾਨ ।
ਪਰ ਤਲਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮਿਆਨ ।
ਚਿਲਾ ਚੜ੍ਹੇ ਤਲਵਾਰ ਹੋਇ ਅਲਮ[7] ।
ਹੋਇ ਯਕੀਨ ਮਿਟੇ ਦਿਲ ਭਰਮ । ੨੩ ।
ਧਰ ਇਮਤਹਾਨ ਇਬਾਦਤ ਲਗਾ ।
ਪੁਨ ਭਇਆ ਹੁਕਮ ਹਿੰਦ ਕੀ ਫਤਾ ।
ਭਈ ਅਲਮ ਸਮਸੇਰ[8] ਜਿਹ ਚੜ੍ਹੀ ਕਮਾਨ ।
ਭਇਆ ਇਮਤਹਾਨ ਗਇਆ ਸਕ ਗੁਮਾਨ[9] । ੨੪ ।

ਦੋਹਰਾ

ਉਸੀ ਵਖਤ ਕਰ ਦਿਲ ਯਕੀਨ[10] ਲੀਨੀ ਫੌਜ ਬੁਲਾਇ ।
ਬਾਰਹ[11] ਹਜਾਰ ਅਸਵਾਰ ਲੇ ਚੜਾ ਹਿੰਦ ਪਰ ਧਾਇ । ੨੫ ।

ਚੌਪਈ

ਲੇ ਹੁਕਮ ਗੈਬ ਕਾ ਬਾਬਰ ਚਲਾ ।
ਕਿਸੀ ਨ ਲਖੀ[12] ਗੈਬ ਕੀ ਕਲਾ[13] ।

---

1. ਬੰਦਗੀ । 2. ਬੇਅਰਥ, ਨਿਰਮੂਲ । 3. ਤਦਬੀਰ, ਜੁਗਤ, ਯਤਨ । 4. ਅਵਾਜ਼ । 5. ਸ਼ਰਧਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸਚਾ । 1. ਛੱਲਾ ਜੋ ਕਮਾਨ ਦੀ ਤੰਦ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੰਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਿਰਾ ਕਮਾਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਉਤੇ ਬੱਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਦ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਿਲਾ ਕਮਾਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਉਤ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਕਮਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਿੱਲਾ ਕਮਾਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦੇਈਦਾ ਹੈ । 7. ਸਿੱਧਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ । 8. ਤਲਵਾਰ । 9. ਸ਼ੱਕ । 10. ਨਿਸਚਾ । 11. ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ 1526 ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਕੁਲ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੈਦਲ ਫੌਜ, ਘੋੜਸਵਾਰ ਫੌਜ ਅਤੇ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਭੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ । 12. ਵੇਖੀ । 13. ਸ਼ਕਤੀ; ਖੇਡ ।

ਸੁਬਹ ਹੋਤ ਸੈਦਪੁਰ[1] ਆਏ ।
ਕੋਊ ਮਿਲਾ ਆਦਮ ਤਿਸ ਲੀਆ ਪੁਛਾਏ । ੨੬ ।
ਯਹ ਕੌਨ ਦੇਸ ਕਿਆ ਸਹਰ ਮੁਕਾਮ[2]
ਤਿਨ ਕਹਾ 'ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਸੈਦਪੁਰ ਨਾਮ' ।
ਸੁਨਿ ਭਇਆ ਖੁਸ਼ੀ ਸੁਕਰਾਨਾ[3] ਪੜਾ[3] ।
ਹਲਾ ਕਰ ਸੈਦਪੁਰ ਪੜਾ । ੨੭ ।

ਪੜਾ ਅਚਾਨਕ ਸੈਦਪੁਰ ਮਾਰਾ ।
ਕਤਲ ਕੀਆ ਕਿਸੁ ਸੁਧ ਨ ਸਮਾਰਾ ।
ਲੂਟ ਮਾਰ ਸਭ ਨਗ੍ਰ ਜਲਾਇਆ ।
ਪਕੜ ਤ੍ਰਿਆ ਸਭ ਬੰਦ[4] ਕਰ ਲਿਆਇਆ । ੨੮ ।
ਬਾਂਧ ਰਸੇ ਗਲ ਜੇਲ ਸਭ ਕਰੀ ।
ਸਭ ਕੇ ਆਗੇ ਚਕੀ ਆ ਧਰੀ ।
ਦਾਣਾ ਦਲੈ ਰੋਵਹ ਸਭ ਲੋਗ ।
ਸੰਤ ਸਰਾਪ ਕਰਮ ਕਾ ਰੋਗ । ੨੯ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ ਤਹਾਂ ਦੇਖ ਦੁਖੀ ਸਭ ਲੋਗ ।
ਕਰ ਆਸਨ ਤਹਾ ਮੁਖ ਉਚਰਤ ਬਚਨ ਬਿਓਗ । ੩੦ ।

ਏਹੁ ਅਸਟਪਦੀ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :—

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰੁ ੩

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਿਨ ਸਿਰ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ[5] ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ ॥
ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ[6] ਮੁੰਨੀਅਨ ਗਲ ਵਿਚ ਆਵੈ ਧੂੜਿ[7] ॥
ਮਹਲਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਦੀਆ[8] ਹੁਣਿ ਬਹਿਣ ਨ ਮਿਲਨ ਹਦੂਰਿ[9] ॥ ੧ ॥
ਆਦੇਸੁ ਬਾਬਾ ਆਦੇਸੁ ॥
ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ ਵੇਸ[11] ॥ ਰਹਾਉ ॥

---

1. ਏਮਨਾਬਾਦ । 2. ਥਾਂ । 3. ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ । 4. ਕੈਦੀ। 5. ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਕੀਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣਾ ਸੰਧੂਰ ਨਾਲ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ । 6. ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ । 7. ਧੂੜ ਉਡ ਉਡ ਕੇ ਗਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । 8. ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ । 9. ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਆਮ ਵਿਚ। 10 ਨਮਸਕਾਰ । 11. ਤੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਤਾ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ ।

ਜਦਹੁ ਸੀਆ ਵੀਆਹੀਆ ਲਾੜੇ ਸੋਹਨਿ ਪਾਸਿ ॥
ਹੀਡੋਲੀ[1] ਚੜਿ ਆਈਆ ਦੰਦਖੰਡ[2] ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ[3] ॥
ਉਪਰਹੁ ਪਾਣੀ[4] ਵਾਰੀਐ[4] ਝਲੇ[5] ਝਿਮਕਨਿ[6] ਪਾਸਿ ॥ ੨ ॥
ਇਕੁ ਲਖੁ ਲਹਨਿ੍ ਬਹਿਠੀਆ ਲਖੁ ਲਹਨਿ ਖੜੀਆ ॥
ਗਰੀ ਛੁਹਾਰੇ ਖਾਦੀਆ ਮਾਣਨਿ੍ ਸੇਜੜੀਆਂ ॥
ਤਿਨ੍ ਗਲ ਸਿਲਕਾ[7] ਪਾਈਆ ਤੁਟਨਿ੍ ਮੋਤਸਰੀਆ[8] ॥ ੩ ॥
ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਦੁਇ ਵੈਰੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ੀ ਰਖੇ ਰੰਗੁ ਲਾਇ ॥
ਦੂਤਾ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ ਲੈ ਚਲੇ ਪਤਿ ਗਵਾਇ ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ਜੇ ਭਾਵੈ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥ ੪ ॥
ਅਗੋ ਦੇ[9] ਜੇ ਚੇਤੀਐ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
ਸਾਹਾਂ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈਆ ਰੰਗਿ ਤਮਾਸੈ ਚਾਇ ॥
ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਫਿਰਿ ਗਈ ਕੁਇਰੁ[10] ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ॥ ੫ ॥
ਇਕਨਾ[11] ਵਖਤ[12] ਖੁਆਈਅਹਿ[13] ਇਕਨ੍ਾ[14] ਪੂਜਾ ਜਾਇ ।
ਚਉਕੇ ਵਿਣੁ ਹਿੰਦਵਾਣੀਆ ਕਿਉ ਟਿਕੇ ਕਢਹਿ ਨਾਇ ॥
ਰਾਮੁ ਨ ਕਬਹੂ ਚੇਤਓ ਹੁਣਿ ਕਹਣਿ ਨ ਮਿਲੈ ਖੁਦਾਇ ॥ ੬ ॥
ਇਕਿ ਘਰਿ ਆਵਹਿ ਆਪਣੈ ਇਕਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਪੁਛਹਿ ਸੁਖ ॥
ਇਕਨ੍ਾ ਏਹੋ ਲਿਖਿਆ ਬਹਿ ਬਹਿ ਰੋਵਹਿ ਦੁਖ ।
ਜੋ ਤਿਸ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ[15] ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਮਾਨੁਖ ॥ ੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਬੰਦ[16] ਦੇਖ ਦਿਆ ਬਹੁ ਧਰੀ ।
ਦੁਖੀ ਦੇਬਾਨੀ[17] ਪ੍ਰਭ ਕਰੀ ।
ਹੋਇ ਦਰਦਮੰਦ ਹਾਲਤ ਮੋ ਆਏ ।
ਕੀਆ ਸੈਨ[18] ਜਿਮ ਸੁੰਨ ਸਮਾਏ । ੩੧ ।
ਜੋ ਚਕੀ ਪ੍ਰਭ ਆਗੇ ਥੀ ਧਰੀ ।
ਅਪਨੇ ਆਪ ਵਹੁ ਚਕੀ ਫਿਰੀ ।
ਯਹ ਦੇਖਾ ਦੂਤਨ[19] ਬਾਬਰ ਸੋ ਕਹਾ ।
ਇਕ ਆਇਆ ਫਕੀਰ ਬੰਦ ਹੈ ਜਹਾ । ੩੨ ।

---

1. ਪਾਲਕੀ । 2 ਹਾਥੀ ਦੰਦ । 3. ਆਰਾਸਤਾ । 4. ਪਾਣੀ ਵਾਰਨਾ ਸ਼ਗਨ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 5. ਪੱਖੇ । 6. ਚਮਕਦੇ ਸਨ । 7 ਰਸੀਆਂ । 8. ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ । 9. ਪਹਿਲਾਂ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ। 10. ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ । 11. ਭਾਵ ਮੁਸਲਮਾਨੀਆਂ । 12. ਭਾਵ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਵੇਲਾ । 13. ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਹੈ । 14. ਭਾਵ ਹਿੰਦਵਾਣੀਆਂ । 15 ਹੋਦਾ ਹੈ । 16. ਕੈਦੀ । 17. ਦੇਵਵਾਣੀ । 18. ਸੈਣਾ, ਸੇਜਾ । 19. ਸਿਪਾਹੀ ।

ਹਮ ਚਕੀ ਉਨ ਆਗ ਥੀ ਧਰੀ ।
ਅਪਨੇ ਆਪ ਚਕੀ ਵਹਿ ਫਿਰੀ ।
ਦਰਦਵੰਦ[1] ਹੈ ਬੜਾ ਫਕੀਰ ।
ਬੇ ਖਬਰ ਪੜਾ ਦੇਖ ਬੰਦ ਜਹੀਰ[2] ॥ ੩੩ ।
ਸੁਨ ਖਬਰ ਮੀਰ[3] ਬਾਬਰ ਚਲ ਆਏ ।
ਦੇਖ ਬਿਹਾਲ[4] ਕਰ ਜਤਨ ਜਗਾਏ ।
ਖੁਲੇ ਨੈਨ ਭਇਆ ਬੜਾ ਉਜਾਰਾ[5] ।
ਕਈ ਸੂਰਜ ਕਾ ਜੋਤ ਪਸਾਰਾ । ੩੪ ।

ਦੋਹਰਾ

ਨੈਨ ਨੂਰ ਉਜਆਰੇ ਦੇਖ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਭਏ ਹੈਰਾਨ ।
ਕਾਮਲ[6] ਕੁਦਰਤ ਦੇਖ ਕੈ ਲਗੇ ਕਦਮ ਪਹਿਚਾਨ । ੩੫ ।

ਚੌਪਈ

ਕਰ ਦੀਦਾਰ[7] ਬਾਬਰ ਮਗਨਾਨੇ[8] ।
ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਵਲੀ ਪਹਚਾਨੇ ।
ਕਰ ਸਿਫਤ ਸਨਾਇ[9] ਬੇਨਤੀ ਕੀਨੀ ।
ਕਰ ਮਿਹਰ ਸਲਤਨਤ[10] ਹਿੰਦ ਕੀ ਦੀਨੀ । ੩੬ ।
ਕੁਰਸੀ-ਬ-ਕੁਰਸੀ[11] ਹਮਰੀ ਚਲੇ ।
ਜੰਬਸ[12] ਨਹੀ ਹੋਇ ਚਲੇ, ਨਹੀ ਹਲੇ ।
ਤਬ ਮਿਹਰ ਬਚਨ ਕਰ ਬੋਲੇ ਦਿਆਲ ।
ਤੁਮ ਕਰੋ ਰਾਜ ਹਿੰਦ ਬਹੁ ਕਾਲ । ੩੭ ।
ਜਬ ਛੁਟੇ ਅਦਾਲਤ[13], ਹੋਇ ਬਿਅਦਲ[14] ।
ਛੁਟੇ ਨਿਆਉ ਰਾਜ ਹੋਇ ਬਦਲ ।
ਇਹੁ ਸੈਦਪੁਰ[15] ਕਤਲ ਕਰ ਦੀਆ ਜਲਾਇ ।
ਕਰੋ ਬੰਦਖਲਾਸ[16], ਦੇਉ ਨਗਰ ਬਸਾਇ । ੩੮ ।

---

1. ਦਇਆਵਾਨ । 2. ਗਮਗੀਨ । 3. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 4. 5. ਚਾਨਣਾ । 6. ਪੂਰਣ । 7. ਦਰਸ਼ਨ । 8. ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । 9. ਉਸਤਤ । 10. ਰਾਜ । 11. ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ । 12. ਹਲ-ਚਲ । 13. ਇਨਸਾਫ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ । 14. ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ । 15. ਏਮਨਾਬਾਦ ਕਸਬੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 16. ਰਿਹਾਈ।

ਤਬ ਬਾਬਰ ਕਰੀ ਬੰਦਖਲਾਸ ।
ਤਹਾ ਇਮਨਾਬਾਦ ਬਸਾਇਆ ਬਾਸ ।
ਕਰ ਬੰਦਖਲਾਸ ਨਗਰ ਬਸਾਇਆ ।
ਤਬ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਦਿੱਲੀ ਪਰ ਧਾਇਆ[1] । ੩੯ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਰ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਗਏ ਲੇ ਕਰ ਬਚਨ ਗੁਰ ਸਾਹ ।
ਰਾਵੀ ਕੰਠੇ[2] ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਆਏ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ । ੪੦ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।—੪੯

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਐਰਾਵਤੀ[3] ਕੇ ਕੰਠੇ[4] ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲ ਬਨਾਵੈਗੇ । ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਆਦ ਲੇ ਕਰ ਈਹਾ ਆਇ ਬਸੈਗੇ, ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ :—

ਸੋਰਠਾ

ਰਾਵੀ ਕੇ ਉਪਕੰਠ[5] ਠੌਰ ਰਮਣੀਦਿ[6] ਬਿਚਾਰ ਪ੍ਰਭ ।
ਕਰੀ ਮਾਟੀ ਕੀ ਕੰਧ ਧਰਮਸਾਲ ਛਾਈ ਤਹਾ । ੧ ।

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਕਰੀ ਧਰਮਸਾਲ ।
ਸੁੰਦਰ ਬਿਸਾਲ[7] ।
ਸਦ ਹੋਤ ਭਜਨ ।
ਮਿਲ ਕਰਤ ਸਜਨ[8] । ੨ ।
ਸਭ ਆਸ ਪਾਸ ।
ਮਹਕੀ ਸੁਬਾਸ[9] ।

---

1 ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ । 2. ਕੰਢੇ,ਕਿਨਾਰੇ । 3. 'ਰਾਵੀ' ਦਰਿਆ । 4. ਕਿਨਾਰੇ । 5. ਨੇੜੇ । 6. ਰਮਣੀਕ, ਸੁੰਦਰ । 7. ਵੱਡੀ । 8. ਭਲੇ ਲੋਕ । 9. ਖੁਸ਼ਬੂ ।

ਬਾਵਨ[1] ਸੁਭਾਵ ।
ਸੰਤਨ ਸੁਭਾਵ । ੩ ।
ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ।
ਸਭ ਜਪਤ ਜਾਪ ।
ਮਹਿਮਾ ਅਮਿਤ[2] ।
ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਦਿਤ[3] । ੪ ।
ਗੁਰਬਚਨ ਸਬਦ ।
ਪੜ੍ਹੇ ਮਿਟਤ ਅਬਦ* ।
ਸਭ ਜਗਤ ਜਪਤ ।
ਹੋਇ ਭਗਤ ਸਕਤ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜੋ ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਕੀ ਜਪੈ ਹੋਇ ਅਗਿਆਨ ਬਿਨਾਸ[5] ।
ਪ੍ਰਗਟ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪ੍ਰਭ ਜਿਮ ਰਵਿ[6] ਕਿਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ । ੬ ।

ਰਸਾਵਲ ਛਦ

ਭਈ ਪ੍ਰਗਟ ਸਗਲ ਜਗਤ ਮੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦਿਆਲ ਕੀ ਕਥਾ ।
ਰਹੇ ਕਰੋੜੀਆ[7] ਨਿਕਟ ਸੁਨੀ ਕਥਾ ਜਬ ਜਥਾ ।
ਵੋ ਨੀਚ ਮਤ ਅਸੁਧ-ਗਤ[8], ਭਲੀ ਨ ਚਿਤ ਮੋ ਧਰੀ ।
ਕਰੇ ਤਹਸੀਲ ਪਰਗਨਾ[9] ਅਕਲ ਤਕਬਰੀ ਭਰੀ । ੭ ।
ਕਰ ਮਸਲਹਤ[10] ਅਸੁਧ-ਗਤ[11] ਦੀਵਾਨ ਅਜਾਨ[12] ਸੋ ਕਹਾ ।
ਨਾਨਕ ਰਹੇ ਫਕੀਰ ਜੋ ਨਿਕਾਲ ਦੇਹੁ ਜਹ ਕਹਾ ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਭ੍ਰਮਾਇਕੇ[13] ਕਲਾਮ[14] ਆਪਨੀ ਕਰੇ ।
ਪੜ੍ਹੇ ਕਲਾਮ ਜੋ ਕੋਈ ਇਮਾਨ ਧਰਮ ਸੋ ਫਿਰੇ । ੮ ।
ਕੁਮਤਿ ਹੀਏ[15] ਧਾਰ ਕੇ, ਕਰੋੜੀਆ ਚਲਾ ਤਹਾ ।
ਨ ਹੋ ਸਕੇ ਬਿਘਨ[16] ਤਹਾ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਚਰਨ ਜਹਾ ।

---

1. ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ । 2. ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਬੇਹੱਦ । 3. (ਅਦਿਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ) ਸੂਰਜ *ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਅਦਬ' ਹੈ । 5. ਨਾਸ਼ । 6. ਸੂਰਜ । 7. ਕਰੋੜਪਤੀ । 8. ਕੁਚਾਲਾ । 9. ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਪਰਗਨੇ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । 10 ਸਲਾਹ । 11. ਕੁਚਾਲਾ । 12. ਅਗਿਆਨੀ । । 13. ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ । 14 ਬਾਣੀ । 15. ਦਿਲ ਵਿਚ । 16. ਖਰਾਬੀ ।

ਅਚਾਨਕ ਚਲਤ ਮਗ[1] ਉਲਟ ਅਸ[2] ਸੋਂ[3] ਗਿੜਾ[4] ।
ਲਗੀ ਚੋਟ ਰਿਦੇ ਖੋਟ ਸੀਸ ਪਾਗ[5] ਗਿੜ ਪੜਾ । ੯ ।
ਅਤ ਅਸਗਨ ਭਇਆ ਬਿਘਨ ਰੋਸ ਮਨ ਬਢਾਇਆ ।
ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲ ਕੇ ਸਮੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇ ਕੇ ਧਾਇਆ ।
ਭਏ ਨੈਤ੍ਰ ਅੰਧ ਪਾਪ ਧੰਧ[6] ਬਹੁੜ[7] ਅਸੁ ਸੇ ਗਿੜਾ ।
ਕੀਆ ਬਿਚਾਰ ਤਜ ਬਿਕਾਰ ਤ੍ਰਾਹਿ[8] ਸਰਨ ਮੇ ਪੜਾ। ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਦੇਖਾ ਕੁਦਰਤ ਕਰਾਮਾਤ ਹੋਇ ਅਧੀਨ ਸਰਨੀ ਪਰਾ ।
ਖੁਲੇ ਨੈਨ, ਰੋਸਨ[9] ਭਏ, ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਨ ਕਰਾ । ੧੧ ।

ਚੋਪਈ

ਕਦਮ ਪਕੜ ਤਿਨ ਬਿਨਤੀ ਠਾਨੀ ।
ਹੇ ਨਾਨਕ ਵਲੀ ਮੈ ਬਡਾ ਅਗਿਆਨੀ ।
ਮਾਫ ਕਰੋ ਤਕਸੀਰ[10] ਹਮਾਰੀ ।
ਕਰੋ ਪਾਕ ਲੇਹੁ ਮੋਹ ਉਬਾਰੀ[11] । ੧੨ ।
ਇਕ ਅਰਜ ਕਰੋ ਜੋ ਹੋਇ ਕਬੂਲ[12] ।
ਤਬ ਜਾਨੋ ਮਾਫ ਭਈ ਇਹ ਭੂਲ ।
ਸੌ ਬਿਗੇ ਕਾ ਗ਼ਾਉ ਈਹਾਂ ਕਰੋ[13] ।
ਨਾਨਕ-ਚਕ ਨਾਮ ਤਿਸ ਧਰੋ । ੧੩ ।
ਪ੍ਰਭ ਸੂਧਾ ਦੇਖ ਮਨਜੂਰ ਯਹ* ਕਰਾ ।
ਕਰਤਾਰਪੁਰ[14] ਨਾਮ ਚਕ[15] ਕਾ ਧਰਾ ।
ਧਰਮਸਾਲ[16] ਹਵੇਲੀ ਤਹਾ ਬਨਾਈ ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋ ਲੀਆ ਬੁਲਾਈ। ੧੪ ।

---

1. ਰਸਤਾ । 2 ਘੋੜਾ । 3. ਉਤੋਂ । 4. ਗਿਰਿਆ । 5. ਪਗੜੀ । 6. ਕੰਮ । .. ਮੜ । 8. 'ਬਚਾਓ, ਬਚਾਓ' ਕਹਿ ਕੇ । 9. ਚਾਨਣ ਵਾਲੇ । 10. ਕਸੂਰ । 11 ਉਭਾਰਨਾ, ਉਠਾਉਣਾ, ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ । 12. ਮੰਨਣਾ । 13. ਬਸਾਉ । *ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਪ੍ਰਭ' ਸ਼ਬਦ ਹੈ । 14. ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਸ਼ੱਕਰਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਮਤ 1561 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੰਮਤ 1579 ਵਿਚ ਰਹਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਾਉਣ ਵਿਚ ਭਾਈ ਦੋਦਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ (ਕਰੋੜੀ ਮਲ) ਦਾ ਉਦਮ ਹੋਇਆ । ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਮਤ 1596 ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸਨ । 15. ਪਿੰਡ । 16. ਭਾਈ ਦੋਦਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ (ਕਰੋੜੀ ਮਲ) ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲਈ ਇਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ।

ਬੁਢਾ ਰਧਾਵਾ[1] ਸਤਗੁਰ ਕੋ ਮਿਲਾ ।
ਪ੍ਰੀਤ ਵੰਤ ਸੇਵਕ ਅਤ ਭਲਾ ।
ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ[2] ਸੇਵਕ ਨੀਕਾ[3] ।
ਭਾਗੀਰਥ[4] ਸੁਖਦਾਈ ਜੀਅਕਾ । ੧੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪ੍ਰੀਤਵੰਤ[5] ਸੇਵਕ ਸਕਲ[6] ਕਰੇ ਸੇਵਾ ਹਿਤ[7] ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਜੋ ਉਪਜੇ ਅਨ-ਧਨ ਖੇਤ ਸੋ ਜੋ ਆਵੈ ਸੋ ਖਾਇ । ੧੬ ।

ਚੌਪਈ

ਸਾਧਾਰਨ[8] ਸੇਵਾ ਮਨਚਿਤ ਕਰੇ ।
ਖੇਤੀ ਘਰ ਕੀ ਬਿਧ[9] ਅਨਸਰੇ[10] ।
ਅਜਿਤਾ ਰਿਧਾਵਾ[11] ਪ੍ਰੇਮ ਮਨ ਕਰੇ ।
ਸਤਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਧਰੇ । ੧੭ ।
ਬਲਵੰਡੂ[12] ਮਿਰਾਸੀ ਜੰਗਲ ਸੋ ਆਇਆ ।
ਸਦ ਕਰੇ ਭਜਨ ਸਤਗੁਰ ਮਨ ਭਾਇਆ ।
ਖੇਤੀ ਟਹਲ ਗ੍ਰਹ ਕੀ ਸਭ ਕਰੇ ।
ਖੇਤੀ ਦੁਆਰੇ ਕਾਜ ਅਨਸਰੇ । ੧੮ ।
ਬਸੋ ਬਾਸ ਸਤਗੁਰ ਜੀ ਕਰਾ ।
ਲੰਗਰ ਚਲੇ ਕਾਜ ਸਭ ਸਰਾ ।
ਅਥਿਤ[13] ਸਾਧ ਤਹਾ ਚਲ ਆਵੈ ।
ਸੇਵਾ ਹੋਇ ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਪਾਵੈ । ੧੯ ।

---

1. ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਜੋ ਜੈਸਲਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਭੱਟੀ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਮਤ 1563 ਤੋਂ ਸੰਮਤ 1688 ਤਕ ਉਮਰ ਭੋਗੀ । ਸੰਮਤ 1661 ਵਿਚ ਆਪ ਹਰਿਮੰਦਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਮੁਕਰਰ ਹੋਏ । 2. ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ । ਇਹ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਨ ਸੰਧੂ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸਫਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸੇ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ । ਇਸੇ ਪੋਥੀ ਦਾ ਨਾਂ 'ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ' ਸਾਖੀ ਹੈ । 3. ਚੰਗਾ, ਭਲਾ । 4. ਮੈਸਸੀਹਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਸਿਖ ਹੋਇਆ । 5. ਪਿਆਰ ਵਾਲ, ਪ੍ਰੇਮੀ । 6. ਹੁਨਰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ । 7. ਪਿਆਰ । 8. ਮਹਿਤਪੁਰ, ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਤਖਾਣ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਖ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਪਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭੀ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਵੀ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਾਧਾਰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । 9. ਵਾਂਗ । 10. ਕਰੇ । 11. ਅਜਿੱਤਾ ਰੰਧਾਵਾ । 12. 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਕ੍ਰਿਤ ਭਾ: ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਨਾਭਾ, ਅਨੁਸਾਰ ਬਲਵੰਡ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਰਬਾਬੀ ਸੀ 13. ਪਰਾਹੁਣਾ, ਮਹਿਮਾਨ ।

ਸਤਗੁਰ ਧਰਮਸਾਲ ਮੋ ਰਹੇ ।

ਰੋੜੇ ਕੇ ਆਸਨ ਪਰ ਬਹੇ ।

ਚੌਕੀ[1] ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਸਦ ਹੋਇ ।

ਤਹਾਂ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ, ਸੋਕ[2] ਨਹੀ ਕੋਇ । ੨੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕਰਤਾ ਬਸੇ ਵੈਰਾਗ ਜੋਗ ਅਰੁ ਭਗਤ ।
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਪਰਗਟ ਤਹਾ ਗੁਰਚਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੀ ਸਕਤ । ੨੧ ।

ਅਸਤ੍ਰੋਤਰ

ਹਰਿ ਸੰਤ ਰੂਪ ਧਾਰਨੰ ।
ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਬਿਥਾਰਨੰ[4] । ੨੨ ।
ਗਿਆਨ ਖੜਗ[5] ਧਾਰ ਕਰ ਦੁਏਤ[6] ਦੁਸਨ[7] ਮਾਰਨੰ । ੨੩ ।
ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਦਇਆ ਕਰੋ ।
ਚਰਨ ਮੇਰੇ ਹੀਏ[8] ਧਰੋ ।
ਸਰੂਪ ਕੌ ਦਇਆ ਕਰੋ ਭੈ ਸਿੰਧ[9] ਪਾਰ ਉਤਾਰਨੰ । ੨੪ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।—੫੦

---

1. ਚਾਰ ਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ, ਭਜਨ ਮੰਡਲੀ । 2. ਸੋਗ । 3. ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਗੀਤ । 4. ਫੈਲਾਉ । 5. ਤਲਵਾਰ । 1. ਦ੍ਵੈਤ, ਭੇਦ ਭਾਵ । 7. ਅਪਾਧ । 8. ਹਿਰਦਾ । 9. ਸਮੁੰਦਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ[1] ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਲਖੀ ਜੰਗਲ[2] ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਹੈ 'ਮੱਤੇ-ਕੀ-ਸਰਾਇ[3] ।
ਤਹਾ ਬੜੌਟਾ[4] ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਨਤ ਹੈ ਸਭ ਨਾਉ ।੧।

ਚੌਪਈ

ਤਹਾ ਫੇਰੋ ਮਲ[5] ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਰਹੈ ।
ਤ੍ਰਿਹੁਨ[6] ਜਾਤ ਬਡਾ ਸਭ ਕਹੈ ।
ਬਡ ਭਾਗੀ ਸੁਭ ਭਲਾ ਅਚਾਰ ।
ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਸਤ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ।੨।
ਲਹਨਾ[7] ਨਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤ ਬਪ[8] ਧਰਾ ।
ਜਿਨ ਪ੍ਰਗਟ ਜਗਤ ਮੋ ਕਰਾ ।
ਸੁਤਹਿ-ਸਿਧ[9] ਗਿਆਨ ਕੀ ਖਾਨ ।
ਗੰਪ[10] ਕਲਾ ਹੋਇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਿਦਾਨ[11] ।੩।
ਤਿਸ ਪਰਮ[12] ਪੁਰਖ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੋਂ ।
ਅਚਾਰ[13] ਬਿਵਹਾਰ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਬਤਾਵੋਂ ।
ਸਾਂਤਕ ਰੂਪ[14] ਨਹੀਂ ਵੈਰ ਸਨੇਹੁ ।
ਜਗਤ ਪਦਾਰਥ[15] ਸੋਂ ਨਹੀ ਨੇਹੁ ।੪।

---

1 ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 2. ਸਾਬਕ ਰਿਆਸਤ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਤਸੀਲ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਥਾਣਾ ਨੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ 'ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ' ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਨੂੰ "ਲਖੀ ਜੰਗਲ" ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ, ਮਾਲਵੇ (ਜੰਗਲ ਦੇਸ) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਪਦਵੀ। 3. ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ, ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ (ਕੋਈ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ 'ਲਾਜੇ ਕੀ ਸਰਾਇ' ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਜੜਿਆ ਥੇਹ ਉਦਾਸੀ ਨਾਗੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ, ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ-ਅਸਥਾਨ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਕਦਮ ਪੂਰਬ ਵੱਲ 'ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ' ਦੇ ਥੇਹ ਉੱਤੇ ਹੈ । ਇਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। 4. ਬੜੌਟਾ। 5. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ 'ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ' । 6. ਤ੍ਰੇਹਣ. ਤੇਹਣ, ਵਡੇ ਸਰੀਣ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਇਸੇ ਗੋਤ ਵਿਚ ਪਰਗਟੇ ਸਨ। 7. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ। 8. ਸਰੀਰ ਦੇਹ। 9. ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। 10 ਗੁਪਤ । 11. ਅੰਤ ਨੂੰ। 12 ਮਹਾਨ। 13 ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ। 14. ਸਤੋਗੁਣੀ। 15. ਵਸਤਾਂ।

ਨਿਰਾਲੰਭ[1] ਨਿਰਕਲਪ[2] ਬਿਵਹਾਰ ।
ਰਹੇ ਏਕ ਲਿਵ ਸੁਧ ਅਚਾਰ ।
ਗ੍ਰਹ ਘੋੜੀ ਗਊ ਭੈਸ ਰਹੈ ਬੈਲ ।
ਖੇਤੀ ਕਿਰਤ ਲਗੇ ਨਹੀ ਮੈਲ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਲਹਨਾ[3] ਜੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੁਇ, ਦਾਸੂ[4] ਦਾਤੂ[5] ਤਿਨ ਨਾਮ ।
ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਘੋੜੇ ਚੜੇ ਦੇਸ-ਬਿਰਤ[6] ਕਰੇ ਕਾਮ । ੬ ।

ਚਪਈ

ਦੇਸ ਬਿਰਤ ਧਾੜੇ ਸਭ ਜਾਵਹਿ ।
ਲੜੇ ਮਰੇ ਜੀਤਹਿ ਧਨ ਲਿਆਵਹਿ ।
ਗਾਉ[7] ਕੇ ਲੋਕ ਧਾੜੇ ਕੋ ਚਲੇ ।
ਦਾਸੂ ਦਾਤੂ ਚੜ ਤਿਨ ਸੰਗ ਮਿਲੇ । ੭ ।
ਚੜ ਗਏ ਬਿਦੇਸ, ਤਹਾ ਭਈ ਲੜਾਈ ।
ਸਭ ਲੜ ਮੁਏ ਕਛੁ ਖਬਰ ਨ ਪਾਈ ।
ਭਏ ਖਿਮਾਵੰਤ[8] ਕਛ ਸੁਨੀ ਨ ਕਹੀ ।
ਦੋਨੋ ਸੁਤ ਕੀ ਇਹ ਬਿਧ ਭਈ । ੮ ।
ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਜ੍ਵਾਲਾ[9] ਕੋ ਚਲੇ ।
ਭਏ ਇਕਤ੍ਰ ਸੰਗ ਸਭ ਮਿਲੇ ।
ਲਹਨਾ[10] ਜੀ ਭਏ ਸੰਗ ਤਿਆਰ ।
ਚੜੇ ਘੋੜੀ ਭਏ ਸੰਗ ਸਵਾਰ । ੯ ।
ਨਿਹਕਾਮ[11] ਕਰੀ ਦੇਵੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ।
ਮਿਲੇ ਗੁਰਸੰਤ ਅਰਥ[12] ਨਹੀ ਦੂਜਾ ।
ਕਰ ਦੇਬੀ ਪੂਜਾ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਸਭ ਚਲੇ ।
ਕਰਤਾਰਪੁਰ[13] ਨਿਕਟ ਸੰਗ ਭਏ ਖਲੇ । ੧੦ ।

---

1. ਨਿਰ +ਆਲੰਬ – ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਰੇ ਦੇ । 2 ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 3. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 4. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੋ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ 1581 ਵਿਚ ਖਡੂਰ ਜਨਮੇ । 5, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੋ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ 1594 ਵਿਚ ਖਡੂਰ ਜਨਮੇ । 6. ਭਾਵ ਲੁਟ ਮਾਰ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । 7 ਪਿੰਡ । †ਪਾਠੰਤਰ ਦੇਖ । 8. ਸਮਾਈ ਦੇ ਧਰਨ ਕਰਤਾ । 9. ਜੁਆਲਾ ਮੁਖੀ, ਜ਼ਿਲੇ ਕਾਂਗੜੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਹਰੀਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜੋ ਕਾਂਗੜੇ ਤੋਂ 22 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅਤੇ ਨਾਦੋਨ ਤੋਂ 11 ਮੀਲ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ । ਇਥੇ ਪਹਾੜ ਵਿਚੋਂ ਗੈਸ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਜੁਆਲਾ (ਲਾਟ) ਨਿਕਲਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਨਾਮ ਪਾਇਆ । 10. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 11 ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ । 12. ਪਰਯੋਜਨ, ਮਤਲਬ । 13. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 14 ਪੰਨਾ 281 ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਹਰ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਮਿਲੈ ਸੰਤ ਬਡ ਭਾਗ ।
ਮਿਲੇ ਸੰਤ ਹਰਿ ਜੀ ਮਿਲੇ ਛੁਟੀ ਮੋਹਿ ਨੀਂਦ ਮਨ ਜਾਗ । ੧੧ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਲਹਨਾ[1] ਜੀ ਮਨ ਅਨਭੈ[2] ਆਈ ।
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨ ਭਾਈ ।
ਠਾਢੇ[3] ਹੋਇ ਮਨ ਧਰਾ ਧਿਆਨ ।
ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੀ ਜਾਨ । ੧੨ ।
ਉਠ ਚਲੇ ਦਿਆਲ ਲਹਨੇ ਕੋ ਲੈਨ ।
ਪੂਛਿਆ ਮਾਤਾ ਬੋਲੀ ਬੈਨ[4] ।
ਹੇ ਸੁਤ[5] ਕਹਾ ਚਲੇ ਇਹ ਕਾਲ ।
ਮਤ ਲਗੇ ਧੂਪ ਜੀਉ ਹੋਇ ਬਿਹਾਲ । ੧੩ ।
ਸੁਨ ਹਸੇ ਦਿਆਲ ਬੋਲੇ ਗੁਨਗੁਨੀ[6] ।
ਆਇਆ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਕਾ ਧਨੀ ।
ਇਹ ਕਹੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਗ[7] ਚਲੇ ।
ਜਹਾਂ ਥੇ ਲਹਨਾ ਜੀ ਤਹ ਭਏ ਖਲੇ । ੧੪ ।
ਤਹਾ ਲਹਨਾ ਜੀ ਪੂਛਨ ਕੀਨਾ ।
ਕਹਾ ਰਹੇ ਤਪਾ[8] ਨਾਨਕ ਪਰਬੀਨਾ[9] ।
ਹਮਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਅਭਲਾਖਾ[10] ।
ਕਰੇ ਦਰਸਨ ਜੋ ਪਾਵੈ ਸਾਖਾ । ੧੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਠਾਢੇ[11] ਤਹਾ ਬੋਲ ਬਚਨ ਕਰ ਭਾਉ[12] ।
ਹਮ ਭੀ ਜਾਨਾ ਹੈ ਤਹਾਂ, ਤੁਮ ਸਗ ਹਮਾਰੇ ਆਉ । ੧੬ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗੇ ਹੋਇ ਚਲੇ ।
ਲਹਨਾ ਜੀ ਪਾਛੇ ਹੋਇ ਪਿਲੇ[13] ।
ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਿਜ ਦੁਆਰੇ ਗਏ ।
ਅੰਤਰਿ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ ਬਚਨ ਇਹ ਕਹੇ । ੧੭ ।
ਈਹਾ ਘੋੜੀ ਬੰਧ ਅੰਤਰ ਤੁਮ ਆਵੋ ।

---

1. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 2 ਆਤਮ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਕਾਸ਼ । 3. ਸਥਿਤ । 4. ਵਰਤ । 5. ਪੁੱਤਰ । 6. ਭਵ ਗੁਣਾ ਵਾਲਾ । 7. ਰਸਤਾ । 8. ਤਪਸਵੀ । 9. ਨਿਪੁਣ, ਚਤੁਰ । 10. ਖਾਹਿਸ਼ । 11. ਖਲੋਤੇ । 12. ਪਰੇਮ । 13. ਚਲੇ ।

ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਤਪਾ[1] ਦਰਸਨ ਤੁਮ ਪਾਵੌ ।
ਘੋੜੀ ਬਾਂਧ ਅੰਤਰ ਕੋ ਪੈਠੇ[2] ।
ਜਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਠੇ । ੧੮ ।
ਦੇਖਤ ਦਰਸਨ ਭਏ ਖੁਸਾਲ ।
ਪਰਸਤ[3] ਚਰਨ ਮਨ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ।
ਵਹੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਹਮ ਸੰਗ ਆਏ ।
ਭਈ ਅਵਗਿਆ[4] ਹਮ ਬੂਝ ਨਾ ਪਾਏ । ੧੯ ।
ਹਮ ਸਵਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਿਆਦੇ ।
ਚਲੇ ਆਏ ਸੰਗ ਹਮ ਨ ਪਛਾਤੇ ।
ਯਹ ਭਈ ਅਨੁਚਿਤ[5] ਘਰ ਫਿਰ ਚਲੇ ।
ਹੋਇ ਸੇਵਕ ਭਾਇ ਆਇ ਫਿਰ ਮਿਲੇ । ੨੦ ।

ਸੋਰਠਾ

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨੀ ਸੇਵਕ ਜੀਅ ਕੀ ।
ਭਈ ਸੰਕਾ ਇਹ ਕਾਲ ਫਿਰ ਆਵੇਗੇ ਪਾਸ ਹਮ । ੨੧ ।

ਚੌਪਈ

ਫਿਰ ਚਲੇ ਲਹਨਾ[6] ਜੀ ਸੰਗ ਸੋ[7] ਮਿਲੇ ।
ਨਿਜ ਗ੍ਰਹ ਗਏ ਬਿਚਾਰ ਕੀਆ ਭਲੇ ।
ਚਲੇ ਸੇਵਕ ਭਇ ਤਪਾ[8] ਜੀ ਪਾਸ ।
ਸਾਧ ਸੰਗ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਆਸ । ੨੨ ।
ਮਿਥਿਆ[9] ਹੈ ਸਭ ਜਗਤ ਪਦਾਰਥ ।
ਸਤ ਸੰਗ ਪਾਵੈ ਪਰਮਾਰਥ ।
ਨਿਜ ਘਰਨੀ[10] ਸੋਂ ਬਾਤ ਯਹ ਕਹੀ ।
ਵੇ ਪਰਮ ਪਤਿ-ਬਰਤੀ ਕਹੀ ਸਤ ਸਹੀ । ੨੩ ।
ਤਬ ਲਹਨਾ[11] ਜੀ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ ।
ਲੀਆ ਲੋਨ ਚਟਾਈ ਬਾਂਧ ਗਠਾਰੀ[12] ।
ਘਰ ਕਾ ਕਾਮ ਭਾਣਜੇ ਕੋ ਸੌਂਪਾ ।
ਮਨ ਮੌ ਉਠੀ ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਚੋਪਾ[13] । ੨੪ ।

---

1. ਤਪਸਵੀ । 2. ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ । 3. ਛੁਹ ਕੇ : 4. ਅਨਾਦਰ, ਅਪਮਾਨ । 5. ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ । 6. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 7. ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ । 8. ਤਪਸਵੀ । 9. ਅਸੱਤ, ਬਿਨਸਨਹਾਰ । 10. ਪਰਮ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ, ਮੁਕਤੀ । 11. ਇਸਤ੍ਰੀ । 12. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 13. ਗਠੜੀ

ਕਰ ਬਿਨੋ ਭਾਨਜੇ ਬਾਤ ਬਤਾਈ ।
ਹਮ ਚਲ਼ੇ ਸੰਗ ਲੇ ਚਲਹ ਚਟਾਈ ?
ਕਹਾ ਲਹਨਾ ਜੀ ਜਿਸ ਮਿਲੇ ਖਜਾਨਾ ।
ਵੋ ਲੇਵੇ ਆਪ ਦੇਵੈ ਨਹੀ ਆਨਾ । ੨੫ ।

ਸੋਰਠਾ

ਭਾਨਜੇ ਕੋ ਸਭ ਸਮਝਾਇ ਲੀਆ ਲੋਨ ਚਟਾਈ ਸੀਸ ਧਰ ।
ਮਗ[1] ਚਲੇ ਹੋਇ ਨਾਗੇ ਪਾਇ ਸਤਗੁਰ ਮਨ ਧਿਆਨ ਕਰ । ੨੬ ।

ਚੌਪਈ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ[2] ਪਹੁਚੇ ਨਗ੍ਰ ਮੋਂ ਗਏ ।
ਮਾਤਾ ਜੀ[3] ਕੀ ਚਰਨੀ ਪਏ ।
ਧਰ ਲੋਨ ਚਟਾਈ ਪੂਛੀ ਬਾਤ ।
ਕਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੇ ਜਗ-ਮਾਤ[4] । ੨੭ ।
ਕਹਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖੇਤ ਸੁਹਾਵੈਂ[5] ।
ਹੋਇ ਮਿਲਾਪ ਉਹਾ ਜੋ ਜਾਵੈ ।
ਰਾਖ ਚਟਾਈ ਖੇਤ ਪਰ ਗਏ ।
ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਚਰਨਨ ਪਰ ਪਏ । ੨੮ ।
ਦੇ ਅੰਕਮਾਲ[6] ਸੁਖ ਪੂਛਾ ਬੈਨ ।
ਲਹਨਾ ਦੇਖ ਸੀਤਲ ਭਏ ਨੈਨ ।
ਪ੍ਰਭ ਕਰੋ ਟਹਲ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ।
ਕਹਾ : ਜੋ ਸਭ ਕਰੇਂ ਕਰੋ ਤੁਮ ਸੋਇ । ੨੯ ।
ਖੇਤ ਸੋਹਿ ਲਹਨਾ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ।
ਦੇਖ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਬਚਨ ਬਖਾਨੇ ।
ਨਿਕਸਾ ਨਦੀਨ[7] ਬੰਧ ਲੇ ਚਲੋ ।
ਅੰਗਨ[8] ਮੋ[9] ਭੈਸ ਰਹੈ ਤਹਾ ਡਾਲੋ । ੩੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰਵਤ[10] ਜਲ ਕੀਚ[11] ਨਦੀਨ[12] ਸੋ ਬਾਧ ਲੀਨ ਸਿਰ ਪੋਟ[13] ।
ਬਸਤ੍ਰ ਕੀਚ ਭਰੇ ਸੁਧ ਨਹੀ, ਦੇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਚੋਟ । ੩੧ ।

---

1. ਰਾਹ, ਰਸਤਾ । 2. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 14 ਪੰਨਾ 281 । 3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ । 4. ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ । 5. ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ । 6. ਅੰਕਪਾਲੀ, ਜੱਫੀ । 7 ਖੇਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ । 8. ਵਿਹੜਾ । 9. ਵਿਚ । 10. ਟਪਕਦਾ ਹੈ, ਚੂੰਦਾ ਹੈ । 11. ਗਾਰਾ । 12. ਖੇਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ। 13. ਪੰਡ ।

ਚੌਪਈ

ਬਾਂਧ ਪੋਟ[1] ਸੀਸ ਲੇ ਧਰਾ ।
ਸ੍ਰਵਤ[2] ਜਲ ਕੀਚ[3] ਬਸਤ੍ਰ ਪਰ ਪਰਾ ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਸਤ੍ਰ ਕੀਚ ਭਰੇ ਦੇਖਾ ।
ਹੋਇ ਸਕੋਪ[4] ਕਹਾ ਬਚਨ ਬਸੇਖਾ[5] । ੩੨ ।

ਜੋ ਧਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦਰਸਨ ਕੋ ਆਵੈ ।
ਤਾ ਕੋ ਸੁਤ[6] ਐਸੀ ਟਹਲ ਬਤਾਵੈ ।
ਜਾਮਾ ਪਾਗ[7] ਕੀਚ ਸੋ ਭਰੇ ।
ਕੁਲ[8], ਜਾਤ ਪਾਤ ਬਿਚਾਰ ਨ ਕਰੇ । ੩੩ ।

ਸੁਨ ਹਸੇ ਦਿਆਲ ਮੁਖ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਮ ਮਰਮ[9] ਨ ਜਾਨਾ ।
ਮੈ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰ ਧਾਰਾ ।
ਵਹ ਕੀਚ ਜਲ ਨਹੀ, ਕੇਸਰ ਸਿਰ ਡਾਰਾ । ੩੪ ।

ਇਹੁ ਲਹਨਾ[10] ਮੈ ਇਸ ਕਾ ਦੇਨਾ ।
ਕਹੋਂ ਸਤ ਮਿਥਿਆ[11] ਨਹੀ ਬੈਨਾ[12] ।
ਇਨ ਕੀ ਮੋ ਸੋ ਹੈ ਬਿਧ ਬਨੀ ।
ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਕੋ ਆਇਓ ਧਨੀ[13] । ੩੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੇਰੀ ਇਨ ਸੋ ਬਨ ਰਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਾਤਨ[14] ਪ੍ਰੀਤ ।
ਮੈਂ ਇਨ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਬਸੋ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਤ[15] ਮੀਤ । ੩੬ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੧

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

---

1. ਪੰਡ । 2. ਟਪਕਦਾ ਹੈ । 3. ਗਾਰਾ । 4. ਗੁੱਸੇ । 5. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ । 6. ਪੁਤ੍ਰ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) । 7. ਲਿਬੜਨਾ । 8. ਖਾਨਦਾਨ । 9. ਭੇਤ । 10. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇੱਥੇ ਦੋ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—(1) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । (2) ਲੈਣਾ । 11. ਝੂਠ । 12. ਬਾਤ, ਸ਼ਬਦ । 13. ਮਾਲਿਕ । 14. ਬਹਤ ਪੁਰਾਣੀ । 15. ਸੱਚਾ, ਪ੍ਰਤੱਖ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਨਿਤ ਕਰਮ[1] ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ[2] ਹੋਇਗੀ :--

ਦੋਹਰਾ

ਉਤਮ ਰਹਨੀ ਸੰਤ ਕੀ ਸੁਖ ਦਾਇਕ ਦੁਇ ਲੋਕ ।
ਲੇਸ[3] ਕਲੇਸ[4] ਤਾ ਮੋ ਨਹੀ, ਨਹੀ ਪੁੰਨ ਅਰ ਦੋਖ[5] । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਪਹਰ ਰਾਤ ਪਿਛਲੀ ਜਬ ਰਹੇ ।
ਜਾਗ੍ਰਤ ਬਿਰਤ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਗਹੇ ।
ਕਰ ਸੌਚਾਚਾਰ[6] ਨਦੀ ਕੋ ਜਾਵੈ ।
ਲਹਨਾ[7] ਜੀ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈਂ[8] । ੨ ।
ਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਠਾਢੇ[9] ਕੰਠੇ[10] ਰਹੈ ।
ਸਤਗੁਰ ਜਲ ਮੈ ਤਪ ਬ੍ਰਿਤ ਗਹੈ[11] ।
ਕੰਠ ਪ੍ਰਮਾਨ ਜਲ[12] ਨਿਸ[13] ਬੀਤਾਵੈ ।
ਹੋਇ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ[14] ਬਾਹਰ ਜਲ ਆਵੈ । ੩ ।
ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰ ਪੁਨ[15] ਗ੍ਰਿਹ ਮੈ ਆਇ ।
ਕੋਠੜੀ ਭੀਤਰ ਬੈਠੇ ਜਾਇ ।
ਨਿਜ ਆਤਮ[16] ਮਹਿ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਭ ਧਾਰੈ ।
ਪਰਮ ਆਤਮ ਸਭ ਸਗਤ ਬਿਚਾਰੈ । ੪ ।
ਪੁਨ[17] ਬਾਹਰ ਆਵੈ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇ ।
ਬਜੈ ਰਬਾਬ[18] ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ[19] ਸੋਇ ।
ਬਲਵੰਡ[29] ਭਜਨ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ।
ਕਰੈ ਭਜਨ ਪਹਰ ਏਕ ਬੀਤਾਵੈ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਦਿਆਲ ਕੇ ਲੰਗਰ ਹੋਤ ਤਯਾਰ ।
ਆਵੈਂ ਸਾਧ ਅਥਿਤ[21] ਤਹਾ ਖਾਇ ਭੋਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁਖ ਸਾਰ । ੬ ।

---

1. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ । 2. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 3. ਪਿਆਰ । 4. ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ । 5. ਪਾਪ । 6. ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ, ਟਫਾ ਹਾਜਤ । 7. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 8. ਜਾਂਦੇ । 9. ਖੜੇ । 10. ਕੰਢੇ । 11. ਤਪ ਦਾ ਵ੍ਰਤ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦੇ, ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ । 12. ਗਲ ਤਕ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ । 13. ਰਾਤ । 14. ਸਵੇਰਾ । 15. ਫੇਰ । 16. ਜੀਵਾਤਮਾ । 17. ਫੇਰ । 18. ਤਾਰ ਅਤੇ ਤੰਦ ਦਾ ਇਕ ਵਾਜਾ ਜੋ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸਾਜ ਸੀ । 19, ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਯੋਗੀ ਦਸਮਦੁਆਰ ਵਿਚ ਸੁਣਦੇ ਹਨ । 20 ਦਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 457 । 21. ਪਰਾਹੁਣਾ ।

ਚੌਪਈ

ਤਹਾ ਬਾਗ ਬਕਾਇਨ[1] ਕਾ ਪ੍ਰਭ ਲਾਇਆ ।
ਵੈ ਸੁਖ ਅਸਥਾਨ ਤਹਾ ਸੀਤਲ ਛਾਇਆ ।
ਦੁਪਹਰ ਕੌ ਬਾਬਾ ਤਹਾ ਬਿਰਾਜੈ ।
ਸੀਤਲ ਸੁਗੰਧ ਪਵਨ ਤਹ ਰਾਜੈ[2] । ੭ ।

ਲਛਮੀ[3] ਰੂਪ ਖੇਤ[4] ਕਾ ਧਾਰ ।
ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਤਗੁਰ ਕੇ ਦੁਆਰ ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤ ਦੇਖਨ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਜਾਵੈ ।
ਤਹਾ ਹੋਇ ਭਜਨ ਸੁਖ ਦਿਨ ਬੀਤਾਵੈ ! ੮ ।

ਸੰਧਿਆ[5] ਸਮਾ ਕਰ ਭਜਨ ਬਤੀਤੈ ।
ਹੋਹਿ ਰਾਤ ਇਕਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤੇ ।
ਹੋਇ ਨਿਰਬਾਨ[6] ਕੀਰਤਨ ਅਖੰਡ[7] ।
ਗਾਵੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਗਤ ਬਲਵੰਡ[8] । ੯ ।

ਅਰਧ[9] ਰਾਤ੍ਰ ਤਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇ ।
ਪਨ[10] ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੇ ਪਲੰਘ ਪਰ ਸੋਇ ।
ਇਹ ਜੁਗਤ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹੋਇ ਬਿਤੀਤ ।
ਸਦ ਹੋਇ ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਨਿਤ ਨੀਤ । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਲਹਨਾ[11] ਜੀ ਠਾਡੇ[12] ਰਹੈ ਪ੍ਰਭ ਸਨਮੁਖ[13] ਦਿਨ ਰੈਨ ।
ਨਿਤ ਕਰਮ ਇਹ ਬਿਧ ਸਦਾ ਹੋਤ ਸਦਾ ਸੁਖ ਚੈਨ । ੧੧ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੨

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੌ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

---

1. 2. ਪਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ । 3. ਦੌਲਤ ਦੀ ਦੇਵੀ ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਸੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਕਲਪਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਂ ਇੰਦਰਾ, ਜਲਧਿਜਾ ਅਤੇ ਪਦਮਾ ਵੀ ਹਨ । ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਆਕੇ ਨਿਤ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ । 4. ਇਸਤ੍ਰੀ । 5. ਸੰਝ, ਸ਼ਾਮ । 6. ਸ਼ਾਂਤ । 7. ਅਤੁੱਟ । 8. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 457 । 9. ਅੱਧੀ । 10. ਫੇਰ । 11 ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 12. ਖਲੋਤੇ, ਖੜੇ । 13. ਸਾਹਮਣੇ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਮਨਾਬਾਦ[1] ਲਾਲੋ[2] ਬਾਢੀ[3] ਕੇ ਘਰ ਆਵੈਗੇ । ਗੁਰਸੂ ਖਹੇਰੜ ਖਤੀ ਪਿਤਾ ਕੀ ਧਰਮਸਾਤ[4] ਕੀਆ । ਲਾਖ ਗਊ ਦਾਨ ਦੀਆ ਤਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਇ ਕਰ ਚਰਿਤ ਦਿਖਾਇ ਉਸ ਕਾ ਕਲਿਆਨ ਕੀਆ ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ[4] ਹੋਇਗੀ: --

ਦੋਹਰਾ

ਲਾਲੋ ਬਾਢੀ[6] ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਗਏ ਲੇ ਸੰਗੀ ਸਭ ਸੰਗ ।
ਕੀਆ ਪਰ ਉਪਕਾਰ[7] ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਰਸਾਰਥ[8] ਭਇਆ ਅਭੰਗ[9] । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਲਾਲੋ ਕੇ ਆਏ ਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਲੀਏ ਲਹਨਾ[10] ਬੁਢਾ ਸਾਧਾਰਨ[11] ਨਾਲ ।
ਬਲਵੰਡ[12] ਰਬਾਬੀ[13] ਆਇਆ ਸੰਗ ।
ਭਈ ਭੇਟ ਲਾਲੋ ਹਰਿ ਰੰਗ । ੨ ।
ਭਇਆ ਪ੍ਰਸੰਨ ਲਾਲੋ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ।
ਜਿਮ ਰਵਿ[14] ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਮਲ ਦਲ[15] ਸਰਸਨ[16] ।
ਲਾਲੋ ਸਾਧ ਬਡਾ ਸੰਤੋਖੀ[17] ।
ਕਰ ਧਰਮ ਮਜੂਰੀ ਕਾਇਆ ਪੋਖੀ[18] । ੩ ।
ਤ੍ਰੀਆ[19] ਤਾਕੀ* ਬਡੀ ਸੁਜਾਨ[20] ।
ਭਰਤਾ[21] ਕੋ ਜਾਨੇ ਭਗਵਾਨ ।
ਮਿਲੇ ਪੈਸਾ ਤਬ ਅੰਨ ਲੇ ਖਾਵੈ ।
ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਾਗ ਚੁਗ ਲਿਆਵੈ* । ੪ ।

---

1 ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 9, ਪੰਨਾ 440 । 2. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 2, ਪੰਨਾ 443 । 3. ਬਢਈ, ਤਖਾਣ । 4. ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪਾਤਕ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ । 5. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 6. ਬੜਈ ਤਖਾਣ : 7. ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਕੰਮ । 8. ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉੱਦਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਦਮ । 9. ਪੂਰਣ । 10. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ । 11. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 4 ਪੰਨਾ 457 । 12 ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8. ਪੰਨਾ 457 । 13. ਰਬਾਬ (ਇਕ ਸਾਜ) ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ । 14. ਸੂਰਜ । 15. ਕੌਲ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ । 16. ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । 17. ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਸਬਰ ਵਾਲਾ । 18. ਪਾਲੀ । 19. ਇਸਤ੍ਰੀ । 20. ਸਿਆਣਾ । 21. ਪਤੀ । *ਇਹ ਤੁਕ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ।

ਕਰ ਉਦਮ ਤ੍ਰਿਆ[1] ਸਾਗ ਚੁਨ ਲਿਆਈ ।
ਬਿਨ ਲੋਨ[2] ਪਕਾਇ ਪਿੰਡੀ[3] ਖੰਧਾਈ ।
ਦੁਇ ਦੁਇ ਪਿੰਡੀ ਸਭ ਆਗੇ ਧਰੀ ।
ਸਭ ਖਾਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੇ[4] ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰਸੂ ਜਗ[5] ਕੀਆ ਪਿਤਾ ਹਿਤ ਲਾਖ ਗਊ ਕਰ ਦਾਨ ।
ਲਖ ਬ੍ਰਹਮਨ ਨਵੰਤਨ ਕੀਆ[6] ਬਿਧਵਤ[7] ਬੇਦ ਪ੍ਰਮਾਨ[8] । ੬ ।

ਚੋਪਈ

ਤਿਨ ਸਨਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਏ ।
ਤੁਰਤ ਨਿਵੰਤਨ[9] ਦੀਆ ਪਠਾਏ[10] ।
ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇਵਤਾ[11] ਨਹੀ ਮਾਨਾ ।
ਹਮ ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਹੀ ਖਾਵੈ ਧਾਨਾ[12] । ੭ ।
ਤਬ ਗੁਰਸੂ ਲਾਲੋ[13] ਕੋ ਕਹਾ ਸੁਨਾਈ ।
ਜੋ ਬਾਬਾ[14] ਜਗ-ਭੋਜ[15] ਨਹੀ ਖਾਈ ।
ਤਬ ਤੁਮ ਈਹਾ ਰਹਨਿ ਨਹੀ ਪਾਵੋ ।
ਹਮਰਾ ਨਗਰ ਤਿਆਗ ਉਠ ਜਾਵੋ । ੮ ।
ਜਬ ਯਹ ਜੁਗਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਨੀ ।
ਸੁਨ ਹਸੇ ਬਹੁਤ ਜਗ ਗੁਨਗੁਨੀ[16] ।
ਕਹ ਪਠਾ[17] ਦਿਆਲ ਹਮ ਭੋਜਨ ਖਾਵੈ ।
ਲਾਲੋ ਕੋ ਮਤ ਕੋਊ ਸੰਤਾਵੈ[18] । ੯ ।
ਗੁਰਸੂ ਜਗ ਅਰੰਭਨ ਕੀਨਾ ।
ਲਾਖ ਗਊ ਸੰਕਲਪ[19] ਕਰ ਦੀਨਾ ।
ਅਰ ਸਭ ਕੋ ਭੋਜਨ ਪਰਸਾਇਆ[20] ।
ਸਭ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਬਾਬੇ ਨਹੀ ਖਾਇਆ । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰਸੂ ਦੇਖ ਪੁਛਨ ਲਗਾ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮਨ ਭੋਜਨ ਖਾਇ ।
ਤੁਮ ਸਾਧ ਭੋਜਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੋ ਮੋਹ ਦੂਖਨ[21] ਕਵਨ ਲਗਾਇ । ੧੧ ।

---

1. ਇਸਤ੍ਰੀ । 2. ਲੂਣ, ਨਮਕ । 3. ਪਿੰਨਾ । 4. ਰੱਜ ਗਏ । 5. ਯੱਗ । 6. ਨਿਉਂਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ । 7. ਬਿਧਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ । 8. ਮਰਯਾਦਾ । 9. ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ, ਨਿਉਂਦਾ । 10. ਭੇਜਣਾ । 11. ਨਿਉਂਦਾ । 12. ਧਾਨ, ਅੰਨ । 13. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 5, ਪੰਨਾ 273 । 14. ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 15. ਯੱਗ ਦਾ ਭੋਜਨ । 16. ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ । 17. ਭੇਜਿਆ । 18 ਦੁਖੀ ਕਰੇ । 19. ਭਾਵ ਦਾਨ ਕਰਨਾ । 20. ਪਰੋਸਿਆ । 21. ਦੋਸ਼ ਅਵਗੁਣ ।

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰਸੂ ਸਮਝਾਵੈ ।
ਇਹੁ ਰਕਤ[1] ਭੋਜਨ ਹਮ ਕੈਸੇ ਖਾਵੈ ।
ਭਇਆ ਕੋਪਵੰਤ[2] ਯਹ ਬਚਨ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਤੁਮ ਕੋ ਲਾਲੋ ਘਰ ਅਧਕਾਰਾ[3] । ੧੨ ।
ਹਮ ਛਤ੍ਰੀ ਕਾ ਭੋਜਨ ਨਹੀ ਖਾਵੇ ।
ਲਾਲੋ ਬਢਈ[4] ਸੂਦਰ ਘਰ ਖਾਵੇ ।
ਪ੍ਰਭ ਭੋਜਨ ਲਾਲੋ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ।
ਤੁਮ ਦੇਉ ਦਿਖਾਇ ਲਗੇ ਇਕੁ ਲਹਮਾ[5] । ੧੩ ।
ਤਬ ਸਤਗੁਰ ਲਾਲੋ ਕਾ ਸਾਗੁ ਮੰਗਾਇਆ ।
ਜੋ ਰਾਤ ਕੋ ਰਾਖਾ ਥਾ ਕਛੁ ਖਾਇਆ ।
ਲੇ ਪਿੰਡੀ[6] ਸਾਗ ਕਰ[7] ਮਾਹਿ ਦਬਾਈ ।
ਸ੍ਰਵਤ[8] ਦੂਧ ਤਾ ਮੋ ਅਧਕਾਈ[9] । ੧੪ ।
ਭੋਜਨ-ਜਗ[10] ਕਰ[11] ਮੋ ਲੇ ਮਲਾ ।
ਰਕਤ[12] ਕੀ ਧਾਰਾ ਤਾ ਸੋ ਚਲਾ ।
ਦੇਖਾ ਗੁਰਸੂ ਬਿਸਮ[13] ਹੋਇ ਗਇਆ ।
ਦੇਖ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਪਇਆ । ੧੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪੁਨ[14] ਚਰਨ ਪਰੈ ਦੇਖਾ ਚਰਿਤ੍ਰ[15] ਨਿਜ[15] ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕਾ ਹਾਲ ।
ਲੋਕ-ਪਿਤ੍ਰ[17] ਤਾ ਕੋ ਲਗੇ ਮਾਰ ਹੋਤ ਬਿਹਾਲ । ੧੬ ।

ਚੌਪਈ

ਕਰ ਹੁਕਮ ਇਕਤ੍ਰ ਸਮਗ੍ਰੀ ਕੀਨੀ ।
ਬਿਨ ਮੋਲ ਗਊ ਲਈ ਛੀਨੀ ।
ਉਨ ਕੇ ਪਿਤ੍ਰ ਇਨ ਪਿਤਰਨ ਮਾਰੇ ।
ਸੌਦਾ ਪੈਜਾਰ[18] ਤਾ ਕੇ ਸਿਰ ਝਾਰੇ । ੧੭ ।
ਦੇਖ ਗੁਰਸੂ ਸਿਥਲ ਹੋਇ ਗਏ ।

---

1. ਲਹੂ । 2. ਕਰੋਧ ਵਾਲਾ । 3. । 4. ਤਖਾਣ । 5. ਛਿਨ । 6. ਪਿੰਨਾ । 7. ਹੱਥ । 8. ਟਪਕਿਆ । 9. ਬਹੁਤ । 10. ਯੱਗ ਦਾ ਭੋਜਨ । 11 ਹੱਥ । 12. ਲਹੂ । 13. ਹੈਰਾਨ । 14. ਫੇਰ । 15. ਹਾਲ, ਵਿਰਤਾਂਤ । 16 ਆਪਣੇ । 17. ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਤਰ । 18. ਜੁੱਤੀ ।

ਕਰ[1] ਜੋਰ ਬਿਰਤੰਤ[2] ਬਬੇ ਸੋ ਕਹੇ ।
ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਇਹ ਕੈਸੀ ਬਿਧ ਭਈ ।
ਕਰਤ ਧਰਮ ਪਾਪ ਪ੍ਰਗਟਈ । ੧੮ ।
ਮੁਸਕਾਇ[3] ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ ।
ਕਠਨ ਹੈ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ[4] ਅਧਕਾਰਾ ।
ਜੋ ਮੈ ਕਹੋਂ ਤੁਮ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰੋ ।
ਮਿਟੇ ਪਾਪ ਹੋਇ ਪਿਤ੍ਰ ਉਧਾਰੋ । ੧੯ ।

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰਸੂ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :—

ਸਲੋਕ ਮ: ੧

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ[5] ਘਰ ਮੁਹੈ[6] ਘਰੁ[7] ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ।
ਅਗੈ[8] ਵਸਤੁ ਸਿਞਾਣੀਐ[9] ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ ।
ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ[10] ਏਹ ਕਰੇਇ ।
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ ।

ਚੌਪਈ

ਗੁਰਸੂ ਏਹ ਸਲੋਕ ਜਬ ਸੁਨਾ ।
ਕਰ ਬਿਚਾਰ ਨਿਜ ਮਾਥਾ ਧੁਨਾ ।
ਸਿਰ ਚਰਨ ਰਾਖ ਕਰ ਬਿਨੇ ਉਚਾਰਾ ।
ਮਮ[11] ਪਿਤਰਨ ਕਾ ਕਰੋ ਉਧਾਰਾ । ੨੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਿਨ ਸੋ ਲਈ ਸਮਗ੍ਰੀ[12] ਅਰੁ ਗਊ ਕਰੀ ਲੇ ਦਾਨ ।
ਸਭ ਕਾ ਹਿਸਾਬ ਅਬ ਹੀ ਕਰੋ ਦੇਵੋਂ ਸਭ ਗਿਨ ਦਾਮ । ੨੧ ।

ਚੌਪਈ

ਸਭ ਕੋ ਗਨ[13] ਕੇ ਦੀਜੈ ਦਾਮ ।
ਤਬ ਹੋਇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਗ ਅਭਿਰਾਮ[14] ।
ਪਾਵਹਿ ਸਭ ਮੋਲ ਹੋਇ ਜੈਕਾਰ ।
ਤੁਮ ਪਿਤ੍ਰਨ[15] ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰ । ੨੨ ।
ਤਬ ਗੁਰਸੂ ਦੀਵਾਨ ਬੁਲਾਇਆ ।
ਕਰ ਹਿਸਾਬ ਸਭ ਕੋ ਦਿਲਵਾਇਆ ।

---

1. ਹੱਥ । 2. ਹਾਲ । 3. ਹੱਸ ਕੇ । 4. ਭਾਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਸਫ਼ ਦਾ ਬੋਧ 5. ਚੋਰ । 6. ਲੁੱਟੇ 7. ਘਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰ ਚੁਕੇ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ । 8. ਭਾਵ ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ । 9. ਪਛਾਣੀ ਜਾਏਗੀ । 10. ਇਨਸਾਫ਼ । 11. ਮੇਰੇ । 12. । 13. ਗਿਣ । 14. ਸੁੰਦਰ, ਅਨੰਦਦਾਇਕ । 15. ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ।

ਪਾਇ ਮੌਲ ਸਭ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਭਇਆ ਪਾਵਨ[1] ਜੱਗ ਜਗਤ ਕਹਾ ਧੰਨ । ੨੩ ।
ਪ੍ਰਭ ਲੇ ਭੋਜਨ ਕਰ[2] ਮਾਹਿ ਦਬਾਇਆ ।
ਭ੍ਰਵਥ ਦੂਧ ਗੁਰਸੂ ਦਿਖਲਾਇਆ* ।
ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਹਾ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਗੁਰਸੂ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ ।੨੪ ।
ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਕੋ ਚਲੇ ।
ਕਰ ਜੋੜ ਗੁਰਸੂ ਆਗੇ ਭਏ ਖਲੇ ।
ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਖੁਸੀ ਤਿਸ ਕਰੀ ।
ਗੁਰਸੂ ਕੀ ਪੂਰੀ ਜਗ ਪਰੀ । ੨੫ ।

ਸੋਰਠਾ

ਪਾਰਸ[3] ਹੈ ਜਗ ਸੰਤ, ਜਾਹਿ ਛੁਹੈ ਕੰਚਨ[4] ਕਰੇ ।
ਜੋ ਲੇਵਤ ਤਿਨ ਮੰਤ[5], ਮੁਕਤ ਭੁਗਤ ਤਾ ਕੋ ਮਿਲੈ । ੨੬ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੩

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਅਚਲ-ਤੀਰਥ[6] ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ ਭੰਗਰ ਨਾਥ[7] ਸੋਂ ਚਰਚਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੰਤ ਚਰਨ ਤੀਰਥ ਬਡਾ ਤਾ[8] ਸਮ ਜਗ ਨਹੀ ਕੋਇ ।
ਪਰਮਾਰਥ[10] ਦਾਇਕ ਚਰਨ ਅਰਥ ਤੀਰਥ ਸੋ ਹੋਇ । ੧ ।

1. ਪਵਿਤਰ । 2 ਹਥ । *ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ । 3. ਇਕ ਕਲਪਿਤ ਪੱਥਰ ਜਿਸ ਦੇ ਛੁਹਣ ਤੋਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 4. ਸੋਨਾ । 5. ਮੰਤਰ । 6. ਅਚਲਵਟਾਲਾ ਜੋ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਦਖਣ ਵੱਲ ਹੈ । 7. ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਯੋਗੀ । 8. ਉਸ । 9. ਬਰਾਬਰ । 10. ਮਕਤੀ ।

ਚੌਪਈ

ਅਚਲ ਤੀਰਥ ਚਲੇ ਦਿਆਲ।
ਲਹਨਾ ਜੀ ਕੋ ਲੀਨਾ ਨਾਲ।
ਭਗੀਰਥ[1] ਸੰਗ ਸਧਾਰਨ[2] ਮਿਲੇ।
ਬੁਢਾ ਬਾਬਾ[3] ਸੇਵਕ ਭਲੇ। ੨।
ਅਚਲ ਜਾਇ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਅਸੀਨ।
ਬੇਰ ਬਿਰਛ ਤਲੇ ਆਸਨ ਕੀਨ।
ਕਰ ਇਸਨਾਨ ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਠੇ[4]।
ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਸੁਨ ਮਨ ਮੋ ਐਠੇ[4]। ੩।
ਸਭ ਸਿੱਧਨ ਕੋ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇਆ।
ਨਾਨਕ ਤਪਾ[5] ਸਨਾ ਈਹਾ ਆਇਆ।
ਕਛ ਜੁਗਤ ਸਿਧ ਕੀ ਤਿਨੈ ਦਿਖਾਵੈ।
ਤਬ ਦੇਖ ਸਕਤ ਪੰਥ ਮੋ ਆਵੈ। ੪।
ਤਬ ਜੋਗੀ ਸਕਤ ਦਿਖਾਵਨ ਲਾਗੇ।
ਜੁਗਤ ਬਲ ਅਹੰਕਾਰ ਰਸ ਪਾਗੇ[6]।
ਚਢ ਮਿਰਗਾਨ[7] ਗਗਨ ਕੋ ਧਾਵੈ।
ਹੋਇ ਅਗਨ ਰੂਪ ਜਗ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵੈ। ੫।
ਹੋਇ ਮੇਘ ਰੂਪ ਅਕਾਸ ਮੋ ਗਰਜੈ।
ਹੋਇ ਬੀਜਲ[8] ਬਾਦਲ ਮੋ ਲਰਜੈ।
ਹੋਇ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਲੋਗਨ ਦਿਖਲਾਵੈ।
ਹੋਇ ਸਿਆਮ[9] ਘਟਾ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਵੈ। ੬।

ਦੋਹਰਾ

ਲਹਨਾ ਜੀ ਸਭ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹੀ ਸਕਤ ਸਭ ਛਛ[10]।
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਸਕਲ ਏਹ ਕਿਰਿਆ ਸਭ ਪੂਰ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੋ ਸਤਗੁਰ ਕਹਾ ਏ ਭਾਸਤ ਸਕਲ ਅਸਾਰ[11]।
ਇਹ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ[12] ਦੇਖ ਕਰ ਬਸ ਕਰੇ ਮਗਨ ਸੰਸਾਰ। ੭।

---

1. ਮੈਲਸੀਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। 2. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8 ਪੰਨਾ 282। 3 ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1 ਪੰਨਾ 282। 4 ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਆਕੜਿਆ। 5. ਤਪੱਸਵੀ। 6. ਲਿਪਟੇ ਹੋਏ। 7. ਮਿਰਗ-ਛਾਲਾ। 8. ਬਿਜਲੀ। 9. ਕਾਲੀ। 10. ਤੁੱਛ। 11. ਤੁੱਛ, ਫੋਕਾ। 12. ਇੰਦਰਜਾਲ ਦਾ ਖੇਲ, ਜਾਦੂਗਰੀ।

ਚੌਪਈ

ਝੰਗਰ ਨਾਥ[1] ਕੇ ਭਗਤੀਏ[2] ਗਾਵੈ ।
ਜੋ ਮਿਲੇ ਅਨਾਮ ਲੇ ਲੋਟੇ ਪਾਵੈ ।
ਭਟ ਲੋਟਾ ਟਕਿਓ ਕਾ ਧਰਾ ।
ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਚਲਤ[3] ਯਹ ਕਰਾ । ੯ ।
ਮੇਲਾ ਦੇਖਨ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਚਲੇ ।
ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਕੇ ਆਇ ਭਏ ਖਲੇ ।
ਵੋਹੋ ਲੋਟਾ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਛਪਾਇਆ ।
ਕਰ ਸਕਤ ਬਿਰਛ ਕੇ ਤਲੇ ਗਡਾਇਆ । ੧੦ ।
ਦੇਖਾ ਭਗਤੀਅਨ ਲੋਟਾ ਨਾਹੀ ।
ਰੋਵਨ ਲਾਗੇ ਧਾਹੀ ਧਾਹੀ[4] ।
ਜਬ ਝੰਗਰ ਨਾਥ[5] ਕੇ ਬਾਬਾ ਗਏ ।
ਆਦੇਸ[6] ਆਦੇਸ ਕਰਤ ਸਭ ਭਏ । ੧੧ ।
ਭਗਤੀਏ[7] ਰੋਵਤ ਦੇਖੇ ਦਿਆਲ ।
ਪੂਛਾ ਜਾਨ ਤਿਨਾ ਕਾ ਹਾਲ ।
ਝੰਗਰ ਨਾਥ[8] ਕਾ ਜਾਨਾ ਖੇਲ ।
ਕਰ ਮਤ੍ਰ ਛਪਾਇਆ ਲੋਟਾ ਪੇਲ । ੧੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਾ ਭਗਤੀਅਨ ਅਬ ਆਏ ਨਾਨਕ ਸੰਤ ।
ਲੋਟਾ ਤੁਮੇ ਬਤਾਇ ਦੇਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਜਗਤ ਮਹੰਤ[9] । ੧੩ ।

ਚੌਪਈ

ਬਾਬੇ ਜੋਗੀ ਕੀ ਗਤਿ[10] ਪਾਈ ।
ਦੇਖ ਭਗਤੀਅਨ ਦਇਆ ਜਨਾਈ ।
ਤਬ ਲਹਨਾ ਜੀ ਕੋ ਸਤਗੁਰ ਕਹਾ ।
ਵਹ ਬਿਰਛ ਤਲੇ ਲੋਟਾ ਗਡ ਰਹਾ । ੧੪ ।

---

1. ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੋਗੀ । 2. ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 3. ਚਰਿਤ । 4. ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ । 5. ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੋਗੀ । 6. ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ । 7. ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 8. ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੋਗੀ । 9 ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ, ਉਤਮ । 10. ਖੇਲ੍ਹ ।

ਡੰਗਰ ਨਾਥ ਲੋਟਾ ਹੈ ਗਾਡਾ ।
ਭਗਤੀਅਨ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਬ ਡਾ[1] ।
ਹੇ ਪੁਰਖ ਲੋਟਾ ਨਿਕਾਲਿ ਇਨ ਦੀਜੈ ।
ਤਬ ਇਨ ਕੇ ਮਨ ਸਾਤ ਪਤੀਜੇ । ੧੫ ।
ਲੇ ਆਗਿਆ ਲੋਟਾ ਨਿਕਾਲ ਤਿਨ ਦਇਆ ।
ਜੈ ਜੈ-ਕਾਰ ਬਾਬੇ ਕਾ ਭਇਆ ।
ਤਬ ਡੰਗਰ ਨਾਥ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਿਚਾਰਾ ।
ਇਹੁ ਬਡਾ ਸਿਧ ਹੈ ਸੰਤ ਅਪਾਰਾ । ੧੬ ।
ਇਨ ਸੋ ਹਰਿ-ਚਰਚਾ[2] ਕਛੁ ਕੀਜੈ ।
ਹੋਵੈ ਆਨੰਦ ਸਾਂਤ ਪਤੀਜੈ ।
ਤਬ ਡੰਗਰ ਨਾਥ[3] ਬਾਬੇ ਪ੍ਰਤ[4] ਬੋਲਾ ।
ਬਚਨ ਗਿਆਨ ਅਨੰਦ ਕਲੋਲਾ[5] । ੧੭ ।

ਡੰਗਰ ਨਾਥ ਬਾਚ :

ਦੋਹਰਾ

ਕਵਨ ਗਿਆਨ ਕੋ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਾ ਤੇ ਉਪਜੇ ਸਾਂਤ ।
ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਸੰਤ ਜਨ ਮਿਲਤ ਨਿਵਾਰਤ ਭ੍ਰਾਂਤ । ੧੮ ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਡੰਗਰ ਨਾਥ ਕੈ ਪ੍ਰਥਾਇ ਅਤ ਬਿਗਸ[7] ਕਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ—

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧

ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ[8] ਧੂਪੁ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੂਧੈ ਕਉ ਜਾਵਹ ॥
ਦੂਧੁ ਕਰਮ ਫੁਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣੁ[9] ਹੋਇ ਨਿਰਾਸ ਜਮਾਵਹੁ ॥ ੧ ॥
ਜਪਹੁ ਤ ਏਕੋ ਨਾਮਾ ॥
ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ[10] ਕਾਮਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਈਟੀ[11] ਹਾਥਿ ਕਰਹੁ ਫੁਨਿ[12] ਨੇਤ੍ਰਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ।
ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ ॥ ੨ ॥
ਮਨੁ ਸੰਪਟੁ[13] ਜਿਤੁ ਸਤ ਸਰਿ[14] ਨਾਵਣੁ ਭਾਵਨ[15] ਪਾਤੀ[16] ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੇ ।
ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਸੇਵੇ ਇਨ੍ਹ ਬਿਧਿ ਸਾਹਿਬ ਰਵਤੁ[17] ਰਹੈ ॥ ੩ ॥
ਕਹਦੇ ਕਹਹਿ ਕਹੇ ਕਹਿ ਜਾਵਹਿ ਤੁਮ ਸਰਿ[18] ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ॥
ਭਗਤਿ ਹੀਣੁ ਨਾਨਕੁ ਜਨੁ ਜੰਪੈ[19] ਹਉ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚਾ ਸੋਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

---

1 ਬੜਾ, ਬਹੁਤ । 2. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ । 3 ਦੋਰਾਸੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੋਗੀ । 4. ਨੂੰ ਤਾਈਂ । 5 ਤਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ । 6. ਭ੍ਰਮ । 7. ਖੁਸ਼ । 8. ਬੈਠ ਕੇ । 9. ਜਾਗ ਜੋ ਦੁਧ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । 10. ਨਿਸਫਲ । 11. ਗਲੀਆਂ ਜਾਂ ਗਿਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤ੍ਰੇ ਦੀ ਰੱਸੀ ਫੜ ਕੇ ਮਧਾਣੀ ਰਿੜਕਦ ਹਨ । 12. ਫੇਰ । 13. ਡੱਬਾ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਠਾਕਰ ਰਖਦੇ ਹਨ) । 14. ਸਤ-ਸੰਗ ਰੂਪੀ ਨਦੀ । 15. ਸ਼ਰਧਾ । 16. ਪਤਰ । 17. ਸੰਜੋਗ ਮਾਣਦਾ । 18. ਬਰਾਬਰ । 19. ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਹੇ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਜੀ ਕਾਇਆ ਕੋ ਸੁਧ ਕਰਨਾ। ਸੁਆਦ ਬਿਕਾਰੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਹੀ ਕਾੜ੍ਹਾ ਧੋਵਨਾ, ਧਪ ਦੇਵਨਾ ਸੁਭ ਬਾਸਨਾ[2] ਰਹਤ ਭਗਤ ਕਰਨੀ, ਤਬ ਦੂਧ ਕੋ ਭਾਂਡੇ ਮੇਂ ਧਾਰਨਾ। ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਦੂਧ ਕਾੜ੍ਹ, ਭਾਂਡੇ ਮੇਂ ਪਾਵਨਾ। ਅਰੁ ਸੁਰਤ ਇਕਾਗਰ ਰੂਪੀ ਜਾਮਨ ਦੇ ਕਰ ਅਰੁ ਨਿਰਾਸ ਪਦ[3] ਰਹਨਾ[4] ਯਹੀ ਜਮਾਵਨਾ। ਏਕ ਨਾਮ ਸੇ ਲੀਨ ਹੈ ਅਉਰ ਜੇਤੇ ਧੰਧ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਮਿਥਿਆ[5] ਜਾਨਣਾ ਹੈ। ਹੇ ਝੰਗਰ ਨਾਥ[6] ਤੇਰੀ ਮਾਇ ਕੁਚੱਜੀ ਭਾਂਡਾ ਭੀ ਸੁਧ ਨ ਕੀਆ। ਭਲੀ ਜਗਤ ਸੇ ਨਹੀ ਕਾੜ੍ਹਿਆ। ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕੇ ਤੇਜ ਸੇ ਤਤਬੀਜ ਸੋ ਦਗਧ[7] ਹੋ ਗਇਆ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਛਿਡੀ ਛਾਛ[8] ਜੋ ਤੁਮ ਹਮ ਕ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਯੇਹੀ ਰਹਾ, ਤਤ ਘਿਰਤ[9] ਜਲ ਗਇਆ। ਤਬ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ। ਤੁਮ ਸੰਤ ਹੋ, ਅਬ ਕਛ ਜਤਨ ਬਤਾਵੋਂ, ਤਤ[10] ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੇ ਨਾਥ! ਫੇਰ ਜਤਨ ਕਰੋ, ਤਤ ਕੋ ਪਾਵੇ। ਤਬ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਨਿੰਮ੍ਰਤ-ਭੂਤ[11] ਹੋਇ ਕਰ ਕਹਾ : ਇਸ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਮੋ ਕੋ ਸੁਨਾਵੋਂ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ : ਹੇ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਇਸ ਮਨ ਕੋ ਈਟੀ ਕਰੋ ਕਹੀਐ ਲਕੜੀ ਜੋ ਦਹੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਪਰ ਢਕਨੀ ਦੇਈਤੀ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਕੇ ਮਧ ਜੋ ਛਿਦਰ[12] ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਯਹ ਮਨ ਕੋ ਬਸ ਕਰਨਾ ਈਟੀ ਭਈ। ਪੁਨਿ ਨੇਤ੍ਰਾ[13] ਚਾਹੀਐ ਰਸੜੀ ਮਥਨੇ[14] ਕੀ। ਹਰਿ ਭਜਨ ਮੇਂ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਨ ਹੋਇ ਯਹੀ ਨੇਤ੍ਰਾ ਭਇਆ। ਅਰੁ ਰਸਨਾ[15] ਸੇ ਭੀ ਸਦਾ ਉਚਾਰ ਨਾਮ ਕਾ ਕਰਨਾ। ਯਹੀ ਮਥਨਾ ਕਹੀਐ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ, ਤਤ ਸਾਰ ਪਾਵੈ। ਹੇ ਨਾਥ ਮਨ ਸੰਪਟ[16] ਮੇਂ ਸਤ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਤਹਾ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਨਾ ਯੇਹੀ ਪਾਤੀ[17] ਪੂਜਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਨੋ ਸੇ ਤਾਤਪਰਜ ਯਹ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨ ਏਕ ਕਰਕੇ ਜਬ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨ ਏਕ ਭਏ ਤਬ ਇਸ ਬਿਧ ਸੇਵਕ ਸਾਹਬ ਸ ਰਮਤ[11] ਭਇਆ। ਹੇ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਮਹਿਮਾ[19] ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਕਹਿ ਕਹਿ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਕਹਿ ਸਕੇ। ਮੈ ਭੀ ਭਗਤ ਹੀਨ ਜੋ ਨਾਨਕ ਹੋ ਉਸੀ ਕੋ ਸਦਾ ਸਲਾਹਤਾ ਰਹਤਾ ਹੋ। ਜਬ ਯਹ ਉਪਦੇਸ ਕਿਰਪਾ ਰੂਪੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਸੁਨਾ ਮਗਨ ਹੁਏ ਸਾਂਤ ਮੇਂ ਲੀਨ ਭਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗੇ ਕੋ ਚਲੇ।

---

1. ਭਾਵਾਰਥ, ਨਿਚੋੜ। 2 ਖਾਹਸ਼। 3. ਉਹ ਪਦ (ਦਰਜਾ) ਜਿਥੇ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। 4. ਫੜਨਾ ਪਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। 5. ਝੂਠਾ। 6. ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੋਗੀ। 7. ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ। 8, ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ। 9. ਘੀ। 10. ਅਸਲੀਅਤ, ਸਚਾਈ। 11 ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ। 12. ਸੁਰਾਖ ਟੱਕ। 13 ਮਧਾਣੀ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ। 14. ਰਿੜਕਣ। 15. ਜੀਭ। 16. ਡੱਬਾ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਠਾਕਰ ਰਖਦੇ ਹਨ)। 17. ਪਤਰ। 18. ਸੰਜੋਗ ਮਾਣਦਾ। 9 ਉਸਤਤ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਭ ਮੇਲਾ ਦੇਖਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਟਕ ਚਾਟਕ[1] ਕਾਜ ।
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਹੂੰ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਸਕਲ ਅਕਾਜ[2] । ੧੯ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਲਹਨਾ ਜੀ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਾ ।
ਇਹ ਸਰਬ ਲੋਕ ਕੌਡੀ ਆਧੀਨਾ ।
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤ ਨ ਕੋਈ ਕਰੇ ।
ਕੈਸੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੌ ਤਰੇ । ੨੦ ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :—

ਸਲੋਕ ਮ: ੧

ਤੁਮੀ ਤੁਮਾ ਵਿਸੁ ਅਕੁ ਧਤੂਰਾ ਨਿਮੁ ਫਲੁ ॥
ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਵਸਹਿ ਤਿਸੁ ਕੂੰ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹੀਐ ਕਿਸੁ ਹੰਢਨਿ[3] ਕਰਮਾ-ਬਾਹਰੇ[4] ॥ ੧ ॥

ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਇਹ ਲੋਕ ਬਿਖਆ-ਮਾਤੇ[5] ਬਿਸੁਧ[6] ਭਏ ਹੈ, ਗੁਨ ਔਗੁਨ ਸਮਝਤੇ ਨਾਹੀ । ਊਹਾ ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੪ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਰਹਨੀ ਬਿਲਾਸ[7] ਕੀ ਉਚਾਰ ਹੋਇਗੀ । ਅਰ ਸਭ ਸੇਵਕਨ ਪ੍ਰੀਤ ਪਤਗਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਗੀ

ਦੋਹਰਾ

ਅਮ੍ਰਿਤ[8] ਰਹਨੀ ਦਿਆਲ ਕੀ ਅਰੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਭਾਉ[9] ਸੁਭਾਉ ।
ਸਾਖੀ ਮੋ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਸੁਨੋ ਸਿਖ ਚਿਤ ਲਾਇ । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ।
ਜਬ ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਾਲ[10] ।

---

1. ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ, ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ ਦਾ ਖੇਲ । 2 ਕੁਕਰਮ । 3. ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਭਟਕਦੇ ਹਨ । 4. ਕਰਮ ਹੀਨ । 5. ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸਤ । 6. ਬੇਹੋਸ਼ । 7. ਖੇਲ-ਕ੍ਰੀੜਾ । 8. ਮਧੁਰ । 9. ਪ੍ਰੇਮ । 10. ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ।

ਕਰ ਸੌਚਾਚਾਰ[1] ਪ੍ਰਭ ਨਦੀ ਸਿਧਾਵੈ ।
ਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਲਹਨਾ ਜੀ ਗੁਰ ਸੰਗ ਜਾਵੈ । ੨ ।
ਸਤਗੁਰ ਨਦੀ ਮੋ ਕਰਇ ਸਨਾਨ ।
ਇਕ ਟਕ ਲਹਨਾ ਜੀ ਧਰੇ ਧਿਆਨ ।
ਜਲ ਮੁਖ ਪ੍ਰਮਾਨ[2] ਸਤਗੁਰ ਹੋਇ ਠਾਢੇ[3] ।
ਨਿਰਖਤ ਲਹਨਾ ਜੀ ਰੁਚ[4] ਬਾਢੇ[5] । ੩ ।
ਜਬ ਪ੍ਰਾਤਹ-ਕਾਲ[6] ਭੋਰ[7] ਸਮਾ ਦਿਖਾਵੈ ।
ਜਲ ਸੋਂ ਨਿਕਸਿ ਪ੍ਰਭ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ ।
ਪੁਨ[8] ਪਹਰ ਬਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਚਲੇ ।
ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੰਗ ਹੁਇ ਢੂਲੇ[9] । ੪ ।
ਦਿਵਸ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਚਲੇ ਸਨਾਨ ।
ਬੁਢੇ[10] ਭਾਗੀਰਥ[11] ਮਨ ਕੀਆ ਗਿਆਨ ।
ਨਿਤਪ੍ਰਿਤ ਲਹਨਾ ਜੀ ਸੰਗ ਜਾਵੇਂ ।
ਹਮ ਭੀ ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤੀਨੋਂ ਸੇਵਕ ਤੀਨ ਗੁਨ[12] ਤੁਰੀ ਅਵਸਥਾ[13] ਦਿਆਲ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਜਾ ਪਰ ਕਰੇਂ ਤਾ ਕੋ ਕਰੇਂ ਨਿਹਾਲ । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਤੀਨੋਂ ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਸਿਧਾਏ ।
ਨਦੀ ਕੰਠੇ[14] ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ ।
ਕਰੇਂ ਸਨਾਨ ਸਤਗੁਰ ਜਲ ਠਾਢੇ[15] ।
ਸਨਮੁਖ ਖੜੇ ਸੇਵਕ ਚਿਤ ਗਾਢੇ । ੭ ।
ਤਹਾ ਸਿਆਮ[16] ਘਟਾ ਪ੍ਰਗਟੀ ਅਕਾਸ ।
ਗਰਜਤ ਤਰਜਤ ਬੀਜਲ[17] ਪਰਕਾਸ ।
ਭਈ ਅਹਿਣ* ਪਾਥਰ[18] ਕੀ ਬਰਖਾ ਭਲੀ ।
ਸੀਤਲ ਸੁਨ ਪਵਨ ਤਹਾ ਚਲੀ । ੮ ।

---

1. ਭਾਵ 'ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ' 2. ਮੂੰਹ ਤਕ ਪਾਣੀ ਵਿਚ। 3. ਖਲੋਤੇ, ਖੜ੍ਹੇ । 4. ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ । 5. ਬਾਢਜ, ਬਹੁਤ । 6 ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਦੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵੇਲਾ । 7. ਪ੍ਰਭਾਤ । 8. ਫੇਰ । 9. ਚਲਦੇ । 10. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1, ਪੰਨਾ 282 । 11 ਮੈਲਸੀਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਸਿਖ ਹੋਇਆ । 12. ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ—ਸਤ, ਰਜ, ਤਮ । 13. ਤੁਰੀਆਂਪਦ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਹਾਲਤ । 14. ਕੰਢੇ । 15. ਖਲੋਤੇ, ਖੜ੍ਹੇ । 16. ਕਾਲੀ । 17. ਬਿਜਲੀ । *ਪਾਠਾਂਤਰ ਆਹਰਣ । 18. ਬਦਲਾਂ ਦੇ ਪਥਰ ਭਾਵ ਓਲੇ ।

ਬੁਢੇ ਭਾਗੀਰਥ ਨਹੀ ਸੀਤ ਸਹਾਰਾ ।
ਗ੍ਰਹ ਮੇਂ ਆਇ ਅਗਨ ਕੋ ਜਾਰਾ ।
ਤਾਪਤ ਅਗਨ ਦੇਹ ਸੁਧ ਆਈ ।
ਮਾਨੋ ਨਉਤਨ[1] ਜੀਵਨ ਪਾਈ । ੯ ।
ਇਕ ਟਕ[2] ਲਹਨਾ ਜੀ ਈਹਾਂ ਠਾਢੇ[3] ।
ਜਿਮੀ[4] ਲਿਖੀ ਭੀਤ ਪਰ ਮੂਰਤ ਗਾਢੇ ।
ਭਇਆ ਸਮਾ ਭੋਰ ਬਾਬਾ ਜਲ ਨਿਕਸੇ ।
ਲਹਨਾ ਜੀ ਕੋ ਦੇਖ ਪ੍ਰਭ ਬਿਗਸੇ[6] । ੧੦ ।

ਬਾਕਾ ਜੀ ਬਾਚ :—

ਦੋਹਰਾ

ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਤੁਮ ਕਿਉ ਸ੍ਰਮ[7] ਸਹਿਓ ਅਹਿਣ ਪਾਥਰ ਸੀਤਲ ਬਿਆਰ[7] ।
ਮੋ ਕੋ ਦੇਖਤ ਸ੍ਰਮ[8] ਭਇਆ ਤੋ ਕੋ ਸੁਧ ਨ ਸੰਭਾਰ । ੧੧ ।

ਚੌਪਈ

ਮੈ ਤੋ ਕੋ ਅਪਨਾ ਤਨ ਕਰ ਜਾਨੋ ।
ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਤਪ ਕੋ ਮਨ ਠਾਨੋ ।
ਤੁਮਰੇ ਕਾਰਨ ਯਹ ਤਪ ਮੈ ਕਰੋ ।
ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਮਨ ਨਹੀ ਧਰੋ । ੧੨ ।
ਤੁਮ ਤਪ ਕਰੋ ਮੋ ਕੋ ਸ੍ਰਮ[9] ਹੋਇ ।
ਤੁਮ ਬਿਧ ਨਖੇਧ[10] ਮਨ ਧਰੋ ਨ ਕੋਇ ।
ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਖੇ ਹੋਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਪੁਰਖਾ ਤੂੰ ਧੰਨ । ੧੩ ।
ਪੁਨਿ[11] ਬਾਬਾ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਆਏ ।
ਬੁਢੇ[12] ਭਾਗੀਰਥ[13] ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ ।
ਹੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਜ ਸ੍ਰਮ ਪਾਇਆ ।
ਈਹਾ ਆਇ ਕਰਿ ਅਗਨ ਤਪਾਇਆ । ੧੪ ।
ਆਜ ਜਨਮ ਹਮ ਨਵਤਨ[14] ਪਾਇਆ ।
ਸਰਨ ਤੁਮਾਰੀ ਤੁਮ ਕਰੀ ਸਹਾਇਆ ।

---

1 ਨਵਾਂ । 2. ਇਕ ਸਥਿਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ । 3 ਖੜੇ ਰਹੇ । 4. ਜਿਵੇਂ । 5 ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । 6. ਤਕਲੀਫ਼ ਖੇਦ । 7. ਬਯਾਰ, ਹਵਾ । 8. ਦੁਖ । 9. ਦੁਖ । 10. ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ । 11. ਫੇਰ । 12. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 456 । 13. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 11, ਪੰਨਾ 302 । 14. ਨਵਾਂ ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਨ ਬਿਗਸੇ[1] ਭਏ ਖਲੇ !
ਤੁਮ ਮਮ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ ਭਲੇ । ੧੫ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੫

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹਰਿ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਸੇਵਕਾਂ ਆਪਨਿਆਂ ਸੌ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਤ ਭਏ, ਸੋ ਨਿਰੂਪਣ[2] ਹੋਇਗੀ

ਸੋਰਠਾ

ਦਿਵਸ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ ਨਿਸ[3] ਸੈਨ[4] ਕਰਿਓ ਆਨੰਦ ਜੁਤ[5] ।
ਭਈ ਅਰਧ[6] ਰੈਨ ਜਬ ਕਾਲ ਜਗੇ ਦਿਆਲ ਪੂਛਨ ਕੀਆ । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਪੂਛੀ ਕਿਰਤ ਬਿਨਾਨੀ ।
ਹੇ ਬੁਢਾ ਨਿਸ ਕੇਤਕ ਬੀਤਾਨੀ ।
ਬੁਢੇ ਸਮਝ ਮਨ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ।
ਪ੍ਰਭ ਅਰਧ ਰੈਨ ਉਖਰ ਬੀਤਾਨੀ । ੨ ।
ਪੁਨ ਭਾਗੀਰਥ ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਕਹਾ ।
ਤੁਮ ਬੂਝ ਕਹੋ ਨਿਸ ਕੇਤਕ ਕਹਾ ।
ਕਹੀ ਭਾਗੀਰਥ ਬੂਝ ਸੁਜਾਨੀ ।
ਅਰਧ ਰੈਨ ਬੀਤੀ ਪ੍ਰਭ ਗਿਆਨੀ । ੩ ।
ਪੁਨ ਸਾਧਾਰਨ[7] ਸੋਂ ਪ੍ਰਭ ਕਹੀ ।
ਕਹੋ ਮੀਤ ਨਿਸ ਕੌਤਕ ਰਹੀ ।
ਕਹੀ ਸਮਝ ਸਾਧਾਰਨ ਆਧੀ ਰਾਤ ।
ਬੀਤ ਗਈ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਕਹੀ ਬਾਤ । ੪ ।
ਸੁਨ ਬਚਨ ਬਿਗਾਸ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸੇ ।
ਪੁਨ ਪੂਛਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰਰੰਗ ਰਸੇ[8] ।

---

1 ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । 2. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 3. ਰਾਤ । 4 ਸੌਣਾ । 5, ਨਾਲ, ਸਹਿਤ । 6. ਅੱਧੀ ! 7. ਮਹਿਤਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਤਖਾਣ, ਸਿੱਖ । 8. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ।

ਤੁਮ ਤੋ ਪੜ੍ਹੇ ਗੁੜੇ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ।
ਰਾਤ ਕੀ ਬੂਝ ਕੈਸੇ ਤੁਮ ਆਹੀ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਭਹਨ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰ ਜੋੜ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ।
ਹਮ ਖੇਤੀ-ਰਾਖੇ ਨਿਸ ਜਗੇਂ ਦੇਖ ਤਾਰੇ ਭਇਓ ਅਭਿਆਸ । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਪੁਨ[1] ਬਾਬਾ ਲਹਨਾ ਜੀ ਸੋ ਬੋਲੇ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਪ੍ਰੇਮ ਝਕਝੋਲੇ[2] ।
ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਨਿਸ ਕੇਤਕ ਗਈ ।
ਬਾਕੀ ਕੇਤਕ ਹੈ ਅਬ ਰਹੀ । ੭ ।
ਕਰ ਜੋੜ ਲਹਨਾ ਜੀ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਾ ।
ਤੁਮ ਸਭ ਕਛੁ ਜਾਨੋ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਬੀਨਾ[3] ।
ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਤੁਮਰੋ ਹੈ ਕੀਆ ।
ਤੁਮ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨਤ ਬੀਆ[4] । ੮ ।
ਲਗੀ ਲਗਨ ਮਨ ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ[5] ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੋਂ ਕਛੁ ਨਹੀ ਪਰੋਜਨ[6] ।
ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਬੂੰਦ ਕਿਰਖੀ[7] ਕੋ ਮੇਹੁ ।
ਹਮਰੋ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ-ਕਮਲ ਸੋ ਨੇਹੁ[8] । ੯ ।
ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੀ ਜਾਨ ।
ਸਰਧਾ ਰਾਖਨ ਪਰਮਸੁਜਾਨ[9] ।
ਰਾਤ ਦਿਵਸ[10] ਜਾਨਤ ਹਮ ਨਾਹੀ । ੧੦ ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਧਿਆਨ ਸਤਗੁਰ ਮਨਮਾਹੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬਿਗਸਾਨੇ[11] ਬੂਝਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਨੇਹ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਰੀ[12] ਬੋਈ ਦਿਨੈ ਸਿੰਚਤ ਸਦ ਜਲ ਨੇਹ । ੧੧ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੬

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

---

1. ਫੇਰ । 2. ਤਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ । 3. ਚਤੁਰ, ਦਾਨਾ । 4. ਦੂਸਰਾ । 5. ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ (ਵਿੱਚ) । 6. ਮਤਲਬ, ਗਰਜ । 7. ਖੇਤੀ । 8. ਪ੍ਰੇਮ । 9 ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ । 10. ਦਿਨ । 11. ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । 12. ਬਾੜੀ ।

ਆਗੈ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਸੇਵਕ ਬੁਢੇ[1] ਭਾਗੀਰਥ[2] ਅਰੁ ਸਾਧਾਰਨ[3] ਆਪਸ ਮੈ ਚਰਚਾ ਕੀਆ, ਜੋ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਡਿਆਈ ਕਹਾ ਸੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਸਭਨੋ ਨੇ ਬਿਚਾਰ ਠਹਰਾਇਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਨਦੀ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਇਨ ਕੋ ਖੁਆਜ-ਖਿਜਰ[4] ਮਿਲਾ ਹੈ। ਸਭ ਬਰਕਤ ਉਨ ਸੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਉਨ ਕੀ ਸੰਕਾ ਬਾਬਾ ਜੀ

ਅੰਤਰਜਾਮੀ[5] ਨਿਵਾਰਨ ਕੀਆ।

ਦੋਹਰਾ

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ ਗੁਰ ਬੂਝਾ ਸੇਵਕਨ ਭਾਉ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਸੰਕਾ ਹਰੋ ਬੂਝਾ ਭੋਲ[6] ਸੁਭਾਉ। ੧।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਇਨ ਕੇ ਮਨ ਸੰਕਾ ਪਰੀ।
ਮਿਲ ਸਬਹਨ ਸਲਾਹ ਇਮ ਕਰੀ।
ਹਮ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਚਲੇਂ।
ਕਰ ਇਸਨਾਨ ਹੋਇ ਜਲ ਮੋ ਖਲੇ। ੨।
ਜਬ ਖਾਜ-ਖਿਜਰ[7] ਸੋ ਹੋਵੈ ਮੇਲ।
ਪਕੜ ਕਦਮ ਛੋਡੇਂ ਨਹੀ ਗੈਲ[8]।
ਤਬ ਉਨ ਸੋ ਕਰਾਮਾਤ ਹਮ ਪਾਵੈਂ।
ਸਭ ਜਗ ਹਮ ਕ ਪੂਜ ਪੁਜਾਵੈ। ੩।
ਅਰਧ[9] ਰੈਨ ਜਬ ਭਈ ਬਿਤੀਤ।
ਚਲੇ ਨਦੀ ਮਿਲ ਤੀਨੋ ਮੀਤ।
ਅਰਧ ਮਾਰਗ ਜਬ ਤੀਨੋ ਗਏ।
ਮਗ[10] ਮਿਲੇ ਖਿਜਰ[11] ਏਂਹਾ ਆਵਤ ਭਏ। ੪।

1. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1, ਪੰਨਾ 282 2. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 11, ਪੰਨਾ 302 । 3 ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 7, ਪੰਨਾ 304 । 4. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ, ਜਲਪਤਿ । 5 ਅੰਦਰ (ਦਿਲਾਂ) ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ । 6. ਭੁੱਲ ਵਾਲਾ । 7. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ, ਜਲਪਤਿ । 8. ਪਿੱਛਾ । 9. ਅੱਧੀ । 10. ਰਸਤੇ ਵਿਚ । 11. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ, ਜਲਪਤਿ ।

ਕਰ ਜੋੜ ਖਿਜਰ ਸੋਂ ਪੂਛੀ ਬਾਤ ।
ਸਾਹਿਬ ਤੁਮ ਕੌਨ, ਕਹਾ ਕੋ ਜਾਤ ।
ਮੈ ਹੋ ਖਿਸਤ ਰੋਜ ਈਹਾ ਆਵੈ ।
ਬਾਬੇ ਜਗਾਇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵੈ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਬਿਸਮੈ[1] ਭਏ ਅਰੁ ਚਰਿਤ੍ਰ[2] ਯਹ ਦੇਖ ।
ਸੰਕਾ ਸਭ ਮਨ ਕੀ ਮਿਟੀ ਬੂਝਾ ਪੁਰਖ ਅਲਖ[3] । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਯਹ ਬਾਤ ਖਿਜਰ-ਮੁਖ[4] ਸੁਨਾ ।
ਤਬ ਹੋਇ ਹੈਰਾਨ ਸਭਨਾ ਸਿਰ ਧਨਾ ।
ਹਮ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਮਿਤ[5] ਨਹੀਂ ਪਾਈ ।
ਮਿਥਿਆ[6] ਖਿਜਰ ਕੋ ਦਈ ਵਡਾਈ । ੭ ।
ਹੋਇ ਲਜਾਮਾਨ ਘਰ ਮੇਂ ਸਭ ਆਏ ।
ਸਤਗੁਰ ਨਾਵਨ ਨਦੀ ਸਿਧਾਏ ।
ਪੁਨ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਆਏ ਦਿਆਲ ।
ਬੁਲਾਇ ਸਭਨ ਕਹਿਓ ਬਚਨ ਰਿਸਾਲ[7] ।
ਤੁਮ[8] ਮਮ[9] ਸੇਵਕ ਸਖਾ[10] ਪਿਆਰੇ ।
ਐਸੀ ਸੰਕਾ ਮਿਥਿਆ ਮਨ ਧਾਰੇ ।
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਸਿਰੋਮਨ[11] ਸਿਧ ।
ਸਮਝੋ ਸੋ ਜਾ ਕੋ ਸੁਤਬੁਧ[12] । ੮ ।
ਮਿਲ ਸਭਹਨ ਚਰਨਨ ਸਿਰ ਡਾਰੇ ।
ਹੇ ਦਿਆਲ ਹਮ ਸੇਵਕ ਥਾਰੇ ।
ਭਗਤ ਸਕਤ ਸਭ ਤੁਮਰੇ ਹਾਥ ।
ਤੁਮਰ ਸਰਨ ਹਮ ਮੁਗਧ[13] ਅਨਾਥ । ੧੦ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੭ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੇ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

1. ਹੈਰਾਨ । 2. ਕੌਤਕ । 3. ਜੋ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ । 4. ਵਰਣ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ । 5. ਮਿਣਤੀ, ਹੱਦ ਕੀਮਤ । 6. ਝੂਠੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਐਵੇਂ । 7. ਕੋਮਲ, ਨਰਮ । 8. ਤੁਸੀਂ । 9. ਮੇਰੇ । 10. ਮਿੱਤ੍ਰ । 11. ਉੱਤਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ । 12. ਸੁਮੱਤ । 13. ਮੂਰਖ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਸੇਵਕਾਈ ਨਿਰੂਪਣ[1] ਹੋਇਗੀ :--

ਦੋਹਰਾ

ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਸਤਗੁਰ ਕਰੇ ਤਾਤੇ[2] ਭਗਤ ਪ੍ਰਗਾਸ ।
ਭਗਤ ਭਾਇ ਸੇਵਕ ਲਹੇ ਭੋਗੇ ਗਿਆਨ ਬਿਲਾਸ[3] । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ ।
ਇਕ ਬਾਗ ਬਕਾਇਨ[4] ਤਹਾ ਲਗਾਏ ।
ਗ੍ਰੀਖਮ[5] ਰੁਤ ਦੋਪਹਰ ਕੇ ਸਮੇ ।
ਪਵਨ ਸੁਗੰਧ ਸੀਤਲ ਤਹਾ ਗਮੇ[6] ।
ਤਹਾ ਜਾਇ ਸੈਨ[7] ਪ੍ਰਭ ਕਰੇ ।
ਊਹਾ ਬਾਲਕ ਬਿਰਧ ਸਕਲ ਰਹੇ ਭਰੇ । ੨ ।
ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਗਰ ਸਰੂਪ ।
ਗਿਆਨ ਭਾਨ ਪਰ ਸਕਤ ਸਰੂਰ* ।
ਬੁਢਾ[8] ਆਦਿ ਸਗਲ ਮਿਲ ਆਏ ।
ਕਰ[9] ਜੋਰ[10] ਦਿਆਲ ਕੋ ਬਿਨੇ ਸੁਨਾਏ ।
ਪ੍ਰਭ ਆਜੁ ਘਾਮ[11] ਧੂਪ ਬਹੁ ਪਰੀ ।
ਸਰਬਤ ਪੀਵੈ ਸੁਖ ਤਿਹ ਘਰੀ । ੩ ।
ਮੀਠਾ ਮਿਲੇ, ਕਰ ਸਰਬਤ ਪੀਵੈ ।
ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਸੀਤਲ ਮਨ ਥੀਵੈ[12] ।
ਸੁਨ ਬਿਗਸ[13] ਦਿਆਲ,ਇਮ[14] ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[15] ।
ਹੇ ਬੁਢਾ[16] ਸਾਧਾਰਨ[17] ਮੀਤ ਪੁਰਾਨਾ । ੪ ।
ਬਿਸ ਬਿਰਛ ਬਕਾਇਣ[18] ਪਰ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹੇ ।
ਹਲੂਣਾਂ ਦੇਇ ਪਤਾਸੇ ਝੜੇ ।
ਸਰਬਤ ਕਰ ਸਗਲੇ ਤੁਮ ਪੀਵੋ ।
ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਸਖੀ-ਮਨ ਥੀਵੋ[19] । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਇਨ ਸਭਹਨ ਹਾਸੀ ਸਮਝ ਸਤ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮਾਨਾ ।
ਜਾਨਾ ਬਚਨ ਬਿਲਸ ਕਰ ਹਾਸੀ ਕੀਆ ਬਖਾਨਾ । ੬ ।

---

1. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 2. ਉਸ ਤੇ । 3. ਖੇਲ, ਕ੍ਰੀੜਾ । 4. ਡੇਕ ਨਾਂ ਦਾ ਦਰਖਤ । 5. ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ । 6. ਚੇਲੇ । 7. ਸੌਣਾ । *ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਤੇ ਹੈ. ਲਾਇ. ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ । 8. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1, 282 । 9. ਹੱਥ । 10. ਜੋੜ ਕੇ । 11. ਗਰਮੀ । 12. ਹੋਵੈ । 13. ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ । 14. ਇਉਂ । 15. ਕਿਹਾ । 16. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ. 1. 282 । 17. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 7, ਪੰਨਾ 3 4 । 18. ਡੇਕ ਨਾਂ ਦਾ ਦਰਖਤ । 19. ਹੋਵੇ ।

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਸਭ ਜਾਨਿਓ ਇਨ ਹਾਸਾ ।
ਕਹਾ ਬਕਾਇਣ ਝਰੇ ਪਤਾਸਾ ।
ਹਮ ਸੋ ਸਦਾ ਕਰੈ ਪ੍ਰਭ ਹਾਸੀ ।
ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਹਰ-ਭਗਤ ਬਿਲਾਸੀ[1] । ੭ ।
ਜ ਨਾਂ ਸਤਗੁਰ, ਇਨ ਹਾਸੀ ਜਾਨੀ ।
ਮਾਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ ਬਿਨਾਨੀ ।
ਤਬ ਲਹਨਾ ਜੀ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਖਾਨਾ[2] ।
ਮੈ ਪੀਵੋ ਸਰਬਤ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨਾ । ੮ ।
ਇਸ ਬਿਰਖ ਬਕਾਇਣ[3] ਪਰ ਤੁਮ ਚੜੇ ।
ਝੂਣੇ ਇਸੇ ਪਤਾਸਾ ਝੜੇ ।
ਕਰ ਸਰਬਤ ਮੋਂ ਕੋਂ ਪੀਲਾਵੋਂ ।
ਬਡੀ ਉਸਨਤਾ[4] ਤਨ ਸੀਰਾਵੋਂ[5] । ੯ ।
ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਬਿਰਛ ਪਰ ਚੜੇ ।
ਹਲੂਣਾ ਦੀਆ ਪਤਾਸੇ ਝੜੇ ।
ਝੜੇ ਬਹੁਤ ਕਛੁ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ।
ਪੀ ਸਰਬਤ ਸਭ ਰਹੇ ਅਘਾਇ[6] । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰ ਭਗਤਾ ਜੋ ਬਚਨ ਗੁਰ ਬਿਨ ਸੰਕਾ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰ ।
ਮੁਕਤੁ[7] ਭੁਗਤ[8] ਸਭ ਕਛੁ ਲਹੇ ਭਵਨਿਧ[9] ਉਤਰੇ ਪਾਰ । ੧੧ ।

ਚੌਪਈ

ਉਤਰ ਲਹਨਾ ਜੀ ਚਰਨਨ ਪਰੇ ।
ਸੀਤਲ ਸਰਬਤ ਕਰ ਆਗੇ ਧਰੇ ।
ਦਿਆਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬਤ ਪੀਆ ।
ਸੀਤ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ[10] ਨਿਜ[11] ਸੇਵਕ ਦੀਆ । ੧੨ ।
ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[12] ।
ਧਨ ਧਨ ਲਹਨਾ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨਾ ।

1. ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 2. ਕਿਹਾ । 3. ਡੇਕ ਨਾਂ ਦਾ ਦਰਖਤ । 4. ਗਰਮੀ । 5. ਠੰਢ ਪੁਚਾਓ । 6. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਏ । 7. ਮੁਕਤੀ । 8. ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥ । 9. ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ । 10. ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਜੂਠਾ ਭੋਜਨ, ਠੰਢਾ ਭੋਜਨ । 11. ਆਪਣੇ । 12. ਕਿਹਾ ।

ਮਮ[1] ਬਰਨ ਸਤ ਕਰ ਮੁਝੇ ਪਛਾਨਾ ।
ਮੈ ਸਭ ਜਗ ਖੋਜਾ ਤੂੰ ਮਨ ਮਾਨਾ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੋਰੇ ਮਨ ਮੇਂ ਤੂੰ ਬਸੇ ਮੈ ਸਦ ਹਿਰਦੇ ਤੋਹਿ ।
ਅਭੇਦ[2] ਭਗਤ ਮੇਰੀ ਕਰੀ ਮੈ ਮਨ ਤੁਮਾਰਾ ਛੋਹ[3] ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੮ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸਤਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪਰਮ ਪਰਤਗਿਆ[4] ਕੀ ਜੋ ਮੈ ਬੂਝੋ ਸਭ ਕੀ ਪਰਤਗਿਆ ਦੇਖੋ ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਕੇ ਮਾਨਨਹਾਰ ਕੋਈ ਅਉਰ ਭੀ ਹੋਵੈ ਜਗਤ ਮੋ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਚਲੇ ।

ਏਹ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ[5] ਹੋਇਗੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਛੇਤ੍ਰ[6] ਪਰਤਗਿਆ ਪ੍ਰਭ ਰਚਾ ਯਹ ਬਿਧ ਮਨ ਮੇਂ ਧਾਰ ।
ਕੋਈ ਬਚਨ ਮਾਨੇ ਸਤ ਮਮ ਜਗਬਚਨ ਚਲਾਵੇ ਸਾਰ[7] । ੧ ।
ਸਭ ਨਿਜ ਸੰਗੀ ਸੰਗ ਲੇ ਗਾਵਨੇ[8] ਨਦੀ ਕਛਾਰ[9] ।
ਬਡੇ ਜੁ ਗਹਬਰ[10] ਬਨ ਜਹਾ ਝਾੜਿ[11] ਕਾਇਸ[12] ਝਾਰ[13] । ੨ ।

ਚੌਪਈ

ਨਿਜ ਸੰਗੀ ਪ੍ਰਭ ਸਗਲ ਬੁਲਾਏ ।
ਸਭ ਭਏ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ ।
ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਭ ਕੋ ਲੇ ਸੰਗ ।
ਚਲੇ ਨਦੀ ਕਛਾਰ ਪ੍ਰਤਗਿਆ ਰੰਗ । ੩ ।

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ

ਸੰਗਤ ਕੋ ਸੰਗ ਧਾਰ ਕੇ[14] ਨਦੀ ਕਛਾਰ[15] ਕੋ ਚਲੇ ।
ਮਾਇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਧਾਰ ਕੇ ਦਿਖਾਇ ਭਾਇ ਸਭ ਛਲੇ ।

---

1. ਮੇਰਾ । 2. ਭੇਦ ਰਹਿਤ । 3. ਪਰ੍ਹੇਰ । 4. ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚਾ । 5. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 6. ਪਰਤਗਿਆ ਦਾ ਛੇਤ੍ਰ । 7. ਸ਼ਰੇਸ਼ਟ, ਧਰਮ । 8. ਗਏ । 9. ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ । 10. ਬਹੁਤ ਸੰਘਣਾ । 11. ਬੂਝਾ, ਝਾੜ । 12. ਝਗੜਾ । 13. ਝਾੜ । 14. ਲੈ ਕੇ । 15. ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ । 16. ਮਾਇਆ ਦਾ ।

ਸਤਗੁਰ ਬਚਨ ਕਠਾਰ[1] ਗਿਆਨ ਸੂਰ ਸੀਸ ਪਰ ਝਲੇ[2] ।
ਜੀਵਤ ਮੂਆ, ਮੁਕਤ ਹੂਆ ਸੇਵੰਤ[3] ਸਿਧ ਦਰ ਖਲੇ । ੪ ।

ਅੜਿਲ

ਲੇ ਸਗਲੀ ਸੰਗਤ ਸੰਗ ਦਿਆਲ ਬਨ ਮੋ ਗਏ ।
ਸਭਹਨ ਦੇਖਾ ਚਲਤ[4] ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਪਏ ।
ਕੇਤੇ ਆ ਬਟੋਰ[5] ਲੀਏ ਬਾਧ ਪੋਟ[6] ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀ ।
ਹੋ ਚਲੇ ਬੰਧ ਲੇ ਪੋਟ ਸਭੀ ਉਸ ਹੀ ਘਰੀ । ੫ ।

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਪੁਨ ਚਲੇ ਆਗੇ ਦਿਆਲ ।
ਜੁ ਰਹੇ ਸੰਗ ਸੁ ਨਾਲ ।
ਤਹਾ ਦੇਖ ਸਭ ਭਏ ਖੜੇ ।
ਮੁਹਰਾਂ ਰੁਪਜੇ ਪੜੇ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਹੁਤੀ ਮਾਇਆ ਦੇਖ ਕਰ ਸਭ ਜਨ ਭਏ ਅਧੀਰ[7] ।
ਬੰਧ ਬੰਧ ਪੋਟਾ[8] ਲੇ ਚਲੇ ਰਹੀ ਨ ਕਾਹੂ ਧੀਰ । ੭ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ ਗੁਰਬਚਨ ਗੁਰਮੁਖ ਚਾਟੇ ਕੋਇ ।
ਗੁਰ ਬਚਨ ਸਿੰਧ[9] ਟੁਬਕੀ ਲਏ ਰਤਨ ਮੁਕਤ ਲਏ ਸੋਇ । ੮ ।

ਚੌਪਈ

ਚਲੇ ਆਗੇ ਬਾਬਾ ਲਹਨਾ ਜੀ ਸੰਗ ।
ਬਾਲਾ[10] ਬੁਢਾ[11] ਸਾਧਾਰਨ[12] ਰੰਗ ।
ਦੇਖਾ ਮੈਦਾਨ ਚਿਖਾ ਤਹ ਬਨੀ ।
ਮਿਰਤਕ ਦੇਖਾ ਲਕਰੀ ਚਿਨੀ । ੯ ।
ਭਇਆਨਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇਖ ਸਕੁਚਾਨੇ[13] ।
ਈਹਾ ਚਿਖਾ ਬਨਾਇ ਮਿਰਤਕ ਕਿਨ ਆਨੇ ।
ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਹ ਆਇ ਭਏ ਠਾਢੇ[14] ।
ਦੇਖ ਭਇਆਨਕ ਸਭ ਮਨ ਭੈ[15] ਬਾਢੇ[15] । ੧੦ ।
ਤਹਾ ਦਿਆਲ ਬਚਨ ਮੁਖ ਭਾਖਾ[16] ।
ਸਾਧਾਰਨ ਬਾਲੇ ਕੋ ਆਖਾ ।
ਏਹੁ ਜੋ ਮਿਰਤਕ ਚਿਖਾ ਮੋ ਆਹਿ ।
ਤੁਮ ਸਭ ਇਸ ਕੋ ਲੀਜੈ ਖਾਇ ।

1. ਕੁਠਾਲੀ । 2. ਚਮਕੇ । 3. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ । 4. ਚਰਿਤ੍ਰ । 5 ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ । 6. ਪੋਟਲੀ, ਪਿੰਡ ; 7. ਬੇਚੈਨ । 8. ਪੰਡਾਂ । 9 ਸਮੁੰਦਰ । 10. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1, ਪੰਨਾ 282 । 11. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1, ਪੰਨਾ 282 । 12. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1. ਪੰਨਾ 282 । 13. ਝਿਝਕੇ । 14. ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ । 15 ਡਰ ਵਧਿਆ । 16. ਕਿਹਾ ।

ਸੁਨ ਕਰ ਬਚਨ ਸਕਲ ਸੁਕਚਾਨੇ[1] ।
ਤਬ ਭਾਈ ਬੁਢੇ[2] ਯਹ ਬਿਨੇ[3] ਬਖਾਨੇ[3] ।
ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਰਤਕ ਕੈਸੇ ਕੋਈ ਖਾਵੇ ।
ਮਿਰਤਕ ਕੋ ਦੇਖੇ ਭੈ ਮਨ ਆਵੈ । ੧੨ ।

ਸੋਰਠਾ

ਮਾਨੁਖ ਮਾਨੁਖ ਨਹੀਂ ਖਾਇ, ਇਹੁ ਕਾਮ ਅਤ ਕਠਨ ਹੈ ।
ਨਹੀ ਸੁਨਿਆ ਜਗ ਆਇ, ਮਾਨੁਖ ਮਾਸ ਮਾਨੁਖ ਭਖੈ[4] । ੧੩ ।

ਚੌਪਈ

ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਬਚਨ ਇਮ ਕਹਾ ।
ਇਹੀ ਕਾਮ ਮੁਹਿ ਕਰਨਾ ਰਹਾ ।
ਇਸੀ ਕਾਰਜ ਕੋ ਮੈ ਈਹਾ ਆਇਆ ।
ਅਰੁ ਸਭ ਸੰਗੀ ਮੈ ਸੰਗ ਲੇ ਆਇਆ । ੧੪ ।
ਜੋ ਸਭ ਅਧਕਾਰੀ ਧਨ ਕੋ ਆਏ ।
ਲੇ ਸਿਰ ਪੋਟ[5] ਸਭ ਘਰ ਕੋ ਧਾਏ[6] ।
ਜੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੋ ਮੋ ਸੰਗ ਰਹਾ ।
ਮੋ ਮਨ ਬਿਚਾਰ ਤੁਮ ਕੋ ਤਬ ਕਹਾ । ੧੫ ।
ਯਹੀ ਕਾਮ ਕਰਨਾ ਮੈ ਭਾਈ ।
ਮਨ ਬਚਨ ਮਾਨ ਇਸ ਲੇਵੋ ਖਾਈ ।
ਜੋ ਇਸ ਖਾਇ ਸੋਈ ਸਿਖ ਹਮਾਰਾ ।
ਇਸੀ ਕਾਮ ਕੋ ਮੈ ਪ੍ਰਣ ਧਾਰਾ । ੧੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੰਤ ਕੀ ਮਾਇਆ ਅਤ ਬਡੀ ਬਸ ਕਰੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਮੁ ।
ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਕਹੁ ਕਿਆ ਸਕਤ ਨਹੀ ਦੇਵ[7] ਅਸੁਰ[8] ਕੋ ਕਾਮੁ । ੧੭ ।

ਚੌਪਈ

ਸਭ ਸੁਨ ਯਹ ਕਾਮ ਸਿਥਲ-ਮਤ[9] ਭਏ ।
ਲੇ ਓਟ ਜੰਗਲ ਮੋ ਠਾਢੇ ਭਏ[10] ।
ਭਏ ਠਾਢੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਢਿਗ[11] ਦੇਖੇ ।
ਇਹੁ ਕਾਰਜ ਕਿਮ ਹੋਇ ਬਸੇਖੈ[12] । ੧੮ ।

---

1. ਝਿਝਕੇ । 2 ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 451 । 3 ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ । 4. ਖਾਵੇ । 5. ਖੰਡਾਂ । 6. ਤੁਰ ਗਏ । 7. ਦੇਵਤਾ । 8. ਦੈਂਤ । 9. ਸੋਚ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣ । 10. ਖਲੋ ਗਏ । 11. ਕੋਲੇ, ਪਾਸ, ਵੱਲ । 12. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ।

ਤਬ ਲਹਨਾ ਜੀ ਕੋ ਕਹਾ ਦਿਆਲ ।
ਮਮ ਬਚਨ ਸਤ ਕੀਜੇ ਤਤਕਾਲ ।
ਇਸ ਮਿਰਤਕ ਕੋ ਭਛਨ[1] ਕਰੋ ।
ਕਛੁ ਮਨ ਮੇ ਸੰਕਾ ਮਤ ਧਰੋ । ੧੯ ।

ਸੁਨ ਬਚਨ ਮਗਨ ਲਹਨਾ ਜੀ ਭਏ ।
ਜਾਇ ਚਿਖਾ ਪਰ ਠਾਢੇ ਭਏ[2] ।
ਲਕੜੀ ਫੇਕ ਦੂਰ ਸਭ ਡਾਰੀ ।
ਕਰ[3] ਜੋੜ ਸਤਗੁਰ ਸੋ ਬਿਨਤੀ ਧਾਰੀ । ੨੦ ।

ਜਹਾ ਸੋ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਸਿਉ ਖਾਉ ।
ਸਤਗੁਰ ਬਚਨ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ ।
ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੀਸ ਸੋ ਖਾਊ ।
ਸੀਘਰ ਖਾਉ ਦੇਰ ਮਤ ਲਾਉ । ੨੧ ।

ਸੋਰਠਾ

ਮਿਰਤਕ ਮੁਖ ਖੱਫਨ ਉਤਾਰ ਲਹਿਨਾ ਜੀ ਦੇਖਾ ਚਲਿਤ[4] ।
ਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਖਸਾਰ[5] ਉਠ ਬੈਠੇ ਬਿਗਸਤ[6] ਭਏ । ੨੨ ।

ਚੌਪਈ

ਚਿਖਾ ਮ੍ਰਿਤਕ[7] ਤਹਾ ਭਏ ਅਲੋਪ ।
ਸੰਤ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬੂਝੇ ਕੋ ਗੋਪ ।
ਕਰ[8] ਜੋੜ ਸਨਮੁਖ[9] ਲਹਨਾ ਜੀ ਖਲੇ ।
ਲਿਖੀ ਮੂਰਤ ਪ੍ਰੇਮ੍ ਭੀਤ ਪਰ ਭਲੇ । ੨੩ ।
ਦੇਖ ਦਿਆਲ ਬਰ[10] ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਪੁਰਖਾ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨਾ[11] ।
ਤੈ ਅਭੇਦ[12] ਮਤ ਮੋ* ਕੋ ਬੂਝਾ ।
ਤੁਮ ਮੋਹਿ ਜਗੁ ਖੋਜਤ ਇਕ ਸੂਝਾ[13] । ੨੪ ।
ਮੋ ਖੋਜਿਆ ਸਭ ਜਗੁ ਇਸ ਹੀ ਕਾਰਨ ।
ਸੰਕਲਪ ਰਹੇ ਮਨ ਗੁਰ ਕੋ ਧਾਰਨ ।
ਅਰ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਮੋ ਸੋ ਕਹੀ ।
ਜਿਸ ਤੁਮ ਗੁਰ ਧਾਰੋ ਸੋ ਜਗ ਕੋ ਨਹੀ । ੨੫ ।

---

1. ਖਾਣਾ । 2. ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ । 3. ਹੱਥ । 4. ਚਲਿਤ, ਕੌਤਕ । 5. ਸ਼ਾਇਦ 'ਸੁਖਸਾਲ' ਭਾਵ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ । 6. ਖੁਸ਼ । 7. ਚਿਖਾ ਅਤੇ ਲੋਥ । 8. ਹੱਥ । 9. ਸਾਹਮਣੇ । 10. ਉੱਤਮ । 11. ਸਗਿਆਨੀ । 12. ਭੇਦ ਰਹਿਤ । 13. ਦਖਾਈ ਦਿੱਤਾ । *ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ 'ਤੇ' ਹੈ ।

ਤੁਮਰਾ ਗੁਰ ਤੁਮ ਅੰਗ ਤੇ ਹੋਇ ।
ਮਮ ਬਚਨ ਸਤ ਹੋਵੈਗਾ ਸੋਇ ।
ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਮੋ ਕੋ ਤੁਮ ਜਾਨਾ ।
ਸਭ ਜਗ ਮੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਾਨਾ । ੨੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤੁਮ ਸਮਾਨ ਜਗ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਪ੍ਰਤੀਤ ਦ੍ਰਿੜ-ਭਗਤ ।
ਤੁਮ ਕਠਨ ਬਚਨ ਮਮ ਸਤ ਕਰਾ ਧਨ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਸਭ ਸਕਤ । ੨੭ ।

ਚੌਪਈ

ਸੁਨ ਬਚਨ ਲਹਨਾ ਇਕ[1] ਟਕ ਭਏ[1] ।
ਮਨ ਚਿਤ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਿੰਧ[2] ਬਹ ਗਏ ।
ਤਤ[3] ਪਰਕਿਰਤ[4] ਇੰਦਰੀ[5] ਨਹੀ ਚਲੇ ।
ਭਈ ਲੀਨ ਸੁਰਤ ਸਰੀਰ ਸਿੰਧ ਢੁਲ ਮਿਲੇ । ੨੮ ।
ਦੇਖ ਅਵਸਤਾ[6] ਬਾਬਾ ਮਗਨਾਨੇ[7] ।
ਅਛਲ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਪਛਾਨੇ ।
ਹੋਇ ਪਰਮ ਦਿਆਲ ਸਤਗੁਰ ਜੀ ਬੋਲੇ ।
ਅਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਭਗਤ ਝਕਝੋਲੇ[8] । ੨੯ ।
ਉਠੇ ਦਿਆਲ ਲੀਏ ਅੰਕ[9] ਲਗਾਇ ।
ਕਹੇ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਭਾਇ ।
ਅਬ ਤੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਭਇਆ ।
ਤੁਮ ਲਹਨ ਮੈ ਦੇਨ[10] ਦਇਆ । ੩੦ ।
ਅਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜਗ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਗੁਰ ਤੁਮ ਕੋ ਧਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ।
ਭਏ ਏਕ ਮੇਕ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀ ਦੂਰਿ । ੩੧ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀ ਰੀਤ ਯਹ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਮਿਟ ਜਾਇ ।
ਢਲ[11] ਸਲਤਾ[12] ਸਾਗਰ ਮਿਲੀ ਸਾਗਰ ਸਿੰਧ ਕਹਾਇ । ੩੨ ।

---

1 ਏਕਾਗਰ ਹੋ ਗਏ । 2. ਪਿਆਰ-ਸਾਗਰ । 3 ਅਨਾਸਰ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਜਲ, ਪਵਨ, ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਆਕਾਸ) । 4. ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਗੁਣ । 5. ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕੀਤੇ ਹਨ -ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆ । ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਿਲਾਕੇ ਗਿਆਰਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਆਂ ਹਨ । 6. ਹਾਲ । 7. ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । 8. ਤਰ ਕੀਤ ਹੋਏ । 9. ਅੰਗ, ਸ਼ਰੀਰ । 10. ਜੋ ਦੇਣਾ ਸੀ। 11. ਰਿੜ ਕੇ, ਬਹਿ ਕੇ । 12. ਸਰਿਤਾ, ਨਦੀ ।

ਚੌਪਈ

ਬਹੁ ਸੋਭਾ ਬਚਨ ਕਹੇ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਲੀਨੇ ਨਾਲ ।
ਪੁਨ ਬਾਲਾ[1], ਬੁਢਾ[2], ਸਾਧਾਰਨ[3] ਮਿਲੇ ।
ਭਏ ਅਤ ਪਰਸੰਨ ਨਿਜ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਚਲੇ । ੩੩ ।
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਮੋ ਜਬ ਆਏ ।
ਸਭ ਅੰਗੀ ਸੰਗੀ ਲੀਏ ਬਲਾਏ ।
ਸਭ ਕੋ ਕਹਾ ਇਹੁ ਬਚਨ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਗੁਰ ਧਾਰਾ । ੩੪ ।
ਤੁਮ ਨਮਸਕਾਰ ਮਮ ਗਰ ਕੋ ਕਰੋ ।
ਕਰ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤ ਚਰਨਨ ਸਿਰ ਧਰੋ ।
ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤ ਸਭਹਨ ਸਿਰ ਨਿਆਇਆ[4] ।
ਬਡੇ ਭਾਗ ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ । ੩੫ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਾ ।
ਗ੍ਰਹ ਲੋਕ ਬੁਲਾਇ ਬਸੋ ਸਭ ਈਹਾ ।
ਖਡੂਰ ਬਸੇ ਤੁਮਰੇ ਸਸੁਰਾਰ ।
ਤਹਾ ਬਸੋ ਨਿਕਟਿ ਹੋਵੈ ਸੁਖਸਾਰ[5] । ੩੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕੀ ਸਿੰਧ ਮੋ ਝਲਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਆਰ[6] ।
ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਭਵ ਨਾਉ ਹੈ ਲਗਤ ਬਿਆਰ ਹੋਇ ਪਾਰ । ੩੭ ।
ਸੇਵਕ ਸੁਆਮੀ ਏਕ ਮੇਕ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਹੀ ਕੋਇ ।
ਜਾ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਇ ਇਹ ਬਿਧ[7] ਬੂਝੈ ਸੋਇ । ੩੮ ।
ਇਹ ਲੀਲਾ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਕੀ ਪੜੇ ਸਿਖ ਸਖਸਾਰ ।
ਕਰ ਭਾਉ ਭਗਤ ਹਿਰਦੇ ਧਰੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਉਤਰੇ ਪਾਰ । ੩੯ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੫੯

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

1. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 2 ਪੰਨਾ 282 । 2. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ 1, ਪੰਨਾ 282 । 3. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 282 । 4. ਨਿਵਾਇਆ । 5. ਸਖਸ਼ਾਲ, ਸਖਾਂ ਦਾ ਘਰ । 6. ਹਵਾ । 7. ਹਾਲਤ, ਜੁਗਤ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੋ ਖਡੂਰ ਬਸੋ ਬਾਸ[1] ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੀਈ । ਤੁਮਾਰੇ ਸੁਸਰਾੜ[2] ਖਡੂਰ ਮੋ ਹੈ, ਕਬੀਲਾ ਕੇ ਲੋਕ ਬੁਲਾਵੋ, ਹਮਾਰੇ ਨਿਕਟ ਬਸੋ ਅਰੁ ਆਪ ਭੀ ਖਡੂਰ ਮੋ ਬਿਰਾਜੋ। ਮਾਈ ਭਿਰਾਈ[3] ਕੇ ਘਰ ਮੇਰਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੈ ਉਸ ਪਰ ਬਿਰਾਜੋ। ਸੋ ਕਥਾ ਨਿਰੂਪਨ[4] ਹੋਇਗੀ :—

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ, ਪੁਰਖਾ ਖਡੂਰ ਤੁਮ ਜਾਇ ।
ਗ੍ਰਿਹ-ਲੋਕ ਬੁਲਾਵੋ ਤਹਾ ਰਹੋ, ਮਮ ਸਮੀਪ[5] ਸੁਖ ਭਾਇ। ੧ ।
ਮਾਈ ਭਿਰਾਈ ਘਰ ਜਾਉ ਤੁਮ, ਤਹਾ ਰਹੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਮੋਰ ।
ਜਾਇ ਬਿਰਾਜੋ ਤਹਾ ਪਰ, ਭਈ ਜਗਤ ਗੁਰਾਈ ਤੋਰ । ੨ ।
ਮੈ ਭਗਤ ਅਭੇਦ ਤੋ ਕੋ ਦਈ ਤੁਮ ਜਾਨਤ ਹੋ ਮਮ[6] ਰੂਪ ।
ਮਮ ਭਗਤ ਭਾਉ ਤਾ ਕੇ ਰਿਦੇ ਪਰਫੁਲਤ ਸਦਾ ਅਨੂਪ । ੩ ।

ਚੌਪਈ

ਲੈ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਭ ਚਲੇ ਦਿਆਲ ।
ਭਗਤ ਸਕਤ ਨਾਮ-ਧਨ ਨਾਲ ।
ਮਾਈ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਇ ਭਏ ਜਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ।
ਵੈ ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੰਤ ਰੂਪ ਮਨ ਜਾਪਤ* ।
ਦੇਖ ਦਰਸ ਚਰਨਨ ਪਰ ਪਰੀ ।
ਭਈ ਅਨੰਦ ਮਗਨ ਤਿਹ ਘਰੀ ।
ਜਾਨਾ ਨੀਉ[7] ਭਗਤ ਗੁਰ ਰਾਖੀ ।
ਅਬ ਹੋਇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਾਮ ਜਗ ਸਾਖੀ । ੫ ।

---

1. ਰਹਿਣ । 2 ਸਹੁਰੇ । 3. ਖਡੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਖਹਿਰੇ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਮਹਿਮੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋ ਵੱਡੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ । ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਉ ਭਰ ਦੀ ਅਲੂਣੀ ਅਤੇ ਰੁਖੀ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਕੇ ਨਿੱਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਪਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਅਠ ਪਹਿਰ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਸਨ । 4. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 5. ਨੇੜੇ, ਪਾਸ । 6. ਮੇਰਾ । 7. ਬੁਨਿਆਦ, ਨੀਂਹ ।

ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਾਬੇ ਤਾ ਲਿਆਈ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੋ ਤਾ ਪਰ ਬੈਠਾਈ ।
ਕਰ ਪਰਦਖਨਾ ਪੂਜਨ ਕੀਨਾ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਿਨ ਚੀਨਾ[1] । ੬ ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਕੀ ਕਰੇ ।
ਨਾਨਕ ਅੰਗਤ ਭੇਦ ਨ ਧਰੇ ।
ਮਾਤਾ[2] ਖੀਵੀ[2] ਖਡੂਰ ਮੋ ਆਈ ।
ਪਿਤਾ-ਗ੍ਰਹ ਮੋ ਸੁਖ ਬਾਸ ਕਰਾਈ । ੭ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪਿਤਾ-ਗ੍ਰਹ ਮੋ ਬਾਸ ਕੀਆ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ਪਤ[3] ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਤ ਪ੍ਰੀਤ ਜੁਤ ਸਤਗੁਰ ਪਹਿ ਦੇਹਿ ਪਠਾਇ । ੮ ।

ਚੌਪਈ

ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ* ਪਤ-ਬ੍ਰਤ[4] ਪ੍ਰਧਾਨ ।
ਤਾ[5] ਸਮਾਨ ਨਹੀ ਜਗ ਕੋਊ ਆਨ[6] ।
ਜਾਕੀ ਭਗਤ ਸਤਗੁਰ ਮਨ ਮਾਨੀ ।
ਪਤ ਕੋ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਮਨ ਜਾਨੀ* । । ੯ ।
ਇਛਿਆ ਭੋਜਨ ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਪਹੁਚਾਵੈ ।
ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਦਰਸਨ ਆਵੈ ।
ਹਿਰਦੇ ਧਿਆਨ ਦਰਸ ਪ੍ਰਭ ਦੇਖੇ ।
ਆਨ ਸੰਕਲਪ ਨ ਮਨ ਮੋ ਲੇਖੇ[7] । ੧੦ ।
ਜਬ ਸਤਗੁਰ ਖਡੂਰ ਕੋ ਆਏ ।
ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਾਏ ।
ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਜੀ ਖਡੂਰ ਤੁਮ ਰਹੋ ।
ਨਿਕਟ ਦੂਰ ਭੇਦ ਮਤ ਗਹੋ । ੧੧ ।
ਈਹਾ ਬਹੁੜ ਕਬਹੁ ਮਤ ਆਵੋ ।
ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਕਾ ਭੇਦੁ ਚੁਕਾਵੋ ।
ਪਰਵਿਰਤ[8] ਮਿਲਨ ਜਬ ਸਰਧਾ ਹੋਇ ।
ਮੈਂ ਊਹਾ ਆਇ ਮਿਲੋ ਤਬ ਤੋਹ । ੧੨ ।

---

1. ਪਛਾਣਿਆ । 2. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਲਾ (ਘਰ ਵਾਲੀ) ਜੋ ਖਡੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੫੭੬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ । 3. ਪਤੀ ।
*ਰੋ. ਲ. ਵਿਚ ਖੀਵਾ ਇਹ ਤੁਕ ਰੋ. ਲ. ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ । ਮੂਲ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ । 4. ਪਤੀ ਦੀ ਅਨਨਯ ਭਗਤੀ । 5. ਉਸ । 6. ਹੋਰ (ਵਸਤ) । 7. ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇ । 8. ਮਨ ਕਰਕੇ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੰਧ ਸਮ ਚਲਤ ਬਿਆਰ[2] ਜਬ ਪ੍ਰੇਮ ।
ਹੋਇ ਲਹਰ ਤਰੰਗ ਪੁਨ ਜਲ ਮਿਲੇ ਹੋਇ ਸਦਾ ਸਦ ਨੇਮ । ੧੩ ।

ਚੌਪਈ

ਕੇਤਕ[2] ਕਾਲ ਜਬ ਭਇਆ ਬਿਤੀਤ ।
ਦੁਹੂ ਠੌਰ ਉਕਲਾਨੇ[3] ਚੀਤ ।
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖਡੂਰ ਚਲ ਆਏ ।
ਗੁਰ ਅੰਗਤ ਆਗੇ ਲੇਨੇ ਆਏ । ੧੪ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਸੁਖ ਮਾਨੇ ।
ਜਿਮ ਰਵਿ ਉਦੇ ਕਮਲ ਬਿਗਸਾਨੇ ।
ਅੰਕਮਾਲ[4] ਕੀਨਾ ਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਜਿਮ ਚੰਦ ਕੁਮਦਨੀ[5] ਨਿਰਖ ਨਿਹਾਲ । ੧੫ ।
ਬਾਹਰ ਖਡੂਰ ਪ੍ਰਭ ਭਏ[6] ਅਸੀਨ[6] ।
ਗ੍ਰਹ-ਲੋਕ ਆਵਨ ਕਾ ਪੂਛਨ ਕੀਨ ।
ਸੁਨ ਮਾਤਾ[7] ਖੀਵੀ[7] ਦਰਸਨ ਆਈ ।
ਪਰਮ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਪਾਈ । ੧੬ ।
ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ[8] ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਏ ।
ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਕਹੁ ਸੰਤਤ[9] ਕਿਆ* ਅਹੇ ।
ਗੁਰ ਅੰਗਤ ਜੀ ਤਬ ਬਿਨੇ ਬਖਾਨੇ ।
ਨਹੀ ਸੰਤਤ ਜਗ ਹਮਰੇ ਮਨ ਮਾਨੇ । ੧੭ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਐਸੇ ਕਹਾ ਹੇ ਪੁਰਖਾ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ ।
ਦੋਇ ਸਤ ਸੰਤਤ ਹੈ ਮੇਰੇ ਤੁਮਰੇ ਦੋਇ ਹੋਇ ਹੋ ਪ੍ਰਮਾਨ । ੧੮ ।

ਚੌਪਈ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਐਸੀ ਬਿਧ ਕਹਾ ।
ਦਾਸ[12] ਦਾਤਾ[12] ਦੁਇ ਸੁਤ ਮਮ[13] ਰਹਾ ।
ਘੋੜੀ ਚੜੇ ਜੁਵਾ ਜਬ ਭਏ ।
ਚੜ ਕਟਕ[14] ਸੰਗ ਧਾੜੇ ਕੋ ਗਏ । ੧੯ ।
ਗਏ ਗਏ ਫਿਰ ਬਹੁੜਿ ਨ ਆਏ ।

---

1. ਹਵਾ । 2. ਕਿੰਨਾ ਹੀ । 3. ਬਿਹਬਲ ਹੋਵੇ । 4. ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈਣ, ਜੱਫੀ ਪਾਕੇ ਮਿਲਣਾ ; 5. ਭਮੂਲ, ਨੀਲੋਫਰ ਦਾ ਫੁੱਲ । 6. ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ । 7. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ:2, ਪੰਨਾ 317 । S ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 9. ਸੰਤਤਿ, ਔਲਾਦ, ਬਾਲ ਬਚੇ । 10. ਦਾਸੂ ਅਤ ਦਾਤ । 11. ਮੇਰੇ । 12. ਧਾੜ ।

ਲੜ ਮੂਏ ਸਭਨ ਕੀ ਖਬਰ ਨ ਪਾਏ ।
ਸੰਤਤ[1] ਸੋ ਮਨ ਸਦਾ ਬਿਰਕਤ[2] ।
ਤੁਮ ਸਭ ਜਾਨਤ ਹੋ ਪੂਰਨ ਸਕਤ । ੨੦ ।
ਸੁਨ ਕਥਾ ਦਿਆਲਬਰ[3] ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਦੁਇ ਸੁਤ[4] ਮਮ[5] ਦੁਇ ਤੋਹ ਪ੍ਰਮਾਨਾ[6] ।
ਤੁਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਗਤ ਕੇ ਭਏ ।
ਤੁਮ ਸੋ ਬਡਾ ਜਗਤ ਕੋ ਅਹੇ । ੨੧ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ ।
ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਦਿਆਲ ਇਮ ਕਰਿਓ ਸੁਪਾਸ ।
ਤਬ ਵਹੀ ਦਾਸ[7] ਦਾਤਾ[7] ਫਿਰ ਆਵੈ ।
ਵਹੀ ਸਤ ਜੋ ਸਤਗੁਰ ਭਾਵੈ । ੨੨ ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਚ :

ਦੋਹਰਾ

ਵਹੀ ਦਾਸ ਦਾਤਾ ਅਬ ਆਵਹੀ ਵਹੀ ਕਾਰਨ ਫਿਰ ਹੋਇ ।
ਤੁਮ ਜੋ ਕਹਾ ਸੋ ਮੈ ਕਰੋ ਫਿਰ ਮੇਟ ਨ ਸਾਕੇ ਕੋਇ । ੨੩ ।

ਚੌਪਈ

ਵਹੀ ਦਾਸ[8] ਦਾਤਾ[8] ਫਿਰ ਆਵੈ ।
ਵਹੀ ਸਤ ਜੋ ਤਮ ਕੋ ਭਾਵੈ ।
ਕਰ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
ਧਨੁ ਧਨੁ ਪੁਰਖਾ ਤੂੰ ਧਨ ਧੰਨ । ੨੪ ।
ਤੁਮ ਸਮਾਨ ਮੋਹਿ ਕਛੂ ਨ ਪਿਆਰਾ ।
ਤੁਮ ਕੋ ਸਦਾ ਮੇਰਾ ਅਧਾਰਾ[9] ।
ਤੁਮ ਅਭੇਦ ਮੋ ਕੋ ਪਹਚਾਨਾ ।
ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਾਰਨ ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਜਾਨਾ । ੨੫ ।
ਪੁਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਚਲੇ ।
ਸਨਮੁਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਖਲੇ ।
ਏਕ ਜੋਤ ਦੁਇ ਮੂਰਤ ਭਾਸੇ ।
ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਮਹਾ ਬਿਲਾਸੇ । ੨੬ ।
ਜਿਮ ਸਨਮੁਖ ਚਦ੍ਰ ਚਦ੍ਰਮਨ[10] ਦ੍ਰਵੈ[11] ।
ਹੋਇ ਏਕ ਮੇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਹ ਸ੍ਰਵੈ[12] ।
ਜਿਮ ਜਲ ਕਮਲ ਨਿਆਰਾ ਭਾਸੇ ।
ਅੰਤਰਗਤ ਜਲ ਜਲ ਮੇ ਆਸਾਸੇ[13] । ੨੭ ।

---

1. ਔਲਾਦ, ਬਾਲ-ਬੱਚੇ । 2. ਮੋਹ ਰਹਿਤ, ਉਦਾਸੀਨ, ਉਪਰਾਮ । 3. ਉੱਤਮ । 4. ਪੁੱਤਰ । 5. ਮੇਰੇ 6. ਤੁੱਲ, ਸਮਾਨ । 7 ਦਾਸੁ ਅਤੇ ਦਾਤੁ । 8. ਦਾਸੁ ਅਤੇ ਦਾਤੁ । 9.ਆਸਰਾ । 10.ਇਕ ਮਣਿ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਟਪਕਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 11. ਪੰਘਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । 12. ਟਪਕਦਾ ਹੈ । 13. ਕਾਇਮ ਹੈ, ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਿਲੇ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ ।
ਆਤਮ[1] ਪ੍ਰਮਾਤਮ[1] ਮਿਲ ਸਦ ਬਿਗਿਆਨ[2] ਬਿਲਾਸ[3] । ੨੮ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜਬ ਜੁਗਲ[4] ਰੂਪ ਦਰਸਨਿ ਕਰਿਓ ਕਬ ਮਨ ਭਇਓ ਹੁਲਾਸ[5] ।
ਉਮਗ[6] ਹੋਓ[7] ਗੁਰ ਗੁਨ ਅਕਥ ਅਸਤੋਤਰ[8] ਭਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸ । ੨੯ ।

ਅਥਅਸਤੋਤਰ

ਰੇਖਤਾ[9]

ਦਿਲਬਰ[10] ਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ ।
ਜਗ ਜਲ ਕਮਲ ਨਿਆਰਾ ।
ਜਿਨ ਦਰਸੁ ਪਰਸੁ[11] ਕੀਨਾ ।
ਹਿਰਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਚੀਨਾ[12] । ੩੦ ।
ਮਹਬੂਬ[13] ਕੀ ਕਹਾਨੀ ।
ਆਸਕ[14] ਹੋਏ ਸਮਾਨੀ ।
ਤਬ ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਪਾਗੀ[15] ।
ਅਨਹਦ[16] ਸਮਾਧ ਲਾਗੀ । ੩੧ ।
ਝੁਨਕਾਰ ਸਬਦੁ ਅਨਹਦ ।
ਮਨ ਸੁਨਤ ਹੋਤ ਗਦ ਗਦ ।
ਭਇਆ ਸਬਦ ਸੋ ਉਜਾਰਾ ।
ਨਾਜਰ ਨਜਰ ਨਿਜਰਾ । ੩੨ ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਦਿਆਲਾ ।
ਨਿਜ ਰੂਪ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ।
ਜ ਚਰਨ ਸਰਨ ਆਇਆ ।
ਦਰਸਨ ਹੀਏ ਦਿਖਾਇਆ । ੩੩ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੬੦
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

---

1. ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ । 2. ਆਤਮ ਗਿਆਨ। 3. ਆਨੰਦ । 4 ਜੋੜਾ, ਦੋ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ । 5. ਆਨੰਦ । 6. ਉਮੰਗ । 7. ਚਿੱਤ ਦਿਲ । 8. ਉਸਤਤ । 9. ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਬੋਲੀ। 10. ਪਿਆਰ । 11 ਛੁਹਣਾ । 12. ਜਾਣਿਆ, ਦੇਖਿਆਂ । 13, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਏ, ਪਿਆਰਾ, ਮਿਤ੍ਰ। 14. ਪ੍ਰੇਮੀ । 15. ਗੜੁੱਚ ਹੋਈ, ਲਪੇਟੀ ਗਈ। 16 ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ।

੧ਓ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਰਮ ਚਲਿਤ ਕੀ ਧਾਨਕ[1] ਕਾ ਰੂਪ ਧਰ ਕੇ ਸਭ ਕਾਹੂ ਕੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤਗਿਆ[2] ਲੇਤ ਭਏ । ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਖਡੂਰ ਮੋ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ,ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਨ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਵੈਗਾ :—

ਸੋਰਠਾ

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਧਾਨਕ ਰੂਪ ਕੋ ਭੇਖ[3] ਧਰ ।
ਕੀਨਾ ਚਲਤ ਬਿਸਾਲ[4] ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਭ ਕਰੀ । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਸਰ ਪਰ[5] ਵਾਣ ਸਿਰ ਲੀਆਂ ਬੰਧਾਇ ।
ਜਿਮ ਮਹੇਸ[6] ਸਿਰ ਜਟਾ ਸੁਹਾਇ ।
ਖਟੀ ਛਾਛ ਤਾ ਪਰ ਛਿਟਕਾਇ ।
ਮਖੀ ਅਨੇਕ ਤਾ ਪਰਿ ਜੁਰਿ ਆਇ । ੨ ।
ਸੰ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਕਹੋ ਬਿਚਾਰ ।
ਜਿਮ ਪੁਹਪ[7] ਪਾਟ ਕਾ ਭਵਰ ਗੁੰਜਾਰ ।
ਜੀਰਨ[8] ਲੀਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਕੀਨਾ ।
ਮੂੰਞ[9] ਕੀ ਤੌਗੜੀ ਤਾ ਪਰ ਦੀਨਾ । ੩ ।
ਤਿਸ ਛਬ[10] ਕੀ ਕਿਆ ਸੋਭਾ[11] ਛਾਜੈ ।
ਦੇਖਤ ਦਲਿਦ੍ਰ ਲਜਤ ਹੋਇ ਭਾਜੈ ।
ਇਕ ਨਗਨ ਛੁਰੀ ਕਟ[12] ਮੋ ਲਟਕਾਇ ।
ਜਿਮ ਸਿਵ[13] ਅਗ੍ਰ[14] ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਸੁਹਾਇ । ੪ ।
ਨਗਨ ਚਰਨ ਉਰ[15] ਅਸਤ[16] ਕੀ ਮਾਲਾ ।
ਜਿਮ ਰੁੰਡ ਮਾਲ[17] ਸਿਵ ਗਲੇ ਬਿਸਾਲਾ[18] ।
ਸੂਕਰ[19] ਸੁਆਨ[20] ਲੀਏ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਾ ।
ਅਦਭੁਤ[21] ਭੇਖ ਜੁਗਤ ਆਭੰਗ[22] । ੫ ।

1. ਧਾਣਕ, ਭੀਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਇਕ ਜਾਤੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਦੇਖੀ ਦੀ ਹੈ । 2. ਸ਼ਰਧਾ, 3. ਭੇਸ , 4. ਵੱਡਾ । 5. ਪਾਂਛਤਿਰ ਪਟਵਾਣ 6. ਵਿਸ਼ਨੂੰ । 7. ਫੁੱਲ । 8. ਪੁਰਾਣਾ । 9. ਮੁੰਜ । 10. ਸੋਭਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ । 11. ਕੀਰਤੀ । 12, ਲੱਕ । 13. ਮਹਾਂਦੇਵ 14. ਅੱਗੇ । । 15. ਛਾਤੀ । 16 ਹੱਡੀਆਂ । 17. 18. ਵੱਡੀ । 19. ਸਰ । 20 ਕੁੱਤਾ । 21. ਅਜੀਬ, ਅਨੋਖਾ । ਅਭੰਗ, 22 ਅਟੁੱਟ ।

ਦੋਹਰਾ

ਐਸਾ ਧਾਨਕ ਰੂਪ ਧਰ ਗ੍ਰਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਫਿਰੇ ਦਿਆਲ ।
ਸੰਭ ਦੇਖ ਰੂਪ ਸੰਕਾ ਕਰੇ ਮਨ ਬੁਧ ਹੋਇ ਬਿਹਾਲ । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਪ੍ਰਭ ਗਏ ।
ਰੂਪ ਦੇਖ ਸੰਕਤ[1] ਸਭ ਭਏ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ[2] ਕਾਹੂ ਨਹੀ ਕਰੀ ।
ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਤਗੁਰ ਧਰੀ । ੭ ।
ਆਏ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਪਾਸ ਖਡੂਰ ।
ਤਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਤੀਤ[3] ਸਦਾ ਭਰਪੂਰ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨਾ ।
ਵੈ ਰੂਪ ਅਨੂਪ[4] ਹਿਰਦੇ ਧਰ ਲੀਨਾ । ੮ ।
ਬਿਧਵਤ[5] ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ।
ਪੁਨ[6] ਹਾਥ ਜੋੜ ਮੁਖ ਬਿਨੋ ਉਚਰੀ ।
ਇਹੁ ਧਾਨਕ ਰੂਪ ਬੇਖ[7] ਜੋ ਧਰਾ ।
ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਭ ਕੀ ਕਰਾ । ੯ ।
ਐਸੋ ਕਵਨ ਜਗਤ ਦ੍ਰਿੜ[8] ਹੋਇ ।
ਤੁਮਰੀ ਲੀਲਾ ਲਖੇ[9] ਜੁ ਕੋਇ ।
ਬਡੇ ਭਾਗ ਇਹ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ ।
ਯਹੀ ਰੂਪ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਹੋਇ ਮੁਦਤ[10] ਮਨ ਕੀਨੀ ਭਗਤ ਉਚਾਰ ।
ਨਿਮ੍ਰਭੂਤ[11] ਬਾਨੀ ਕਰੀ ਕੋ ਬੂਝੇ ਚਲਤ[12] ਅਪਾਰ । ੧੧ ।

ਤਬ ਇਹ ਸਬਦ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ[11] ਸੋ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :—

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੪ ॥

ਏਕ ਸੁਆਨੁ[12] ਦੁਇ ਸੁਆਨੀ[13] ਨਾਲਿ ॥
ਭਲਕੇ ਭਉਕਹਿ ਸਦਾ ਬਇਆਲਿ[14] ॥
ਕੂੜੁ ਛੁਰਾ ਮੁਠਾ[15] ਮੁਰਦਾਰੁ[15] ॥
ਧਾਣਕ[16] ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ ੧ ॥
ਮੈ ਪਤਿ ਕੀ ਪੰਦਿ[17] ਨ ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਾਰ ॥
ਹਉ ਬਿਗੜੈ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਬਿਕਰਾਲ[18] ॥

1, ਸ਼ੱਕ ਵਿਚ, ਭੈ-ਭੀਤ । 2. ਪ੍ਰਤੀਤਿ, ਨਿਸਚਾ । 3 ਨਿਸਚਾ । . ਅਨੁਪਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । 5. ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ । 6, ਫੇਰ. । 7. ਭੇਸ । 8, ਅਚਲ ਨਿਸਚੇ ਵਾਲਾ । 9. ਜਾਣੇ । 10. ਮੁਦਿਤ, ਖੁਸ਼ । 11. ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ। 12. ਚਰਿਤ੍ਰ । 13.ਮੂੰਹ । 14.ਕੁੱਤਾ (ਲੋਭ ਰੂਪ) 15, (ਆਸ਼ਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪ) ਕੁੱਤੀਆਂ । 16, ਸਵੇਰੇ । 17. ਠੱਗ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰ ਵਤ ਹੈ । 18. (ਧਨੁਖ ਧਾਰੀ) ਸਾਂਸੀ ਆਦਿ ਜੰਗਲੀ ਲੋਕ ਜੋ ਡਰਾਉਣੀ (ਬਿਕਰਾਲ) ਸ਼ਕਲ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ, ਛੁਟੇ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਚੋਰੀ ਠੱਗੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । 19. ਨਸੀਹਤ । 20. ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ।

ਤੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਤਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ॥
ਮੈ ਏਹਾ ਆਸ ਏਹੋ ਆਧਾਰੁ[1] ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮੁਖਿ ਨਿੰਦਾ ਆਖਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥
ਪਰ ਘਰ ਜੋਹੀ[2] ਨੀਚ ਸਨਾਤਿ[3] ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਚੰਡਾਲ ॥
ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ ੨ ॥
ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮਲੂਕੀ ਵੇਸੁ ॥
ਹਉ ਠਗਵਾੜਾ[4] ਠਗੀ ਦੇਸੁ ॥
ਖਰਾ[5] ਸਿਆਣਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰੁ[6] ॥
ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ ੩ ॥
ਮੈ ਕੀਤਾ ਨ ਜਾਤਾ ਹਰਾਮਖੋਰ ॥
ਹਉ ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਦੇਸਾ ਦੁਸਟੁ ਚੋਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ ੪ ॥

ਜਬ ਇਹ ਸਬਦ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਸੁਨਾ ਤਬ ਨਿਮ੍ਰਭੂਤ[7] ਹੋਇ ਕਰ ਇਹ ਬਿਨਤੀ ਕੀਆ : 'ਹੇ ਦਿਆਲ ! ਹਮ ਸਾਹਬ ਕੇ ਚਰਨੋ ਸਾਥ ਹੀ ਰਹੇਗੇ । ਹਮ ਕੋ ਈਹਾ ਕੌਨ ਅਰਥ[8] ਹੈ ?'

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਏ ਉਦਾਸ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੀਓ ਸੁਪਾਸ[9] ।
ਹੇ ਦਿਆਲ ਹਮ ਚਾਲੇ ਸਾਥ ।
ਸਭ ਬਿਧ ਤੁਮਰੀ ਤੁਮਰੇ ਹਾਥ । ੧੨ ।
ਤਬ ਦਿਆਲ ਐਸੇ ਮੁਖ ਕਹਿਓ ।
ਤੁਮ ਤੇ ਭਿੰਨ[10] ਨ ਕਛੁ ਮਮ[11] ਅਹਿਓ[12] ।
ਤੁਮ ਸਦਾ ਬਸੋ ਮੇਰੇ ਉਰ[13] ਮਾਹੀ ।
ਭੇਦ ਭਾਉ ਤੁਮਾਰੇ ਕਛ ਨਾਹੀ । ੧੩ ।
ਅਬ ਮੈ ਜਾਉ ਈਹਾ ਤੁਮ ਰਹੋ ।
ਨਿਹਚਲ-ਮਨ ਈਹਾ ਤੁਮ ਬਹੋ ।
ਇਹ ਬਿਧ ਕਹੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਏ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਤਹਾ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ੧੪ ।

---

1. ਆਸਰਾ । 2 ਤਾੜਦੇ ਰਹਿਣਾ । 3. ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ । 4. ਠੱਗ । 5. ਬਹੁਤਾ । 6. ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ । 7. ਹੋਮੈ ਰਹਿਤ। 8. ਮਤਲਬ । 9. ਸਿਪਾਸ, ਉਸਤਤ । 10i ਜੁਦਾ, ਅੱਡ । 11. ਮੇਰੇ ਲਈ । 12. ਹੈ । 13. ਹਿਰਦਾ, ਦਿਲ ।

ਹੋਇ ਦਿੜ ਮਨ ਆਸਨ ਤਹ ਕੀਤ ।
ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਹੋਇ ਗਇਓ ਬਤੀਤ ।
ਘਾਸ ਫੂਸ ਗਿਰਦੇ ਜਮ ਗਇਓ ।
ਮੂੰਦ ਨੇਤ੍ਰ ਕਛ ਸੁਧ ਨਹੀ ਲਇਓ । ੧੫ ।
ਸਭ ਸਰੀਰ ਦੀਯਕ[1] ਫਿਰ ਗਇਓ ।
ਕੋਊ ਕੋਊ ਅੰਗ ਪਰਛਿੰਨਤ[2] ਰਹਿਓ ।
ਤਹਾ ਸਕਲ ਲੋਕ ਦਰਸਨ ਕੋ ਆਵੈਂ ।
ਦੂਰੋ ਮਾਥਾ ਟੇਕ ਸਿਧਾਵੈਂ[3] । ੧੬ ।
ਅਖੰਡ ਅਚਲ ਤਪ ਸਤਗੁਰ ਕਰਾ ।
ਆਸਨ ਅਡੋਲ ਧਰਤੀ ਪਰ ਧਰਾ ।
ਯਹ ਲੀਲਾ ਗੁਪਤ ਨ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ।
ਆਪੇ ਕਹੇ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਨੇ । ੧੭ ।

ਦੋਹਰਾ

ਲੀਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਕੀ ਕਿਆ ਮੈਂ ਕਹੋ ਬਿਖਾਨ ।
ਇੰਦ੍ਰੀਗੋਚਰ[4] ਨਾਹ ਵਹ ਜਾਨੇ ਹੀ ਪਰਵਾਨ । ੧੮ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੬੧ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਖਡੂਰ ਆਗਮਨ ਕੀ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੋ ਤਪ ਸਮਾਧ ਸੋ ਜਗਾਇ ਕਰ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਦਿਖਾਵਤ ਭਏ ।

ਸੋਰਠਾ

ਸਤਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ਅਤ ਉਕਲਾਨੇ[5] ਪ੍ਰੇਮਬਸ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਤਪ ਠਾਨ ਯਹ ਖੇਦ ਭਇਓ ਆਵਨ ਕੀਓ । ੧ ।

1. ਭਾਵ 'ਦੀਮਕ' ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । 2. 3. ਚਲੇ ਜਾਣ । 4. ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ । 5. ਵਿਆਕਲ ਹੋਏ ।

ਚੌਪਈ

ਜਾਨੀ ਸਤਗੁਰ ਅੰਤਰ-ਜਾਮੀ ।
ਗੁਰੁ ਅੰਗਤ ਨਿਰਬਿਕਲਪ[1] ਤਪੁ ਠਾਨੀ ।
ਭਗਤ ਖੇਦ[2] ਉਰ[3] ਸਹਿਓ ਨ ਜਾਇ ।
ਚਲ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇ ਪੁਨ ਦਿਉ ਜਗਾਇ । ੨ ।

ਸੁੰਦਰ ਸੰਤ ਬੇਖ[5] ਧਰ ਲੀਨਾ ।
ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਏਤ[5] ਤਨ ਕੀਏ ਨਵੀਨਾ ।
ਪਗੜਾ[6] ਸਿਰ ਪਰ ਸੁਏਤ ਬੰਧਾਇ ।
ਜਿਮ ਕਮਲਾਪਤ[7] ਸਿਰ ਕ੍ਰੀਟ[8] ਸੁਹਾਇ । ੩ ।

ਇਕ ਚਾਦਰ ਸੁਏਤ ਪ੍ਰਭ ਮਾਝ ਵਲਾਈ ।
ਜਿਮ ਧੋਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਨ ਛਬ ਛਾਈ ।
ਇਕ ਚਾਦਰ ਸੁਏਤ ਓਢ ਤਨ ਲੀਨੀ ।
ਪੀਤੰਬਰ[9] ਛਬ[9] ਹਰ ਕੇ ਛੀਨੀ । ੪ ।

ਸੂਛਮ[10] ਬਾਂਸ ਕਰ[11] ਲੀਨੋ ਡੰਡਾ ।
ਪੰਚ[12] ਦੋਖ[12] ਜਿਸ ਪਰਸਤ[13] ਖੰਡਾ[14] ।
ਚਰਨ ਖੜਾਉ ਪਹਿਰੀ ਦਿਆਲ ।
ਚਲੇ ਖਡੂਰ ਬਸ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ[15] । ੫ ।

ਸੋਰਠਾ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਪਾਸ ਜਬ ਖਡੂਰ ਸਤਗੁਰ ਗਏ ।
ਅਤ ਸੁਖ ਪਰਮ ਬਿਲਾਸ[16] ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਫੁਰਿਓ । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਜਹਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਤਪ ਕਰਾ ।
ਤਪਿਆਨਾ ਨਾਮ ਪੋਖਰ[17] ਕਾ ਧਰਾ ।
ਤਹਾ ਨਿਕਟਿ ਜਾਇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਠਾਢੇ[18] ।
ਨਿਰਬਿਕਲਪ[19] ਤਪ ਦੇਖਿ ਆ ਗਾਢੇ[20] । ੭ ।

---

1. ਨਿਸਚਿਤ, ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 2. ਕਸ਼ਟ, ਤਕਲੀਫ਼ । 3. ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ । 4. ਭੇਸ । 5. ਚਿੱਟੇ, ਸ਼ੁਧ । 6. ਪਗੜੀ । 7. ਵਿਸ਼ਨੂ । 8. ਮੁਕਟ । 9. ਪੀਲੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ) ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ । 10. ਸੂਖਸਮ, ਨਰਮ । 11. ਹੱਥ ਵਿਚ । 12 ਰੂਪ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼ ਰਸ ਅਤੇ ਗੰਧ । 13. ਛੁਹਣ ਨਾਲ । 14. ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਣਾ । 15. ਵਿਸ਼ਾਲ । 16. ਖ਼ੁਸ਼ੀ । 17. ਤਲਾਉ, ਟੋਭਾ । 18. ਖਲੋਤੇ । 19. ਨਿਸਚਿਤ, ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 20.

ਇੰਦ੍ਰੀ[1] ਤਤ ਮਨ ਚਿਤ ਜਹਾਂ ਨਾਹੀ ।
ਪਰਮਾਤਮ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਸੁਖ ਮਾਹੀ ।
ਅਚਲ ਅਡੋਲ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧ ।
ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇਖ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦ[2] । ੮ ।
ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਅੰਤਰਿ-ਗਤ[3] ਚੇਤਾ[4] ।
ਦਰਸ ਪਰਤਾਪ ਭਇਓ ਦੇਹ ਸੁਚੇਤਾ[5] ।
ਖੋਲੇ ਨੇਤ੍ਰ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਭ ਕਰੇ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਉਠ ਸਨਮੁਖ ਖੜੇ । ੯ ।
ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ ।
ਹੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਕਾਹੇ ਤਪੁ ਧਾਰਾ ।
ਮੈ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਬੈਠਨ ਤੁਮ ਕਹਾ ।
ਤੁਮ ਕਿਆ ਤਪ ਧਾਰ ਖੇਦ[6] ਤਨ ਸਹਾ । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੈ ਚਿਤਿਓ[7] ਨਿਸ ਦਿਨ ਤੁਮੇ ਧਾਰਿਓ ਤੁਮ ਤਪ ਖੇਦ ।
ਤੁਮ ਕਾਰਨ ਮੈ ਤਪ ਕੀਏ ਤੋ ਮੋ ਮੈ ਨਾਹੀ ਭੇਦ । ੧੧ ।

ਚੌਪਈ

ਤੁਮਰੇ ਖੇਦ ਮੋ ਕੋ ਅਤਿ ਖੇਦ ।
ਮੋ ਮੈ ਤੋ ਮੈ ਨਾਹੀ ਭੇਦ ।
ਤੁਮ ਸੁਖਦਾਇਕ ਸਭ ਜਗ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ।
ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਜਗ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ[8] । ੧੨ ।
ਤੁਮ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਬੈਠੋ ਸੁਖ ਆਸਨ ।
ਮੈ ਅਪਨਾ ਤੁਹਿ ਦੀਓ ਸਿੰਘਾਸਨ ।
ਅਬ ਜਗ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਹਰ ਕਰੋ ।
ਗੁਰਮੁਖ-ਪੰਥ ਜਗਤ ਮੋ ਧਰੋ । ੧੩ ।
ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਨਿਸ[9] ਦਿਨ ਉਰ[10] ਦੇਖੋਂ ।
ਬਿਨ ਤੁਮ ਦੂਜਾ ਜਗ ਨਹੀ ਲੇਖੋਂ[11] ।
ਅਬ ਮਿਰਜਾਦ[12] ਪੰਥ ਕੀ ਕਰੋ ।
ਯਹ ਆਗਿਆ ਮੇਰੀ ਮਨ ਧਰੋ । ੧੪ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਯਹ ਬਿਨੇ ਬਖਾਨੀ[13] ।

---

1. ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਅਸਥੂਲ ਅੰਗ। 2. ਹੈਰਾਨ। 3. ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿਤਿ। 4. ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ, ਯਾਦ ਕੀਤਾ। 5. ਸੁਚੇਤ, ਸਾਵਧਾਨ। 6 ਤਕਲੀਫ, ਕਸ਼ਟ। 7. ਯਾਦ ਕੀਤਾ। 8. ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। 9. ਰਾਤ। 10. ਹਿਰਦਾ, ਦਿਲ। 11. ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ। 12. ਮਰਯਾਦਾ, ਰੂਪ ਰੇਖਾ। 13. ਕਹੀ।

ਤੁਮ ਸਭ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ।
ਹਮਰਾ ਕੀਆ ਕਛੂ ਨ ਹੋਇ ।
ਆਗਿਆ ਤੁਮਰੀ ਤਤਫੁਰ ਸੋਇ । ੧੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਉਠੇ ਲੀਨੇ ਅੰਕ[1] ਲਗਾਇ ।
ਧਨ ਪੁਰਖਾ ਤੁਮ ਧੰਨ ਹੋ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ । ੧੬ ।

ਚੌਪਈ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਚਲੇ ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਖਲ ।
ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਮਾਰਗ ਪਗ[2] ਦੀਆ ।
ਪਰਮਾਨੰਦ[3] ਹਿਰਦੇ ਧਰ ਲੀਆ । ੧੭ ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ।
ਸਿੰਘਾਸਨ ਬੈਠੇ ਆਨੰਦ ਛਾਏ ।
ਤਬ ਇਕ ਪੰਡਿਤ ਲੀਓ ਬੁਲਾਈ ।
ਅਛਰ[4] ਲਿਖ ਤਿਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਾਈ । ੧੮ ।
ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰ ਨਾਮ ਤਿਨ ਧਰਾ ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਨੀ ਲਿਖ ਪੋਥੀ ਕਰਾ ।
ਅਖਰ ਮਿਰਜਾਦ[5] ਪੰਥ ਕੀ ਕੀਆ ।
ਸਤਗੁਰ ਬਚਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰ ਲੀਆ । ੧੯ ।
ਅਰ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ਜੋ ਭਈ ਸਾਖੀ ।
ਸੋ ਸਭ ਪੋਥੀ ਪਰ ਲਿਖ ਰਾਖੀ ।
ਲੰਗਰ ਭਜਨ ਸਦਾ ਤਹ ਹੋਇ ।
ਸਤਗੁਰ ਸੰਗਤ ਅਤ ਸੁਖ ਹੋਇ । ੨੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਯਹ ਲੀਲਾ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਕੀ ਪੜੇ ਸੁਣੇ ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਪਰਮਾਨੰਦ[6] ਸੁਖ ਤਿਸ ਮਿਲੇ ਆਧ[7] ਬਿਆਧ[8] ਨਸਾਇ[9] ਜੀ। ੨੧ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਣ ਹੋਈ—੬੨ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

1 ਸ਼ਰੀਰ । 2. ਪੈਰ । 3 ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀ । 4 ਅੱਖਰ । 5. ਮਰਯਾਦਾ । 6. ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀ । 7. ਮਨ ਦਾ ਦੁਖ, ਚਿੰਤਾ । 8. ਰੋਗ, ਦੁਖ, ਕਲੰਕ । 9. ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਬਹਾਵਲਹਕ[1] ਮੁਲਤਾਨ ਕੇ ਪੀਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸੇ ਦੋਸਤੀ ਥੀ । ਵਖਤ ਵਿਸਾਲ[2] ਕੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਚਿਤ[3] ਕੀਆ[5] । ਤਿਸ ਕਾ ਜਵਾਬ ਸਵਾਲ ਨਿਰੂਪਨ[4] ਹੋਵੈਗਾ :—

ਦੋਹਰਾ

ਪੀਰ ਵਡੇ ਮੁਲਤਾਨ[5] ਕੇ ਬਹਾਵਲਹਕ ਫਕੀਰ ।
ਤਿਨ ਬਾਬੇ ਕੋ ਚਿਤਵਨ ਕੀਓ ਤਿਆਗਨ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਬਹਾਵਲਹਕ ਮੁਲਤਾਨ ਮੋ ਪੀਰ ।
ਵਾਸਲ[6] ਕਾਮਲ ਅਹਲ[7] ਫਕੀਰ ।
ਆਰਫ[8] ਬਡੇ ਸਾਹਿਬੁ ਕਰਾਮਾਤ।
ਕੁਲ ਆਲਮ[9] ਜਾਨੇ ਇਕ ਜਾਤ । ੨ ।
ਸਿਦਕਦਿਲੀ[10] ਬਾਬੇ ਕੇ ਯਾਰ ।
ਬਾਬੇ ਜੀ ਸੋ ਕੀਆ ਕਰਾਰ ।
ਜਬ ਤਨ-ਤਿਆਗ ਸਮਾ ਤੁਮ ਆਵੈ ।
ਹਮ ਜੁਸਾ[11] ਤਜ ਇਕ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈ । ੩ ।
ਹਮ ਤੁਮ ਦਰਗਹ[12] ਜਾਹਿ ਇਕਠਾ ।
ਇਹ ਬਿਧ ਤਬ ਹੋਇ ਜਬ ਮੌਲਾ ਤੁਠਾ[13] ।
ਤੁਮਰਾ ਸੰਗ ਬਿਹਿਸਤ[14] ਕਹਾਵੈ ।
ਅਵਰੁ ਬਹਿਸਤ ਹਮੇ ਨਹੀ ਭਾਵੈ । ੪ ।
ਯਹੀ ਬਾਕ ਤਿਨ ਕੇ ਦਿਲ ਰਹੀ ।
ਕਿਆ ਕੋ ਜਾਨੈ ਕਿਸੂ ਨਹੀ ਕਹੀ ।
ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਮਨ ਮੋ ਯਹ ਰਾਖੀ ।

ਦੋਹਰਾ

ਆਇਆ ਅਮਰ[15] ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਸੁਨੋ ਬਹਾਵਲ ਪੀਰ ।
ਜੁਸਾ[16] ਖਾਕੀ[17] ਦੁਨੀ ਤਜ ਹੋ[18] ਵਾਸਲ[18] ਰਬ ਕਬੀਰ[19] । ੬ ।

---

1. ਖੁਾਜਹ ਬਹਾਉਲਹੱਕ, ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਪੀਰ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ । 2. ਰੱਬ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਮੌਤ । 3. ਯਾਦ ਕੀਤਾ । 4. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 5. ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਦੱਖਣ ਪਛਮੀ ਹਿਸੇ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਪਰਸਿਧ ਸ਼ਹਿਰ। ਹਰਨਾਕਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ । 6. ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ । 7. ਸਥਿਰ । 8. ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ । 9. ਦੁਨੀਆਂ (ਦ ਲੋਕ) 10. ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ । 11. ਸ਼ਰੀਰ । 12. (ਰਬ ਦੇ) ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ। 13. ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ । 14 ਸੁਰਗ । 15. ਹੁਕਮ । 16. ਸ਼ਰੀਰ । 17. ਮਿੱਟੀ ਦਾ । 18, ਮਿਲ ਜਾ । 19. ਮਹਾਨ ।

ਚੌਪਈ

ਬਹਾਵਲਹਕ ਪੀਰ ਜਬ ਜਾਨਾ ।
ਭੁਏ ਖੁਸਾਲ ਅਮਰ ਰਬ ਮਾਨਾ ।
ਤੁਬ ਬਾ-ਸਿਦਕ[1] ਮੁਰੀਦ[2] ਬੁਲਾਏ
ਤਰੀਕ ਇਬਾਦਤ ਸਭਨ ਬੁਝਾਏ । ੭ ।
ਪੁਨਿ ਮਜਲਸ[3] ਮੋ ਬਾਤ ਚਲਾਇਆ ।
ਅਮਰੁ[4] ਵਿਸਾਲ[5] ਰਬ ਕਾ ਆਇਆ ।
ਅਰੁ ਦੋਨੋ ਚਸਮਨ[6] ਸੋ ਜਲੁ ਚਲਾ ।
ਕੋਊ ਜਾਨੇ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਕਲਾ । ੮ ।
ਪੁਨ[7] ਕਹਿਓ ਪੀਰ ਯਹ ਬਾਤ ਸਧਾਰ[8] ।
ਮੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋ ਕੀਓ ਕਰਾਰ ।
ਜਬ ਤਨ-ਤਿਆਗ ਸਮਾ ਤੁਮ ਆਵੈ ।
ਹਮ ਜੁਸਾ[9] ਤਜ ਤੁਮ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈ । ੯ ।
ਪਹਿਲੇ ਅਮਰੁ[10] ਰਬ ਹਮ ਭਇਆ ।
ਵਾ[11] ਕੋ[11] ਸੰਗ ਛੁਟਕ ਅਬ ਗਇਆ ।
ਰਬ ਕੀ ਮਿਹਰ ਫਕਰ ਕਾ ਸੰਗ ।
ਫਕਰ ਸੰਗ ਲਾਗੇ ਰਬ ਰੰਗ । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਭ ਲੋਕ ਪੀਰ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨ ਹੈਰਾਨ ਭਏ ਮਨ ਮਾਹਿ ।
ਹਿੰਦੂ ਕਾ ਪਿਛਾ[12] ਲਏ[12] ਭਿਸਤ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਹਿ । ੧੧ ।

ਚੌਪਈ

ਮਿਲ ਸਭਹਨ ਐਸੇ ਮਤ[14] ਕੀਆ[15] ।
ਪੀਰ ਹਿੰਦੂ ਕਾ ਪਾਛਾ[15] ਲੀਆ ।
ਹਿੰਦੂ ਕਬੀ[16] ਬਹਿਸਤ[17] ਨ ਪਾਵਤੁ ।
ਕਛੁ ਅਕਲ ਪੀਰ ਕੀ ਭਈ ਤਫਾਵਤ[18] । ੧੨ ।
ਸਭ ਮਿਲ ਮੁਰੀਦ[19] ਪੀਰ ਪਹਿ ਆਏ ।
ਹਾਥ ਬਾਧ ਸਭ ਅਰਜ ਸੁਨਾਏ ।

---

1. ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ । 2· ਚੇਲੇ । 3. ਸਭਾ । 4. ਹੁਕਮ । 5. ਰੱਬ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਮੌਤ । 6 ਅੱਖਾਂ । 7. ਫੇਰ । 8. ਠੀਕ ਠੀਕ । 9. ਸ਼ਰੀਰ । 10. ਹੁਕਮ । 11. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ । 12 ਪੈਰਵੀ ਕਰਨਾ । 13. ਸੁਰਗ। 14. ਜਾਣ ਲਿਆ । 15. ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਲਗਿਆ ਹੈ । 16. ਕਦੀ । 17. ਸੁਰਗ । 18. ਫ਼ਰਕ । 19. ਚੇਲੇ ।

ਤੁਮ ਮਖਸੂਦ[1] ਆਲਮ[2] ਕੇ ਪੀਰ ।
ਕਿਆ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਆਹ ਫਕੀਰ ।
ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਗ ਬਹਿਸਤੁ ਤੁਮ ਕਹਾ
ਈਮਾਨ ਹਮਾਰਾ ਠੌਰ[3] ਨ ਰਹਾ । ੧੩ ।
ਤਬ ਮਖਦੂਮ[4] ਮੁਖ ਸੁਖਨ[5] ਬਖਾਨਾ[5] ।
ਫਕਰ ਮਰਾਤਬ[6] ਤੁਮ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ।
ਕੋਊ ਏਕ ਆਦਮ ਨਾਨਕ ਪਹ ਜਾਵੈ ।
ਲਿਖੋ ਕਿਤਾਬਤ[7] ਲੇ ਪਹੁਚਾਵੈ । ੧੪ ।
ਦੇਖੋ ਨਾਨਕ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ।
ਵਹ ਕਾਮਲ[8] ਮੌਲਾ ਕੀ ਜਾਤ ।
ਆਪ ਬੁਲਾਇ ਮੰਗ ਲਹ ਕਿਤਾਬਤ ।
ਤਬ ਤੁਮਰੋ ਈਮਾਨ ਹੋਇ ਸਾਬਤ[9] । ੧੫ ।
ਲਿਖ ਖਤ ਪੀਰ ਹਾਥ ਤਿਸ ਦੀਨਾ ।
ਤਿਨ ਕਰ ਸਲਾਮ ਮਾਰਗ ਪੁਛ ਦੀਨਾ ।
ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਚਲਤੇ ਤਿਸ ਭਇਓ ।
ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜਬ ਗਇਓ । ੧੬ ।
ਤਾ ਕੌ ਪੀਰ ਬਾਤ ਜੋ ਕਹਾ ।
ਸੋ ਮਨ ਧਾਰ ਦੂਰ ਬਹਿ ਰਹਾ ।
ਜੋ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਫਕਰ ਹੈ ਪੂਰਾ ।
ਹਮੇ ਬੁਲਾਵੇ ਅਪ ਹਜ਼ੂਰਾ[10] । ੧੭ ।
ਤਬ ਜਾਨਿਓ ਦਿਆਲ ਪਠਿਓ[11] ਨਿਜ ਆਦਮ ।
ਬੁਲਾਇ ਹਜ਼ੂਰ ਲੀਓ ਵਹ ਖਾਦਮ[12] ।
ਮਾਂਗ ਕਿਤਾਬਤ[13] ਤਾ[14] ਸੋ[14] ਲੀਨੀ ।
ਬਹੁਤ ਸਿਫਤ ਮਖਦੂਮ[15] ਕੀ ਕੀਨੀ । ੧੮ ।
ਖੋਲ ਕਿਤਾਬਤ ਪੜੀ ਦਿਆਲ ।
ਨੈਨਨ[16] ਤੇ ਜਲ ਚਲਿਓ ਬਿਸਾਲ[17] ।
ਆਜ ਮਿਤ੍ਰ ਹਮ ਕੀਓ ਪਿਆਨਾ[18] ।
ਤਿਸ ਪਰਥਾਇ ਇਹ ਸਬਦ ਬਖਾਨਾ । ੧੯ ।

---

1. ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । 2. ਦੁਨੀਆ । 3. ਠਿਕਾਣੇ । 4. ਜਿਸ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । 5. ਬਾਤ ਕਹੀ । 6 ਦਰਜਾ । 7. ਲਿਖਤ, ਤਹਰੀਰ, ਖਤ । 8. ਪੂਰਣ : 9. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ । 10 ਹਜ਼ੂਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਹਮਣੇ । 11. ਭੇਜਿਆ । 12. ਸੇਵਾਦਾਰ । 13 ਖਤ, ਚਿੱਠੀ । 14 ਉਸ ਪਾਸੋਂ । 15 ਜਿਸ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਇੱਥੇ ਭਾਵ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ ਤੋਂ ਹੈ । 16. ਅੱਖਾਂ । 17. ਬਹੁਤ । 18 ਚਲਾਣਾ ।

ਬਹਾਵਲ ਹਕ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮੁਹੱਬਤ ਮੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :—

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨ ।।

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ[1] ਨਾਠੀਅੜੇ[2] ਦਿਨ ਚਾਰਿ ।।
ਪਬਣਿ[3] ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢੁਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ[4] ॥ ੧ ॥
ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ[5] ਜੋਬਨੁ ਨਉਹੁਲਾ[6] ॥
ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣਿ[7] ।।
ਹੰਭੀ[8] ਵੰਞਾ[9] ਡੁਮਣੀ[10] ਰੋਵਾ ਝੀਣੀ[11] ਬਾਣਿ[11] ।। ੨ ।।
ਕੀ[12] ਨ ਸੁਣੇਹੀ ਗੋਰੀਏ ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ ।
ਲਗੀ ਆਵਹਿ ਸਾਹੁਰੈ ਨਿਤ ਨ ਪੇਈਆ[13] ਹੋਇ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਸੁਤੀ ਪੇਈਐ[14] ਜਾਣੁ ਵਿਰਤੀ[15] ਸੰਨਿ ।।
ਗੁਣਾ ਗਵਾਈ ਗੰਠੜੀ[16] ਅਵਗਣ[17] ਚਲੀ ਬੰਨਿ ॥ ੪ ॥

ਜਬ ਇਹ ਬਿਓਰਾ[18] ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਪੀਰ ਕੇ ਖਾਦਮ[19] ਨੇ ਸੁਨ ਤਬ ਬਿਹਾਲ ਹੋਇ ਹਾਲਤ[20] ਮੇ ਆਇ ਕਰ ਬਿਹੋਸ ਹੋਇ ਕਰ ਧਰਤੀ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ । ਫੇਰ ਜਬ ਸੁਧ ਮੇ ਆਇਆ ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾ ਪਰ ਪਇਆ। ਕਹਿਓ ਸੁ ਜੋ ਮੈ ਪੀਰ ਜੀ ਕਾ ਸਦਕਾ[21] ਤੁਮਰਾ ਦੀਦਾਰ ਕੀਆ। ਮੇਰੀ ਨਿਜਾਤ[22] ਹੋਈ। ਜੈਸਾ ਪੀਰ ਜੀ ਆਪ ਸਿਫਤ[23] ਕਰਤੇ ਥੇ, ਸੋਈ ਦੇਖਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਸ ਕੋ ਇਹ ਸਬਦ ਲਿਖ ਦੀਆ ਜੋ ਪੀਰ ਬਹਾਵਲਹਕ ਕੀ ਕਬਰ ਪਰ ਰਖਨਾ। ਵਹ ਕਹੇਗੇ ਪਹੁਚਾ। ਇਹੀ ਹਮਾਰੇ ਮਿਲਨ ਕੀ ਨਿਸਾਨੀ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ

ਲੇ ਖਤ ਬਾਬੇ ਕੋ ਚਲਿਓ, ਜਾ ਪਹੁਤਾ ਮੁਲਤਾਨ ।
ਜਾਇ ਕਬਰ ਪਰ ਧਰ ਦੀਓ, 'ਪਹੁਚਾ' ਪੀਰ ਬਖਾਨ । ੨੦ ।
ਪੁਨ[24] ਮੁਰੀਦ[25] ਮਖਦੂਮ[26] ਕੇ ਕਹੀ ਸਭ ਕਥਾ ਸੁਨਾਇ ।
ਰੋਸਨ-ਜਮੀਰ[27] ਕਾਮਲ[28] ਵਲੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਹ । ੨੧ ।
ਆਪ ਬੁਲਾਇ ਮੋ ਕੋ ਲੀਆ ਪੜੀ ਕਿਤਾਬਤ[29] ਆਪ ।
ਜਾਨੀ ਵਫਾਤ[30] ਮਖਦੂਮ ਕੀ ਨੈਨਨ ਜਲ ਬਰਖਾਤ । ੨੨ ।

1 ਫੁੱਲ । 2. ਪਰਾਹੁਣੇ । 3. ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਗਦੀ ਚੋਪੱਤੀ । 4. ਬਨਸਣ ਹਾਰ । 5 ਜਦ ਤਕ । 6. ਨਵੇਂ ਹੁਲਾਰੇ ਵਾਲੀ । 7. ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ । 8. ਮੈਂ ਵੀ । 9. ਜਾਵਾਂਗੀ । 10. ਦੋ-ਚਿੱਤੀ । 11. ਧੀਮੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ । 12. ਕਿਉਂ । 13. ਪੇਕੇ । 4 ਪੇਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ । 15. ਦਿਨ- ਦੀਵੀਂ । 16. ਗਠੜੀ । 17. ਔਗਣ । 18. ਵਿਵਰਣ ਸਹਿਤ ।19. ਸੇਵਕ । 20 ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧ ਨਾ ਰਹੇ। 21. ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ । 22. ਮੁਕਤੀ । 23. ਉਸਤਤ । 24. ਫੇਰ । 25. ਚੇਲਾ । 26. ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ (ਇੱਥੇ ਭਾਵ ਬਹਾਵਲਹੱਕ ਤੋਂ ਹੈ) । 7 ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਚਾਨਣ ਹੋਵੇ। 28. ਪੂਰਣ । 29. ਖਤ, ਚਿੱਠੀ। 30. ਮਿਰਤੂ।

ਪੁਨ ਪੀਰ ਵਫਾਤ ਕੋ ਦਿਨ ਗਿਨਿਓ ਕਹਿਓ ਜੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ।
ਵਹੀ ਰੋਜ ਸਾਬਤ ਭਇਓ ਵੈ ਖਾਦਮ ਭਇਓ ਗਵਾਹ । ੨੩ ।
ਤਬ ਸਭਹਨ ਪਰਤੀਤ[1] ਕਰ ਸਿਫਤ ਪੀਰ ਕੀ ਕੀਨ ।
ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਪਹਿਚਾਨਿਆ ਸਾਬਤ ਇਮਾਨ ਕਰ ਲੀਨ । ੨੪ ।
ਜਬ ਫਕੀਰ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੋਇ ਤਬ ਹੋਵੈ ਦਿਲੁ ਸਾਫ ।
ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦ ਸੁਨ ਭਈ ਸਭ ਭੂਲ ਮਾਫ । ੨੫ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ । ੬੩
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਆਗੇ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਰਮ ਚਲਿਤ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧ [2]ਕਰ[2] ਪਰਮਧਾਮ[3] ਅਪਨੇ ਕਾ ਚਿਤਵਨ[4] ਕਰਨੇ ਕਰਨੇ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ[5] ਹੋਇਗੀ :—

ਸੋਰਠਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ[6] ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ[7] ਚਿਤਵਨ ਕੀਓ ।
ਅਬ ਭਏ ਸਿਧ ਸਭ ਕਾਂਮ ਪਰਮਧਾਮ ਅਪਨੇ ਚਲੋਂ । ੧ ।

ਚੋਪਈ

ਜੋ ਜੋ ਕਾਰਜ ਥਾ ਜਗ ਕਰਨਾ ।
ਅਬ ਭਏ ਸਿਧ ਸਗਲੇ ਆਚਰਨਾ[7] ।
ਮਮ[8] ਨਿਜ ਰੂਪ ਅਬ ਭਇਓ ਪ੍ਰਕਾਸ ।
ਪੂਰੇ[9] ਸਗਲ ਜਗਤ ਕੀ ਆਸ । ੨ ।
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਾਜ ਜੋਗ ਸਿੰਘਾਸਨ ਭਇਆ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਨ੍ਰਿਬੰਧ ਸੰਤ ਥਿਰ ਥਇਆ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਮੇਰੋ ਨਿਜ ਰੂਪ ।
ਸਰਬ-ਸਿਧ[10] ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ । ੩ ।

---

1. ਯਕੀਨ । 2. ਜਿੱਤ ਕੇ । 3. ਵੈਕੁੰਠ, ਸੱਚਖੰਡ । 4. ਚਿੰਤਨ, ਵਿਚਾਰ । 5. ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 6. ਮਿਹਰ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । 7. ਸਵੇਰੇ । 8. ਬਿਉਹਾਰ । 9. ਮੇਰਾ । 10. ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ । 11 ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ।

ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹਰਿ ਕੀ ਬਿਸਥਰੇ[1] ।
ਵਰਨ ਅਵਰਨ[2] ਪਾਵਨ[3] ਸਭ ਕਰੇ ।
ਬਿਧ ਨਾਮ ਦਾਨ ਸਨਾਨ ਜਾਗ ਧਾਰਹ ।
ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰ ਜਗ ਜੀਵ ਉਧਾਰਹ[4] । ੪ ।
ਅਬ ਮੋ ਕੋ ਕਾਰਜ ਥਾ ਜਗ ਕਰਨਾ ।
ਪੂਰਨ ਭਏ ਸਗਲ ਆਚਰਨਾ[5] ।
ਭਏ ਸਿਧ ਸਭ ਜਗਤ ਬਿਲਾਸ[6] ।
ਪਰਮਧਾਮ ਅਰ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਸਤਗਰ ਕੀਆ ਅਰੁ ਮਨ ਧਾਰ ਹੁਲਾਸ[7] ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਨਿਜ ਰੂਪ ਧਰ ਜਗ ਤੇ ਭਏ ਉਦਾਸ । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਸਾਧਾਰਨ[8] ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਕਹਿਓ ਬੁਲਾਇ ।
ਭੈਸ ਕੋ ਘਾਸ ਲੇਨ ਤੂੰ ਜਾਇ ।
ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਘਾਸ ਕੋ ਗਇਓ ।
ਜੰਗਲ ਮੋ ਜਾਇ ਛੀਲਤ[9] ਖੜ[10] ਭਇਓ । ੭ ।
ਤੀਨ ਪੁਰਖ ਤਹਾ ਬੈਠੇ ਦੇਖੇ ।
ਪਰਮ ਅਉਧੂਤ[11] ਕਿਆ ਸੋਭਾ ਲੇਖੇ ।
ਸੈਦ੍ਰ ਕ੍ਰਾਂਤ[12] ਮਸਤਕ ਉਜਿਆਰਾ[13] ।
ਜਟਾ ਮੁਕਟ[14] ਬਿਭੂਤ ਤਨ ਧਾਰਾ । ੮ ।
ਦੇਖ ਸਧਾਰਨ[15] ਬੰਦਨ ਕੀਨਾ ।
ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਪ੍ਰਸਨ ਪੂਛ ਲੀਨਾ ।
ਕਵਨ ਨਾਮ ਕਹਾ ਤੁਮ ਰਹੋ ?
ਕਹਾ ਅਬ ਜਾਉ ਸਾਚ ਅਬ ਕਹ ? ੯ ।
ਕਰ ਬਿਨੇ ਸਧਾਰਨ ਆਖਿਓ ਤਾਹਿ ।
ਮੈ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਟਹਲੂਆ[16] ਆਹਿ[17] ।
ਨਿਤਪ੍ਰਤ ਘਾਸੁ ਲੇਨ ਕੋ ਆਵੇ ।
ਅਬ ਲੀਓ ਘਾਸ ਪੁਨਿ[18] ਤਾਹ[19] ਸਿਧਾਵੇ । ੧੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਾਧਾਰਨ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ ਹੇ ਮਹਾਂ ਪਰਖ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ ।
ਮੈ ਸੇਵਾ ਸਤਗੁਰ ਕੀ ਕਰੌਂ ਸਦਾ ਰਹੌਂ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲ । ੧੧ ।

---

1 ਫੈਲਾਵੇ । 2. ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ । 3. ਪਵਿੱਤਰ । 4. ਪਾਰਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । 5. ਬਿਉਹਾਰ । 6. ਆਨੰਦ ਭੋਗ, ਕ੍ਰੀੜਾ । 7. ਚਾਉ । 8. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ : 8. ਪੰਨਾ 282 । 9. ਕੱਟਣਾ । 10. ਘਾਹ । 11. ਸਨਿਆਸੀ । 12. ਪੈਰ । 13. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ । 14. ਜੂੜਾ । 15. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8. ਪੰਨਾ 282 । 16. ਸੇਵਕ । 17. ਹਾਂ । 18. ਫੇਰ ।19. ਉੱਥੇ ਹੀ ।

ਚੌਪਈ

ਮਹਾ ਪੁਰਖਨ ਐਸੈ ਤਬ ਕੀਨਾ ।
ਇਕ ਪੁੜੀਆ ਬਾਂਧ ਸਾਧਾਰਨ[1] ਦੀਨਾ ।
ਯਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀਜੋ ।
ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਨਾਮ ਹਮਾਰਾ ਕੀਜੋ । ੧੨ !
ਲੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਾਧਾਰਨ ਆਇਆ ।
ਜਾਇ ਚਰਨਨ ਪਰ ਮਸਤਕ ਨਿਆਇਆ[2] ।
ਪੁੜੀਆ ਹਾਥ ਲੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਾ ।
ਯਹ ਪਰਸਾਦ ਸਾਧਨ[3] ਤੁਮ ਦੀਨਾ । ੧੩ ।
ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋ ਕੀਓ ਪ੍ਰਨਾਮ ।
ਤੀਨੋ ਪਰਮ ਸਿਧ ਅਭਰਾਮ ।
ਲੇ ਪੁੜੀਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ।
ਦੇਖ ਬਿਭੂਤ ਦਿਆਲ ਹਸ ਬੋਲੇ । ੧੪ ।
ਹੇ ਸਾਧਾਰਨ ਤੁਮ ਉਨ ਕੋ ਦੇਖਾ ।
ਸਗਲ ਜਨਮ ਤਮਰੋ ਸੁਭ ਲੇਖਾ[5] ।
ਤੂੰ ਉਨ ਕੌ ਕਛੁ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀ ।
ਵੈ ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਆਹੀ[6] । ੧੫ ।
ਵੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ।
ਸਭ ਮਾਨੁਖ ਦੇਵ ਤਿਨ ਕਰੇ ਆਦੇਸ[7] ।
ਸੁਨ ਸਾਧਾਰਨ[8] ਭਏ ਬਸਮਾਦ[9] ।
ਕਹੇ ਧੰਨ ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਭ ਆਦ[10]-ਜੁਗਾਦ[10] । ੧੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਆਏ ਹੈ ਹਮਿ ਲੇਨ ਕੋ ਧੰਨ ਭਾਗ ਤੁਮ ਆਹ ।
ਕਿਆ ਮਹਮਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਹੋ ਨਹੀਂ ਮੁਖ ਤੇ ਬਰਨੀ[11] ਜਾਹਿ । ੧੭ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਦਿਆਲ ਅਤ ਪ੍ਰੇਮ ਹੁਲਾਸ[12] ।
ਕਹੇ ਬਚਨ ਮੁਖ ਪਰਮ ਬਿਸਾਲ ।
ਮਹਿਮਾ ਕਛੁ ਬਰਨੀ[13] ਨਹੀ ਜਾਇ ।
ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇ । ੧੮ ।
ਤਬ ਬਾਰਾ ਮਾਹਾ ਬਾਨੀ ਕੀਨੀ ।

1. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 282 । 2. ਨਿਵਾਇਆ । 3. ਸਾਧਾਂ ਨੇ । 4. ਸੁੰਦਰ । 5. ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਗਿਆ । 6. ਹਨ । 7. ਨਮਸਕਾਰ । 8. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 9. ਪੰਨਾ 282 । 10. ਹੈਰਾਨ । 1 ਮੁੱਢ ਤੋਂ, ਸਦਾ ਤੋਂ। 12. ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ । 13. ਚਾਉ । 14. ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ।

ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਭੀਨੀ[1] ।
ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਸੋ ਵੈ[2] ਗਾਇਆ ।
ਤਬ ਜਿਨ ਸੁਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪਾਇਆ । ੧੯ ।

ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਤੂ ਸੁਣਿ ਕਿਰਤ[3] ਕਰੰਮਾ ਪੂਰਬਿ[4] ਕਮਾਇਆ ॥
ਸਿਰਿ[5] ਸਿਰਿ[5] ਸੁਖ ਸਹੰਮਾ[6] ਦੇਹਿ ਸੁ ਤੂ ਭਲਾ ॥
ਹਰਿ ਰਚਨਾ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਗਤਿ[5] ਮੇਰੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਾ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਬਾਝੁ ਦੁਹੇਲੀ[8] ਕੋਇ ਨ ਬੇਲੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਾਂ ॥

ਰਚਨਾ ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਮਨਿ ਕਰਮ[9] ਸੁਕਰਮਾ[9] ॥
ਨਾਨਕ ਪੰਥੁ[10] ਨਿਹਾਲੇ[11] ਸਾਧਨ[12] ਤੂ ਸੁਣਿ ਆਤਮਰਾਮਾ[13] ॥ ੧ ॥

ਬਾਬੀਹਾ[14] ਪ੍ਰਿਉ[15] ਬੋਲੇ ਕੋਕਿਲ[16] ਬਾਣੀਆ[17] ।
ਸਾਧਨ ਸਭਿ ਰਸ ਚੋਲੈ[18] ਅਕਿ[19] ਸਮਾਣੀਆ[20] ॥

ਹਰਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੀ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਰੇ ॥
ਨਵ[21] ਘਰ[21] ਥਾਪਿ[22] ਮਹਲ[23] ਘਰੁ[23] ਊਚਉ ਨਿਜਘਰਿ[24] ਵਾਸੁ ਮੁਰਾਰੇ[25] ॥
ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਨਿਸਿ[26] ਬਾਸੁਰ[26] ਰੰਗਿ ਰਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ[27] ਬਬੀਹਾ ਕੋਕਿਲ ਸਬਦ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਤੂ ਸੁਣਿ ਹਰਿ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਪਣ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਤ ਰਵੰਨੇ ਘੜੀ ਨ ਬੀਸਰੈ ॥
ਕਿਉ ਘੜੀ ਬਿਸਾਰੀ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਗਾਏ ॥
ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹਉ ਕਿਸੁ[28] ਕੇਰਾ[28] ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਰਹਣੁ ਨ ਜਾਏ ॥

ਓਟ[29] ਗਹੀ[29] ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸੇ ਭਏ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰੀਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ[30] ਦੀਰਘ[30] ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ[31] ॥

---

1. ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ। 2. ਉਹ ਭਾਵ 'ਬਾਰਾ ਮਾਹਾ' । 3. ਕਮਾਈ। 4. ਪਿਛਲੇ 5. ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੇ। 6. ਦੁਖ। 7. ਮਜਾਲ। 8. ਦਖੀ। 9. ਕੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਤਮ ਕੰਮ। 10 ਰਸਤਾ। 11. ਵੇਖਦੀ ਹੈ। 12. ਇਸਤ੍ਰੀ। 13. ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। 14 ਚਿੱਤ ਰੂਪ ਬੰਬੀਹਾ। 15 ਪਤੀ ਪਤੀ। 16 ਜੀਭ ਰੂਪੀ ਕੋਇਲ। 17. ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ। 18. ਮਾਣਦੀ ਹੈ। 19 ਅੰਗ ਨਾਲ। 20. ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। 21. ਨੌ ਗੋਲਕਾਂ (ਦਵਾਰਾਂ) ਵਾਲੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ। 22. ਬਣਾ ਕੇ। 23. ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ । 24. ਸ੍ਵੈ ਸਰੂਪ। 26. ਮੁਰ-ਅਰਿਮੁਰ ਰਾਖਸ਼ ਦਾ ਵੈਰੀ=ਹਰੀ। 26, ਰਾਤ ਦਿਨ। 27. ਬੋਲਦਾ ਹੈ। 28. ਕਿਸ ਦਾ। 29. ਆਸਰਾ ਪਕੜਿਆ ਹੈ। 30. ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ। 31. ਧੀਰਜ ਫੜਦਾ ਹੈ।

ਬਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ॥
ਸਾਜਨ ਮਿਲੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਣੀ ॥
ਹਰਿ ਮੰਦਰਿ ਆਵੈ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਧਨ[1] ਊਭੀ[2] ਗੁਣ[3] ਸਾਰੀ[3] ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਕੰਤੁ ਰਵੈ ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਸੋਹਾਗਣਿ ਹਉ ਕਿਉ ਕੰਤਿ ਵਿਸਾਰੀ ॥
ਉਨਵਿ[4] ਘਨ[5] ਛਾਏ ਬਰਸੁ ਸੁਭਾਏ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਖਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ[6] ਆਵੈ[6] ॥ ੪ ॥

ਚੇਤੁ ਬਸੰਤੁ ਭਲਾ ਭਵਰ ਸੁਹਾਵੜੇ[7] ॥
ਬਨ ਫੂਲੇ ਮੰਝ[8] ਬਾਰਿ[9] ਮੈ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਬਾਹੁੜੈ[10] ॥
ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਧਨ ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ਬਿਰਹਿ[11] ਬਿਰੋਧ[12] ਤਨੁ ਛੀਜੈ[13] ॥
ਕੋਕਿਲ[14] ਅੰਬਿ ਸੁਹਾਵੀ ਬੋਲੈ ਕਿਉ ਦੁਖੁ ਅੰਕਿ[15] ਸਹੀਜੈ ॥
ਭਵਰੁ ਭਵੰਤਾ ਫੂਲੀ ਡਾਲੀ ਕਿਉ ਜੀਵਾ ਮਰੁ[16] ਮਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਚੇਤਿ ਸਹਜਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਜੇ ਹਰਿ ਵਰੁ ਘਰਿ ਧਨ[17] ਪਾਏ ॥ ੫ ॥
ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ ॥
ਧਨ ਦੇਖੈ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ॥
ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ[18] ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ[19] ਨ ਮੋਲੋ ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੋ ॥
ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ ॥
ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥ ੬ ॥
ਮਾਹੁ ਜੇਠੁ ਭਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ ॥
ਥਲ ਤਾਪਹਿ[20] ਸਰ ਭਾਰ ਸਾਧਨ ਬਿਨਉ[21] ਕਰੈ ॥
ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੇਦੀ ਗੁਣ ਸਾਰੇਦੀ[22] ਗੁਣ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ ॥
ਸਾਚੈ ਮਹਲਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ[23] ਆਵਣ ਦੇਹਿ ਤ ਆਵਾ ॥
ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਪਾਵੈ ਸੁਖ ਮਹਲੀ ॥

1. ਇਸਤ੍ਰੀ। 2. ਖੜੀ ਹੋ ਕੇ। 3. ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ। 4. ਉਮਡ ਕੇ। 5. ਬੱਦਲ। 6. ਮਨ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਵੱਸਦਾ। 7. ਸੁੰਦਰ। 8. ਵਿੱਚ। 9. ਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ। 10. ਵਾਪਿਸ ਆਵੇ। 11. ਵਿਛੋੜਾ। 12 ਖਿਚਾ-ਖਿਚੀ। 13. ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। 14. ਕੋਇਲ। 15. ਦਿਲ ਵਿੱਚ। 16. (ਇਹ ਤਾਂ) ਮੌਤ ਰੂਪ ਹੈ। 17. ਇਸਤ੍ਰੀ। 18. ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਤਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ। 19. ਅੱਧੀ ਕੌਡੀ। 20. ਤਪ ਰਹੇ ਹਨ। 21. ਬੇਨਤੀ। 22. ਯਾਦ ਕਰਦੀ। 23. ਨਿਰਲੇਪ ਹਰੀ।

ਨਾਨਕ ਜੇਠਿ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਜੈਸੀ ਕਰਮਿ[1] ਮਿਲੈ ਗੁਣ-ਗਹਿਲੀ[2] ॥ ੭ ॥
ਆਸਾੜੁ ਭਲਾ ਸੂਰਜੁ ਗਗਨਿ[3] ਤਪੈ ॥
ਧਰਤੀ ਦੂਖ ਸਹੈ ਸੋਖੈ[4] ਅਗਨਿ[5] ਭਖੈ[5] ॥
ਅਗਨਿ[6] ਰਸੁ ਸੋਖੈ[7] ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ[8] ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥
ਰਥੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਡੁ[9] ਲਵੈ[10] ਮੰਝਿ[11] ਬਾਰੇ ॥
ਅਵਗਣ[12] ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਸੁਖ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ[13] ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲੇ ॥ ੮ ॥
ਸਾਵਣਿ ਸਰਸ[14] ਮਨਾ ਘਣ[15] ਵਰਸਹਿ ਰੁਤਿ ਆਏ ॥
ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਹੁ ਭਾਵੈ ਪਿਰ ਪਰਦੇਸਿ ਸਿਧਾਏ ॥
ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ਮਰੀਐ ਹਾਵੈ ਦਮਿਨ[16] ਚਮਕਿ ਡਰਾਏ ॥
ਸੇਜ ਇਕਲੇ ਖਰੀ[17] ਦੁਹੇਲੀ [18] ਮਰਣੁ ਭਇਆ ਦੁਖੁ ਮਾਏ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੁਖ ਕਹੁ ਕੈਸੀ ਕਾਪੜੁ[19] ਤਨਿ ਨ ਸੁਖਾਵਏ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਕੰਤੀ [20] ਪਿਰ ਕੈ ਅੰਕਿ[21] ਸਮਾਵਏ ॥ ੯ ॥
ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛਤਾਣੀ ॥
ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ[22] ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ[22] ਦਾਦਰ[23] ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ[24] ॥
ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ[25] ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਭੁਇਅੰਗਮ[26] ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ॥
ਮਛਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ[27] ਭਰ[28] ਸੁਭਰ[29] ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥ ੧੦ ॥
ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾਧਨ ਝੂਰਿ ਮੁਈ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ[30] ॥
ਝੂਠਿ ਵਿਗੁਤੀ[31] ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ[32] ਕੁਕਹ[33] ਕਾਹ[34] ਸਿ ਫੁਲੇ ॥
ਆਗੈ ਘਾਮ[35] ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ[36] ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ ॥
ਦਹਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੋ ਮੀਠਾ ॥

---

1. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ। 3. ਗੁਣ ਗਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। 3. ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ। 4. ਸੜਦੀ ਹੈ। 5. ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖ ਰਹੀ ਹੈ। 6. ਅੱਗ ਰੂਪ ਸੂਰਜ। 7. ਸੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। 8. ਧੁਖ ਧੁਖ ਕੇ। 9. ਬੀਂਡਾ। 10. ਬੋਲਦਾ ਹੈ। 11. ਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ। 12. ਅਉਗਣ। 13. ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ। 14. ਖਿੜ ਜਾ। 15. ਬੱਦਲ 16. ਬਿਜਲੀ। 17. ਬਹੁਤ। 18. ਔਖੀ। 19, ਕੱਪੜੇ। 20. ਕੰਤ ਵਾਲੀ। 21. ਮਨ। 22. ਰਾਤ। 23. ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ। 24. ਡੱਡੂ। 25. ਬੋਲਦੇ ਹਨ। 26. ਬੋਲਦਾ ਹੈ।27. ਸੱਪ। 28. ਸਰੋਵਰ। 29. ਨਕਾ ਨਕ ਭਰੇ ਹਨ। 30. ਖੋਹੀ ਗਈ। 31. ਨਾਸ ਹੋਈ। 32. ਛੁਟੜ। 33. ਪਿਲਛੀ। 34. ਕਾਹੀ, ਸਰਕੜਾ। 85. ਗਰਮੀ। 36 ਸਰਦੀ।

ਅਨਦਿਨੁ[1] ਰਹਸੁ[2] ਭਇਆ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਮਨ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਇਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਓ ॥
ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰ ਬਾਝਹੁ ਮਹਲੀ ਲਹਾ ਨ ਥਾਓ ॥
ਹਾਰ ਡੋਰ ਰਸ ਪਾਟ[3] ਪਟੰਬਰ[3] ਪਿਰਿ ਲੋੜੀ ਸੀਗਾਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਈ ਗੁਰਿ ਆਪਣੈ ਘਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥
ਬੇਦਸ[4] ਮਾਹ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਭਲੇ ॥
ਘੜੀ ਮੂਰਤ ਪਲ ਸਾਚ ਆਏ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ਕਰਤਾ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ ॥
ਜਿਨਿ ਸੀਗਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਪਿਆਰੀ ਮੇਲ ਭਇਆ ਰੰਗ ਮਾਣੈ ।
ਘਰਿ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ[5] ਜਾ ਪਿਰਿ ਰਾਵੀ[6] ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੋ ॥
ਨਾਨਕ ਅਹਿਨਿਸ[7] ਰਾਵੈ[8] ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਹਰਿ ਵਰੁ ਥਿਰ ਸੋਹਾਗੋ ॥ ੧੭ ॥
ਬਾਰਹ-ਮਾਸਾ[9] ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪੂਰਨ ਕੀਆ ਦਿਆਲ ।
ਅਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੋਭਾ ਅਮਿਤ[10] ਲੀਲਾ ਅਗਮ[11] ਬਿਸਾਲ[12] ॥ ੨੦ ॥

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੬੪ ।

ਸ੍ਰੀ ਵਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਕੀ ਨਿਰੂਪਨ[13] ਹੋਇਗੀ :—

ਦੋਹਰਾ

ਅਸੂ ਵਦੀ ਥਿਤ ਦਸਵੀ ਕਲਾਗਤ[14] ਪਰਬਿ[15] ਪੁਨੀਤ[16] ।
ਨਿਜ ਪਰਮ ਧਾਮ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ ਧਰ ਜਗ ਭਗਤ ਬਿਨੀਤ[17] । ੧ ।

ਚੌਪਈ

ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਸ੍ਰੀ ਮਖ ਇਮ ਭਾਖਾ[18] ।
ਉਨਹਤਰ ਬਰਖ[19] ਦੇਹ ਮਮ[20] ਰਾਖਾ ।
ਅਬ ਭਗਤ ਪ੍ਰਭਾਉ ਪ੍ਰਗਟ ਜਗ ਭਇਆ ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਮਮ ਸਰੂਪ ਥਿਰ ਥਇਆ । ੨ ।

1. ਰਾਤ ਦਿਨ, ਸਦਾ । 2. ਖਿੜਾਉ, ਖੁਸ਼ੀ । 3. ਪੱਟ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ । 4. ਬਾਰੀਂ । 5. ਸੁੰਦਰ, ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ । 6. ਭੋਗੀ । 7. ਦਿਨ ਰਾਤ, ਸਦਾ । 8. ਰਸ ਮਾਣਨਾ । 9 ਬਾਰਾਂਮਾਹਾਂ । 10 ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ । 11. ਸੋਚ ਤੋਂ ਪਰੇ । 12. ਵਿਸ਼ਾਲ । 13. ਵਿਖਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ । 14. ਸ਼ਰਾਧ । 15. ਉਤਸਵ । 16. ਪਵਿੱਤਰ । 17. 18. ਆਖਿਆ, ਉਚਾਰਿਆ । 19. ਵਰ੍ਹੇ ਸਾਲ 20. ਮੈਂ ।

ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਠਾ[1] ॥ ੧੧ ॥
ਕਤਕਿ ਕਿਰਤ ਪਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਇਆ ॥
ਦੀਪਕੁ ਸਹਜਿ ਬਲੈ ਤਤਿ[2] ਜਲਾਇਆ ॥
ਦੀਪਕ ਰਸ[3] ਤੇਲੋ ਧਨ ਪਿਰ ਮੇਲੋ ਧਨ ਓਮਾਹੈ[4] ਸਰਸੀ[5] ॥
ਅਵਗਣ ਮਾਰੀ ਮਰੈ ਨ ਸੀਝੈ[6] ਗੁਣਿ ਮਾਰੀ ਤਾ ਮਰਸੀ ।
ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦੇ ਨਿਜਘਰਿ ਬੈਠੇ ਅਜਹੁ ਤਿਨਾੜੀ ਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਮਿਲਹੁ ਕਪਟ[7] ਦਰ ਖੋਲਹ ਏਕ ਘੜੀ ਖਟੁ[8] ਮਾਸਾ ॥ ੧੨ ॥
ਮੰਘਰ ਮਾਹੁ ਭਲਾ ਰਹਿ ਗੁਣ ਅੰਕਿ[9] ਸਮਾਵਏ ॥
ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ[10] ਮੈ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ ਭਾਵਏ ॥
ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰੁ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ[11] ਚੰਚਲੁ[12] ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ ॥
ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕ ਸਮਾਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੇ ਤਾ ਭਾਇਆ ॥
ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ ਸੁਣਿ ਰਾਮਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧਨ ਨਾਹ[13] ਪਿਆਰੀ ਅਭ[14] ਭਗਤੀ[14] ਪਿਰ ਆਗੈ ॥ ੧੩ ॥
ਪੋਖਿ[15] ਤੁਖਾਰੁ[16] ਪੜੈ ਵਣ ਤ੍ਰਿਣੁ ਰਸੁ ਸੋਖੈ[17] ॥
ਆਵਤ[18] ਕੀ ਨਾਹੀ[18] ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਮੁਖੇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
ਅੰਡਜ[19] ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ[19] ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ॥
ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ[20] ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਦੇਹੋ ॥
ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ[21] ਰਵੈ ਰਸਿ ਰਸੀਆ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨੇਹੋ ॥ ੧੪ ॥
ਮਾਘਿ ਪੁਨੀਤ[22] ਭਈ ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰ ਜਾਨਿਆ ॥
ਸਾਜਨ ਸਹਜਿ ਮਿਲੈ ਗੁਣ ਗਹਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਨਿਆ ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ[23] ਤੁਧੁ[24] ਭਾਵਾ[24] ਸਰਿ[25] ਨਾਵਾ[25]
ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਤਹ ਬੇਣੀ[26] ਸੰਗਮੁ[27] ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸਰ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੋ ਜਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਮਾਘਿ ਮਹਾਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ॥ ੧੫ ॥
ਫਲਗੁਨਿ ਮਨਿ[28] ਰਹਸੀ[28] ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਭਾਇਆ ॥

---

1. ਵਿਚੋਲਾ । 2. ਗਿਆਨ ਤੱਤ । 3. ਪ੍ਰੇਮ । 4. ਉਮੰਗ । 5. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । 6. ਸਫਲ ਹਣਾ । 7. ਤਖ਼ਤਾ. ਕਿਵਾੜ । 8. ਛੇ । 9. ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ । 10. ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ । 11. ਰਚਣਹਾਰ । 12. ਜੋ ਥਿਰ ਨਾ ਰਹੇ । 13. ਪਤੀ ਦੀ । 14 ਦਿਲੀ ਭਗਤੀ । 15. ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ । 16. ਦਿਲੀ ਬਰਫ਼ । 17. ਸੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 18. ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । 19. ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ (ਅਡਜ=ਆਂਡਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਗਾ. ਕਾਂ ਆਦਿ, ਜੇਰਜ਼=ਜੇਰ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁਖ, ਵੱਛਾ ਆਦਿ, ਸੇਤਜ=ਪਸੀਨੇ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਜੂੰ ਆਦਿ, ਉਤਭੁਜ=ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਿਵੇਂ ਦਰਖ਼ਤ ਆਦਿ) । 20. ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ । 21. ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭੋਗਦੀ ਹੈ । 22. ਪਵਿੱਤਰ । 23. ਸੁੰਦਰ । 24. ਤੈਨੂੰ ਭਾਵਾਂ । 25. ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਨਾਵਾਂ । 26. ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ । 27. ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਥਾਂ । 23. ਮਹਾਨ ਸੁਆਦ । 29. ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿੜਾਉ ਹੈ ।

ਅਬ ਮੈ ਚਲੋ ਪਰਮ ਨਿਜ ਧਾਮ ।
ਪੂਰਨ ਭਏ ਜਗਤ ਸਭ ਕਾਮ ।
ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ[1] ਜਗ ਮਿਥਿਆ ਰੂਪ ।
ਅਮਰ ਅਜਰ[2] ਹਰਿ-ਭਗਤ ਅਨੂਪ[3] । ੩ ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ ਕੋ ਚਿਤਵਨ[4] ਕੀਨਾ ।
ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਤਹਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰਬੀਨਾ[5] ।
ਆਇ ਚਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰੇ
ਲੀਏ ਅੰਕ[6] ਲਗਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀਏ[7] ਭਰੇ । ੪ ।

ਪੁਨ[8] ਦਿਆਲ ਸਭ ਸਖਾ[9] ਬੁਲਾਏ ।
ਇਹ ਬਿਧ ਸਭ ਦੌੜੇ ਆਏ ।
ਬੁਢਾ[10] ਭਗੀਰਥ[11] ਅਉਰ ਸਧਾਰਨ[12] ।
ਆਏ ਬਲਵੰਡ[13] ਭਜਨ ਸੁਖ ਕਾਰਨ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬਾਲਾ[14] ਸੰਧੂ[15] ਅਉਰ ਸਭ ਜੇਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਿਆਲ ।
ਸੁਨ ਪਰਮਧਾਮ ਬਾਬਾ ਚਲੈ ਸਭ ਆਏ ਤਤਕਾਲ[16] । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[17] ।
ਤੁਮ ਸੇਵਕ ਮੇਰੇ ਸਖਾ ਪੁਰਾਨਾ ।
ਮਮ[18] ਨਿਜ ਉਪਦੇਸ ਦਿੜੇ[19] ਜੋ ਕੋਇ ।
ਤਾਹ[20] ਸਦਾ ਮਮ ਦਰਸਨ ਹੋਇ । ੭ ।

ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜਾਨੋ ।
ਯਾ[21] ਮੋ[21] ਭੇਦ ਨ ਰੰਚਕ[22] ਆਨੋ[23] ।
ਜੋ ਭੇਦ ਬੁਝੇ[24] ਤਿਨ ਦਰਸਨ ਨਾਹ ।
ਜਿਹ ਭੇਦ[25] ਨਹੀ, ਸਦ ਦਰਸਨ ਪਾਇ । ੮ ।

---

1 ਜੋ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। 2 ਜੋ ਵਸਤੂ ਜਰੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। 3. ਬੇਮਿਸਾਲ। 4 ਯਾਦ। 5. ਚਤੁਰ, ਦਾਨਾ। 6. ਜਫੀ। 7. ਹਿਰਦਾ। 8. ਫੇਰ। 9. ਸਾਥੀ। 10. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1. ਪੰਨਾ 282। 11. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ 6; ਪੰਨਾ 282। 12. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8 ਪੰਨਾ 282। 13, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਕ ਰਬਾਬੀ। 14. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 2, ਪੰਨਾ 282। 15. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਗੋਤ। 16. ਫੌਰਨ। 17. ਕਿਹਾ। 18. ਮੇਰਾ। 19. ਪੱਕਾ ਕਰੇ। ਤੁਸ ਨੂੰ। 20. ਇਸ ਵਿੱਚ 21. ਰਤਾ ਭਰ 22. ਲਿਆਉ (ਆਨਯਨ ਤੋਂ)। 23. ਸਮਝ। 24. ਫਰਕ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਪ੍ਰਭੁ ਬੁਲਾਏ ।
ਮਮ ਚਿਤਵਨ ਕਰੀ ਭਲੇ ਤੁਮ ਆਏ ।
ਮੈ ਨਿਜ-ਸਰੂਪ ਅਪਨਾ ਤੁਮ ਜਾਨਾ ।
ਅਬ ਲੀਨ[1] ਹੋਵੋਂ[1] ਮੈ ਪਦ[2] ਨਿਰਬਾਨਾ[2] । ੯ ।
ਹਰਿ ਕਾ ਪੰਥ ਗੁਰਮੁਖ ਜਗ ਕਰਨਾ ।
ਦੇ ਨਾਮ-ਮੰਤ੍ਰ ਤੁਮ ਜਗਤ ਉਧਰਨਾ[3] ।
ਜੋ ਦੀਸੇ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ[4] ।
ਮਮ[5] ਸਰੂਪ ਸਦ ਤੁਮ ਅਬਿਨਾਸੀ[6] । ੧੦ ।

ਸੋਰਠਾ

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਸੋ ਐਸੇ ਕਹੀ ।
ਤੁਮ ਮਮ ਹਿਰਦੇ ਅਧਾਰ ਤੁਮ ਸਰਬਗ[7] ਪੂਰਨ ਸਕਲ । ੧੧ ।

ਚੌਪਈ

ਬਲਵੰਡ ਰਬਾਬੀ ਤੁਮ ਸੰਗ ਜਾਵੈ ।
ਸਮੇ ਸਮੇ ਹਰਿ ਭਜਨ ਸੁਨਾਵੈ ।
ਇਸ ਪਰ ਦਇਆਵੰਤ[8] ਸਦ ਰਹੀਐ ।
ਦਾਤਨ ਮੋ ਜਿਮ[9] ਜੀਭ ਰਖਈਐ । ੧੨ ।
ਮੈ ਬਿਦਾ ਕਰੌਂ ਖਡੂਰ ਅਬ ਜਾਵੈ ।
ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਦ ਸਹਜ ਸਮਾਵੈ ।
ਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗਬੇ ਖਡੂਰ ।
ਜਾ ਕੇ ਨਾਹੀ ਨਿਕਟ ਅਉ ਦੂਰ । ੧੩ ।
ਤਬ ਬੁਢੇ[10] ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਲੀਓ ਬੁਲਾਇ ।
ਮਾਗੋ, ਦੇਉ ਜੁ ਤੁਮ ਮਨ ਚਾਹ ।
ਬੁਢੇ ਬਿਚਾਰ ਮਨ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ ।
ਦੇਹ ਜੀਵਤ[11] ਲੌ[11] ਦਰਸਨ ਕਰੀ । ੧੪ ।
ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ਬੋਲੇ ਬਰ[12] ਬਾਨੀ ।
ਜਹਾਂ ਮੈਂ ਬਸੋ ਤੂੰ ਲੇਹੁ ਪਛਾਨੀ ।
ਨੈਨਨ[13] ਜਲੁ ਬੁਢੇ[14] ਕੇ ਚਲਾ ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਨਮੁਖ[15] ਭਯੋ[16] ਖੜਾ ॥ ੧੫ ॥

---

1. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਦਾ ਹਾਂ । 2. ਤੁਰੀਆਪਦ । 3. ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ । 4. ਨਾਸ਼ਵਾਨ । 5. ਮਰਾ । 6. ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ । 7. ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ । 8. ਦਿਆਲੂ । 9. ਜਿਵੇਂ । 10. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 1, ਪੰਨਾ 282 11. ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਤਕ । 12. ਉੱਤਮ । 13. ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ । 14. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ 1, ਪੰਨਾ 282 । 15. ਸਾਹਮਣੇ । 16. ਹੋ ਗਿਆ ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਾਧਾਰਨ[1] ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ।
ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਕੀ ਦਿਆ ਸੋ ਪੂਰਨ ਹੂਆ ਨੇਮ ॥ ੧੬ ॥

ਛੰਤ

ਤੂੰ ਸੁਨ ਸਾਧਾਰਨ ਮੀਤ ।
ਲੇਹ ਮਾਗ ਜਿਹ ਪਰ ਚੀਤ ।
ਮੈਂ ਦੇਉ ਤੁਮ ਤਤਕਾਲ[2] ।
ਹਉ ਭਯੋ ਤੁਮ ਪਰ ਦਿਆਲ ॥ ੧੭ ॥
ਲੀਨਾ ਸਧਾਰਨ ਜਾਨ ।
ਅਬ ਕਰੇ ਦਿਆਲ ਧਿਆਨ[3] ।
ਭਇਓ ਮੋਹ ਮਤ ਮਲੀਨ ।
ਤੁਛ[4] ਅਰਥ[5] ਭਇਓ ਅਧੀਨ ॥ ੧੮ ॥
ਮੋਰ ਕੁੜਮ ਕੈਦ ਜੁ ਆਹ[6] ।
ਕਰ ਦਇਆ ਛੁਡਾਵੋ ਤਾਹਿ ।
ਸੁਨ ਹਸੇ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲ ।
ਕਿਆ ਮੰਗੇ ਖਾਮ-ਖਿਆਲ[7] ।
ਫਿਰ ਕਰੀ ਬਿਨੈ ਬਿਸਾਲ ।
ਵਾ[8] ਕੋ[8] ਛੁਡਾਵੇ ਦਿਆਲ ॥ ੧੯ ॥
ਲੇਹੁ ਬਡੋ ਫਲੁ ਕਛੁ ਮੰਗ ।
ਜਾਂ ਤੇ ਪਰੇ ਤੂੰ ਪਾਰੰਗ[9] ।
ਫਿਰ ਕੀਈ ਬਿਨੈ ਬਿਸਾਲ ।
ਵਾ ਕੋ ਛੁਡਾਵੇ ਦਿਆਲ ॥ ੨੦ ॥
ਮੈਂ ਅਵਰੁ ਕਛੂ ਨ ਲੇਹੁ ।
ਮੋ ਕੋ ਇਹੀ ਫਲੁ ਦੇਹੁ ।
ਤਬ ਕਹਿਓ ਬਚਨ ਦਿਆਲ ।
ਵਹ ਛੂਟਿਓ ਇਹ ਕਾਲ ॥ ੨੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਜਾਨਿਆ ਇਹ ਮਤ ਮੋਹ-ਮਲੀਨ[10] ।
ਮੈ ਇਨ ਕੋ ਛਡਨਾ ਨਹੀ ਇਨ ਮਮ[11] ਸੇਵਾ ਕੀਨ ॥ ੨੨ ॥

---

1. ਵੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 8, ਪੰਨਾ 282। 2. ਫੌਰਨ, ਹੁਣੇ। 3. ਰਲਾਣਾ। 4. ਘਟੀਆ। 5. ਮਤਲਬ। 6. ਹੈ। 7. ਕੱਚੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ। 8. ਉਸ ਨੂੰ। 9. ਪਾਰ, ਮੁਕਤ। 10. ਮੋਹ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀ ਹੋਈ। 11. ਮੇਰੀ।

ਚੌਪਈ

ਪੁਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਏ ਦਿਆਲ ।
ਸਾਧਾਰਨ ਬਰ ਦੀਓ ਬਿਸਾਲ[1] ।
ਜਹਾ ਮੈ ਰਹ ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਪਾਵੋ ।
ਅੰਤ ਕਾਲ ਮੁਝ ਮਾਹ ਸਮਾਵੋਂ ॥ ੨੩ ॥
ਪੁਨ[2] ਭਾਗੀਰਥ[3] ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਕਹਾ ।
ਮਾਂਗ ਲੇਹੁ ਜੋ ਤੁਮ ਮਨ ਚਹਾ ।
ਹਾਥ ਜੋੜ ਤਿਨ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ ।
ਸਦਾ ਰਹੋ ਤਮ ਦਰਸਨ ਭੀਨ[4] ॥ ੨੪ ॥
ਤਾ ਸੋ ਬਾਬੇ ਬਚਨ ਬਖਾਨੋਂ[5] ।
ਮੇਰੋ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਾਨੋ ।
ਵਹ ਦਰਸਨ ਮੇਰੋ ਨਿਜ ਦਰਸਨ ।
ਸਭ ਉਨ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰੋ ਮਮ[6] ਸਰਸਨ[7] ॥ ੨੫ ॥
ਤਬ ਲਖਮੀਦਾਸ[8] ਸ੍ਰੀਚੰਦ[9] ਬੁਲਾਏ ।
ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਨੁ ਕੀਓ ਨਹੀਂ ਆਏ ।
ਚਾਦਰ ਓਢ ਦਿਆਲ ਤਬ ਲੀਆ ।
ਨਿਜ ਪਰਮਧਾਮ[10] ਕੋ ਧਿਆਨਾ[11] ਕੀਆ ॥ ੨੬ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਲਖਮੀਦਾਸ[12] ਸ੍ਰੀਚੰਦ[13] ਜੀ ਸੁਨਿਓ ਪਿਆਨਾ[14] ਦਿਆਲ ।
ਤਾਤਕਾਲ[15] ਤਿਹ ਆਇ ਕਰ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ[16] ॥ ੨੭ ॥

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ।
ਪਿਤਾ ਜਾਨ ਮਾਨ[17] ਮਨ ਠਾਨਾ ।
ਹਮ ਸੋ ਬਚਨ ਏਕ ਨਹੀ ਕੀਨਾ ।
ਕਛੂ ਮਨੋਰਥ ਮਾਂਗ ਨ ਲੀਨਾ ॥ ੨੮ ॥
ਅਬ ਦਿਆਲ ਹੋਇ ਦੁਇ ਬਾਤ ਕਰੀਜੈ ।
ਉਠ ਬੈਠੋ ਦਰਸਨ ਹਮ ਦੀਜੈ ।
ਜਗਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਬਾ ਉਠ ਬੈਠੇ ।
ਭਇਓ ਅਨੰਦ ਦੁਖ ਸਭ ਐਠੇ[18] ॥ ੨੯ ॥

---

1. ਵੱਡਾ, ਮਹਾਨ । 2. ਫੇਰ । 3. ਦੇਖੋ ਨੋਟ ਨੰ: 11, ਪੰਨਾ 302 । 4. ਰੀਝ । 5. ਕਿਹਾ । 6. ਮੈਨੂੰ । 7. ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ । 8. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ । 9. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ । 10. ਵੈਕੁੰਠ । 11. ਚਲਾਣਾ । 12. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ।13. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁਤ੍ਰ । 14. ਚਲਾਣਾ । 15.ਫੌਰਨ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ । 16. ਵਿਸ਼ਾਲ, ਬਹੁਤ । 17. ਰੋਸਾ, ਰੰਜ । 18. ਮਰੋੜੇ ਗਏ ।

ਤਬ ਬੋਲੇ ਦਿਆਲ ਪੁਤ੍ਰ ਕਛੁ ਕਹੋ ।
ਜੋ ਕੁਛ ਮਾਗੋ ਸੋ ਤੁਮ ਲਹੋ ।
ਲਖਮੀਦਾਸ ਜੀ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ ।
ਤੁਮ ਗੁਰਆਈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਦੀਨੀ ॥ ੩੦ ॥
ਜੋ ਤੁਮ ਕੀਏ ਕਾਰਜ ਸਭ ਭਲੇ ।
ਹਮਰੋ ਕਾਜ ਜਗਤ ਕਿਮ ਚਲੇ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਯਹ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ[1] ।
ਤੁਮ ਮਮ[2] ਸੁਤ[3] ਸਭਹੂੰ ਜਗ ਜਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤੁਮ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਨੈ ਸਗਲ ਜਹਾਨ ।
ਜੋ ਮੇਰਾ ਜਗ ਮੋ ਹੈ ਕੋਊ ਤੁਮ ਕੋ ਲੇਵੈ ਮਾਨ ॥ ੩੨ ॥

ਚੌਪਈ

ਅਬ ਮੈ ਹੋਓ[4] ਅੰਤਰਿ ਧਿਆਨ ।
ਤਬ ਸ੍ਰੀਚੰਦ[5] ਜੀ ਬਿਨੈ[6] ਬਿਖਾਨ[6] ।
ਨੈਨਨ[7] ਜਲ ਸਰਵਤ[8] ਤੇ ਇਮ ਕਹਿਓ ।
ਹਮ ਸਦ ਹੀ ਦਰਸ ਤੁਮਾਰਾ ਚਹਿਓ ॥ ੩੩ ॥
ਪੁਨ ਦਿਆਲ ਯਹ ਕਹਿਓ ਬਖਾਨ ।
ਤੁਮਰੋ ਪ੍ਰੇਮ ਲੀਆ ਮੈ ਮਾਨ ।
ਤਬ ਤੁਮ ਚਾਰ ਜੁਗ ਮੁਖ ਕਹਤੇ ।
ਮਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਹਮ ਬੈਠੈ ਰਹਤੇ ॥ ੩੪ ॥
ਤਬ ਸਭਹਨ ਮਿਲ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਾ ।
ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬੀਨਾ[9] ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਜਗ ਕਾ ਆਚਰਨ ।*
ਜਿਉ ਬਚਨ ਹੋਇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਰਨ ॥ ੩੪ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਗੁਰ ਕਹਿਓ ਸੁਨੋ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਖ ਮਮ[10] ਸੋਇ ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਬਿਰਹਾਰ ਜਗ ਹਰਿ ਭਗਤ ਸਮਾਨ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੬ ॥

---

1. ਕਿਹਾ, ਆਖਿਆ । 2. ਮੇਰੇ । 3. ਪੁਤ੍ਰ । 4. ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । 5. ਗੁਰੂ (ਨਾਨਕ ਦੇਵ) ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁਤਰ । 6. ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ । 7. ਅੱਖਾਂ । 8. ਰਸਦਾ ਹੈ । 9. ਚਤਰ । 10. ਮੇਰਾ ।

ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਬਦ ਉਚਾਰ ਕੀਆ :—

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮੁ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤੇਲ ॥
ਉਨਿ[1] ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ ਚੂਕ ਜਮ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ॥ ੧ ॥
ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ[2] ਪਾਇ ॥
ਲਖ ਮੜਿਆ[3] ਕਰਿ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀਲੇ ਭਾਹਿ[4] ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਿੰਡੁ[5] ਪਤਲਿ[6] ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ[7] ਕਿਰਿਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਐਥੈ ਓਥੈ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰੁ[8] ॥ ੨ ॥
ਗੰਗ[9] ਬਨਾਰਸਿ[10] ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਵੈ ਆਤਮਰਾਉ[11] ।
ਸਚਾ ਨਾਵਣੁ ਤਾਂ ਥੀਐ[12] ਜਾਂ ਅਹਿਨਿਸ[13] ਲਾਗੈ ਭਾਉ[14] ॥ ੩ ॥
ਇਕ ਲੋਕੀ[15] ਹੋਰੁ ਛਮਿਛਰੀ[16] ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਵਟਿ ਪਿੰਡੁ ਪਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਪਿੰਡੁ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੂੰ ਨਿਖੂਟਸਿ[17] ਨਾਹਿ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੩੨ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ :—

ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਚਨੁ ਕੀਆ ਹੇ ਭਾਈ, ਦੀਵਾ ਧਾਰਨਾ ਮੇਰਾ ਇਕ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਸਭ ਦੁਖ ਉਸ ਮੋ ਤੇਲੁ ਹੈ । ਦੁਖ ਤੇਲ ਕੋ ਸੋਖ ਕਰ ਸਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਹੈ । ਐਸੇ ਚਾਂਦਨ ਮੋ ਜਮ ਸੋ ਮੇਲੁ ਨਾਹੀ । ਹੇ ਭਾਈ ਤੁਸਾ ਕੋਈ ਫਕੜੁ ਨਾਹੀ ਪਾਵਨਾ । ਜੈਸੇ ਲਖ ਮੜੈ[18] ਤਨਕ[19] ਆਗ ਸੋ ਭਸਮ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਰਬ ਕਰਮ ਨਾਮ ਕਰ ਨਾਸ ਭਏ ਹੈ । ਪਿੰਡ ਅਰੁ ਪਤਲ ਮੇਰਾ ਕੇਸਵ ਹੈ । ਅਰੁ ਕਿਰਿਆ ਮੇਰੀ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰ ਹੈ । ਇਸ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਮੇਰਾ ਅਧਾਰੁ ਹੈ । ਗੰਗਾ ਅਰੁ ਬਨਾਰਸ ਮੇਰੀ ਉਸਤਤ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹੈ । ਸਚ ਇਸਨਾਨੁ ਤਬ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਪਰਮੇਸਰ ਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗੇ । ਇਕ ਲੋਕੀ ਕਹੀਐ ਮਿਟੀ ਕਾ ਕੁਜਾ ਅਰੁ ਛਮਛਰੀ ਕਹੀ ਪਿੰਡ ਕੇ ਆਟੇ* ਕਾ ਠਿਕਰਾ ਤਿਸ ਮੇ । ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿੰਡ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਕਾ ਪਿੰਡ ਪਰਾਪਤ ਹੋਇ

1 ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ । 2 ਫੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਅਸਾਰ ਕਰਮ ਵਿਚ । 3. (ਲਕੜਾਂ ਦੇ) ਢੇਰ । 4 ਅੱਗ । 5 ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਪਿੰਨਾ । 6. ਪਤਿਆਂ ਦੀ ਥਾਲੀ । 7. ਵਾਹਿਗੁਰੂ 8 ਆਸਰਾ । 9. ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਦੀ ਜੋ ਹਿੰਦੂ-ਮਤ ਵਿਚ ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਹ ਗੋਮੁਖ ਚਸ਼ਮੇ ਤੋਂ, ਜੋ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੋਂ 180 ਮੀਲ ਉੱਪਰ ਹੈ, ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਹਰਿਦੁਆਰ ਪਾਸ ਮਦਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਸੁੰਦਰਬਨ ਦਾ ਡੇਲਟਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਗਿਰਦੀ ਹੈ । 10. ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ (ਉੱਤਰ-ਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ) ਇਕ ਉਘਾ ਸ਼ਹਿਰ । ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਤੀਰਥ ਹੈ । ਅਜ ਕਲ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵਾਰਾਨਾਸੀ ਹੈ 11. ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਮਨ । 12. ਹੋਵੇ । 13. ਦਿਨ ਰਾਤ । 14. ਪਿਆਰ । 15 ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ । 16. ਪਿਰਿਥਵੀ ਤੇ ਭਉਣ ਵਾਲਾ ਮਿਤਰ । 17. ਮਕਣਾ, ਘਟਣਾ । 18. (ਲਕੜਾਂ ਦੇ) ਢੇਰ । 19. ਭੋਰਾ ਕੁ । *ਪਾਠੰਤਰ ਆਏ ।

ਕਦ ਨਿਖੁਟੇ[1] ਨਾਹੀ। ਸਦਾ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ । ਹੇ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਸਖਾ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਇਸ ਜੁਗਤ ਕਰ ਸੁਧ ਭਇਆ। ਤੁਮ ਕਛੂ ਫਕਰੁ[2] ਨਾਹੀ ਕਰਨਾ।

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹੇ।
ਸਗਲੇ ਸੁਨ ਬਿਸਮਾਦ[3] ਹੋਇ ਰਹੇ।
ਪੁਨਿ[4] ਜੋੜਿ ਹਾਥ ਚਰਨਨ[5] ਪਰ ਗਿਰੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਲਖੀ[6] ਨ ਪਰੇ। ੩੭।
ਤਬ ਦਿਆਲ ਆਸਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਆ।
ਚਾਦਰ ਓਢ ਸਰੀਰ ਪਰ ਲੀਆ।
ਨਿਜ ਪਦ[7] ਨਿਰਬਾਨ[7] ਲੀਨ[8] ਪ੍ਰਭ ਭਏ[8]।
ਨਹੀ ਕਹੂੰ ਆਏ ਨਹੀ ਕਹੂੰ ਗਏ। ੩੮।

ਦੋਹਰਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਨਰ ਕੋ ਰੂਪ ਤਜਿ ਭਏ ਦਿਆਲ ਨਿਰਬਾਨ[9]।
ਨਾਮ ਰੂਪ ਗੁਣ ਤਨ ਤਜਾ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਾਨ। ੩੯।

ਚੌਪਈ

ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਜਲ ਮਿਲ ਹੋਇ ਇਕ ਰੂਪ।
ਜਲ ਮਿਲ ਅਗਨਿ ਹੋਤ ਹੈ ਗੁਪ[10]।
ਅਗਨ ਪਵਨ ਮਿਲ ਹੋਤ ਨਿਰਬਾਨ।
ਪਵਨ ਅਕਾਸ ਮਿਲ ਏਕ ਸਮਾਨ। ੪੦।

ਦੋਹਰਾ

ਅਕਾਸ ਲੀਨ ਹੋਇ ਸਬਦੁ ਮੋ ਸਬਦੁ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲ ਏਕ।
ਤੈਸੇ ਲੀਲਾ ਪ੍ਰਭ ਕਰੀ ਬੂਝੇ ਸਤ ਬਿਬੇਕ[11]। ੪੧।
ਸਭ ਲੋਗਨ[12] ਯਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਜਬ ਦੇਖਾ।
ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਬਾਬਾ ਕਰ ਲੇਖਾ।
ਸੁਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਿਬਾਨ[13] ਤਬ ਕਰਾ।
ਨਿਰਮਲ ਸਰੀਰ ਤਾ ਊਪਰਿ ਧਰਾ। ੪੨।
ਉਜਲ ਬਸਤ੍ਰ ਊਪਰ ਓਢਾਏ।
ਕਰਤੇ ਭਜਨ ਨਦੀ ਪਰ ਆਏ।
ਚੰਦਨ ਚਿਤਾ ਪੁਨ[14] ਬਨੀ ਸਵਾਰ।
ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਧਰ ਕੀਓ[15] ਸਿਸਕਾਰ[15]। ੪੩।

---

1. ਮੁਕਣਾ, ਘਟਣਾ। 2. 3 ਹੈਰਾਨ। 4. ਫੇਰ। 5. ਪੈਰ। 6. ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। 7 ਤੁਰੀਆ ਪਦ। 8 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਏ। 9. ਤੁਰੀਆ ਪਦ। 10. ਗੁਪਤ। 11. ਵਿਚਾਰ। 12. ਲੋਕਾਂ ਨੇ। 13. ਮੋਏ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਬਿਰਧ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ ਅਤੇ ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਅਰਥੀ। 14, ਫੇਰ। 15. ਅਗਨੀ-ਭੇਟ ਕੀਤਾ।

ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਗਤ ਸਭ ਭਇਆ ।
ਦੇਵ-ਲੋਕ[1] ਮੰਗਲ[2] ਸਭ ਕੀਆ ।
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਪ੍ਰਭ ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ ।
ਸਗਲ[3] ਜਗਤ ਜਿਨ ਕੀਆ ਨਿਹਾਲ । ੪੪ ।

ਦੋਹਰਾ

ਯਹ ਚਲਤ ਸਮਾਵਨ[4] ਦਿਆਲ ਕਾ ਪੜੇ ਸੁਨੇ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ।
ਸਿਖੀ ਪਦ ਤਾ ਕੋ ਮਿਲੈ ਪਾਵੈ ਆਨੰਦ ਖੇਮ । ੪੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਬੇਦੀ[4] ਕੁਲ[5] ਕਾਲੂ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰੋ ਤਾਸ ।
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਘ੍ਰਮੀ ਪਤੇ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ । ੪੬ ।

ਸੰਮਤ ੧੫੯੬, ਅਸੂ ਸੁਦੀ ਦਸਮੀ ੧੦,

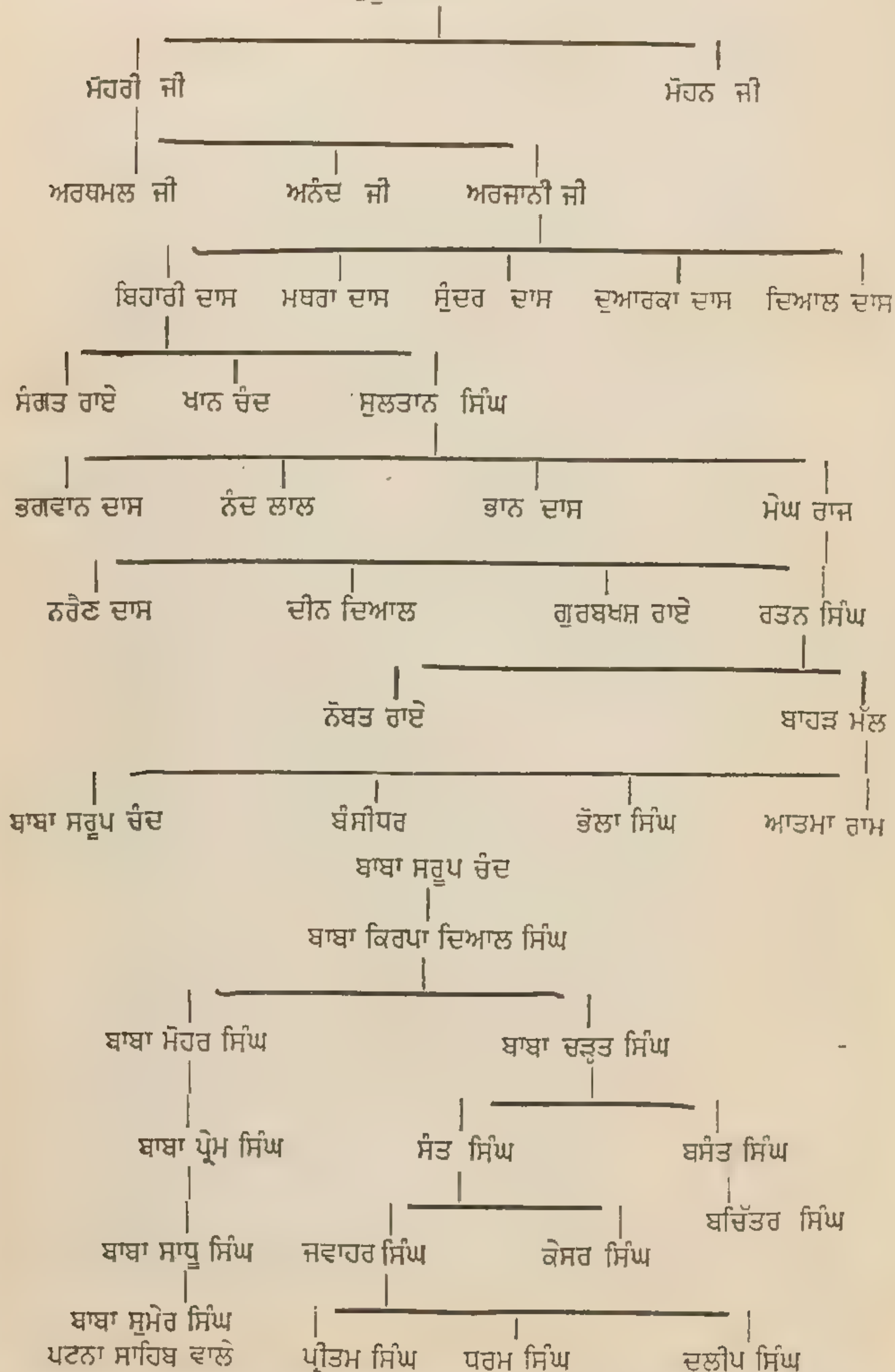
ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਾਣੇ । ੧੦ ਬਰਖ ੪ ਮਾਸ ੨੨ ਦਿਨ ਗੁਰਆਈ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰਖਿਆ ।

ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ—੬੫

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕਰੋ ਉਚਾਰ ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰ ਲਏ ਉਧਾਰ ।

1. ਸੁਰਗ । 2. ਖੁਸ਼ੀ । 3. ਸਾਰਾ । 4. ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ । 5. ਛਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । 6. ਵੰਸ਼ ।

ਬੰਸਾਵਲੀ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਚੰਦ ਭਲਾ

ਸਾਡੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਗਾਸਪਲ ਆਫ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

(ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਚਨਾਵਲੀ

(ਹਿੰਦੀ)

ਡਾ: ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ

ਸੰਪਾਦਤ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ

ਸੰਪਾਦਤ

ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ

ਰਾਜਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

(ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਰਤਾ, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਰਤਾ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ

(ਹਿੰਦੀ)

ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ

(ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ)

ਐਮਨਾਬਾਦੀ

ਮੁਸਦਸ ਦਰ ਮਦਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

(ਉਰਦੂ)

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ